

38

28

350

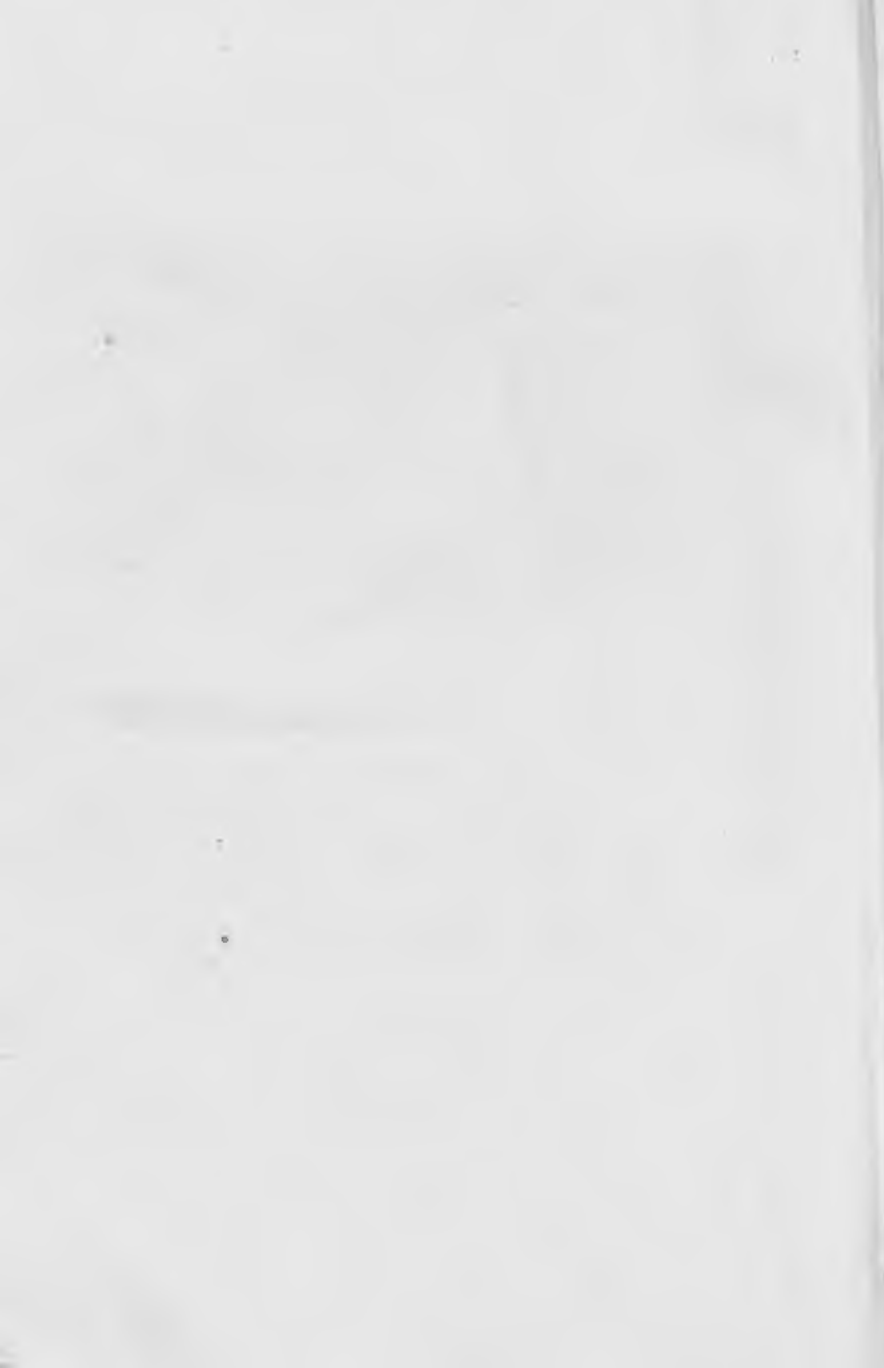
BIBLIOTECA
SEMINARIO V.
PORDENONE

A

A

ARIY

1765

INDEX SUMMARVM, AC CAPITVM
LIBRORVM, QVI IN HOC VOLVMINI
CONTINENTVR.

Summa, ac Capita Primi Li-
bri artis Rhetoricæ
Aristotelis.

SVMMA LIBRI.

DE Rhetorices cum
Dialectica, conue-
nientia, eius utilita-
te, essentia, subiecto

ac instrumentu. De triplici Rhe-
torices, Causarum ve generibus,
ipsorum finibus, circa quæ vnum-
quodq; versetur, ac quibus vtatur
exquisita enarratio. fol. 6. A

De eisdem Rhetoricam ac dialecti-
cam esse. Eos, qui de Rhetorica
ante Arist. scripserunt, de secluo
se, ac non recte scripssse. Quæ sit
ipsius utilitas. Cap. 1. fol. 6. B

Quid sit Rhetorica, quod eius subie-
ctum, quomodo se ad Dialecticam
habeat, & ex quibus rebus prin-
cipalib. oratio cõficiatur. c. 2. 7. 7

De Tribus Rhetoricæ, seu Cãrum
generibus, & finibus ipsorum.

Cap. 3. 10. A

De quibus Deliberatio esse soleat.

Cap. 4. 10. K

De Deliberantium fine, Felicitate
scilicet: de ijs, in quibus ipsa cõfi-
stat: ac de ipsorum vnoquoq; sin-
gillatim. Cap. 5. 11. I

De Vili, ac bono. Cap. 6. 13. C

De maiore ac minore bono. Caput
7. 14. E

Pernoscendos esse rerum publicarũ
species, ac ciuitatum mores ad
bene consulendum. Quot, & quæ
sint ciuitatũ species. Cap. 8. 16. C
De Honesto ac laudabili: quæ ad
demonstratiuum genus pertinet.
Cap. 9. 16. H

De accusatione, & defensione, quæ
ad iudiciale genus pertinent: ac
primum de eo, quod est iniuriarũ
afferre. Cap. 10. 18. G

De tucundis. Cap. 11. 19. I

Quomodo se habentes, & quibus
iniuriantur. Cap. 12. 21. G

De iniuria, iureq; factis. C. 13. 22. E

De maiore ac minore iniuria.

Cap. 14. 23. M

De inartificiali fide. Cap. 15. 24. D

Summa, ac Capita Secundi Li-
bri artis Rhetoricæ.

SVMMA LIBRI.

DE hominũ affectibus: eta-
tum, ac fortuna moribus.

De possibili ac impossibili, ampli-
ficatione & Attenuatione cun-
ctis orationibus communibus.

De probationũ generibus, Exem-
plo. s. ac Enthymemate: eoq; tũ ve

Index in Lib.

ro, tum apparenti: ac eiusdem so-
lutionibus. De Sententia item,
t. inquam ipsius parte. 26. A
Quod auditores afficiendi sunt.
Cap. 1. ibidem.
De ira. Cap. 2. 26. I
De mansuetudine. Cap. 3. 28. B
De amicitia, & amore, & eorum
contrarijs. Cap. 4. 28. L
De timore, & eius contrario.
Cap. 5. 29. M
De verecundia, & inuerecundia.
Cap. 6. 31. B
De Gratia. Cap. 7. 32. F
De Commiseratione. Cap. 8. 32. K
De indignatione. Cap. 9. 33. H
De Inuidia. Cap. 10. 33. H
De Aemulatione. Cap. 11. 35. C
De moribus iuuenum. Cap. 12. 35. C
De moribus senum. Cap. 13. 36. C
De morib. etatis mediae. c. 14. 36. L
De moribus nobilium. c. 15. 37. A
De moribus diuitum. c. 16. 37. D
De moribus potentium & fortu-
natorum. Cap. 17. 37. G
Quod sunt quaedam omnibus gene-
ribus communia. Cap. 18. 38. A
De possibili & imposs. c. 19. 38. C
De amplificatione, ac attenuatio-
ne. Cap. 20. 38. M
De Exemplo. Cap. 21. 39. B
De Sententia. Cap. 22. 39. L
De Enthymemate. Cap. 23. 40. M
De locis enthymematis. c. 24. 41. I
De apparentium enthymematum
locus. Cap. 25. 44. K

De enthymematum solutionibus.
Cap. 26. 46. A
Amplificatione, & attenuatione
nō ēē enthymematis loci: nec re-
futatiua, et affirmatiua enthyme-
mata diuersas ēē spēs. c. 27. 46. I
Summa, ac Capita Tertij li-
bri artis Rhetoricæ.
S V M M A L I B R I.
D E ijs, quæ ad dictionem, elo-
quutionem, & pertinet. De
partiu ordine ipsa oratio. c. 1. ibid.
De partibus Rhetoricæ. c. 1. ibid.
De eloquutionis virtute. c. 2. 47. L
De Frigidis. Cap. 3. 49. A
De Imagine. Cap. 4. 49. H
De emendata eloquutione. c. 5. 50. A
De Amplitudine ac breuitate elo-
quutionis. Cap. 6. 50. G
De Decoro i eloquutione. c. 7. 50. K
De Numero. Cap. 8. 51. D
Dependente Oratione, ac eius con-
traria. Cap. 9. 51. I
De Vrbano. Cap. 10. 52. I
Quid sit ante oculos, ponere. Cap.
11. 53. I
De diuersis dicendi generibus.
Cap. 12. 55. A
De partibus orationis. c. 13. 55. K
De Exordio. Cap. 14. 56. A
Loci ad dissoluendum calumniam.
Cap. 15. 57. C
De Narratione. Cap. 16. 57. K
De Confirmatione. Cap. 17. 60. I
De occasioe interrogandi. c. 18. 62. K
De Peroratione. Cap. 19. 63. E
Capita

Capita Paraphrasis Auerrois
in libros Rhetoricorum
Aristotelis.

CAPITA PRIMI LIBRI.

De libri necessitate, &
ad quā sciētiam at-
tineat. Cap. 1. 65. A
De utilitate artis o-
ratoris. Cap. 2. 69. C

Tractatus.

De definitione Rhetorica, & eius
diuisione. Cap. 1. 71. F
De instrumentis Rhetoricis. Cap.
2. 73. E
De generibus præmissarum huius
artis. Cap. 3. 74. G
De Exemplo. Cap. 4. 75. D
De Enthymemate. Cap. 5. 75. I
De triplici genere cārū. C. 6. 76. C
De fine singulorum generum cau-
sarum. Cap. 7. 76. K
De præmissis proprijs vnicuiq; ge-
neri causarum, & primo de pro-
prijs deliberatiuis. Cap. 8. 77. G
De locis inferentibus inuātia, &
noxia. Cap. 9. 81. E
De locis inferentibus magis inuā-
tium, vel magis noxium. Cap.
10. 83. G
De rebus, quibus fit bona persua-
sio, aut dissuasio statutorum. Cap.
11. 86. L
Sermo de laude & vituperatione.
Cap. 12. 87. I

Sermo de accusatione, & defensio-
ne. Cap. 13. 90. E
De iocundis & tristibus. Cap. 14. 92. K
De rebus, quibus fit iniuria. Cap.
15. 95. H
De statutis. Cap. 16. 101. A
De Testibus. Cap. 17. 102. A
De constitutionibus. Cap. 18. 102. I
De Torturis. Cap. 19. 103. E
De iuramentis. Cap. 20. 103. H

Capita Paraphrasis in secundum
Librum Rhetoricorum.

De necessarijs generi iudicia-
li. Cap. 1. 104. F
Sermo de ira. Cap. 2. 105. B
De rebus iram promouentibus.
Cap. 3. 106. D
Sermo de iram lenientibus. Cap. 4.
107. H
De amicitia & amore. C. 5. 109. B
De timore. Cap. 6. 111. B
De fortitudine. Cap. 7. 112. G
Sermo de Verecundia, & Vicipe-
rio & inuerecundia. C. 8. 113. D
De constitutione Gratia, & redi-
tu gratiarum. Cap. 9. 116. A
De dolore. Cap. 10. 116. I
De superbia. Cap. 11. 118. H
De inuidia. Cap. 12. 119. F
De gaudio. Cap. 13. 120. C
De compassione & contristatione.
Cap. 14. 120. E
De moribus iuuenum. C. 15. 121. F
De decrepitorū morib. C. 16. 122. C
De moribus senum. Cap. 17. 123. B
A ij Do

Index in Lib.

De rebus necessarijs, et proprijs iudiciali generi. Cap. 18. 123. F
De rebus communibus constitutionibus propositionum trium generum orationis. Cap. 19. 123. I
De complemento locorum rhetoricorum, & primo de Coniectura & Opinione. Cap. 20. 125. H
De Enthymemate, eiusq; premiffis. Cap. 21. 128. G
De locis, quæ sunt sedes Enthymematum. Cap. 22. 129. F
De locis increpationis. C. 23. 132. B
De locis Confutationis, quibus utitur auditor. Cap. 24. 134. B

Capita Paraphrasis in tertium librum Rhetoricorum.

Prefatio dicendorum in hoc libro. Cap. 1. 135. k
De dictionibus simplicibus. Cap. 2. 136. M
De præceptis oratorijs in vsu permutatarum dictionum. cap. 3. 139. I
De oratorijs Observationibus. cap. 5. 141. I
De temporibus partibus orationis opportunis. cap. 5. 145. A
De cæteris obseruandis in simplicibus constituentibus orationem. cap. 6. 146. G
De partibus orationum; & suo ordine, & primo de Exordio. cap. 7. 150. E

De præceptis interrogationum rhetoricarum. cap. VI. 155. G

Summa ac Capita Libri Rhetoricæ ad Alexandrum Aristotelis.

SVMMA LIBRI.

DE tribus Cærum generibus probationibus oibus, Elocutione, ac orationis partibus, rursus in vniuersum, tum singillatim in vnoquoque Causarum genere. fol. 156. E

De genere deliberatiuo. C. 1. ibidē
Quæ sint consultanda. cap. 2. 160. I
De genere Demonstratiuo. C. 3. 163. C
De genere Iudiciali. cap. 4. 163. M
De Quæstione. cap. 5. 164. K
Quæ communia sunt omnibus generibus. cap. 6. 165. A
De Probationibus. cap. 7. 165. G
De Exemplis. cap. 8. 166. C
De Coniecturis. cap. 9. 167. A
De Cōmentationibus. C. 10. 167. B
De Sententia. cap. 11. 167. D
De Signo. cap. 12. 167. H
De argumento. cap. 13. 167. K
De probabili, & differētij supradictorum. cap. 14. 168. A
De Testimonio & Testibus. cap. 15. 168. F
De Quæstione. cap. 16. 168. L
De iurando. cap. 17. 169. B
De

De Praeoccupatione. cap. 18.	169. E
De Posulatis. cap. 19.	170. E
De Iteratione. cap. 20.	170. G
De Facetys, prolixitate orationis, Breuitateque, ac earum medio.	cap. 21. 171. A
De Nominum compositione. Ca- pit. 22.	171. G
De filo orationis texendo. cap. 23.	171. I
De oratione dilucida. cap. 24.	172. A
De contentione. cap. 25.	172. F
De compari. cap. 26.	172. H
De similiter cadente. cap. 27.	172. I
De Exordys in deliberatiuo causa- rum genere. cap. 28.	173. A
De Narratione in eodem genere.	cap. 29. 174. H
De ordine Narrationum. c. 30.	175. I
De confirmatione. cap. 31.	175. E
De praeoccupatione. cap. 32.	176. A
De Suadendi, Dissuadendiq; for- ma. cap. 33.	176. C
De orationis partibus in demonstra- tuo genere. cap. 34.	176. M
Accusationis, Quaestionisq; praece- pta: quae ad iudiciale genus spe- clant. cap. 35.	178. C
De quoniam speciebus. cap. 36.	181. G
Peroratio antedictorum omnium per enumerationem, & amplifica- tionem. cap. 37.	181. M

Summa, ac Capita Libri de
Poetica Aristotelis.

SVMMA LIBRI.

De Poeseum convenientia, ac differentiis: Poesis origine, ac incremento: Tragediae essentia, partibus, ac speciebus: Epopoeiae pariter: Poetarum increpationibus, ac defensionibus, Tragediaeq; & Epopoeiae comparatione. 203. H

Quod sit operis propositum. Quae Poeseum convenientia, ac penes imitationes differentia. c. 1. ibide

De ipsius Poetices, suarumq; specierum origine: ipsarum incremento, ac mutatione: Tragediae atque Epopoeiae similitudine. c. 2. 204. K

Quae sit Tragediae essentia definitio. cap. 3. 206. A

Quot, & quae sint ipsius Tragediae partes quales, & quae inter se ordinem habeant. cap. 4. 206. C

De fabulae magnitudine. c. 5. 206. M

De Fabulae imitate. cap. 6. 207. F

Quae sit inter Poesim, & Historiam differentia. cap. 7. 207. I

Quae Fabula deterrima, & quae pulcherrima. cap. 8. 208. B

De simplicibus, atq; implexis Fabulis: Peripetia, Agnitione, ac Perturbatione, fabulae partibus. cap. 9. 208. E

Quot, & quae sint Tragediae partes quantae, cap. 10. 208. K

A illj Quae

Index in lib. Rhet. & Poe.

Que vitare, sectariq. texites fabu
luc. porteat. & a quibus ven,
Tragædia ipsius opus ducatur.
cap. 11. 209. A
De moribus. cap. 12. 210. D
De agnitionis speciebus. c. 13. 210. E
Quo pacto decorum in ipis fabu
lis inveniendum. cap. 14. 211. C
Coram iis, sermones prius in vniuer
sum e' explicandos, postmodum
in ipsam legitimè constituenda.
cap. 15. 211. E
De conexione, solutioneq. Fabulæ.
cap. 16. 211. F
De quatuor Tragædiæ generibus.
Quo pacto Tragædia aspe.anda
sit vna, vel diuersa, ac de eius an-
do I populi contextu in ipa Tra
gædia. cap. 17. 211. L
De choro. cap. 18. 212. C
De Sententia. cap. 19. 212. D
De dictione, eius partibus, ac par-
tium speciebus. cap. 20. 212. F
De dictionis Virtute. cap. 21. 213. K
De Epopæia Heroicæ imitatio-
ne, ipsa, & cum Tragædia conue-
nientia, ac differētia. c. 22. 214. G
De obiectionibus in poetis, eorum-
demq. solutionibus. cap. 23. 215. K
Vtra melior sit imitatio, Epopæi-
cæ, an Tragica. cap. 24. 216. L

Capita Paraphrasis Auctoris
Cordubensis in librum
Poeticæ Aristot-
elis.

Vos, & que sint imita-
tionis genera: ac ex
quibus sermonibus
imitatio ordinetur.

Cap. 1. 89
De duobus alijs imitationis diffe-
rentijs penes res imitatas: ac pe-
nes imitandi modum. cap. 2. 89
De causis, a quibus orta est Poeti-
ca, & de aliquibus ipsius dect-
ibus. cap. 3. 218. E
Que sit Tragædiæ essentia de mi-
sio & pæ, ac que sint ipsius par-
tes, quales. cap. 4. 219. H
De partibus Tragædiæ quatuor.
cap. 5. 220. K
De Tragædiæ partibus quantum
inde dicatur eius opus. De Mori-
bus, nominatione, & pædi, conne-
xione, & solutioneq. fabulæ, qua-
tuor Tragædiarum generibus,
& alijs hominibus, seu senten-
tijs. cap. 6. 222. H
De dictione, ac eius partibus, et ip-
sius Virtute. De imitatione He-
roica, & peccatis ac defensionib-
us Poetarum. cap. 7. 225.

Rhetoricorum

Cum, eamque utilem esse, perspicuum est: neque fidem facere minus eius esse, sed videre, quoniam in qua que re ad fidem idonea, siue persualibilia insint, quemadmodum & in alijs artibus omnibus. neque enim medicinz est, sanum facere, sed quatenus fieri potest, eam perducere: quippe cum & qui non possunt sanitatem consequi, liceat tamen curare recte: ad hunc vero eiusdem esse, videre & persualibile, & quod videtur persualibile, perinde ac in dialectica, ut communis ex omnibus rebus, quibus est in facultate, sed in prelectione: verum hic quidem unus est ex scientia, alter vero ex prelectione, oratori ibi vero sophista quidem ex prelectione, dialecticus autem non ex prelectione, verum ex facultate.

Hic autem communis ex omnibus rebus, quibus est in facultate, sed in prelectione: verum hic quidem unus est ex scientia, alter vero ex prelectione, oratori ibi vero sophista quidem ex prelectione, dialecticus autem non ex prelectione, verum ex facultate.

Non vero est, methodo de rebus, quibus est in facultate, sed in prelectione: verum hic quidem unus est ex scientia, alter vero ex prelectione, oratori ibi vero sophista quidem ex prelectione, dialecticus autem non ex prelectione, verum ex facultate.

Quoniam, huiusmodi, methodo de rebus, quibus est in facultate, sed in prelectione: verum hic quidem unus est ex scientia, alter vero ex prelectione, oratori ibi vero sophista quidem ex prelectione, dialecticus autem non ex prelectione, verum ex facultate.

Sic et in dialectica, ut in prelectione, videndi, quod in quaque re ad fidem idoneum esse contingit. hoc enim nullius alterius est artis munus, quia aliarum unaqueque circa id, quod ipsi subiectum est, docendi vim, ac primum

dendi exercet: ut in medicina circa salutem, in geometria circa affectus, qui accidunt in geometria, in arithmetica circa numerum, in astronomia circa tempora, in rhetorica vero de re data, ut ita dicam, ex omni re potest perducere ad commune, in quo fit ut eam circa aliquod genus proprium definitam vim artis exercere nequeamus.

Fides autem aliorum carentes arte, ut in prelectione, ex arithmetica, circa numerum, in astronomia, circa tempora, in rhetorica vero de re data, ut ita dicam, ex omni re potest perducere ad commune, in quo fit ut eam circa aliquod genus proprium definitam vim artis exercere nequeamus.

Fides autem aliorum carentes arte, ut in prelectione, ex arithmetica, circa numerum, in astronomia, circa tempora, in rhetorica vero de re data, ut ita dicam, ex omni re potest perducere ad commune, in quo fit ut eam circa aliquod genus proprium definitam vim artis exercere nequeamus.

Rhetoricorum

Gac in Methodicis dictum est. At
 quoniam quidam exiis, quibus
 ex his etiam aliud quid præter ea,
 quia ea sunt, et in totum, aut ple-
 ranque, ibi quidem syllogismum,
 hic vero enthymema vocari, sunt
 enim oratorum diuersi, nec aliis ex-
 emplares, aliter enthymematicæ, ite-
 que oratores aut ex præteritis, aut
 entymematicæ, nec verum, ut as-
 ad ista applicata sunt et oratores, qui
 exemplis, sed vnicuique præbat
 enthymematicæ. **cum vero co-**
rum, & quo modo utroque ven-
 dit sit, potest dicemus. nunc de his
 ipsis apertius explicemus.

Quoniam enim peruenabile
 est aliquid peruenabile. ite atque ut am-
 quidem statim est ex se perueni-
 bile, & credibile, alteram vero,
 quia ex talibus demonstratum vi-
 detur esse: nulla vero ars inten-
 dit sit. **ut** ut, ut mecum, quod
 Socrati alabre sit, aut Calix,
 sed quod tali, aut tantis, hoc
 enim est artificiosum, si **ut** ut
 autem infinitum est, & incerta
 comprehendere non potest. **ut** ut
 nec rhetorica lingue nec probabi-
 le contemplabitur, ut quod So-
 crati, aut Hippie, sed quod tali-
 bus, punde ac dialiectica, etiam
 si syllogismum colligit non ex
 quibuslibet, & detorem quod-
 dam etiam de yranibus, sed
 si a quidem ex his, quæ rationem
 desiderant rhetorica vero ex his,
 quæ in consultationem cadere
 solent. **ut** ut autem manus eius
 & de rebus eius, de quibus
 consultamus, & artes non habe-

mus, & inter eiusmodi aut huius-
 res, qui non permulta conue-
 ri, neque alius perspicere possi-
 sint. consultamus autem de his,
 quæ in utrumque modum se vi-
 dentur habere. nam de his, quæ
 nequeunt aliter aut facta, aut
 futura esse, aut se habere, con-
 sultat nemo, cum ita opinatur.
 neque enim aliter, quam ita, po-
 test suadere. **Licet** autem syllo-
 gismo concludere, & colligere
 alia quidem ex his, quæ syllogis-
 mo ante conclusa sunt, alia ve-
 ro ex his, quæ syllogismo non
 sunt conclusa illa quidem, ve-
 ram syllogismum desiderant,
 quia non sunt probabilia: ne-
 cesse est autem ex his illud nos
 commode aliquid non posse pro-
 pter longitudinem (iudicator
 enim ponitur esse rudis) hæc ve-
 ro non est peruenabile, quia non
 ex confectis, neque probabili-
 bus sunt. **Quare** necesse est, &
 enthymema, ex exemplum de his
 est, quæ eadem ut possant, ita ve-
 saepe etiam se habeant aliter: ut
 exemplum quidem inductio, en-
 thymema vero syllogismus sit.
 & ex paucis, & repetamero pau-
 cioribus, quam ex quibus pri-
 mis syllogismus exiit. Si quid
 enim horum fuerit notum, non
 est opus exponere. ipse enim id
 adiungit auditor. exemplum grauius,
 quod Dorianus iudis coronatus
 vicerit, satis est dicere, quia vi-
 cit Olympia. coronatus autem
 ludice Olympia, quia vicerit
 hic attinet, quia notum est oribus.
 Quoniam

A Quoniam autem pauca sunt
necessarii, ex quibus ratori, syl-
logismi existunt: pleraque enim,
de quibus iudicari, & delibera-
tiones sunt, possunt etiam aliter
se habere: qui enim agunt, de
his etiam consulant, & cominē-
tantur: quæ vero aguntur, om-
nia eiusmodi sunt, & nihil ho-
rum, prope dixerim, est ex neces-
sitate: quæ vero plerumque acci-
dunt, & eveniunt, ex eiusmodi
alijs concludantur, necesse est,
necessaria vero ex necessarijs,
B quod nobis liquet ex Analyti-
cis: sane dubium non est, quin
ex quibus enthymemata ducun-
tur, alia necessaria futura sint,
plurima vero plerumque ducunt
etiam enthymemata ex verisimili-
bus, & lignis, adeo ut utrumque
eorum idem esse cum horum ve-
troque, necesse sit. Verisimile, na-
est, quod plerumque sit, non sim-
pliciter tamen, ut dicitur quid-
dam, sed quod in his rebus, quæ
aliter se habere possunt, ita se ha-
bet ad id, cui est verisimile, ut
C quod est in toto ad id, quod est
in parte. Signorum autem unum
ita se habet, ut singularium ali-
quod ad uniuersale, alterum ve-
ro ut uniuersale aliquod ad par-
ticulare. horum vero quod ne-
cessarium est, tecmerium, quod
non necessarium, caret nomine,
quo distinguatur. Ac necessaria
quidem dico, ex quibus confici-
tur syllogismus. itaque tecme-
rium lignum eiusmodi est: quia
cum solui non potest, quod dictu

est, arbitrantur, tum allatum est. **D**
se tecmerium arbitrantur, quasi
demonstratum, ac terminatum
sit tecmerium enim, et terminus pri-
mæ linguae idem valent. Signorum
autem unum est, ut singulare ad
uniuersale, perinde ut si quis di-
ceret, lignum esse, quod sapientes iu-
sti sunt, quia Socrates sapiens fuit,
& iustus, atque hoc quidem si-
gnum est, solui autem potest, quia
quis quod dicitur verum sit, quia
syllogismo concludi non potest.
Alterum vero, ut si quis diceret,
lignum esse, quod ægroret, quia fe-
bris laborat aut quod peperit, quia le-
bac habet, necessarium est, atque
ex lignis solum tecmerium est.
solum enim, si verum sit, insolui-
bile est. Tertium vero, ut uniuersale
ad particulare se habet. ut si
quis dicat, quod febris laboret, si-
gnum esse, quia frequenter an-
nelet solui autem & hoc potest,
quantum sit verum. sit enim, ut
& qui febris non laborat, anhe-
let. Ac quid quidem verisimile
sit, & quid lignum, & tecmerium,
& quid iter ea interit, nunc quo-
F que expositum est, dilucidius
autem & de his, & propter quâ
cautam alia syllogismo conclu-
di nequeant, alia vero cõcludan-
tur, in Analytica disputatum est.
Exemplum aut inductionem
esse, & eammodi in rebus indu-
ctio, diximus. est autem neque ut
pars ad totum, neque ut totum ad
partem, neque ut totum ad totum,
sed ut pars ad partem, simile ad si-
mile, quoties utrumque fuerit sub
Rhet. Poe. cū cõ. Auer. B

Quæ se
pius & loc
ta ex m
li.

Rhetoriconum.

G eodē genere, alterum vero altero nouis sit, veluti, q̄ Dionysius affeſabat tyrannidem, cum poſtulat eſtodes, quia & Piſiſtratus antea affectans poſtulauit eſtodes, eoſq̄ adeptus tyrannidem occupauit. & Theagenes Megaris, & alij, quocunq̄ ciuit, ex eĩp̄ omnes ſunt Dionyſij, de quo nōdum ſerant, propterea ne poſtulet, hac aut omnia hanc vniuerſa ſunt ciuit, qui affectet tyrannidem eſtodes poſtulare. Ac ex quibus quidam ducantur quæ ad demonſtrandum appoſite ſides videntur, expoſitum eſt.

I nthymematum autē magna differentia eſt, ea quomnes ſerme maxime latet, quæ in dialectica quoq̄ ratione ſyllogiſmorum verſatur. alia enim eorum in rhetorica, perinde atque in dialectica quoque ratione ſyllogiſmorum, exiſtunt, alia vero in alijs artib⁹, & ſaculartibus, partim quidem extantibus, partim vero nondū compertis, quocirca latent auditores, & qui commodius illa attingunt, à ſe ipſis recedunt. Ent autem apertius quod dicitur, ſi pluribus exponetur. dico autem dialecticos, & oratorios ſyllogiſmos eſſe, de quibus locos dicimus: hi vero ſunt, qui communiter de iuſtis, & naturalibus, & de ciuilibus, & de multis ſpecie differentibus ſunt, vt maioris, et minoris loc⁹. neq̄. n. ex hoc licebit ſyllogiſmum colligere, aut enthymema proterre de iuſtis

potius, quā de naturalibus, **R** aut quacunque de re, atqui hæc ſpecie differunt. Propria vero q̄ ex propoſitionibus exiſtūt, quæ in vnaquaque ſpecie, genereq̄ verſantur. vt, de naturalib⁹ ſunt propoſitiones, ex quibus neque enthymema, neque ſyllogiſmus eſt de moralibus. itemq̄ de his alijs, ex quibus non erit de naturalibus. eodēq̄ modo hoc ſe habet in omniſus. I tula quidem nullo in genere prudentem efficiet, quia in nulla re ſubiecta **L** verſantur: hæc vero quo quis in propoſitiones meliora ſelegerit, clam aliam ſcientiam à dialectica, & rhetorica receuerit, erentum ſi in principia incident, non amplius dialectica, et rhetorica, ſed illa demum erit, cuius principia tenet. maxima vero pars enthymematum ex his formis eliciſ, quæ in parte ſunt, & propriæ, minor vero ex communibus. Vt ergo in Topicis, item hic diſtinguendæ ſunt enthymematū formæ, & ex quibus eſt aſſumēdum. dico autem formas, proprias in vnoquoq̄ genere propoſitione, locos vero, quæ omniū communes. Ac prius quidem de formis doceamus: verum genera rhetoricæ primum arripimus, vt poſtea quā quā multa ipſa ſint, tradiderimus, de his ſeparatim elementa, ac propoſitiones arripimus.

De

Verſitas
& in
e
d
l
l
e
c
is
cor

A De tribus Phorise sua inſerunt gene
ris Phorise in tribus. Cap. 3

Ceterum formæ rhetoricæ tres sunt, quia tot erant auditores orationū. Constat enim ex tribus oratio, ex eo, qui dicit, & re, de qua dicit, & eo, ad quem fit, quod ad hanc, auditorem, quam, refertur. Necesse est aut, ut auditor aut ſpectator ſit, aut iudicator. Iudicator vero aut rerum præteritarū, aut futurarum, est autem qui de rebus futuris iudicat, ut concio, qui vero de præteritis, ut iudex, qui vero de facultate, ſpectator. quare ex neceſſitate tria ſunt genera orationum rhetoricarum, deliberatiuū, iudiciale, demonſtratiuū. deliberandi vero vñū eſt adhortatio, alterum dehortatio, quia ſemp & qui priuatim ſuadent, & qui publice cū populo agunt, alterum horū efficiūt: iudiciū vero vñū accuſatio, alterum deſentio, quia horū alterū facere neceſſe eſt eos, qui cōtrouerſantur: demonſtratiui vero vñū laus, alterū vituperatio. At vero tēpora cuiuſq; horū ſunt, ſuaſori quidē futurū, quia de futuris ſuadet, qui aut hortat, aut dehortat: litiganti vero præteritum: quia de factis ſemp alter accuſat, alter deſendit: demonſtratiuo vero præſens aptiſſimū eſt illud quidem: quā ex iſis, q̄ in ſunt, laudant, aut vituperāt oēs, aſſumunt in ſape etiam præterita, recordantes, & futura, augurantes. huius autem horum vñi-

cuique diuerſus eſt & tribus qui-
dem triplex ſuaſori vtile, & inu-
tile, quia ſuaſor tanquam meli-
ſuadet dehortator tanquam deter-
ius dehortatur, reliqua vero ad
hoc inu. aſſumunt, aut inu. aut
inuitum, aut honeſtum, aut tur-
pe, litigantibus autē, & inuitū,
reliqua vero ad hoc & iſti ſimul
aſſumunt laudatibus, ac vitu-
perantibus honeſtum, ac turpe,
al a vero & iſti ad hoc reſerant.
Eſſe autē vñicuiq; eum, quē di-
xiſmus, finem, ſignum eſt, q̄ cæ-
teris de rebus aliquando nō di-
ſceprabunt: ut litigator, nō eſſe
factum, aut non nocuiſſe: at inia-
ſte ſecile, nanquā continebunt:
neq; enim iudicio opus eſſet. ſi-
militer vero qui ſuadent, cætera
ſæpenumero abiiciunt, ſe vero
inuita ſuadere, aut ab vitibus
deterere haudquaquam conce-
derent. Vtrum autem iniuſtum
ſit, vicinos in ſeruitutem addu-
cere etiam nullam iniuriam in-
ferentes, ſæpenumero non conſi-
derant. ſimiliter vero & qui lau-
dant, & qui vituperant, vtileſ-
ne res, an inuitiles ſecerit, non at-
tendunt, verum in laude ſæpe cō-
ponunt, q̄ proprio neglecto cō-
modo honeſti aliquid geſſerit.
veluti Achillem laudant, q̄ Pa-
troclo ſodalit opitulatus ſit, etiam
ſibi moriēdum eſſe intelligeret,
ac viuere liceret. at eiufmodi
mors illi honeſtiore, vita vero v-
tilis fuit. Ex his autē, quæ dicta
ſunt, apparet, primum de his re-
bus propoſiones neceſſario eſſe ha-
B ſ bendas:

Rhetoricorum.

E hendas: quia tecmeria, & verisimilia, & signa ppōnes sunt oratorix, nā oīno syllogismus ex ppōnibus cōstat, enthymema vero syllogismus est, ex ns, quas diximus, propōnibus cōstitutus.

Præter p
pōnes p-
prias et ā
chos esse
tenēdas.

Qm̄ aut̄ impossibilia gestū esse, aut gestū in non possunt, sed possibilia, & quæ gesta sunt, aut non erunt, ea aut gesta esse, aut gestum in non possunt, necesse est, ut & suafor, & litigator & demonstrator propōnes habeant de possibili, & impossibili.

Hic, & an tactum sit, nec ne, & an erit, nec ne. Iā vero qm̄ omnes et qui laudant, atq; vituperant, & qui adhortantur, atq; delibantur, & qui accusant, atq; defendunt, nō solū q̄ dicta sunt, demonstrare conant̄, sed et magnū esse, aut paruum quod aut bonū est, aut malum, aut honestū, aut turpe, aut iustum, aut iniustum, aut perseproferentes, aut contra inter se cōparātes: sane dubiū non ē, quin & de magnitudine, ac paruitate, & maiori, ac minori, & in vniuersum, & de vnoquoq; propōnes habere oportuerit: ut quidnam maius bonum sit, aut minus, aut iniuria, aut ius, similiterq; de ceteris. Ac de ns quidē, quorū necessario sunt cōparandæ propōnes, dixim⁹. deinceps vero de vnoquoque horū cōparatum est differendū: nempe de quibus suasio, & de quibus demonstratiue orationes, tertio vero loco de quibus iudicia fiunt.

De quibus deliberatio esse solet. Cap. 4.

A primum quidē sūmen dū est, quibus de bonis, aut malis suafor suadeat. liquidē non de oībus, sed de ijs, quæ & tūsse, & non tūsse contingit: q̄ vero ex necessitate aut sunt, aut erunt, aut fieri possunt, quin sint, aut fieri, & de his alio na tūsse, & p̄ vero de cōtinuentibus oībus, & tūtan, quæ iā bona, quæ & natura, & a fortuna sunt, ex ns, quæ contingit, ut sint, & non, de quibus non est p̄cūe cōsiliū veram de ns n̄ mirum, de quibus est cōsultatio, eiulmodi vero sunt, quæ natura habent, ut ad nos referat̄, & quorum principia originis ē in nobis: ceteris enim cōsideramus, quoad inueniamus, administrare a nobis possunt an non possunt. Ac singula quidem diligenter enumerare, & in formas ea digerere, de quibus soliti sunt agere, iteq; quoad fieri pōt de ns ad veritate differere, in p̄tenti conari non attinet, q̄a rhetorix non est artis, sed prudentioris, & verioris, & quia multo plura ei nunc etiam sunt tributa, quā propria contemptio ferat. quod etiam supra etiam diximus, verū est rhetoricū cōtate tam ex Analytica scia, tum ex Politica, q̄ de moribus est simile autē esse partim diaēticis, partim sophisticis rōnib⁹. q̄ si quis aut diaēticam, aut hanc, non ut facultates, sed ut scias ornare conet̄,

Q̄i noue
p̄ illi, i
n
ghe deli-
beratio
cōsiliū a-
giam.

L

M

A nes, etiam naturā earum evertet, dum afferendis ornamentis trāssibit ad scēritas subiectarū quarundā rerum, non autē dūtaxat rōnum. Veruntū quæcūq; prōpta sunt ad explicandum, ac locum præterea medurandi scēgi ciuili relinquunt, nunc etiā exponamus. Etenim ea, de quib⁹ oēs deliberant, & de quibus suaseres loquunt, q̄ maxima, sermē quinque numero sunt, hoc est de parādīs pecunijs, & bello, ac pace itē de custodia regionis, & hīs rebus, quæ inuehunt, & euehuntur, legibusq; statuendis. Ergo qui de parandis pecunijs consilium daturus est, uetigalia ciuitatis nolle debeant, quæ, & quāta sint ut si quod desit, adiungatur, & si quod minus sit, augeatur: irem sumptus ciuitatis omnes: ut si quis sit superuacaneus, tola tur, & si quis maior, imminuat: quia non solum hīs, quæ ad sunt, addendo, locupletiores euadūt: sed etiam de sumptibus detrahendo. hæc autē non solū ex priuatorum negotiorū vsu intelligere possumus, verum eorū ē, quæ apud alios inuenta sunt, hi storicum esse ad horum consiliū est necesse. De bello autē, & pace, copias nolle ciuitatis, et quāta iam ad sint, & quāta possint adesse, & quales sint, quæ ad sint, & si quæ possint accedere: itēq; bella quomodo, & quæ bellant: neq; vero sūg solum ciuitatis, sed etiam finitimorum has res nolle necesse est: aut etiam quibus cū gloriosum sit, bellum gerere: ut cum potentioribus pax habeat, cum inferioribus bellum gerere in sua potestate positū sit & copias, utrum similes, an dissimiles: quia fieri pōt, ut ea quoque ex parte, superiore, aut inferiore conditione simus. est autem necesse, earum etiam rerum causa non domestica solum bella, sed et aliena notasse, quem euentū habuerint: quia natura cōparatum est, ut similia ex sim lib⁹ oriant. Iā uero de custodia regionis, non ignorare, quo pacto custodiatur, sed & multitudinem nolle custodiū, & formam, & loca prætidiōrum. quod tacere nō pōt, nisi qui peritus est regiōis: ut & si minor custodia sit, augeatur, & si qua superuacanea, minuat, & opportuna loca potius tueantur. Præterea uero de annonā, quanta in sumptum satis sit ciuitati, & qual s sit, q̄ ibi nascit, & q̄ inueh ē, & quarum rerum exportationis, & quartū importationis indigeant: ut cū his & cetera, & pactioes fiat duorum, n. ne in offensionem incurrant ciues, prouidere necesse ē, & qui potēiores, & qui ad hęc utiles sint. Ad incolumitatē autē cum hæc omnia perspicere posse necesse est, tum non minimū est, de legum institutione cognoscere. est enim sita ciuitatis salus in legibus. quare necessarium ē, scire, quæ iustitiorē reipublicæ, & quales unicuiq; prosint & a qb⁹ eueri natura sua q̄ant,

B in tum

Rhetoricorum

Grum reip. proprijs, tum contra-
rijs, dico autē euerit a proprijs,
quia p̄ter optimam tempu. alia
oēs & remittendo, & intendi-
do labefectant. Vt populi dñas
nō remittendo solū imbecillior
euidit, vt ad extremum ad pau-
corum imperium peruenturus
sit, ed et nimium intendendo vt
etiam grypitas, & similes nō so-
lum, dum remittunt, ad mediū
tendunt, sed etiam, cum nimij
grypa, aut sima fiunt, ita nasum

Hafficiant, & ne nares quidem ef-
se videant. Proficat autē ad leges
instituendas, non solum, q̄ reip.
utilis sit, in prateritis intiendo
cognoscere, sed et alias, quales
qualibus conueniant, nō igno-
rare. ex quo peripetum est, ad
legum lationē ambitus terrę va-
lere, quia hinc gentium leges cō-
sequi licet, ad ciuilia vero consi-
lia eorum, qui res gestas scriptis
prodiderunt, historias. quæ oīa
politica, non rhetorica op̄s sūt.
Ac q̄ quidē tenere, qui suafurus

Iest, debet, q̄ maxima, tā multa,
Ex quibus vero & de his, &
de alijs adhortari, aut dehorta-
ri debet, deinde dicamus.

*De debrantum sine Tel etate sol et:
de y in quatuor cōtūtat in de
ipsum unoquoq; singula-
tim. Cap. 3.*

Est autē tū priuatim singu-
lis, tū cōiter oībus proposi-
tum quiddam, in quod in-
tuētes & persequunt, & loquunt,
atq; hoc est, vt summam dicā,
tum beatitudo, tum partes eius,

Quamobrem exempli gratia su-
mam, quid sit, vt simpliciter
dicam, beatitudo, & ex quibus
partes eius. de hac. n. & q̄s, quæ
ad eā referuntur, & contrarijs ei
& adhortationes, & dehortatio-
nes oēs existunt: quia quæ hanc
pariunt, oportet agere, quæ ve-
ro euerunt, aut impediunt, aut
contra efficiunt, non agere.

Sit ergo beatitudo bona actio
cum virtute aut vita, cum con-
tinentia: aut vita cum incolumita-
te iocunditia, aut boni, &
festi, & corporis, & cetera
cu tacerentū hāc omni virtutis,
atq; efficiunt: q̄a sermē vnū ho-
rū, aut plura oēs esse beatitudi-
nem fatentur. Si ergo beatitudo
est eiusmodi, necesse est, partes
eius esse nobilitatē, amicorū co-
piam, bonorum amicitiam, diui-
tias, liberorum probitatem, libe-
rorum multitudinem, bonā se-
nectutem: itē corporis virtutes,
vt valetudinē, pulchritudinem,
robur, magnitudinem, certati-
cē facultatem, exultationem,
honorem, bonam fortunam, vir-
tutē, aut et partes eius prudentia, M
fortitudinem, iulūtiā, tēperan-
tiam: quia ita maxime se ipso cō-
tentus erit, si ei suppetāt tū q̄ in
ipso sunt bona, tū q̄ extrinsecus:
neq; n. alia sunt p̄ter hęc. in ipso
vero sunt, q̄ in aio sunt, & quæ in
corpore: extrinsecus vero nobi-
litas, & amici, & pecunię, & ho-
nor. p̄terea vero conuenire arbi-
tramur facultates, & fortunam
adesse, q̄a hoc modo vita maxime
erit

Proprijs
de his
adhortari
de his
de his
de his
de his
de his
de his

De his
de his
de his
de his
de his
de his
de his
de his

A erit incolumis. fumamus igitur eodem modo, quid horum vñū quodq̃ sit. Ac nobilitas quidem est genti, ac ciuitati, indigenas, aut antiquos esse, & primos duces illustres, & ex iplis multis ortos in ijs rebus, quas amulamus, illustres: priuatim autē nobilitas: ē aut ā viris, aut ā mulieribus, tum legitima ab ambob⁹ origo, tum, vt ī ciuitate, primos claros fuisse aut virtute, aut diuitijs, aut alia rerū earum, quæ in honore sunt, tum multos ex gente illustres fuisse tum viros, tum mulieres, tū adoleſcentes, tū senes. Probitas autem liberorū, & multitudo non obscura sunt. est aut reip. probitas liberorum, si multa iuuentus adlit, eaq̃ bona, bōa vero ex virtute corporis, vt magnitudine, pulchritudine, robore, certatrice facultate: animi vero, temperantia, & fortitudo virtutes iuuenis sunt: priuatim vero liberorū probitas, & multitudo est proprios liberos multos, & tales adesse, tum ſēminas, tum mare, ſēminarum vero virgus, corporis quidem, pulchritudo, & magnitudo: animi vero tēperantia, & operis studiū sine illiberalitate. g̃que autem & priuatim, & publice, tum in viris, tum in mulieribus, dāda est opera, vt eiusmodi ſingula adſint: q̃b⁹ enim diſciplina mulierū viſioſa est, vt Lacedæmonia, h̃ diſidia propemodū ex parte beati nō ſunt. Diuitiarum vero partes ſunt nummi, agri copia, locorum poſſeſſio: es item q̃ ſuppellectilium poſſeſſiōes, & pecorū, & mācipiorum multitudine, & magnitudine, & pulchritudine excellentiū. Hæc aut omnia & incolumia, & liberalia, & vñia ſunt. ſunt aut vñia magis, q̃ fructuſa liberalia vero, q̃ a voluptatis cauſa. Fructuoſa dico, ex quib⁹ vñia vñia voluptaria, ex quibus nihil præter vſum exigitur, quod quidem æſtimandū ſit. Finis autem incolumitatis ē, eo in loco, & eo mō poſſidere, vt in ſe ſit vſus: proprietatis vero, aut cōtra, quonies in ſe ſit alienationem, & alienationem, ac gitionem, & vñitionē. oīno autē diuitie in vſu potius, q̃ in poſſeſſione conſiſtunt. actus. n. rerū eiusmodi, & vſus diuitie ſunt. Bona exiſtimatio vero eſt, ab obſus virtute præditum iudicari, aut eiusmodi aliqd habere, qd̃ expetant omnes, aut pleriq̃, aut boni aut prudentes. Honor autē benefici⁹ eſt ſignū exiſtimatiōis, honorant aut merito quidem, et in primis qui beneficium dederunt, veruntū honorat ē q̃ pōt beneficium dare, beneficium vero ē, quod p̃inet ad ſalutē, & ad ea, q̃ cadunt, vñia ſanta diuitias, aut ad aliquod aliorū bonorū, quorū non eſt facilis comparatio, aut oīno, aut ī eo loco, aut aliqui: multi enim ex rebus ē, q̃ parue vident, honorē adipsū tur: verū loca, & occaſiones cām aſſerunt. Partes autē honoris ſūt ſacrificia, monumēta & verib⁹,

B iij & ſi

Rhetoricorum

C & sine verbis, p̄mia, luci, p̄fessiones, sepulchra, statuae, victus publici, barbarica, vt adorationes, & excessiões, munera apud quosq̄ p̄tiosa. est. n. donum largitio possessionis, & signū honoris. itaq; & qui pecuniarū, & q̄ honoris studiosi sunt, ipsa appetunt, ambobus. n. suppediāt ea, q̄ requirunt: est. n. possessio, quam expetunt, qui pecuniarū sunt studiosi, & honorem continet, quē, qui honoris. Corporis autē virtus, valetudo. hęc vero ē ita, vt expertes morbi sint, q̄ corporibus vtuntē. multi n. valent, vt de Herodico fertur, quos nemo valetudinis cā beatos fecerit, q̄ ab oībus abstineant rebus humanis, aut plurimis. Pulchritudo vero in quaq; ætate diuersa est. ac iuuenis quidē pulchritudo est idoneum corpus ad labores habere, tū ad cursum, tū ad vim, & iucundum esse aspectu ad voluptatem: itaq; quinque rationes pulcherrimi, quia ad vī, & ad velocitatē simul sunt nati: **I** vigētis autē, ad labores bellicos, iucundum autem esse visu cum terrore: senis vero, ad labores necessarios idoneū, indolēs enī, q̄a nihil habeat ex iīs, quibus senectus læditur. Robur autē est facultas mouēdi alterum, vt vult, necesse est autē mouere alterum aut trahendo, aut pellendo, aut tollendo, aut deprimēdo, aut collidendo: quare robustus aut omnibus, aut nonnullis horum est robustus, Magnitudinis vero vir-

tus est, superare proceritate, & **K** altitudine, & latitudine plerosque, tāto magis, vt ne tardiores reddat motiones ob exuperationē. Cerratrix vero corporis virtus cōstat ex magnitudine, et robore, & velocitate. etenim velox est robustus, qui. n. pōt erura p̄ncere quodāmodo, & cito mouere, & longe, cursor est: q̄ vero p̄mere, & tenere, palæstrita qui vero ista pelere, pugil: qui vero horum utroq; p̄cranaltes qui vero oībus quinque. Et cā senectus at est tarditas senectutis cū indolētia neq; n. sic cito senescat, bona p̄ditus est senectute, neq; n. vix quidē, ed cū dolore, ē autē & inter corporis virtutes, et fortunę. etenim, nūl exps morbi sit, ac robustus, nō carebit malo, neq; indolēs, & longęus sine fortuna contentus. Est autē q̄ a p̄ter robur, & valetudinem alia facultas longęuitatis. multi. n. si ne corporis virtutibus longęui sunt, veni accurata l arū rerum **M** dēputatio nihil ad p̄sentia p̄tiner. Multorum amicitia vero, & honorū amicitia haudquāq; obicera sunt defuncto amico. nē pe eiusmodi esse amicum, q̄, quę bona esse alteri arbitrat, eorū ē efficiens pp illum. cui ergo eiusmodi suppetunt multi, multis ē instructus amicis: cui vero etiā boni viri, probis est instructus amicis. Bona fortuna vero est, quorum honorum causa est fortuna, ea cōfici, & suppetere, aut oīa, aut plurima, aut maxima.

cauia

A causa autem est fortuna cum nonnullarum rerum, quarum etiam sunt artes, tum multarum arte quoque vacantium, ut quarum natura, quas tamen contra naturam etiam esse contingit, valetudinis enim ars est causa, pulchritudinis vero, & magnitudinis natura. omnino vero eiusmodi bona à fortuna sunt, in quibus versatur invidia. est autem bonorum etiam, quæ præter rationem, fortuna causa :

Bac vero pulcher: aut si alij non viderunt thesaurum, hic vero iuuenit: aut si vicinum attrigit eum, hunc vero nequaquam: aut si non venit, cum solus quotidie ventitaret, qui vero semel venerunt, interierunt. hæc enim eiusmodi à bona fortuna profectio omnia existimantur. De virtute vero, quoniam maxime, prius est, in quo de laudibus agitur, locus, tum, cum de laude verba facimus, erit diligendū.

C Ac quæ quidem ipse stare adhortantes, tanquam futura, aut presentia, & quæ dehortantes, oportet, perspicuum est. contraria enim sunt his.

De vult, & bono. Cap. 6.

Sed quoniam fructus bonis
propositus est virtutis, con-
sulantur autem non de fine,
sed de his, quæ referuntur ad finem.
hæc autem sunt, quæ in
actoribus vitia sunt: vitium
vero est bonum: sumenda erunt
elementa de bono, vitiaque timen-

placere. Sit ergo bonum quod
ipsum sui causa sit eligendum:
& cuius causa aliud eligimus:
& quod experiant omnia, aut
omnia sensum habentia, aut
mentem: aut si mentem adipsi
derentur:& quæ mens unicuique
discernerit & quæ mens quæ in
vinoquoque est, & in nullo
est mentis ad electi bonum v. g. in
que: & quo præsentem bene affi
citur, & seipso contentum est:
& quod seipso contentum est:
& quod res tales efficiendi, ac
custodiendi vim habent. & quod
res eiusmodi consequuntur, &
quæ res contrarias prohibentur,
& quæ intermendi vim habent:
consequuntur aut bitaria aut tri
simul, aut posterius: ut discipli
nam quidem consequuntur scienti
a posterius, valetudinem vero
vita simul. efficiendi vero vim
habent trifariam: alia ut valere
valetudinis, alia, ut cibaria va
lere a ris, alia, ut exercitatio, qua
plerumque efficit valetudinem.
His autem potius, necesse est, &
adeptiones bonorum bonas esse,
& depulsiones maius malum. conse
quens est, nulli quidem non ha
bere malū, simul, huic vero ha
bere bonum, posterius. Et pro
minore bono maioris adeptio,
& pro maiore maius minus quo
et minus est minus minore nec
ficere quidem adeptio, huius
vero depulsio. Quin et virtutes
bonū esse, necesse est: quia ex his
& bene afficiuntur, qui præditi
sunt, & ipsi bona efficiendi, atque
agcon-

De bon, & vil
sur le ve
d'ad. A
U. 1011, 10
1011, 1011

Rhetoricorum.

Gagendi vim habent. de vnaquaque
vero, & quæ, & qualis sit, dicen-
dum est separatim. Et volupta-
tem bonū esse: quia hanc omnia
natura expetit animāque, qua-
re & iucunda, & honesta bona
esse necesse est. Nam voluptatē
etiā, si vim habet, honorarii
autem a iucunda, aliāque a per-
se eligenda sunt. Ut autem de sin-
gulis agamus, hæc bona sunt neces-
se est, beatitudo quia per se elige-
da, & seipsa contenta est, & eius
causa multa eligimus. Iustitia,
fortitudo, temperantia, magni-
nimitas, magnificentia, & alia na-
bitus tales: quia virtutes animi
sunt. Et valetudo, & pulchritu-
do, & quæ sunt eiusmodi: quia
virtutes corporis sunt, & mul-
tas res efficiendi vim habent, ut
valetudo & voluptatē, & vitā:
itaque optima res videretur esse, quæ
duarum rerum est causa, quæ ma-
xime apud vulgus in pretio est,
voluptatis, & vitæ. Dicitur & quia
virtus est possessionis, & multas
res efficiendi vim habent. Ami-
cus, & amicitia, quia amicus est
per se engendus, & multas res ef-
ficiendi vim habet. Honor, ex-
stimatio: quia iocunda sunt & mul-
tas res efficiendi vim habet, atque
ea plerumque consequitur, ut adline-
at, propter quæ honorare affici-
tur. Facultas dicendi, agendi: quia
eiusmodi omnia vim bona efficiendi
habent. item ingenium, memo-
ria, decitas, loquax a ceteris eiusmodi.
quæ facultates hęc bona efficiendi
vim habent. Sicut vero etiam

sciētia omnes, & artes. Et vitæ: quia &
etiā si nihil boni aliud sequere-
tur, res est per se eligenda. Et ius-
titiæ: quia quoddam est commu-
niter utile. Atque hæc quidem
ferme bona confessi sunt.

In controuersijs autem ex his <sup>De bonis
& vitiis
controuer-</sup>
sylogismi exsunt. Qui contrari-
um est maius, & illud bonum.
Et cuius contrarium iniuriæ pro-
dest: vel si timoris esse maxime
prodest iniuriæ, tunc dabitur vir-
tutudo res est maxime ciuibus
salutaris. Et omni quod est con-
trarium ei, quod iniuriæ volunt, &
aut quo lætantur, commodum
videtur. itaque recte dictum est:
{ Certe gaudeant Priami, } et
que vero est ita temper, sed per-
rang. taliter enim phibet, quin
idem aliquando aduertatis, pro-
lit unde dicitur, ma a conciliare
homines, quoniam de ambobus
noceat. Et cuius non est iniuriæ,
i. bonum, quod vero maius sit,
quod prius, maius. Et cuius causa
multi labores suscepti, aut um-
pius faciunt: quæ spectem tam
hæc bonum, tamen quæ ut sint ex-
stimatur, finisque multarum rerum.
Hæc autem bonum est, unde illa
dicitur sit { et Priamo famam, }
item; { turpe manere diu est: }
& proverbium illud. { In foribus
hydrum } et quod multi expe-
tunt, & de quo certatur, ipse tem-
het bonum quod omnes expetunt, id
bonum erat, multi vero perinde,
ac omnes vident. Et quod est iocunda
le, quia nemo laudet, quod non dicitur
nū. Et quod iniuriæ, & præiudici-
dant:

A dant: quasi enim oēs iam confite-
tur, si & qui incōmodum acce-
perunt: q̄a. n. perspicua res est,
confitentur. Vt etiā prauos, quos
amici vituperant, & boni, quos
inimici non vituperant. itaq; se
cōuicio affectos sine causa suspi-
cari Corinthi sunt à Timonide,
cum scripsit: { Corinthios non
accusat Ilium. } Et quod prudē-
tium aliquis, aut bonorū vito-
rū, aut mulierum iudicio suo p-
tulit, vt Vlysem Minerua, & He-
lenam Theus, & Alexandrum
deus, & Achillem Homerus.

Et oīno q̄ sunt p̄geligenda, p̄geli-
gūt aut faciēda & ea, q̄ dixim⁹:
& quæ inimicis sunt mala: & q̄
amicis bona: & quæ fieri possūt:
hec vero b. faciā, tū quæ fiant, tū
quæ facile fiant, facilia vero, quæ
sine molestia, aut breui tēpore:
q̄a difficile definitur aut mole-
stia, aut longitudine temporis.)
& si ita, vt volūt: volunt aut vel
nihil mali, vel minus, q̄ boni:
hoc aut erit, si aut lateat p̄na,
aut certe sit modica. Et quæ sunt

Cōp̄ria, & quæ utilitas, & eximiat
q̄a honor ita suppetit magis. Et
q̄ cōueniunt sp̄is: qualia sunt, q̄
p̄ genere, opibusq; conueniunt.
Et quæ tibi putāt deesse, quāuis
sint exigua: q̄a nihilo secius ea
p̄elīgunt faciēda, & quæ ad cōfi-
ciendū facilia sunt, q̄a fieri p̄nt,
tanquā facilia: (ad cōficiendum
vero facilia sunt, & quæ oēs, aut
plēnq; aut pares, aut inferiores
recte gesserunt.) & in quib⁹ gra-
tū aditū amicis, aut molestia

afferent inimicis. & quæ ad mi-
stranda p̄zelīgunt q̄, quos ad. D
nuntiat ut si in p̄p̄o. q̄a si
sunt, ac periti: facilius, n. putāt,
se recte gesturos: & quæ vilia ne-
m̄ q̄a si in p̄p̄o. q̄a si
& quæ tam in p̄p̄o. q̄a si
n. q̄a si in p̄p̄o. q̄a si
mōtas vitat. & in quibus p̄-
cipue singuli tales, v̄victori e
capiti, lvi. q̄a si in p̄p̄o. q̄a si
ris, t. h. or. p̄d. uara q̄a si p̄-
cania, & d̄mōrēm v̄v. A. se
bono quidem, & v̄vili, ex h̄i. uē-
prome d̄r. h̄i. l. su. it.

De maiore, ac minore bono. Cap. 7.

Quoniam autē p̄p̄o. q̄a si
ro cōtēntes, v̄vtrunq; v̄v-
le est, de eo cōtēntes r̄
santur, quod magis sit, deinceps
de maiore bono, & magis v̄vili
diderendū est, sit ergo ad u-
perat, t̄a. tū, & a n̄p̄. q̄a si
perat vero id, quod in quacūq;
tas quā tēp̄. & plus p̄x mi-
nori: magnū vero, & parū, &
multū, & paucū p̄ multarū rerū
magnitudine, & qd̄ superat qui

Foc. & q̄a si in p̄p̄o. q̄a si
uū & in p̄p̄o. q̄a si
mōtas q̄a si in p̄p̄o. q̄a si
& q̄a si in p̄p̄o. q̄a si
eū & in p̄p̄o. q̄a si
& q̄a si in p̄p̄o. q̄a si
adepti & in p̄p̄o. q̄a si
di, & q̄a si in p̄p̄o. q̄a si
& q̄a si in p̄p̄o. q̄a si
quatur & in p̄p̄o. q̄a si
fuit & in p̄p̄o. q̄a si
vero b̄m̄m, quod ei q̄a si
h̄e p̄m̄m est. t̄a. h̄e est e. r̄,
quæ

E
De maiore
ac minore
bono. Cap. 7.
L.

Rhetoricorum

Guę plura sunt vno, aut paucioribus, adnumerato vno, aut pauciorib⁹, maius item bonum esse: quia superat, quod aut inest, superatur. Et si maximū maximo præstet, etiā ipsa ipsis, & si oīa ipsa ipsis, etiā maximū maximo, vt si maximus vir maxima muliere maior, etiā oīno viri mulieribus maiores, & si viri oīno mulieribus maiores, etiā vir maximus maxima muliere maior, pportione n. habent exuperantq; generū, & rerum, quę

Hin eis sunt, maximatū. Et quādo huic quidem illud fuerit consequens, aut in re, nequaquam, cōsequit autem aut simul, aut deinceps, aut facultate: inest. n. v. fus cōsequens in alterius. cōsequit aut simul valetudinem vita. hęc vero eā nequaquā, posterius aut disciplinā sciētia, facultate vero sacrilegium surreptio: qā qui sacrilegiū fecerit, etiā surrepuerit. Et quę maius ipso superant, maiora: qā & quod maius est, superet necesse est. Et quę maioris

Iboni efficiendi vim habent, maiora: hoc enim erat maiora efficiendi vim habere. Et cuius efficiens maius, eodem modo, si, n. salubre eligendum est magis iucundo, & maius bonum est, etiā sanitas iucunditate erit maior. Et quod magis est eligendum propter se eo, quod non propter se, vt robur salubri: illud enim non sui causa, hoc vero sui: idq; erat bonum. Et si vnum quidem sit finis, alterum vero non finis:

hoc enim alius causa, illud vero sui, vt exercitatio causa bonæ affectus, n. corporis. Et quod minus indiget altero, aut alteris: qā se ipso contentum est magis, minus vero indiget, quod paucioribus, aut facilioribus indiget. Et quoties vnum quidem sine altero non sit, aut non possit fieri, alterum vero sine illo: est etiā se ipso contentum maioris, quod non indiget, quare maius bonū videtur. Et si sit principium, alterum vero non principium. Et si sit causa, alterum vero non causa, propter eandem rationem: qā sine causa, aut principio non potest esse, aut fieri. Et ex duob⁹ principijs, quod ā maiori principio, maius. Et ex duab⁹ causis, quod ā maiore, maius. Et vtrum est in ex duob⁹ principijs, qd est maioris principij, maius, & ex duabus causis, quod maioris est, maius. peripicui estigie exis quę dicitur utroq; modo maius posse apparere etenim si vnum principij sit, alterum nō principij, maius est exultimabitur, & si nō principij, alterū vero principij: qā finis maior est, & non principij: vt Leodamas cōstatuat accusat er, dicit, qd cōsiliū de hęc, q; patrauit, magis peccasse: qā factū nō fuisset, nisi cōsiliū dedisset: iterū vero cum Chabrian, cum, qui patraisset, eo, qd cōsiliū dedisset: qā huius rei cā cōsiliū dāt, vt agāt. Et rariora copiosis, vt aurum ferro, cum minus vri-

G dem, & ore, horum vero voluntate. quoties. n. velint, preſto eſt magis rei firmæ vſus. Et vt ex coniugatis, & ſimilibus caſibus, item alia conſequuntur: vt ſi fortiter honeſtus, & magis eligendum eſt, q̃ temperanter, etiam ſortitudo magis eligēda, q̃ temperantia, & fortem eſſe, q̃ temperantem eſſe. Et quod oēs eligunt, eo, quod non oēs. Et quod plures, q̃ quod pauciores: bonum, n. erat, quod oēs experunt, quare etiā maius, quod magis. Et quod cōtrouerſantes, aut inimici, aut iudicantes, aut quos hi iudicāt: illud. n. perinde eſt, ac ſi oēs aſſererēt, hoc vero, ac ſi potētes, argi ſcientes. Et aliquādo quiddē, quod oēs participant, maius eſt: quia dedecus eſt, non participare: aliquādo vero, qđ nemo, aut quod pauci: quia rarior res eſt. Et laudabiliora: quia ſunt honeſtiora. Et quorū honores maiores, eodem modo: honor. n. vt pretium quoddā eſt. Et quorū multūq̃ maiores, Et quę cōſeſis, aut q̃ quę magna videtur, maiora. Et eadē in partes diuiſa, maiora videntur. plurimum. n. exuperantia videtur. vnde etiā poeta inquit illam Meleagro, vt exurgeret, perſuaſiue exponentem. { Quot mala mortales ſubeant, quorū oppida capra, Et populū ſternunt, rectiſq̃ incendia miſcent, Abripiunt alij natos. } Et cōponere, & ædificare, more Epicharmi, cum propter eandē cauſam, ac diuitio, quia compo-

ſitio exuperantiam multū aſſerit: tum quia principium rerū magnarū, & cauſa videtur. Qm̃ autē difficiliora, & rariora maiora, etiā occaſiones, & grates, & loca, & tēpora, & ſacultates magnitudinem aſſerunt: ſi. n. ſupra opes, & ſupra ætatem, & ſupra pares, & ſi ira, aut ibi, aut tunc, magnitudinem habebit, & rerū honeſtarum, & bonarum, & iuſtarum, & contrariarum. vnde et epigrāma in Olympionicem: { Duram humeris corbem geſtiās, paulo ante ſerebam Ex Argo piſces ſedulus ad Tegeam. } & Iphicrates ſerpiem laudauit, in quoſq̃ ex quibz hac illucerrunt. { Et triaqua aſcens quia diſſoluit, ra. vnde et à poeta inquit: { p̃ eam edoluitum. } Et rei magis maxima pars vtilitatis cum ſub breui oratione laboret, iuuentutem ex ciuitate ſublata eſſe, perinde ac ſi ver ex anno exemptum fuiſſet. Et quæ in maiore neceſſitate vna, quæ in ſenectute, & morbis. Et ex duobus quod eſt propinquius fini. Et quod huic, quàm ſimpliciter. Et p̃ ſubtile in poſſibile: quia illud ſibi, hoc vero non item. Et quæ in fine vitæ: quia quæ ad finē fines ſunt magis. Et quæ ad veritatem pertinent, q̃s, quæ ad opinionem, eius vt quod ad opinionem, terminus eſt, quod, ſi latiturus eſſet, non eligeret. itaque beneficium accipere, quam dare, magis eligendam videtur: quia illud,

A lud, etiā si lateat, eliger: benefici-
cū aut dare, si lateat, electurus
non videtur. Et quęcunque esse
magis, quā existimari volūt: ga-
ad veritatē pertinet magis, itaq;
iustitiā etiā rem parvā inquirunt
esse, quia existimari, q̄ esse, eli-
gēdum est magis: valetudinem
aut nequaquā. Et quod ad mul-
tas res vilius est, vt ad viuendū,
& bene viuendū, & voluptatē,
& res honestas administrandas,
itaq; & valetudo, & diuitię ma-
xima esse existimatur, quia licet

B continent oīa. Iteq; minus mo-
lerta, & cū cum voluptate sunt:
quia plura vno sunt. quō fit, vt
& voluptas bonū sit, & indolen-
tia. Ite ex duobus, quod eide ad-
iunctū est, maius totū reddit. Et
q̄ non latent, vni ad aliū q̄ quę
latent, hęc n. ad veritatē p̄tinet.
itaq; diutem eē maius bonum
videtur, quā existimari. Ite qd
carum ē, & alijs quidē solū, alijs
vero cū alijs, quō fit, vt nō æque
plebitur, si quis altero prædū
C oculo exerceauerit, ac huius bus:
quia rem carā eripuit. Atque
ex quibus quidem si desinere
adhortando, ac deterrere. Exco-
ueniat, ferme expositum est.

*Transcendat esse rerum publicarū species,
ac civitatum mores ad bene consi-
lendum. Quot, et quā sint ci-
uitatum species. Cap. 3.*

Maximum autem ac po-
tentissimum oīum est,
vt persuadere, & exregē
consilium dare possimus reipub-
licas oēs alimere, & instituta

cuiusq; ac leges, vilitate. **D**
linguere. persuadentur em̄ oēs
vilitate. vile autem est id, quod
temp. cor feruat. n. c. ut quod
tem et ipsum p̄ n. p̄ p̄ n. f. d. a.
principatus vero pro rebuspu-
blicis sunt. d. l. m. f. a. quō et in
reipublice, tot & principatus.
sunt a. it reipublice q̄ rationi, po-
puli dominatus paucorum, op-
timatum, vnius, quare qd p̄ n. p̄
cipatum obrinet, & iudiciū, ha-
rū sanē pars, aut totum exister.
Ite aut popularis status reipu-
blica, in qua sorte mandat magi
stratus paucorū vero, in qua q̄
censu: optimatū aut, in qua qui
disciplina, (disciplinā vero vo-
co, q̄ lege cōstituta est nā qui le-
gibus licet. it, in optimati rep.
p̄ n. p̄ n. hos aut optimos videri
necesse est, vnde hoc quoq; no-
men assumpsit.) vnius vero se-
cundum nomen est, in qua vnus
rerum omniū princeps est. ha-
rum autem quę descriptionem
aliquam habet, regnā, indefi-
nita vero tyrannas. Ac nec eas
quę rep. finem i. q̄ n. totum esse
oportet, quia eligant quę ad fi-
nem. est autem populi quidem
finis libertas, paucorum vero di-
uitiæ, optimatum autem disci-
plina, & leges, tyrannas autem
custodia, ex quo perspicuum ē,
quę ad finem cuiusq; pertinent,
instituta, leges, vilitate q̄ di-
tinguerdas esse. si quidem eli-
gunt ad hunc referentes. Quo-
nam autem fides non solum de-
monstratiua, sed etiam morata
ora

Reipubli-
ca, & c.
f. d. a. c.
f. d. a. c.

- A** virtus magna conferens benefici-
cia. Magnificētia virtus, q̄ ma-
gnitudinem in sumptibus adhi-
bet: pusillanimitas, & parvificē-
tia contra. Prudentia virtus est
rōnis, per quam bene cōsultare
possunt de bonis, & malis, quæ
ad beatitudinem dicta sunt. Ac
de virtute quidē, & vicio in vni-
uersum, & de partibus diuersis
in presenti tempore satis, de reli-
quis autē dē est difficile videre.
Erspicuum est. n. necesse esse, &
B efficiētia virtutis etiam honesta,
quia ad virtutē, Et quæ a virtute
efficiuntur, cuiusmodi sunt &
signa virtutis ex operibus, quæ
autē signa, & etiam adites, quæ
sunt non vni opera, aut perpel-
siones, honesta talia, necesse est,
quæcūq; sunt idius opera, aut
signa fortitudinis, aut fortiter
gesta sunt, esse honesta. Iustitia,
& quæ iuste susceptæ actiones
sunt, perpersiones vero nequa-
quam. in hac. n. virtute sola non
semper est honestum, quod ius-
C te sed scilicet turpius citius,
quam iuste. atque iustis virtu-
tibus eodem modo, in quo om-
nia prima honor, honesta. Et quæ
autē non potius, q̄ pecuniæ. Et
q̄ haudquaquam in gratia agit
aut quis ex rebus exigenda sunt, quæ
sumptibus, ut quæ per partem
liberalis rōne sui polthabita.
Et quæ natura bona. Et q̄ haud-
quaquam sibi bona. quæ in gra-
tia sunt talia. Et quæ accidit, ut
mortuo ad sint potius, quàm vi-
uenti: quia quæ viuenti, cōiunēt
magis quod sui gratia. Et quæ
opera aliorum sunt gratia: min⁹
enī sui. Et quæ bene gesta sunt in
alios, non autē in se. Et in eos, qui
beneficium dederunt: quia ius-
tum. Et beneficiæ gratia quæ
non in se. Et contraria, quæ in
pudore afficiuntur: turpius. n.
pudet & loquentes, & faciētes,
& loquuturos, & facturos, quæ
admodū Saphorespondit, cum
diceret Alcæus: { Volo quid di-
cere, at me impedit pudor. Si ve-
nisses in bonarū rerum deside-
riū, aut honestarū, nec malū di-
cere lingua moliretur, haudqua-
quam pudor occuparet oculos
tuos, sed de rebus iustis loquere-
ris. } Et quibus anguntur nullo
umore peulli: quia in bonis, q̄
ad opinionē p̄tinent, hūc in mo-
dum afficiunt. Et corū, qui natu-
ra meliores sunt, virtutes hone-
stiores, itemq; opera, ut viri, q̄
mulieris. Et fructuosa alijs po-
tius, q̄ sibi quod sit, ut ex talibus, &
iustitia sit honesta. Et inimicos
victoria potius, q̄ ree scilicet. quæ
retribuere iustum est, iustum autē ho-
nellum, fortisq; hominis est, nō
cedere. Et victoria, & honor ex
honestis quia exigēda, quæ in
frugifera non sint, & virtutis ex-
cellentia arguit. Et ad memoriā
illustra. Et q̄ magis, magis. Et
quæ nō viuentē sequunt. Et quæ
consequitur honor. Et quæ excel-
lunt. Et quæ soli ad sunt, hone-
stiora: quia ad memoriā illu-
stiora. Et prædia in frugifera:
quia liberaliora. Et quæ apud
Rhet. Poet. enī cō. Auer. C

Rhetoricorum

C singulos propria, honesta. Et quæ
signa sunt earum rerum, quæ apud
quosque laudantur, ut Iacedæmo-
ne comam alere, honestum: quia li-
bertus eius est ingenuus, qui non ge-
rit comam, opus aliquod seruile
haud sane facile efficit. Et nullam
operosam artem exercere: quia
libertus huius est haudquaquam alere
non viuere. Assumenda vero sunt
etiam quæ vicina sunt his, quæ ad-
sunt, tanquam idem valentia tum
ad laudem, tum ad vituperatio-
nem: ut cautum, ac animum, ti-
midum, ac nihilidum & stili-
dum, frugi & indolentem, mitem,
atque vnumquodque ex consequen-
tibus semper iuxta id, quod est
optimum: ut iracundum, ac fu-
riosum, simplicem & contuma-
cem, magnificum, ac grandem:
& qui sunt in exuperationibus
æque ac si sint in virtutibus, ut
audacem, fortem: & afortum, libera-
lem: quia cum probabit multitudi-
ni, tum simul vim habebit para-
logismi ex eadem, si, non, ubi non est ne-
cessitas, promptus est ad excipien-
da pericula, multo magis existi-
mabitur, ubi honestum: & si pro-
ptus est ad largiendum quibus-
libet, etiam amicis: quia excellentia
virtutis est, bene de omnibus premereri.

Considerandum porro etiam est,
apud quos laudes: quia, ut So-
crates dicebat, Athenienses inter
Athenienses, a iudicare, nihil ego
cum est. oportet autem quod apud
quosque in honore est, dicere, quasi
supperat, ut inter Scythas, aut
Laconas, aut philosophos. Et

omnino quod honoratum est, &
redigere ad honestum: quia vici-
num existimatur. Et quæcunque
prout conueniebat, ut si res di-
gnas maioribus, & his, quas ante
admodum non, quia pertinet ad
beatitudinem, & honestum est adau-
gere honorem: aut si contra, quæ
conueniebat, ad id, quod melius,
atque honestius: ut si in secunda
quidem fortuna moderatus, in
aduersa vero magnanimus, aut
epibolus, melior, et perac-
bilior fuit, tale autem est illud Iphi-
cratis: { Ex quibus in quæ. } & L
Olympionice: { Darâ humeris
corbem peres paulo ante. } atque
illud Simonidis: { Quæ genitorum
habuit rege, fratresque, virumque. }
Quoniam autem ex auctoribus
his exultat, propriumque boni vi-
ri est, ex præeceptione, danda est
opera, et contendamus, egisse ex
præelectione. proficit autem, si
sepius videatur egisse. quare quæ
casu, & quæ fortuna, æque, a si
ex præeceptione, sumenda si enim
multa, & similia proferantur, ti-
gnum virtutis esse, & præele-
ctionis existimabitur. Est autem
laus oratio, quæ virtutis magni-
tudinem indicat, quare actiones
demonstrandum est tales esse.
encomium vero operum est. quæ
vero circum sunt, ad fidem, ut no-
bilissimas, & disciplinas: quia verissi-
mile est, ex bonis bonos, atque ita
educatum talem esse. itaque enco-
mio ornamus eos quoque, qui
egerunt. opera vero signa sunt
habitus: quia laudamus etiam,
qui

Taudaro.
re iudic.
a. i. i.
ta. i. i.
q. i. i.
d. i. i.
n. debere

A qui non egisset, si talem esse crederemus. Felicitatio vero, & beatitudo inter se sunt eadem, at eū huius nō eadem, verū vt beatitudo virtutē sic beatitudo continet hęc.

Laudes n. & c. a. h. a. a.

Habent autem communē tor-
mam laus, & eorū hāc quia quæ
in consiliis audo præciperes, ea
si dicendo transeuntur, encomia
sunt, quoniam igitur tenemus,
quæ agere, & qualem esse oportet,
hec tanquam præcepta edē-
tes dicere docti cre, atque con-
uertere debemus. exempli gra-
tia q. non conuenit fortunæ bo-
nis efferri, sed suis, ita quidem di-
ctum præcepti vim obtinet, at
vero ita, laudis: efferens se se non
fortunæ bonis, sed suis. Quare
cū laudare uolueris, vide, quid
præcipere, & cum præcipere,
vide, quid laudares. dictio vero
necellario opponetur, quoniam
illud prohibens, hoc non prohi-
bens transierit.

Ampli-
ficatio
ad
laudem

Adhibenda potro multa etiā
sunt eorū, quæ vim habet am-
plificandi, vt si solus, aut primus,
aut copiosus, aut ille præcipue
fecit. sunt enim hęc omnia hone-
sta, & quod tempore, & occasione.

C ne, ea vero contra, quā conue-
niebat. Et si sæpius idem recte
administrant, quia magnitudi-
nem habet, & non a fortuna, sed
ab ipso existimabitur. Et si quæ
adhorrātur, & honestant, ppter
hunc inuenta sunt, & compara-
ta. Et in quem primum enco-
mium factum est, vt in Hippo-
lochum, & Harmodiū, ac Ari-

stogitonem in foro statuam con-
sequutos. Similiterq; etiam in
cōtrariis. Quod si ex ipso copia
dicendi tibi non suppetet, cum
aliis compara, quemadmodum
Hocertes ex iudiciali dictionis
consuetudine faciebat, oportet
autem cum illustribus conferre:
quia a l. amplificandum idoneū,
honestumq; est, si bonis melior
sit. Cedit autem egregie ampli-
ficatio in laudes, quia ueritatur
in excellentia, quæ ex honestis
rebus est, itaque si non cum illu-
stribus, at cum aliis comparare
oportet: quia excellentia existi-
matur indicare virtutem. Om-
nino autem formarum omnib;
orationibus communium am-
plificatio demonstratiua aptis-
sima est: quia concessas actiones
accipiant, ita vt reliquum sit,
magnitudinem, atque ornāmē-
tum adiungere: exempla vero
deliberatiuis, quia ex præteri-
tis futura augurantes iudicium
facimus: enthymemata vero
iudicialibus: quia causam, &
demonstrationem recipit potis-
simum tactum propter obscuri-
tatem. Ac ex quibus quidem
laudes & vituperationes ferme
omnes ducantur, & in quæ in-
tuendo laudare, ac vituperare
conueniat, & ex quibus enco-
mia constituuntur, & probra,
hęc sunt. si enim hęc tenen-
tur, quæ sunt his contraria, li-
quent, si quidem vituperatio est
ex contrariis.

C h. De

Rhetoricorum

E De Accusatione, & Defensione, quæ ad Iudiciale genus pertinet: ac primum de eo, quod est inuariam inferre.

Cap. 10.

ctoria, amarus p[ro]p[ter] v[er]itionē, im-
prudens, quia in iusto, atq[ue] iniu-
sto decipitur, impudēs, quia exi-
stimationem parui facit. Simil[iter]
vero & aliorum singuli in singu-
lis rebus subiecti. Atque hæc
quidem perspicua sunt partim
ex ijs, quæ de virtutibus expo-
sumus, partim ex ijs, quæ de
affectibus exponemus.

Reliquum est autem, vt dica- Quarum
mus, autem scilicet, & quomodo est, & quomodo
modo se la scres in iuriam fa- & quomodo
ciant, & quibus. Ac primū qui- L
dam explicemus, quibus rebus e de u-
appetere id est, quibus rebus chis p-
lacolari in iuriam per se autem est e iuriam
enim, accusatori videndum esse, na.
quot, & quānā eorum in aduer-
sario sint, quibus appetendis
oēs alteris iniuriam faciant, de-
fensori vero quę, & quomam eo-
rum nō intiat. Omnes igit agūt
oīa partim nō p se ipsos, partim
per se ipsos. ac quę quidē nō per
se ipsos, alia pp fortunā agunt,
alia ex necessitate. quę vero ex
necessitate alia vi, alia natura.
quare oīa, quę non per se ipsos M
agunt, alia fortuna, alia natura,
al a vi. Quę vero per se ipsos, &
quorum ipsi causę sunt, alia pp
eorum fuerudinem, al app appeti-
tionē: itemq; alia pp appetitio-
nem ratiocinationis participē,
alia pp ratiocinationis experitiē.
Est aut voluntas boni appetitio
cum ratione, nemo em vult, nisi
quod bonum esse putauerit. ira
vero, & cupiditas appetitiones
sūt rōcinationis expertes quare
quar-

DE Accusatione autē, ac de
sensu, ex quo, & de
modi conlittere ty. s. v.
porteat, semper p. accipere v. b.
camus. Iura ergo nobis in men
da univ. vni, quoniam ex quo te
nūca, p. oēs in iura, & non in alie
tum, quoniam ex p. d. e. s. a. totū,
quibus, ex quomodo modū de ha
beretibus. Ergo, delictū, quod
sit iniuriam facere, deinceps ex
ponamus. Sit igitur iniuriā lace
re, nocere sua sponte contra legē.
Lex autē vna est priuata, altera
cōis. dico autem priuatam, se
cundū quam scriptam in ciuitate
viuunt: cōem vero, quęcunq;
non scripta inter oēs hoīes con
stare exilimantur. Sponte vero
sua facit, quęcunq; scientes, &
nō coacti. Ac quęcunq; quidem
sua spēre, nō oīa p. eligentes:
quę vero p. eligentes, scientes
oīa. nemo enim quod p. eligit,
ignorat. ob quę vero p. eligūt
nocere, & flagitium committere
contra legem, vitium atq; inco
ntinentia est. si enim quidam ne
quitia p. dii sint aut vna, aut plu
rib⁹, in eo, in quo sunt nequam,
enā iniuriōse se gerunt, vt illibe
ralis in pecuniā, intemperans in
corpore voluptatib⁹, molis in
delictis, fortis in periculis, quia
periculi socios de serūt pp timorē,
ambitiosus pp honorem, ira
cundus pp iram, pugnax pp vi

Н

I

3

A quecunque agunt oia propter se-
ptem causas agant, necesse est,
fortunam, vim, naturam, consue-
tudinem, rationationem, irā,
cupiditatem. Ceterum quę agū-
tur, pro granibus, aut habitibus,
aut alijs quibuscunque diuidere,
superuacaneū est. etenim si iuue-
nibus accidit, ut iracundi, aut eu-
pidi sint, non pp iuventutē eius-
modi res administrant, sed pp
iram, & cupiditatem: neque pp
diuitias, & paupertatem, sed ac-
cidit pauperibus, ut pp indigen-
B tiam pecunias cupiant, diuitib⁹
aut, ut pp licentiam voluptates
non necessarias concupiscant.
verum agent & hi non pp diui-
tias, & paupertatem, sed pp cu-
piditatē. Similiter vero et iusti,
& iniusti, & ceteri, qui pro habi-
tibus agere dicuntur, pp hęc oia
agent, nimirum aut pp ratio-
nationem, aut pp affectum. ve-
rum alij quidē pp mores, & affe-
ctus bonos, alij vero pp contra-
rios: accidit itē, ut talibus habi-
tibus talia consequentia sint, tali-
C bus vero talia, nā, ne lōge abea-
mus, temperantia opiniones, & cupi-
dirates bonę de voluptatib⁹ cō-
sequuntur, intemperantem vero
cōtrarię de ijs eisdem, quamob-
rem eiusmodi mittendę diuitio-
nes sunt. verum vidēdum est, q̃
res quas consequi soleant. nam
alib⁹ ne, an ater, aut magnus ne,
an parvus sit, nihil rerū eiusmodi
consequi constitutū est, at ve-
ro iudicis, ne, an lenex, aut iu-

stus ne an iniustus sit, itē differt: **D**
& cetera, quę cum eadem agunt,
hōiū mores disteretes reddunt,
ut dices ne esse, an pauper, & te
cū tā ne tortor a an a lacrima ti
extinctur, nōnnulli intererit.
Argute quidem pollemus tra-
ctabimus. nunc vero primū de
rebus dīsternamus. fortuna iū-
ta ita fieri dicuntur, quorū cā
est indelētia, neq̃ alicuius rei
gratia sunt, nec semper, nec ple-
ranque, nec ordinate. hęc autē ex
tortante definitione perspicua
sunt. Natura vero, ea, quę cā
& in ipsis est, & ordinata. quia **E**
aut semper, aut plerumq̃ eodem
modo eueniunt. nam deus, quę
contra naturā fiunt, non est sub-
tiliter differendum, vtrum nō
nulla secundum naturam, an p-
pter aliam cām fiunt. veliam &
fortuna eiusmodi rerum cā esse
exiimari possit. Vt autem, quę
cunque contra cupiditatem, aut
rationationem per ipsos agen-
tes fiūt. Cōsuetudine vero, quę-
cunque faciunt ex eo, quia sæpe
fecerunt. Propter rationatio- **F**
nem autem, quę ex commemo-
ratis bonis prodesse existi-man-
tur, aut tanquā finis, aut tan-
quā ad finem, quoties pro-
pter vtilitatem agantur. si qui-
dem & intemperantes nonnul-
la vilia faciunt, verum non p-
pter vtilitatem, sed propter vo-
luptatem. Propter exandescen-
tiam autem, & iram, ea, quę re-
feruntur ad vltionem. differt au-
tem ratio a carigatione, quidē

Castigatio ē illius gratia, qui paritur, vltuo vero illius, qui facit: **vt** exaturetur. verum quid ira sit, in ns, quæ de affectibus dicemus, aperiemus. Propter cupiditatem autem aguntur, quæ iucunda videntur, quæ vero consueuimus, & quibz affectati sumus, inter iucunda sunt: quia multa eorum etiam, quæ natura haudquaquā iucunda sunt. vbi sunt affectati, iucunde faciunt.

H aut iucunda sunt, aut bonorum, ac iucundorum speciem præstiterunt. Qui aut quæ per se ipsos, ea sua sponte agunt, non sua sponte vero, quæ non per se ipsos, sane oīa, quæ sua sponte agunt, aut bona esse, aut speciem bonorum præstiterunt, aut iucunda esse, aut speciem iucundorum præstiterunt, necesse est. Etenim & malorum, aut speciem malorum habentem, aut liberationem, aut p maiore minoris adeptione in bonis repono, quia sunt eligenda quodammodo & rerū

I molestarum aut speciem habentium, aut liberationem, aut minorum pro maioribus adeptionem in iucundis eodem modo. Ergo vtrius & iucunda quor, & qualia sint, arripienda sunt. Ac de vtilibus quidem supra in de liberationis est disputatum.

De iucundis. Cap. II.

Nunc aut de iucundis loquamur. Existimare aut opz, definitiones tum de omnibus, quæ esse, cu de singulis

rebus neque obscuræ sint, neque exquisitæ. Possitū ergo sit nobis, voluptatē motum esse animi quēdā, ac momentaneā constitutionem, eamqz sensibilem in naturā insitam. molestiā aut, contra. Si ergo voluptas ē aliquid eiusmodi, non est debiti, quia iucundū sit etiā, quod cōmemorata affectionis paritendæ viui hēt: molestū aut, quod corrumpendæ, aut contrariæ paritendæ. Necesse est, igitur, iucundū dicitur ad id, quod erigendi naturā, vt iugiter, tum maxime, quotiescūqz **L** iucunda natura adepta sit, quæ iucundam ipsam sit. Et cōstet aduersus, quia consuetum iam quasi natura insitum est. etenim consuetudo simile aliquid est naturæ: quia quæ saepe sit, prope accedit ad id, quod semper. natura vero earū rerū est, quæ semper. consuetudo vero earum, quæ sepe. Et non violenta: quia vis est contra naturam, itaqz necessitatē violenta sit, & recte dictū est. { Iucundū est, quod agi necesse est. } In curationibus, & studiis, & contentu- **M** nosis molestas esse: hæc enim necessaria, a violentia sunt, nō si affectati sunt, atque ita consuetudo iucundam emittit. Contraria vero iucunda itaque curationes, & a labore cessationes, & non curantia, & inuis, & requietes, & somni rerum sunt iucundarum: quia nihil eorum est ex necessitate. Et quorum cupiditas exstiterit, iucunda sunt omnia: quia cupiditas iucundi appeti-

Alio est. cupiditatum autem angarent ratione, alia sunt cum ratione coniuncta. Voco autem ratione carentes, quibus non ex eo, quia opulentur aliquid, datur. S. sunt autem eiusmodi, quæcunque dicuntur esse natura, quales quæ propter corpus insitæ sunt, ut alimētis, sitis, & fames, & in vnoquoque genere alimenti, cupiditas: & quæ in rebus gustabilibus, & in venereis, & omnino in tractabilibus, & in odoratu suauitatis, & auditu, & aspectu: cum ratione vero coniunctas, quibus autem quæ ex eo quia sunt persuasi, alliciuntur, etenim multa & spectare, & adipisci cupiunt, & audiunt, ac persuasi sint. Quoniam autem iucunditas in aliquo ad se tenendo versatur, phantasia vero sensus est quidam imbecillus, & recordantem, & sperantē phantasia quædam sequitur eius rei, quam recordatur, aut sperat. quod si ita est, non est datur, qui etiam voluptates vehementes sint in his, qui recordantur, & sperant: C. liquidē & sensus. quare necesse est, iucunda omnia aut in sentiendis rebus presentibus, aut in recordandis præteritis, aut in sperandis futuris versari: quia sentiunt præsentia, recordantur præterita, sperant futura. Ac quæ quidem memoria retinentur, iucunda sunt, non ea solum, quæ tunc cum aderant, erant iucunda, sed nonnulla etiam iniucunda, si quod post id est, bonum, honestumque sequatur, unde & illud dictum est:

{ Delectat sed enim saluū memini laboris. } Et cetera. { Post malam laborum memor est quicquid periculi. } Porro autem rei causa est, quia iucundum est etiam vacare malo. Ex his autem, quæ insitæ sunt, quæcunque cum ad sunt, aut exultare, aut prodesse valde, aut sine molestia prodesse videtur, atque omnino, quæcunque cum ad sunt, exultant, ea plerumque & sperantes etiam, & recordantes, quæ sit, ut ita sit iucundum sit, quia nemo irascitur ei, qui vindicari non posse videat. E. quinetiam hi, qui se multum superant viribus, aut non irascuntur, aut imbecillius, quemadmodum cecinit Homerus de exca descens: { Quæ melle liqueat magis dulcis. } Et in plurimæ cupiditatis voluptas quædam sequitur: quia aut recordantes se consequuntos, voluptate quadam afficiuntur: ut qui in tentibus sitis vexantur, & recordantes, se bibunt, & sperantes, sitis, & bibunt, gaudent. Et qui amant, tum colloquuntur, tum scribentes, tum parientes aliquid de amoris, delectantur. in his enim omnibus eiuſmodi recordantes quodammodo se sentire arbitrantur amicos, & hoc vero amoris initium omnibus est, quando non solum presentia gaudeant, sed etiam absentem recordantes amant. quocirca & cum mo etiam attulerit, ex eo, quia non ad sit. Et in iucundibus, ac lamentationibus voluptas

C. uſque quædam

Rhetoricorum

G quædam inhaeret, moleſta em̃
eſt in eo, quia non ſuppetit, vo-
luptas autem in recordando, &
eo quodam modo aſpiciẽdo, &
quæ egit, & cuiuſmodi fuit. vn-
de & illud dictum eſt: { Sic ait,
& cunctos lacrymarum accedit
amore } Et vlcĩſci iucũdum eſt:
quod. n. niſi conſequaris, mole-
ſtum eſt, id ſi conſequaris, iucun-
dum. qui vero ira. cuntur, mole-
ſte ferunt præter modũ, niſi vlcĩ-
ſcant: dñi ſperant autem, gaudio
aſſiciuntur. Et vincere iucundũ

Hæc est non solum victoriæ studiosa,
sed etiam omnibus: quia oritur
excellentiæ phantasia, cuius rei
cupidine omnes ducuntur: aut
remissius, aut vehementius. Quam
autem victoriâ iucunda est, &
ludi iucundi sint necesse est, &
pugnari, & tibiarum, & conten-
tionum: quia in his sæpe victoriâ pa-
ritur. & ludus talorum, & pilæ,
& tesserarum, & calculorum, &
de serijs etiam ludis eodem mo-
do, sunt enim alij iucundi, liquis
assueverit, alij continuo iucundi,
ut venatio, & vniuersa ferarum
infectio: quia ubi certamen, ibi
& victoriâ sita est. Quocirca iu-
dicio, contentionumque tracta-
tio iucundæ sunt his, qui assue-
verunt, & his, qui in his valent. Et
honor, & bona existimatio rerum
sunt iucundissimarum: quia phantasia
cuius excitat, se talē, ac virtu-
te præditi esse, quod etiam magis, cum
non asseruit, ipsa vera dicere exis-
timat, eiusmodi vero sunt vici-
ni potius, quam longinqui, & tamu-

liares, & noti, & ciues, q̄ exte-
ri, & qui sunt, & futuri, & pruden-
tes imprudentibus, & multi
paucis: quia hos vera dicere, ve-
rissimilius est, q̄ contrarios: quia
quos aliquis valde cōtemnit, ve-
pueros, aut belluas, eorū hono-
rē, aut existimationē non curat,
ipsius saltem existimationis gra-
tia. sin autem: propter aliud q̄ p-
pam. Et amicus est ex rebus iu-
cundis. etenim tum amare iucū-
dum est, quia: nemo est amās vi-
ni, qui nō gaudeat vino: tū ama-
ri iucundum est, quia phantasia
& in eo excitatur, libi adesse bo-
num, quod vniuersi expectant, q̄
sensu p̄dicti sunt. amari autē est,
ipsum p̄ se carum esse. Et admi-
rari nō esse, iucundū, p̄pter ho-
norem, quo afficit. Et adulari, &
a iulator, iucūda quia adulatori fi-
dus est admirator, & n̄ reus ami-
cus, Et eade a gere expe, iucundū:
q̄ cōsuetū erat iucūdū. Et per-
mutatio iucūda, q̄a permutatio
fit in naturā quod eam semper
est idem cōstituti habitus exu-
perantiam affert. vi de da tum
est. } Permutatio rerum om-
nium dulcis. } hac enim de cau-
sa ea quoque, quæ per interval-
lum temporis, iucunda sunt,
tam hūc est, tunc. quia mu-
tatio est ex præsenti, simul vero
& raram est. eadē temporis in-
teruallo. Et dicere, & admira-
ri plerūque necesse est, quia in
admiranda docui, raras et in edic-
te idē: quare quod admirabile,
cōcupit debere in dicendo sta-

Aro redactio ad id, quod est secundum naturam. Et beneficium dare. atque accipere rerum sunt iucundarum: quia beneficium accipere est ea consequi, quæ concupiscunt. Item autem dare est habere, & excellere: quorum utrumque expetunt. Quoniam autem beneficium dare iucundum est, etiam proximos corrigere, hominibus est iucundum, atque inchoata perficere. Itemque quoniam iucundum est & discere, & admirari, & quæ sunt eiusmodi, etiam quod imitando expressum est, ut pictura, aut statuarum, ut poetica, omniaque quæ probe imitatio expressa sunt, iucunda sunt, necesse est, etiam si parum iucunda res illa sit, cuius fuerint imitatio. neque enim ea delectatur, sed ratiocinatur, hanc illam esse: ex quo efficitur, ut aliquid discat. Et rerum inclinationes, et ægre feruari e periculis: quia hæc omnia admirationem afferunt. Et quoniam quod est secundum naturam, iucundum est, quæ vero inter se cognata sunt, secundum naturam sunt: omnia cognata, & similia plerumque iucunda, ut homo homini, & equus equo, & iuuenis iuueni. unde etiam proverbia increbuerant: { si pater paterem delectat, & semper similem. } ut: { Cognovit fera feram. } ut: { Scio per graculus cum graculo. } & quæcunque alia eiusmodi. Quoniam autem similia, & cognata sibi ipsis iucunda sunt omnia, precipue autem ipse erga se quisque hoc modo affectus est, omnes qui studiosi

sint, necesse est, aut magis, aut minus, quia omnia eiusmodi erga se sunt maxime. Et quoniam sui studio si sunt omnes, etiam res suas cuique esse iucundas necesse est, ut opera, orationes. quo fit, ut plerique spectatores amet, & amatores, & liberos, quæ ipsi operari libentius sunt. Item etiam perficere, iucundum: quia ipsorum iam opus euadit. Item quoniam principem esse iucundum est, et sapientem existimari, iucundum est: quia sapere principatus vim obinet, est autem sapientia multarum, admirabiliumque rerum scientia. Præterea quoniam plerumque honores adamant, etiam proximos increpare, iucundum esse, necesse est: & in quo ipse sibi præstare opinatur, in eo assidue versari. quemadmodum Euripides inquit: { In te eo est frequens, partem diei impartiens plurimam, in quo ipse se præstatorior, ac melior est. } Pari vero est ratio quoniam ludus, omnisque remissio, aut risus rerum est iucundarum, etiam ridicula iucunda sunt, necesse est, & homines et orationes, & actiones. de ridiculis autem separatim in his, quæ de poetica, disputata sunt. Ac de iucundis quidem hæc dicta sunt. molesta vero ex his, quæ sunt his contraria, liquent. Ac quas quidem ob res iniuriat, hæc sunt.

Quo

Rhetoricorum

Guomodo se habentes, et quibus in-
iuriamur. Cap. II

Cap. 11

A quibus
h. u. u. u.
h. u. u.

Quam in vero se habent
et quibus, nunc dicamus. Ac ipsi quidem: quoniam
exultant, rem agi posse, &
a se posse, & si egerint, fore, vi
lateant, aut si non latuerint, vi
pœnas non dent, aut dent illi g
dem, sed multam minorem con
pendio ipsi subeant, aut si, quos
caros habent ac qui quidem sic
ri possint, aut non possint pntea
dicemus. quia hęc omnibus rhe
toricę partibus cõia sunt. Ita
vero se impune iniuriam facere
posse exultant, qui in dicendo,
& qui in agendo valent, & qui
sunt in multis iudicis exercita
ti, & si multos amicos habeant,
& si diuites sint. in primis autē
si ipsi versentur in iis, quę dixi
mus, exultant posse finiri, si
si etiammodi, non adiant amici, aut
ministri, aut loci, quia per hos
possunt & agere, & latere, & p
nas non dare, & si amici sint,
qui iniuriam acceperant, aut iu
dicibus: quia amici parū cauē,
ne iniuria patiant, & reconcilia
tur ante, quam item intendant.
Iudices autem gratificantur iis,
quibus fuerint amici, atque ad
omni obliuiscunt, aut leui mul
ta afficiunt. Latere vero pnt, quicquid
contrarij criminatioibus sunt,
ut inbecillus, de verbis, &
pup, aut turpis, de adu. terro, &
quæ in iis in aperto sunt, atque
in oculis. neque emineant, quia
nemo prius opusculi, & qta

ta sunt, ac talia, quæ nemo: quia
ne hæc quidem cauētur, etenim
omnes vt ab vitijs morbis, sic
ab iniurijs cauent. quo vero ne-
mo dum laborauit, nemo nemo
cauet. Et quibus, nemo est inimi-
cus, aut multis illi enim putāt, se
laturos, quia non cauentur, hi
vero etiam latent, quia non exi-
stimant eos aggressuri fuisse, q
cauent, & quia defensionem ha-
beant, se nunquam aggressuros
fuisse. Et quibus occultatio aut
modus, aut locus, aut alienatio
prompta est. Et quibus, si non la-
tuerit, aut iudicij depulsio adest, L
aut in longinquū tempus dila-
tio, aut iudicium corruptio. Et
quibus, si mulctentur, solutio-
is depulsio adest, aut in longinquū
tempus dilatio, aut per inopiam
nihil habeat, quod amittat. Et
quibus compendia suppetūt ap-
ta, aut magna, aut propinqua,
damna vero aut parua, aut ob-
scura, aut remota. Et cuius est
proposita pena æqualis vitia-
ti. quod vñ inesse tyrannidi. Et
quibus iniuriæ lucra sunt, dāna
vero pbra solūmodo. Et quib⁹
cōtra iniuriæ in laudem aliquā:
vt si contigit, vt simul patrē, aut
matrem vlcerentur, quemad-
modum Zenoni, mulctæ vero i
pecunias, aut exilium, aut aliqd
eiusmodi: quia vtriq; & vtroq;
modo se habentes iniuriam infe-
runt, non tamen ijdem, sed qui
contrarijs moribus pediti sint.
Et qui sæpe aut latuerunt, aut pe-
nas non dederunt. Et qui sæpe
opinor

A opinione lapsi sunt. sunt enim quidam etiam in huius generis rebus, ut in re bellica, iterum pugnare parati. Et quibus proinde adsit voluptas, molestia vero posterius: aut lucrum quidem, damnum vero posterius, cuiusmodi intemperantes sunt, intemperantia vero omnibus in rebus, quæ concupiscunt, versatur. Et quibus contra molestia iam adest, aut damnum, voluptas autem, & utilitas, posterius, ac diutius sunt, qualia continentur, prudentioresque sectantur. Et quibus contingit, ut fortuna, aut necessitate, aut natura, aut consuetudine egisse videantur, atque omnino per errorem, non per iniuriam fecisse. Et quibus acquiritis obtinendæ facultas adit, et qui indigentes sunt, duobus autem modis sunt indigentes: quia aut tanquam rerum necessariorum, ut pauperes, aut tanquam exuperantium, ut diuites. Et qui bonæ admodum estimationis sunt, & qui admodum malæ, illi quidem, ut qui non existimantur, hi vero, ut qui nullo deteriore estimatione sunt. Ac ipsi quidem hoc modo se habentes agere solent.

Quæ hinc
iniuria.

Iniuriam autem faciunt eis, & eas res possidentibus, quarum ipsi sunt indigentes aut ad necessarios vius, aut ad exuperantiam, aut ad voluptatis fructum. Et hi, qui sunt procul, & hi, qui propè: horum enim materia est comprehensio, illorum vero scia vitio, ut qui Carthagi-

nenses disposant. Et eis, qui non cauent, neque obseruât, sed creduli sunt: quia omnes latere facile est. Et hi, qui dediti sunt, quia ius persequi hominis est indistinctum. Et verecundi: quia de lucro non cogitant. Et hi, qui a malis iniuriam acceperunt, nec ius persequuti sunt, ut qui sunt, quæ admodum etiam proverbia, & prædicta videntur. Et hi, quibus, ut quam, & hi, quibus impetenti enim cauent, illi quidem, ut nunquam, hi vero, ut non amplius. Et eis, quibus oblata calumnia est, & hi, quibus offere facile potest. Et quia tales nec præligunt, qui iudices reformidant, nec persuadere possunt ex quibus sui iudicio, atque iudicia flagrant. Et eis, aduersus quos prætextam habet, aut proavos, aut ipsos, aut amicos, aut de se, aut de proavis, aut de hiis, quos caros habet, aut male meritos esse, aut meritorios fuisse. ut enim est in proverbio: { prætextum tantum eget improbitas. } Et inimicis, & amicis: his enim, facile est, illis vero, incundum. Et hi, qui ab amicis inopes sunt, & qui in dicendo, & in agendo minimum valent: quia aut ius persequi non conantur, aut in gratiam redeunt, aut nihil perficiunt. Et quibus non expedit aut iudicio, aut solutione expectanda tempus consumere, quod genus, peregrini, & opitices: quia paruum ob rem eiusmodi homines tractant, & facile mitigantur. Et hi, qui multas iniuriasecerunt,

A per fuit, nec quifq. iam hō fuit, eius ortus vt defit. } Et quemadmodum Imperatoris nō de non interficiendis animāt. bus. hoc, nō quifq. tam quā cūctū fūm eſt, quibufdā vero nequāquam, } Sed lex ſumma hęc eſt extenſa per æthera magnū, Aerq. immenſum cunctis mortaliſus alma. } & quemadmodū inquit Alexander, v. c. m. r. ca. Ad quæ v. c. m. r. ca. duobus modis ſunt definita. quæ agere oportet, & non agere, aut ad rem. aut ad eorū vñū qui reip. participes ſunt, referuntur. quo fit, vt iniurias, iuſtaq. actiones duobus modis iniuſte, & iuſte ſuſcipere liceat quia aut ad vñum certum, aut ad rem publicā. nam q. ad alterum cōmittit, aut verberib⁹ afficit, alicui certo facit iniuriam, q. vero niam detrectat, reipublicæ. Cū ergo omnes iniurias diſtribuerimus, vt aliæ p̄tineāt ad rēp. alię ad alium, atq. alios, repetio, qd ſic iniuria affici, reliqua perſequamur. Eſt igitur iniuria affici ab hīs, qui ſua ſponte agunt, iniuſta p̄t. nam iniuria afficere ſponte eſt, antea definiuimus. Qui autē qui iniuria affici, noxa afficiat, & quidē iniuſtus, nec eſt eſt (noxæ quidem ex hīs, q. diximus, maniſeſtæ ſunt, quia bōa, & mala per ſe ipſa diſtincta ſūt, iteūq. quæ ſponte, nimirū, quę aut ad rem. p̄tineant, nec eſt, aut ad priuātū, iteūq. aut igno-

rante aut non ſponte, aut ſpōte ſua agente, aut ſciente, & ex hīs partim præſeſcente, partim vero propter affectionem. Ac de ira quæ ſemina, quæ de aſſe ſub dicimas, ageſ. qualia vero præſeſcit, & quānamodum tenabentes, diſtincta eſt ante. Quā autē contentes ſe p̄teſcit, aut nō, mori nō contentat, aut id, qd nō contentat, vt ſatidule, ſed non iuratum eſſe: & priorē pulſile, ſed non contumelia affectuſe: & concubuiſe ſed non adulterium commiſiſe aut iuratum eſt, ſed non ſacrilegium commiſiſe, quia non dei quidpiam: aut colliſile, ſed non publicū. aut colloquutum cum hoſtib⁹ eſſe, verum nō prodidiſe p̄p̄ea & hęc diſtinguere oportet, quid ſit iuratum, quid contumelia quid adulterium, vt ſiue eſſe, ſiue ſi eſſe oportere velletimus, iuſti i aperire queamus. Sunt autē eiufmodi oſa de eo, iniuſtū ne, ac improprie ac n. vñū, am i de quo controverſia exiſtit: quia nequitia, & iniuria i præſeſtione poſſa eſt. eiufmodi vero nomina oīa præſeſtione adſignifi. ant, vt cōtumeſcia, vt lurtum, neq. n. ſi pulſant, omnino contumelia affectuſe, ſed ſi alicuius rei gratia, vt dehonestandi eius, aut voluptatis percipiendæ: neque omnino, ſi clam ſultuſit, furatus eſt, ſed ſi furatus eſt, vt noxa afficeret, & ſibi ipſi aſciceret. Simiſis vero reliquarum rerum, atq. harum ratio eſt.

Quæ

Rhetoricorum.

Quoniam sunt iustorum, iniustorumque genera duo erant: si quidē alia scripta a iustis non scripta, de his quidē, de quibus leges loquuntur, diximus. Non scriptorum vero duo sunt genera, quorum partim sunt secundum virtutis, & virtutis exuperantiam, quibus probra, & laudes, ipsi merentur, atque honores & dona propolita sunt, ut gratia haberet beneficium & reddere beneficium ei, qui dedit, & opem ferre amicis, & quaecumque illius generis alia, partim vero priuatae leges, & scriptae sunt supplementaria. æquum nauisū esse existimatur. æquum autē iustū est extra legem scriptā. hoc autē partim iniuris, partim volentibus legislatoribus accidit: iniuris quidem, quoties lateat: volentibus vero, quoties distinguere nequeat, verū in vniuersum loqui necesse habere: non sit tūta multiplicitas, & quaecumque ad distinguendum haud facilia sunt propter infinitatē, ut vulnerare ferro, & quanto, & qualis: quia dinumerantem tempus deficeret, si igitur indefinitū sit, lege autē sancientiū sit, simpliciter loqui necesse est. quapropter si quis anulum habens manū tollat, aut percutiat, secundum legem quidē scriptam culpa affinis est, & facit iniuriam, secundum veritatem vero non facit. & hoc est æquum. si ergo æquum est id, quod diximus, perspicuum est, qualia equa, & non æqua, & quales non æqui homines sint. Etenim ea sunt æqua, propter quae ventū dare oportet.

Et non eadem poena digna censere errata, atque iniurias, neque errata, atque infortunia, sunt autē infortunia, quaecumque propter rationem, & sine malitia, errata vero, quaecumque non propter rationē, nec sine malitia, iniuria vero, quae non propter rationem, & a malitia: quae propter cupiditatem, a malitia. Aequum est item rebus humanis ignoscere, nec legē, sed legislatorē spectare, nec verba, sed infam legislatoris attendere, nec actionem, sed praecedentē, nec partem, sed totum, neque qualis nunc, sed qualis semper, aut plenius existit. Et tenere memoria potius commoda, quibus affectus est, quam in memoriam da, namque commoda potius, quae accipit, quae accipit ex partem iniuriam, tolerare, & verbis, quae factis iudicari malle. Et ad arbitrium quā ad iudicē ire malle: quia æquū arbitri intuet, iudex vero legē. eaque de re arbitri est iudicis, ut equū valeat. Atque æqua quidē hūc in modum sunt explicata.

De maiore, ac minore iniuria. Cap. 14.

Iniuria vero maiores sunt, quae a maiore iniustitia, procedunt. namque minimae etiā maximae, quēadmodum Melanopo Callistratus obijcebat, quod tribus sacris semio bolis templi constructores fraudasset: in iustitia vero contra. Sunt autem haec ex eo, quia vi excellunt, nam qui tres semio bolos est furatus, etiā maleficiū quodcumque committeret. Acaliquis quidem hoc modo maior est, aliquid

A quando vero ex damno iudicet. Et cuius nō est par pœna, sed oīs inferior. Et cuius non est medici-
ca, quia diuinitas res est, neq̃ effi-
ci potest. Et de qua nō pōt pe-
nas rep̃tere is, qui est passus, quia
non est medicabilis. siquidē pœ-
na, & castigatio medicina sunt.
Et si qui passus, & si qui iniuria
affectus est, ipse se ipsam graui-
ter multauit: quia qui fecit, ad
huc maiori pœna dignus est. vt
Sophocles Euc̃temonem defen-
dens, q̃m̃ semetipsum contume-

B ita arte tus occidit, non æstima-
tarum dixit minoris, q̃ quo se il-
le, qui passus est, æstimauit. Et
quam solus fecit, aut prim⁹, aut
cum paucis. Et sæpe in eadē re
deinquiere, magnum. Et p̃pter
qua n̄ iſta, & inuenta sunt, quę
prohibeant, & quę puniant. vt
Argis animaduertunt in eū, pro-
pter quem lex lata est, & p̃pter
quos carcer p̃dicatus est. Et in-
iuria magis ferina, maior, & quę
de indultoria magis. Et quam q̃
audiunt, metuunt potius, q̃ mi-
serant. Atq̃ illa oratoria huius
generis sunt, q̃ multa iura iura-
uit, aut transgressus est, vt iustu-
randum, dextram, fidē, connu-
bium: quia multarū est iniuriarū
rum exuperantia. Et q̃ ibi, vbi
nocētes plectunt, ad quod faciūt
falli testes: vbi, n. non iniurius
erit, si & in foror. Et in quib⁹ pu-
dor est maxime, et licet, a quo be-
neficiū accepit: quia plures ta-
cit iniurias, tum q̃ male meret̃,
tum quod nō bene. Et id, quod

est contra non scripta iustitia: quia **D**
melioris hoīs sit, non ex neces-
sitate iustum esse: ac scripta qui-
dem ex necessitate sint, non scri-
pta vero minime. Alio vero mo-
do, si contra scripta: nam qui in
rebus metueretis, & mul-
tationis metu obnoxius est, & in his, quę
nō obnoxie sint, iniurius erit.
Ac de iniuria quidem maiore,
& minore dictum est.

De inartificiali fide. Cap. 15.

Iam vero fides, quæ arte ca-
rere dicuntur, continenter
his, quæ dicta sunt, percurra-
mus. sunt enim iudicialium pro-
pria, suntq̃ numero quinq̃, le-
ges, testes, pacta, quaſitiones,
iusturandum.

Ac primum quidem dicam⁹
de legib⁹, quemadmodum eis
viri opt̃eat, tum adhortando,
tum dehortādo, tam accutendo,
tū defendendo. Neq̃ enim dubiū
est, quin, si lex scripta factō ad-
uerſet, cōi lege vtendum sit, &
æquo, vt iustiore. Et q̃ optima
mente est, non vtiq̃ scriptis vti: **p**
& q̃ æquum semper manet, ac
nunc immutat̃, neque lex cōi,
quippe quę sit fm naturam, scri-
pta vero sæpe. vnde dictum est
in Antigone Sophoclis defendit
enim, se fecisse contra Creontis
legem, verū non cōtra scriptā: }
{ Hoc namq̃ non hodie, aut he-
ri, ac semper fuit, ideo ego nō ti-
meo viri vilius minas. } Et q̃ iu-
stum verum est, atq̃ vtile quid-
dam, sed non quod existimatur,
quare non lex scripta, quia offi-
cio

Fides ar-
te carere
dicuntur
continenter
his, quæ
dicta sunt
percurramus
sunt enim
iudicialium
propria
suntq̃ numero
quinque
leges
testes
pacta
quaſitiones
iusturandum

Rhetoricorum

Go legis non fungitur. Et qui iudex perinde, ac argentarius est, ut adulterinum iustū discernat a vero. Et q̄ melioris hoīs est, n̄ scriptis uti, & stare, q̄ scriptis. Et si qua in parte probat̄ legi contraria sit, aut etiam ipsa sibi, veluti interdum vna iubet rata esse, quæcunq; pacti sint, altera vero pacisci vetat cōtra legem: ut q̄ si ita ambigua ut corq; teas, & videas in veram deductionē aut altum, aut vile quadrauit, deinde eo utaris. Et, si res ppter quas lex lata est, non ampli⁹ manent, sed lex, eritendum est, ut id aperias, & hac ratione cōtra ipsam cōtendas. Quod si lex scripta cum facto sit, tum dicendū, q̄ Optima mente non est, ut cōtra legem iudicet, sed ut, si ignorer, quid lex loquatur, ne perurio te obstringat. Et quod nemo, quod simpliciter bonum est, eligit, sed quod huic. Et quod nihil interest inter non latum, & non obseruatū. Et q̄ in alijs artibus cauillari non expedit, contra medicum quia nō cātum obest erratū medici, quātum introducta consuetudo nō obediendi principi. Et q̄ legib⁹ se sapientiore esse studere, id est, quod in laudatis legibus prohibet. Ac de legibus quidem explicatum hoc modo sit.

De testibus autem, testes sunt duplices, alij antiqui, alij noui. & horū alij periculi participes, alij expertes. dico aut̄ antiquos, tum poetas, tum alios illustres,

quorum clara iudicia extant ut **K** Athenienses de Salamine Home- rum testem adhibuerunt, & Te- nedij, nuper Perandrum Corin- thiū aduersus Digeēses, & Cleo- phō contra Critiam Dolonis ele- gis vsus est, cum diceret, familiā eius olim petulantem fuisse, qa nuncq; solo cecinisset: { Dic fla- uo Critiæ, ut iludeat parere pa- renti. } Ac de rebus quidem pre- tensis eiusmodi testes sunt, de futuris vero . . . & oraculo- rum interpretes, ut Themisto- c es, quod murilignei naual pig- **L** ho rem committendam signifi- cabant. Præterea vero prouer- bia etiam, ut dictum est, testi- monia sunt. ut si quis suadeat, ne senex amicus pareatur, ei pro- uerbiū attestatur: { Veni ne bene facias. } & ut filij tollant, quorū & parentes: { Vultus, q̄ natos occiso patre relinquit. } Noui vero sunt, qui cū illustres essent, de re aliqua iudicarūt, qa eorum iudicia sunt ijs, qui de n̄ dein rebus controuersantur, ac- cōmodata. ut Eubulus in iudi- cijs contra Charetem, id, qd̄ Pli- to aduersus Archebiū dixerat, usurpauit: { Increbuit in ciuita- te cōscisio improbitatis. } Et pe- riculi participes, si ementiri exi- stimentur. Atq; eiu. modi quidē testes talia dūtaxat attestant: factū nec ne, sit, nec ne. cuiusmodi ve- ro, non testantur, ut iustum, an iniustum, vile, an inutile. Qui ve- ro longinquī sunt, in his et reb⁹ certissimī sunt, antiqui vero cer- tissimi

A tisimi, quia incorrupti. certi vero fides à testimonijs. Ac reliqu⁹ quidem carent: quod ex verisimilibus iudicandum est, & hoc ē, Optimamente, & q^d verisimilia praeio corrupti non p^ont: & q^d verisimilia falsi non arguuntur. Habenti vero aduersus carentē: q^d verisimilia radica non labn-
ciunt, & q^d testimonij non esset opus, si rationibus perpendere satis esset. Sunt autē testimonia, alia de se ipso, alia de aduersario, itemq^{ue} alia de facto, alia de moribus, ex quo perspicuum est, non quam tore, vt vtilis testimonij inopia laboretur, quia si non de re, quod aut sibi laueat, aut aduersario retrahat, aut de moribus: aut simpliciter a bonitate, aut aduersarij ad improbitatē. Reliqua vero de teste aut amico, aut inimico, aut medio, aut probato, aut infami, aut meo, ex q^uq^{ue} que alia eiusmodi differenti, ex hisdem locis sunt petend⁹, ex q^uib⁹ & enthymemata petimus.

C De pactis autē catenus orationis vsus pertinet, vt ea augeat, aut extenuet, aut idonea efficiat aut non idonea. si pl^u quidē superant, idonea, & rata, in aduersario vero, contra. Ad ea igitur idonea efficienda nihil à tractatione testium distat, quia p^oinde sint, quim incipiunt, aut q^u custodiunt, ita pacta idonea sūt. Vbi vero pactū suppetere, constat, si p^o priam eni, ad augendū etiam actum enim lex est p^ouata, & in parte: & pacta quide lege

ratam non efficiunt, atq^{ue} sp^o acta, cū ex eo, carent: quae oīno lex ipsa pactū est quoddā. quare qui nō credit, & pactum tollit, p^oest tollit. Quin et pleraque eorum, q^u contrahant ex ipso te testimonio autur, secundum pacta sunt: v^o q^u adeo vt his iuramentis hoīum inter se societas euer-
tat, itemq^{ue} alia, quaecumq^{ue} conueniunt, perspicere promptum est. Quod si rep^onet, & eia aduersarij staciat, primum qui sē quibus quis contrariam legē op^o pagnauerit, eadem conueniunt. **B** ablatum, ut, si eum, quoties iniquelatae sint, sed tradē fecerint, qui tulerunt, parere oportere non arbitramur, pactis autē necesse sit, deinde, q^u tantū spectator est iudex, vt non hoc spectare debeat, sed tamq^u iudex, & totum quidem inuertere neque fraude, neq^{ue} necessitate licet quia ita constitutum est, pacta vero & a deceptis, & a coactis hoībus fiunt. Ad hanc vero animaduertere conuenit, an aduersus alicui aut legū scriptarū, aut eorum, & iustis, aut honestis, p^oterea vero an alijs pactis posteriorib⁹, an prioribus, aut n. posteriora sunt rata, priora vero i^otra aut priora rata, posteriora vero falsa sunt. vitio itq^{ue} mō, p^oficet, p^oterea vero eōdem cū ēt dispicere, si qua in parte aduersarij radica, & quonq^{ue} unt huius generis etenim n. et alia h^ount ad intelligendam eodem mō.

Rhet. Poc. cū cō. Auer, D

Rhetoricorum

C Quoniam autem testimonia sunt quidam, quae certam existimant habere fidem, quia necessitas urget, quare difficile non est, de his videre, & quae incidere possunt, exponere. Ex quibus & si propriae sint, amplificari licet: quod ipsae solae inter testimonia verae sunt: & si repugnent, atque cum aduersario faciant, veritas euerit de toto quod non genere disputando potest: quod qui cogunt, non minus falsa dicunt, quam vera, & tolerando, ne vera enuncietur, & facile mentiendo, ut citius requiescant. Iste autem oportet ad praeterita eius modi exempla, quae nota iudicibus sunt, redigere posse.

De iureiurando vero quadripartita aliter distrahantur. Nam aut offert, & accipit, aut neutrum: aut illud quidem, hoc vero nequaquam. Et ex his aut offert quidem, verum non accipit: aut accipit quidem, verum non offert, & praeter haec alio modo, si iusiurandum iuratum est aut ab ipso, aut ab illo. Ac non offert quidem: quia facere perierat, & quia ubi ille iurauit, nequaquam reddidit, hos autem arbitrat, et si non iurauit, cum damnatos. & quia hoc periculum inter iudices melius est: his namque credit, illi vero nequaquam. Non accipit autem: quia talia non datur per periculum, & quia si improbus esset, iureiurando se ostendit, ut quod a talibus cuius rei gratia iuratur, non tam eae, quam nullus, quia iuratur habebit, iusiuratum vero nequaquam, atque ita per virtutem, non per periculum emittit, ne iuret. quoniam est Xenophanis illud accommodatum est. quod non est

aequalis prouocatio impiorum aduersus primum, sed similes, atque robustas imbecillam vellet eraret, & ad vapulandum prouocaret, si non accipit: quod credit sibi, non illi, & illud Xenophanis inuertendo, ita dicitur, perinde esse, ac si ipse offerat, pius autem iuret, & indignam rem esse, ipsum iurare nolle, de quibus iuratos eos vult iudicare.

Sin autem offert: quod pius est, deus rem promittere velle. neque opus est, ut ipse iudices alios querat, cum ipsi iudicium deferat. & quod absurdum est, nolle iurare, de quibus alios vult iurare. Quia autem per periculum est, quoniam de singulis dicere conueniant: et copulando, quo modo dicendum sit, apparebit, veluti, si ipse accipere velit, at non offerre: & si offert quidem, at non accipere: & si accipere velit, & offerre: & si neutrum, ex his namque quae dicta sunt, copulari necesse est. quare rationes et ex his, quae dicta sunt, copulentur, necesse est. Quod si a se ipso susceptum fuerit, & quidem contrarium: quod non est periurium: quia iniuriam facere sponte est, perierat autem est iniuriam facere: quod vero vi, aut fraude, haudquaquam sponte, quo in loco concludendum est, periurium est concipi mente, non ore. Sin autem ab aduersario fuerit iuratum: quod omnia tollit, qui non stat his, qui iurauit. ob id enim & leges obseruant iurati. & vos stare volumus his, quae iurati iudicetis, ipsi vero non stabimus. Ac fides quidem artis expertes tam multis exposita sint.

ARISTO.

ARISTOTELIS
R H E T O R I C Æ,
LIBER II.

Carolo Sigonio Interprete.

S Y M M A L I B R I.

De hominum Affectibus, & rationum ac
fortunæ, moribus. De Possibili, ac Impos-
sibili, Amplificatione, & Attenuatione,
cunctis orationibus cōmuniibus. De pro-
bationum generibus. Exemplo, scilicet,
ac Enchymemate cōiunctum vero, tum
De
sententia nem, tanquam ipsius parte.

Quod auditores, afficiendi sunt.

Cap. I.

De mori-
bus, & af-
fectibus.

C. Quibus quidem
ex rebus oportet
adhorrari, ac dehor-
rari, & vituperare,
ac laudare, & accu-
sare, ac defendere, & cuiusmodi
opiniones, & propositiones ad
has res persuadendas vites sint,
hactenus. de his. n. & ex his en-
chymemata proferantur, ut pro-
prie in vnoquoque genere oratio-
num dicamus. Quin autem rheto-
rica iudicatiōis est grata. h. qui-
dem & consilia iudicant, & iudi-
cia iudicatio sunt. sane necesse
est, non solum in oratione, quæ
admodum demonstrabit, & fi-
dem faciet, intueri, sed etiam se
ipsum cuiusdammodi, & iudicē
comparare. multum enim ad p-
suadendum interest in primis q-
denti in consilijs, deinde vero et
in iudicijs tum cuiusdammodi
videri eum, qui dicit, tum eundē
erga se ipsos aliquo modo se ha-

bere, putare. ad hanc vero, si & D
ipsi aliquo modo affecti sint. Ac
cuiusdammodi quidem videri
eum, qui dicit, ad consilia & cō-
modatus est, affectum vero ali-
quo modo eum esse, qui audit,
ad iudicia. neq. n. eadem viden-
tur ijs, qui amāt, ac ijs, qui odio
habent, neq. iratis, atq. placatis.
verum aut omnino diuersa, aut
magis ad hanc diuersa etenim q-
amat, eum, quo de iudicium fa-
cit, aut nihil, aut parū deliquis-
se existimat: qui vero odit, con-
tra. & cupienti quidem, ac bene E
speranti, h. quod futurum est, sit
iucundum, etiam fore, ac bonū
fore, videtur, ac vero affectus ex-
perts, ac dubitanti, cōtra. Ac quā
quidem ob rem fides oratorib⁹
ipsis adhibeatur, res eant exi-
stunt. (tot enim sunt ea, p. quæ
fidem habemus, præter demon-
strationes,) hæc autem pruden-
tia, & vir⁹, & beneuolētia sūt:
si quidem fallunt in ijs, de qui-
bus dicunt, vel consilium dant,
aut his rebus omnibus, aut ali-
qua harum: quia aut ppter im-
prudētiā non recte id opinā-
tur, aut recte opinantes, propter
improbritatem ea silent, quæ opti-
nātur, aut prudentes, & probi
sunt illi quidem, verum parum
beneuoli. quare fieri pōt, ut qui
intelligunt, non optima tamen
suadeāt, & præterea nihil. Ergo
necesse est, eum, qui hæc habe-
re omnia existimetur, apud eos,
qui audiunt, auctoritatem habe-
re. Ac vnde quidem prudentia,
D h ac

Rhetoricorum

G ac virtute præditi videantur, ex
his est, quæ de virtutibus explica
ta sunt, depromendum: quia ex
hisdem & alterum, & ipsi
talem aliquis cõparauerit, se be
ne uolentia vero, & amica in p
ceptis de affectibus nũc dicem.

De affecti
bus.

Affectus autem sunt, propter
quos immutati in iudicationi
bus disident, quos quidem mo
lestia, voluptasque coniequitur,
ut ira, misericordia, metus, &
H omnes eiusmodi, atque his cõtra
rii. Ceterum quæ ad cori vñ
quemque pertinet tristitiam di
uidere conuenit, dico autem ex
plurima, de ira, & quemadmo
dum ante iracundi sint, & qui
bus irati soluti sint, & quas ob
res, quia si vnum, aut duo horũ
teneamus, non autem omnia,
haudquaquam fieri possit, ut
iracundiã excitemus. similiterque
in ceteris, quemadmodum igit
in his, quæ ante dicta sunt, pro
positiones descripsimus, sic in
his faciamus, & eo modo, quo
I diximus, diuidamus.

De ira. Cap. 1.

De ira, ac
lenitate.

Sit ergo ira appetitio cũ do
lore eius in speciem vñscen
di, qui parui facere videatur
se ipsum, aut suorum aliquæ nõ
conuenienter. Si ergo ira hoc ẽ,
necesse est, cum, qui irascitur, ira
seu semper alicui singularium,
ut Cleoni, nõ autem homini, &
quia sibi, aut suis aliquid fecit,
aut factu us fuit, itemque omnem
iram voluptatem quandam con
sequi propter spem vñscendi.

est enim iucundum opinari, se
consequaturum ea, quæ expe
rit. nemo vero expetit ea, quæ d
se fieri non posse videntur. qui
vero ualentur, quæ ipse efficere
potest, expetit quare egregie de
ira dictum est: { Melle liquente
magis daretis quæ in pectore cre
scit. } Sequitur enim voluptas
quædam tum propter hoc, tum
propterea quia in vñscendo co
gitatione versantur. quæ ergo
tunc excitatur phantasia volup
tatem efficit, ut quæ si hominibus.
I Quoniam autem paruifactio est
operatio opinionis circa id, quod
nihil est. mandam videtur, (ete
nim bona, & mala, quæque ad
hæc pertinent, magni estimanda
esse arbitramur, quæ vero nihil,
aut admodum parua sunt, pro
nihil habenda esse putamus.)
Idcirco tres paruifactionis for
mæ sunt, contemptio, incommo
datio, & contumelia. nam & q
contemnit, paruifacit: quia quæ
nihil estimanda putat, ea cõte
nunt, quæ vero nihil estimanda
sunt paruifaciant: & qui inco
modat, videtur contemnere: quia
incommodatio est impedimen
tum voluntatis oblatum, nõ
ut aliquid sibi, sed ut ne illi. Quin
ign nõ ut aliquid sibi paruifacit:
quod ex eo perspicitur, quia neque ob
futurum arbitratur: si quidẽ ci
meret, & non paruifacit. et, neque
protuturũ aliquid, quod sit estur
mandum: quia curam adhibuit
se, ut amicus esset: & qui contu
melia alicui, paruifacit: quia cõ
tumelia

A tumelia est, nocere, & molestiā
 afferre in ns rebus, in quib⁹ de-
 decus suscipit ille, qui patitur,
 non vt aliqd sibi suppetat aliud,
 quā quā suppetit, sed vt vo-
 luptate afficiatur: quia qui repē-
 dunt, non contumeliam inferūt,
 sed vlciscuntur. causa vero volu-
 ptatis eorum, qui contumeliam
 inferunt, ex eo est, q̄ se male affi-
 ciendo magis excellere arbitran-
 tur. itaq; iuvenes, & diuites cō-
 tumeliosi: quia contumelia infe-
 renda se arbitrantur excellere:
B contumeliæ vero nō æstimatio:
 quia qui non æstimat, paruisa-
 cit: quod enim nullius prein ē,
 nullam æstimationem neq; ma-
 li, neq; boni in se continet. itaq;
 iratus inquit Achilles. { Nō giti-
 mauit, quoniam ei eptam donū
 ipse retinet. } Item: { Tanquam
 quendam non æstimandum, p-
 sagum. } vt qui propterea irasca-
 tur. Putant autem conuenire, se
 magnifici ab ns, qui inferiores
 sunt genere, facultate, virtute, et
 omnino cō, in quo ipso longe ex-
 cellit, vt in pecuans diues pau-
 pere, & in dicendo diertus indi-
 fertus, & qui imperat eo, cui im-
 peratur, & qui imperio dignus
 existimatur eo, qui dignus est,
 cui imperetur. itaq; di cum est.
 { Ira magna est. } in regū.
 At etiam postea iram eruat, do-
 nec extirpat. } quia molestie ferūt
 propter excellentiam. itē ab ns,
 a quibus aliquis putat conuenire,
 vt sibi benigne fiat. hi vero
 sunt, quibus ipse benigne fecit,

aut facit, aut suorum aliquis, **D**
 aut propter ipsum, aut vult,
 aut voluit.

Quibus ex rebus iam liquet,
 & quonam modo se habētes ip-
 si irascantur, & quibus, & quas
 ob res. Ipsi enim: quoties do-
 leat: quia qui dolet appetit ali-
 quid. Ergo & si directo obfiteri-
 tur aliquis, vt sienti in bibēdo,
 & si non, similiter idem facere
 videtur. Et si refragetur quispiā
 & si non suffragetur: & si quid
 aliud hoc modo se habentē in-
 terurbat, irascitur omnibus. **E**
 quare dum ægrotant, dum pau-
 pertate premuntur, dum amant,
 dum sinant, omnino dū capūt
 & non recte rem suam apūt, ira-
 cundi sunt, & facile concitantē,
 maxime quidē aduersus eos, q̄
 præsentem statum paruisa-
 cit, vt ægrotus in ns, quæ ad morbi
 arment, pauper in ns, q̄ ad
 paupertate, bellator in ns, q̄ ad bel-
 lū, amator in ns, q̄ ad amorē, sifit
 vero & in ceteris pparat. in. q̄
 ad suam cuiuspi iram ab auctu
 eo, qui inuitus est. Item si contra
 ria expectauerit: cruciat epim
 vehementius quod valde pper
 opinionem accidit, quemadmo-
 dum etiam delectat, quod valde
 præter opinionem accidit, si qd
 vult, accidit. Itaq; perspicuum
 ex his est, quales horæ, & tepo-
 ra, & affectiones, & irates ad
 iram facile concitantur, & quā-
 do, & vbi, & vt, quando magis
 in his versantur, facilius etiam
 concitantur. Ac ipsi quidem hoc

G modo se habentes facile incendi
ira possunt.

Irascentur autem irridentib⁹
& subsannantibus, & illudenti-
bus: quia contumeliam inferūt.
Et hīs, qui detrimentis illis affli-
ciunt, quæ signa cōtumeliæ sūt.
Eiusmodi vero esse necesse est, q̃
neq; pro re aliqua, neque hīs vti-
lia sunt, qui faciunt. tum enim
propter contumeliam videatur.
Et maledicentibus, & contem-
nentibus in hīs rebus, in quibus
ipsi præcipue studium ponunt.

H et qui ob philosophiam effertur,
si quis in philosophiam: qui
ob formam, si quis in formam:
similiter vero etiam in alijs: mul-
to vero magis, si suspicetur, hæc
non adesse tibi, aut omnino, aut
non firme, aut non existimari.
vbi vero valde se putant hæere
in hīs, in quibus illuduntur, cu-
ram non suscipiunt. Et amicis
magis, cū non amicis: quia pu-
tant, conuenire magis, vt sibi ab
hīs benigne fiat, quàm non. Et
hīs, à quibus soliti erant honora-
I ri, & curari, si non amplius ita
conulescant: quia ab hīs se con-
temni putant, alioquin eadem
facturos. Et hīs, qui mutuam gra-
tiam non referunt, neq; parem
referunt. Et hīs, qui contraria, ac
ipsi, faciunt, si inferiores sint: quia
qui tales sunt, omnes contemne-
re videntur, & illi quidem vt
eos, qui inferiores sint, hi vero,
vt ab inferioribus. Et hīs, q̃ nul-
lius æstimationis sunt, si parui-
saciunt, vehementius, positam

est enim, iram esse paruifactionis **K**
aduersus eos, qui non conueniē-
ter se gerunt. cōuenit autem in-
ferioribus, vt non paruifaciant.
Et amicis, si nō bene dicant, aut
faciant. & adhuc magis, si con-
traria, & si non animaduerrant,
nos egere, vt Plexipp⁹ Antiphō-
tis Meleagro: quia paruifacio-
nis signum est, non animaduer-
tere, quos enim curamus, nō la-
tent. Et hīs, qui gaudent infortu-
nīs. Et omnino hīs, qui bono ani-
mo sunt in suis infortunijs, quia
aut inimici, aut paruifacientis ē **L**
signum. Et hīs, qui non curant,
an molestiam afferant, quo fit,
vt mala nunciantibus irascant.
Et hīs, qui de se auscultant, aut
sua mala spectant: q̃ ira aut par-
uifacientibus, aut inimicis si-
miles sunt, quia amici condo-
lent, omnes autem, qui propria
spectant mala, dolent: item hīs,
qui paruifaciunt apud quos-
que, apud eos, quibus cum de
honore contendunt, apud eos,
quos suspiciūt, à quibus se suspi-
ci volunt, apud eos, quos reue- **M**
rentur, inter hos inquam si quis
paruifaciat, succensent grauius.
Et hīs, qui in eiusmodi rebus par-
uifaciunt, quibus tibi non auxi-
lium ferre, deformis est, vt parē-
tibus, liberis, vxorib⁹, subiectis.
Et hīs, qui gratiam non reddūt:
quia qui paruifacit, non ita, vt
conuenit, facit. Et hīs, qui iocan-
tur cum serio agentibus: valet
enim ad contrēptionē iocus. Et
hīs, qui alijs benigne secerunt, si
non

A non & sibi quia & hoc valet ad contempnitionem, non estimare se dignum his rebus, quibus ornnes. Quin etiam ad iram concitandam valet obliuio, ut quæ penè nominis est: quia & obliuio signum paruitatis videntur: ex noncurantia enim obliuio nascitur, noncurantia vero paruifacitio est. Ac quibus quidem irascantur, & quemadmodum se habentes, & quas ob res, simul expolitum est. ex quibus intelligi potest, opus fore, ut ipsi tales eos oratione præparet, cuiusmodi cum sunt, iracunde affecti sunt, atque aduersarios eis rebus affines esse, pro quas irascuntur, & tales esse, quolibus irascuntur.

De Mansuetudine. Cap. 3.

Quoniam autem irasci contrarium est ipsi leniri, & iraleniari, intelligendum est, quomodo se habentes lenes sint, & erga quos se leniter gerant & per quas reuocantur ad lenitatem. Si ergo lenitas consistit, & sedatio iræ. Si ergo irascuntur ipsi, qui paruifaciunt, qui vero paruifacit, sponte sua agit, profecto lenes sunt & ipsi, qui nihil horum faciunt, aut non sponte sua faciunt, aut tales esse videntur. Et ipsi qui contra volunt, ac fecerunt. Et ipsi, qui & ipsi in se tales sunt: nemo enim ipse semet paruifacere existimatur. Et ipsi, qui consentiunt, & poenitent: quasi enim poenam habeant dolore ob res commissas, conquiescunt ab ira. cuius rei castigatio sanu-

lorum indicio est. nam qui iniusticiantur, & contradicunt, castigamus vehementius, at vero aduersus eos, qui se iuste castigari fatentur, desinimus excandescere. signum autem est, quia impudentia est, manifesta negare, impudentia vero paruifacitio, atque contemptio est. atque quos valde contempnimus, eorum pudore non afficimur. Et ipsi, qui se summittunt ipsis, nec contradicunt: quia videntur se inferiores esse fateri, inferiores autem timent, qui vero timet, nemo paruifacit. iram autem aduersus eos, qui se summittunt, cessare, canes quoque indicant, qui prostratos non mordent. Et ipsi qui serio agunt cum serio agentibus, quia curari, & non contemni videntur. Et ipsi, qui maiorem gratiam habuerunt. Et ipsi, qui rogant, ac deprecantur: sunt enim summissiores. Et ipsi, qui contumelia afficiunt, & subfannant, ac paruifaciunt aut neminem, aut non bonos, aut non tales, quales ipsi sunt. omnino autem ex contrariis scrutari quæ valeant ad mitigandum oportet. Et ipsi, quorum timore, & pudore afficiuntur: quia quoad ita se habent, non irascuntur: neque enim fieri potest, ut simul timeamus, & irascamur. Et ipsi, qui per iram fecerunt, aut non irascuntur, aut imbecillius irascuntur. neque enim, ob id videtur secuisse, quod paruifaciant: quia nemo iratus paruifacit: quia paruifacitio est experta doloris, ira vero est cum dolore. Et ipsi, quos pu-

De iij det

Rhetoricorum

G det ipforum. Q in eis qui con-
trario modo constituti sunt, atq;
irati, ij sine dubio sunt lenes, vt
in laetitia, in tristitia, in ira, & felici
die, in re sua bene gesta, in futuri-
tate, omnino in indolentia, & vo-
luptate contumeliam non infe-
rente, & bona spe. Item qui inue-
teratam iram, & non recentē ha-
bent: quia iram mitigat tēpus.
Quin etiam grauiorem alterius
iram mitigat poena, quae ante de-
alio sumpta est. itaq; recte Philo-
crates, dicente quodā: cum po-
pulus esset iratus, cur non te de-
ferdis? Nō dūm, inquit. At quā-
do? Cum alium in crimen voca-
tum videro. siquidē mites sūt,
cum iram in alium consumpse-
runt, vt accidit in Ergophilo. ve-
hementius enim succedentes, q̃
Calisthenem, dimiserunt, q̃a Cal-
isthenem pridie morte damna-
uerant. Et si cōuicti, & si maius
malum passi sint, q̃ qui irascun-
tur, attulissent: quia quasi se sum-
plisse poenas exultant. Et si ip-
si arbitrentur, se iniuste agere, &
iuste pati: neq; enim ira aduer-
sus id, quod conuenit, exultatur:
quia non amplius se, contra q̃
conueniebat, pati arbitrantur.
id quod ira erat. itaq; oratione
prius castigare oportet. etenim
& serui minus agere serunt, cum
castigantur. Et si putant, fore vt
non sentiant q̃ per ipso, & pro
ijs, quae passi sunt. ira enim ē sin-
gulariū, vt ex definitione liquet.
Itaq; recte scriptum est: { vlysses
viris euerlorem dicit. } p-

inde, ac si non vltus esset, nisi sen-
sisset, & a quo, & pro quo, qua-
re neq; alijs, quicunq; non sen-
tiunt, irascuntur, neq; amplius
mortuis, quippe qui extrema p-
peti sint, neque dolitari sint, ne-
que sensuri, quod qui irascunt,
appetunt. Itaq; bene de Hecto-
re Poeta, cū vellet Achillem ab
ira aduersus mortuū reuocare:
{ Atqui mutam terrā furens ver-
berat. } Ex his igitur perspicuū
est, eos q̃ nō placare volūt, ex his
locis dicere oportere, tales qui-
dem ipso comparando, eos ve-
ro, quibus irascuntur, aut perti-
noscendos, aut reuerentia dignos
aut benemeritos, aut iustos, aut
rebus commisis valde dolentes.

De Amicitia, & Amore, & eorum
contrarijs. Cap. 4.

Q Vos autē amici, & odio ha-
beāt, & quā ob rē, amici-
tia, atq; amore defini-
tis, dicamus. Sit ergo amare, vel
le aliena, q̃ bona arbitrat, illi-
cā, non autē sui, eaq; pro viribus
efficere. amicus autē ē, qui amat, et
redamat. exultant autē amici
esse, qui hunc in modū inter se
affectu exultant. Quibus posi-
tus, necesse ē, amicitia esse, q̃ si-
mul laturā cōmodis, & cōdolet
incōmodis, nō ob rē aliquā aliā
sed pp illū: gaudet. n. oēs, vbi
euenerūt ea, q̃ volunt, dolēt autē
cōtrarijs. quare voluntatis signū
sunt dolores, & voluptates. Et,
q̃b demū eadē bōa, et mala sūt.
Et, q̃ sūt ipsē amici, & q̃ sūt ip-
sē inimici: eadē. n. vt hi velint, ne
celle

De amo-
re, & o-
dio.

M

A ccesse ē. q̄re q̄ sibi, alij vult, hic
vult ee amic⁹. Et eos quoq̄ amāt,
qui beneficiū dederunt aut sibi,
aut ns. quos caros habent, idq̄
aut magnam, aut prompto ani-
mo, aut in cuiusmodi tēponibus,
aut ipserū cā. aut eos, quos dare
velle beneficiū arbitrentur. Et
amicos amicorū. Et, qui amant
eos, quos ipsi amāt. Et, qui amā-
tur ab eis, qui a se amātur. Et q̄
sunt eorunde inimici. Et, q̄ ode-
runt illos quos ipsi oderunt. Et,
qui odio habētur ab eis, qui a se
B odio habent. his. n. omnibus ea-
dē bona videntur esse, ac sibi, vt
eadem illis bona velint, id quod
erat amici. Itē beneficos in pecu-
nias, & in salutē: itaq̄ liberales,
& sortes honorant, atq̄ adeo ēt
iustos. tales aut putant, qui non
ab alijs viuunt, cuiusmodi sunt
qui ex labore. & ex his rj, qui ex
agricultura, & ex alijs opifices
in primis. Et temperatos: q̄a nō
imulsi. Et ab agendo remotos,
pp eandē ratione. Et, quib⁹ vo-
lumus amici esse, si videant vel-
C le, sunt autē tales, & qui virtute
præstant, & qui bona existima-
tione præditi sunt aut apud ns,
aut apud optimos, aut apud eos,
quos ipsi admirantur, aut apud
eos, qui se admirātur. Item, qui
in vita communi, & quotidiana
cōsuetudine sunt iucundi. qua-
les sunt faciles, neq̄ ad redarguē-
da peccata proclues, neq̄ cōcer-
tationu, neq̄ litij amantes: q̄a
eiusmodi oēs pugnaces sunt, q̄
vero pugnāt, contraria velle vi-

dentur. Et qui dextri sunt tū in
eludēdo, tum in perferendo: ei-
dem. n. rei ambo student, cui p-
ximus: q̄a & dicto lacesse pnt,
& elegāter lacesant. Et, qui lau-
dāt bona, q̄ ad sunt, & ex ns ea
maxime, quæ sibi vt adiint, ve-
rentur. Et mundos in aspectū, in
vestitū, in tota vita. Et, qui ex-
probrāt neq̄ peccata, neq̄ bene-
ficia. ambo. n. ad redarguēdam
propensi sunt. Et, qui non recor-
dātur iniurias, neq̄ crimina ob-
seruāt, sed facile reconciliantur:
quia quales erga alios esse existi-
E māt, etiā erga se arbitrantur. Et,
qui maledici non sunt, nec mala
propinquorum, neq̄ ipsorum,
sed bona norunt: quia boni viri
hoc faciunt. Et, qui non aduer-
santur irascētib⁹, aut ieris agē-
tibus: tales. n. pugnaces. Et, qui
erga ipsos aliquo modo studiote
se gerunt, vt, qui ipsos admiran-
tur, atq̄ ipsos virtute præditos
arbitrantur, & ipsis dele ſiātur.
Et, qui ita maxime affecti sunt
F in ns rebus, in quibus ipsi volūt
aut iuspici, aut egregios, aut in-
cundos existimari. Et pares, &
eadem profitentes, modone im-
pedimentum afferant, neq̄ in-
didem victum querant: sic enim
accidit illis: { iugulus iugulo. }
Et qui illa appetunt, quoru sic-
ri potuit, vt ipsi simul participes
sint: sin minus, idem accidit enī
ita. Et erga quos ita affecti sunt,
vt apud eos licere non pudeat
ea, quæ ad opinionem, non ee in-
temnentes. Et, apud quos pudet
facere

Rhetoricorum

G facere ea, quæ ad venturam. Et, quibus cum de honore contendit, a iis quibus volunt se iungulari, & non invideri, hos aut amant, aut amici eis esse voluit. Et quibus bona procurant, nisi ipsis mala, et mala eueri cura sint. Et, qui absentes, et quæ, ac præiunctos amant, itaque qui erga mortuos sunt tales, diliguntur ab omnibus. Et omnino qui amicos vni ce diligunt, & non derelinquunt in primis, enim ex bonis amant eos, qui boni amici sunt. Et qui nihil secum fingunt, quales & quæ vira sua produnt. dictum est enim, nos apud amicos, quæ ad opinionem, non pudere, si ergo is, quæ puer, non amat, quem non puer in ætulum is est. Et, qui ostendit, et, quibus et fidemus: nemo enim quem meruit, diligit. Jam vero species amicitia sunt sodalitas, et propinquitas, et civitas, et quæque civitas, et ad amicitiam autem conciliandam, et tyria, et si haud quæquam regat, et facit, et per se, et

De Timore, *ex eius contrario*.

C. p. 1. 1.

Cuiusmodi vero res me-
tuant, & quos, & quo mo-
do affici, hoc modo pla-
nū erit. Sit ergo metus molestia
quedā, aut perturbatio ex phā-
ralia futuri mali, aut inter. medi-
vim habētis, aut molesti. neq. n.
mala oīa metuunt, vt, si erit inu-
sus, aut tardus, sed quęcūq. aut
molestias magnas afficere, aut in-
teritus possunt: præsertim vero
si non

11 noon

Ali non longe, sed ppe esse videtur ut impendant. quæ. n. longe admodum abijunt, ea nō metuit: nemo est. n. qui nesciat, se moriturū, sed qā non propediem curam non suscipit. Si ergo metus hic est, ea metuenda sunt, necesse est, quæ vim magnā habere videtur interimendi, aut detrimēti illis efficiēdi, q̄ molestiā magnā exhibeant. itaq; & rerū eiusmodi signa sunt metuenda: ppe. n. videtur esse, quod metuendū ē. si qui semper eilim, et merere.

Bdē app. opusquatuor est. eiusmodi vero ira, & inimicitia sunt eorum, q̄ efficere aliquid possunt: neq; n. dubiū est, quin & velint, & possint, quare parum abest, quin faciant. Et iniustitia, quæ viribus prædita est: iniustus enim iniustus est, eo quia prægelit. Et virtus contumeliā passiā, quæ viribus prædita est: perspicuum est enim, quocienscumq; contumeliā patiā, semper præeligere, nunc vero pōt. Et metus est eorum, qui possunt aliquid facere: in apparatu. n. ē occupari necesse est illis, qui talis est, qm̄ aut præcipue improbi, ex auctoritate, et in periculis eorum desunt, ut plerūq; nati ex dicitur, etiam in alio esse: quare qui consēti sūt ei, qui atrox aliquid patrauit, metuēdi sunt, ne aut enūcient, aut deserāt. Et, q̄ possunt iniuriā facere, semper hīs, q̄ possunt pati: plerūq; n. hoies iniuriā faciunt, cū possunt. Et, q̄ iniuriā passi sunt, aut q̄ se passos esse arbitra-

tur: quia temp. obseruant occasio. Dnem. Et q̄ iniuriā faciunt, et vires habeāt, metuendi sunt: q̄ timeant, ne rationē patiant. positum est. n. tale esse, quod metuendū. Et rerū earundem cōpetitores, quarum non licet simul ambos potiri: semper. n. bellum gerant cū talibus. Et qui se præstantiorib; q̄ ipsi sint, et ceteris, & ipsi metuendi: quia nec ipsi his nocere potuerint, q̄ præstantiorib; et n. quos præstantiorib; q̄ ipsi sint, metant, ppe. n. cū. Et q̄ præstantiores se invalelerūt. Et, q̄ infirmiores se invale- runt: aut. n. iam metuendi sunt, aut vbi creuerint. Et ex hīs, q̄ iniuriā passi sunt, aut ex inimicis, aut ex aduersariis non quia se excandescūt, & libere loquunt, sed faciles, & distimulatores, & malitiosi: obscuri. n. sunt, an ppe. quare nunquā abest, quālonge. Omnia vero quæ metuenda sunt terribilia sūt, quæ neq; herant, corrigi non possunt, sed aut cū non possunt, aut cū in se, sed in aduersariis sunt. Et quorū auxilia nulla sunt, aut nō facilia. Ut autem simpliciter dicam, metuenda sunt, aut ea, q̄ cū alijs euenerunt, aut euentura sunt, miserabilia sunt. Ac quæ quidē metuenda sunt, & quæ metuant, sermē, ut ita dicam, quæ maxima, hæc sunt.

Quomodo vero affectu ipsi metuant, nunc dicamus. Si ergo metus est cum expectatione patendi aliquid mali, quod ne-

Rhetoricorum

Gerimendi vim habeat, perspicuū est, neminem metuere ex
 his, qui se nihil arbitrantur passu-
 ros, neque ea, quæ se non arbitran-
 tur passuros, neque eos, à quibus
 non arbitrantur, neque tunc, cum
 non arbitrant. Ergo illi metuāt,
 necesse est, quod se aliquid passuros
 arbitrantur, & qui ab his, & hæc,
 & tunc. Passuros autem se nō ar-
 bitrantur, nec qui in magnis tor-
 tibus prosperitatibus sunt, & eē
 existimantur, unde illi contume-
 liosī, paruasactores, audacesque
 sunt. tales autem diuitiæ, vires,
H amicorū copia, ac potentia red-
 dūt. nec quod se iam atrociora passos
 arbitrantur, & ad futuros even-
 tus obligauerūt, ut qui iam tym-
 pano cruciantur. verū aliquam
 salutis spem sub hoc oportet, qua
 de re argantur, signo est, quod me-
 tus cōsultare cogit. atqui nemo
 de rebus desperatis consiliū ca-
 pit. Quare tales preparare opor-
 tet, cum eos timere, commodius
 fuerit, nempe eiusmodi esse, ut
I possint pati, quippe cum maio-
 res alii passi sint atque similes pa-
 ti, aut passos esse oīes credere, &
 ab his, à quibus non arbitraban-
 tur, & hæc, & tunc, cum non ar-
 bitrabantur.
 Quoniam autem perspicuū
 est, quid sit metus & metuēda,
 & quemadmodū affectu singuli
 timeant, ex his etiā perspicuum
 est, & quid sit fidere & cuius mo-
 di in rebus, & quemadmodum
 affectui confidat. fidentia. n. me-
 tus contraria est, & quæ fidentia
 afferunt his, quæ metum. Quare
 spes est cū phantasia rerū salu-
 tariū, ut quæ prope sint, metuēda-
 rum vero aut quæ nullæ sint, aut lon-
 ge absint. Fidentia autem afferunt
 & calamitates, quæ longe absint,
 & fidentiam afferētia, quæ prope-
 & si ad sint emēdationes, & sub-
 sidia, aut multa aut magna, aut
 utrunque & si iniuriā neque accepe-
 rint, neque intulerint & si cōpeti-
 tores aut oīno nulli sint, aut vi-
 res non habeant, aut si habeant
 vires, amittunt, aut beneficium
 dederint, aut acceperint. aut si
 plures sint quibus eadem condu-
 cant, aut sitantiores, aut utriusque.
 Ipsi vero hoc modo affecti, si-
 dētes sunt. si sepe re bene gessis-
 se neque offēdisse arbitrentur, aut
 si sepe in calamitate inciderint,
 atque euaserint. duobus. n. modis
 homines expertes aīe facti sunt, aut
 quæ experti non sunt, aut quæ sub-
 sidia habeant: ut in periculis ma-
 ris, & quæ imperiti sunt tempesta-
 tes, futura confidunt, & quibus sub-
 sidia pōtuerunt, propter iam. Et
 quæ res ea res metu incutiat ne-
 que patib⁹, neque interiorib⁹, &
 quibus se arbitrant propter ea arbit-
 rant autem his, quos vicerunt, aut
 ipsos aut ipsi perantiores, aut
 pares. Et si plura, & maiora libi
 suppetere arbitrentur, quibus qui
 excellūt, ex omēscendi sunt. hæc
 vero sunt pecuniarū multitudo,
 & robur corporū, & amicorū,
 & regionis, & bellicorū instru-
 mētorum aut omnium, aut ma-
 ximorum. Et si iniuriā secerint,
 aut

A aut nemini, aut non multis, aut non his, à quibus timeant. Et nōno, si res diuinæ ipsiſ egerie se habeant, cum aliq, tum q, à liguis, atq; oraculis tidentem em reddit ira. at non iniuriam inferre, sed accipere ad irā incitādam valet: deus autē his, qui iniuriam patiuntur, prāsto adesse existimatur. Et quoties priores impetum facientes, se aut nihil pati, neq; passuros, aut rem bene gesturos arbitrentur. Ac dei s quidem, quæ metum, ac tidentiam afferunt, dictum est.

De Verecundia, & Inuerecundia.
Cap. 6.

Depudore & impudentia

C Viusmodi vero rerum pudeat, & nō pudeat, & apud quos, & quo modo affectos, ex his liquet. Sit ergo pauci molestia quædam, & cotuſio in multis malis, quæ ad exitum actionis offensionem pertinere videantur, aut p̄entibus, aut p̄teritis, aut futuris: impudentia vero paruitas quædam, & cōfusa vacuitas in his ipsis. Siquid pudor est, quē definimus, & eiusmodi mala pudere necesse est, q̄ videntur turpia esse ipsi, aut his, quos caros hēt, quales oēs actiones sunt, q̄ à vitiositate proficiunt, ut abſcere clypeam, aut sup̄ā arripere, q̄ a timidine: & fraudare depositum, q̄ ab inuſticia, & cōcumbere, quibus cū non conuenit, aut ubi nō cōuenit, aut q̄ nō cōuenit, q̄ ab inſtemperantia: & quæ sunt facere e rebus paruis, aut e turpibus, aut

ex impotentibus, ut pauperibus, D aut mortuis: unde & puerbiū: { Etiam à cadauere ſene } quia à ſordidib⁹, & illiberalitate. Et nō subuenire, cū poſſis, in pecuniā, aut parcius subuenire. Et auxiliū accipere ab his, q̄ manus adā dāt. Et mutuū petere, cū ne p̄cio erit, ne petat. Et petere, cum, ne repetat. Et repetere, cum, ne petat. Et laudare, ut petitionis opinionem afferat. Et repulſam paſſum, petere nihilo leuius, q̄ hæc oīa ſigna ſunt inliberalitatis, laudare autē p̄ſentē, adulatorem s. E Et bona quidē laudibus eſſerre, mala vero deterere. Et dolentis vicē vehementer dolere, & reliqua eiufmodi oīa quia adulationis ſunt ſigna. Et labores nō tolerare, quos ſeniores, aut delicatī, aut in maiori p̄tate cōſtituti, aut oīno imbecilliores tulerant: quia oīa mollioris ſunt ſigna. Et ab alio beneficio accipere, & igr̄pe. Et collata beneficia exprobrare: q̄a puſilli, & humilis animi ſigna ſunt. Et de ſemetipſo ſp̄dicare, ac pol̄iceri. Et aliena ſibi vindicare: quia iactantē. Similiter vero & in vnoquoq; aliorū moris vitiorū actiones, & ſigna, & ſimilia, quia turpia ſunt, & pudēda. Et ad hæc rerū honoratū, quarum oēs participes ſunt, aut oēs ſimiles, aut plurimi, partem nō habere. ſimiles autē dico, qui ſunt eiufdem nationis, ciuitatis, ætatis, cognationis, oīno pares: quia turpe iam pridem eſt, non participem eſſe, ut eruditionis quadam-

Rhetoricorum

C quæ iam tenus, aliarumq; rerum eodem modo. hæc autē ofa turpiora, si sua culpa accidisse videantur: sic enim iam est à vitio magis, siiple cā sit rerum, quæ affuerunt, ut adsint, aut affuturę sint. Pudore vero afficiuntur, qui patiuntur, aut passi, aut passuri sunt eiusmodi res, quæ ad existimationis ostentationē, & pbra pertineant: qualia sunt, quæ ad ministeria corporis, aut operum turpium pertinent, ex quib⁹ cōtumeliæ perpesio est. quorum quæ ad intemperantiam referuntur, & sua sponte, & non sua spōte suscepta, turpia sunt: q̄ vero ad vim, non sua sponte ab ignavia enim, & timiditate tolerantia, & vitionis prætermisso nascitur. Ac quarum quidem rerum homines pudeat, hæc, & eiusmodi sunt.

Quoniam autē pudor est pharasta de existimationis ostentione concepta, & eius ipsius gratia, non autem rerū, quæ inde proueniunt: nemo vero existimatio nem curat, n. q̄ eos, qui existimant: eorū pudeat, necesse est, quorū rōnem hēt. hēt autē rationē eorū, qui suspiciunt, & quos suspicit, & à quib⁹ suspici vult, & quibus cū de honore contendit, & quorū existimationē non contemnit. ac suspici quidē volunt ab ijs, eosq; suspiciunt, qui possident bonū aliquod pretiosum, aut à quibus requirunt aliquid vehementius ex ijs, quorū illi sunt domini, vt amatores, de

honore autē contendunt cū similibus. curant autē prudentes, vt eos, qui vera loquant, quales sūt & senes, & eruditi. Et eorū, quæ in oculis, & quæ in aperto iunt: vnde & prouerbiū: {In oculis herere pudorē.} propterea eorū qui semper affuturi sunt, magis pudet, & eorū, qui ipsos attendūt: quia vt runq; ante oculos est. Et eorū, qui non iisdē obnoxii sūt: neq; n. dubiū est, quin hi contraria existiment. Et qui non ignoscunt ijs, quæ peccata videntur: quæ n. aliquis ipse facit, ea in proximis haudquaquā dicitur stomachari: quāt quæ non facit, prole lo Remachatur. Et, qui in vulgus facile enūciāt: nihil n. differt, nō existimari, ac non enunciari. facile vero enunciant, qui intus acceperūt, q̄a obieruant: & maledici, quia si & de eis, qui nō peccant, multo magis de eis, qui peccat. Et, qui in proximorum peccatis occupantur, vt sublannatorū, & comicorum, quippe qui maledici quodam modo sint, & ad enunciantum parati. Et, à quib⁹ nūquam repulsam tolerunt: permixte enim illi affecti sunt, atq; ijs, qui suspiciuntur. itaq; eorū, qui primum aliquid petierunt, pudore afficiūtur, vt qui nondum apud eos existimationem amiserint. tales autem sunt, qui & iamdiu amici esse volunt: quia, quæ optima sunt, conspexerūt. vnde belia Euripidis ad Syracusanos responsio est, Et ex veteribus

Abus familiaribus, qui nullius rei concilij sunt. Pudet autem nō solum rerum, quas diximus, pudēdarum, verum etiā signorum. ut nō solum cum Veneri dant operam, sed signorum etiā eius. neq; solum, cum turpia faciunt, sed etiam, cum loquūtur. Eadem vero etiā rōne non eorum solum pudore afficiuntur, quorum diximus: verum & eorum, qui indicaturi sunt ipsis, ut famulorū, & qui ipsis amici sunt. Eorum autem omnino non pudet, quorum, quod ad veritatem pertinet, exultationē contemnuunt. neminem. n. pudet puerorum, ac belluarum. Neq; easdem res facere, pudet notorū, atq; ignotorum, sed notorum quidem, eas, quæ ad veritatem existimātur, longinquorum vero, quæ ad opinionem.

Ipsi autem hoc modo affectu pudore afficientur: primū quidem, si quidā perinde se haberint erga ipsos, ac eos diximus, quorū pudore afficiuntur. erant autem hi, aut qui suspiciuntur, aut quos suspiciunt, aut à quib⁹ suspici volunt, aut à quibus rem aliquam necessariam requirunt, quam, si existimationis nullius fuerint, minime impetrabunt, atq; hi aut tū videant, quemadmodū Cydias de Sami colonia dixit in cōcione, (petebat enim ab Arhemienlibus, ut putarent, circumstare Græcos, tāquam inuentes, nedum audire uros, quæ decreuissent,) aut si tales illi in

propinquo sint, aut sensuri sint. **I**taq; cum aduersa fortuna vtiūtur, se à veteribus amulic cōspici nolunt, qui. n. amulantur, suspiciunt. Et quoties habeant, quæ dedecus afferant actionibus, & negocijs aut suis, aut proauorū, aut aliorū quorundam, quibus cum aliqua ipsis propinquitas intercedit, atq; eorum osno, quorum ipsi pudore afficiuntur. cuiusmodi sunt ij, quos commemorauimus, aut qui ad ipsos referuntur, quorū præceptores, aut consiliarij extiterunt. Et si sint alij similes, quibus cum de honore cōtendant: multa. n. pudore capiti pp tales hoīes & faciunt, & omittunt. Et si futurū est, ut alpi cianē, & cum consijs in aperto versentur, magis etiā erubescūt. vnde & Anstiphon poeta, cum tympano torquendus à Dionysio esset, ac q; vna morituri erāt, se obnubere ex ianua egressos animaduertentes, dixit: Quid vos obnubitis, an ne cras vos horū aliquis videat? Ac de pudore quidē hæc, de impudentia vero propiciū est, fore, ut magna nobis ex contrarijs copia suppetat.

De gratia. Cap. 7.

Quibus autem gratiā habeat, & quas ob res, & quemadmodū se habētes, ubi gratiā desinuerimus, apparebit. Sit ergo gratia, p quā qui possidet, dicitur gratiā tribuere indigenti, nō pro se aliqua, neq; ut aliqd ipsi tribuenti suppetat, sed ut aliquid illi, Magna autem

cui,

Rhetoricorum

Erit, quā aut valde indigentib⁹,
aut magnarū rerū, aut difficiliū,
aut in tēporib⁹ eiusmodi, aut so-
lus, aut primus, aut in primis.
Indigent⁹ vero sūt appetitiōes,
& ex his maxime, q̄ cū dolore
cōiuncte sunt rei nō suppetitis.
tales autem sunt capisitates, ve
amor, & in cruciatib⁹ corporis,
& in periculis. Itq̄ idē qui peri-
culo, molestiaq̄ vexat⁹, appetit:
nā is qui in paupertate versant⁹,
& exilis, etia si q̄ arua submini-
strant, pp indigent⁹ magnitudi-
ne & ips⁹, magnū dedisse benefi-
ciū vident⁹, ut qui in Lyceo fisco-
lam dedit, in talia q̄ officiū tri-
buere necesse est, sin minus, in
paria, aut maiora. Quare qm̄ li-
quet, & qui, & ubi q̄, & quō se
hūitibus gratia tribuat, p̄piciū
est, apparatu ex his esse cōficien-
du, ostendendo, illos aut tuisse,
aut esse in tali molestia, atq̄ indi-
gentia cōstitutos, hos vero in tali
necessitate eiusmodi aliquid of-
ficij tribuisse, subministrantes.
Quin etiā p̄piciū est, unde
gratiā detrachere, & expertes
gratiā reddere liceat, aut cui, q̄
sui ea subministrant, aut submi-
nistrarūt. (hoc autē non erat gra-
tia, aut q̄ tortuito tegerant, aut
q̄ coacti, aut q̄ reddi serunt, nō
dederunt, siue sciētes, siue secus,
nā viroq̄ modo aliquid pro ali-
quo. quare ne ita quidem erit
gratia. Atq̄ in oīs categoras est
intuendū, gratia. n. est, aut quia
hic, aut quia tanta, aut quia ta-
le, aut quā, aut vbi, dignū autē est,

si rem minorē non subministra-
runt, & si minoris aut easde, aut
pares, aut maiores. neq̄ etiā du-
bium est, quin ne hęc quidem
nostrā causa: aut si vilia sciens,
nemo enim se vni⁹ rebus in-
digere cōstitatur. Ac de tri-
buenda quidem, & non tribuē-
da gratia dictū sit.

De Commiseratione. Cap. 8.

Cuiusmodi vero res misera-
biles sint, & quos homi-
nes miserētis & quō ipsi
afte iudicamus. Sic ergo miseri-
cordia molestia quēdam ob ma-
lum apparet, interitus, & mole-
stia arduenda vim hūit⁹, qui
eo sit indignus, quod & ipse se
passurum, aut aliquem suorum
expectet, idq̄ quoties p̄piciū
videatur. p̄piciū est n. neces-
se esse, qui miseraturus est, eius-
modi esse, ut arbitretur, mali ali-
quid passurum aut se, aut suorū
alique, & tale malū, quale in de-
finitione, expositū ē, aut simile,
aut aliud. itaq̄ neq̄ qui tandi-
tus p̄piti sunt, misericordia cō-
modent⁹, quia nihil passuros se
ampaus arbitrat⁹, qui p̄pē qui
passi sunt: neq̄ qui se valde bea-
tos existimāt, verū cōtumeliā
interunt, si enim bona suppetere
oīa arbitrantur, profectio se ma-
i⁹ pati posse arbitrant, hoc. n.
ex bonis est. Sunt autē eiusmodi,
ut arbitret⁹, se passuros, & qui
iā passi sunt, atq̄ euaserūt: & se-
nes, cū pp prudentiā, cū propter
peritiam & imbeciliā, mag⁹ q̄
iuniores. & erudit⁹, q̄ confu-
de. atq̄

De Mife-
cordia
etiam
cautione

L

M

A derati: & qui parētes habēt aut liberos, aut vxores, sui enim hęc sunt, & ea quę diximus, pati possunt: & qui neq; in fortitudinis affectu versant, vt in ira, & fidētia, q̃a hi de futuro non cogitāt: neq; in affectione contumeliosa: quia neq; hi se passuros aliquid cōsiderant, sed inter hos interiecti: neq; rursus q̃ valde metuūt: neque enim qui timore perculsi sunt, misericordia capiunt, quia de se solliciti sunt. & si bonos ali-

B quos arbitrauit: qui enim nēmīnem arbitrat, oēs malo dignos esse arbitrat, oīnoq; quos ita se habeat, vt recorderetur, ita contigisse aut sibi, aut suis, aut speret fore, vt aut sibi, aut suis cōiungant. Ac quemadmodum quidem se habēres misericordia commoucantur, dictum est.

Quę vero cōmiserētur, ex definitione perspicua sunt. Nā quę ex molestis, & tristib⁹ interimēdi vim habent, miserabilia oīa sunt: & quę perdēdi vim habēt:

C & mala a magnis idne p̃tata, quę a fortuna p̃ficiunt, tristitia aut, atq; interitum afferunt mortes, & verberationes, & cruciatus corporum, & senectus, & morbi, & alimentorum inopia: mala vero a fortuna p̃fecta, inopia amicorū, paucitas amicorū: quo fit, vt ab amicis, familiaribusq; diuelli, muerabile sit: turpitudine, imbecillitas, debilitas. Et si vnde boni aliquid suppetere conueniebat, inani aliquid cōtinent, & si t̃p̃tata, et si p̃tata

passus sit, boni aliquid superuenit, vt Diopithi, ad quē regia munera sunt mīla, cum iam decēssisset ē vira. Et si aut nihil boni suppeditari sit, aut suppedi- tatis trui non liceat. Ac quā quidem ob rem misereantur, hęc, atque eiusmodi sunt.

Miserātur autē & familiares, nisi arcta cōiuncti necessitudine sint, quia erga illos eque, atq; erga se ipsos passuros afficiunt. Itaq; Amalis pp̃ filium, qui ducebatur ad mortē, non lachry- mauit, vt aiunt, verum pp̃ amicum, qui mendicabat: quia hoc est miserabile, illud atrox. atrox autē a miserabili differt, & misericordię efficiendę vim hēt, & sepe in cōtrarium valet. Item miserātur, cum atrocitas ipsa propinqua est. Quin etiā cōmiserātur similes gratie, moribus, habitibus, dignitatibus, generib⁹: in his enim omnib⁹ magis elucet, etiam ipsi contingere posse: oīno enim & hic statuere oportet, quod quę a quib⁹ metuūt, hęc cum alijs euentunt, misereantur. Quā autē mala, quę propinqua videntur, miserabilia sunt, quę vero ad decem millia annorum euenturunt, aut euentura sunt, cū ea neq; sperent, neq; recordētur, aut oīno non misereant, aut non eodem modo: p̃p̃ea qui figuris, & vocibus, & vestitu, ac deniq; actione rep̃gentent, miserabiliores sint, nec esse est: faciunt. n. vt malū propinquū videat, ante oculos proponētes, aut tanquā

Rhet. Poet. cū cō, Auer. b

Rhetoricorum

G futurum, aut tanquā pręteritū. Et quę modo euenturū, aut breui euentura sunt, miserabiliora, pp̄ eandē cām. Et signa, & actiones, & vestes eorum, qui passi sunt, & quę sunt eiusmodi. Et verba eorū, qui in mali perperessione verſantur, vt eorum, qui iā animam agūt. Et pręcipue virtute pręſtare, cum in eiusmodi temporibus verſantur: hęc em̄ oīa, quia pp̄inqua vident, magis excitāt miserationē, quali vero & ille indignus sit, & mali perperessio ante oculos obuerſet.

De indignatione. Cap. 9.

Opponitur autem ipsi miseriari maxime id, quod dicimus, stomachari, quia molestię q̄ atq; turbulentię res aduersas opponitur quodāmodo, & ab hīdem morib⁹ molestia, quę suscipitur ob res secundas, & turbas, & vituperatius honorum morum sunt: cōuenit enim, eorum, qui indigne male rem suam agunt, vicem dolere, ac miseriari, & oīa vero, quę bene stomachari, et erimuntur, quod cōtra dignitatem accidit. quocirca deis stomachationem tribuimus. Existimari etiā possit, inuidiam misericordię eodē modo opponi, quali vicinā, atq; eādē cum stomachatione, sed est diuersa. Est em̄ inuidia quoq; molestia turbulenta, & propter secundas res, verū non eius, qui sit indignus, sed qui par, ac similis. Illud autem: Non vt ipsi eueniat aliquid aliud, sed pp̄ ipsum

proximum, oībusque adesse oportet: neq; enim amplius erit illud quidem inuidia, hoc vero stomachatio, sed metus, si pp̄terea molestia, ac perturbatio exciteſ, quia ipsi mali aliquid ab illius p̄ſperitate cōtinget. Perspicuum est autem, fore, vt hos contrarij cōsequantur affectus: nam qui dolet ob eos, qui pręter dignitatem male rem suā gerūt, lętitia afficietur, aut dolore carebit ob contrarios, qui male gerūt: vt parricidarum, & sicariorum supplicio bonus nemo doluerit: quia voluptas ex talibus capienda est non aliter, atq; ex hīs, qui pro dignitate rem suam bene gerunt, vtrunq; enim iustū est, & bono viro lętinam affert. quippe qui speret necesse est, fore, vt q̄ simili, etiā sibi eueniant, atq; hęc oīa eorundem morum sunt, cōtraria vero contrarij: qui enim malis gaudet alienis, idem, atq; inuidus est. nam qui propter rei alicuius ortum, aut pręentiam dolet, hunc ob priuationem, & corruptionē eiusdem gaudere necesse est. itaq; ad arcendam misericordiam valē hęc oīa, at vero propter eas causas, quas diximus, discrepant. quare & quę omnia proficiūt, ne misericordia concitetur.

Ac primum quidem de stomachatione dicamus, & quibus stomachentur, & quas ob res, & quemadmodum ipsi se habentes: deinde post hęc de alijs. Atqui nec ex hīs, quę dicta sunt,

A sunt, liquet. Nā si stomachari est dolere ob eū, qui indigne re suam bene gerere videat. primū quidem perspicuū est, fieri non licere, vt aliquis pp bona cōa stomachetur: nemo enim, si iustus sit, aut fortis, aut si virtutē adeptus erit, stomachabitur ei: quia neq; misericordia ob ea, q̄ hui cōtraria sunt, commouetur, sed ob diuitias, & potentiam, & eiusmodi res, quibus, vt simpliciter dicā, digni sunt boni viri, & qui a natura bona adepti sūt, vt nobilitatem, & pulchritudinem, & quę sunt eiusmodi. Qm̄ aut antiqua prope accedere videtur ad naturalia, necesse est, ijs, qui idem bonum possident, si paulo ante adepti sint, & propterea rem suam bene gerāt, vehementius stomachari. magis, n. offendunt, qui nouis potiuntur diuitijs q̄ q̄ natiq; n. & gentilibs. similiter vero & qui magitratum gerunt, & qui potentes sunt, & qui multos habent amicos, & qui bonos liberos, & quicunq; tales. & si p̄pter hęc aliud quid boni adepti sint, eodē modo. etenim tū demū magis offendunt, qui nouis potiuntur diuitijs, q̄ qui vererib⁹, cum pp diuitias in imperio sunt. similiterq; in ceteris. cā vero est, quia illi quidē res suas possidere existimantur, hi vero non item. qd̄ em̄ ita semper se habere videi, id verū existimā. quo fit vt alteri haudquaquā sua possidere videatur. Et qui in gula bona

non cunctis conueniūt, sed est **D** proportio, & conueniētia quardam, vt speciosa arma non iusto conueniunt, sed forti, & eximū coniugium non nouas diuitias possidentibus, verum ne vlib⁹: idcirco si qui bonus est, rem cōuenientem nō adipiscatur, mouet stomachum. & si inferior cū superiore controuersetur: ac in primis quidem, qui in eodē studio versantur: vnde & illud dictum est: { Atacis aut Telamonidæ pugnam declinabat, quia Iuppiter ei stomachabatur, q̄ **E** cum præstantiore viro pugnaret. } Sin minus, etia quocunq; modo inferior cum superiore, vt si musicus cum iusto: est em̄ iustua, q̄ musica, præstantior. Ac quibus quidem stomachetur, & propter quā, ex his perspicuum est: hæc enim, & eiusmodi sunt.

Ipsi vero stomachosi sunt, si maximis bonis digni, eaq; adepti sint: neq; em̄ iustum est, paria non paribus impertiri: deinde vero, si boni, & virtute præditi sint: quia cum recte iudicant, **F** totum iniusta oderunt. Et si honoris studiosi, & quarundam rerū agendarum appetentes sint, & maxime in ijs rebus honoris studio trahantur, quas indigna iñ consequunt. Et omnino, qui ipsi se dignos ijs rebus cēlent, quib⁹ alios non censent, stomachantur illis, & ob ea. Itaq; m̄cipiorum similes, abiecti, & minime honoris cupidi, non sunt stomachosi: quia nihil est tale, quo se

E q̄ dignos

Rhetoricorum

G dignos esse arbitrentur. Ex his autem perspicuum est, pp quos aduersa fortuna vtētes, aut male rem suā gerentes, aut quod volunt, non assequentes, latari, aut non dolere conueniat: ex his, n. quę dicta sunt, contraria elucescunt. Quare si tales oratio iudices prepararit, eos vero, qui possunt, vt sui misereantur, & ob quę misereantur, indignos esse ostenderit, qui impetrēt, dignos aut, qui nō impetrēt, si non possit, vt eis misericordia tribuatur.

De inuidia. Cap. 10.

Perspicuum est etiā, quas ob res inuideāt, & quib⁹, & quemadmodū se habētes. si quidem inuidia est molestia quādam pp apparentē bonorum, quę sunt cōmemorata, prosperitatē, aduersus similes, nō vt sibi adlit aliquid, sed pp illos: etenim quibus similes aliqui sunt, aut esse videntur, tales inuidebunt, similes autem dico genere, cognatione, ætate, habitū & eximio an. n. & coppi. Et quibus parum abest, quin oīa suppetant. itaq; qui omnia res agunt, & secunda fortuna vtuntur, inuidi sunt, quia suas res ferri ab omnibus arbitrantur. Et quibus eximius ob rem aliquā honor habetur, & præcipue ob Philosophiam, aut beatitudinē. Et qui honoris studio ducuntur, inuidi magis sunt, quā qui non ducuntur. Et qui apiculi, &

opinionem consulantur: quia honoris studio ducunt ob sapientiam. Et oīno qui gloriā in aliqua re appetūt, in ea inuidi sūt. Et pusillanimi: quia oīa magna illis esse vidētur. Bona vero, ppter quę inuidi sūt. Quia si a quęcunq; opera sunt eiusmodi, vt pp ea glorię cupiditate ducantur, & factus de honore contendāt, & gloriā appetant, & quęcunq; a secunda fortuna proficiuntur, ferme in oībus versat inuidia, & præcipue quę aut ipsi appetunt, aut putant conuenire, se habere, aut in quibus ipsi possessione paulo excellunt, aut paulo superantur.

Neque vero dubium est etiā, quibus inuideāt, quia simul expositum est. Inuidet enim ihs, qui sibi & tempore, & loco, & ætate, & exultatione proximi sunt. vnde dictum est: {Cognatum. n. etiā inuidere scit.} Et ihs, quibus cū de honore concertāt, cōcertant. n. cum ihs, quos diximus: cū ihs aut, qui ad decē milia annorū sunt, aut erūt, aut cū mortuis, nemo: neq; cū ihs, qui sunt ad colūnas Herculeas, neq; cū ihs, a quibus se vinci suo, aut aliorū iudicio arbitrantur, neq; quos se longe vincere, eodē mō, & cū his, & de rebus eiusmodi. Quia autem cōpetitorib⁹ eximia lib⁹, & oīno eadē expetentib⁹ de honore contendūt, sit vt his potissimū inuidere necesse sit, vnde dictū ē: {Et Figulus figulo.} Et ihs, q; celeriter, qđ voluerunt, asse-

[illegible]

De emulatione. Cap. 11.

Quomodo vero feliciabēres
amulentur, & quales res,
& in quib⁹, hinc manife-
stum est. Si quidem emulatio est
in delinquo. At in epistola ex eo,
q̄ in ijs, qui natura similes sunt,
honora a iustis bona videntur,
quae ex ipso contextu ponitur, vō
quam, sed quae in se, si potius
sunt. Itaq; amulatio bona est, &
honorum virorū, inuidia vero
mala, & malorū ille. n. semet pp
amulationem accendit, vt bona

adipiscantur: hic vero proprium suum, ne alicui potius. Ergo illa legem laudum sunt propensius, ecce hic est, qui se hoc is eis dixit, eos essent, que non habent, quia nemo est dignus censu, nisi, qui effectus non posse videntur, itaque iudices, & magnanimi, tales. Et quibus talia bona suppetunt, qui honoratis viris digni sunt, cuiusmodi diuites, & multitudo amicorum, & magistratus, & qui sunt eiusmodi generis, tanquam, non ipsis, probis esse conueniat, quia ipsa probis conueniunt, bona eiusmodi emulant. Et non, qui non alii dignos essent. Et qui non maiores, aut cognati, aut propinqui, aut natio, aut ciuitas honore excellunt, eos in his rebus emulant, quia ea sibi propria esse, & digni se arbitrantur. Quod si bona, qui honore excellunt, emulabilia sunt, tales & virtutes esse excellunt, & que magis diis virtutem attulerunt, & beneficium posuerunt, quam beneficos, & bonos honorant. Laborum, & probis fructus, proxiis potius, ut in iure, & pulchritudo magis, quam valetudo.

Neque vero dubium est etiā,
quinam amulabiles sint: nā qui
liber, & exultans, diuota potestate,
illi amulandi sunt. hæc autem
sunt, quæ diximus, ut fortitudo,
sapientia, magistratus . qui enim
magistratum gerunt, multis be-
ne facere possunt , imperatores,
oratores, omnes, qui talia valēt.
Ex quibus multi esse similes vo-
lunt, aut multi familiares, aut
amici, aut quos multi admirantur.

13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000 1001 1002 1003 1004 1005 1006 1007 1008 1009 1010 1011 1012 1013 1014 1015 1016 1017 1018 1019 1020 1021 1022 1023 1024 1025 1026 1027 1028 1029 1030 1031 1032 1033 1034 1035 1036 1037 1038 1039 1040 1041 1042 1043 1044 1045 104

Rhetoricorum

Gtur. Et quorum laudes, & encomia aut à poetis, aut ab orationum scriptoribus celebrantur. Contemnunt autem contrarios, quia emulationi cōtemptio aduersus est, & ipsi tunc animi, quod est contemnere, qui vero ita se habent, ut aliquos ipsi, aut totos a nate identur exprobrare, & necesse est ad eō remanere, ut ex hoc, & ob hoc, quicumq; his malis affligitur, quod bonis gaudet, libus aduersantur, itaq; fortunatos sepe cōtemnunt, quoniam fortuna potius habet sine bonis his, quibus he potius habet. Atque ex quibus quidem affectus, ut exacerbat, ut sedatur, unde nides perficiuntur, dictum est.

De moribus autem

Quod autem moribus sit per affectus, et virtutes, et vitibus, & malis, per se patet, si sequimur, dico autem, ut sit, ut ipse dicitur, & ita modo, & per has supra differuimus: habitus autem vias, & virtutes, de quibus dicitur, ut ante, & quod res perhant, & quod quales sunt: ita autem sunt iuuentus, vigor, & senectus, totum autem vocem, & ita, & dicitur, & potentiam, & quod huius contraria sunt, & omnia, & prospera, aduersamq; fortunam.

De moribus iuuenum. Cap. 12.

De moribus iuuenum.

AC iuuenes quidē moribus cupidi, & ad ea, quę concupierint, conficienda parati sunt, & ex corpore cupi dantibus Venereis potissimum dediti, earumq; impotētes sunt,

inconstantes autē, & rerū concupitarū fastidiosi. Et valde quidē concupiscunt, sed protinus concuiescunt: quia acutas habent voluntates, & non magnas, quales sunt agrotantium vires, ac febres. Et ad exandescentiā, acutāque idē, & prociues, ad eumq; impetū sequendū parati, atque ita obnoxii: quia per honoris desiderium se parafieri pati non possunt, verum egre ferunt, si sibi se immittit, & interitur. Et honoris cupidi sunt, immo potius victoria: quia iuuentus excellentiam appetit, victori vero est eximium, quod est, atque laus, & gloria, & potestas, & pecunia, & idolum, & in uigra ea quā indigentia nondū sunt experti, quale est Pittaci dictū in Amphiarum. Neq; malis moribus prędicti sunt, sed bonis, quā nondum multa flagitia cognouerunt. Et creduli: quia nondum saepe decepti sunt. Et bene spe pleni: quia ut remulci, sic iuuenes natura calidi sunt. Simul ē, quia nondū saepe opinione lapsi sunt, magisq; ex parte spe uiuunt: spes enim est futuri, memoria vero pręteriti, iuuenibus autem futuri est multum, pręteriti vero parum: primis enim diebus nihil se meminisse, sperare vero oia arbitrantur. Et facile decipi possunt, propter eandem rationem, quia facile sperant. Et fortiores sunt, iura facandi, & bona spe pleni, quorum aliud est,

M

Rhetoricorum.

G hæc quædam. Et ad vilitatem, non tam ad utilitatem, ut magis, quàm conuenit: quia se ipsos diligunt. vtile enim bonum est habere. Et inuerecundi potius, quàm verecundi: quia enim non curant honestatem, quæ, ac vilitatem, pariter in se habent. Et timidi, quàm, ut præteritiam: quia plerumque res perditæ sunt, & in deteriore parte plerumque cadunt, & præterea, propter timiditatem. Et memoria magis, quàm spe viuunt: nam

H quæ vilitate reat, modico, quod effluxit, multum est: spes autem est futuri, mercedis, ut præteritorum, id quod eis loquacitatis et in ea iam affert, quia res præteritas narrant: dum enim recordantur, voluptate afficiuntur. Ac excandescunt: quidem acutæ sunt, sed imbecillæ, & cupiditas a se defert. Et timidi sunt imbecilli, & quæ res ipsi didicunt, & quæ se tunc da parati ad quæ a capite tempus adducuntur, sed a se, id quod a latro, itaque tales temperati videntur, quia a cupiditate hancque runt. Et lucro inferuiunt. Et rationatione potius viuunt, quàm moribus: Vult enim rationatio utilitatis, mores autem, vilitatis. Et iniurias ad maius, non ad contumeliam faciunt. Misericordes autem etiam serues, ut verum non propter eandem causam, ac iuuenes: illi enim propter humanitatem, in vero pro-

pter imbecillitatem, non se enim omnia sibi vicina esse ad patiendum, id quod erat misericordia. Vnde queruli sunt. Et neque faceri, neque ridiculorum studiosi: quia querulus aduersatur ei, qui de se facit risu. Et seniores, quod, & seniorum mores, eiusmodi. Quare quoniam omnes eas accipiunt orationes, & in moribus eorum tenenter habentur, & eos, qui sibi similes sunt, non est obscurum, quemadmodum tractandis orationibus tales & ipsi, & orationes videantur.

De moribus etatis medie. Cap. 14.

Qui vero vigent, profecto inter hos interiecti moribus erunt, utrumque experiantur. ne deinde, quippe qui neque uni, confidunt, quia audaciter id, quod ad est, neque nimiam metuunt, sed in veragere cōmode segerunt. Neque oibus fidem habent, neque oibus non habent, verum ex veritate potius iudicant. Et neque a falsitate moritate vitant, neque ad vilitatem, sed ad verumque. Et neque a falsitate, neque a luxuria, sed ad id, quod conuenit. similiter vero etiam ad excandescuntiam, & ad cupiditatem. Et temperantiam fortitudine, & fortes cum temperantia sunt: quia hæc in iuuenibus, senibusque parita sunt: liquidem iuuenes fortes, & intemperantes sunt, seniores autem temperantes, & timidi. Ut autem in vniuersum cōplectar, quæcunque commoda iuuentus, & senectus inter se diuerſa, hæc

De vitiis et virtutibus.

De vitiis et virtutibus. ambo

Aambo retinent, in quibus vero exuperant, aut deficiunt, eorum quod moderatum est, & conueniens. Vegeta non corpus à triginta annis vsque ad triginta quinque, animus vero circiter annum quadragesimum nonum. Ad id quod pertinet ad seculum, & ad vitam, in quibus prædictæ singulæ sunt, tam multa dicta sunt.

De moribus Nobilium. Cap. 15.

De bonis autem, quæ à fortuna proficiunt, quæque accedit, ut & hominum mores cuiusdammodi reddant, deinceps dicamus. Ac nobilitatis quidem mores sunt, ut qui eam adeptus est, honoris cupidior sit: siquidem omnes cum superet aliquid, id accumulare consueuerunt, nobilitas autem maiorum dignitas est: & ut ad contemendam præsentem sit eorum, qui maioribus suis similes sunt: propterea quia remota hæc magis, quam propinqua dignitatem afferunt, & ad gloriam idonea sunt. Nobilitas vero in virtute generis polita est, generositas autem in eo, ne à natura desciscat. quod plerumque non contingit nobilibus, verum ab his plerumque, de eorumque moribus percontata, utrum quidam, perinde ac in his, quæ nascuntur in agnis ex nobili quamlibet generis sit, viri præstantes, exornantur, deinde rursus retroferunt. famulæ vero, quæ sublimi ingenio præditæ sunt, ad mores intantiores

desunt, ut quæ ab Alcibade & Dionysio superiore profecti sunt: quæ vero stabili, ad soliditatem, atque segnitiam, ut quæ à Cimonem, & Periclem, & Socratem.

De moribus Nobilium. Cap. 16.

Divitiæ vero qui mores seculi, ut per se, utrumque omnibus ad videndum: sunt, in contumeliis, & contumacibus, ne per à possessione diuinarum aliquid passi: perinde enim affecti sunt ac si bonis omnibus affluant. siquidem diuitiæ quasi pretium quoddam æstimationis rerum aliarum sunt, quo circa venalia omnia ipsarum esse videntur. Et delicati, & arrogantes: delicati quidem propter delicias, & beatitudinis ostentationem: arrogantes autem, & elati: quia omnes in his rebus occupari soliti sunt, quarum ipsi amore, atque admiratione ducunt: & quæ alios eadem multa committunt, quæ ex ipsi. simul vero merito ita quoque animati sunt, quia multi sunt, qui habentium indigent. vnde & illud dictum Simonidis de sapientibus, & diuitibus ad Hieronis consulem extat, rogantem, utrum melius esset, diuitem esse, an sapientem: diuitem respondisse: sapientem. n. dixit, se diuitum fortibus hærentes videre: & quia se dignos esse imperio arbitrantur, atque, ut summatum dicam, demeritis beati morum diuitiæ sunt. Dissertunt autem mores eorum, qui non uiuunt diuitiis, & eorum, qui antiquis: quia oibus malis, nisi gra-

Rhetoricorum

Grauioribus cumulati sunt magis, qui nouis, nam nouas diuitias possidere est quasi rudem diuitiarum esse: et iniurias inferre non malitiae, sed partim contumelie, partim iconit. Et per eas, ut i. uerberatione, & ad alterum.

*De moribus, Potentium, & fortuna-
torum. C. 17.*

Eodem vero modo etiam de potentia, mores ferè plerique sunt manifesti, nam potentes partim eisdem pradi sunt, ac diuites, partim vero et melioribus. sunt. n. potentes honoris audaces, & moribus uirtutes, et diuites: quia ea affectant ne gloria, quae ipsis adnupitrate propter potentiam licet. Et studio magis dediti, quia in sedulitate sunt totum, quod quae ad potentiam pertinent, considerare cogunt. Et grandiores, et grauioribus: quia conspicuus eos dignitas reddit. itaque moderate se gerant granditas autem mollis, & elegans prauitas est. Et si iniuria faciat, non paruum, sed magnam faciunt.

I Fortuna vero prosperitas mores habet eam rem, quae exponimus, partes ad haec. n. ceterum, quae maximae fortunae prosperitates existimantur, & praeterea secunda fortuna facit, ut meliore conditione sumus in eis, quae ad liberorum probitatem, & ad bona corporis pertinent. Ac superbiore quidem, & incosideratiores sunt, pro fortuna pro prosperitatem. Vni autem illi optimi mores, fortuna sequantur, quod deos

colunt, & erga diuinum numen al quo modo alie sunt, faciem habentes, pro ea bona, quae a fortuna suppeditantur. Ac de moribus quidem aetati, & fortunae conuenientibus dictum est. quae. n. expositis rebus contraria sunt, ex contrariis elicebat, ut pauperis mores, & infortunati, & impotentes.

Quoniam autem usus orationum ad persuadendum appositum ad iudicium refertur, (quae. n. nouimus, ac iudicauimus, de his nihil amplius oratione est opus) referat autem, siue apud unum aliquis verba faciens adhortetur aut adhortetur, ut faciat, qui admiuit, aut quia adet, (iudicium enim iudicis iudicator est vnus: quia quem persuadere oportet, hic, ut simpliciter dicam, est iudicator,) siue aduersus controuersantem, siue ad hypothetum aliquis dicat, eodem modo: quia orationem adhibere necesse est, contrariaque labefactare, aduersus quae, ut aduersus controuersantem, verba facere oportet. eodemque modo et in demonstrati-
Muis: quia oratio ad spectatorem tanquam ad iudicem est instituta, omnino autem sors, & simpliciter iudicatoris est, qui in ciuilibus contentiombus ea, quae quae runt, iudicat: quia quae in controuersiam, & quae in deliberatione vocantur, quoniam se habeant, quae runt. De moribus autem rerum publicarum supra in deliberationis est disputatum. Quare explicatum est, & quomodo & per quae morales orationes efficiamus.

Quod

Rhetoricorum

Galcei fieri pōt. & si calcei fieri possunt, etiam obstrangulum, & ligula, & solea. Et, si totum genus eorum, quæ fieri pōt, etiam species, & si species, et ceteras. Vt si naus fuisse pōt, etiam trimis, & si trimis, etiā naus. Et, si alterum eorum, quæ naturam habent, ut inter se conferantur, etiam alterum. Vt si dupli, etiam dimidium: & si dimidiū, etiam dupli. Et, si sine arte, aut apparatu factum fuisse aliquid potest, magis per artem, ac dili-

H gentiā pōt. vnde & Agathon dixit: { Atque alia fortuna facere alia vero necessitate, & arte nobis suppetunt. } Et, si à deterioribus, aut ir ferioribus, aut imprudentioribus fieri pōt, magis etiam à contrarijs: quemadmodum etiam Iſocrates dixit, grave esse, si Eurhynus didicit, ipse vero non potuit inuenire. De impossibilibus autem, ex contrarijs eorum quæ diximus, suppetere manifestum est.

Factum vero, an non factum

Primū enim, si quod minus na-
turā habet, vt fiat, factum est, &
f. Cum ali, quod magis est, aliqd
posterius solutum est fieri, factū
est etiam quod prius factum ē.
vt si obitus est, etiam aliquādo
id didicit. Et si potuit, ac voluit,
fecit: qui n. cum posuit, voluit
faciunt, quia nihil impediēti
habent. Item, si voluit, & nihil
extrinsecus impediuit. Et, si fie-
ri potest, & natus fuit. Et, si po-

tuit, ac concupiuit. plerunq. n. **K**
 quæ appetunt, si possunt, etiam
 faciunt, improbi quidem ppter
 intemperantiam, probi vero, qd
 ppter ad concupiunt. Et si statum
 fuit, vt fieret, ac faceret: etenim
 qui facturus fuit, secisse verisimi
 le est. Et, si facta sunt quæcunq;
 ante illud, aut illius gratia nata
 sunt, vt si fulsit, etiam intonuit,
 & si tentauit, etiam effecit. Et si
 quæcunq; naturâ habent, vt po
 steriori flant, aut id, cuius gratia
 si. Et si. Et si. Et si. Et si. Et si.
 & huius est gratia, factū est. vt si **L**
 intonuit, etiam fulsit, & si effe
 cit, etiam tentauit. horum autē
 omnium alia ex necessitate, alia
 plerunq; ita sunt. Nonnō factō
 vobis. Et si. Et si. Et si. Et si.
 eorum, quæ dicta sunt, peti.

Quin etiam de futuro, ex his
demeretur. Nam si quæ in po-
testate, ac voluntate est, erit. Et
quæ in cupiditate, & ira, & ra-
tio non habet eam potestatem.
Propterea & si in impetu facien-
dis sit, aut in eo, ut a te fiat, M
erit, plerumque in agnitione
quæ futura, quàm quæ non futu-
ra, et si quæcumque potest
ut prius fiant, antecesserunt: ut
si nubilatum est, verisimile est,
pluvium. Et, si quod huius est gra-
tia, factum est, etiam hoc factum
esse, verisimile est: ut si funda-
mentum domus.

De Amplification, & Attenuation
Cap 20

Dne Cap 20
t magni tui ca iheru,
ac paruitate, & maiori,
ac

A ac minori, & omnino magnis, ac paruis ex ijs, quæ à nobis ante dicta sunt, perspicui potest, dictum est autem in deliberatione de magnitudine honorum, et de maiori simpliciter, ac minori, quare quàm in singulis orationibus propositus finis, bonum est, ut utile, & honestum, & iustum, non est dubium, quia ex illis amplificationes sint ab omnibus assumendæ: nam si quis præter hæc aliquid de magnitudine simpliciter, & excellentia quarat, inane disputat onem multuac. si quidem ad rerum usum valent magis res singulares vniuersalibus. Ac de possibili quidem, & impossibili, & verū factū sit, an nō factū, & erit, an non erit, præterea vero de magnitudine rerū, ac paruitate, hæc dicta sint.

De Exemplo. Cap. 11.

De exemplis, quoniam & curis modis

Reliquum est, ut fides, quæ in oratione habetur, namus, posteaquam de propositis dictum est, et de communis fides genere dux exemplum, & enthymema: quia sententia pars enthymematis est.

C Ac primum quidem de exemplo dicamus, est enim inductioni simile exemplum, inductioni vero principium. Exemplorum autem duo genera sunt, si quidem vniū exempli genus est, res ante gestas exponere, alterum vero, ipsum cōtingere. huius autem vna est parabola, altera logi, ut Æsopio, & ceteris, ut autem exemplum tale aliquid, ut si quis duc

ret, bellum aduersus regē apparandum esse; neque, ut Ægyptiū in potestatem redigar, patendū: etc. in idem, ut si quis ducam non prius traiecit, quā Ægyptum occupauit, occupauit, & iterum, Xerxes non ante irruptionem fecit, quā occupauit, ubi vero occupauit, traiecit. quare & hic, si occupauerit, traiecit quare non permittendum. Parabola vero, dicta Socratica. ut, si quis diceret, magistratus forte creari non oportere: quia simile est, atque si quis athletas forte aut, non qui in decertando valeant, sed cui forte obtigerit. aut ex nauis fortiaut, quemnam gubernare oporteat: quasi vero conueniat, cui forte obtigerit, non qui peritus sit, gubernare. Logus vero, qualis est Stesichori aduersus Phalarim, & Æsopi de duce populari. Stesichorus enim cum Himerenses Phalarim ducē cū summo impio delegissent, atque tradituri custodes corporis essent, cum autem diceret, quod hunc retulit. Equus pratum solus olim tenebat, cum autem ceruus iuperueniens pabulum diuisparet, cerui viscendi cupidus, hominem percōtatus est, an cū eo pœnam de ceruo sumere posset, ille vero asseruit, si modo frenum accepisset, & ipse in illum, tenens iacula, conscendisset, ubi vero ille conditionē accepit, & hic ascendit, pro pœna, quā petebat, cōsistit, homini ieruit: sic & vos, inquit, videte, ne dū hostes

visi-

Rhetoricorum

Galeisici cupitis, idē, atq; equus,
parauimus. transuāā habetis,
cū ducem cum summo imperio
delegeritis. at uero si custodes
traderis, & conscendere pmittetis,
protinus Phalaridi seruietis.
Aesopus autem in Samo cū po-
puli ducem de capite cām dicen-
tem defenderet, dixit: Vulpem,
dum flumē trañceret, & uolap-
tū descendit ille cūq; emersit, et cū
puller, conitū scitauit diuine ex-
cellinas muscas ei complures ad

11 hunc carnalium vero errantem, ut eam cōspexit, misericordia captum, rogasse, num caritas inde abigeret, illamque nō permisisse, verum cum ille causam cōtereret, respondisse, quia hæc iam plenæ mei sunt, & parū sanguinis exugunt, quod si hæc abegeris, lamelicæ aliz succedentes reliquū sanguinis mei exhauriēt, quamohrē & vobis, inquit, o viri Nazā, hic quidē nihil amplius nocet, quia diues est: fin autem hunc necaveritis, succedent alii

I pauperes, qui publica depec-
cando ea vobis dilapidabunt. Lo-
gi autem cōcionum sunt, atque
hoc boni habent, q̃ res gestæ si-
miles ad inveniendum difficiles
sunt, legi vero faciliores, (finge-
re. n. ita, vī ēt parabolas conue-
niū) modo aliquis simile perspi-
cere possit, quod ex philosophia
commodius est. A clogi quidem
parati faciliores sunt, facta vero
ad deliberationes vtiliora, quia
futura præteritis plerumq̃ simi-
lia sunt. Ceterum exempla, tan-

quæ demonstrationes, adhibere, **K**
 qui nō habet enthymemata, de-
 bet, quia per hæc fides fit: qui
 vero habet, tanquam testimo-
 nia, enthymema subijcere. ete-
 nim præposita inductioni simi-
 lia sunt, oratoris autē inductio
 non est, nisi paucis in locis, accō-
 modata: subiecta vero, testimo-
 nijs, testis autem ubicunque ido-
 neus. quocirca præponente cō-
 memorare multa necesse est, su-
 bicienti vero vnum ēt satis: ga-
 restis idoneus, plures ēt vnus. **Ac**
 quæ quidem genera explorā-
 tins, & quo modo ipsi, & quā-
 do vtendum sit, dictum est.

De Sententia. C. 23.

Dicendum vero dicentibus ex quo in tali maxime et de cuiusmodi de rebus, & quoniam, & quibus finis dicere in orationibus conveniat, apparebit. Est autem finis pronuntiatum, non quidem de singularibus, ut qualisnam Iphicrates sit verum vltibus neque de vltibus omnibus, ut quod rectum curio contrarium, sed de his, quorum actiones sunt, eaque, quae persequimur, aut fugimus, ad agendum, quare quoniam enchyrima ferme syllogus est, ex rebus huiusmodi constituitur, & concluditur esse illam, ut ex propria, detractio syllogismi sunt, hoc pacto: {Quicumque prudens est, haudquaquam filios suos ad eximia erudire sapientia debet.} hoc quidem finis est, non vero adiectum de iudicio totum est enchyrima, hoc modo: {Quia sic

De snite,
quod, q̄
max. &
quod tunc
si audae
unt.

M

- A** aliam ignauiam, infestam ciuū inuidiam sibi parant. } & illud: { Nemo ex oi parte beatus est } item: { Nemo holum liber est. } sn̄a: eum eo vero, quod sequit̄, enthymema: { Aut. n. pecuniæ seruit, aut fortunæ. } Si igit̄ sn̄a est id, quod diximus, sn̄arū genera quatuor sunt, necesse ē. aut enim erunt cū subiectione rōis, aut sine subiectione rationis. ac q̄cunq; quidem confirmationē desiderant, sunt q̄ incredibile, aut controuersum aliquid cōtinent. quęcunq; vero incredibile nihil, sine subiectione rōis. Harum a ītalas quidem, q̄a ante cognita sunt, nihil rōis indigere, necesse est, hoc pat̄o: { Viro valere optimum est, vt egi q̄dē opinor. } ita enim plerisq; videtur: alias vero, simul dum profertur, n̄s, qui aciem intenderint, innotescere vt { Nemo amator est, qui p̄petuo non amet. } Quę vero subiectam rōnem habent, alię enthymematis pars sunt, vt: { Quicunq; prudens est. } alię enthymematicę quidē, sed non pars enthymematis. q̄ in primis quoq; probant̄. hę vero sunt, in quibus cā rei, quę dī, extat, vt in hoc { Immortalē iram ne serues, cū sis mortalis. } quia si dicas, iram seruare non oportere, sn̄a est. quod vero addit: { Qui es mortuus, } quamobrem, aperit. Similiter vero et illud: { Mortalia oportet mortalē, nō mortālē immortalia sapere. } Atq; ex his quidē, quę diximus, p̄auū est, & q̄ multa genera sn̄i sūt, D & cui modum, reas vnaq; p̄ conueniat. nam de controuersis, aut incredibilib⁹ non sine subiectione rōis. vt in aut p̄ponenda ratione sui in prococto pone a libere oportet. vt, siq; dicat { Egi q̄dē, qm̄ neq; iuderi neq; ignauum esse conuenit, cēseo eruditioni operam dandam nō esse. } aut hęc p̄posita priora subicere. de n̄s aut, quę incredibile nō sunt, verū obscura, quamobrem, concinne ad̄icere. In eiusmodi vero Laconica quoque dīcta, ænigmatica p̄ conueniunt, vt, si quis dicat, quod inter Locreses Stesichorus vsurpauit: { Non oportere contumeliosos esse, ne humi cicadę canant. } iam vero grandiori natu sn̄as quidem dicere conuenit, sed de ijs rebus, quarum est peritus: q̄a si adolescentulus sn̄as proferat, quemadmodum enā si fabellas referat, indecorū: sin autē de rebus n̄s, quarum est imperit⁹, stultum, atq; ab eruditione remotū. curis recte am idoneum est, q̄ agrestes homines sn̄as potissimū formant, facileq; pron̄t̄at. De re vero non vniuersali in vniuersum dicere, in conuestione, atq; indignatione maxime conuenit, & in his, aut eum exordiris, aut postquam demonstraues. iam vero peruulgatę quoq; communesq; sn̄as, si sint viles, vsurpandę sunt. nam quia cōta sunt, quasi oīum cōfessione, recte se habere existimant: vt ei, qui ad

Rhetorico rum.

Gad pericula excipienda eos q. sacrificium prætermiserint, adhortat: {Augurium optimū vnū, tueri patriam.} & ei, qui inferiores: {Mars bellicōis.} & ei, q. ad tollendos inimicorum filios ēt nulla iniuria lacerantes: {Stultus, qui natos occiso patre relinquit.} Præterea vero nōnulla ēt proueria q. sunt, vt prouerbium: {Atricus inquilinus.} Quin ēt inia aduersus ea, quę in ore vulgi versantur, proferendę. dico autem in ore vulgi versari, vt: {Nosce te ipsum.} &: {Neqd nimis,} quoties aut mores apparituri sūt meliores, aut cū affectu animi dicūt. Est autē cū affectu, si quis ira percitus dicet: {Falsū est, oportere expulsum esse, q. in teipsum h. enolet, nunquā imperium postulasset.} Mores autē meliores: {Non oportere, quēadmodū aiūt, anare, vt odisse possis, sed odisse, vt amare.} Atq. etiam in dicendo p. lectum remanere oportet. In minus, cū tubic. de exp. i. gra. 1. aut hoc mō dicēdo: {Oportet amare, nō vt aiunt, sed quasi semper amaturū: quia inlidato ris est alterū.} aut hoc mō: {Nequaquā mihi placet, quod dicatur: quia verus amicus, tanquā semper amaturus, amare debet: neq. lud: Nequid nimis: q. im probos nimis odisse oportet.} Quin etiam magnum ad dicendum auxilium afferunt: vnum quidē, pp. vanitatē eorū, qui audiunt: quia lætatur, si quis in

vnuersum loq. in opinionēs quas ipsi in parte habēt, incidet. Quod autē dico, hoc mō planum erit: simul vero & quo pacto ipsas venari cōueniat. est. n. inia, quemadmodum dictū est, vlt. pronunciatum. Lēgati autē, cū id in vnuerſum profert, qd ipsi in parte opinionē pceptum habent, vt si quis vicinis, aut filiis, m. v. s. v. l. p. p. s. si quis diceret: {Nihil est vicinitate molestius.} aut: {Nihil librorū procreatione dementius.} L. quare spectare oportet, quā opinionem anteceptam habeāt, deinde hoc mō de his in vnuerſū efferat. Atq. de m. q. s. m. tenentiarum pronunciatio habere vsum debet, cū illū alterū meliorem, quia moratas reddit orationes. Illa autē mores habent orationes, in quibus prælectio elucet. hoc autē oēs inia præstant: quia qui inias profert, vnuerſe de reh. præligendis enunciat, quare si inia probæ fuerint, ēt, vt q. d. d. c. h. o. i. s. m. o. n. i. b. v. i. d. e. a. M. rur, efficiunt. Ac de inia quidē, & quid sit, & quot genera eius, & quo modo ipsis vtendū sit, & quam vnitatem afferant, tam multa dicta sint.

De enthymemate. Cap. 23.

De enthymematibus autē in vnuerſum dicam, quo pacto inuelliganda sint, ac, ostendat locos, q. age. ut horū vtriusq. diuersum est. Ac enthymema quidē syllogismū quē-

De inie
n. i. i. a.
u. v. l. a.
u. v. l. a.
thymema
n. i. i. a.

Actendam esse, dictum est ante,
& quo modo syls, & quid à dia
lectice distet, atque nō ingere
que oīa sumendo colligere oportet
quoniam laet propter longi tadi
nem est obsecrum, hoc vero, q
manifesta dicunt, nugatorium.
hoc. n. cū est, cur indocti doctis
inter vt gures facinus p̄ adēat
quemadmodum poetæ dicunt:
{Indoctos cōcinniores esse, qui
cum vulg. loquuntur.} qui autē
cōia, & vsia dicunt, hi vero ex
hīs, q̄ xferunt, ex p̄p̄t qua uult.

B Quod dicere oportet, nō ex em
nibus, quæ probant, verum ex
definitis, nempe autē p̄p̄t radi
cant, ut hīs, quæ ip̄i p̄p̄t bāt
neq̄ dubium illud esse, q̄ multa
aut omnibus, aut plurimis vi
deatur: neq̄ solū ex necessarijs,
sed etiam ex ijs, quæ iam plera
que colligere.

Ac primum quidē constituē
dum est, de quo dicere, aut con
cludere siue ciuili, siue quocūq̄

Clydō oportet, de eo necesse mō te
nenda esse, quæ insunt, aut oīa,
aut certe nonnulla, quia si nū il
teneas, nihil colligere poteris, di
cot autē exemplo g. ita quā mō
suadere ut de ientibus p̄olent,
vt bellum, sciperent, aut c. is,
nūl tēnerem, quæ cop. etio
rum essent, verū nauales, an pe
destres, an vtrunq̄: & ip̄i, quā
tæ, & vestigalia, quæ, aut amici,
aut inimici, p̄terea vero q̄ mul
ta bene esse sūt. t. d. quo p̄t i,
& alia cuiusmodi. & eos laudare,
nūl tēneremus praliū nauale

ad Salaminem: aut pugnam in **D**
Marathonē, aut quæ pro Hera
clidis gesserunt, aut aliquid eius
generis: tē enim ex hīs, quæ in
sunt, aut inesse existimant, hōe
līs laudant oēs, eodemq̄ pacto
vituperant etiam ex contrarijs,
considerant s. quidam tale in
ip̄is insit, aut existimet inesse,
vt q̄ Cæcos ciuitate oppressē
rūt & q̄ Acinetas, ac Pondē
tas, qui ip̄is aduersus barbarū
socij luerant, ac præclare se gesse
rant, subegerūt. & si quod aliud
peccatum tale insit in eis. Eadē **E**
autem rōne & qui accusant, ac
defendunt, ex ijs, quæ insunt, ad
hibita animaduertit, accusāt,
ac defendunt: hoc autē de Athe
mentibus, an Lacedæmonijs, aut
homine, an deo faciant, nihil in
terest: nam & q̄ suadet Achilli,
& qui laudat, ac vituperat, & q̄
accusat eum, ac defendit, ea, q̄
insunt, aut inesse existimantur,
arripere debet, vt ex his dicam⁹
laudantes, aut vituperantes, si
quid honesti, aut turpis inest: ac **F**
cusantes autem, aut defendētes,
si quid iusti, aut iniusti: suadētes
autē, si quid vtilis, aut inuis. Si
militer vero his & de re quacū
que, vt de iustitia, bonum ne, an
nō bonū, ex hīs, quæ iustitiz, aut
bono insunt. Quare qm̄ tum oēs
in hunc modum demonstrare vi
dent, siue accuratius, siue negli
gentius concludant, (neq̄. n. ex
omnibus sumunt, sed ex hīs, quæ
in quaque re insunt:) cum p̄p̄t ra
tionem, quia perspicuū est, sic
Ahet. P̄oc, cū cō, Auer. F

Rhetoricorum.

Gri non posse, ut aliter demonstratur per alios necesse locum ad modum in Topicis, primum in quaque re selecta habere, quæ incidere possunt, et opportunissima sunt, de quibus autem rebus, quæ de repente fiunt, indagare eodem modo, intuendo non in ea, quæ indefinita, sed in ea, quæ insita sunt, de quibus habet oratio, & quæ plurima, eaque rei proxima complectendo. Nam quo plura habebuntur

Heorum, quæ insunt, eo facilius demonstratio erit: quod vero propiora, eo magis propria, & minus cōia. dico autem cōmunia, laudare Achillem, quod homo sit, & quod ex semideis, & quod ad illum miles venerit: hæc enim alijs quoque insunt multis. quo fit, ut nihilo magis hic talis Achilles laudet, quæ Diomedem: propria vero, quæ nemini alij acciderunt, quæ Achilli, ut quod interfecerit Hectorē Troianorum fortissimum, & Cynū, qui omnes exscendere prohibebat, cum sauciari nequiret: & quod maxime iuuenis, & iniuratus ad illam expeditur, & proleptus sit, et huius generis alia. Ac vnus quidem selectionis locus, istis primus topicus hic est.

De locis Enthymematum. Cap. 24.

Enthymematum autem elementa dicamus, (elementū vero, & locum enthymematis idem voco,) primum autem dicamus, de quibus necesse est dicere primum. Sunt enim enthymematum genera duo: nā alia ad demonstrandum, esse, aut non esse,

apposita sunt alia ad refutandum, eaque inter se differunt, perinde, ac in dialecticis elenchus, & syllogismus. ad demonstrandum vero appositum enthymema est, quod colligit ex confessis, ad refutandum vero, quod inconfessa. Ac de singulis quidem utilibus, ac necessariis locis terminis nobis habent: siquidem in singulis selectæ propositiones sunt quare, quibus ex locis enthymemata dū bono, aut malo, aut honesto, aut turpi, aut iusto, aut iniusto petere oporteat: quin etiam de moribus, & affectibus, & habitibus æque parati sunt nobis antea loci. Nunc vero alio modo de omnibus generatim paremus, ac differamus, adnotantes, qui ad refutandum, qui ad demonstrandum accommodati sint, itemque, quæ sint enthymematum eorum, quæ videntur, sed enthymemata non sunt, quia neque syllogismi. Quibus demonstratis de solutionibus, & obiectionibus explicemus, unde eas ducere aduersus enthymemata opus sit.

Vnus ergo ex his, qui ad demonstrandum appositum sunt, locus est: A contrarijs. Videndum est, nā an contrario contrarium insit, refelle in quidem, an non insit, confirmari vero, an insit, ut, quod temperantia bonū, quia intemperantia nocet, aut quemadmodum in Vellacaci { Q. d. si bellū presentium incommodorum est causa, ea corrigamus pace, oportet. Si, n. q. qui inuiti malefecerunt,

A runt, æquum non est irasci, neq̃ etiam, si quis coactus bene fecerit, huic habere gratiam decet. At si inter mortales fallis sermo nibus fides habetur, contra etiã putandũ est, multa, quæ fide careant, mortalibus euenire. }

Alius: A similib⁹ casib⁹. æque enim esse, ac nō esse oportet. vt: Non omne quod iustum est, bonum est: alioquin & quod iuste, ceterũ iuste necari, experendum non est.

B Alius: Ab iis, quæ inter se cōferuntur. Nam si in alterũ cadit, vt honeste, aut iuste fecerit, in alterum, vt passus sit. & si, vt iusserit, ēt, vt fecerit. quemadmodũ publicanus Diomedon de vectigalibus: { Si vobis vendere non est turpe, neq̃ nobis emere. Et, si qui passus est, honeste, aut iuste passus est, etiam, qui fecit. & si qui fecit, ēt qui passus est. } Licet autem captionem in hoc adhibere, si enim iuste necatus est, iuste passus est, at non fortasse à te. quocirca videndum est separatim, an qui passus est, pari, & qui fecit, facere debuerit, deinde, in vtram partem cōuenerit, vsurpare. nam aliquando discrepat, & nihil prohibet. quemadmodum est in Alemgone Theodectis: { Matrem tuam nemo ne mortalĩ oderat. } Rũdens aut̃ affirmat: { At hæc distincte considerare oportet. } quærente vero Alpheliboæ: { Quo rãdē modo? } suscipiēs dixit: { Necari quidem illā de reuerunt, verũ non

à me necari. } & quale iudicium est de Demosthene, & iis, q̃ Nicanorem interfecerant. nã quæ a iure interfecisse iudicati sunt, iure interfectus esse existimatus est. & de eo, qui Thebis occisus est, de quo iudicium est cor tularũ, vtrum morte dignus esset: quali vero iniustũ non esset, mortē abferre ei, qui iure moreretur.

Alius: A maiori & minori, hoc pacto: { Si dñ non oĩa sciũs, multo minus homines. } est aut̃ hoc: Si cui magis inesse debet, non inest, profecto neq̃ cui minus. Illud aut̃: { Proximũ cederet, qui patrem etiam cædit: } ab eo est: Si quod min⁹ est, etiã quod magis, est, in vtram partē demōstrare op⁹ erit, siue esse, siue fec⁹.

Præterea: Si neque magis, neque minus: vnde dictũ est: { Ac pater quidem tuus amissis filiis miserãdus, Oeneus aut̃ non, qui præstantissimum Græciæ filiũ pdidit. } Et: Si nō iuste Theseus fecit, neq̃ Alexander. Et: Si Patroclum Hector, ēt Achilles Alexander. Et: Si alii artifices non mali, neq̃ philosophi. Et: Si impatores nō mali, quæ sepe vincuntur, neq̃ sophistæ. Et: Si priuat⁹ vestræ gloriæ rationem habere debet, & vos Græcorum. }

Alius: Ab animaduersione tēporis, vt Iphicrates in ea, quam cōtra Harmoniũ: { Si, pri⁹ quã facerem, à vobis statũ postularem, si tecissem, cōcessissetis, vbi vero feci, nō pmittens ne igi ut beneficio atticiendi pmittatis. }

F Æ affectu

Rhetoricorum

Casse si vero, auferatis. } & rurs⁹,
vt Thebani Philippo aditum in
Atticam patefacere: { si pri⁹
quā opē contra Phocēses ferret,
prostitulisset, et te promittent,
pfecti absurdū ē, si, qui ex exit
& credidit trāire nō pauerit }

Alius: Ab hīs, quæ ex se dicta
sunt aduersus eum, qui dicit, mo-
dus aut excellit, vt in Teucro, at
que eo vsus est Iphicrates aduer-
sus Aristophōtem, cum q̄reret,
num pp pecuniam proditurus
naues esset, negante autem illo.

I Ergo tu, inquit, { cum sis Ari-
stophōn, nō proderes, ego vero,
q̄ sum Iphicrates, p̄didi } { opor-
tet autem, vt ille existimet inui-
riolosior, sin minus, res ridicula vi-
deat, si in Aristidem accusatorē
hoc aliquis proferat: verū in exi-
guam fidē accusatoris, oīno, n.
qui accusat, melior esse vult eo,
qui accusat. hoc igitur semp est
conuincendū, in vnīuersum aut
ineptus ille est, qui alijs obijcit,
quæ ipse faciat, aut facturus ēē,

I aut ad ea tu ipse dā l' oratur,
q̄ ipse nec faciat, neq̄ facturus ēē :

Alius: A definitione, hoc mō:
{ Dæmoniū nihil aliud ē, q̄ aut
Deus, aut Dei opus, atqui q̄ Dei
opus esse opinat, hic & deus ēē
opinet, necesse est. } & vt Iphi-
crates: { Qui generosissim⁹, opti-
mus est, q̄ in Harmodio, & Ari-
stogitone nihil generosi fuit,
priusquā aliquid generosi gesse-
rūt. } & q̄ ipse ppinquior erat:
{ Quare in gēto q̄ in mōdr,
& Aristogitonis rel⁹ ppinquior-

res sunt, q̄ tuq. } & q̄ itā modū
est i Alexandro: { Cōlessuros oēs
esse, parum tēperatos esse illos,
qui vno frui corpore haud satis
haberent. } & vnde Socrates se
acurū ad Archelaum negauit, q̄
parem cōtumeliā esse diceret,
si quis referre non posset, qui be-
nicio m, ac qui malefici accē-
pisset, siquidem omnes hi detina-
tionem adhibentes, & quid sit,
fumentes, de hīs, de quibus dñr,
syllogismo concludunt.

Alius: Cū, quotuplīciter, vt
in Topicis, de ipso Recte.

Alius: A diuisione. Vt, si triū
rerum gratia omnes iniuriam
ficiunt, quippe aut huius, aut
huius, aut huius, ac p̄pter eas
non potuit, p̄pter autē ne ipsi
quidem dicunt. }

Alius: Ab iduētione, vt ex Pe-
parrethia: { Mulieres delibera-
verū vbiq̄ discernūt: hoc, n. A-
thenis Mantig oratori de filio di-
sceptātū mater indicauit, hoc itē
Thibis, cum Inuentas & Sulpo
contenderent, Dodo, is, menig
ti nō demerant, propterea q̄

M Ihesaliscum Ismeniz filiū esse
fētuerat } & rurs⁹ ex lege Theo-
do⁹ { si nequis arietos equos
male curaturus, suos non tradat,
neque hīs, qui naues alienas sub-
uiterūt, & si similis est ratio in
omnibus, neq̄ nos hīs, qui male
alienam salutē defenderūt, com-
mittere nostrā debemus. } & vt
Alcidamas: q̄ sapientes ab oib⁹
honorant { quia a nō archiloz
ch i, quāuis maledictus ciet, nō

more

A more affecterunt, & Chō Homerū, quāuis eius non esset, & Mitylenae Sapphonem, quāuis mulier, & Lacedæmonē Chilonē in senatum legerunt, cum tñ parum studiū humanitatis eēt, & Ithal ythagorā, & Iāplace- ni Apaxagorā, quāuis peregrinum, sepulchris decoratū, atq; in hoc vtiq; diū honorat, & Athenienses Solonis legibus viuentes beati fuerunt, & Lacedæmonē Lycē regē, & Laebis simul atque philatophre studiū te p̄des na diderunt, beata ciuitas n̄ auit.

Alius: A iudicio de eadem re, aut simili, aut cōtraria, p̄terim vero si oēs & temper Primus, at talit̄ pl̄rimi, aut sapientes, aut oēs, aut pl̄rimi, aut boni, aut si ip̄i iudices, aut n̄, cōtra iudicib⁹ approbati, aut n̄ cōtra quos tu dicare nō licet, vt dominos, aut cōtra quos iudicare honestum non est, vt deos, aut patrem, aut p̄ceptores, quemadmodū in Mexidemidem dixit Autocles: { Si Seueris deabus in Ar̄ opa- gis iudiciū pati honestū fuit, Mexidemidi vero nequaquam } aut quemadmodū Sappho: { Mori malū esse, quia dū ita cēfuerunt, atq; ip̄i moriat̄ cōt̄. } aut eadē admodū Aristipp⁹ aduersus Platonē neicio quid, vt rebatur, iactantius proticentē [Atqui sodal̄is noster, iquit, [nihil tale,] No- cratem inuens. & Hegisippus Delphis deū consuluit, cū antea Olympiū mentatus esset, at eadē dem ip̄e, cuius pater, hūc enet;

quasi vero turpe eēt, & trariatū dēdere. & Helenā, vt scripsit Ilo- crates, virtute p̄stulisse, [quia Theseus ita iudicauit. nē Alex- andr⁹ quia deū iudicē ascri- tur t. & Euagorā, vt inquit Ilo- crates, quia Cōm adueriator ruaria tatus, oībus alijs pottha- bis se contulit ad Euagoram.]

Alius: A parib⁹, quemadmo- dum in Iopiciis, [Quam mor- tus ē animar̄ aut. n̄ hic, aut t̄le.] exemplū ex Noeratis Theodeſe- peratur: [Quod templum viola- uit, quos deos non co.uit, quos ciuitas ascriuerit]

Alius, qm̄ plurimis in rebus vsuēnt vt eas boni, & mali aliquid consequatur: A consequen- tibus adh̄ vtiri, aut dehortari, & accedare, it̄ defendere et lau- dare aut vituperare, exceptis, eruditionē mali illud sequi, vt inuideatur, boni vero illud, vt sapientis sit. { Non ergo eruditiō- ni operā dare oportet, ne iudea- mur. Ergo et ad n̄i opera da- re oportet, vt a p̄ntes timē. } atq; h̄c. & C. ad p̄p̄r̄s e, poli- at p̄alis at lampus, vt d̄i tñ est.

Alius: Quoties duabus de re- bus, vt quod potius aut adh̄ vtiri, aut dehortari conueniat, ad vtrāsq; eum quoq; cuius modo mentionē fecim⁹, modū asserre, d̄ illi tñ q̄ h̄c q̄ eam p̄re op- ponantur, hic vero contrarij, vt sacerdos quēdam filiū cū popu- lo agere non sinebat. [quia,] in- quit, [si iusta dixeris, in hoīum ostensionem incurrēs, si multa,

Rhetoricorum

E in deorum immo verocum po-
pulo agere debes, quia, si iusta
dixeris, deorum tibi amorē con-
ciliabis, si iniusta, hoīum.] Hoc
autem tem valet atq; id, quod
dicit, Qui am, & a em enere,
& haec est ~~causa~~ ^{causa} quidam
contrariorum utriusque boni, &
mahi aliquid, ita nequam est,
ut utraq; utriusq; cōtraria sint.

Alius: Qm̄ nō eadem res pa-
lam, atque occulte laudant, sed
palam quidem iustas, atq; hone-
stas summis laudibus efferunt.

Hic autem vero vires autem potuit
ex his alteram pro virili collige-
re, atque hic locus inter eos, qui
contra opinionem proferitur,
est potentissimus.

Alius: Ab eo, q̄ res ex ppor-
tione eadē est vel literates,
cura filiam suam, naturamque,
q̄ magnus esset, publicū obire
mūdo perēt dicit. Namque
pueros pro viris, et p̄fecto
paruos viros p̄fectos eē cō-
sistunt. ex hinc dicitur in lege:
18.

habeat Charidem in proli-
bus ergo in civitatem de prius,
nunc in crenario, quae de-
censetur, et civitate pelle is

Alius : Si quod contingit est
 idē, tūc ex utroque conuenit,
 eadē esse. vt dixit **henophanes**,
 pau imprecate p̄ditos e s, q̄ u
 natos deos dicunt, ac, qui mor-
 tē obire quā uicquā cōtingit,
 vt aliquo tempore non sint
 di. Et omnino quod ex utroq̄
 cōuenit, uimere pro eo, ac h̄ idē

lit semper.] Eritis autem non de So- K
crate iudicaturi, verum de pro-
fessione, verum operā dare phi-
losophiæ cōueniat.] Item: [Ter-
rā, atq; aquam dare, est seruire
tē seruire:] itē:] Cōis pacis p̄ci-
pes fieri ē imperara facere.] Su-
mendū est aut, virū fuerit vtile.

Alius: Quod non idē semper
nōdē posterius, ac prius eligant,
sed contra. quale est hoc enthy-
mema. Si tu, inquit, dā pugna-
uimus, ut relinqueremur, relin-
ti vero fugiemus, ne depugne-
mus. At, si enim contigerit ut
pugnares, ut moreretur, anquid ero
non manere, ne depugnarem.

[illegible]

Abus linguaribus, suad nti-
busq; con. Videre, quæ auctor-
itates dehortent, & quom gra-
tia exagant, & signi. hęc in-
luta, q; cadunt, ageda sunt,
nempe, si possibile, & facile, &
vile, & aut ipus, aut amicus, aut
inimicus.

A inimicis noxū, ac dā q̄ afferat, aut si damnum leuius sit, q̄ res. Atque ab his quidem adhortantur, dehortanturq̄ a contrarijs. ab iisdem autem his & accusant & defendunt, ab adhortantibus quidem defendunt, a dehortantibus vero accusant. Est autem locus hic ars integra tum Pamphili, tum Callippi.

Alius: Ab ijs quæ fieri existimant illa quidem, sed fide carēt. Quod in existimationem nō ce-

B cidissent, si non essent, aut parū abessent. Et q̄ magis: quia aut ea, quæ sunt, aut quæ verisimilia

sunt, opinantur. q̄ si credibile, & verisimile non est, verū erit: neque. n. quia verisimile, & credibile sit, ita existimant, quemadmodum Androcles Pithæus legem accusans, cū nauti obstitere percut, dixit: leges lege emēdatricem desiderare: quia & pisces salem.] atqui neque credibile, neque verisimile est, qui in salfo alūtur, egere sale, & oliuæ oleum, atque aliæcum a. l. e. l. ynde oleum si, ea oleo indigere.

2 Alius ad relucandū apposit⁹: Repugnantiā considerare, ut id repugnans sit in omnibus actionibus, & actionibus ex omnibus, ac separationem eorum in ligatore, hoc modo: [Et ait quidam amare vos, verum cum triginta viris cōspirauit.] Separatum vero in se ipso: [Et ait quē, me libris delectari, neq̄ tñ me iudicium viliū intentare, pōt offendere,] Separatum aut in se

ipso, ac ligatore: [Et hic quidē nihil vnquā mutuo dedit, ego vero multos veltrū ēt liberaui.]

Alius: Hominibus, & reb⁹ calumnia affectus, nec tñ hominū existimatione probatur, cām improbabilitatis exponere: si quē est aliquid, ppter quod videat, hoc modo: Mulier quædā, cum filium amplectendi gratia subisset, videbat cum adolescente cōcumbere: cā vero exposita, calūnia dissoluta est. & quemadmodum in Ariace Theodectis, Vlysses Ariaci cām exponit, cur cū Ariace fortior sit, nō tñ existimet.

B Alius: A cā, & si extat, esse, & si nō extat, nō esse. nā & cā, & id cuius est cā, simul sunt, ac sine cā nihil est. quemadmodū Leodamas in defensione sui dixit, cum Thrasylbulus obijceret, quod in cōsilia notatus esset in arce, verum ipsum Triginta viris dominū abrahis. [At nō licuit,] inquit, [immo vero plus mihi Triginta viri credidissent, si gestis cum populo inimicū extitissent.]

3 Alius: Verum si sit, aut liceat alio modo cōmodius, q̄ quemadmodum aut suader, aut agit, aut egit: satis. n. liquet, si nō ita se habet, non egisse: nemo. n. sponte sua, ac sciens deteriora p̄eligit. est tñ hoc falsum: q̄a pōt sape apparet, quemadmodum commodius agi poterat, quod prius obicūm erat.

Alius: Simul videre, nū quando gerendum, ac quā sit, quā

Rhetoricorum.

Gne, quæ gestæ sunt, adueniet ita, ut
Verè quæ est rogatus, leuatis,
num sacrificaret Leucothea, at-
que lugerent, respondit, si deam
putarent, ne lugerent, si hoïem,
ne sacrificarent.

Alius locus: Ab fig. in quibus
peccatum est, accusare, aut de-
fendere. Vt in Car. ni Medea:
Sunt, qui accusent, q̃ liberos in-
terfecerit: neq̃ enim eos extare.
peccauit. n. Medea, q̃ eos aman-
dauit. Illa vero defendit, se nō li-
beros, sed Iasonem interfecurū
fuisse. hoc enim si perire maluerit,
peccasset, si modo illud etiam al-
terum perpetrasset. Est autem
locus hic, & forma enthymema-
tis prioræ Theodori tota.

Alius: A nomine, ut Sopho-
cles: { A perie *οὐδὲν*, et ferēs no-
men. } & ut in deorum laudibus
solent dicere. & ut Conon Thra-
sybulum *θρασύβουλον* nomina-
bat, & Hierodorus Thracyma-
cham, emp. *εὐπρόκλῆς*, &
Petam, emp. *πεταλίας*, & Dra-
conem leg. slatorem, q̃ non ho-
minis leges essent, sed draconis,
q̃ppe asperq̃. & ut Euripidis He-
cuba in Aphrodite: { Et nomen
deæ recte *ἀφροδύτης* intell. } &
quemadmodum Chærenion:
{ Nerbæ's futuræ calamitatis no-
men fert. } Probantur autē ma-
gis quæ ad refutandum, q̃ quæ
ad demonstrandum idōea sunt.
quia quod refutandi vim habet
rerum est contrariarū in angu-
sto loco collectio, q̃ vero iuxta se
posita sunt, auditori facilius in-

uolant, ex omnibus autē & q̃
ad refutandum, & qui ad demō-
strandum. Si refutandum, syllis ma-
xime perturbant quæ sunt eius-
modi, ut cum proferri incipiūt,
ea provideant, nō q̃ eminentia
sint: quia simul & ipsi præsen-
tientes secum latrantur: & quæ
eatenus subsequuntur, ut ea si-
mul ac sint dicta, intelligant.

De apparentium Enthymematum

locis. Cap. 25.

Quoniam autē accidere po-
tetur, ut unus syllogismus
in alter non sit quidē, sed
videatur, necesse est ex
enthymemata vnum quidem esse
ent. mem. a. terum vero non
esse sed videri q̃ præ enthymema
syll. g. mus est quidam. I octau-
tem coram, j. v. i. t. enthymema-
matum, vnus est in d. i. tione. at-
que huius ut a pars est, perinde
ac in dialecticis, nullo adhibito
syll. extrinsecum in modum con-
clusionis asserre. { Non igit hoc
& hoc. Necesse est igitur hoc, &
hoc. } Inter enthymematibus con-
torre, oppositēq̃ differere, en-
thym. ma. videntur. quia eiusmo-
di mem. a. pos. est enthymema-
t. tale a. t. t. re. a. n. g. a. d. i. c. t. i. o-
n. i. s. j. l. l. y. g. o. p. t. i. c. e. v. e. r. o. d. i. c. t. i. o-
n. i. s. d. i. c. t. i. o. n. i. s. a. p. t. i. t. a. s. y. l. l. o. r. ū. e. s. s. e. r. e. h. o. c. m. o. d. o. { Alio
seruauit, alios vltus est, Græcos
autem in libertatē vindicauit. }
quippe quia ex a. h. s. horū vnū
quodq̃ per se huiusmodi t. a. p. t. i. t. u. n-
ganē, ita ex his efficit aliquid vi-
deat, a. t. e. r. a. t. i. o. n. i. s. m. o. n. y. m. a. t. i. s.

ut

Ad hunc dicitur virtute prestante
eleuatiſſima auguſtiſſima
ſumma ex ſunt. Si uident
Munipia oſum auguſtiſſima ini-
tia ſunt. ac ſi quis canem cele-
brane, coeleſtem etiā, aut Pana
complexeretur. quia Pindarus
dixit: {O Beate, quē magnę de-
canem variū vocant olympi},
aut: {nullū eſſe canē in honora-
tū eſſe: quare canē eſſe hono-
ratū}. & ſi quis dicat: {Mercuri-
um mentium ſecundum uocari
deſe noyoyos}: quia ſolus vo-

Batur capis Mercurius. } item
 } et eum per istum
 quidam uocant per istum
 sed αἰγίου αἰγίου sunt neque enim
 αἰγίου αἰγίου dicit vno modo. }

Alius: Quod distinctum est, adiunctum, aut quod adiunctum, distincte proferre: qm̄ enim idē videtur esse, cū sæpe non sit idē, vtrum opportunius erit, id facere conuenit: est autem hoc oratio Euthydem, vt illud: {quod nouit tritem in Piræo esse.}

qui est euentus, amen. }
 q̄a carmen idem ipsum est, }
 q̄n̄ bis tantum morboſum eſt, }
 neq; vnū ſalubre eſſe aſſerere: }
 q̄n̄ ab arduo eſt uſus bona, }
 vnum malum ſit. atq; hoc qui- }
 dem modo valet ad reſutandū, }
 hoc vero ad demōſtrandū: neq; }
 enim vnum bonū duo ſunt ma- }
 la. totus autem locus eſt captio- }
 ſus. nē Polycratis illud in Iſra- }
 ſybulum: {quod triginta tyrā- }
 nos ſutuli, } ſiquide cōiungit.

rursus illud in Oreste Theode
ctis: (ex distinctione namq est.)

Equum est, si quæ maritum interficiat, ipsam mori, & filius patre vltimi heredi factus sit } nã ite coniungantur, fortasse non æquum. poterit etiã à defectio- ne paterisci quia tollitur, à quo

Alius locus est: Confirmare,
 & r. si mare cum indignatione,
 hoc aut est, quoties, quā tē tā sū
 esse non demonstrarē, eā exagge-
 rer. efficit. n. vt videatur, aut nō
 fecisse, quoties q. arguit exagge-
 rat, aut fecisse, quoties qui accu-
 sat, r. facit. quare nō est enthy-
 mema: sit em vt aut fecisse, aut
 nō fecisse, falso credat auditor,
 quauis demonstratum non sit.

Ahus: A signo: quia neq; hoc
concludi syllogismo potest, ut si
quis dicat, { ciuitatibus viles
amatores esse, quia i Harmodij,
& Aristogitonis amor Hippar-
chum tyrannū euerit. & Dio-
nytium furem esse, quia impro-
bus sit } tunc neq; hoc syllo con-
cludi pōt. neq; em̄ oēs improbi
tares sed oēs tures improbi sūt.

Alius: Ab accidēt: quale quod in mures protulit Polyocrates, & eos comededis nerat auxilium at tribuē. } at ille quis dicit, & ad coenam invitari, honorificentissimū esse, quia Achilles, qui invitatus nō fuit, & Tenedo Achivis succensuit. } at ille quia parū estimatus fuerat, succensuit, id autem accidit ex eo, quia invitatus non fuit.

Alius: A cōsequēti: vt in Ale-
xandro:

Rhetoricorum.

C xandro: { Magnanimū esse, quia solus in Ida vulgaris multitudinis cōsuetudine neglecta versetur: } qñquidē magnanimi tales, { & adulterum esse, quia se comat, & de nocte vagat: } quia adulteri quoq; tales. eadē vero etiā rōne, quia mēdici in tēplis & cantant, & altāt, & quia exulibus vbiunq; libet, incolere licet quia n. hēc nō suppetunt, q̄ beati esse putantur, & n. quibus hęc adfunt, parabunt esse beati. **H** dīfert a hī, quo modo fiat: quocirca in defectionem incurrit.

Alius. A nō ea, quali cā, quippe p̄p̄ea q̄ simul, aut post eam euenerit, quod n. post illam est, q̄que ac p̄p̄ia accipiunt, maxime q̄ qui in rep. versantur, vt Demades, Demosthenis politū cām calamitatū oīam extulit, q̄a post eam vel n̄ est exē ratiū.

Alius: A defectione t̄p̄is, & modi, vt { q̄ Alexander iure l. genū rapuit, q̄a a parte optime acceperat } i. eq̄. n. fertatē in p̄petui, sed primis t̄p̄ib; nā ea, cu⁹ in p̄tē paternali n̄t, aut l. quis dicat, { ubi tū l. oīem ex d. e. cōtumelia esse. } neq; et in v. que quaq; verum quomies inuolutas manus prior intulerit.

P̄terea vero vt in Eristicis, apparet y l. ex utraque, quod enutriti, & non simpli, q̄da quales dīatē fūos. { n̄ ens esse ens, q̄a nō ens est nō ens, & Quod ē p̄ter nō, q̄tē n̄ p̄tē se, q̄ q̄dē p̄tē nō p̄tē, q̄tē p̄tē, q̄tē nō p̄tē. } hīc enī

in rhetoricis apparēs enthymē. **E** maius ab eo, quod non simpli verisimile, sed quiddam verisimile est. hoc autē gē. erale non est, quēadmodū ē Agathon inq̄t: { Fortasse verisimile illud ē ali- quis dixerit, mortalibus multa nō verisimilia euenire } euenit enī id quod est cōtra verisimile. quare verisimile ē est id, q̄d cōtra verisimile est. si autē hoc, q̄d nō est verisimile, verisimile fuerit illud quidem, sed nō simpli.

Verū quēadmodū in Eristicis, **L** nisi ad laā, secundum quiddā.

Ad aliqd, & hīc ubi, ca. unū affert itētem hīc, cōtra verisimile est, non simpli, sed quoddam verisimile. Ex hoc autē loco ars Coracis est cōfirmata, nā hīc alpe nō sit v. n. s. v. l. imbecillus de verberib; arguatur. nō. n. verisimile est, & si sit affinis, vt si roborat. nō. n. verisimile est, quia futurū erat, vt verisimile in opinionē incurreret. eadēq; etiā rōne in cētens, aut n. culpa affine, aut non affine esse necesse est. ac **M** verisimilia quidē ambo vident.

verū illud est verisimile, hoc vero nō simpli, sed q̄ remanenti dictum est. & hoc est, inferiorē cām dicendo superiorē effūcere. Quo factū est enī, vt iure Protagorā p̄tē n̄t mētē iōies ferrent, quia falsum, & nō verū, sed apparens verisimile est, atq; in nulla arte, nisi in rhetorica, eristicaq; veritatur.

Ad eadē enthymē nat hīc q̄d & q̄ sunt, & q̄ videtur, q̄dū est. De

De dissolutione *lus enthymematum.*
Cap. 26.
Princeps sequitur, ut de
dissolutionibus expona-
mus. Licet autem aut oppo-
nendo syllo, aut afferenda obie-
ctione dissolvere. Ac syllogismi
quidem oppositio quin ex hisse
afferri locis possit, haud sane du-
bium est liquidelythi ex probabi-
libus sunt, pbabilia vero mul-
ta inter se contraria sunt. Ac vero
obieciones quadritina, ut de cu-
cit in topicis, afferuntur nempe
aut a se, aut a simili, aut a contra-
rio, aut a iudicatis. Dico autem a
se, ut si enthymema esset, amorē
bonū ēē, duplex affertur obiectio
posset, quippe aut in totum, oim
indigenita ma a esse dicere, aut
in parte, q non diceretur Cau-
mus amor, nisi mali quorq esset
amores. A contrario vero obie-
ctio ducit: ut si enthymema ēē,
pbū virū de amicis oibus bene
mereri: at neq improbus male.
A similibus autem si esset enthyme-
ma, q q incōmodū acceperunt,
semper oderūt: at neq qui com-
modo affecti sunt, semp diligūt.
Iudicia vero sunt, q ab illustribus
viris accipiunt: ut si quis enthy-
mema afferret, temulentis igno-
sci cōvenire, quia ignorātes de-
linquunt: obici potest: nō igit
laudandus Putacus: neq, n. gra-
tiorē poenā lege contraxisset, si
quis ebrius deliquisset. Quā aut
enthymemata ducuntur ex qua-
tuor, nempe verisimili, exēplo,
tecmerio, & signo. q aut ea h, q

plerumque sunt, aut esse videtur, **D**
 enthymemata colliguntur, ex ver-
 rissimilibus: quod vero ex inductione
 recte sumitur, aut valde, aut impro-
 riū, quoties quidem sumpto vñ,
 deinde quod est in parte cōclu-
 dat, al ex pō quod aut ex nec-
 sario, ac exñte, à tecmerio: quæ
 vero ex vñ, aut particulari, siue
 existat, siue secus, à signis: sane
 dubiū nō est, quin eiusmodi en-
 thymemata obiectione astringēda
 dissolvere semper licuerit. dissol-
 utio tñ adumbrata, dē non per-
 petuo vera erit: neq. n. qui obij-
 cit, verisimile nō esse, sed qui ne-
 cessariū non esse, dissolvit. itaq.
 pp hāc captionē hīc, vt q. defen-
 dit, cōmodiore cōditione sit, q̃
 qui accusat. Etenim quia qui ac-
 cusat, ex verisimilibus probat:
 (neq. vero dissolutio eadem est,
 aut verisimile nō esse, aut neces-
 sariū nō ee,) quod vero plerūq.
 ē, et semper obijci pōt, alioquin
 nō verisimile, sed ppetuū, ac ne-
 cessariū esset: qui vero iudicat,
 a pōa nō recte dē vñ, it, **E**
 ad alioq. nō recte ē aut hand
 quodquidā tñ nō est ppetuū
 te ē quo cōt, it, qui admodū
 diximus: neq. n. apie ex necessa-
 riō tñte nō dō iudicare, sed ē
 ex verisimilibus dēct quia hoc
 dēct est, nec optima hīc
 re hō gūtur nō est, si soluerit,
 necessariū non esse: verū solvere
 dēct, verisimile non esse: hoc aut
 ac ē, it, obiectio pteretur: q̃
 it, dē alio aut obiectio da hī
 aut in modis pōt, aut tempore,
 aut

Rhetoricorum.

C aut rebus : verum ab utroque tir-
missima est :) nā quod ita est (ex-
p-ius, id demum est verisimilius.
At vero tum signa, tum quæ à
signis ducuntur, enthymemata,
enā si existunt, eo, quo supra di-
ctum est, modo solvuntur. nam
nullum concludi syllo signum
posse, liquet nobis ex Analyti-
cis. Forū vero quæ ab exemplis
eliciuntur, eadem, ac verisimiliū
dissolutionis est rō : nā si vnum
aliquod nō ita evenisse possum⁹
ostendere, solutū est, quia nō est
necessariū, quippe cum & com-
plura, & sæpe facta sint aliter.
quod si & cōplura, & sæpe ita se
habuerint, contendere oportet,
id, quo de agis, aut simile nō eē,
aut simili factū non esse, aut dis-
similitudinem aliquā obtinere.
Terceria vero, & quæ à tecme-
rijs ducuntur, enthymemata, eo
quidē everti non possunt, q̃ syl-
logismo concludi nequeant : (id
em̃ nobis liquet ex Analyticis)
verum quod dicitur, nullū esse,
nobis ostendendū relinquuntur.
I quod si & esse, ex tecmeriis patet
pateat, iam hoc insolubile eua-
dit, quia omnia iam demonstra-
tione sunt patefacta.

*Amplificationem, & Attenuationem non
esse enthymematis locum nec refusa-*

luc.

mata diversas esse species.

Cap. 27.

Amplificatio vero, & im-
minutio non sunt enthy-
mematis elementum, (idē
enim elementū voco, & locum,

et) autem elementum, & locus, **R**
in quem multa enthymemata
incidunt :) verum amplificatio,
& imminutio enthymemata sunt
ad ostendendum, magnum, aut
paruum esse, perinde ac etiam
honorum, aut malorum, aut iustum,
aut iniustum, aut aliorū quod-
libet. hæc autē oīa sunt, in quib⁹
syll, enthymemata versant. q̃
si nullū horū locus enthymema-
tis ē, neq; amplificatio, & immi-
nutio est. Neq; vero q̃ ad solven-
dum valet genus tant enthym-
mematis ab his, quæ ad confir-
mandum apta sunt, separatum.
nam si e dē solutū quidem,
qui aut demonstrat, aut obiectio
contra demonstrat. exemplū
gratia si ostendat, nō esse,
hic non timet, nā si nō
factum, hic factum : quare nihil
intererit : quia si idē ambo vti-
tur : si quidem ad ipsum nō esse,
aut esse, enthymemata adhibēt.
Neq; vero obiectio est enthy-
ma, sed quemadmodum in To-
picis, opus est rationis, per
cratio, ex qua syllo cōcludum nō
esse, aut falsū aliqd sumptū esse,
patebit. Quā autē tria sunt, quæ
trahere de oratione op̃, de exē-
plis quidē, & sententijs, & enthy-
mematibus, & osno de his, q̃ ad
animi sentia p̃tinet, & vnde co-
piā cōparabim⁹, & quēadmo-
dū ea dissolvemus, ita multa no-
bis exposita sint. reliquū ē autē,
ut de elocutione, & dispositio-
ne pergamus.

ARISTO.

Rhetoricorum

G valent propter prauitatem, vt
cimus, auditorum. Ac parua
quidem nescio quam elocutio
habet in omni doctrina neces-
sitatem: interest enim nonnihil ad
declarandum, ita ne, an ita dicas:
verum non tantopere, sed hæc
omnia phantasia constant, & re-
feruntur ad auditorem. itaque
nemo geometriam ita tradit, illa
ignitur cum prodibit, idem atq;
histrionia efficitur: fuerunt tamē
qui de ipsa etiam nonnihil pro-
dere sunt conati, vt Thrasyma-
chas in Mificationibus, quin et
ad agendum aptum esse naturæ
est, & minus artificiosum, elo-
cutio vero artis est, itaq; oratori-
bus, qui hac valent, quemadmo-
dum & iis, qui actione, altera
præmia tribuuntur. nam, quæ
scribuntur, orationes plus dictio-
ne, q̃ ualent ijs pollent. Ac poe-
tæ quidem primum, vt natura
tulit, eam excitare coeperunt, li-
quidē nomina imitationes sunt,
& vox tributa nobis est omniū
partium ad imitandum apusli-
ma, vt de arce tum thapsodia,
tum histrionia, tum aliæ consti-
terunt. qm̃ autem poetæ, cum
inania dicerent, ex elocutione
gloriam peperisse hanc videbā-
tur, propterea poetica elocutio
prima exiit, vt Gorgias. hodie-
que eorum pleriq;, qui discipli-
nis exculti non sunt, tales pul-
cherrime loqui exiulant. non
est autem ita, verum alia ora-
tionis elocutio est, q̃ poematis.
quod ex euentu decoratur, neq;

enim qui tragedias faciunt, am- K
plius eo modo utitur, sed ut ex
tetrametris ad iambos se contu-
lerunt, quia hoc metrum inter
alia est sermoni simillimum, sic
& nomina à sermonis consuetu-
dine aliena depoluerunt, ea vero
abiecerunt, quibus prisci orna-
runt, & qui hodie quoque ex ame-
tra scribunt. quocirca ridiculū
est, eos, qui ipsi eo modo nō uti-
tur amplius, imitari. Ex quo
perspicuum est, non omnia, quę de
elocutione præcipi possunt, no-
bis esse accuratius conqueren- L
da, sed quę de eodem modo, quā
dicuntur, de illa vero in præce-
ptis de Poenica disseruimus.

De Eloquentiæ virtute.

S Int ergo illa perita facit, ac
Sarius de amica sua mada-
tur, vt perspicua sit argumē-
to. n. ep. claudius. M
offi id uot. l. v. v. v. v.
humilis, neq; supra dignitatem
sit, sed decora poetica. n. fortasse
humilis non est, verum orationē
non decet. Ac perspicuam qui-
dē nō ē & verū pater. M
nō humilē vero, sed ornata alia
noīa, q̄ in praeceptis de poetica
sunt exposita: q̄a immutatio ef-
ficat, vt grādiior videatur. Viqui-
dē hoīes vt erga peregrinos, &
ciues, sic etiā erga elocutionem
afficiūtur quare peregrinus ser-
mo reddedus est, q̄a admirato-
res sunt eorū, q̄ abfunt, admi-
rabilia vero iucunda sunt. Ac in
meis quidē rū multa hoc effi-
cūt, tū illic cōuenit. nā & res, &
hom-

- A** homines, de quib⁹ sermo habet, magis excellunt, in nudis autē orationibus, multo pauciorib⁹: quia argumentum inferus est, quā & ibi si feru⁹, aut valde iuue- nis ornate loqueret, minus decorū esset, aut si de rebus valde minutis, sed versatur in his etiā decorū aut angustius, aut latius. Quocirca oportet, vt occulte fa- ciamus, & nō fīcte, sed à natura dicere videamur. hoc. n. valet ad fidē, illud vero secus: quia tan- quam ab infidiatore cauēt quē-
B admodum à viuis perimitis, & quale Theodori voci ad aliorū vocem histriionū accidit. hęc. n. eius, qui dicebat, esse videbatur, illā vero alienā. Egregie vero occultitur, si quis ē communi ser- monis consuetudine seligendo cōponat, quod Euripides facit, & primus ostendit. Verum cum nomina, & verba sint, ex quib⁹ constat oratio, cūq; nomina tam multas habeāt formas, q̄ multē in p̄ceptis de poesi traditē sūt, harū quidē linguis, & duplicib⁹
C nominibus & nouatis raro, & paucis in locis vt debemus: vbi vero, post dicemus: nā quā ob- eām, dictum est: quippe quia in maius, q̄ decet, immurant. pro- priū vero, & ad naturam accō- modatum, & translaturum ad nu- darū duntaxat elocutionē ora- tionū proficiunt. cuius rei signi- est, q̄ his solis oēs vtūtur, si qui- dē oēs translatis, & ad naturam accōmodatis, p̄p̄rijsq; equi- tur. Ex quo intelligi pōt, si quis probe secerit, fore, vt peregrini-
D tatē adhibeat, & occulte faciat, & perspicue dicat, quæ sermo- nis oratorij virtus est. Ex nomi- nib⁹ autē sophistæ quidē homo- nymiz vtiles sunt, quia fraudē his facit: poetæ vero synonymiz. voco autē propria, & synonyma, vtire, & si fīcti hanc, p̄p̄ria nō inter se propria, & synonyma sunt. Ac quid horū quidē vnū- quodq; sit, & quot species tran- slationis, & vt trāslationes hoc in primis tum in poesi, tum in orationibus valeant, expōitum ē
E est, quemadmodū diximus, in- ſis, quæ de poetica scripsimus. tanto autē vehementius de ipsis in oratione laborare oportet, quanto paucioribus oratio, q̄ versus, p̄fīdīs est instructa. Ac trāslatio quidem perspicuitatē, suauitatē, & peregrinitatem in primis hēt, neq; eam ab alio su- mēre licet. oportet autē & epi the- ra, & translationes dicere, quæ cōueniant: id quod erit, ex pro- portione: sin minus: indecorum ē
F videbitur, quia cōtraria inter se collata maxime elucescunt, ve- rum videre oportet, vt iuuenem purpura, sic senem quid: neq; in eadem decet vestis. Et si ornare velis, à meliore eorū, quæ eodem genere continent, ducere trāsla- tionē: & si vituperare, à deterio- rib⁹. dico autē, exēpli gratia, quā cōtraria in eodē genere existūt, dicere, mendicantē qdē precari, p̄canti vero medicare, q̄ vtrūq; petito eī, i. qd dicimus, facere. quem

Rhetoricorum

Quamodmodū Iphicrates Cariam *μντραγύρτην*, vocauit, nō *δαδοῦχορ*. ille autē rēspōdit, nō esse illum iniuriatū, neq; enim *μντραγύρτην*, sed *δαδοῦχορ* vocasset. utrūq; enim ad decem, sed illud honorē habet, hoc non habet. ac ille Dionysij assentatores, ipsi vero semet artifices nominabāt, hęc autē ambo trāslata sunt, illud quidem iniquitatū, hoc vero secus. hodierni pōnunt

H iphile, & inuocantes appetant.
itaq; licet dicere, eū, qui iniuriā
facit, delinquere, & qui delin-
quit, iniuriā facere, & qui iura-
tus est, eū & iurphile, & popu-
larū esse. Illud aut, quod I de-
phus Euripidis inquit, remō im-
perare, est indecoru: quia maius
est imperare, q̃ pro dignitate.
quare haud occultum est. Inest
enā in syllabis error, si nō suavis
iudicia vocis sint. quo pacto
Dionysius (baccheus) in regib;
cū agorem Calliopes vocat pue-
lliniqua a amaglori voces uia a

I vero translatio e vocibus ex illis
significationibus expertis. Et ratio
terea vero non longe transferre
oportet, sed ab ijs, quæ cognata,
& conformia sunt, noie efficien-
do, quæ carent quodcum dictū
sit, pateat esse cognatum, ut in
anagrammate hoc cecron. { Virum
vidi igne æs viro agglutinan-
tem. } Affectus enim vacat no-
mine. est tamē virūq; appolino
quædā, quare agglutinationem
applicationem cu cubitali no-
minavit, ægæoniū nota prece

fit et regim in his de equis du-
cere translationes. liquidē transla-
tiones et de his et de aliis ex quo
probe translatū esse apparet. Et
ab honestis nomina aut honestas,
ut inquit Lycinus, in ioco,
et significato, eodē modo
turpitudine, cōsunt. præterea ve-
ro terra, q̄ sophista iā tōnem dis-
soluit: neq. n. est, quēadmodum
dixit Bryson, ut nemo turpiter
loquatur: quidē valeat hoc pro
lo dicere: est. n. hoc falsum, tō,
quādam auctoritas p̄ tam ex-
magis humile est, et ad rem ante
oculos constituendā magis ac-
commodatū. præterea nō eodē
modo se habens significat hoc,
et illud. quātūa quāque ad
alio honestius, ac turpius statuē-
dem ambobus honesta, ex tu p̄
significāt il a quidē. verum non
quaten⁹ honestū, aut nō quate-
nus turpe, aut lige quidē, verum
magis, et minus. translationes
igit hinc du. eē sunt, nempe ab
honestis rebus aut voce, aut vi,
aut aspectu, aut alio quopiā sen-
tu. mēta autē a. ex, i. e. a
aurorā roseodigitam potius, q̄
purpureodigitā, aut, qd adhuc
deterius est, rubrodigitā. Itē in
epithetis. nec epitheta à malo,
aut carpi formare, ut matricida:
licet etiā à meliori, ut patris vin-
dex, et Simonides, cū p̄miū ei
exigū dabatis, q̄ mulab⁹ victo-
riā reportaret, carmen facere re-
cūsavit, quali in mulas carmen
facere gravaretur: vb. vero idor-
neū dedit, fecit: dā uetere volucrū

A filix equorū. } atqui minorum quoq; filie erant. Item eandē rē diminueret. est autē diminutio, q̄ minus efficit & malū, & bonū. quēadmodū Aristophanes cauilulū in Babylonīs, pro auro aurulū, & pro toga togulā, & p conuicio conuiciolū, & morbulum. caute tñ agere oportet, & modum in utroque tenere.

De Frigidis. Cap. 3.

Rigora vero quatuor in rebus ex elocatione exiunt: in duplicibus nominibus,

B ut Lycopliron: { Multiforme celū, Magniceruicæ terrę, & Litus argutissimū } & Cuius di xiti { πτωχόμουςος, adulator ἐπαινεύωντας, & μαλακώωντας, } & ut Alcida- ma, { Tu rore qd̄ alium reperi, igniu- mos vero oculos factos, & τελεσφόρον putauit alacritatē eorum futurā, & τελεσφόρον suadelam verborū cōstituit, & Cæulico- lor maris solū, } qñquidē hæc oīa Poetica pp̄ duplicationē vi- dent. Ac vna quidē hæc cā est,

C altera vero in propria vius, ut i v. copatū: { Aertem vāā τρεῖς, } & Nonon tūris vii, } & Alcida- mas: { οὐκ ἔστι ποῖς, } & na ura ἀπαλάλιαν, & Mera animi ira τεινθυμεν. } Ierūū vero in epi- thetis, nēpe aut longis, aut intē- peluuis, aut itaque cib' viūspā- dis. in poemate. n. lacalbū acer dicere, in oratione vero parum indecora sunt, parum vero, si ni- mia sunt, arguit, ac prauam iac- erant, poetam tūc. Qm̄ autē pia

ut opz, q̄a consuetudinē immu- D tat, & peregrinā elocationē effi- cit, saltē modū intueri cōuenit: q̄a plus mali affert, q̄ si temere dicas illa. n. nō hēt qd̄ rectū est, hēt vero quod vitiosum quocir- ca tr̄pida Alcida mantis eripita videt, quia epitheta nō condi- merit hōc adhibet, sed tanquā cibi, vsq; adeo crebra, & maiora, & aperta. ut nō sudorē, sed { hu- midū sudorē, } neq; ad lithmia, sed { ad lithmiorū mercatum, } nec leges, sed { reginas ciuitatū leges, } neq; cursu, sed { cursorio E animi impetu, } nec Museū, sed, [cū naturæ Museū accepisset, & tristē animi curā,] neq; gratiæ, sed [popularis gratiæ opitex, & dispēlator audientis vo. datatus,] neq; ramis, sed [sylvæ ramis oc- cultauit,] neque corpus velaui, sed [corporis pudorē, & ἀρτίμυ- μος animi cupiditatē.] hoc autē limul & duplex est, & epulentiū. quare poema euadit, & ita [εὐερ- δος improbitatis exuperantiā,] itaq; poetice loquentes cū inde- coro risum, frigus, & obscurita- F tē pp̄ loquacitatē cōmiserunt. q̄a quidquid cognoscenti inculcas, tenebris offundedis p̄ picuitatē euernt. Homines autē duplicib' vtunt, quoties res vacat noīe, & facile n. gi oratio pōt, ut Ζη- τριβάν. q̄ si multū sit, prorsus poeticū est. itaq; dithyrambis duplex dictio cōmōdistima est, utpote, q̄ p̄ em̄ itrepitus sunt, epi- cis autē iugis, q̄ res grād s, atq; sup̄a sit, iambicis vero trāsila- Rhet. Poet. cū cō. Auer. G

Rhetoricorum

Critico, q̄ has hoc tēporē frequētē,
videtur. Igitur a vero tūc
trigueni trālationibus oritur.
etēn trāslationes quoq; sunt in-
decorq; partim, q̄a ridiculæ sūt,
siquidē & comici translationes
uturpāt, partim, q̄a grandes ni-
mis, ac tragicæ. obscuræ vero, si
lō de viciis sit, q̄ amandas, itq;
exāgues res. Tu vero hæc turpi-
ter seminasti, male vero metisti.]
nimis. n. poetice, & vt Alcida-
mas: [Philosophiā ppugnaculū
legū,] & [Odyssēā humanę vitę
speculum,] & [Nullū eiusmodi
ἀδύρμα poetā afferens,] q̄a hæc
oīa parū ad fidē appolita sunt,
obsc̄a, q̄ diximus. Illud vero Go-
rgi in hirundinē, q̄ reliquias ad-
uersus eū volās demiserat, opti-
me inter tragicos. dixit enim:
[Turpe sane ò Philomela,] aus-
em, si fecisset, nō turpe, ac ve-
ro virgini turpe. rectē igitur cō-
miciū dixit, cum quod iuste, non
quod est, dixit.

De Imagine. Cap. 4.

Est aut̃ similitudo quoque
translatio. liquidē paulum
discrepat. cū. n. de Achille
dicit: {Vt ipso ruit,} similitu-
do est, cū vero, {leo ruit,} trāslatio.
q̃a ambo fortes sunt, leonē
Achillem transferēdo vocauit.
vñs est aut̃ etiā in oratione, sed
raro, quia Poetica est. eliciendæ
vero, quomō trāslationes. liquidē
trāslationes sunt eo, quod dictū
elīq̃ differēs, sunt aut̃ similitudi-
nes, vt quā Androtio in Idriū:
quappel I nūc cambelle, qui ex

[illegible]

Aris sunt, ut si peculum seu el-
Dionysij, & scutum Martis po-
culum dicere conuenit. Ac ora-
tio quidem ex his constituitur.

De emendata eloquutione. Cap. 5.

Elle me-
nera au
dan de
opéra.

Elocutionis autē principiū
etiā, emet date loqut. i. ut
in quinq; rebus veritatur.
primū in coniunctionibus, si qd
reddiderit, prout naturaliter in-
ter se antecedunt, ac subsequunt-
ur, quē admodū in loq. i. qd in-
runt, veluti { Quidē, & Ego qd-
dē } requirunt { Vero, & Ille ve-
ro } & huius sit, quod tunc me-
minit, ut tunc dicit, & qd longe
separare, neq; cōiunctionē ante
cōiunctionē necessariā reddere:
quia paucis in locis congruit:
{ Ego vero, postq̃ mihi renūcia-
uit, venit. n. Cleon rogans, atq;
obsecrans, ut sibi summi sal-
sumptus. In his. n. cōiunctiones
multę ante reddendā cōiunctio-
nē sunt inculcatę, quod si multa
esset, et ita { per hoc summi, }
et ita { ut tunc dicit, } & ita
de vno cōiunctio, et ita
Alteri, ut tunc dicit, ut tunc
huius & cetera, ut tunc dicit, ut
tunc dicit, ut tunc dicit, ut tunc
ait, ut tunc dicit, ut tunc dicit,
quod faciunt, quoties nihil ha-
beret, quod tunc dicit, ut tunc
dicit, ut tunc dicit, ut tunc dicit,
inducit, ut tunc dicit, ut tunc dicit,
decipit enim circuitus, si sit mul-
tus, atque afficiuntur audientes
etque, ac vulgus inter ariolos:
quia cū ambigua d. cū, annuit:
{ Cretus Halym penetrās ma-

gram per se per se op in vin hēc
quia oīo minor errori locus ē,
per rei genera loquuntur arioli:
in ludo n. pari & impari facilius
aliquis paria, aut imparia
d. n. q. q. teneat, & n. t. u.
r. d. q. n. o. m. t. r. a. n. s. l. u. d. e.
f. i. c. i. t. q. n. h. a. c. i. t. u. r. o. i. a. s. u. n. t.
s. i. m. i. l. i. a. : q. u. a. r. e. n. i. s. i. a. l. i. c. u. i. u. s. e. i. u. s.
m. i. t. t. e. r. e. r. a. t. i. a. f. a. c. i. l. i. t. a. t. a. Q. u. a. r. t. a.
v. t. r. o. t. a. r. e. s. g. e. n. e. r. a. n. o. m. i. n. i.
d. i. d. e. b. a. t. v. t. u. l. t. i. q. u. e. m. o. t. e.
b. r. i. a. & i. n. s. t. r. u. m. e. n. t. a. q. u. i. a. & h. a. c.
r. e. c. t. e. r. e. d. d. e. r. e. c. o. n. u. e. n. i. t. : [I. l. l. a. v. e. r.
o. r. e. r. e. r. s. a. e. t. c. e. l. l. i. v. t. u. l. t. i. f. i. c. i. t.]
Q. u. i. n. t. a. i. n. m. i. l. i. u. s. & p. a. r. i. s. &
v. h. o. r. e. r. e. t. a. r. i. a. s. i. n. v. e. r. o.
r. e. a. c. t. i. m. e. v. e. r. b. e. r. a. r. u. n. t. O. m. n. i.
n. o. v. e. r. o. o. p. u. s. e. s. t. v. t. q. u. o. d. s. c. r. i. b. i.
t. i. n. t. a. b. e. l. e. s. e. n. a. t. u. r. v. e. r. i. t. q. u. o. d.
i. d. e. m. e. s. t. p. o. s. s. i. t. a. l. q. u. o. d. m. u. l. t. a.
c. o. n. i. u. n. c. t. i. o. n. e. s. n. o. n. h. a. b. e. n. t. n. e. c.
q. u. o. d. a. d. i. t. e. p. o. n. e. n. d. u. m. i. l. l. a.
s. u. n. t. v. t. s. c. r. i. p. t. a. H. e. r. a. c. l. i. t. i. l. i. q. u. i.
d. e. m. s. c. r. i. p. t. a. l. i. c. i. a. s. i. n. t. a. q. u. i.
g. e. r. e. o. p. e. r. o. s. u. m. e. s. t. q. u. o. d. o. b. s. c. u. r. u. m.
s. i. t. v. t. r. i. a. d. i. a. c. e. a. t. p. o. s. t. e. r. i. o. r. i. n. e.
a. n. p. r. i. o. r. i. a. e. s. t. i. n. v. i. n. t. u. p. p. l. a.
t. a. a. b. i. n. q. u. a. n. t. i. t. a. t. e. s. i. n. t. a.
i. u. s. e. x. t. r. a. p. o. s. t. e. r. i. o. r. i. p. e. r. i. h. o.
m. i. n. e. s. s. u. n. t.] o. b. s. c. u. r. u. m. e. s. t. n. a. l. l. u. d.
s. e. m. p. e. r. v. t. u. l. t. i. a. p. u. n. g. e. n. d. o.
a. d. i. u. n. g. a. s. I. a. m. v. e. r. o. h. e. c. s. a. c. c. i. s.
m. u. m. p. a. r. i. u. m. n. o. n. r. e. d. d. e. r. e. n. i. s. i.
a. d. i. u. n. c. t. i. o. n. e. s. o. b. s. c. u. r. u. m. e. s. t.
e. x. e. m. p. l. i. c. ā. [a. u. t. s. t. r. e. p. i. u. m. a. u. t. c. o.
l. o. r. e. v. i. d. e. s. u. n. t. i. n. t. e. c. e.
t. e. n. t. i. s. e. t. c. e. l. l. i. v. t. u. l. t. i. f. i. c. i. t.]
p. e. r. o. g. i. g. n. i. t. l. i. m. u. l. t. a. i. n. m. e. d. i. o. i. n.
t. u. r. a. t. u. r. a. p. o. n. e. n. d. u. m. i. n. t. e.
r. i. s. n. e. c. i. m. o. Q. u. e. n. e. b. i. n. a. l. o. c. u. r.

Rhetoricorum

Grus cum illo hæc, & hæc, & hoc modo, proficisci.] non autem: [Debebā enim locutus cum illo proficisci] deinde, nōdē hæc, & hoc modo facta sunt.

De Amplitudine, ac Breuitate eloquutionis. Cap. 6.

Quæ tu-
nus ora-
tionis ef-
ficant.

Ad tumorem vero orationis hæc valent, orationē pro nomine adhibere, vt nō circuli, sed p'anciem à medio æqualem: ad concisionem vero cōtra, p' oratione nomen. Et si turpe, at indecorum sit, si in oratione sit turpitudine, nomē dicere, sin autē in nomine, orationem. Et translatis, & epithetis eloqui morem declinando poeticum. Et vnum multa facere: quod poetę tacite, cum vnus sit portus, in dicunt: [Portus in Achaicos, & Epistolæ hæc clu-ctuola volumina.] Et non con- iungere, sed vtriq; vtrunq; adiu- gere: τῆς γυναικὸς τῆς ἡμετέ- ρας. Sin autē contra, τῆς ἡμετέρας γυναικός. Et cum cō- iunctione dicere, sin autem cōi- se, sine cōiunctione quidem, nō incommunita in, vt Proteas, & locutus, plectus locutus sum. Quicquid illud Antimachi vti- le est, quę nō habet, cōmemora- re, qđ ille facit in Teumello. Est quidā ventosus paruos collis:] quia sic augetur in infinitū. Va- let autem & in bonis, & in ma- lis, hoc nō habere, vtro mō fue- rit vtile, vnde etiā poetę nomina ducunt, ἀχορδον, & ἀλυρον μέ- λος, quia ex priuationibus in se-

runt. probatur enim hæc, si in K translationibus ex proportionem dicatur. vt si dicamus, tubam esse ἀλυρον μέλος.

De Verecundia eloquutionis. Cap. 7.

Orationē
decoram
esse debet.

Decorum autem elocutio retinebit, si affecta erit, & morata, & iube his reb; proportionem respōderit. Propor- tione vero responder, si neq; de amplis reb; summisse dicatur, neq; de tenuibus grauit, neq; tenui nomini adhibeatur orna- tus. sin minus, comœdia videb. quā admodum Iasus Cærophon. L similiter. n. quēdā protulit, ac si diceret: [veneradas te is.] vlti- sta vero. si contumaciter, irau- diensio si, si impia, si tempra, in- dignabūde, & caute dicat si lau- de digna, admirabunde: si mise- rabilia, humiliter. eodēq; modo in cæteris. Vidē vero rei etiā ac- commodata ad naturā elocutio parit: qđ in errore impellit afus, quati ille vere dicat. nā in reb; hūmōi sic afficiunt: quare existi- māt, et in nō ita se habeat, vt in- M quit orator, res ita se habere. & semp simal afficiunt, qđ in audit cum eo, qđ affecte dicit, & si nihil dicat. itaq; pleriq; tamulū exi- cātes atronitos reddunt audito- res. Morata ē oratio aq; a lignis demō ducit, qđ ei comes ea est, qđ cuiq; generi, atq; habitui cōue- nit. dico autē genus quidem fru- atatē, vt puer, aut vir, aut ienex, & mulier, & vir, & Laco, aut Thessa. ut, habitus aut, ex qbus vita cuiusdam modi aliq; coneqm.

ex

A ex os habitu cuiusdāmodi vitæ
 sit. si igitur & noīa habitus accōmo-
 data ptulerit, mores excitabit:
 neque eadē neque eodē mō agre-
 ssus, & eraditus loquetur. Attici-
 tur vero nonnihil auditores eo-
 ē, quo afficitur, q̄ sub ī orati-
 ones, vtunt: { Quis nō intelli-
 git? Oēs sciunt. } q̄ auditor ve-
 recūdia captus assentiē, vt eius
 rei particeps sit, cuius & oēs aliī
 sunt. Oportunus autē, & nō opor-
 tunus vsus oīb⁹ formis cōis est.
 Verū in oīum exuperatione re-
 med nēst id, qd vulg⁹ dī, etēnī
 semetipsum increpare opz. verū
 eū esse existimāt: qm̄ oratorem
 qd̄ facit, nō fugit. Præterea vero
 nō oīa ex p̄portione respōdēsa
 simul ahibere debemus: sic. n.
 decipit auditor. dico autē exēpli
 grā, si noīa dura sint, nō & voce,
 & vultu, & f̄s, quę conueniunt.
 sin minus, apparet, quid vnum
 quodq̄ sit. sin autē hoc qdē, illud
 vero non, clā efficitur idē. Quod si
 mollia duriter, & dura molliter
 dicant, minus ad fidē p̄ficiat. No-
 mina vero epitheta, & duplicia
 plura, & p̄tergata maxime cō-
 ueniūt affectū dicēri. ignoscis. n.
 iraro, si dicat, { malū οἰανομή-
 χος, } aut πολόριον, & qm̄ iā re-
 neat auditores, & furere fecerit,
 aut laude, aut vituperatiōe, aut
 ira, aut beneuolētia, quēadmo-
 dū Iocrates in Panegyrico facit
 in extremo: οἶμιν δὲ καὶ μνήμην,
 & οἰτινὲς ἄλυσαν; q̄a talia tu-
 rore inflammati dicūt. quocirca
 eodē ēt nimirū mō affectū reci-

piūt itaq̄ ad p̄cesim accōmoda
 ta sunt: quia p̄cesis diuini numi-
 nis plena est. Aut igitur hoc mō
 oportet, aut per iocum, vt Gor-
 gas fecit, & illa in Phædro.

De Numero. Cap. 8.

E Locutiōis vero figura neq̄
 metri cōpos, neq̄ rhyth-
 mi expers esse dēc. illud
 eū parū valet ad idē, q̄ si ūm
 excitatur, & simul et autocat,
 q̄a facit, vt attendat, qm̄ iterū si-
 mile reuertetur. vt igitur pueri p̄-
 cones p̄occupāt, quē patronū
 adoptecis, qui manumittitur, &
 Cleonem. quod autē expers est
 rhythmi, expers est termini. ter-
 minari vero cōuenit, sed nō me-
 tro: q̄a infinitū suauitate caret,
 & cognosci nō p̄t. oīa vero nu-
 mero terminātur, rhythmus autē
 figurę elocutionis numerus est,
 cuius & metra segmēta sunt. ita-
 q̄ rhythmi oratio habeat opz,
 verū non metrum, alioquin erit
 poema. neque vero rhythmi exq̄
 sit. id autē eueniet, si quadamte-
 nus sit. Rhythmorū vero herous
 gradis est. & canoras, & harmo-
 niā requirens. Iambus autē ipse
 vulgi sermo est. quo fit, vt maxi-
 me oīum metrorū iambos in di-
 cēdo effundat. verū granditatē
 effici, & excitationem opz. Tro-
 cheus autē cordaci vicinior est.
 id quod tetrametra indicāt: siq̄-
 dē volubilis tetrametra rhyth-
 mus sunt. Relinquit ergo p̄zan,
 quo vti quidē a Thrasy-macho
 incēperūt, sed quinam esset, di-
 ce, eno potuerūt. tertius autē est

Elocutio-
 né na no
 rana cō
 debere.

G iñ p̄zan,

C ppar, & nō, quos diximus cōiun-
ctus. tria. n. ad duo est. eorū ve-
ro ille quidē vnū ad vnū, hic ve-
ro duo ad vnum. cōiuncta vero
his est rōnibus sesquialtera, hic
autē est pæan. Ac alij quidē cum
ob ea, quę diximus, abhñciēdi, tū
q̃a metrici. pæan autē sumendus:
quia ex eo oritur, quę dixi nō.
rhythmus ē, nō cōstat metri. ut
maxime lateat. Ac nūc quidem
vno pæane etiā incipiēdo vtuntē,
verū finē ā principio discrepare
opz. pæanis autē duz inter se op-
positis formę sūt. quarū vna pñ-
cipio cōuenit, quēadmodū etiā
vtuntē, atq; hic est, q̃ ā lōga inci-
pit, & trib⁹ breuib⁹ terminatur:
ὁμοῖα ἐκαστὴ τὰς δὲ, alter
vero cōtra, cuius primę tres bre-
ues sunt, extrema vero pducta.
ἰσοπλάγιον. hic autē finē cōficir,
quā breuius pñcipit, ut cōueni
decurrat. verū in lōga amputari
opz, & finē patere nō per libra-
m. *ῥυθμὸς*, q̃a pñcipit, & pñcipit
rhythmi, pñcipit, & pñcipit
& rhythmī nō expetrem elocu-
tionē eē debere, & qui rhythmī
cōstat, pñcipit, & pñcipit
admodum construunt, dictū est.

De pendent oratione, ac eius com-
parata. Cap. 9.

E Locutio vero aut fusa sit,
necesse est, & vinculo vna,
quales sunt in disticham-
bis anabolæ, aut versā, & anti-
quorū poetarū antistrophis si-
milis, nō tūc quidem elocutio

prisca est: ἡ ποδὸς τοῦ θροῦ πῶς ἐστὶν
ἰσοπλάγιον ἀπὸ τοῦ ἑξῆς. quippe qua
olim oēs, nūc vero parum multi
vtantur. fūsam vero appello, quæ
nullū per se finē adipsicitur, nisi
res, quæ dē, absoluarur. ea vero
pp infinitatē est inuictūda, quia
oēs finē aspiciere cupūt. quocir-
ca in flexionib⁹ anhelant, ac de-
ficiunt, prius autē non laborant,
dum meram prospiciūt, ac tūc
quidē elocutio hęc est. Versa ve-
ro est, quę ambitibus cōstat. vo-
co autē ambitū orationē habēte
principiū, & finē ipsam per se,
& si finē cōpetit magis, tūc
nē, eiusmodi vero cum suauis, tū
ad percipiēdū facilis est: suauis
quidē, quia interminato aduer-
satur, & quia auditor tempore se
tenere aliquid arbitrat, eō q̃ ipsi
semp est aliquid terminati: illud
autē nihil præterire esse, neque
aperire, suauitatē nō hēt: ad per-
cipiendum autē facilis, q̃a facile
teneri memoria pōt. hoc vero,
q̃a numerū cōtinet, q̃ ambitib⁹
cōstat, oratio, qui memoria cu-
stodiri cōmodissime pōt. vnde
versuū facilius oēs recordantē,
q̃ solutorum, quia numero, quo
dum cōstat, facilius memoria
ambitus ēt cum finia terminetē,
opz, neq; ut iambica Sophocles,
abruinatur: { Calydon quidē
hæc, terra l'ciopet lohi: } q̃a cō-
trarium etiā suspicari, q̃ si diui-
datur, licet, vt in eo, quod dixi-
mus, Calydonā eē l'eloponneti.
Ambitus autē vnus quidē mē-
bris continetur, alter vero sim-
plex

Elocutio-
nē aut fu-
sam, aut
versam eē
dicere

Aplex est, ex mēbris vero conūtit,
elocutio quæ perfectā est, & di-
stincta, & facile cōprehendi spi-
ritu pōt, non pp distinctionē, vt
cōmemoratus ambitus, sed to-
ta. Mēbrum vero illius pars al-
tera est. Simplex autē appello
vnum membrum. Ceterum tū mē-
bra, tum ambitus neq; multos,
neq; longos esse opz. nam quod
pulsū am est, efficit, vt audit or
sepenumero hēreat. etenim cum
ad id, quod adhuc est vltra, &
ad eius, quē in semetipso conti-
Bner, termini modum festinans,
quiescente oratore retrahitur,
quodāmodo pp repulsionē hē-
reat, necesse est, longa vero effi-
ciunt, vt deficiat, velut ij, qui vl-
tra terminū se conuertunt: quia
& isti eos, qui secū deambulāt,
derelinquunt. similiter vero &
ambitus, qui longi sunt, oratio,
& simile aliquid anabolis fiunt.
quare euenit, quod Democritus
Chius in Melanippedem estio-
catus, qui pro antistrophis ana-
Cbolas fecerat: {Nēpe capiti suo
malum fuit ille, qui alteri malū
fuit, longa vero anabola ei, qui
fecit, pessima:} hoc. n. in eos et,
qui lōgis membris vtuntur, di-
cere cōuenit, q; vero nimīū bre-
uia membra hñt, ambitus non
sunt, quo fit, vt auditorē p̄cipi-
tē agāt. Eius autē, q; mēbris cō-
tinetur, elocutionis vna quidem
distincta ē, altera vero opposita:
distincta quidē, vt: {sepenume-
ro admiratus sum eos, qui cōci-
liabua cōeg. rant, & gymnicos

lu hñt, sūt terit, } opposita ve. **D**
ro, in qua in vtroq; membro aut
contrarium cum cōtrario cōpo-
nitur, aut idē ē cōtrarijs iungit,
hoc mō: {Versiq; autē profuerūt
& qui remāserunt, & q; sequuri
sunt. n. n. plura q; q; domi els-
tent, a domitauerūt, his vero satis
eorū, q; domi elsēt, reliquerūt. }
cōtraria remanere, sequi: satis,
plus: [Quare & pecuniarum in-
digentib⁹, & frui volētib⁹.] fru-
ctus acquisitioni opponit. itē:
[Contingit sepe in his, vt & pru-
detes in la. a. a. imprudentes **E**
bene. Statim quidē virorum for-
tium p̄mia obtinuerunt, nō ita
vero multo post maris imperiū
pepererunt. Terrā quidē nauig-
asse, mare vero inambulasse.
Hellepōto qdem iuncto, Atho
vero perfollo. Et natura cū sine
ciues, lege ciuitatis privari. Alij
enī eorū male perierūt, alij vero
surpiter seruati sunt. Priuatim
qdē barbaris seruae vtj, publice
vero multos locios seruīes de-
spicere. Aut viuētes habituros, **F**
aut mortuos relicturos.] Et qd
in Pitholaū, & Lycophronē qui-
dā in iudicio dixit: [Ei, cum do-
mi essent, vos vendebāt, ad nos
profecti venundati sunt.] hęc. n.
oīa id, quod diximus, pariunt.
Habet autē eiusmodi dictio sua-
uitatem: quia contraria notissi-
ma, & inter se comparata notio-
ra exsunt, & quia ppē ad syl-
logismum accedunt. siquidem
collectio oppositorum elenchus
est, ac eiusmodi quidem vocat
G in Oppo-

Rhetoricorum.

¶ **Oppositio:** Cōpar vero, si qua
lia membra sint. Similiter a mem
definens, si utrunq; membrum
similes exitus habeat. at vero
aut in principio, aut in fine ha
beat, necesse est & principium
quidē semper noīa, finis autē ex
tremas syllabas, aut eiusdē noīa
casus, aut ipsū nomē: in prin
cipio quidē ita: ἀργὸν γὰρ ἔα
βει ἀργόν τὰρ αὐτοῦ. Δορη
τοῖς ἐπὶ τοῖς τὰρ μὲν τοῖς τ' ἐ
πίεσιν. in extremo vero. ὡς ἔθ
σαν αὐτὸν παῖδιον τετοκίναι,
αὐτὸν αὐτοῦ αἰτίαι γέγονεν αὐτῶν
πλάσσεις δὲ θρονίσι, καὶ ἐν ἡλα
γίταις ἡλπίσι. casus autē eiusdē:
ἀνὴρ δὲ καθ' αὐτὸν αὐτῶν, οὐκ
ἐξίως ὅν χαλεποῦ. idē autem no
men: οὐδ' αὐτὸν καὶ ζῶντα ἑλε
γετο καὶ ὄντος, καὶ ὄντος καὶ ὄντος.
a syllaba vero: τὰ ἐπὶ παθεῖς δε
ρὸν, εἰς δὲ ἄρδον. Fieri
autē pōt, ut idem simul oīa ha
beat, idemq; Oppositum, & Cō
par, & Similiter desinit. prin
cipia vero ambituam ferme in
Theodeitis numerata sunt, ve
rum & talia oppositiones exi
funt, quales fecit & pericarmus:
τὸ αὐτὸν ἐπὶ τοῖς ἐπὶ τοῖς ἐπὶ τοῖς
δε τὰ αὐτὸν ἐπὶ τοῖς ἐπὶ τοῖς.

Cap. 10.

¶ **Q**uoriam autem explicatū
de his est, unde virbana de
mum, & probata dicta du
cantur, aperiamus. & ea qui
dem fingere, ingeniosi, aut exer
citati hominis est: tradere vero,
artifici huius, quomēbrem ex
ponamus, ac numeremus. hinc

vero capiamus exordiū. in Oib; K
sane illud à natura initium est,
ut volupratissimè dicitur. sed per
cipiūt noīa vero, & significat, au
quod quare ut quod si omē ma
xime citat, ut dicitur in his, ita pla
num efficit voluptatis, ac lin
guæ quidem in eo quod præparata
vero cognita sunt. translatio ve
ro hoc potissimum præstat, cum
enī ter est utem itipulam aīquis
dixit, esse, ut, ut diceremus, atq;
ex genere cognosceremus: quia
utrunq; dicitur. At idem qui
dem poetarum etiā similitudi
nes præstant. itaq; si recte, vrba
nē videntur. et enī similitudo,
quemadmodum supra diximus,
differens adiunctione trāslatio.
quare minus delectat: quia lon
gior est, neq; hoc illud eē inquit
verum neq; animus hoc requi
rit. Ne enī est igitur & locutio
nem, & entymemata illa vrba
na esse, quæ, & celeriter dicam⁹,
efficiunt, quocirca neq; eminen
tia entymemata probāda, (emi
nentia vero vocamus, quæ sunt
oībus nota, & quæ scurari non
attinet.) neq; quæ postquā pro
lata sunt, igitur oramus, sed quæ si
mul dum proteruntur, ut intelli
mus, etia si ante non nite hgeba
mus, aut quæ paulo post mentis
agitatione consequimur. liqui
dem efficiunt, quæ perceptū q
dam, illo vero modo neutrum.
Actu enim quædam eorū, quæ
dicuntur, pōt, ut in his generis
entymemata pbantur: sin au
tem elocutio, figura quide si op
posite

Quæ ut
bat
aut ut

- A** polite dicatur, hoc modo: {Et pacē alijs cōem, priuatis suis rebus bellum existimantib⁹.} bellum paci opponit, nobis vero: si translationem continēt, eam quę neq; a tenam, quia ad vidēdum diuerſis eſt, neq; ematē, quia haudquaquam autē, p̄terea ante oculos ponant: quia cernere, quę aguntur potius, q̄ agenda ſunt cōuenit, quo fit, vt hęc ita p̄ſtare debeamus, trāſlationem, oppoſitionē, & actū. Ceterum cum trāſlationes quatuor ſint, probant i primis, quę ex proportione ducunt, quęadmodum Pericles dixit, {iuuētrem, quę in bello ceciderat, non aliter ē ciuitate ſublata eſſe, q̄ ſi q̄s ver ex anno eximeret:} & Leptines d Lacedæmonijs: {Nō oportere pati, vt altero oculo Græcia orbaret,} & Cephifodorus, Charete de referendis rōnibus belli Olynthiaci laborante, moleſte tulit, cū diceret, {cū, cū in furno populū incluſum haberet, rationes reſerre conari.} & cum aliqui Athenienſes adhortaret, vt frumentatum in Euboeā irent, dixit, {oportere Miltiadis decretū exire.} & Iſphocrates, cū Athenieſes iadus cum Epidaurijs, maritimamq; oram incolentibus percuſiſſent, grauiter tulit, cum diceret, {eos bene uaticina ſultuſiſſe.} & Pitholaus Paralumq; populū clauam} vocabat, ſeltum vero {celam trumenta-riam Piræi,} & Pericles Agirnam {h̄pitudinē Piræi} tolli oportere cenſebat, & Mærocles cum quendam bonum virū nominaffet, dixit, ſe illo nihilo nequiorē eſſe: [nā illum in ternis τόκοις nequam eſſe, ſe in denis, & Anaxandridæ ſambi de filiabus nubere cunctantibus: ὅτι οἱ μὲν μοι τῶν γάμων αἱ παρθεναι, & illud Polyeu. τὴν γὰρ αὖ Speuſippum apopleſticū,] cum non poſſe conſiſtere, quamois περτεσπύγῳ morbo conſtrictū,] & Cephifodorus tremea [pieta piſtrina] vocabat, Canis autem cauponas, Attica phiditia.] Eſſon vero dixit: [Ciuitatē Siciliam effuderunt.] hoc. n. trāſlatio ē, et ante oculos ponit, itē: [Viſq; adeo vt Græcia inclamarit.] & hoc quodammodo trāſlatione, & ante oculos. & Cephifodorus monebat, vt cauerēt, [ne multas cōſiſtiones ſuſtineret,] conciones. & Iſocrates: [Ad eos, qui ad mercatus cōcurrunt, & vt in oratione tuncbr: A quam erat, vt in ſepulchro eorum, qui in ſa amine occubuerūt, Græcia tonderet, q̄a libertas cū illo-ram virtute ſepulchret. ſi. n. dixiſſet, æquū eſſe, vt lacrymaret, q̄ virtus repellirēt, translationē adhibuiſſet, et rē ante oculos ſubieciffet, ut illud, libertas cū virtute,] quandā continet oppōnē. & qd Iſocrates dixit, {ſer orationis meget p̄ medias res à Charete adminiſtratas,} tranſario eſt ex proportione, illudq; p̄ medias,] ante oculos ponit, et dicere, d uocare picula, vt piculis ſubſi-
dio

Rhetoricorum:

Cdio sint, Trāslatio est, q̄ ante ocu-
los subicit. item Lycolcon pro
Chabria: Neq̄ supplicē aneam
illius statuam reuerentes.] trans-
latio est. nūn p̄senti, non autē
temporē vtrūq̄ ante oculos p̄mitte:
quia dum ille in periculo est, sta-
tua supplicat, quare anima in-
animato tribuit, [Commentariū
rerum à ciuitate gestarum.] itē.
[Quacūq̄ ratione vt humilia fa-
perent, medicantes:] quia Medi-
tari est quiddam augere. item:

H [Mentem deus lauro aether in
animos:] quia ambo illuminant
aliquid: [Neque enim bella disfol
uimus, sed discrimas.] pax am
bo tutata sunt, tum ditata: tum
pax cuiusmodi dicere. Ma
nes trophæam erit, mox palat
rius, q. quæ in bellis eriguntur,
q. hæc pro paratis rebus, ex vi
fortunæ successu ponuntur, illæ
vero pro toto bello cōcipiunt
quia ambo victoriæ signia sūt:
| Nā & ciuitates magnas pœnas
horum vituperatio eandem ite

quia p[ro]p[ri]a iusta quae d[icitu]r
 ei. Ac urbana quidem ext[ra] m[ur]a
 tione p[ro]p[ri]a iusta, ipsaq[ue] sub ocu-
 los subiectioni dact[ae], exponit[ur].
 Qui stant eoq[ue] p[ro]p[ri]a iusta

Quid autē sub oculis sub
iicere appellemus, & q̄ re
obediēda hoc assequen-
ti est exponen. In dico ergo, scilicet
oculos subiacere, quatenus quicquid
agentes significant, ut bonū vi-
rum dicere esse quadra. ū, trāsla-
tio eī. Iam a me, per eā dat,
Verum non hūc erat actum, sed

illud Florentem virorē habent. K
quā dēteret,] act⁹. & [i] hinc Græ
ci concitati pedibus.] Concitati
act⁹, & translatio. & quemad
modū multis in locis factū ait
Homerus inanimitatis aīum tri
buendo per translationē. in om
nibus autē a ctus conformatio cō
mendaē, vt in his: [Ite: ū ad ima
voluebat lapis impudens,] Ite:
[Euolauit sagitta,] item: [In ter
ra stabant cupientia corpore sa
turari.] itē: [Cupis penetravit L
prect⁹ sanguinis auida,] in his. n.
oībus eo quod nō ad illud, act⁹
elucet. nā impudentē, & audū
esse, & dīa act⁹. ex p. p. q. se
ex p. p. p. p. p. p. p. p. p. p. p. p.
ap. p. p. p. p. p. p. p. p. p. p. p.
atq; idem in probatis quoque si
militudinibus elicit, in reb⁹ in
animis. Cum ita, & delectantes,
nūc hinc, nūc inde recurrūt, fa
cit. n. oēs moueri, & viuere, act⁹
verō imitatione. Quod tamen p. M
prijs, & minime apus trāsierre
oportet, quēadmodū ante dictū
est. quo pacto ē in philosophia
similit. iduc lege. Instantias in
rebus, cernere, toleris. hōis est.
quemadmodū dixit Archycas,
idē arbitriū, atq; arā esse, qā viro
que cōfugit, qui iniuriā pallus
est, aut si qs diceret, anchorā, at
que crematram idē esse, verum
supra, atq; p. p. p. p. p. p. p. p. p.
lud: [Ciuicites adguatas,] in lō
geditantes rebus, superbie, &
opib⁹

M

- A** opibus eadē esse quibus. Maxi-
ma vero pars urbanorū à trās-
latione, & à præcedente deceptio-
ne ducitur, eo quia apparet ma-
gis ipsum didicisse, & vñ anim⁹
dicere: Quā vere, ego aut̃ erra-
bam. Et apocryphata, q̃ vrbā-
na sunt, ex eo sunt, q̃a non, quod
inquit, dicunt, vt illud Stelicho-
ri: [Fore, vt cicadē apud se humi
canant.] Et quæ egregie in mo-
dum ænigmatiſ obicuratæ sunt,
p̃p̃ eandē rōnē iucunditate attri-
ciunt: quia perceptio fit, & trās-
latio dī. Et, vt inquit Theodor⁹,
res nouas dicere, id quō fit, quo-
ties incredibile, & non, vt eius
verbo vtar, priori opinioni con-
ſectantiam ſc̃: quæ, tan tibi
his, quæ leuiter immutata ſunt.
Atq; hoc etiam ſales ab annomi-
natione valent, nam errorē obij-
ciunt etiam in verſibus. neq; n.
quemadmodū ſuſpicabat̃ audi-
tor: [Ingrediebāſ habens ſub pe-
dibus perſiones.] ſed ille calcia-
menta dictarū exiſtimauit. hoc
autem ſimul ac dictum eſt, pare-
re oportet. annominationes ve-
ro efficiunt, vt non, quod inq̃t,
dicat, ſed quod nomen inuertit.
vt illud Theodori in Nicōnē ci-
tharædū: *ῥάττησε*, ſimulat. n.
dicere, *ῥάττησε*, & de. ipſi: q̃a
aliud dicit. naq; dicere obiectat
quia iuſi Thracem illū eſſe ſuſpi-
cet̃, vrbānum iud eſſe nō vi-
debit̃, nē illud. Viſ illū *ῥέπται*.
vtrunq; aut̃ nomen conueniēter
prolatum eſſe oportet. Eadē ve-
ro vrbānorum ē ratio eſt. vt ſi
- quis dicat, Acheridibus manus **D**
ἀρχὴν non *ἀρχὴν* fuiſſe malorū,
nam quæſitū fuiſſe. Iaut quēad-
modum Iſocrates: *τὴν ἀρχὴν* ci-
uitati *ἀρχὴν* fuiſſe malorum: q̃a
vtrōq; modo quod nemo dictu-
rum putaſſet, id dictum eſt: idq;
verum eſſe cognitū eſt. nam *τὴν*
ἀρχὴν dicere *ἀρχὴν* eſſe, haud ſa-
pientis ſane hominis eſt. verum
non ita inquit, & *ἀρχὴν*, non quō
dixerat, negat, ſed aliter, in oib⁹
autem his, ſi nomen per homo-
nymiam, aut translationē cōue-
nienter intulerit, tunc virtus in- **E**
eſt. vt [Anachetus non *δραχέ-
τος*] homonymiam negauit. Cē-
terum conuenienter ſit, ſi ſemp̃
bis. et [Nō eris magis, q̃ te oportet,
hoſpes hoſpes, aut, Nō ma-
gis, q̃ te oportet:] idē. [& Non
oportet, hoſpitem ſemper hoſpi-
tem eſſe:] quia & hoc alienū eſt.
quin et̃ eandem vim ſc̃itū illud
dictum Anaxādridē habet: [A-
quum eſt mori, priuſq; morte
dignū aliquid gerat.] idē eſt. n.
atq; ſi dicat̃. [Dignū eſt, mori, cū **F**
nō ſit dignus mori.] aut, [Dignū
eſt mori, cū morte non ſit dign⁹,
aut cū res morte dignas nō ge-
rat.] Atq; horum quidem elocu-
tionis forma eadem eſt. ſed quo
breuius prolata, atq; oppoſitiue
erunt, eō magis laudata erunt.
idq; ob eam cām, q̃ propter op-
politionem percipiunt̃ facilius:
propter exiguitatem vero, cele-
rius. ſemper vero adſit, oportet
aut is, in quem dī, aut recta pro-
lano, ſi quod dicit̃, verū, & nō
inane

Rhetoricorum

Ginane futurum est. siquidē hęc
separatim habere licet, vti { Muri
oportet, nihil peccātem, } sed vr-
banū non est : [Dignam ducere
dignum oportet,] sed urbanum
non est, verum si simul virumq;
habuerit : [Dignum est mori, &
non sit dignus mori.] quo vero
plura habuerit, cōurbanus iu-
dicabit̃, veluti si nomina trās-
lata sint, & id genus translata, &
opposita ē comparatio, ut cum
habēna. Itā vero similitudines
ēt, vt supra quęq; perpetuo ad-
monitum est, probatę quodam-
modo translationes existūt, sem-
per, n. ex duobus ducunt̃, vt pro
portionis translatio. quomodo
securum (dicimus) est [poculum
Martis,] & arcus cithara sine
chordis. ac ita quidem si dica-
mus, non est simplex, at si arcum
citharam dicamus, aut arcū po-
culum, simplex, quin etiam ad
hunc modum similitudines con-
fiteantur. ut cum cithara, lu-
scia sic m. u. etc. ut in p. q. a.
virumq; contrahit, virtus autem
accipitur, tum in p. s. con. s. a. e.
hoc est, cum poculo Martis, &
n. l. e. a. c. i. t. e. r. e. t. p. a. n. e. l. a. p. ā.
no domus, & Niceratum dicere
[Niceratum ē caltra venor
lum.] ut enim Thasy-
machius cōparauit, cū Nicerā-
tum ē Prayce in shaploedia supe-
riori, ut in p. n. cap. 6.
Iohad huc, & lordidatū conspicu-
tus esset, quo in genere in primis
explicuit, ut in p. n. cap. 6.
Ita etiam Lycopodium lat.

piū distorta crura gerit, vt Philammon de iugo cū Coryco decerrans,] & alia eiusmodi oīa hī multitudines sunt. similitudines autem esse translationes, dictū ē saepius. Præterea prouerbia trālationes à specie ad speciem sunt. vt si quis quid, quasi cōmodum caput⁹, inuexerit, deinde detrimēt accipiat, Vt Carpath⁹,] inquit, leperē. ambo enim id, quod dicitur est, perulens. Ac vnde quidem vrbana dicta dūcūt^r & quamobrem, ferre expōitā cū est. Iam vero probatæ etiam superuenies tūc cōtēs sunt vt in eum, qui solutus dicitur, iam latens habet, nō est femore amictu, ut paralletis, et, nābrū quo dū in legilatum, veram tūc admodū, aditārem. Vt si quis, suplatio est, ac mox ed perere. Vt Ierem⁹ de cōm Coryco distortis, et in modo supum Iulianū, et cōm Coryco distortis, Vt si quis, et ad iter^r M
ta fert. Putabā non crura, sed apia habere, vsque adē distorta sunt.] Ceterum suplationes pue
inducunt, itaq; eas potissimum irat frequentant. Nō si mihi tā
& pulchre, Agamēnonis Attidæ filiā ducē, neq; si cum aurea Venere pulchritudine cōiūctā, indulsina vero cū Minerua.] Hoc autē maxime Attici oratores vti
tur, itaq; cōm dicere, idcōm.

A De diuersis dicendi generibus. Cap. 12.

Floc ro
nece
nec est
debere.

Nam quæ vero faciat
nem unicuique generi co-
uenire; neque enim eadem est scriptio-
num, ac contentionum, neque con-
ciorum, quæ res dicendum, et transi-
e autem cognitam habere necesse est:
quia illud est, scire emendate lo-
qui, hoc vero scire non cogi, si-
quid communicare cum alijs velit:
id quod accidit ijs, qui scribere
nesciunt. Ceterum scriptio-
num elocutio est, quæ accuratissima,
contentionum vero, quæ maxime

B cum actione coniuncta. huius au-
tem duæ sunt species, morata una,
affecta altera. quo fit, ut actores
fabulas eiusmodi, poete vero ac-
tores eiusmodi confectent. In
manibus autem utriusque
rur, veluti Chæremone, nepe quæ
accuratus est, ut qui scribit ora-
tiones: & Licymnus inter dithy-
rambicos, qui si inter se cõpa-
rent orationes, quæ quidem scri-
ptorum sunt, in contentione-
bus autem

C huiusmodi, quæ sunt in
gares videantur. cã vero est, quæ in cõ-
tentionibus cõuenit. ut
in actione versantur, actione de-
tracta, cum munere suo haud tui-
gant, insulsa, perinde ac dissolu-
ta, videntur. Et idẽ sæpe dicere in
scriptione recte repudiat, in cõ-
tentione vero est ab oratoribus
vsurpat: quia cum actione cõiun-
cta sunt: ceterum qui idẽ dicunt, va-
rient, necesse est. id quod quali-
viam mutatur actioni: tunc est, quæ

vos expilauit, hic est, qui dece-
pit, hic, qui postremo perdere cen-
tauit. quemadmodum Philémō
histrion fecit cum in Anaxandridæ
Gerontomania, quæ colloquuntur
Rhadamanthus, & Palamedes,
cum in prologo Priorum illo [Ego,
nam si quis ad hæc actionem non ad-
hibeat, euadit ille, qui trahitur ge-
stat. Quin et eadẽ dissolutorum
est

actionem eis adhibere necesse est,
neque quo modo, qui vult dicat,
huius moribus, & sono proferat.
præterea proprium habet aliquod
dissoluta, quæ in æquali tempore
multa dicta esse putant. cõiun-
ctio enim quæ multa sunt, vult
efficit, quare ea detracta dubi-
dum non est, quin cõtra vnum
multa fuerit. habet igitur amplius
caui, multa: [Videtur autem neque]

quo
multa dicta sunt, is sæpe etiam di-
ctus sit, necesse est. si ergo sæpe,
etiam multa putantur. quare altu-
te amplificauit, quauis semel ei-
meminerit, memoriamque prodi-
dit, quauis haudquaquam po-
stea verba de illo fecerit. Ac con-
tionum quidẽ elocutio vmbra-
tilis utique picturæ similitudine
imitatur: quia quæto maior turba
summum studium in vtraque ina-
ne, malique vult. ludicrum autem ac-
tura

A non autem proemium, neque peroratio, verum in memoriā redigit. Quod si dicatur, ut Theodoros fecit, distinguatur, narratio altera erit, & supernarratio, & per-narratio, & refutatio, & superrefutatio, verum qui formā, ac differētiā aliquam infert, imponere nomen debet: alioquin inane id, ac nugatorium sit, ut Licymnius in Arte facit, *προῤῥωσις* nominās et *ἀποπλάγησις*, et ὀζυος. *Le proemio. Cap. 14.*

A C proemium quidē prius est, prologus, atque in poeli, prologus, & in aulei proaulium (hæc, n. omnia principia sunt) & quasi vix munitio inuadenti. Ac proauliū quidem demonstratiuarum proemio simile est, quia tibi cines quidē cōmode canere possunt, id p̄cinentes τῷ ἰνδρόσιμῳ adnectūt, atque in demonstratiuis oratiōib⁹ ita scribere cōuenit: quidquid, n. placuerit, inuio exponētē, copulare, atque adnectere oportet. Cuius rei exemplum oēs Isocratis Helenæ proemium afferūt, quod nulla p̄pinqritas intercedat Helenæ cum sophistis, simul vero ēt, si euagabimur, ut nō tota oratio vniūsmodi sit, conuenit.

Ceterum demonstratiuarum proemia à laude, aut vituperatiōe ducunt, ut Gorgias i Olympica oratione: [Digni, quos plerique admirētur, Græci sunt.] laudat, n. eos qui cōciliabula cogūt quos Isocrates vitupat: quia [muneribus corporū virtutes exco-

luerāt, bene sentientibus. ἀφ' ἧς] D minibus nihil p̄m̄ statuerit.] Et à suasionē, ut Bonis viris tribuendum honorem esse,] (vnde ipse laudat Aristidē:) [aut certe eis, qui neque probati, neque improbi sint, sed qui cū boni sint, tamē in obscuritate versantur,] ut Alexander Priami filius, siquidem hic consiliū dat. Præterea à iudicialib⁹ proemīs, idēst ab hīs, quæ referunt ad auditore, s̄ de re incredibili dicat, aut difficili, aut inter multos diuulgata, ut veniā largiant. quēadmodū Chœrilus: [Nunc vero cum omnia dissipata,] Ac demonstratiuarū quidem orationū proemia ab his ducunt, à laude, à vituperatiōe, ab adhortatione, à dehortatione, ab hīs, quæ referunt ad auditorem. verum aut aliena, aut assinia orationi τὰ ἰνδρόσιμα esse oportet.

Proemia vero iudicialia idē, atque prologos dramati, & proemia epicorū valere, tenendum ē. siquidē dithyrāborū quæ sunt, demonstratiuarū similitudinem inuiant [Propter te, tuarū munerum, atque spolia.] In logis autē, & epicis oratiōis ostēratio sunt, ut prospiciāt, quæ de re sermo habet, neque suspēsus anim⁹ teneat, etenim vagari, quod indefinitū est, cogit, qui ergo quall in manū p. incipiū tradit, facit, ut hærens sequat orationē. ob id: [Iradua, reiser. Dic mihi Musa virū. Præcipe mihi sermonē aliū, ut ex Asia belū magnū, in Europā tran-

Rhetoricorum

Gratia ferit. Quin etiam tragoedia in
diuinitate ind. cā, quāvis v. ta-
tim, vt Euripides, sed in prolo-
go tamē etiam indicat, perinde
ac Sophocles: [Pater mihi fuit
Polybus] eodemq; modo comē-
dia. Ac maxime quide necessa-
riū, & propriū, improprium, ma-
nus hoc est, nā dare, quā sit fi-
nis, cuius cā oratio nūc ita est.
itaq; si nota, & parata res sit non
est vten tam progreſſus, reliquæ
vero, quas afferunt, formæ, me-
dicamenta sunt, & communes.

Hec vero & ab oratore, & audito-
re, & re, aduersariog; ducuntur.
Ac ab ipſo quidem, & aduerſa-
rio, quæcūq; ad depellendam,
offerendamq; criminationē atti-
nent, et tūc tamen dispar est ra-
tio nam qui defendit, primo lo-
co q; criminationē, qui accuſat, in
peroratione, neque vero cā ob-
ſecrationē, q; iudicis sit, q; iu-
ris eſcūque ſe miſiſum eſt illa-
turus, quæ obſtāt, remouere ne-
ceſſe eſt.

Item, quæcūq; ad rem in
loco, n. in peroratione, q; per
vero criminaſ, in perorationē cri-
minari debet, vt firmitus memo-
ria teneant. Quæ vero referunt
ad auctorem, ab iudice penulo
reddendo, aut irato, interdū ve-
ro etiam attento, aut cōtra, neq;
enim attento in tacere, temp; ex-
pedit, quo ſit vt ad riſum tradu-
cere mulſi contentur, ad docilita-
tē aut omnia p;ducet, ſi cui pla-
caerit, tūc ſi bonus appareat:
hos, n. magis attendunt, attenti
vero reſp. magis, proprijs, ad-

mirabilibus, iucundis ſiūt qua. **K**
re his de rebus agi, inſicere opor-
ret: ſin autem non attentos: de
paruis, nihil ad eos pertinētib;
iniucūdis. Neq; vero nos ſumat,
extra cām eiulmodi oſa eē: quia
ad prauum auditorem, & ea, q;
ſunt extra cām, audientem, refe-
rūtur, qm iſta iſa ſit, mala alia
dere opus progreſſio ſit, q; vltimū
matim rem exp;uat, vt æque ac
corpus, caput habeat. ſam vero
attentos tacere, omniu partium
eſt cōmune, ſi op; ſit quia vbi
cūq; magis, q; incipunt ſolau-
guelcunt, quocirca ridiculam ē,
ad in principio collocare, cum ma-
xime omnes ante te a adit. qua-
re vbi tempus tulerit, diſcedū ē,
& Mihi animum adhibete, ne-
que enim ad me hoc magis, q;
ad vos p;net. &, expona enim
vobis rem, qualem nunqua aliā
auditis, atrocem: aut adeo mi-
bile, quod autem eſt, vt Prodic;
dixit, dormitatibus auditorib;
aliquid quinquaginta drachma-
rum, denot; orationis interre, vt **M**
rui hæc ad auditorem referri,
non quia iſa auditor eſt, eo ap-
paret, q; oēs aut crimina obſe-
ciat, & temerarij cūrit in p;e-
miſſis. Non dicam o rex, quato
ſtudio. Quid p;emaris, & qui
malam cām habent, aut habere
vident, præſtat enim vbiq; reſp;
in cā conſiſtere, vnde ſerui haud
quaquā interrogati rīdēt, ſed
ambages, & procemia dicunt.
Vnde vero beneuole ſtam com-
parare conueniat, & de re ſeruiſ
modi

A modi aliarū vnaquarū pceptū est. qm̄ autē pbedictū est: [Fac, vt ad Phæacas amicus, ac miserandus veniam, hæc duo spectare oportet. In demonstratiuis autem danda opera est, vt putet auditor, collaudari aut ipsum, aut genus, aut studia ipsius, aut aliquo alio modo. quod cum inquit Socrates in Funebri, verum ē, nihil negotij ēē, Athenienses apud Athenienses laudare, verū apud Lacedæmonios.

Proemia vero cōcionalis ora-

B tionis ex proemijs iudicialis existit. verum natura nequaquam habet. etenim & d quo aiat, intelligit, & res nullam aliam ob causam proemium postulat, q̄ aut propter ipsum, aut aduersarios, aut si nō quantam velis, verum aut maiorem, aut minorē, existimēt, quare aut criminati nēm ostendere, aut depellere, iteq̄ aut augere, aut extenuare necesse est. horum igitē cā proemium

C postulat, aut certe ornat gratia: quia nist eo p̄dita sint, abrupta videantur: tale enim Gorgæ en comum est in Pecos: quia nullo connixu, nulloque motu ante adhibito cōfessum orditur: [Eius beata ciuitas.

Loci ad dissoluendum calumniam.

Cap. 15.

DE criminatiōe vero, vnū est, vnde malum alijs opinionē detraxerit. etenim aliquo ne orante, an secus, nihil refert. q̄re hoc generale est.

Alius modus est, occurrere nō kber. Poc. cū cō. Auer.

aliter, atque nō, de quibus controuersia existit, nempe aut non esse, aut noxium non esse, aut nō huic, aut non tantopere, aut iniustum non esse, aut non valde, aut non turpe, aut nō magno pere. tales. n. res in controuersia veniūt. vt Iphicrates aduers⁹ Nausiocratem ralleruit. n. te fecisse, qd̄ ille dicebat, itemq; nocuisse, verum non iniuste fecisse.

Aut qui iniuste facit, compensare: si noxiū, at benedicti mole siū, at vtile, aut aliquid tale.

Alius modus est: q̄ errore cōmissum est, aut infortunio, aut necessitate. vt Sophocles confessus est ille quidē, se tremere, verum, non quemadmodum q̄ criminabatur, aiebat, vt senex videret, sed ex necessitate. n. se annos octoginta libenter agere.

Et cuius gratia, compensare: q̄ non nocere voluit, sed hoc, & non illud, quod ille fecisse criminatus est, accidit autē, vt ei noceret, atqui odio dign⁹ eilem, si vt hoc euaderet, commisissetm.

Alius: nū qui criminat, simul teneat, aut nūc aut prius, aut ipsi, aut propinquus eius.

Alius: num simul teneantur, quos illi crimini affines nō esse latent: vt si purus adulter est, ergo & hic, & ille.

Alius: an alijs crimen confitatur: aut ipsi alius. aut sine criminatione suspecti, vt ipse hoc tēpore, fuerint, qui innocentes esse reperti sunt.

Alius: criminantē reprimina-

H et I

G ratiū absurdum est, si eundem
genus sit, cui credatur, verbis ei⁹
fidem haberi.

Alius: si iudicium factū est, vt
Euripides contra Hygiznoniē,
à quo in Antidoiū impietatis ac
cusabatur, vt qui perunū facien-
do carnine tradidisset: [Iurauit
se non dūcēte, et hanc tam oero,

reuerſus ad dūcē, et eum agere,
qui iudicia ex Dionysiaci certā
mine i fora traduceret. nā ibi se
rationem reddidisse, ac redditu-
rū esse, si accusare libuerit.

H Alius: calumniam, quā res
sit, accusare, atque hanc diuersa
iudicia constituere.

Cōis aut ambobus locus est,
notas afferre, vt in Teucro Vlyſ-
ses, [q̃ Priamo sit affinis, q̃a He-
ctoris soror sit, ille vero] quod
parer Telamon Priamo inimi-
cus sit, ex quo exploratores nō
ut uideant.]

Alius, ut oratoris rem par-
uam multis verbis, magnā pau-
cis huius loq̃, vt operari, aut mul-
tis huius a latius dūcē, et quod ad
rem pertinet, reprehendere, sa-
les autem huius operari, et simi,
atq̃ iniquissimi sunt: quia reb⁹
huius efficiere, et maiorem pe-
randis, conantur.

Illud autem erimen inferēti,
diluens cōe est: q̃m cōtingit,
vt eadē res plurimum rerū gratia
gesta sit, qui criminatur, eā depra-
uare in deteriores partem attri-
piendo, debet, qui vero purgat,
in meliorem, exempli gratia, q̃
Priamus Vlysem p̃ceptoris li-

brauit, et eundem q̃ Vlysem
optimum iudicauit, ille vero, q̃
non, sed quia solus ille, vt igna-
uus secū non erat cōcertaturus.

Ac de criminatione quidem
tam multa dicta sint.

De narratione. Cap. 16.

N Arratio vero in demon-
stratiuis quidem est, nō
continenter, sed in parti-
bus. si quidem actiones per se
conuenit, ex quibus constat ora-
tio. constat aut oratio partim ex
his, quae arte carent, quia qui di-
cit, et si si iam auditor nō et par-
tim ex his, quae autem habet hoc
autem est, vt res aut esse demon-
strēt, si fide careat, aut qualis sit,
aut quanta, aut etiā omnia. Pro-
pterea vero continēter narrare
omnia aliq̃ non conuenit, quia
quae ita demonstrantur, et p̃e cu-
te in memoria queant. Atq̃
ex his quidem fortis est, ex his
autem cupies aut uisus. et hūc
quidē oratio simpliciter est, illa
vero uaria et non attenuata. No-
tas aut actiones in memoriā re-
uocare oportet, quo fit, vt plerū-
que narratione non egeant, vt si
A. L. L. em ornare uelis: nempe
quia facta vniuersi norūt: verū
illis utendum est: An autem Cri-
miam, oportet, neq̃. n. multi no-
runt. Nunc ve-
ro ridicule narrationem breuem
esse oportere p̃e ciunt. Atqui
vt ille pictori q̃renti, utrū durū,
an molē subigeret, quid, inquit,
bene, nō p̃t̃ item hic eadē rō-
ne, oportet, n. narrationem non
longā

A longā adhibere, perinde atq; neque procerum, neq; fides longas afferre, (nequēnim i hac parte virtus sua est in breuitate, aut cōtensione, sed in modo: hoc autē est, ea dicere, quæ rem declarēt, aut quæ adducāt ad opinandū, fecisse, aut iniuste fecisse, aut ea, quanta vis, tāta esse, aduersario vero contraria.) sed narrationi tñ attexere quęcunq; ad tuā virtutē pertineant. exempli gratia: {Ego vero illum assidue admonēbam, q̄ iusta essent, subñciens

B ne liberos defereret.} aut ad improbitatem alterius: {Ille vero mihi rñdit, sibi, huiusq; tñt, alios liberos asuturos, id quod Aegyptios deficientes rñdisse, pñt Herodotus: aut certe q̄cūque iudicibus grata sunt. Defensori vero minor narratio est. Cōtrouersia autem sunt, aut factū non esse, aut noxium nō esse, aut non iniustum, aut nō tantopere, quocirca cor fessis in rebus q̄ sititendum non est, nisi quid ad illud aliter erat: vt si factum est, at nō unum. Præterea res rectas commemorare oportet, q̄cunq; dum gerunt, aut miserationem, aut indignationē non excitāt, cuius rei exemplo est Alcinoi apologus, qui apud Penelopem versibus sexaginta conlectus est. & vt Phayllus circulum, & qui est in Oeneo prolegus. Morata vero esse narratio debet. erit autē, si, quid mores efficiat, cognouerimus. Ac vnum quidē est, indica

ius tammodi sunt, quia hæc cuiusdāmodi est. prælectio vero cuiusdāmodi est propter finē. propterea mathematici sermones non habent mores, q̄a neq; prælectio, nō ē liquidē ipsam cuius cā non habet. t. reliqua vero morata sunt, quæ moribus singulis cōsequētia sunt. vt {Cum hęc diceret, incedebat.} quia audaciam, & rufinitate mori declarat. Et non tanq; ex rationatione dicere, vt huius ætatis homines, sed tanq; ex prælectiōe: {Ego vero voleb̄ siquidem id prætergerem, etiam si quæritum nullum facerem} quod melius, illud enim prudentis est, hoc vero boni. prudentia. n. est in vilitate persequenda, boni vero in honestate. Et, si res huc careat, cum demum cām subñcere, cuius rei Sophocles exemplū nobis suppeditat ex Antigona, q̄ fratrem cariorē haberet, q̄ matrem, aut liberos. nam eos, etiā si perierint, asuturos. Matre vero, & patre mortuis, frater nūq; i perierat exoriri.} Et cām non habeas, at te non ignorare, q̄ incredibilia narras, sed te talē esse naturā. neq; n. adduci pñt, vt credāt, aliquē aliud quid spōre sua obire, quā quod est vtile. Præterea ex hīs, quę afficiendi vim habent, dicere, narrātē et q̄ consequunt, & quæ sciunt, & q̄ proprie aut ipsi, aut illi adfunt: [E]t vero me res, nō ē abnt. vt de Creatylo Aeschines, q̄ [E]xibitans, & manib; explodes.} ja

H et I q̄ ad

G ad fidem faciendam p̄ficiūt, p̄pterea q̄ ea, q̄ sciūt, indicia hūtorum, quæ nesciunt. plurima vero eiusmodi mutuari ab Homero licet: { Sic ait, aīst anus manus faciei obtrēdit. } quia qui lacrymare incipiunt, oculos atterēciant. At quilibet te ip̄um cuiusdammodi ilerto, vte etiammodi intueant, itemq; aduersariū, verū occulte tacito, hoc autē q̄ tacite sit, ex his, qui nuntiant, cogitoscenquū est, quas, n. res peritus ignoramus, de his tū aliquā suspicionem concepimus. Multis autem in locis narrare cōuenit, atque interdum etiam non in principio.

In cōcione vero nullus narrationis locus est, quia de futuris rebus narrat nemo, sed si narratio extiterit, rerū p̄teritarū erit, vtearū recordati melius delibērent de futuris, aut criminando, aut laudando. verum tū, iustis munere non fungunt. Quod si res fide careat, pollicere, te cōcām litatim allaturū, & ad eorū arbitriū traſaturū, vt locusta Carcin in Oedipode pollicetur absidue, cum percontaretur is, qui filium quærebat. & Aemō Sophoclis.

De Confirmatione. Cap. 17.

De fide.

Fides autē ad demonstrandū accommodatas esse oportet. demonstrare autē opus est (qm̄ quatuor de rebus est controuerſia) demonstratione ad id, quod in controuerſiam adducitur, afferenda, exēpli cā, si non te

esse contendit, in disceptatione ad hoc maxime demonstratio cōferenda est: si vero non nocuisse, ad hoc, & q̄ non tantopere, aut q̄ iure, eademq; ratione, si n. in factū hoc esset, in cōtrouerſiam vocareſ. Nec vero lateat, in hac sola cōtrouerſia necesse esse, vt alter improbus sit, neq; n. ignoratio causam sustinet, quēadmodū si qui de talis cōcederet q̄re in hoc consistendū est diu, i alīs vero non itē. In demonstrationis autē plerūq; vtilium, & honestorū amplificatio ierit, iacta, n. credi oportet, etenim raro horum quoq; demonstrationes aut rūt: si fide careant, aut si eam aliam conſeruat. In concionibus autem aut euentura nō esse contendemus aut euerſura illa quide, q̄ ille cemet, vti iacta nō esse, aut non vtilia, aut non tā opere. Videndū porro, sed entē, si qd extra cām mentiatur: quia hæc indicia certa vade, q̄ p̄ma, et rebus mentiū iam vti ex cōcicionibus aptissima, et thymemata iudicijs accommodatiora sunt, illa enim de futuris est, vnde ex p̄teritis exēpla ducere oportet: hoc vero de his, q̄ sūt, aut non sunt cuius rei demonstratio necesse ita omniaps exilit. q̄ppe quia necessitatem quod factū ē continet. Neq; vero enthymemata continēter proferre debes, sed p̄mācere, si, minus mutuo te legunt, siq; e quanti quoq; terminus est: { Care mihi, qm̄ eam multa dixisti, q̄ multa prudens

vir

A vir } , non autē talia. Neq; de omnibus reb⁹ enthymemata indagare, sin minus: facies, quod nō nulli faciunt eorum, qui in philosophia versantur, qui res concludunt non ores, ac certiores, q̃ sint eaz, ex quibus dicunt. Et cū affectū excitat, enthymema ne proferas: quia aut affectum efficiet, aut enthymema frustra prolatum erit. moriōes. n. se inter se enuntiant, quæ simul sunt, & aut se ipsæ efficiunt, aut certe infirmat. Neq; cum moratam affers orationē, simul enthymema aliquod indagare oportet: q̃a neq; mores, neq; prælectionē demonstratio continet. Sententijs autē uti debes tum in narratione, tū in fide: quia ad mores id pertinet: { Et ego dedi, quā ut scire m, credere nō oportet. } sin autē affecte: { Neq; tū me poenitet, quāuis iniuriam acceperim, q̃a isti lucrum, mibi ius superest. } Est autē difficilior concionem habere, q̃ de iure contendere. mento quia de reb⁹ futuris agi, ibi vero de præteritis: quas vates deum quoq; nosse, ut dixit Epimenides Cres, possunt. ille. n. de futuris rebus non diuinabat, sed de præteritis illis quidē, verum obscuris. atq; etiam in iudicialibus lex hypothetis est: qui vero principium tenet, demonstrationem facile reperit. nec multa sane diuertacula habet, veluti cōtra aduersarium, aut de semetip̃o, aut ad efficiendum, verum minime otium, nisi egrediat. cui ergo co-

pia non supererit, is id facere dēt. **D** quod Athenis faciunt oratores, præsertim Isocrates. qui suadendo accusat, ut Lacedæmonios in Panegyrica, Charenē in Sociali. In demonstratiuis autē intexēda laudib⁹ oratio est. ut facit Isocrates, qui semper aliquem inserit. & hoc est, quod dicebat Gorgias, haud iuaquā libi orationē decisse: quia si de Achille dicat, I. eum laudet, deinde Aecum, deinde deum, similiter vero etiam fortitudinē, aut hoc & illud faciat, aut aliquid tale. Acti demō **E** strationes quidē habeas, & morate, & demonstratiue dicere debes: sin autē enthymematib⁹ careas, morate, quin probo viro magis conuenit, ut bonus videatur, q̃ ut exquisita oratio. Ex enthymematibus autē quæ refellendi vim habent, vehementius probant: q̃ quæ demonstrandi: quia q̃ refellunt, syllogismo conclusa esse, aptius est. siquidē contraria inter se collata sunt notiora.

Quæ vero contra aduersariū dicunt, diuersi alicuius generis non sunt, sed inter fides numeratur. quod est alia obiectio, alia syllob, dissolucere. In consultatione autem, & in iudicio, qui prior loco dicit fides suas prius exponere, post autē cōtrarijs occurrere soluendo, atq; eleuando debet: q̃ si aduersa eā multiplex sit, ante contrarijs. ut fecit Callistratus in Messeniaca concione. ijs. n. q̃ dicturi erant, sublati, tū ita ipse dixit. qui vero posterior

H et l iij

Gre loco dicit, prius contra aduersarij oratione dicere foluēdo, & syllim opponendo debet, & maxime, si approbata sint. vt. n. hominem, qui in crimen ante vocatus sit, animus non recipit, sic neque orationem, si aduersarius bene dixisse patet. oportet igitur locum futurę oratiōis in auditore parare. nec autē, si remoueris, itaque aut contra omnia, aut q̄ maxima, aut q̄ approbata sunt, aut facti credargui p̄nt pugnando, ita luis ipsius fides est comparanda: {Deabus primum socius ero, ego. n. lunonē.} in his, quod insu lissimum est, primum accipit. Ac de fide quidem hæc.

Ad mores autē: qm̄ nō nulla de semetiplo dicere aut inuidiam, aut loquacitatē, aut obreſcitatio nē habet, de alio vero aut conuictū, aut ruficitatē Alterū dicere inducere debemus. quod Homerates facit i Philippo, & in Antidosi, & quo modo vitupat Archimochus. quippe qui patrē de filia dicente in iabo facit: {Rerū iniperata nulla est, nec iure iurando negari pōt.} & Charonē fabriū in iabo, cuius principitū est: {Non mihi Cygæ opes.} & vt Sophocles Aemone de Antigona apud patrem, perinde ac si aliq̄ loquerentē. iam vero enthymemata ē immutare, & interdū in snias transferre conuenit, hoc pacto {i iudices paffiones facere oportet, cū prospera fortuna vtunē: sic. n. optima conditioe fuerint.} enthymematice

vero: {Si. n. cum paffiones com modissimę sunt, ac opumā conditionē afferunt, cū pacisci oportet: profectio tum, cū p̄spera est fortuna. pacisci oportet.}

De occasione interrogandi. Cap. 18.

DE interrogatione vero oportunū est, eā adhibere in primis quidē, cū vnū asseruerit, vsq̄ adeo vt altero p̄terea interrogato, consequat̄ absurdum. vt Pericles Lāponem de iniūis sacrorū Sosipitā sciscitat^r est. Cui cū ille diceret, nō posse, qui nō initiatus esset, audire, rogauit, an ipse nouisset aut̄ nō. at quo modo, cū non lis initiatus?

Secundo loco, cū vnam quē de pateat, alterū vero interrogari dubium nō sit, quā cōcessurus sit. cum. n. vnam propositiōnem percontatus fuerit, quid patet, interrogare non cōueniens, cōclusionem inferre. vt Socrates, cum Melitus negaret, ipsū deos esse putare, dixit, num agnomū aliquid assereret? assentiente autē interrogante, nonne Janiores aut deorum filij, aut diuinū aliquid sunt? assente illo. est igitur, inquit, qui deorum filios esse putat, deos autem nequaquam.

Præterea, quando futurum ē, vt aut contraria, aut incredibilia eum dicere demonstrat.

Quarto autē loco, qm̄ nō licet, nisi sophistica rñsione dissoluere. nam si ita rñderit, esse, & non esse, aut l̄ q̄e quidē, ita vero nō, aut aliqua ex parte quidē, ex aliqua vero non, conturbantur, vt

hælitant.

A hæsitantes, aliter aut tentare nõ oportet, nam si resistit, victus esse existimat, neq. n. multa interrogare pp. auditoris i. firmitatem licet, quocirca enchymemata quam maxime contrahere conuenit.

B Respondere aut oportet, ad ambigua quidẽ, oratione distinguendo, & non concise ad ea vero, quæ contraria existimantur, statim cum resolutione solutionẽ afferendo, priusq. quod reliquum est interroget, aut syllogismo concludat, neq. n. quamam in reratio consistat, prospicere d. siue est, verum tam. h. e., q. solutiones nobis intelligentur ex Topicis.

C Etei, qui concludit, si cõclusionem interrogando contecerit eam afferre, vt Sophocles rogatus à Palandro, an idem ipse, qd alij præconsultores de quadringentis viris constituendis cõsuisset, assensus est, quid vero? non ne hæc tibi nefaria esse videbantur? assensus est, non ne igit hæc tu nefaria commisit? sane inqt, non, n. meliora alia suppetebāt. Et Laco cum rationem de ephoratu in iudicio redderet, rogat, an ipse alios iure pisse existimaret, assensus est, ille vero: non ne hæc tu cum illis decreuisti? & ille assensus est, non ne igitur iure & tu, inqt, peribis? Minime vero, inquit, illi enim pecur h̄s acceptis hæc commiserūt, ego vero nequaquam, sed ex inia, quocirca neq. post contradictionem, neq.

cõ. lationẽ interrogare debe. n. D nisi multum veritatis superlit.

De ridiculis aut, qm vsu quẽdã in cõtentionibus habere videtur, & Gorgias aduersariorũ serua risu, risumq. serijs discutendum esse, præcepit, & recte præcepit: qm multa ridiculorum genera sint, in præceptis poetica dictũ est, quorum vnum quidẽ libero homini conuenit, alterũ vero secũ, id igit, quod sibi aptũ est, iumat, est aut iocus scurrilitate liberalior, ille. n. sui cã ridiculũ fingit, scutra vero alterius.

De peroratione. Cap. ix.

Peroratio vero quatuor in rebus consumitur, tum vt auditorem erga se bene, erga aduersarium male cõstituat, tum vt amplifcet, ac deprimat, tum vt in affectus auditore impellat, tum demum, vt memoriã renouet. Etenim ita cõparatum natura est, vt postq. semetipsum verũ, aduersariũ salum esse ostenderit, tum & laudet, & vituperet, & expoliat, duorũ autem alterum spectare oportet, aut se his bonum esse, aut simpliciter, illum vero his malũ eẽ, aut simpliciter, vnde vero tales constitutuere debeat, expoliti loci sũt ex quibus bonos, malosq. cõferre conueniat, Postquam vero demonstratum hoc fuerit, natura fert, vt augeat, aut extenuet, etenim facta consent, oportet, si dicturus est, quanta sint, si quidem corpora ex h̄s, quæ ante ineran, adaugentur, vnde aut au-

H et l iij gere,

Gpere, ac extenuare conueniunt lo-
ci supra monstrati sunt. Vbi ve-
ro hæc & qualia & quanta sunt,
patent, post hæc sequitur vt au-
ditore in affectus impellat, hoc
est ad misericordiã, & indigna-
tionem, & irã, & odium, & inui-
diam, & contumeliam, quorũ
etiam traditi loci sunt. Quam-
obrem reliquum est, vt quæ an-
te dicta sunt, in memoriam redi-
gat, hoc autem ita facere conue-
nit, vt præcipiunt in prognostis:
non recte admonentes. iubent
Henim, vt quo facile perditur,
semel, atque iterum dicat. verũ
ibi quidem exponenda res est,
ne id lateat, de quo ẽ iudicandũ:
hic vero, ex quibus est demõstra-
ra, summam Principium autẽ
ab eo sit, ea te quæ pollicetur tue-
rat, persoluisse, quamobrem &
quæ & ex quibus aperendum.
ducitur autem ab aduersarij colla-
tione aduersarij. conferre vero

oportet, aut quæcumq; de eadem re
re ambo dixerint, id quod e re-
gione: {Atque hic quidẽ hæc de
re hæc ego vero he, & ex his;}
aut à dissimulatione, vt: {Hic
enim hæc dixit, ego vero hæc;}
item, {Quid fecisset, si hæc oste-
disset, non a item hæc;} ut ab
interrogatione: {Quid nõ osten-
sum est;} aut ita: {Quid iste tã-
dem ostendit;} ut ita, nõ
pe à collatione, aut eundem na-
turam, prout expõsit, aut, quæ
ab ipso, & rursus, tribuent, se-
paratim quæ ab aduersario di-
ctæ sunt. In vero dissoluta di-
ctio conuenit, vt perora-
tio sit, non oratio] Di-
xi, audiuit, tene-
ris, iudi-
care.

Librorum Trium artis Rhetorica finis.

A V E R R O I S

IN LIBROS RHETORICORVM
ARISTOTELIS PARAPHRASES.*Abramo de Balmes Interprete.*

LIBER PRIMVS.

*Præfatio libri dividitur in duo capita.**De libri necessitate, & ad quam scientiarum attineat.*

Cap. I.

Rhetori-
ca alia
e est ars
Topica.

Rs quidem Rhetoricæ æsthis est artis Topicæ: quoniam ambæ vnum finem intendunt, qui est eloqui cū alio.

ex quo neutra istarum artium homo secum ipse vitur, sicut est dispositio artis Demonstrationis: sed vitur eis cum alio & quodammodo conueniunt in vno subiecto: ex quo ambæ largiuntur speculationē in omnibus rebus, & earum vsus est communis omnibus: hoc est, quod vnusquisque, hominum naturaliter vitur orationibus topicis, & orationibus rhetoricis.

C Hoc autem ita fuit: quia neutra earum est sciētia determinata in se inter sciētiās, & hoc, quia sciētiæ habent subiecta propria, & singuli homines vtuntur eis particulariter. Ex quo autem ambæ illæ speculantur ambitum entium, & ambitus scientiarum speculatur ambitum entium: ambitus itaque entium est quodammodo communis ambabus. Quando autem illæ duæ sciētiæ sunt communicatæ, iam se habent quod specula-

rio de eis sit vnus artis, quæ est ars **R**hetoricæ. Reperitur autem vnusquisque hominum vtens aliquo modo rhetorica, & perueniens in aliquam eius mensuram. & hoc secundum duas species orationum: quarum vna est contentio, & secunda doctrina & directio, & magis hæc in propriis subiectis huius artis, quæ sunt hæc: accusatio, & defensio, & reliquæ orationes, quæ sunt ex rebus particularibus, plures autem eorum reperiuntur, qui perueniant in eorum intentum hoc opere. Quidam vero homines sunt, qui hoc agant contingenter, & quidam **P** sunt, qui hoc agant cōsuetudine & habitu firmo. Notum autem est quod qui ageret hanc artem habitu firmo, præstantior sit, quam ille, qui id ageret contingenter. Quando autem hoc ita fuerit, qui ageret illud habitu firmo & sciret causam, qua ageret suam actionem, esset perfectior & dignior. Hæc autem est res, quam scit vulgus, & eo magis singulares egregij. & ideo debuerunt partes huius artis describi in aliquo libro. Non sufficit autem id quod reperitur ex hoc naturaliter

A de ea re, de qua argumentatus est: aut non fuerit veridicus, absq; eo qd nouiter facta sit iudici aut aduersario veritatio ad hoc de re, de qua est sermo. Iam autem oportet qd ipsa statuta sint decernētia, qd res sint iniqtas aut iustitia: iudicium autem qd res sit huius iugularis aut nō sit, est iudicium. & harum ex causa ipsi iudicant paucas res. Et hoc duabus rebus. Primo, quia raro est qd repariatur iudex, qui possit discernere res secundum suam veritatē, & ponat hanc rem esse iniquitatē, & hanc iustitiam, nisi per paululum tempo-

B ris plurimi autem iudices qui reperiuntur in ciuitatibus, pro maiori parte temporis non habēt hanc potestatem. Secundo autem, quia ad constituendum qd res sit iustitia aut iniquitas, indiget plē constitutis illa statuta tempore prolixo: hoc autē non contingeret paucō tēpore, quo cadit controuersia de re coram iudice. Per locum autem istarum duarū rerum difficile esset iudicib⁹ iudicare, qd hęc res sit iustitia aut iniquitas, & utilis aut noxia: sed iudicāt, qd ceciderit res ab hoc homine, aut nō incident. & hoc propter eius manifestatationem, & quia est res, quam im-

C possibile est qd instituens imposuerit eam. Quando autem res ita fuerit, notum est qd illi, qui loquuti sūt de Rhetorica ex rebus quę sunt extrinsecę, hoc est de exordiis & narrationibus & affectib⁹, & illis quę talis conditionis sunt, nō sunt loquuti de aliqua re, quę cōcurrat in oratione cōcursu partiu: sed sunt loquuti de rebus quę concurrunt concursu passionum, sed non sunt loquuti de aliqua rerum, quibus sunt verificationses artificiales, quę primo sunt

ipsa enthymemata. Quia autē nos **D** videmus nobis, qd enthymemata sint basis huius artis, credim⁹ qd oratio quę sit secundum modum iudicij & cōtrouersię coram iudicibus, & oratio quę sit secundum modū directionis & doctrinę, sint vnius artis, quę est hęc ars. his vero, qui loquuti sunt de hac parte Rhetoricę, oportet qd nō attribuant huic arti ex sermonibus huius artis nisi illi qui fuerit secundum modum controuersię & iudicij: neque de omnibus speciebus quibus sit iudiciū: sed de vniū specie, quę sunt res notiorum, de quibus sit iudicium **E** coram iudicibus. De iudicio vero quod sit in impositione institutorum, non habet utilitas in eam partem Rhetoricę, de qua hi loquuti sunt: ex quo illi non loquuntur de aliqua re ipsorum enthymematum, sed ipsi putat quod ex quo loquuti fuerint de rebus, quibus vituperatur res, aut commendatur, qd iam loquuntur de omnibus rebus, quibus viuunt sermones oratorij.

Vu autem in oratione rebus quę sunt extrinsecę absq; vñ rerū, quę sunt corporis sermonum oratoriorum, est opus vię. Non est autem **F** cu vltiam dicere, qd orationes, quę sunt in iudicio, non indigeant cum rebus, quę sunt extrinsecę aliqua re, quę sit corporis rei, ex quo in maiori parte ciuitatū instituta sunt, quę describūt quid sit iniquitas, & quid iustitia, & magnum aut paruum. & non indiget in hac specie orationis, nisi eo quod inclinet iudices solū, & hoc diuerso modo a dispositione orationum, quę sunt in rebus deliberatiuis: quia orationes de obertatiuę, quatinus viuunt eis in pro-

A quàm illi. Notitia autem istorum est artis Logicæ: quoniam eiusdem potentiz hoc est artis vniuersalis & eiusdem est q̄ cognoscat rem quæ est veritas, & eam quæ est similis veritati. Rhetoricæ autem verificationes, & si non sint ipsa veritas, sunt similes veritati. Rursus quia homines secundum suam naturam sunt dispositi omni dispositione ad consistendum supra ipsam veritatem, & ut plurimum inclinantur ad ipsam, & afficiuntur ea: illæ autem, quæ nobiliores sunt, ex quibus sunt ap̄ entymemata, sunt similes veritati.

B II: quoniam oriuntur plebi ortu veritatis. id autem quod est simile veritati ingreditur scientiam veritatis, quæ est scientia Logicæ: quando autem res ita fuerit, tam declaratum est q̄ imminutio istorum ab eo in quo loquitur, sunt de re ipsius Rhetoricæ, sunt quia non erat apud eos notitia Legicæ & q̄ rei qui loquuti sunt in Rhetorica, & qui vtitur orationibus rhetoricis solum, præter q̄ præmittant scire has res q̄ sunt basis Rhetoricæ, ipsi loquuntur de rebus, quæ concurrunt in oratoria concursu ornamenti & decoris.

C quod sit in periculo rei & eius extrinsecus, non de rebus quæ graduantur in ea gradu eius, quo est consistentia re & in se esse & si iam putetur q̄ in his quæ fecerint, iam peruenerint ad vltimum orationum rhetoricarum, & processerint in hoc processu rectitudinis & veritatis.

De utilitate artis Oratorie. Cap. 1.

O Ratoriz autem artis sunt duæ virtutes: vna est, q̄ ea inducatur politici ad opera studiosa. & hoc, quia homines naturaliter declinant in contrarium virtutum re-

clarum, & quando non conueniunt eos sermones oratorij, prævalent eis contraria operum rectorum. hæc autem est res turpis, cuius author dignus est correctione & reprobatione, hoc est ut declinet ad contrarium rectorum operum: aut rector qui non cogeret politicos sermonibus oratorij ad rectas virtutes. Intendo autem per rectas virtutes, eas quæ sunt virtutes inter alterutros homines: hoc est inter ipsum & eius socium, quæ cumq̄ res fuerit illa societas, non quo ad semetipsum. Secunda autem virtus est, quia non contingeret, q̄ viatur demonstratione cum quolibet singulari homine de rebus speculabilibus, quas voluerimus verificare. & hoc, aut quia homo iam adoleuit in famosis diuersis a veritate. quando autem processerint contra res in quibus adoleuit, vilescit eius persuasio: aut quia eius natura inepta sit ad receptionem demonstrationis omnium, aut quia impossibilis est eius manifestatio per illam ex illo pauillio, ex quo intendit casum verificationis per eam. Et propterea iam indigemus ut faciamus eandem verificationem per præmissas communes nobis & illi, ad quæ est sermocinatio, hoc est per probabiles. Et in hac utilitate conueniat hæc ars cum arte Topicæ: sicut meminimus de hoc in libro Topicæ, iuxta verba nostra de rebus, quibus possibile est nobis q̄ declaremus diuersa quæ sunt. Arti autem illi possibile est persuasio duorum contrariorum simul, sicut est possibile hoc per rationem Topicam. & hoc, quia iam nos persuaderemus in adulterium, q̄ faciat malum & q̄ non faciat malum. Non intendo autem q̄ nos faciamus ambas res simul vno tempore,

C pote sed hoc faciamus vno tempore, & hoc alio tempore, scilicet quod magis expedit. Et hoc, quia valde fit quod rei quod expedit vno tempore illius, contrarium expedit alio tempore. Acceriam, quia quando res quae constituunt rem, & suum contrarium fuerint apud nos consuetae, & audiemus aliquem loquentem, qui ita tradiderit persuasionem contrarii quod non est iustum, possibile esset nobis hac virtute quod destruamus eius sermone.

Hic in ipsa potestate, quae est huius artis ad persuasionem rei, & eius contrarii: & non reperitur hanc potestatem alicui rei artium rationalium in his duabus artibus, hoc est Rhetorica & Topica. Et ambe istae artes sunt equaliter dispositae ad persuasionem duorum oppositorum, hoc est, quod neutra earum reperitur vehementioris aptitudinis ad persuasionem vnius duorum oppositorum quam ipsa sit ad alterum: sed aptitudo quae reperitur in ambabus ad persuasionem duorum oppositorum est equaliter. Rerum vero subditarum his duabus artibus, hoc est rerum, cum quibus persuadetur & per quas persuadetur, non est equaliter nec, bene sperandum est in eis est equaliter. Sed quando res, quibus persuadetur, fuerint veri sermones oratorij, & topici, quibus videtur, sunt magis utiles & magis admirabiles. Non convenit autem quod opinemur quod turpis sit homini fatigatio nocendi suis manibus, & non opinemur quod sit turpis fatigatio nocendi sua lingua: cuius damnum est damnum proprium hominis, hoc est quod fatigetur homo a nocendo per suam linguam damno vehementi, non so-

lum damno quod est ipsius iustitiae, sed etiam datur non quod est ipsius iniquitatis, quoniam iam putatur, quod haec res reperitur communis omnibus virtutibus, quarum haec ars est una praeter artem theoreticam & moralem: & eo fortius in rebus magnis expedientibus, sicut est robur, & sanitas, & divitiarum, & imperium, & similes istarum rerum ex expedientibus: hoc est, quod singula horum bonorum apta sunt, ut possidens ea iuvet alium a se vilitate vehementi, quando videretur iustitia, & noceret per damno vehementi, quando videretur iniquitate: quoniam sanitas, & robore, & imperio homo videtur ad damnum & ad vilitatem, & sic est res.

Oportet sic iudicatum est, quod res aptae per se ut alteri duorum oppositorum, sed differunt ambo actualiter. Et testis posuit Topica. Quod si res aptae ad persuasionem omnino, hoc est, quod non segetur ad eam actionem persuasionis necessario, sicut actionem carpentarii, sequitur esse sedis necessario, quando non fuerit ibi aliquod extrinsecus in pedens, sed eius per se est; non habet in ea quae quaderent persuasionem rei, & conducant ea in rem. Non enim res datur persuasioni. Dispositio autem huius est sicut dispositio plurium artium: sicut est ars Medicinæ quia eius actionis non est sanatio omnino, sed eius operis est, quod ex hoc proveniat ultimum rei, quod possibile est fieri in illa re, quae intenditur sanari. Et ideo iam convenit operibus harum artium, qui non fuerint suorum virtuosum, sicut sanat qui non fuerit medicus, & persuadet qui non fuerit orator, sed verum

A tauerūt, id de quo mētionē fecim⁹, q̄ ipsi dixerunt de Rhetorica, q̄ gra-
uitas & virtus expediat ad capitulū
affectionis solum. Secunda vero spe-
ciē sūmatur, quā est species, q̄ facit
facit acquirere audientī affectū quē-
dam de oratione, & quēdā cau-
sificationē rei, de qua ē oratio: qm̄ no-
stra verificatio rei, & noster accessus
illi nobis existētib⁹ sub dispositio-
nē legitīq̄, & mōtīq̄, nō est vna ve-
rificatio. & hec, qm̄ esse mus sub dispo-
sitiōe iuxta de aliqua re, aut sub dispo-
sitione complacēdi nobis de ea. Hę
autē sunt res, de quibus loquuti sunt
istī, de quibus mētionem fecimus,⁹

B q̄ loquuti fuerint de hac arte. Ter-
tia vero species verificationum est
constitutio rei per sermonem tradē-
tem persuasionem, aut qui putatur
q̄ tradit persuasionem, & hoc de re-
bus particularibus, de quibus persua-
det hęc ars. Quādo autem verifica-
tiones hui⁹ artis fuerint his modis:
manifestum est quōd ille, qui valet
persuadere persuasionem possibili
de vnaquaq̄ re, est qui nouerit tres
res. quarum prima est ipsa notitia
orationum tradentium persuasio-
nē, secūda autem est notitia morū
& virtutum loquentis, tertia autem
est notitia affectuum audientis, &
hoc, quando nouerit vnumquēq̄
affectū quid sit, & ex qua re fiat, &
quando fiat, & qualiter fiat. Hęc
itaq̄, ars est composita ex arte elo-
quentiæ, & ex arte morali, hoc est
Politica. Non reperitur autem præ-
cedentibus tractatus perfectus de il-
lus partibus, aut propter suā igno-
rātiā, aut quia tradantur præ-
& fierent sibi avari de eo quod
constituerit de hac re per locum bo-
norum, quę sunt extrinsecus. Hęc

ergo ars est pars artis logicę, quę
est in præcepto, q̄ tradit
culatur duo opposita, & neutra earum
speculatur rem determinatam
speculatione, quā tradatur pro-
uentus veritatis, sed tradunt ex specula-
tione prouentum eius, quod est in-
fra veritatem. Iam autem dictum
est de hoc in præmissis sermone suf-
ficiēti.

De instrumentis Rhetoricis
Cap. 2.

C Onueni autem quod incipia-
mus notificationem orationū
persuasiuarum, & eius quod appa-
reat esse tradens persuasionem. Et
dicamus quōd orationum, quibus
sit cōfirmatio & confutatio, sicut in
arte Topicę, sunt duę species, qua-
rum vna est inductio, & id quod pu-
tatur esse syllogismus, & id quod pu-
tatur esse syllogismus. Sic orationes
cōfirmantes & confutantes in hac ar-
te sunt duarum specierum: quarū
vna est similis inductioni, quod est
exemplum: altera autem est, quę si-
milis ē syllogismo, quod est enthymema.
Enthymema autem, quod
putatur q̄ sit enthymema, & nō est
enthymema, assimilat illi syllogis-
mo, qui putatur q̄ sit syllogismus,
cum non sit syllogismus. Et sic exē-
plum quod putatur q̄ sit exemplū,
& non est exemplum, simile est illi
inductioni, quę putatur q̄ sit indu-
ctio, cum nō sit inductio. Igitur en-
thymema est syllogismus rhetori-
cus, & exemplum est inductio the-
torica. Oratores autem (quādo ani-
ma daretur suum negotium) ma-
nifestatur q̄ faciant summam veri-
Rhet. Poe. cū cō. A uer. K. fi

Q. s. ang. a
veritatis
species.

Rhetoricorum

C. Sectionum, quæ sunt in oratione se
aut exemplo aut enthymemate. &
hoc, quia ipsi intendunt hoc suo ope
re assimilatione inductionis & syl
logismi. Id autem quod agit ex hoc,
agit illud in quantum est verum exem
plum, & verum enthymema: aut in
quantum putatur de eo, quod ita sit. Iam
autem declaratum est in libro Priorum,
quod si omnis verificatio fiat per syl
logismum, & quod inductio & exem
plum faciant acquirere verificatio
nem, quatenus in eis est de vi syllo
gismi. Quid vero sit syllogismus, &
quæ sit differentia inter eum & inter de
monstrationem, iam dictum est in li
bro Topicorum. & iam declarata est ibi
differentia inter syllogismum & inductio
nem. Inductio autem & exemplum conue
niunt in eo, quod ambo constituunt, quod
hec res sit ita, aut non sit ita, propter
esse huius rei aut non esse eius in suo
simili. Enthymema autem & syllogis
mus conveniunt in eo, quod ambo sunt
inferuntur ex ea alia res. Quando autem
res ita fuerit, manifestum est quod
in unoquoque istorum generum ora
tionis sunt tres species: quia licet reperiri
exemplum & enthymema. Sed dis
tinguuntur in his artibus per modum sa
ctionis, & in arte Topicorum. Syllogismus
autem topicus est tutior quam inductio.
exemplum vero in rhetorica est ma
gis persuasivum quam enthymema, quia
magis procedit contradictio in en
thymema quam procedat in exem
plum. Causam autem huius nos scire

mus in medium post hec, ac etiam
qualiter faciamus has res. hic vero
convenit quod determinemus hos duos
modos persuasionis, hoc est enth
ymema & exemplum. Et dicamus p
oratio persuasiva aut largitur per
suasioneem uni homini, aut universi
tati hominum, aut pluribus homini
bus. Ac etiam quædam est, cuius per
suasio est de re particulari & universali
que istarum, quædam est cuius persua
sio est nota per se, & quædam est cui
us persuasio est per aliquid. Eius autem,
cuius persuasio est per aliquid in parti
cularibus, sunt duæ species. Quartum
una est, quod diceret quispiam, quia ita
est generi, est ita per talem locum: si
cut est sermo dicentis, quod potius oxymel
lis est utilis, quam curatilis: hoc autem est, quod dicitur enthymema. Se
cunda autem species est, quod dicat quod talis
in curatilibus, sicut quod talis diceretur, quod recipiat vtili
tatem potius oxymellis, quia recipit
utilitatem de eo, & hoc est, quod vo
catur exemplum. Ars autem ista non vti
tur orationibus persuasivis, quæ sunt
persuasivæ uni homini: quia hoc est
infinite & ignotum utenti eis. &
datus, hoc est creditis, quod creditur sunt
uni hominum, quæ sunt opinioniones,
quæ noviter sunt hominibus apud
desiderium & appetitum: sed virtus
laudatis apud plures aut omnes, si
mili modo, quo videretur ars Topi
ca. Quando autem res ita fuerit, id quo
d dicitur syllogismus, quod sit in arte To
picorum, & in arte Demonstrationis ab
enthymemate, quod sit in hac arte,
est, quia syllogismus regulatur regula
la, qua oratio concludit necessario:
enthymema vero regulat suas præ
missas

¶ de numero rep. dicorum vasorū tui
vfu. n. fuerat de numero tuo
rom. in cer. ideo nō tradas ea il
li, quia ille versutia vitur: vt exten
dat manum in regem: qm̄ talis pe
tiera hoc ex tali rege, & talis ex tali
rege, & noluerunt assentire illas ti
more ne dolo interficiāt tuum regē.
Ille. n. qui dixerat hunc sermonem
iam posuerat translationem ex par
ticulari ad particulare mediāte vni
uersali, quod est, q. quicumq; fuerat
de numero inimicorum regis quā
rē ingredi repositionem vasorum
vius regis, scēdu ipsum dolo interfi
ci. Nisi quia, licet non sit manife
stum in hoc vniuersali, quod delictu
prom ē in anima in potētia ipsum
opus translatōis ex particulari ad
particulare: quando tamen transla
tio eius secundū cogitationem fue
rit ex maiori parte particulariū, ef
fet inductio. si autem ex vno illorū
aut ex minori parte, esset exemplū.
Sufficiat autem hic oratio de his re
bus, quibus dicantur ipsa exempla.

De Enthymemate. Cap. 5.

¶ Iam vero de Enthymemate hy
smematum ex parte rerū, ex qui
bus hunc syllogismum faciunt, &
enim in ceteris, & ceteris, &
mus, & ceteris, & ceteris, &
dantur, & ceteris, & ceteris, &
in omnibus decem predicamentis,
sicut sunt syllogismi topici. Sed
quod in ceteris, & ceteris, &
fuit in materijs artium: sicut sunt
enthymemata, quae fiunt de rebus
vniuersalibus, & particularibus in ar
te medicis, & in alijs artibus. Hae
autem conueniunt, quod hanc in his arti
bus secundum modum faciendi de-

monstrationes in illa arte, nō secun
dum modum, quo facit ea Rhetor
in materia, cui appropriatur Rhetor
ica: sicut quod tertius in illa eam parit
Rhetorica. & ceteris, & ceteris, &
sunt orationes rhetoricae. Et ex his
rebus, conueniunt quod nuncient in hac
arte res, quae sunt differentiarum enthy
mematum: non ex illis rebus, quae
sunt in ceteris, & ceteris, &
illis communis fuerit oratio, tan
to maioris conuenienti r fuerit, vt
ea utatur in pluribus rebus, quanto
autem minoris communis fuerit,
conuenientior fuerit vt sit pars artis
appropriata. & ideo loca magis cō
munia sunt quod syllogismi rhetorici,
& syllogismi topici. & ceteris, &
peruenerit cōmunia rebus logi
& naturalibus, & moribus: hoc ē
arbitrarijs. & hoc sicut sunt loca a ma
iori, & a minori: quae dumerantur
sunt loca a maiori, & a minori, quae
ex his locis non hunc syllogismum in
reliqua harum trium artium qua
rum meminimus, sed in ceteris, ex
quo non hunc ipsam met, sed earū vis
est ea quae sit. Species vero sunt ipse
premissae, propriae singulis artibus
particularibus, & ceteris, &
ex quibus hunc syllogismum de rebus
naturalibus: & non hunc ex eis syl
logismum de rebus moribus, &
his, quae sunt moralium, hunc syllo
gismum de rebus moribus, &
o autem res ita fuerit, igitur ex ip
sis locis nō construunt syllogismus
in al qua determinata arte: ex quo il
lud quod formatur, est commune
pluribus, quod sit vna ars. Species ve
ro sunt, ex quibus construuntur syl
logismi, ex quibus componitur ars,
quae species sūt illi propriae. Sed spe
cies, quarum intentio nostra ē me
nstrasse

A minisse in hoc libro, non sunt ipsæ præmissæ veræ quia si ita esset, tunc syllogismi, rhetorici essent veræ syllogismi, & nō esset syllogismi topici, & eo fortius rhetorici. Enthymemata autem, quæ sunt in hac arte, ut plurimum constituuntur ex his speciebus, quæ appropriatæ fuerint singulis tribus generibus oratoris: & ei quæ vniuersale fuerit ipsius tribus generibus, quæ postea definiuntur. Iam autem expedit, ut fiat de his rebus, sicut factum est in libro Topice, & sicut facta est ubi mētio de re a

Pteris rerum topicarum diuisis per loca & ipsas, sic expedit quod diuidamus huc res, ex quibus hūc enthymemata in loca & species. Species autem sunt ipsæ præmissæ vniuersales, quæ sunt in singulis artibus. Loca autē sūt præmissæ vniuersales, quarū particulae sunt in singulis artibus, Ex

C his speciebus: deinde vltius de ipsius locis, & hoc, quando primo incepimus, & definiemus genera rerum appropriatarum huic artī, hoc est, generi subiectorum huius artis sibi appropriatorum quando autē eam definiemus, tunc incipiemus numerationem fundamentorū huiusmodi ipsorum per se.

De triplici genere consilium. Cap. 6.

Reperta autem sunt genera re-
ca ex rebus arbitariis esse nō gē-
sicut res reperiuntur species au-
torem orationis est rhetor eam & hoc,
quia locutio ex tribus connectitur:
ex loquente qui est orator: & ex eo,
cui fit sermo: & ex eis, quibus expedit
oratio, qui sunt audientes. Finis
autē orationis flectit ex omnibus his

D ad audientes. Ad alios autē non
bita. & ex eo, quod est in rebus
sua ho. Iudex autē aut iudicat de reb-
suis.

E sunt virtutes & vicia: & quædam in-
sunt homini sine suo arbitrio, sed ex
alio homine, quæ sunt sicut iniurias
& iustitia. Iudex autē rerū futurarū ē
princeps. Iudex vero rerū presentiarū
est ille, quem præposuerit ipse prin-
ceps: sicut est iudex harū nostrarum
regionum. Litigator vero litem ha-
bet vici rhetorice. Siquis, ergo tria
sunt genera orationis rhetorice, vi-
delicet, Deliberatiuum, & Iudiciale
& Demonstratiuum. Enthymema
vero deliberatiuum, quoddā ē ipsa
permissio, & quoddā est ipsa prohibi-
tio & hoc, quia nōs cōsileus siue
contendat vni homini ciuitatis de eo
quod sibi proprium fuerit, aut com-
munitati hominū ciuitatis de eo,
quod sibi fuerit commune, semper
conlula oratione, quæ est persuasio
& dissuasio. Persuasio autem est
oratio deliberatiua, qua intenditur
persuasio, quæ res expediat quæ fiat. Dis-
suasio vero est oratio, qua intenditur
persuasio, quæ res expediat quæ nō
fiat. Et iam sub his ingreditur præ-
ceptum, & inhibitiō, & incipatio,
& reconciliatio. hec autem nō dif-
ferunt nisi descriptione loquentis,
& eius cui fit sermo. Quia præ-
ceptum est, quod oratio fiat a prin-
cipe ad inferiorem. Si autem he-
ret ab inferiori ad principem, esset
supplicatio. Iudicialis vero ora-
tionis sunt etiam duæ species: ac-
cusatio, & defensio criminis. Le-
fensio autem criminis est qua libet
h. iij oratio

Rhetoricorum.

G oratio, qua intendit qd illud, qd quis
petit, esse, qd est, qd non est, aut
cuidam, aut qd proveniens non facit
malū, aut qd non proveniret ab illo
neq; bonū neq; malū: p accusationē
vero intelligit ofo, qua intendit qd
quidā fecerit contrariū illarū rerū
q. 1. ar. 1. Incep. et c. In q. 1. grad. 1.
sub accusatione. Demonstratur ve
ro orationis sūt doq species, aut la^a,
aut vituperium. Laus autē oratio,
qua fit p fualio, q. res arbitrariē ho
minis, de quo loquitur, sint bonæ,
de quibus fit persequitur spe alx. Vitu

H peritū autē est oratio, qua tradit p̄sua
sio q̄ res arbitrariz hoīs, de quo lo
quitur sicut malē de quib⁹ est defe
ctus atq̄ suę: & q̄ tempus appropria
rū reb⁹, de quib⁹ est cōsil. ū hī tps̄ fi
turū: qm̄ hō consulti hōi de reb⁹ pri
uatis. Tps̄ autē propriū reb⁹ iudicia
libus, est tps̄ p̄teritū quib⁹ cōque
rit in rebus, q̄ iā perueniunt. Si āt
cōqueris de reb⁹, q̄ timeret. ne p̄ue
niāt ab eo, de quo cōqueris, hec q̄
rela est ad modū cōsiliij de eo, qd̄
adi lex p̄cedit tunc cōcedit p̄ hū
cōsiliū de reb⁹ iā factū, sed ex par
te p̄uenerit eas, cōn at accusatio
hī te viciat non p̄ alia t̄p̄ sed d
re q̄ accidit. Retineto tēmon
struatur cōtēptus n̄ ē ēpo
rū est i q̄ n̄ tps̄ glens hoc est p̄oxi
mū hīc n̄ tps̄ t̄p̄ n̄ cōsiliū hūc
& vituperat, cōtēptus tps̄ laudis
& vituperat p̄ laudatū & vitupe
rat. Aliqñ autē laudare quas dā carū
per modū ex indultia ad augendū
virtutes laudat, & eius vituperiū de
rebus, quarum innouationē timeret
inde euenire, aut quarum innoua
tionem speraret, & permisceret lau
di cōsiliū ad laudatū per cōtēptu
tionem illarum rerum.

De f. e. f. s. orum reorum causarum. K
Cap. 7. "

Fines autem harum orationum sunt tres. trium orationum. Orationis quidem deliberatiue finis est ipsum expediens & noxium. quoniam qui consulit, persuadet expediens, & id quod expedientius est: & dissuadet noxium aut nocentius. Orationis vero iudicialis finis est iustitia & iniquitas. finis autem orationis demonstratiue est virtus & vitium. & si vnus istorum videretur sine alterius, hoc non est secundum primam intentionem, sed propter finem eius proprium exempli gratia, quoniam consulens seu deliberans tractat per suasionem, quod nec sit iustitia nisi in quantis, ut per suasionem confutetur autem illi cuius est iustitia, & per suasionem id quod sit inique, pro id est in eo non inest arguitur quod timeret. Et sic etiam videretur virtute & vitio, hoc est ex parte eius vilis aut noxii, quod ei adveniret. Quando autem istorum trium finium singuli appropriant singulas harum orationum, hoc est ex parte, qua sunt fines secundum primam intentionem, definitiones distinguentes singulas harum orationum, sunt inter se differentes, quae traduntur de eis per hos fines. significat autem quod hi fines sunt proprii singulis horum trium generum orationum quia quando per suadet de eis per finem alterius generis, aliquando non sit aduersario obiectio & destructio per hoc, sed plurimum quod assentiretur ei hoc, non assentiretur ei finis illius orationis, qui eam appropriaret. Exempli gratia, quia quando argumens argumentaretur, quod quispiam accepisset bona cuiusdam, ille autem nocuerat ei, aliquando aduersarius assentiret

sentiret huic q̄ fuerit, sed non assen-
A tiret ei, q̄ acceptio suorum bonorū
 fuisset iniquitate. Deliberatiuus au-
 tem assentiret ei, q̄ agens illud con-
 tingens sit iniquus: sed non assenti-
 ret q̄ sit in e- n- s. Occasione autem
 ingressus horum finium in se inui-
 cem multotiens accidit consiliis,
 q̄ consulant de rebus noxijs sophi-
 sticē: ex eo q̄ sint iustitiz, aut q̄ nō
 sint iniquitatis: sed non concederēt
 q̄ sint noxię: sed aliquando vtunt
 verlutia in argumentatione ad esse
 ipsarum actionū in illis. Exempli
 gratia, quia consulunt ferre mortē
 in bello, & non fugere: ex quo fuga
B iure est in iuribus. Itē, cūdo ali-
 qui viri cogerent quosdā homi-
 nes, & dominarentur eis, consulens
 aliquando consuleret eis, ne dolerāt
 ea vi, quia non esset iniquitas: & ali-
 quando putatur de ea, q̄ nō sit illis
 noxia. Sicq; etiā qui laudat, assen-
 titur q̄ res noceat. sed argumētatur
 q̄ sit virtus, sicut qui eriperet homi-
 nem à morte, & cognosceret q̄ ipse
 moreretur eripiens illum hominē,
 iam aduersarius assentiret, q̄ mors
 noceat: sed ostenderet q̄ sit virtus.
 sic aliquando sophisticē laudaret vi-
C tium, ex eo quod sit vtile: sed nō cō-
 cederet, q̄ sit vitium: immo argumen-
 tareretur de eo; q̄ sit quādam virtus,
 occasione vilitatis quę esset ei. Sic-
 que ergo singulę harum orationū
 vtuntur sine reliquę earum per ac-
 cidens. & ideo hęc nō esset obiecto
 in ipsam: sed absq; dubio esset obie-
 cto in hunc illius: quando autem
 vna virtus sine alterius, est sophisti-
 ca. Ex quo autem hęc ars est syllogi-
 stica, notum est q̄ oporteat q̄ in ea
 sint præmissę. Sux autem præmis-
 sę sūt tres, quas narrauimus, icota,

& probationes. & signa & hoc q̄ **D**
 syllogismus simpliciter sit ex præ-
 missis absolutis: syllogismus autem
 proprius inq; aus arbuti in a-
 midis proprijs. & ideo enthymema
 est syllogismus compositus ex his p̄-
 missis, quarum meminimus. Quo-
 niam autem primo expedit scire de
 dispositione rei, de qua est consiliū
 q̄ sit contingens, quoniam res im-
 possibiles non possunt fieri, neq; in
 præsentī, neq; in futuro: & ideo non
 caderet in ipsam consiliū. Sicque
 etiam indiget duobus rel. quibus gene-
 ritus huius art. sic est, q̄ primo **E**
 dignoscatur q̄ res iam fuerit, & acci-
 disse; hoc est de genere demonstra-
 tiuo, & genere iudiciali. Sicq; igitur
 impossibile est huic art. dici, cum
 huc apud ipsū præmissę, quibus
 traderet deliberatiuo persuasionē
 q̄ res sit possibilis vel impossibilis, &
 q̄ fuerit aut non fuerit in iudiciali
 aut demonstratiuo, vltra præmissas,
 quibus declararent tunc fines illos.
 iterum ex quo non sufficeret rheo-
 ricis adhuc ex eo q̄ rhetoricę sunt
 laus in demonstratiuo, & persuasio
 & dissuasio in deliberatiuo, & accu-
 satio & defensio in iudiciali, sed in-
F tendunt q̄ constituent cum hoc, q̄
 res, q̄ expediat aut sit mala, sit ma-
 gna aut parua, vilis aut nobilis, dec⁹
 aut dedecus, & hoc aut simpliciter,
 vel in comparatione. hoc est, q̄ sit
 maior & nobilior, aut e contra. No-
 tum itaq; est, q̄ expediat q̄ apud o-
 ratores sint præmissę, quibus cōsti-
 tuant q̄ bonum aut malum sit, ma-
 gnum aut paruum, vile aut nobile,
 decorū ei cui attribuitur aut dede-
 cus. Hę itaq; sunt omnes spe-
 cies præmissarū quibus
 vtitur hęc ars.

Postquam autem iam declaratu
mus numerationem premissarum,
quibus a

quibus consulimus, sunt he, de qui
bus est opinio. Sicq; iam declaratu
est ex hoc sermone, qd sit bonu de
quo consulimus, & per qua rem he
& illa sunt res voluntariæ, quarum
initium essendi est a nobis: non res
necessariæ, quarum esse non est pe
nes nos: & largitio diu perfectæ
inter res voluntarias & non volun
tarias. Verificatiois aut numeri su
brogularum earum fm vitium eius
quod sue nature est, q cognoscit,
nō est hu
pionem ex notitia rerū voluntaria
quæ excedit hanc & formatione &
portionatas, sed res famosas. Qñ
narravimus, iam declaratum est ex
hoc sermone, q quicquid diximus
de partibus huius artis, sit verū: hoc
est, q ipsa sit composita ex scientia
Logicæ, & scientia Morali, & q in ea
sint res topicæ, aut similes rebus to
picis: ac et philosophicæ, aut similes so
phisticæ, si hanc partes vnius artis, si qñ
accipiunt oēs fm modum & dispo
sitionem illius vnius artis, & de i
serunt, hoc est res, de quibus nō est
adiumentum ad intensionem illius
vnius artis. Qñ aut hoc ita fuerit res
morales redeunt, vt procedat circa
eas in hac arte, qua intedere faciūt
aut artis moralis. quā sunt vñ en

A bus autē topicis & sophisticis procedit in hac arte: qua id quo vitæ hæc ars, est id quod est prius in prima notitia hominis: non quod est remotum a

logisimo per syllogismum notū vulgum, quod est prius in prima notitia hominis. Sic autem est in rebus politicis, ut in rebus domesticis, ut in rebus rusticis, ut in rebus mercatorum, ut in rebus militum, ut in rebus artificum, ut in rebus negotiorum, ut in rebus

B illarum vitæ n. eis quatenus cōtue-
tus est vsus earū apud vulgus: sicut
sunt loca simplr & fm quid, & exte-
ra, quibus ex te vulgus vitæ. illa au-
tē differt ab his, quo ad mensurā spe-
culatiōis sibi differt ēt quo ad me-
surā speculationis huius artis de re-
bus voluntarijs a speculatione, quæ
fit de eis in scia Morali. hoc est, quæ
illa speculatiōes voluntarias specula-
tione, quæ fit hōi fm ipsam notitiā:
& dimittit pfectionē speculationis
hōi scia Morali. Res autē, de quibus
consultat Orator, quedam sunt
de quibus consultat hōibus ciuitatis
fm eorum communiter: & quedā
sunt, de quibus consultat hōi illi
ciuitatis, aut cuidam particulari c-
tati eorum. Res vero, ex quibus fit
consultum de rebus magnis rerum
ciuitatum, sunt prope numerū qui-
narium. Quarum vna est tra-
ditio consilij ad aggregationem diuitia-
rum, quæ thesaurizantur ciuita-
tibus. Secūda autē est traditio cōsiliij ad bel-
lum aut pacem. Tertia autē est tra-
ditio cōsiliij ad custodiam ciuitatis
ab his quæ extrinsecus in ipsam de-
scenderent. Quarta autē est traditio
cōsiliij de eo, quod ingreditur ciui-
tatem, & exitus ex ea. Quinta autē
est traditio cōsiliij ad expeditionem
legum. Illa quidem, quæ consultat
de aggregatione diuitiarum, indi-
get se se tres res. Quarū vna est, quæ
cognoscat stuges ciuitatis quæ sunt:

hoc ē, an sint plātē, aut asalia, aut mi-
neraria, aut oēs hī, aut dux earū: vt
si deheerit aliquid ex nobiliori earū
ad aggregationem diuitiarum, vt a-
suleret ad augendum illum. Secūda
est, vt sciat cum hoc omnes ciui-
tus illius ciuitatis. Tertia autē est,
quæ cognoscat species hominum, qui
sunt in illius ciuitatis vt hī sūt ei sili-
q. sili. & est illi cui non

art, consulat expellere illum ex ciui-
tate. Secūda autē est, quæ cognoscat
expensarum vitæ statum in mode-
sti, aut vltia necessarium, cōsulat ex-
terpere ab eo excessum illorum bo-
norum, quoniam non sunt diuitie
per solum augmentum bonorum,
sed etiam per diminutionem expen-
sarum. propterea prouerbio dicitur:
diminutio expensæ est fortuna diuitum.
Ex necessarijs autē hī quiditas illarū
rerum & mensura indigent & earū

cōsultatio. Tertia autē est, quæ
consultat de lingulis harum re-
rum, & non indigeret traditione cō-
siliij ad augendum plā as, quæ sit agri-
cola, neq. animalia quæ esset arma-
tus, sed & thieret ei eius locuta fm
mensuram indigent earum: sed in-
digeret & ipse cum hoc, quæ cognos-
cat conseruatum precedentē de
his rebus, & quid sit de eis apud ho-
mines. Consultans vero ad bellum
aut ad pacem, indiget quæ sciat vim
eius: qui propugnat, & vim ei quæ
propugnaret, & mensurā rei pueniē-
tis p bellu, sit ne parua vel magna:
& quæ sit dispositio ciuitatis, sit ne
aperta aut accliuata, sit ne dectilis
& plōs thieret nāsam, sit ne dectilis
aut roī vltia, parua vel multa: hoc ē,
an mensura illorum sit, qua posset
eos decollare, aut sua mensura non

De bello
& pace.

Consultat
de ag-
gregatione
diuitiarum
legum.

Rhetoricorum

G sunt alios, absq; qvillus eorum sciat
quid sit hoc bonum: & p̄eligūt ip
sum, & cupiunt ipsum p̄z alijs. qñ
autem al q̄s homo interrogaretur
de illo, responderet responso extol
lente eius naturam: sed apud singu
los eorum est suum esse solum. Qñ
autem singuli eorum interrogaren
tur, quid significat suum nomen? re
sponderet alio responso ab eo, quo
responderet alius omnes autem eli
gunt ipsam occasionem huius affe
ctus, ei naturaliter inexistētis apud
omnes. Hoc bonum vniuersaliter
est ipsa bonitas dispositionis, & par
tes bonitatis dispositionis. Et ideo
cōuenit, quod primo distinguam⁹
id sit bonitas di dispositionis vniuers
alis oratione: deinde distinguamus
suas partes & numeremus sua con
traria & res, de quibus sit persuasio
& dissuasio: & sunt res viles bonita
ti dispositionis aut vilesiores, & no
xix seu magis noxix. His enim per
ficuit nobis sermo de rebus, ex qui
bus componuntur orationes delibe
rative, quæ sunt cum omnibus ho
minibus. Qui autem loquuntur sunt
de his rebus, nisi de his, quæ contrā ad
modum rerum vniuersalium: sicut
est
lam: & parvascere rem magnam,
quando vellet vilipendere eam, &
quod non expediat ei, quōt persuadeat
de rebus quæ contrā p̄tēt boni
tatem dispositionis, & de rebus quæ
impedirent bonitatem dispositio
nis, aut transferrent bonitatem dis
positionis ad suum contrarium, &
non dicunt quæ sint res, quæ infer
rent corruptionem bonitatis dispo

sitionis, aut ipsam impedirent, aut K
eam transferrent in suum contra
rium. Bonitas vero dispositionis
est cōuenientia actionis cum digni
tate & utilitate, & vniuersa
& delectabili, cum sanitate, & ampli
tudine diuitiarum, & decore dispo
sitionis apud homines cum adeptio
ne rerum tuentium has res, & effi
cientium eas. Testatur autem quod
bonitas dispositionis sit luvulmo
di, aut aliqua res quæ sit quāsi hoc.
Quando autem bonitas dispositio
nis hæc fuerit, partes eius sunt glo
ria genealogiæ seu prosapiæ, & mul
tudo fratrum & filiorum, & diui
tiarum, & decus actionum & hono
rum, & decus senectas
nequoniam magis ex
vius diuitiarum quā
earū acquisitio: quoniā acquisitio
est efficiens diuitias, vius vero est p
sarummet diuitiarum in se. Decus M
vero actionis secundum decentem
inonem, est id, quod omnes pu
tant laudabile: & est illa, qua acqui
ritur res: quam appetunt plures in
dubitanter: aut meliores homines,
& disputatius, & disputatius. Honor
vero in hac nostra ætate est prouidē
tiis, quibus est bona prudentia, ille ē ip
se non est aurum primum talium
actionū, nec preciosa esset loco, ca
rum, nec honoratur in omnibus
bus

Rhetoricorum

Quia ille est solers, quando attraxe-
rit alium, aut propelleret ipsum, aut
ipsum eleuauerit, vel expelleret eū,
aut premeret illum, & fieret ab eo
hæc actio in omnes, qui ei obtempe-
rarent aut pluribus eorum. Robo-
ris autem virtus est q̄ excedat plu-
res homines & superet eos longitu-
dine & latitudine, & prof in uitate,
& eum eius grossitie eius motus nō
sint defatigantes occasione bonitatis
huius uirtutis grossities autem eius
nō sit pinguedo neq; res acquisita.
Dispositio uero quæ vocatur f̄ti-
tudo, est composita ex ḡtitudine, &
H robore, & agilitate & hoc, q̄ quando
agiles connecteretur tribus, possi-
bi e esset q̄ cito perueniret ad rem
distantem quā si esset agilis sine ro-
bore, non perueniret cito ad rem di-
stantem. & hoc, quia quā amplectitur
grossitiem & robur sit luctator. ille
autem, qui amplecteretur grossitiē,
& robur, & agilitatē, est solers. Qui
vero amplexus fuerit eluctatē, & agi-
litate tumultu, nuncupatur apud eos
nomine deriuato à peritiu vsus ro-
boris & agilitatis. Cui autem am-
plexus fuerit omnes hos motus, est
I qui vocatur apud eos dominus qu-
que ludorum laudanda uero esse
elucet per se uerum, magis uero
est puritate ex tristitia. quia si appi-
narent homini labores an ei adue-
rum ad ultimum senectutis, non ha-
beret senectutē laudandam. Si au-
tem rediret, ut sit mundus a tristitia
& si non acquieuerit vsq; ad ultimū
senectutis, & fuisset in tristitia & an-
gustia, fieret habens decentē seu mo-
destam senectutem si uideretur exem-
ptus ex angustiis, quando haberet
bonam portionem beatitudinis &
uirtutum corporis, hoc est, q̄ esset

sanus, & non occuparent infirmitates
pedimenta turbantia suam senectu-
tem. & hoc, quia quando ipse esset
morbosus, aut eius fortuna esset ad-
uersa, quia iam ipsum occupassent
impedimenta, non esset decentis se-
nectutis: & si esset longeuus & mor-
bosus similiter. Iam autem dubiet
quo modo esset longitudo uitæ cū
morbis: sed putatur q̄ vis longitudi-
nis uirtutis sit vis sanitati. Iam
nō aspicimus plures homines, quo-
rū uita prolongatur, cum sint mor-
bosi. Huius autē uerificatio est sciē-
tiæ Naturalis: nostræ autem uerifi-
cationis huius scientiæ non esset utili-
tas. Rhetor autem persuadet per eā
rem huius, quæ manifesta est. Co-
pia uero amicitie & certitudo mo-
tus hominū ad fratres non atretet,
quando deamur, quod ut amicos
& socios eorum multum est quā-
geret. Iam quo t̄ putaret quā uia
rerā terat. Iam non loquar ex quo
apremet motum ad p̄ceretur uia-
men. Qñ autē amicitia & societas
sunt hæc, manifestum est q̄ homo
habeat agilitatē nem̄ diffidentis p̄
multos fratres. Apertudo uero fortu-
næ beatitudinis est, q̄ casus hominis
sit causa essendi ei ipsum bonum: &
hoc aut ex bonis, quæ sunt ei per se,
aut ex bonis quæ sunt ei extrinsec⁹.
Causa uero casus esset ipsa natura, aut ef-
set ipsa natura, quæ ē ut plurimum.
Exemplum autem eius quod sit ex
casu naturali, est q̄ oriat̄ homo ha-
bens uirtutes & diffidat optem. quā dū
homo ei esset susceptio rerum ueniē-
tium, ex amicis ueniret. Iam
homo, si uirtutes, causa est ueniret
naturalis: sicut q̄ oriat̄ sanus. Iam
autem casus artificialis: sicut si ha-
bueret uenenum, & curaret eū ab ali-
quo

A quo morbo, qui eum oppresserat. Causa vero pulchritudinis & proficitiei, est calus arithmeticae & naturalis. Et summa rei est: q̃ bona, quorum causa est bona fortuna; quę est ipsa bonitas casus, sunt illa bona, q̃bus homo gauderet possidēs ea. Præterea, bonitas fortunę fit causa bonorum, quę nō sunt vere bona, sed apparent bona in habitudine & comparatione ad alium: licet turpitudine alicuius hominis esset quoddā bonum, quando aspiceretur alius turpior eo. Et sicut si duo homines existerent in vno loco belli, quorū vnū illorum duorum offenderet sagitta & nō offenderet alterū, quia apparet, q̃ maximum bonum proueneret, quod nō esset illi, ita in habitudine ad alterū: & præcipue si moris illius, cui nō offendit sagitta, fuisset q̃ i pluribus bellis militatus esset: alter autem non militatus esset penitus, nisi in illo bello solū. Sicq; etiam, quando vnus reperiret prædam quam quęsierat, apparet q̃ esset quoddam bonum in habitudine ad illum, qui eam non inuenisset, licet fuisset parua præda. Faciat, & consideret istud, ex quo tunc militaretur turpius, eamque bonę fortunę. Notificatio vero virtutis magis expedit, q̃ habebat sermo de ea circa lermoneum de rebus, ex quibus fit laus: quoniam virtus propria est laudantis. & ideo oportet q̃ qui laudaret distincte, sciat virtutes. & licet earum quę dā sunt futurę, & quędam præsentis, laudans consulere de eis qua essent præsentis, deliberat vnus autē, quę essent futurę, hoc est iouantes. Huiusq; sunt fines, quibus consulens deliberat vnus. Ex his autem manifesta sunt

sua contraria, quibus deliberationes,
 dissuaderet, & sunt illi, ex quibus
 fiunt orationes dissuasionis, cū nu-
 merus illorum sit ille idem nume-
 rus, & situs illorum ad orationes de-
 lationis. Per illa autem prima intentio cogita-
 tionis consulentis est, q̃ consulat de
 re iuvante, ex qua sequerentur sin-
 guli fines illorum. & hoc, quia hi fi-
 nes sunt initiū cogitationis, & vlti-
 mum operis res autem iuvantes sunt
 vltimum cogitationis, & initium
 operis. Intendo aut per initium co-
 gitationis conclusionem: & per vlti-
 mum cogitationis ipsas premissas.

De locis inferentibus Iuvantia, &
Noxia. Cap. 9.

Quod si res, quae sunt bonae, sunt
simpliciter bonae, et non sunt bonae
simpliciter, sed bonae per hoc, quod
sunt ad aliquid, id est ad bonum, ex quo
ipsa sunt initium operis. Ea autem
quae iuvant, & si non fuerint bonum
simpliciter, sunt bonum, quia sunt
via ad bonum simpliciter. Bonum
autem simpliciter est, quod est
eligibile propter seipsum, & alia eli-
guntur propter ipsum, quod om-
nes appetunt. Intendo autem hic per
omnes homines, qui habent prudē-
tiam decoram & claritudinem. &
hoc, quia bonum aut esset vere bo-
num, aut esset bonum estimatio, &
hoc secundum verificationem istius
boni apud singulos homines. quan-
do ergo rei, quam homo crederet,
inveniretur, haec fides, iam sufficeret
& completum esset eius questum,
& non relinqueretur ei desiderium
alicuius rei penitus. Res autem iuvan-
tes per hoc bonum vltimas, sunt qua-
runt generum, res efficientes, & res
Rhet. Poc. cū cō. Aut. l. con

Rhetoricorum

Gonferuantes, & connexę efficientibus, & connexę conseruantibus. Et hoc quia connexum rei numeratur cū ipsa re: sicq; et connexum corrupti rei numeraretur cū ipso corruptente: & connexū contrarij efficientis cum cōtrario efficientis in rebus, ex quibus dissuaderetur. Connexio autem finis ad efficiens aliquū fit simul, sicut connectitur laus acquisitioni rerum laudabilis: & aliquando fit posterius, sicut est scientia, quę vltimo sequitur doctrinā. Res autē efficientes sunt trium specierum, per se, aut per accidens: que

Item si res per se aut per accidens: quæ
 autem sit res per se, & sit pro
 xima, sicut alimentum est efficiens
 sanitatem, aut remota, sicut est pie
 medicus: ita autem, quæ est per acci
 dens, est sicut actio exercitij desan
 gatorum ad sanitatem, quæ non aut
 oportet quod species efficiat in partem
 bonum, sicut hec tres species. Dicitur
 itaque res inuantes ad bonum, quæ
 dam sunt bonæ per se, sicut est colla
 tio alimentum ad sanitatem: & quedam
 mala per se, & bonum quoddam quod
 inuatur ad bonum, sicut est potas
 venena inflammatio. Mala autem, quæ
 ferunt ad bonum, sunt duobus modis.
Idis, quorum unus est quod ex eis qui
 ratur malum bonum, & aliter malum
 proveniens ex bono, quod est in eis
 acquiritio sanitatis ex potu venenato
 & sicut est passio aegri illius, qui ac
 quiritur multatorem dicitur, &
 quæ iam eorum sunt ex, & eas pro
 uenit, quæ a maiori malo quod sit il
 lud, quod ex eis proveniret: sicut
 est in eo quod a lucra causa, & in
 quando projiciunt suas merces: quoniam
 projectio mercium est mala: sed ex
 ea acquiritur ruinio a maiore malo
 quæ est submersio in mari. Illa autem

A res voluptatem, & efficientes decorum regimen. Hinc est, quod putatur de diuitijs, q̄ sint bonę, quia sūt causa harum ambarum rerum nobilium, quarū vna est, voluptas, & altera decus regiminis. Et aptitudo disponis per fratrum multitudinē repetitur efficiens plures res bonas. & hoc, q̄n amicitia inter eos esset ppter ipsam amicitiam in se, non q̄ sit amicitia inter eos propter aliam rem, q̄n fratres, qui sunt talis descriptionis, faciunt vile & honorem, & gloriam, & alia pręter hæc, quę eodem honorum cursu cursitāt. Hoc

B autem fit in effectu & oratione, quę orationes & actiones quę sunt ad honorem & gloriam & alia pręter hæc, quę cursu harum cursitāt, sūt bona & vilia. Viles autem per se sunt habitus naturales, quibus homo fit aptus ad res decoras sicut est claritudo, & memoria, & disciplina & agilitas motus: sicq; etiā sunt psectiones scientię & artes. Sicque & laudabiles consuetudines, quę omnes cum sint iuantes ad alia ab eis, ipsę sunt in se bonę per se eligibiles. Et ipsa sanitas etiā est quid bonum utile. Hęc itaq; sunt bona q̄

C omnes concedunt, & cōueniunt in eis, q̄ sint bona & vilia. & quando declaratur de aliqua illarum rerū q̄ sit bona, illa declaratio nō est modo falsigrapho, & sophistico, quę fit in hac arte q̄n vero declararetur de aliqua re contrariorum illarum q̄ illa sit bona, & de his q̄ sint qd malum, hoc fit in hac arte sophistico, hoc est per declarationem fallentem & hoc, quia malum iuvat per accidens, sicut declararet vir orator quibus alicuius ciuitatis: q̄ pusillanimitas sit eis bona, quia si efficerē

tur fortes, exiret ab ipsa ciuitate, & adiret eis inimic⁹: sed pusillanimitas non est bona simpliciter, sed esset bona hominibus ciuitatis, quibus hoc acciderit. vile vero, & vt plurimum, & per se est ipsum bonū sicut ipsum malum contrarium illi bono est vile inimicis. & hoc, quia ipsa pusillanimitas est vilis inimicis, quā est mala per accidens hominibus ciuitatis. Sed iam cōtingeret q̄at quid quod esset quoddam malum alicui homini, q̄ noceret suo inimico & id, quod ei esset quoddā bonum, iuaret suum inimicum: sicut est pusillanimitas hominum ciuitatis, q̄n exiret a ciuitate, nō habent vires, vt resistent suis inimicis. decet autem oratorē, vt sepe apprimere confideret vilem harum rerū. hæc autem enunciatio non est vniuersalis: hoc est, quę adierit q̄ omne nocens inimico & dolere facies eum, id sit vile: & q̄ omne iuuans inimicum & letificās ipsum, sit noxium: quia multoties fit q̄ vna res noceat alicui homini & suo inimico, & iuuet aliquem hominem & suū inimicum. Exemplum aut illi⁹ qd iuaret a nobis, & vterque gauderet eo, est recessus inimicorum a se inuicē, q̄n fuerit inter eos magna clades & iam satur sit vterq; eorum pditione & morte suorū, absq; q̄ vter eorum p̄qualuerit alterutri. quia quicquid post hac rem gestam recesserint a se inuicem, vterq; eorū gauderet illo recessu. & id illud utile ēē etiam vile ipsi inimicis. Noxium vero ambobus est id, quod multoties cogit ad amicitiam inimici. & hoc, quando cōsequarentur ad perueniendū mali incidētis in ipsos absq; exercitū alterutrius eorū: &

L ij tolle-

Rhetoricorum.

G tollerantia plurium nationum dig-
nitas ut hac de causa & reo di-
citur quod malum agere sat non meretur.
Et hoc etiam est vnum ut tam quo
malum sit utile: hoc est, qd noxium
cadens in aliquem hominem cadat
in eius inimicu. hoc enim cogeret
amicitiam inimici: & tunc ille ini-
micus, qui extrinsecus descenderet,
appeteret contrarium eius, qd appe-
teret uterq; duorum inimicorum, in
quos descenderet exterior & interius
eius. & hoc, quia uterq; duorum ini-
micorum appeteret amicitiam alte-
rius occasione auxiliandi sibi contra
inimicum. de hoc autem dicitur in
H¹ tunc scilicet ille autem qui in
descenderet, appetit sedicium suu ini-
micu ad suum robur, aut illu au-
geri. Arist. autem dicit qd ideo fit ut
plurimum eius qd faciunt excessi-
ua d' sp' r'ia, & operatur ut velle
et actiones ad tale bonum, quo re-
pellit ut velle huiusmodi. n. r. r.
ficatur autem anima dispendijs ad
tales res, pp manifestationem illius
qui conexus est eis ex finibus illius
quesiti, & eius propinquitatis: adeo
q quando repetiretur hec res, repe-
rereur & ille huius, ac etiam excessi-
uum malum cadens in inimicu ef-
fet causa non d' huiusmodi. r. r. r.
quod illi prius prouenisset. & nisi ef-
fet illud non admitteretur. quia si-
cut refert Arist. & illud idem scribit
ipse poeta Homerus: accidit eundem
regi, qui inimicus erat Græcorum,
qui hora confictus captus fuit: quē
posuerunt angustis carceribus mā-
cipatum per plures annos. in quib⁹
carceribus interfecerunt eius filiu
& ille petiit ab eis, ut darent ei eius
cadauer, ut conquereretur, & deplo-
raret ipsum, ut sui moris ē in suos

mortuos: & fecerunt ut petierat, in **K**
bueruntq; ipsum illi: qui gratular⁹
est eis pp hanc paruum rem, quam
ei concesserant. Vtile autem bonu
& opus, quod magnificat eius mo-
dum apud illos, ad quos talia fuit &
eius agenti proueniret maximum
bonu r'abilis ad quos. Itad fieret,
est qd homo ingratu a quem homi-
nem excelsi modi cuiusdam gene-
ris hominum: cui etiam esset inimi-
cus excelsi modi alterius generis ho-
minum, & ageret malum in inimi-
cos illius hominis, & bonu amicis
suis. Sicut accidit Homero cu Græ-
cis & suis inimicis. ipse enim inten-
dens se quodam magis aut antiquu
gloriam Græcorum, pp rogatione
aut determinauit illum, & Græ-
cos eius amicos. quedam autem ex-
tremum eius inimicum determina-
uit in peratorem, & in uictoria, qui
etiam in inimicis Græcorum in quibus
dam uictoria, & intentu fuerunt in-
ter eos. fuit autem ille magni deco-
ris & excelsi. Itaque quid Græcos,
& magnificauit illum omni magni
hærentia: adeo q putauerunt de eo
q i se esset vir fortis & primus
de iunioribus tam Græcorum. Et
vniuersaliter inimicis malefacere **M**
& amicis benefacere est ex rebus ex-
pedientioribus. conditionis autem
huius operis, qua laudetur suus ca-
sus est qd uixit deinde, o q parat,
q vult in rebus non, huiusmodi
tunc in rebus qd parat
cum ad illud, siue agens fuerit ma-
gnum in se, aut paruum: & qd pute-
tur qd eius operatio non sit occasio-
ne timoris, neq; rei quam speraret,
se i se. Itaque eius agens & de-
finit in rebus parat huiusmodi, quo-
niam per hoc actus perseveraret
ab

A ab agente, & essent ei faciles nostrę operationes, quę sūt propter timorem & per al. quod paucum temporis non molestant ipsū quando autem prolongaretur eis tempus, redderent molestię, & pauperent. quando autem cessarent ex hoc, fieret odium agenti ab eis in quę actę fuissent. & ideo annexum est actui, qđ sit facilis agenti. Hęc itaque sūt cōditiones principij actionis bonorum, quorū casus est laudabilis, & vtilitas est inuenta. Præmium vero cuius casus nō est laudabilis, est illud præmium, quod sit s̄m id quod cuperet naturaliter ille, de quo meretur ab omnibus hominibus: qđ est qđ careat beneficentiā, quę peruenit ei aut quantitate, aut vilitate: aut quia id quod est ipsum præmium esset superfluum menti, & non indigeret eo. Illud autem præmium est, quo philosophici fallitur. Ille autem de quo naturaliter meret, est ille, qui expetit qđ eius præmium sit s̄m reliquam harum trium intencionum: quoniam ille, de quo meretur est, a cū esset avarus ad largiendum illi, illi avarus periret, & qđ non cuperet indecedere. Et alio, quod perueniret ei, aut qđ defectus sit paucior quā bonum quod ei peruenit. Quando autem ipsum præmium fuerit talis descriptionis: immo conuenit esse. Ex tē aut genere sicut de aureis per drachmas, aut virtute, sicut hic præmium diuitiarum per honorem, quo acquirerent aliquid tale, quales sūt illę diuitię, idq; est iustum præmium, immo est equa iter conuertibile. Quādo autem ipsum præmium non fuerit conuertibile equa lter, neq; fieret eo fraus, sed putaretur de illo de

quo meretur, quod omnino sit eius arbitrij præmium deficiens, neque excedens eius arbitrium ad id quod esset maior: siue eius præmium ceciderit ad id quod esset minus, aut ad eū tale aut ipsū simile. Illud itaq; esset præmium decens: quoniam eius præmiū per minus non fuit tale ex arbitrio, sed quia nō fuit ei aptum aliud vltra hoc. quando autē contingerit cum hoc, quod ille actus sit ex his, quibus gaudet amici, hoc est amici illius, de quo bene meretur per illum actum, & male sit suis inimicis, & cum hoc esset res excellens apud plebem: & hoc in habitu digne eius ex quo provenit, & maxime quando beneficentiā fuerit ex his quę decet appetitū eius, ad quę fieret sicut mereretur: aut amator honoris beneficaret honore, & amator diuitiarū diuitijs, & amator victorię victoriā. Hęc itaque beneficentiā non solum est iocunda recipienti beneficentiā seu suscipienti præmium, sed etiam sibi est valde laudabilis: & sic est dispositio reliquarum specierum bonorū. Actiones vero beneficentiarum, & præmiorum incipienti, & ei de quo bene meretur, sūt faciles, & deceret qđ personaret agens in ipsis, quando esset secundum suam naturalem dispositionē aptus ad illas actiones, & iam perueniret ei habitus, quo perueniant ex eis illę operationes. De numero autem bonorum aptorum quę non putatur quod imminuant benefactorē penitus: sūt directio ad viam vitę, & increpationes morales. Ex his itaq; modis orator susciperet præmiā, ex quibus traderet persuasione, quod res sit utilis vel inutilis.

Rhetoricorum

G De locis inferentibus magis laudatum,
vel magis Noxium. Cap. 10.

Quoniam autem aliquando orator significat quod ipsa res sit utilis, sed argumetur, quod haec sit aliqua res, quae ut magis utilis ideo oportet quod sint, loca, ubi ut valeat declarare, quod res sit magis utilis, & magis laudabilis. Quorum quid sit est quod id quod omnibus rebus fuerit utile, sit magis utile, quia id quod non est utile quibusdam rebus. Et quod id cuius utilitas est durabilior, sit utilius eo cuius utilitas est brevior. Et maius est utilius minori: & quod plus est utilius paucis, & quod amplectitur plures descriptiones ipsius boni aut quod ambiret cunctas illas, id esset utilius. Descriptio autem perfecti boni est, quod res sit utilis propter se non propter aliud, & quod ab omnibus expectatur, & ita doli animo & sapientes exigantur. Id est, quod amplecteretur omnia haec attributa, aut plura eorum est summe bonum & utile, quod est finis aliarum rerum, quae bonae denominantur. Res autem denominatae bonae dependentes ex hoc bono, quod amplectitur haec attributa, dicuntur de eis quod sint utiles, quando unum illarum acciperetur unum horum attributorum aut plura uno attributo, & quolibet harum rerum, cum sunt plura attributorum ipsius boni, nulla est minor, ex quo unum attributum non est minus doli aut tribus. Ac etiam quando nobilissimum unius generis est prestantius nobilissimo alterius generis, genus cuius est illud nobilius, est prestantius altero genere. Illius autem generis quod est prestantius altero, nobilissimum p

stantioris generis est prestantius nobilissimum a tertius generis. Id autem est convertitum prout. Exempli gratia: quia si mares sunt prestantiores feminis, vir prestantior est muliere, & vir est prestantior muliere, mares prestantiores sunt feminis. Hoc autem ita fuit: quia proportio nobilissimi ad suum genus, est sic ut proportio alterius nobilissimi ad suum genus: & sit proportio generis ad genus eadem proportionem nobilissimi ad nobilissimum. Preterea quando res inferit aliquam rem quam non inferit eam, illa ex qua inferitur res, est etiam brevior, quam illa ex qua non inferitur illa res. Exempli gratia, principatus & dicitur, quod ita dicitur annexum principatus: principatus autem non annexum dicitur ideo principatus est eligibilior dicitur. Sicque etiam est dispositio noxiorum: quia egestas annexum est avaritiae ideo egestas deterior est quam avaritia. Inferens autem tunc partitur aut quod si nullum praecedens & annexum sicut est esse albi & albedinis finis, & licet est nexus hominis & animae, aut quod reperitur ipsum annexum postremum praecedens, sicut est nexus sapientiae ipsi dicitur autem autem nexus ut in potentia, hoc est, quod alterum eorum operetur actione alterius, sed non convertitur, hoc est, quod illud alterum non operetur actione alterius. Exempli gratia, de egestate & avaritia quia egestas annexum est avaritiae, sed non annexum avaritiae actio egestatis quoniam egestas impedit maiores res quam sit privatio vultus avaritiae, quae est avaritia. Rusticus, quod agit minus bonum est,

A est vilis: gratia exempli, solertia & pulchritudo, ambæ sunt viles, & bonæ, sed secundum soleritiam nalius bonum fit quam fiat pulchritudine: illa itaque est vilior. Sicque etiam sanitas est maioris utilitatis quam voluptas: quoniam plura bona sunt sanitate quam fiant voluptatibus. Ad hæc quod est eligibile, ipsum simplex maiotis exultationis utilitatis est quam id quod non est eligibile nisi appositum cum altero. Ideo quia pulchritudo non est eligibile nisi cum bono, cum sanitate sanitas autem est eligibilis sine

B pulchritudine necesse est ut sit maior exultationis vel maioris quam pulchritudo. Ac et quæ fuerint duæ res, quarum una est ipsa perfectio, & altera via ad perfectionem: illa quæ est ipsa perfectio, est præstantior, sicut sunt sanitas & voluptas: quia sanitas est perfectio, & voluptas est eius generatio: ipsa autem generatio est via ad perfectionem. Præterea quando fuerint duæ res, quarum una est eligibilis propter se ipsam, & altera est eligibilis propter aliam, illa, quæ est eligibilis propter se, est præstantior

C eligibilis propter aliam, exempli gratia, sicut sunt scia & diuitiæ: quia scientia est eligibilis propter se, diuitiæ autem sunt eligibiles propter aliud. Adhuc illa res, quæ constituit eius possessorem minoris indigentia amicis, aut villo viro, est præstantior quam illa quæ ipsum constitueret indigentiorum, quia qui sufficientior sibi est, & non indigens hominibus, est ille qui indigeret paucioribus rebus numero, & inuentu facilioribus. Præterea quando fuerint duæ res, quarum una ad eius acquisitionem indiget secunda, secunda

autem non indiget prima ad eius acquisitionem, illa quæ non indiget altera ad eius acquisitionem est eligibilior. Cuius exemplum est de diuitijs & filiis, quia filij indigent acquisitione filiarum: diuitiæ autem non indigent acquisitione filiorum: sicque diuitiæ sunt præstantiores vilis. Postea autem declarabitur quod res quæ est principium, non oportet quod sit maior res, cuius illa fuerit principium, & hoc quia voluntas est ipse bonus principium: boni autem opus maius est quàm boni voluntas: sicque etiam est de disciplina & scientia. Quando autem fuerint duæ res

E duo principia duarum rerum, quorum principiorum vnum est vehementius secundo, illa cuius fuerit vehementius principium, est vehementior. At conuersa huius est, quia quæ duæ res fuerint principia duarum rerum, quarum vtraque esset efficiens, vna autem illarum vehementior fuerit secunda: illa quæ fuerit principium vehementioris est vehementior. Sicque est in istis principijs, quæ est finis. Quod autem compararetur principium efficientius ad finem, potest, & putaretur quod efficiens esset vehementius hoc, & hoc, quia efficiens est quod efficit finem: & nisi esset ipsum, non reperiretur finis. Post autem esset etiam, quod putaretur quod finis esset vehementior quàm ipsum principium, & hoc, quia nisi esset finis efficiens, esset superfluum. Exemplum itaque eius quo constituitur finis vehementior efficienti, est sermo eius, qui narraret turpitudinem alicuius, & diceret, quod peccat, quod referatur ad iniquitatem, quando magis hoc efficeret quàm alius sermo, qui constitueret ei hoc, quia nisi venisset ad illud, non pueniret ab

Rhetoricorum

Indidamum. Exemplum autem si-
lius, quo agens constituitur vehemē-
tior hinc, est sermo dicētis, q̄ quidā
firmioris est. Et hinc est, q̄
et illud opus: & nisi consuluisset
et illud opus, & si opus, & si
et illud opus, & si opus, & si
est ante finem occasione finis
sus cuius esse est rarius est excellen-
tius sicut ē de auro & ferro. nisi qa
si aurum esset rarioris esse, nō esset
vilius. Amplius etiam est oppositū
tum esse, est excellentius eo, cuius
esse est rarius propter multitudinē
sui esse, & communitatem suā vili-
tatis. Ac etiam id quod est difficile
ius difficile est esse, imminuit in-
venio; id aut quod est difficile in-
venio, est extraneum, & homines
plures in eo appropinquat
ius est, q̄ id cuius est est facile, sic ex-
cellens est, & per se totus
ties expecteremus ipsum. Item res,
cuius contrarium est vehementius,
ipsa est vellemus. Ac hinc est
et illud opus, & si opus, & si
et illud opus, & si opus, & si
per vehementius & rarius hic intel-
ligatur vehementia comparationis
fm bonum solum, sed etiā fm ma-
lum, & fm id quod non est bonū
neq; malum. Sicq; etiam est de fini-
bus & rebus, propter quas sunt hęc
opera q̄ quidā fines luerint inten-
tionis boni q̄ aliqui alij; & intentionis
mali quā aliqui alij, res precedētes
hęc posteriores sunt potius & rari-

terea illi habitus, & virtutes, & vni
uersalis res estic etas, que vehemē-
tior est, & magis est, & magis
sunt vehementiora qm proportio
operum ad principia est eadē pro-
portioni principiorū inter se, quia
hic est qd est, & magis est, & magis
cere est eligibilis quam olfacere.

tionem ad suas causas efficiētes nō
efficiant in tota etena earum
quæ casu accidunt ex re: quia excel
lentis scilicet, ex re: et excel
lentis re: et in omni etena quæ in
venerunt.

[illegible][illegible]

Rhetoricorum

[illegible]

hoc est commune & legales, quæ A
isto vocat res excellentes. Iudicium
autem excellentiū hoīum purē mē-
tis, quorum mors sit p̄ se uanitas,
nes, aut plures, est prestantius: quia
priuation afflictiōis p̄nat tibi
superium: & defectus hoīs studiosi
nobilis & pauca acceptatio suæ ora-
tionis. Aliquando autē oratur res
economice tuas & hoc, quia aliquā
do hīs, qui tantā parā metus itutione
sunt acceptę orationis. & si ne no ple-
bis aliam ratiōem daret, aut a sū-
plendet parum ex eis & ita, quando
minorat res putant qualiter sint
acceptę: quoniam quod placet plebi L
est, quod per se non est accepta. pau-
ci autē ex plebe sunt discernetes. Ac-
cepta illi sunt, quia celarentur duas vir-
tutes, scilicet bonitatem & utilitatem
habet utranque esse, magis aut ostēd-
dit, quia ostendebatur etiam utru-
tusque p̄ se ex toto taberent, ne ab-
stineret res, quia non capere
le adueniret, est, q̄ efficit causa essen-
di has res aduenientes suis virtutib⁹
quæ intenduntur ab illis ad virtu-
tes. Hinc itaq; sunt hui⁹ speciei ora-
tionis acceptę, licet fieri acceptę
orationes p̄ma specie indicata tra-
M
rit, quæ accipitur de illa ratione sus-
cillit, sed accepta, plebs dicit
o aut specie vnde accepta ab ho-
minibus scilicet illorum, quos honor-
abit auct, quoniam ea ex quo honor est
p̄ se, in vitam, putatu, q̄ quanto
honorabilior fuerit homo, tanto ef-
ficer maioris virtutis. hoīs autē illius
speciei, quos offendisset maximum
damnum & plurima poena virtutis
occisione, illi sunt rationes &
maxores arguitur nomen omni quæ
eligant aliquam rem, ali, aut ele-
gerint

Agerint aliam rem præter illam, illa quam hi eligerent, esset præstantior & eligibilior. Diuisio autem rei in suas partes conduceret putare de re quod sit magna & præstans: & ideo Homerus, quando voluit magnificare malum quod contigit cuidam civi tæ, locum illum in laqueis, & meminit de interfectu infantis, & ululatu propter eos, & combustione civitatis, & alijs speciebus malorum, quæ contigerant illi. Sicque etiam compolitus cōducit ad putandum de re quod sit præstantior, & est contrario huius: hoc est, quod accipere tur loco particulari ipsū uniuersale, quod contineret illa. Causa autem proveniētijs ipsius persuasione in his duabus speciebus est transmutatio & commutatio. Ex quo autem res difficilius esse secundum se & rarioris esse, putatur quod sint præstantiores, res quæ sunt frequentioris esse secundum se, & facilius esse videntur excellentes, quando reperiuntur in locis, quibus suum esse est raro, aut temporibus quibus raro sunt, & ætatibus hominum etiam, quibus raro reperiuntur. sicut esse hominē oratorem grate puerile aut a quo nūm mutatio est quod reperiatur a comitate, si sit temporis. sicut est ille, qui ageret breui id, quod ei cōditionis est quod agat longum tempore, aut illæ res proveniētijs ex potentijs, ex quibus raro proveniūt sicut si imbecillis ageret opus fortis: & ager opus sani. Omnia autem hæc, & eis similia sunt ex his, quæ constituant excellentem & admirandum hominem, qui nō est excellens. Ac etiam pars excellens unius rei est ex excellentioribus rebus, sicut est cor animalium aut cerebrum, aut ver-

ex anno, & iuuenis ex civitate. Præterea id quod expedit præstantiori, est maioris utilitatis quod id quod magis noceret imbecilliori, sicut est sanitas in senectute & morbus in ea: quia sanitas in ea est eligibilior quod i puero: ægritudo vero est nocibilior in ea. Iterum id quod he in ultimo vite, est præstantius: quia res quæ solent fieri hominibus in ultimo suæ vite sunt præstantiores: sicut est scia, & sapientia, & ceteræ virtutes quæ crescunt longitudine vite. Item res, quæ quæ sunt aut accipiuntur, earum actio esset sua veritas, sunt excellentiores quod ille quod quod fierent, nō esset sua actio veritas suæ perfectionis. Arist. autem vocat illas, quæ quæ sunt, earū actio fuerit sua veritas, eas de quibus inter dicitur veritas: alias vero vocat illas, de quibus interdicitur laudabilitas, hæc est, quarum actio non est sua veritas. Et definiit res, de quibus inter dicitur laudabilitas, quod sint illæ, quæ quæ ignorantier, aut errore herent, non laudarentur omnino. Ille autem, de quibus interdicitur veritas, sunt res, quæ qualitercunque fieret attigisset perfectionem. & ideo bonitas receptionis decentis est præstantior actio rei decentis quia quod fieret errore aut ignorantier actio decens, non acceptaret neque laudaretur eius agēs, ex bonitate vero passionis & receptionis ipsius qualitercunque contingeret, eius recipiens iam acquisivisset inde ipsū bonum. Ac etiam id, cuius actio est eligibilis propter se, & si nemo cognosceret illud, est eligibilis eo, quod non est eligibile: nisi qua cognosceretur, sicut est dispositio sanitatis & pulchritudinis, quoniam sanitas est eligibilis propter se, pulchritudo autem est cognoscibilis propter

Rhetoricorum

Conceditur ad. Ac etiam quæ expediunt
pluribus sunt & expeditiores
ficut q̄ expediunt lōpitudine vitæ &
decori victus, hoc est victui delecta-
bili, & vobis salutari tam & laudabili
vobis honorum & utilitatis & odoris
perfructu virtutis & iustitiæ p
ligentia esset
dicitur enim
quod dicitur

mis iocūdx, diuinitz vero sunt causa
omillionis miseriz. viraq; aſe iſta-
re, ut ſceſt præſtans, & p ſe eligi
b. ut erit demiffio miſeriz &
actiones iocūdx. qñ aũt coniungũt
Hic hoſe, conſtituunt ipſum magnũ
& præſtantiffimum quorūcunq; ſi
ue nouerit hoc quicunq; nouerit il-
lud, ſue ignorauerit illud qm̃ hzc
ſunt bona, q̃ vere acquirunt non ex
his bonis, de quibus intendit laus.
Exiſtentib; aũt iſtis diuinis cā ceſſa-
tionis miſeriz, putant quidã viri, q
ipte ſunt ipta felicitas Alijs aũt appa-
ret, q̃ felicitas ſit, cō illis connectit
alia res, quod eſt neceſſariũ. quia cō
ueniens eſt, q̃ beatitudo ſit cōſolatio
& cura. q̃ periclitet. quia damnu
aduēiens illi, qui hēt duos oculos, e

qui haberet vnū oculū, & deficeret ei.
quia ab ipso monoculo auferretur ma-
gis amanda res, q̃ auferretur ab illo, q̃
haberet duos oculos. Et sic h̃ felicitas
est diuicijs & alia re, danmū adue-
niens ex ablatione diuinarum non
esset sicut ex ipsarū ablatione, si ip-
se solus essent ipsa felicitas. Sermo
autē de omnibus his rebus hic nō est
fm modum verificationis, sed locu-
tio deē s' est fm modum, quo indi-
get eis orator. Expedit autē temp ora-
tori, quando intulerit conclusiones
ex talibus prmissis q̃ eas cōfirmet

exemplis sumptis ex viris, qui opera
ti fuerint illas operationes, & adue
nerit eis vultus, aut damnum. Hinc
est quod expeditorum, quod obseruet nar
rationes & historias. Hæc itaque sunt
res, quibus constituuntur quod res sit vi
lior, aut magis noxia.

De rebus quibus fit bona persuasio, aut
dissuasio statutorum. Ca., II.

[illegible]

maxil-

Rhetoricorum

[illegible]

H consulant sunt iusti & decori operis : adeo q̃ hæc res hic prædictæ sint nobis notæ, & existant in nobis : q̃ qñ nobis inexistat mos, quẽ suademus, nostra oratio de illa suasionẽ est vehementioris suasionis . Et id expedit, q̃ nõ cõsulamus, nisi de his quæ reperiuntur in nobis, & peiperemus, q̃ nobis inexistere. Notũ autem est q̃ constantia legum iuuatũ finẽ acquiritur modo resolutione .

Igitur per hunc & quod hinc mo-
dum & per hunc & per hunc &
veritas locum habet. Sicut la-
tis est hinc arti Sermo vero de his
rebus fm verificationē habetur in
libris Politicorum.

Sermo de laude & vituperatione.
Cap. 12.

Propter hoc etiam loquimur de vi-
tute & vicio, honesto & torpi-
ga hęc sunt, qu'bus aliqua res lau-
datur & viruperatur, & cōtingit ex
nostra notificatione harum rerū.

q. notificemus res, quibus homo con
t. tueretur prestantia (u. v. h. s. ex quo
hic est secundus trium modorum,
quibus occurrat suasio, sicut ex no
stris timone premissum est & hoc
quia est specie laudis, hoc est, q. re
bus quibus possumus laudare alios
valeam⁹ laudare nos ipsos: licet nō
cōueniat omnibus reb⁹, quibus lau
daretur alius. Sed hoc solum fit fm
virtutes, quę sunt res, quę verunt⁹
ad arbitrium. Quoniam autem sepe
accidit, q. hostes & spirituales lauden
tur virtutibus & rebus aliis ultra vir
tutes, & non solum laudibus horū
hoc accidit, sed etiam laudibus rerū
animatarū & inanimatarū, hoc est,
quippi laudentur aliis rebus, excep
tione virtutū. Cōuenit itaque in qua
mā hoc esse, ut ex quo sunt laue
rentur rebus aliis, in his tam per
virtutē, & per rebus virtutib⁹,
ut sermo de his sit vniuersalis.

Dicimus autem quod honestum
 sit, & utile, & proprium, quod
 est utile, & bonum, & iocun-
 dum, quia est bonum, quando au-
 tem ipsum honestū hoc fuerit, ma-
 nifestum est, quod virtus sine dubio
 sit honesta, cum est bona & lauda-
 bilis. Virtus autem est habitus, qui
 mentis omne habet, cum, quod bon-
 ueritatur, & laudatur, & conser-
 uatur, quod sit bona, hoc est conservans
 habentem, cum & est, & est, & est.
 & ideo est qui facit esse omnem a-
 ctionem, qua intenditur versus ali-
 quem finem nobilis mensurę excel-
 lentis modi ad prouentionem huius
 finis. Partes vero virtutis sunt iusti-
 tia, & ceterę virtutis, & fortitudo,
 & magnificentia, & temperantia,
 & magnanimitas, & humanitas,
 & liberalitas, & prudentia, & ceterę.

L

110044

Verdine

M

Vicenç

DATE

Aria. Quædam autem harum virtutū sunt, quæ sunt virtutes solum in essentia studiosi: & quædam earū sunt, quæ sunt virtutes, quib⁹ agunt in alios hoīes. Hæ autē, quæ agunt in alios homines, p̄stāiores sunt apud quosdam hoīes q̄ apud alios, & aliquo tēpore magis q̄ alio tempore. Exemplū est, quia virtus fortitudinis est eligibilior tempore belli q̄ tempore pacis: sed virtus iustitiæ est eligibilis in pace & bello simul. Virtus autem liberalitatis & magnificentiæ est eligibilior indigentibus q̄ non indigentibus. Differt autē virtus magnificentiæ a liberalitate s̄m magis & min⁹: quia virtusq; actio est in diuitijs: sed magnificentiā est maior actio q̄ opus liberalitatis. Iustitia vero est virtus æqualis, qua studiosus largitur singulis hominibus portionem illis expediētem: & hoc s̄ n̄ mensurā, quā præcipit lex. Iniquitas autē est mos, qua homo accipit aliena, quæ lege non essent sumenda. Fortitudo verō est virtus, qua homo agit operationes decētes & expediētes ad solertiā, ut præcipit lex adeo p̄nace, ut actione dirigat ad legē. Pusillanimitas vero est contrarium huius. Temperantia vero est virtus, qua homo operatur circa voluptates corporis s̄m mēsuram, quam præcipit lex. Intemperantia autē est contrarium huius. Liberalitas vero est virtus agens honestū circa diuitias, quod famosum fuerit. Avaritia autem est huius contrarium. Magnanimitas vero est virtus, qua fit decus excellentium actionum. Pusillanimitas autem & insolentia est eius contrarium. Prudentia vero est virtus intellectus, qua fit decus animaduertentiæ, & consilij, cum esse virtutum mora-

lium illi, quæ sunt ex rectitudine dispositionis. Hæc itaq; est sententia de virtute & suis partibus, quatenus indigem⁹ eo in hac arte. Cōstituere vero reliquas res ultra virtutes quibus homo laudatur non est difficile. & hoc, quia notum est, quod agentia virtutum sicut sunt intelligentia & vsus rerum, quibus autē aguntur virtutes, sunt res decoræ & laudabiles: res vero, quæ insunt ipsismet virtutibus, hoc est accidentia quæ insunt eis: & res, quæ connexæ sunt virtutibus, sunt illæ, de quibus nunc loquemur, quæ sunt signa virtutum, & accidentia connexa virtutibus. Laudatur autē hō suis actibus, quando fuerint decori & laudabiles: quia plures actiones virtutum sunt res, quibus nō laudat. Sicut enī sunt plura accidentiū. Exemplū actionum & accidentium, quæ sunt laudabiles, sunt actiones fortitudinis in bello. aut illius qui actionem virtutis exercet in bello. & si non fuerit ex illis, quibus est habitus fortitudinis. Sicque etiam sunt accidentia, quæ adueniunt fortitudini, quibus laudatur aliquis. Exemplum vero actionum, quibus aliquando non laudatur, est sicut distributio diuitiarum: quia est de numero actionum liberalitatis. sed hic est actus modi prodigalitatis. Exemplum autem accidentiū, quibus non laudatur homo, est passio hominis ab equitate, & ceteris: & hoc, quia actus equitatis est laudabilis: passio vero ab ea non est laudabilis: quoniam putatur de ea quod sit deprectio & dedecus. Et vniuersaliter actiones virtutum sunt laudabiles, quando iuste metiuntur: operationes autem magis difficiles faci-

Rhetoricorum

G in quibus homo laudatur, quartum
premiū est honor, sunt laudabi-
les operationes, & quartum pre-
miū, quod dicitur, labor & caro ef-
fectus, hoc amplexus sapientias li-
mul, & laus a consensu, & ratio, & et
tantum propter bonitatem, laudatur
ex illa. Lequa ito homo prope-
rate virtutes propter eam us ad-
natur & si acceperit etiam, & et
boni & huiusmodi, huiusmodi laus re-
tur laus. Ac etiam laus huiusmodi
siste us, ut sua natura sunt, & et
& huiusmodi, & huiusmodi est, & et
et huiusmodi, & huiusmodi est, & et

Hic inquit Operatioes attente
proprie voluntatis & determinatio, &
liberatio ex quibus actionibus, ex
fectu voluntatis, homogeneitas de
voluntate finis & virtutis
qualitatem, proprie voluntatis
nū, & recipit ex eo virtutis, &
autem voluntatis determinatio, &
ipso voluntatis finis & virtutis
et autem voluntatis finis &
autem, proprie voluntatis
agent non recipit ex eo virtutem

de exultantibus in tantis bonis
desideriis, cum, in hoc, etiam
aliquos, qui, in hac, etiam, in
tempore, una, omni, nite, et
fuerit, & perit. Sed, etiam, o
fuit, etiam, & cum, in, compe
tatione, etiam, in, etiam, in, etiam
ho, & per, etiam, etiam, etiam, et
tur, etiam, etiam, etiam, etiam, etiam
cant, virtutem, quia, putatur, de, illo
viro, quod, verecundia, prohibet, et co
ducere, illud, vinum. Ac, etiam, inue
recundia, ad, commemoratione, et
piridini, est, signum, quo, homo, lau
detur, & hoc, quia, putatur, quod, pudo
re, comprehendatur, huius, quod, com
morantur, turpitudines, quas, egerit.

ante perat uis exalere a illas aut
ca pideret sicut et hanc. Et aut
accidit euidā mulieri notæ sapie-
tiæ. qd. dicitur, eum qd. dicitur hanc ob-
loquutus fuerat turpia: qd. dixit ei
ut dicitur. Et postea dicitur, qd. dicitur
impudenter. Illa autem dicitur, qd. dicitur
dicitur. qd. dicitur, qd. dicitur, qd. dicitur
ac pateretur, qd. dicitur, qd. dicitur
fationem aliam. Nam, qd. dicitur, qd. dicitur
fuit: qd. occasione suarum virtutum
nemo obloquere feci, neq. nutu, ne-
que, qd. dicitur, qd. dicitur, qd. dicitur
locutionis: imo tunc illa cōstituit nar-
rare virtutes, & laudare eas hñtes cō-
stituit. Et dicitur, qd. dicitur, qd. dicitur
ri ē, qui fecit erant, irati sunt verbiq;
illius viri, nec suo obloquio: cū no-
fuit viri, qd. dicitur, qd. dicitur, qd. dicitur
rat. Et dicitur, qd. dicitur, qd. dicitur, qd. dicitur
ad illas, constitueret exclamationem
ad illas, & eis inflāmatū inter viros
hñ. Viri autem qd. dicitur, qd. dicitur
hoībus, nisi vehementi inclinatio-
ne naturæ, sicut est tēperātia, & for-
tutudo, & ceteræ. & hoc qd. illi esset
hñ. Et dicitur, qd. dicitur, qd. dicitur, qd. dicitur
de qua mentionem fecimus cum
dicitur, qd. dicitur, qd. dicitur, qd. dicitur
tionibus redditur vir de numero vi-
rorum habentium virtutes, quæ nō
puenirent homini nisi maxima ad-
uerrentia. decus autē boni, qd. ipse de-
corus nō acquireret ex eo aliquam
rem, est ea his quibus laudaretur. &
i.

qua sunt honoris. Vendicari et ho-
minē ex inimicis & non parcere eis,
est res, qua meretur laudem. quia
vendicari ex eis est meritum: meri-

- A** tum autē est iustitia honesta. Amor etiam victorie et honoris ē ex his, quibus laudat homo: quia ambobus etiam, ut significat electio, res virtutes, non occurrunt actionis diuitiarum per eas. Amor autem virtutis et gloriae recte conseruitudinis. Amor vero honoris significat electionem cunctarum virtutum. Et ideo optat electae virtutes sunt illae, quibus acquiritur eas non intenderet acquisitionē diuitiarum. hoc. n. significat excellentiam virtutis. Illis autem actionibus laudatur homo, quarum moris est, quod permaneat sua memoria perpetuo observata hominibus. Res autē, quibus laudatur homo, sunt laudabiles dispositiones apud homines, quas constitueret signū excellentium sicut hominem esse deo et virtutis poemam, et huiusmodi apud Graecos. hoc. n. significat nobilitatē et excellentiā: ex quo non cuique hominum facile est decus versuum et poematum. Nam decori poetarum non facerent opus illius, qui non fuerit poeta decorus, neque acciperet pro sua arte, quum de quoque contingeret. Nobilitatis autē conditionis est, quod homo non indigeat aliis, sed se ipso sustineat. Per electam autem quod accipimus in laude, et vituperatione res proximas virtutibus et virtutibus. Illa autem sunt vitia, ex quibus reperiuntur opera virtutis, aut virtutes, ex quibus inveniuntur opera vitiorum. Laudatur autem homo virtus, ex quibus inveniuntur opera virtutis, quando putatur quod illae sint virtutes, quia illa opera sunt opera virtutum: sic putaretur quod virtutes sint vitia, quia accidit quod ex eis inveniuntur opera vitiorum. Exemplū quidem vitiorum, ex quibus inveniuntur opera
- virtutum, et putatur quod sint virtutes, et ut defatigatus, a quo sunt opera patientes tolerantis, et putatur quod sit tolerans. Et ita, pens, ex quibus reperiuntur opera circumspiciunt: et propterea putatur quod sit circumspiciens. Et si non sit circumspiciens, qui putatur quod sit temperans, cum sit ab eo, quod sit temperatus per accidens. et sic praecipue audax putatur quod sit fortis. et c. et iniquas mentis, quod sit venerandus. Exemplū autem huius quod putatur quod sit vitium et non est vitium, est, quod accidit magnanimo, quod timeat res parvas: et putatur quod sit errans, et subdolos. Magnanimus autem faceret hoc in rebus, ex quibus non adveniret ei magnus timor: neque vehementer damnum. et hoc etiā ubi decet esse quod negligat illas. Ac etiā putatur hic locus econverso huius, quod dicatur de timido quod sit magnanimus. Et ex eo, quod laudamus hominem distribuentē suam amicis et aliis quam amicis cognitis, et incognitis, nam putatur quod excellentia virtutis liberalitatis sit distributio diuitiarum omnibus. Expedi autē, quod laus sit eo, a quo eis illius, qui laudatur: sicut dixit Socrates quod facit et laudare Athenienses Athenis: et expedit laudare singulos homines, quia sunt laudabiles et laudationi. et virtutes omnium civibus, ex quo hoc est varium. Ex laudibus autem rerum quae sunt extra, est laus parū et commemoratio gestorum Antiquorum. Et hominis audis est, quia sua cogitatio ascendit virtutibus: et non satsit his, qui ei pervenerint. Vir autem magnanimus, qui non satsfacit suo alio his gradibus dignitatum, et ei pervenerant, laudat ambabus his rebus extrinsecis: hoc est, virtutibus suorum maiorum, et quibus ipse acquisiverit conuer-

A ex sua animaduertentia & arbitrio. quod qñ superadditur, non conuenit. q̄ laudetur eo illi, quorū beatitudo est à fortuna sed expedit q̄ laudentur illi, quorū beatitudo est ex animaduertentia & arbitrio, sicut quidam qui ingrediebatur capitulum laudis. Quando autem huic addidisset dicens, ideo non expedit q̄ expectantur res quę casu sūt: sed illas res, quę sunt ex animaduertentia ingressę fuerunt consiliū: rebus autem casualibus possibile ē q̄ utatur quis aliqñ ad laudē, & nonnunq̄ a vituperam. Nam op̄e bonas horum variatur, quidam n. homines sibi vñr, q̄ bonis, quę casu sūt, nō expedit q̄ ipsi homo laudetur: ex quo sunt res, nō obiecta, neq; firmiter acquisita ipsi hominī. Alij autem aiunt, q̄ expedit, q̄ eis homo laudetur, & q̄ ipse significet diuinā providētiā ad illum, cui accidit, illę autem causę in his rebus, quę arbitrio sunt, semper eis laudatur: & qui illis vituperatur, semper eis vituperatur. Conuenit etiam, q̄ viat̄ ad laudem illis reb⁹, quibus res magnificatur, & extollitur, quod est q̄ conueniat dī p̄ aliquid p̄tate p̄ potestate sit plures res & hoc, quando diceret q̄ ille fuisset primus, qui hoc offerret, sicut dicitur de hostia Abel & Cain: aut q̄ pausillo tēporis fecisset id, cuius cōditionis est fieri magno temporis spatio, & q̄ mirabilia fecerit nam omnia hęc constitunt excellentiam agentis. Et sic si militer, qñ diceretur q̄ ageret tempore, quo sua actio esset difficilis & hoc, quando fuerit, sicut expedit singulis hominib⁹. Pręterea si agēs esset illorum, ex quibus actiones & orationes sepius succederent, eius

actio esset excellens: & operationes, D quas homo ex eis contraheret, non essent actiones quę herent casu, sed usq; operationes, quę voluntate & animaduertentia fierent. Has autem res possibile est ingredi consiliū: hoc est res, quę magnificarent illam rem: sicut consuleremus hominē, q̄ cōformeret primo laudabili illius generis aut similis esset secundū illam laudem, aut ei consuleremus q̄ esset vniuersitatis laudabilis, in quorum lat̄ dem nemo contendit: sicut sunt homines, qui foro & publice laudant, aut illis fiat similis. E Et ex eis, quibus magnificatur laudabiles, est ipsorum cōparatio ad illos qui faciunt contraria suorum operum: & hoc mētionem faciendo suorum laudabilium operum. Expedit autem quod his assimiletur illi, quorum conditionis est, q̄ similes fiant maxime laudabilibus, & cōtinuo se comparent illis, & suis consuetudinibus utantur ad laudem: & si non perueniant ad eorum gradum dignitatis. nam illorum virtutes sunt in continuo augmento. Comparatio autem ipsius inter hominis cum alio non conuenit, nisi fiat ex studioso vito occasio ne affectus proprij amoris hominis ad se. Nam ille videret sua vitia esse pauciora vitijs alienis, & si essent maiora. suas autem virtutes faceret maiores, & si sint minores. ideo non cuiuscunque est vis comparationis. Valeret autem ad illam studiosi homines, vt Aristot. refert de Socrate, quod ipse comparasset inter semetipsum, & inter alios ab eo: & ferebat iudicium de proprijs moribus circa dispositionem, quam animaduvertebat inter

De amplificatione.

C conueniat dī p̄ aliquid p̄tate p̄ potestate sit plures res & hoc, quando diceret q̄ ille fuisset primus, qui hoc offerret, sicut dicitur de hostia Abel & Cain: aut q̄ pausillo tēporis fecisset id, cuius cōditionis est fieri magno temporis spatio, & q̄ mirabilia fecerit nam omnia hęc constitunt excellentiam agentis. Et sic si militer, qñ diceretur q̄ ageret tempore, quo sua actio esset difficilis & hoc, quando fuerit, sicut expedit singulis hominib⁹. Pręterea si agēs esset illorum, ex quibus actiones & orationes sepius succederent, eius

Rhetoricorum

G se & inter alios. & si eam inuenisset
virtutem, commendabat se de ea. si
autem eam reperisset vitium, punie
bat se pro eo. Comparatio aut expe
diens illi, qui vellet adolere virtu
tibus, eodem est qd. atq. va. & la. ma
bnes. Significat aut q. tunc in ad
dabiles hoc est. illi quorum merites
sunt in continuo aug. & cro, q. coe
gerint suos amicos, ut aut. & a. de
prionem studii. loq. & ad. de. & a.
rent ex hoc. & la. la. & a. & a.
bem. Mai. & a. la. aut est. p. agni
ficatio rei. ingreditur aut. de. & a.
magnificat. & a. rei est. & a. excel. & a.

Hic, excelsa tua auct est extensis, vir-
bus aliqua res laudatur. Exposita,
quoniam velles magnificare personam
nam quod contumaces plures laudabilibus
narrantes est excellen-
tius laudabilis, & ostensio suae virtu-
tis ad plebem. Et versus una oratio est
specierum communium tribus ge-
neribus orationum quia est magnifi-
catio sit communis tribus generi-
bus rhetoricarum orationum, & tropos
tamen est, laus & vituperatio. Nam
homo laudatur aut vituperatur rebus
existentibus, quarum esse oes con-
fitemur. magnificatio autem pro-
pior est eum quod sit et quod est prius
tum & non expectat, cum laudatur aut
quod quod desiderat non aliam tatem rei, &
eius honorem & gloriam. Vnde aut
signorum & exemplorum & prior est ip-
si consilio cum quod ex rebus ad, prius, &
iam exacte sunt, sit opinio de his, &
futuris sunt, quae largiatur causam &
occasionem rerum quae praedixit
fuerunt, nos aptiores sumus ad acce-
ptandum & magnificandum suam
enunciationem & iudicium. Noti-
tia vero iustitiae, & iniquitatis pro-
priae iudicialibus. & universalius

[illegible]

Sermo de Accusatione & Defensione.

Cap. 13.

Postquam autē loquuti sumus
de rebus de iocratione, & laude
& vituperio, iam expedit, loqui
de tertio genere, & de re au
tus attus, quę est accusatio & de testi
fio. hoc autem heret, quia narramus
ex quo speciemus, prout illam con
nectuntur sylogismus, qui hanc sim
mo sum accusat omnis, & tan via de
fensionis, & non hinc minus si gulas
illas species. Species autem per mis
saram, ex quibus hanc tractamus ac
culationis, viua et talia sunt species
species. Quarum vna est pramissum
sumptum ex efficiente, hoc est una
nante. Secunda autem species est
pramissum sumptum ex patien-

A re, hoc est ex illo, in quem infertur iniuria. Tertia autem est præmissarum sumptarum ex ipso meritu actus. Acceptarum autem ex efficiente notitia sit, quæ dicitur meretur res, q̄ quādo fuerit alieni homini, putatur q̄ iam fecisset iniuriam, & q̄ in medium feramus, quæ sint illæ res. Sumptarum autem ex patiente, est quando numerantur res, quæ quando facta sunt in eam homini, erit ipse aptus, ut recipiat iniuriā. Sumptarum vero ex actibus est, quādo narraremus quibus actibus sit iniquitas, & in qua dispositione actus intelligat iniquitas, & quo pacto hoc eis contingat. Expedi autem ante hoc q̄ narremus quid sit iniquitas: deinde procedam⁹ ad sermonem de singulis his tribus rebus. Dicimus autem q̄ iniquitas sit voluntarium nocumentum propter peccatum in statuti legem. Statuti aut sunt duæ species, quia quoddam est propriū, & quoddam est cōmune, propria aut statuta sunt statuta scripta, quorum timemus ne obliuiscatur, nisi scriberentur, quæ propria sunt singulis populis, & singulis nationib⁹. Communia vero statuta sunt statuta non scripta, quæ omnes cōcedūt, sicut est honor parentum, & benefici gratulatio. Actus autem voluntarie fit quando efficiens ageret ipsum eius cognitione nō coact⁹ simplici vi, aut secundum aliquem aliū modorum, de quibus infra fiet mētio: & cum hoc ille actus esset ex illis, quos ille cuperet & optaret. Quidam autem actus voluntari⁹ est, qui fit animaduersione & arbitrio præcedenti: quidam vero est, qui fit ex animaduersione præcedenti, sed ex imbecillitate animaduersionis occa-

sione malorū morum, aut abusus. Manifestū aut est q̄ qui ex animaduersione faceret aliquam rem q̄ ipse cognitione eam faceret. Quādo aut res ita fuerit, manifestū est q̄ illam facerent ex animaduersione, aut imbecillitate opinionis noxijs actibus aut latentibus, hoc est mixtis ex damno & p̄fectu, illi sint iniqui: & q̄ hoc fit aut eorum malitia aut imbecillitate opinionis. Et q̄ ille, cui fuerit vna rerum, quæ sunt cō imbecillitatis opiniois, & ille fuerit causa essendi illam rem, q̄ ille tulit malū, & esset iniquus, sicut ē iniquitas diuitiarū: cuius cā ē illarū appetitus & iniquitas voluptatū: cui cā est vehementia submersionis in vicerem & ingluuiem, & oīū: qđ ē causa iniquitatis circa plures res. Sic i, & pusillanimitas & i leco timidas & pusillanimitas recipit ab eis totis, & detrahit eis propter pusillanimitatem, quod ei inferret Sicq, & i ludolium⁹, qđ recedit a suis socijs ppter honoris amorē: & sic amatores victoriæ recederent a suis socijs propter victoriæ amorē: & vir præceps ira furibundus & iracundus nocet suis amicis occasione cuiusdam iniuriæ, quam apprehenderet. Stultus vero amens operat iniquitatem, quia cōplicat in eo iustitia & iniquitas. Præceps vero est iniquus propter pacem eius appetit laudis, & te sūt illi, quæ his similes sunt rerū, q̄ sūt cā iniquitatis non ex animaduersione. Res vero quæ notificatur propter ea quæ præmissa sunt ex commemoratione virtutum, & ex commemoratione affectuū, quæ postea scribetur, & q̄ vniuersaliter sūt aut ex malo more, aut malo affectu.

Mali aut mores notificantur ex his,

M iiij quæ

Iniquitas
quid.

Rhetoricorum.

Guae premiffa funt. hoc eft ex noui-
ta tuoru contrahano. q̄q̄q̄q̄q̄ ut vir-
tutes & affectus. qui notificabuntur
in fecundo libro. Postquam autē hoc
contulerit. iam peruenit nobis ter-
mo. q̄ narremus pp quid interat in-
iuria iniqua & quo p. loſe ſcīquo
rū q̄ inferant iniuriā: & quib⁹ res⁹
inferant iaturā. ultra q̄ neceſſariū
ſit. q̄ incipiamus & exponamus q̄
ſunt illae res. quibus iniquitas ferunt
iniuria. hoc eſt res. quas q̄ incip-
ſint. inferrent iniuriā. & q̄n eaſdem
adiſſent. inculciſſent ēē iniuriam.
Maſſetū autē eſt q̄ tractatus accu-

Hatominus expedit q. p. procedat in hac
actu defensionis. quoniam al. p. vult
accusare p. in qua oportet q. ei no-
te sint res, de quibus accuset, & quot
sint, & que sint. Loca vero defensio-
nis non sunt determinata, p. carfi nt
loca accusationis: sed determinan-
tur loca defensionis sui loca accu-
sationis. Accusatio aut est quada ve-
hemens res ad postum humanam:
ideo nos aspiciamus p. iures, qui ca-
de no accusant, necesse est illi iudici
& collationis. Omnis aut q. effi-
cit al. qua rem inique, aut iura q.
ex se suo voto, & eius arbitrio sol-

1 aut non ageret illam ex f. & tuo ar
bitrio & hoc, aut ageret p. am con
tingenter, qui vocat casus: aut illud
efficeret necessario. Is aut pot age
ret necessario, quia in est qui age
ret illud per eius naturā, sicut fi ef
fet malorum morū naturaliter: &
quidā est qui ageret optam. ali pro
exteriori cogente, hoc est, quonam sit
voluntas p. principii ius p. prius, qui
ageret, sed aliqd exteriori latibulum
aut inimicitia & consimilia. Id autē,
quod ex se agi, ex iustis, q. p. fam. a
forta est casus generationis, nō alia

[illegible]

Sept 20
1914

L

M

(a)

Quæ sint
causæ ali-
cuius, et
quæ rei.

A sainsq; vitatis. Et ideo ab illis neres, & intemperati, & re ipsa, de quibus dicitur q; agant fm suas imaginationes, operantur per vnā illarū septē causarū premissarū, aut per plures q; per vnā, aut ex suis contrarijs. Illi autem intemperati sunt pnatōres pulchras, hoc est intemperati operantur illis causis, abstinētes aut ex suis contrarijs. exempli gratia, quia temperato annexuntur voluptates iucundę laudabiles: intemperato aut consequuntur male voluptates. Idco expedit q; hic omittamus hunc diuisionis modū, vltimo autē iserem⁹

B sermonē de his rebus, quas sūt causę harum septem causarū: nō quia ipse essent primę causę operationis iniquitatis. Multo vero cauti⁹ est, q; sūt pnatōres, ut ex pte q; a deo hic compino: sicut q; homo sit niger aut alb⁹, pinguis aut macer: qm per accidens adueniret his varietas morū & voluptatum. Sed cōuenit, q; faciamus hic mentionem de causis, quas numerauimus ante accidētia, quę variāt mores per se, siue tuerint animantiū, siue corporeę, aut extrinsecus: siue sūt lenē⁹ & pueritia, paupertas & opulētia. qm qn

Cat quis non est pauper, putat diminutā metam sui animi, & pudet ei cuiuscunq; rei quā faceret. qn autē dicitur gloriari, agnōtātem me tē sui animi, nec rei vilius rei pudet eū. Sed d his nos loquimur postea. hic vero redeamus ad illud iter, in quo fueramus. Et dicamus q; is expoli⁹ sunt eāē effectū iniquitatis, & iam declarate sunt singularū causarū tales. Illis vero pnatōres, q; tāt non est loquimur dētem pnatōres. ideo illogum iniquitas non est per matens neq; ut pnatōrum, neq; ut

habitu & meditatioē stabili hoc au⁹ D tem notū est per naturam eius qd sit casti & hoc, quia castus est causa rerum ut in paucioribus, sicut dictū est in libro Potentiorum. Insuper as veto casti ex natura, quod non p⁹ Ques m. & suis elemētis, sit ex dispoēte stabili firma: & operationes, quę ab illa natura proueniunt, semper sunt vnus descriptionis. & hoc, aut sēpē, aut ut plurimum. Suus autem finis est finis malorum affectuū, de quibus postea loquimur. ea vero, quę ab illo sunt ex dispoēte pręter naturam, hęc est demētia, & reliqua of fendentia, quę non currunt proces su nature, putatur q; referantur ad E casum, & nō attribuantur alicui rei p se. Operationi vero quę vitiatur, Quę vi. hoc est, quę a vitio sunt, sed suum inuētiōem habent, hęc est boni mi quarum operationum, q; arbitrio hunc: ex quo vis accidit cūctis operationibus, quę arbitrio sūt. Finis v⁹ autem pnatōres, siue a matens ten ti & media nō est aut hares q; putantur q; sūt viles, quę sunt il lare res, de quibus mentionē fecimus in capitulo largitionis cōsiliū, seu de liberationis. hęc autē est res, de qua putatur, q; sit aliquid bonū, quā pu tatur de ea, q; illa sit hnis proficiēs, F immo q; sit maxime vile. aut sunt res iucundę, & ideo ipsi intempera ti q; pnatōres pnatōres volupta tis inuētiōem habent, quę casti est expeditio viciendi sanguinem, sanguis autem vindictę expeditio, est aliqua res vltra pōtā. Nam pōtā recipitur pro cōdēnato. & hoc, aut conuenientiori ei, aut expedien tiori ipsi ciuitati, aut occasione delectationis ob essentiā dationis suę pnatōres hęc autē est hypocrita, seu M iij fida

Que casu
fiat

Que ira.

A hitus sine vi. Ideo vis est habitus, quo dolere & trahi animam sicut in poematibus Grecorum scribit, q̄ omnis res, quę vi fit, est mētis dolor & animę tristitia. Cur autem rei, & astutia, & labor sunt quedam res contristantes, quia vi hunt, & coactione fiunt, nisi homo eis assuesceret: eorum vero contraria sunt iocunda sicut est ociositas, & omisio mētendi actiones secundum legem: quies autem & somnus sunt res, q̄ pacent, quia nulla res earum fit vi. quando autem appetitus est nomē obiectamenti, fit quia appetitus est obiectamentorum desiderium. Appetitum autem quidā sunt rationalis, quidam vero irrationales. In tenio autem per irrationales, quicquid appetitur non per animaduerentum & meditationem: & hi sūt de quibus dicitur q̄ sint naturaliter optati: sicut sūt appetitus relati corporis: quemadmodum est appetitus nutritiuenti, quę famis vocatur: & aque appetitus, quę sitis nuncupat. & appetitum species proprię singulis saporum speciebus. & vniuersalius quid refertur sensui tactus, & sensu olfactus, sicut est coitus, & cibus & potus, & comedores. Appetitus vero auditus & visus rationalitate quadam appetunt, hoc est q̄ ortus suorum appetituum non denuclatur a quadam principij rationalitate, sicut est dispositio appetit⁹ coitus, & cibi. huius autem cā est: nam hi duo tactus sunt maioris incōuenientię ipsi rationalitati quā alij. & hoc, quia auditus concutit rationalitatem ex parte dictionum, visus autē commutatur rationalitati ex parte radiorum & insinuationis, q̄ fit in commercijs. Auditus autem est

vehementioris conuenientie rationalitati quā visus & ideo visus valde appetit, q̄ videatur q̄ laudetur, & non appetit q̄ audiat id quod videtur nam sensus in parte o est potior sibi in parte a quo est in necellis sensatione, quę semper agit aut memoriā aut spem. qñ autem priuatur reminiscētia, sicut in spe & hoc, quia spes est cōnexio possibilis futuri ad res, quę in pręterito fuerant sensate & illa est p̄sentia memoria quando autem Phantasia, est quedam sensatio Manifesta, itaq̄ est obiectamentum reperitur in memoria & spe. nam ambe ipse sunt quedā res sensationis: adeo q̄ omnia obiectamenta necessario reperiuntur secundum sensationem a deo p̄sentia quando sensata fuerint in actu, obiectamentum fit per suam obiectionē & sensationem: & qñ illa fuerint in pręterito obiectamentum est illorum reminiscētia. quādo autem illa fuerint de futuris obiectamentum ē p̄spem. & hoc, quia sensatio est propria rerum pręsentium, & memoria pręteritorum, & spes futurorū. iocunda autem obiecta nō sunt ea quę olim sunt temporis pręsentis p̄xima. nam repenantur quadam res, quę quanto suum tempus fuerit propius, tāto erunt in iocundiores: & quando sunt remotę, sunt iocundę. Et reminiscētia hominis de fatigationis & laboris, qui iam veluti sumus consumpti sunt, & ab eis euasit, ē ipsa valde iocunda. & hoc, quia vir laborans egrotus oblectat memoria defatigationis & laboris, qñ i his sda negocia p̄spere successerūt: aut in illis euasit a malo. nam euasit a malo ē etiam obiectamentum

Rhetoricorum

G Res vero delectantes, quæ speran-
tar, inter hæc, quando faciunt
proximæ faciunt gaudere, aut adiu-
vant & hoc, quando ex magis sue
sint nobiles vel viles cū sua nobilita-
te, quando suæ utilitatis non adveni-
re damnant & viderantur, perori-
da iocunda sunt proximis tempori-
bus affert huiusmodi & loco
valde iocunda & hoc, quæ trahit,
quæ idem nemo poterit eam mali-
fice, quæ in trahit uideat & am-
hos illi sed postea delectat & deo
dixit I homines, quæ sit mea, aut
eorum. Læx quoque huiusmodi vindi-
ctæ possibilis fuerit, neque propterea
que impossibilis, nemo irascitur in
imbecilem, in quem cecidit malus:
neque in nimum excellentem, in
quem desperaretur quæ cadat in ip-
sum & sic est, eadem gratia gra-
dum irascentis in illum, non est ali-
qua propter hoc & eademque res
& ingerit & sic nemo irascitur in ad-
mirandum minimum, aut in quem non
habet proportionem. Læpores vo-
luptates aut, quæ in se, aut ob
lelamentum: & illæ sunt in actu,
hæc est sensus seise per se, aut
lectantur, aut, aut, aut, aut, aut
magis in deum, aut, aut, aut, aut
re, delectate, aut, aut, aut, aut
corruptores, aut, aut, aut, aut
oblectantentum & sequi sperant
vincere aliquam rem, adveniens
quoddam oblectantentum de illa
victoria. Per se, aut, aut, aut, aut
Medici propter hoc, aut, aut, aut, aut
lectantur, propter remissionem
fuerunt, & eorum spe quæ conuale-
scunt & potentissimæ. Et illi qui pueri
ab illis, aut, aut, aut, aut, aut
aut scribunt de illo literas, aut nego-
ciantur ad illud, aut, aut, aut, aut

& negociatione oblectantur, nam illi
li sperant, q̄ eis perueniant sui cor-
dis & expedit omnia, adeo q̄ p̄p̄q̄ vni-
eis, & oblectentur illarum sensatio-
ne in actu. Res autem, quas omnes
amant vero amore, sunt tres res, qua-
rum vna est, q̄ res iocunda sit prae-
sens: & secunda est, q̄ illā imagi-
netur quando nō est praesens: & hoc
aut sui remissionem, vel sui spe. &
tertia est citum solatium angustia-
rum & tristitiarum. & ideo homi-
nes oderunt lugubrem visitationem,
& amant compatem in locis variis
& apud mortuam, nam ea augent illa-
tiam. Præterea quod dicitur in vobis, tri-
bus meis trinitas & oblectamur
simul. & hoc est, heu, remittit a
anne abiens vel mortu, quando
recordaretur quis, & conrater qua-
libet vtile fuerit, & vana op̄ fac-
runt in a ḡ ita et dicitur, q̄ p̄p̄q̄
illius, & ceterum, meo oblectamur
simul, & contritatio simul nam Ari-
stoteles, q̄ in elegia de remissionem
tiam tam ipsius mortui voce, lo-
ratus ea quidam. Q̄ autem obtem-
perat medius de meritis achac re-
q̄, ando ait, per quo elegia elegia
conquestus est laudem ipsius mor-
tui voce deploratus amantem nō
quid est elegia, ad hunc vocile-
rauerunt voce amara delectante. Et
expetitio redit non sanguinis pu-
tatur q̄ numeretur esse huius capi-
tuli nam expetitio redit non san-
guinis delectat & contritatio humilis
& potest putari q̄ numeretur inter
res delectantes solum. Et potest re-
rum delectantium est, q̄ non tunc
dant prolixas res mortui. Et na-
scens, p̄p̄q̄ non vixit contra fidei, l
sperat de exactione potest simul de-
lectatur & contritatur, & trinitas
quidem,

A quidem, quia non peruenit quod
voluit per se, et non est
lectatur quia est ei spes ad offensio-
nem. Victoria autem placet, non tã-
tum victoriæ amatoribus, sed etiam
omnibus. Nam victoria est quædam
superationis voluptas, hoc est, quod ubi
ipsi vincunt, et ceteris ex
cessus apud homines, superationem
autem omnes appetunt: & si in hoc
differant secundum magis & minus.
Quando autem victoria est iucun-
da: traditiones etiam & exercitia, quæ
sunt loco victoriæ, sunt iucundæ, ex
quo expediunt ut eis perueniat oble-
ctamentum ex illis. nam victoria de
illis est ut plurimum: & hæc sunt si-
cut ludus pilæ & luctus, & trochorum,
& taxillorum, & peritiam omnium cõ-
fuetarum traditionum, hoc est, soli-
tarum, quibus intenditur adeptio
cuiusdam habitus. Harum autem
solitarum traditionum sunt duæ
species, quædam sunt, quæ non dele-
ctant illico, donec homo assuescat
eis, & propter usum erunt iucundæ,
& sunt traditiones, quas non sequitur
oblectamentum, quod sequitur ha-
bitum ultimo provenientem ex il-
lis traditionibus: sed ab initio sequi-
tur eas solas auctoritas est ferientis
adeptio. Et quædam sunt, quæ illico
delectant, sicut est venatio & scacho-
rum ludus, nam initiatis illas res, cõ-
municat cum perito in illis in fine
quem intendunt, qui est victoria:
& delectatur solo intuitu, & ab ini-
tio, sed non delectatur perfectas
eis & recta victoria est accipere Vi-
ctorem, nam hæc acceptio &
ceteris quædam sunt, quæ non
ut illis perueniat quod volunt, etiam
suasque cogitationes ex exterioribus
bonis, sicut sunt diuitiæ, & honor.

Et ex iucundis rebus sunt honor &
magnificencia, nam honores cõdu-
cunt honoratum, quod suo animo pu-
tet quod sit studiosus: aut ex his quæ dili-
genter procurant virtutes, quando
honores fuerint ab illis, ex quorum
veneratione virtutes cõducuntur ad
talem vitam, hoc est, ad
talem vitam, hoc est, quod conducant ad putan-
dum quod ille sit studiosus. Patet facere
autem virtutes ipsis honorandis, dig-
nitas est huius operis quàm eas ab-
scondere: cum illarum evidentia re-
stetur de illius dispositione, quod non
testaretur ipsarum latentia. Et ideo
quando homines venerantur aliquem
virum, ille homo honoratus putat,
et ipse non ad aliam
aliquam virtutem, quam nouerint
in ipso. Venerationes autem cognos-
centis digniores sunt ad hoc quàm
venerationes illius, qui non nouerit
ipsum honoratum, propter ipsam rã-
tionem. Et homines suæ ciuitatis di-
gniores sunt ad hoc quàm remotiores
& præsentis etiam digniores sunt quàm
successuri postea: hoc est, quod illi qui
ipsum viuentem venerantur, dignio-
res sunt huius rei quàm qui eum venerã-
tur post eius obitum. Et ven-
erunt maiores patris hominum
res sunt huius rei quàm minoris.
Et expeditius est quod verificetur
sermo harum specierum homi-
num, quado fuerint habentes intel-
lectum, & maior pars hominum, &
eorum testimonium est maioris p-
suationis, quàm species quæ habi-
liunt: ut ab hominibus, qui sunt gra-
dus puerorum & belliarum, & illi
sunt ignari & plebs. Et amici etiam
sunt ex rebus iucundis, quoniam amicitia
est iucunda. & quicumque amat ali-
quam rem, illa delectatur. Et ideo vi-
nam

Rhetoricorum

Gaudium non desideratum, quia non ad-
amat ipsum. Huius autem causa est.
nam amatum est apud amantem ex
merito, quod omnes capiunt
per omnes autem intendo illos, qui
fieri debent, & manent. Quod si
homo non amet creaturas, est pro-
pter aliquid, non proximum, sed pro-
pter aliud delectans apud hominem
propter meritum, non autem pro
pter meritum, sed propter meritum ad-
mirabilis apud alios, hoc est, quod ad-
mirantur ipsum: & sic etiam aliud a
iucundo propter hanc causam, hoc
est, quod iucundantur ei.

[illegible][illegible]

A non sunt non delectant quando illæ imaginatæ formæ fuerint decoræ seu turpes. sed ex quo illis est quædam ratiocinationis species & notificationis latetis, quod absconsum est imaginatur per id, quod magis patet, quod est ipsum exemplar, quod sursum est. Illius loco quodam modo est quædam doctrinæ species, quæ sit per syllogismum, & hoc quia assimilatio constituitur in illis in gradu præmissæ, & res cuius assimilatio intenditur suisque intellectus largitus constituitur in gradu conclusionis & propter hanc similitudinem, quæ est inter assimilationem & doctrinam, assimilatio est iucunda. Astutia enim, & ratio à violentiæ iustatione est iucunda. Confectio vero, & doctrina sunt iucunda. nam hæc nec per assumptionem vniõis, quæ est inter res: notitia autem vniõis, quæ est inter entia, naturaliter est ab homine concupiscibili: & ideo assimilatioes & exempla placeant. nam homo delectatur homine si consimili, & equus equo, & puer puero. Et hinc oriuntur proverbia, quæ dicunt quod puer gaudet puero: & grassator docet, & astra oron & avis accipit. **C** tur: & rapax non odit rapacem, & consimilia. & vniuersalius vniõis, & consimilia omnia sunt sibi iucunda. quod autem vnusquisque reperiat delectamentum in suo simili, est res famosa. Non aduenit autem consimilibus odium nisi per accidens: oblectamentum autem est per adaptionem vniõis, quæ est inter duas illarum rerum, quæ sunt in mundo. Et vnusquisque hominum amat se. sed in hoc excelsi sunt se inuicem, & cuiuscunque magis inest amor sui, tunc co-

lectamentum & amor consimilis est maior. Ex quo autem homo amat seipsum, sue dispositiones sunt indubitanter sibi ipsi iucundæ, hoc est sua opera, suisque sermones. & ideo inuenimus multitudinem hominum, hoc est ipsam plebem, quæ amet opera decora, & honorem, & filios propter amorem proprium. & hoc quia filij sunt quædam ipsorum substantia. Et opportunitatem sufficientiam ex hac parte est iucunda. nam ipsa est quædam sua operatio, sicutque similiter & imperium. Et quando homo reputatur quod sit sapiens, est quid iucundum propter hominis amorem sui. sicutque & amor honoris est iucundus ex hac re. Et ex hac parte et adiuuare affines est quædam res iucunda. & illa prædelectatum est quid iucundum. Et hominem uti rebus, quibus adipiscitur virtus seu excellentia, est iucundum & nobile. nam opinatur quod iam adeptus fuerit illas virtutes, quibus utitur. Et ideo laudantur. **E** Hinc etis per Euri-
des. **E**uripidem, qui diuiserat iuam diem in plures partes. res pariter, in quorum vnaquaque parte operaretur aliquod opus, quo acquireret aliquam speciem virtutis, & quod ille iam adeptus esset illas virtutes quæ sunt in rebus, & quod ille esset perfecte studiosus illarum. Et iocose etiam res sunt iucundæ: & letificantes blanditiæ sine dubio sunt iucundæ apud homines & operibus & sermonibus. Sicutque delectauimus res, ex quibus hant acyrologiæ nimium excellunt: (seu sermones modum excedentes, ad laudem vel vituperium) & exhortationes seu dehortationes in libro Poeticæ, & quo modo hant. Postquam autem ex hoc sermone delectatum est

Rhetoricorum.

Gest quid sint ipsæ res iocundæ, iam
hæc declarabit. Et quod in res do-
lorosæ contristantes nam sunt illa-
rum rerum contrariæ. quando autē
cognoscitur vnum contrarium,
cognoscitur & alterum. Postquam
autem ex hoc sermone declaratæ
sunt res, propter quas, & quib⁹ iniu-
ria fit, nunc quis iam expectet, p-
ceamus a te modum querendi, &
dispositionum, per quas facilis est
iniuria, & promouetur ad illam: &
quæ dispositio sit illa dispositio, ex
qua fit iniuria hominibus.

De rebus quibus fit unctio. Cap. 15.

[illegible]

danus et oblationi, loquemur hic, ex K
quo non est hinc octopus primus.

Puratur autem q̄ hominibus fit
vis ad iniuriam vltra alios ab eorū
specie tam ip̄i putat q̄ e's sit pre-
tulerit ad alios. Et quip̄tati sunt, ne
eis aduenturum sit malum, quan-
do iniuriam fecerit. & hoc sibi, &
suis factoribus. Hi autem faciunt dua-
rum specierum aut specie q̄ face-
ret iniuriam virum pr̄ valetudi-
ne vltra, & pure efficit illam arbi-
trio & circūsp̄ctione: adeo q̄ me-
diterentur in se modum & rationem,
quibus evaderet à malo: & hoc sua
longa experientia & vsu preceden-
ti. In iurijs autem vltimo sui negocij
eius laudat iniuriam, quando habue-
rit p̄ se res carissimas, vel hereditate
singulares divites: & r̄to magis si ma-
nus fratrum secum fuerit in re, hoc
est p̄ se. Atque tunc factor illis vult
velere, ut in modum quo remedia-
rior esset suus valor ad iniuriam. Et
finitur tunc, ut si sit agrestia
cum illis qui eis associantur, fuerint
fratrum fratres, vel fratrum mini-
stri, aut liberos, & filios, & fratri-
bus, vel partem fecerint in rebus
suis. Nam quam iniurias
fuerint, haberent vigorem ad iniu-
riam faciendam, & tunc ex hoc
dandoque vltima omnem. Præter
quando accidit eis, q̄ lateant sua ge-
ntis & omnia omnia, & tunc la-
teant quicquid p̄ se sit, & qua-
uoniam ad se tunc omnia non in-
ciperent primo iniuria afficere ali-
quem virum iniurium. Ex his au-
tem, quibus facilis est iniuria, est q̄
iniurijs sint amici illorum, quos af-
fecerint ea, vel sint amici ipsorū iu-
dicum, ex eorū esse amicos eorum,
quos iniuria afficiant, ut quid dua-
bus

A lacer rebus, quarum una est nam
amicus nō cauet suos amicos: & iō
facile ab eis afficitur iniuria. altera
autem est quæ se facit in iuriam,
miseri nate plerumque patiente ad
verbum ad iudicij tribunal nam a-
mici est obtemperare amico. pro-
pter iudices autem esse suos amicos
fit, quia iudices suis amicis iniquū
proferunt, & ex parte volupta-
tis & hoc, ut quod iustum abe-
rent omnia non pax, aut ipsum con-
tinent in rem parvam. Hic autē ad
sunt quedam res, quæ sunt contra-
ria i larum rerum, quæ attributæ
sunt potestate qua quidē in iuriam
B iuriam sunt causa & eas omis-
sus in iure, & hęc sunt hec mor-
bis, imbecillitas & egestas, nā in iur-
lis, & ager reputantur, quod nō fa-
ciant iniuriam quia non ferret per-
nam suis corporibus. ege ius vero,
quia nō aat, unde sitat peras.
Iniuriam autem opus, quando fuerit
in summo eum sentus, quo facit ip-
sum & putat, quod iuriam, & hoc
quia quando iniuri opus simile est
operi erratis vel iocatoris, fallit ho-
mines: & reputant ipsum non esse
iniuriam. Et rorsus quia nemo est,
C qui caueat se ab iniuria, quæ publi-
ce fit, propter sui casus raritatem: sed
cauet ab iniuria, modo quo conue-
nit esse, quæ est ipsa latentia, nemo
vero, cauet modum iniuriam, &
ideo homines non cauent eos, qui
non habent vigorem contra ipsos,
neque fratres, neque filios. Et qui-
dam homo est, qui non cauet suis
operibus, ut ex hoc putetur, quod
ipse non nocet quod iuriam, aut non
scatur eius, & aliquando fingit eos
latere quasdam res illis accidentes,
adeo quod nō putetur de eis, quod

ipsi iniuriæ penitus iniuriari cui-
quam. Et a iudicij modum pote-
stas ipsa celādi. & hoc aut qua apud
eum sunt loca latentia, vel quia ei
insunt quædam dispositiones, qua-
rum conditionis est quod abscon-
dant sua gesta, ut id quod de eis pa-
teat sit, quod liquet de eo, cuius nō
reputaretur aliquod turpe opus. Et
nonnunquam quidam homines,
quorum iniuria non latet, possidēt
ipsam iniuriam, quādo iudices sunt
iniqui secundum alterum duarum
rerum, aut extorquendo ipsum ius,
vel moram trahēdo ad veritatis sen-
tentiam, adeo quod omittat actionem
actoris & omittat suam actionem.
E & ideo quando iniurius habuerit
vini euadendā a purna aut a ratione
vel ille fuerit egenus, facilis est ei in-
iuria. Ac etiam illis, quibus vilia,
quæ ex iniuria acquirant, fuerint
manifesta, nota vel magna, aut pro-
xima præsentanea: & damna inde
prouentura fuerint pauca, vel laten-
tia, vel remota tempore tarda, faci-
lis est ipsis iniuria. & hoc, quia illi
non omitterent verum vile pro-
pter noxium, cuius casus sit igno-
tus, & ideo non omitterent vile ci-
ro venturum, propter noxium tar-
F dum, neque vilia multa, propter no-
xium paucum. Et ex his, quæ iniu-
riam faciunt, est, quando ipsa est
operatio, qua laudaretur iniurius,
& memoria de eo haberetur: sicut
accidit illi, qui expetit nonnunquā
ab illo, qui culpam commiserit con-
tra ipsum, & suum patrem suamq;
matrem, sanguinis redēptionē, cū
sit vnus virorum cuiusdam ciuita-
tis. At ille iuriferet eūctos ciuita-
tis viros, & præcipue, quā damnum
illis proueniens esset in opibus, &
vilipen-

Rhetoricorum

Cvilipensione, nam hæc esset maior
 pars, iactantia rerum quibus laudare
 tur, hi autem iniuriam faciunt sub
 tractione & detractione: subtractione
 ne inquam eorum, quæ non sunt
 sua, & detractione illorum, quæ sua
 sunt. Hæc itaque sunt res, quæ consti
 tuunt metum, cum faciem habentibus
 cogitatum & animadversionem.
harum vero contrariæ sunt secun
 dum mores & opinionem, quæ sunt
 defectus opinionis & morum. Iam
 enim promoueret eos ad iniuriam
 calus paucæ utilitatis ignotæ, hoc
 est non velle, quod sit propter utilitatem, vel
 non sit futura, & tamen re. Et ita quæ
 do, promouet eos ad iniuriam timor
 paucidamni, quod calamitatum est in
 eos, non quod per suam iniuriam acq
 rant aliquid in re, quam ad periculum
 tur, sed in re dant per suam rem ex
 pluribus, quas habent et aliquid
 do hanc hominum, si tamen primo
 ueretur ad iniuriam, quia, si iniuria
 fecerit, & fideliter sit ut sit, ut ten
 tum, nec prospere succedat, si quod
 exquisiuerat ex iniuria. & hoc fer
 ret, ut quod multoties successerit, si tamen
 ferret iniuriam, sicut perit, si tamen
 quod in eis vincantur, accedit, qui
 redant ad interitus, licet eam rebella
 do, postquam bis & ter superati fue
 rint. Ac illi etiam, qui promouent
 ad iniuriam, quoniam est iniuriæ ob
 lectamentum cum dolore in vlti
 mo, aut precipites ad vltimum
 cum calumnia in vltimo, si per
 sunt huius species, si tamen
 tur imbecillitas ingenio ad quod
 appetunt horam autem contrariæ
 sunt illi, quos mouet ad iniuriã.
 quia contritiis non cessat eis per
 us, & iucundum vultu postea, aut
 post mortem corporis, & natiuitatem,

qui habent intelligentiam & afo: R
 tatem i summo. & illi sunt viri
 xam malum, nam putaret, illa v
 ta, & oblectum uti perit, ita nō
 prope sunt eis ex parte agniti
 & quod quod eos prope in relectati
 ca non, si tamen, ut damnum, quod
 subito periret, aut tamen, si tamen, &
 nō reputaret eis peritus, si tamen
 Et itaque habentes attantiam & ver
 futiam, ipsos primo et ad iniuriã,
 quia, si illam educunt dispo
 ne, quia non reputatur quod sit in ura.
 Hoc autem neque, si tamen, quod
 vultus est quod reputetur, quod ad opus
 fuisset, et contrariet, aut re, utaret
 fuisset, aut reputaret quod facit, p
 quod ad nam natam, & quod tunc terro
 re vel ignorantia non ex intent, ne
 deliberatus, & quod fuerit ex parte co
 suetudinis, quæ preceperit, aut quod
 pus sit modo, quod non acquirit ex
 eo aliquid res, quæ conuenerat vili
 tas in plebem vel tutatio nam id, quo
 non acquiritur a quæ res in presen
 t, ut quod sit non sit nominis inten
 tum, & quod non indigeat eo, & quod nō
 expediat nisi quia si, qui eo, si tamen
 indigent altera dantur species, ut
 vel necessitate sicut pauperes, vel si
 tertia vel ut diuites. Et magis excu
 satione habet iniuria, quæ sit necesse
 tate, quæ iniuria, quæ sit lasciuia. Et
 ideo hi cauent nimium: & si nimium
 fecerantur, & afois cautis quæ p
 sperare sibi successerit res, per quæ sece
 rint iniuriam, videtur ac si nō placuif
 set eis res illa, neque ea lætarentur. ha
 bentes vultu inuicem et in vultum vir
 tute, si gaudentes illo, quod eis per
 riã puenierit. Et ita verificatae erunt
 cōiecturæ illorū, qui iniuriæ sunt per
 viliam harum causarum facilitati
 naturam, quando perire eis success
 fuisset,

Rhetoricorum

G propter suos nuntios, vel suos
patres, aut propter seipsos, aut
suos partes, sunt apti, ut i. in
ferant eis iniuriam maiorem, u
riam excipient, & si v. p. aut
eos vel suos parçetes, aut suam fami
liam, & ideo dicitur vetus proverbium,
quod paruum malum excitat maius il
liud, quod est p. in v. v. s.
aut v. s., si v. v. v. & a. l. e. r.
sunt fuerit p. i. e. x. e. u. t. o. n. i. s. a. u. d. i. t. a. t. i. o. e. s. s. e. t. e. i. s. f. a. c. i. l. i. s. : n. e. c. e. i. u. s. c. a. l. u. s.
e. s. s. e. t. i. l. i. m. i. n. a. v. e. n. i. s. , q. u. i. s. e. x. c. i. t. a. t. i. o. f. i. e. r. e. t. S. i. a. u. t. e. m. a. d. v. e. r. s. i. t. a. s. f. u. e. r. i. t. m. a. g. n. a. , e. i. u. s. a. u. d. i. t. u. s. e. s. s. e. t. i. o. c. u. n. q. u. e. r. i. t. u. r. e. t. i. a. m. i. n. i. m. i. s. i. s. , q. u. i. s. e. x. c. i. t. a. t. i. o. f. i. e. r. e. t. S. i. a. u. t. e. m. a. d. v. e. r. s. i. t. a. s. f. u. e. r. i. t. m. a. g. n. a. , e. i. u. s. a. u. d. i. t. u. s. e. s. s. e. t. i. o. c. u. n. q. u. e. r. i. t. u. r. e. t. i. a. m. i. n. i. m. i. s. i. s. , q. u. i. s. e. x. c. i. t. a. t. i. o. f. i. e. r. e. t.

H
ueritas. Et si essent inimici, suos au-
ditus esset cum vilipensione, & non
apparet illi. Et non est. Et
autem tacerent. Et si autem
dicerent. Non tacerent. Et si
grent. Non tacerent. Et si
non tacerent. Et si
hant. Non tacerent. Et si
ria. & si perierit. Et si
fili. Non tacerent. Et si
le. Non tacerent. Et si
citate. Non tacerent. Et si
tatione. Non tacerent. Et si
etatorum. Non tacerent. Et si
runt. Non tacerent. Et si
tate. Non tacerent. Et si
in. Non tacerent. Et si
& negare. Non tacerent. Et si
in. Non tacerent. Et si
non. Non tacerent. Et si
et. Non tacerent. Et si
uratus. Non tacerent. Et si
sic. Non tacerent. Et si
Et ex illis, in quos iuratus. Non tacerent. Et si
da. Non tacerent. Et si
re. Non tacerent. Et si
lo. Non tacerent. Et si
etorum. Non tacerent. Et si

riant homines, placet iniuria illorum
 non propter aliquid vile: & reputa-
 tur de eis quod quasi iniuria in illos non
 sit iniuria. Et hoc, sicut quod nullus ho-
 mo percutiat illum, qui obloquere-
 tur hominum vituperia, & defectus
 percutiens & vulnerans. Et in illos
 etiam, qui iniuria inducunt aliquam
 rem turpem, & vituperosam apud
 homines, siue seriose, seu inaduerse
 ter, ipsa est iocunda decens apud ho-
 mines. Et hoc quod non apparet
 iniquum. Et viri defectantur iniuria
 facta a viris aequanimiter
 libris aut suis amicis, aut in illos qui
 gloriantur horum operibus: & uni-
 versalis opere malum operantis &
 sic universalis imitatores malum
 facientis. Et hoc quod non sit de-
 ledabile, non per se, quod interdet in-
 iuriam in illos: qui affecissent iniu-
 ria homines patientes in veritate he-
 mos. Et iniuria cadens in illos qui
 iniuri inoperant, verum hoc est quod
 non fit iniuria. & ideo proverbijs
 veniens, dicitur iniurius est magis ini-
 iurius. hoc autem est, si intericeret
 hominem, qui venia aptum in-
 tercedit. Et hoc quod non sit, quod
 quando alicui homini infunt, primo
 uent iniurius ad inferendum. Non
 iniuriam, & illi sunt naturaliter iniuri-
 di. Res vero, quibus facilis fit iniuria
 & iniurius, sunt pauciores homines
 & quibus non sit tanta letitia, qua-
 rum est indolens. & quae celantur &
 latent. Res autem, quarum fit indol-
 tus sunt res pauciores viles. Et res, quae
 celantur & latent, sunt res, quarum
 fit iniuria, & iniurius, sunt res, siue
 aut colorum permutatio, aut quae
 confectione & perditione inire-

A tur, sunt quid facile et vniuersales res, cum tam facile possit esse quod in pluribus suis locis varietur, sunt faciliores & latentes: & eo fortius, quando illarum variatio fuerit in locis praeiis quia quanto rei variatio fuerit in eo & faciliores, tantum laetitia electa debeat. Et similitudinem laetitia, quod in omnes notam est facile apud ipsum iniuriam, aut etiam dissimiles: sed eas introducit in summam consimilium illis, aut eas permutaret ad dissimiles illas, ex quibus notum fiet quod sint apud illum. Et ideo plures illorum, qui furati latet, praeferunt emere de specie rei, quam furari intendunt, aut de specie illius rei, ad quam illam permutare intendunt. Et quanto ille, in quem iniuria est commissa, erubescit iniuriae ipsius fieri mentionem, illa est magis laetitia: sicut est de iniuria patratam mulieres, cuius manifestatio est verecundiae: & vituperium illarum, in quas facta est iniuria & suorum filiorum. Haec itaque res sibi, consimiles sunt res, quibus facilis est iniuria, ex quo factum est indultus & latetia. Sicque iam declaratae sunt ex hoc sermone res, quibus iniurius iniuriam infert: & dispositiones, quae quando alicui homini insunt, facile in ipsum infertur iniuria: & dispositiones, quae quando cui iam homini inexistunt, viti iniuriae sperant in ipsum. Reliqua autem est tertia species trium rerum, ex quibus sumatur praemissa, quod iniuriis intulisset ipsam iniuriam, & est notitia operum quae quando insunt, declaratum est quod illi quibus insunt, iam pararent iniuriam, & dispositiones: quae quando non fuerint, sit ipsi iniuria. Expedit autem prius praeposere iniuriae

species, & species expedientis: hoc est, quod non est iniuria. Iam autem dictum est in praemissis, quod iniuriae species sint circa duas res, quae sunt ipsum iocundum, & ipsum vile. & quod quando eis sunt, reperiuntur altero duorum modorum, vel ad fugandum damnum, aut ad tuendum vile aliquod.

Statuta autem, quae constituunt quid iniuriam & quid non sit iniuria, quae iam sunt propria cuiusque electi, & quaedam sunt communia cunctis civibus & viris, species horum statutorum quaedam sunt scripta, & quaedam non scripta. Intendo autem per non scripta, illa quae sunt naturae cunctorum, aut quae dicuntur naturae omnium, quod sint acquiritis vel iniquitatis & tunc est inter singulos illorum convenientia ad hoc, neque, sed etiam stabilitas: & haec est vocatur communia hoc modo. haec autem statuta nescitur, quoniam fuerint constituta, neque, quis ea constituit: immo ut plurimum illa sunt contraria scriptis, & cadunt eis sollicitudine seu per alio quod non sunt iniuria ea, quae sunt scripta reputatur quod sint iniuria: sicut Aristoteles retulit de quodam viro noto apud illos, de quo retulit fuerat, quod sepultus esset praeter sepulturae statutum proprium suae civitatis: qui excusatur quod ille sit sepultus secundum commune statutum, quod naturaliter, & quod ei sepultura esset, quae non iniuria. Statuta vero scripta propria singulis gentibus sunt sicut illud, quo videtur, quod non expediat interficere animalia, hoc est ipsa animalia, & quod illud sit iniuria: nam hoc non est necessarium apud omnes neque naturaliter. Quando autem statuta constituta equitatem & iniquitatem,

Quae statuta a constituta sunt quae sunt & quid non.

E

F

N ij quae-

Rhetoricorum

E quædam sunt, quæ sunt versus mul-
titudinem, & omnes ciues: & quæ-
dam sunt, et s' sing' loq'r. est, q'
quædam eorum sunt, quæ constitu-
unt quid expediat fieri, & non fieri
de re multitudinis: & quædā statu-
ta constituunt hanc rem de re sin-
gularum. Manet itam' a. ut q'
species inuic' & oppositæ, hoc est
quod non est iniuria, continentur
his duabus speciebus, hoc est, in iu-
ria & oppositum opus aut hanc re-
spectu in eis terminatur, a. hanc re-
spectu omnium. Exem' pl' g. a. q'
furatur aut vulnerat, patrat iniuriā
respectu vnus terminatur. d. a. ut in
qui separatur a communis modis
odis, qui apd Arist. sunt ciues mutuo
se tueri, iam patratet commune in-
iuriā. Letit' q' se contineret a cu-
stodia, hoc est a custodia ciuitatis ab
iis, qui eam custodirentur ab extra &
nō transiret a suam custodia, a. ci-
uitatis terminos: autne ciuitas gi-
ueriatur regimini exteriori, & sepa-
ratur a multis ciuitatibus q' o. in
animus ardet in v. r. a. ciuos ad su-
perādam suos praepositos, aut se p-
posve. suam ciuitatem nam quan-
do vnusquisque horum non opera-
tur suum opus, ciuitas ex hoc adpi-
scitur communem iniuriā & ma-
ximum damnum. Hæc ita d. u-
sio cadit ac cunctis inuic' specie-
bus, hoc est, q' quædam earum sunt
communes, & quædam respectu v-
niuersæ, itq'. Postquam autem retu-
limus species inuic' tam expediat
itaq' q' referamus quid sit iniuria,
hoc est res, quæ quā in eadem sit in-
iuriam, quem hominem, & patretur ab
iis, vocaret iniuriatus. Et dicant.
q' iniuria sit, q' homo tollat qd
nō alio nomine inique, sua sponte

cuiusq' arbitrio. & hoc, quia iniqui-
tas, ut iam dictum est in præhabitis
est damnum, quod sponte sit. Iniu-
ria itaq' ergo est, q' noceatur homi-
ni voluntate iniuriantis. Et oportet
hic numerare species rerum no-
xiarum sed iam numeratæ sunt in
præmissis, & hoc in capitulo delibe-
rationis. nam ex quo ibi dicta sunt
expedientia, fuerunt declarata sua
contraria, & si etiam relatæ sūt in
capitulo vituperationis licq' etiam
iam præcessit sermo de speciebus re-
rum, quæ sponte sunt. Accusationes
autem vniuersaliū communes, &
propter contrarietatem per species
bus. Quart' vna est, quæ sit hinc præ-
cognitio rei, q' a. ut in i. q' a. ca-
sit sit. Sec'nda autem est, quæ sit hinc
cognitione sine voluntate, & illa est
violenta. Tertia autem est, quæ sit
electione, & animaduertentia. Et
quarta quæ ex aliqua passionē, &
plurimum, quod sit est iniuria.
de ipsa vero & a. v. ut ex ipsa
sunt necesse postea de illa vero, q'
hinc electione, & animaduertentia
iam dictum est in præhabitis. Et
nō solum accusans sed et cognitio
ne spec' et inuic' a. ut in i. q' a. ca-
sit sit. Tertia autem est, quæ sit hinc
iniuria, & iniquitas: sed etiam excu-
sant. nam multotiens cōcederet ac-
cusant' esse re quam a. g. inuentate
tur contra ipsum, sed negaret condi-
tiones, quibus illud opus esset iniu-
ria. & hoc est a. p. c. cederet q' ac-
cusat' sit hinc q' a. ut in i. q' a. ca-
sit sit. & q' interdixerit, sed non q' bla-
spl' m. a. ut in i. q' a. ut in i. q' a. ca-
sit sit. Et ideo expedit accusant' &
excusant', q' sciat quid sit furtum,
&

A & quid sit blasphemia, & qd sit adulterium. & hoc secundum legem communem & propriam illis viris, quorum ille est. Nam ex noticia harum rerum possibile esset accusanti qd constitueret, qd opus sit iniuria & iniquitas: & excusanti qd illud non sit iniuria, nā lis est, an ille sit iniurius vel nō iniurius. Vera autē iniuria quę non suscipit excusationem, est iniuria, quę sit ex pręexistenti animaduertentia, & electione. Sunt autē hic quedam iniurię, quarum nota ipsa significantia sufficiant ad concessionem, qd sint summę iniurię, & pręexistentię electionis, & animaduertentię, absq; qd ad hoc indigeamus sua definitione: sicut est furum & adulterium. nam non concipitur qd aliquis furetur, aut adulteretur absque pręelectione. Et ideo quando concesserit hęc nomina, quibus ipse arguitur, nō relinquitur illi excusationis locus. Expediit ergo semper excusanti, qd caueat concessionem horum nominum. & si concederet non concedat illa nisi secundum genus: sicut qd cōcederet, qd interdixerit, nō qd blasphemauerit & diceret, qd blasphemia sit hominis vilipensio, vel sui patris vilipensio p adulterium & hoc, quia vituperia p vitia excedunt se inuicem nam hic sunt qdam vitia, quibus homo nō afficeretur verecundia, si ei stabiliētur, sicut est auaritia. & sunt hic qdam vitia, q quando stabiliētur homini afficeret illis maxima verecundia, sicut est adulteriū. De quibusdam autem iniuriis, & de quibusdam, quę non sunt iniuria, sunt statuta: sed de quibusdam nō sunt statuta & illarum, de quibus sunt statuta, de quibusdam sunt statuta scripta & de quibusdam sunt non scripta. & quodlibet horū describit equitatem & iniquitatem, & bonū & malum. Bonum autem secundū statuta non scrip- ta sunt ipsa opera, quibusq; tanto homo magis accretet in infinitum, tāto augetur sua laus eiusq; cōmendatio, suusq; honor & exaltatio. sicut est amicorū auxiliū & gratitudo beneficij. Malum autem secundum statuta non scripta est opus, quod quāto homo augetur tāto magis afficeretur inde turpatione, vel vilipensione. & hoc etiam in infinitum, sicut est reprobatio beneficentię & maleficię ipsis amicis. Bonum vero & malū secundum statuta scripta est in claratum, vltra quod nō est addendum, nec ab eo est minuendum. Ex quo autem res ita fuit, & statutum mensuratum non conueniret cuiq; viro neq; omni tēpore, nec omni loco, nec sufficeret de bono & malo, qd mensuraretur negocijs singulorum hominum: opportunitas ergo additionis & minutionis est secundum qd decerneret statutum non scriptū. Oportet ergo, qd horum statutorū non scriptorum sit directio & significatio ad scripta: & illud autē additio ad statuta scripta, aut diminutio ab illis & si additio eēt vltra bonum scriptum, vocatur beneficentia: & si additio esset ad malum scriptum vocatur pēna: & si esset minutio a malo scripto, vocatur indultus, & tolerancia, & similibus nominibus. Hoc autem accidit statutis scriptis suis cōstuentibus, vel necessario, aut per se sunt vero per se, quādo ipsi errant & ponunt terminationem communem, & non est cōmunis, sed propter ipsam rem in se est.

N iij quia

A promoueret, ut cōsequeretur iudul-
tiorum. Septima est, q̄ reminiscat
virtutum delinquentis, suq; nobi-
litaris suorumq; maiorum genero-
sitatis nobilitatib; . q̄a hoc ipsum
promoueret, q̄ non consideret ma-
lum. **H**ortetur ipsum ad maturitatem ad
iniuriam puniendam, quando dice-
ret ei, q̄ non expedit homini festi-
nare, quādo in eum illata fuerit in-
iuria ab aliquo homine, ut reddat
illico illi suum talionē, sed expectā-
dum est, nam forte in huius vltimo
perueniet ei bonū aliquod. Nona

B est, q̄ dicat q̄ expedit homini q̄ le-
niter se gerendū sit cū hostibus, ex q̄-
bus solū verbū deberet iustitiae ab-
sque effectu, & q̄ nō sit vehemētis in-
quisitionis. Decima ē, q̄ dicat q̄ ex-
pediat homini ex peditu ēē a libus
& pennis. Undecima ē, q̄ dicat, q̄ tol-
lerātia & idulus seu venia huius sit
q̄d studiosum. Et audaces & vim in-
ferētes concedunt hoc p̄ eorum af-
fimulationem tollerātib; , tāto for-
tius alijs. Hinc itaq; declaratum est
quid sit virtus & tollerātia & venia.
& quid sit tollerās & indulgēs, & ex

C quibus modis prēmīstarum sumit-
ur ratiocinatio tollerātię & indul-
tus. Et quia ille, in quē est delictu-
magnificat iniuriam cadentē in ip-
sum, expedit itaq; hic, q̄ loquamur
de speciebus magnę iniurię, & iniu-
rię parvę. Ex magnis autē iniurijs
est, quę fit a potente homine in im-
becillum & illius ē, quę fit a diuite
in paupere. & ideo iniuria, quę fit
de rebus parvis, est magna, aut pro-
pter ipsum malum in se quod repe-
ritur in hac re parva; aut ex vehemē-

tia damni magnitudo quidē dam-
ni in parva re est, sicut illius, qui ex-
pohat aliquem hominem suppel-
lectili suę domus, quando est pau-
cus, sed non hēt q̄ emat alium. Ma-
lum veto, quod est in se vehemens,
& si opus sit paruum, est, sicut rela-
tum est de iudice, quo iam, par in
iurijs fuit officialib; , qui apud illos
vocabantur offerētes, & illi sunt pe-
culiāres officijs sacrorū, qui proprijs
sunt diuino cultui in tribus drach-
mis sacris ex bonis proprijs tēpli.
Tres itaq; drachmę sunt parua res
sine conationem iniurię opū: sed
tollere illas eo modo, quo sū. ex oo-
nis sacris ab officialibus offerē. **H**ic
est maximom malum, & hoc, quia
hoc significat vim mali, quod est in
illorum acceptione, ex quo iam pa-
trauit sacrilegium in Dei dono, &
sacris eius bonorum. & ideo q̄ hoc
facit, non videtur caueri penitus ab
iniuria, sed arguit illius sumimū.
quando vero consideramus mensu-
ram damni surreptionis unū drach-
matum, non est ibi iniuria sensibi-
lis. Talium autē iniuriarum, in quę
offendūtur ad templa Dei, suorūq;
prophetarum, non est venia neque
tollerātia. nam illarum venia & to-
lerantia non iudicatur a equitas: im-
mo oportet q̄ iudex in talib; decer-
nat suam mu. etę oīno, aut p̄ vīdi-
catōe a dīquēse solū, aut qua pui-
lecti cōem egatē. & p̄ hūc locū dī-
xit, nō habet q̄ p̄tē. **I**tem
d legittis q̄ timbrā suę clamorū ut
coignata, teneat mori. Et maxie in
iurijs ē, q̄ aggreget cōtra aliquē ho-
minē sumēpno suarū opū, & nli^o af-
flictio. Et maxie iniurię ē, q̄ equi
& iusti & studiosi cōterant propter
suas virtutes. Et ideo iniuria cadēs in
N iij illos

De maior
iniurijs
lib. II.

Rhetoricorum

Gistos est eis gloria, & nō ramos ho-
nor. Et ideo nos videm⁹ multos ty-
rannos, qui intendunt vilipendere
sapientes verberibus, & reliquis ma-
lis. Hoc autem fit illis ad gloriā
suis viuētib⁹, & post eorum ob-
finitatem. Et fit illis istorū, qui inter-
ficiuntur a iis. Et sic laus, quā post
mortem accidit ipsis maximus ho-
nor: sicut peruenit socijs Hiesu Na-
zareni post eorum mortem honor
a suis sequacibus. Et vniuersalius il-
le, cuiusq; nocetur propter aliquā
Hrem, quā homo honoraretur, per il-
lud damnum acquirit summu ho-
norem. Et summa iniuriā est, q̄ il-
lius iniurię species sit noua, quam
non fecit alius pręter ipsum, nec
ante, neq; post illum. Et ex his quę
magnificant iniuriā, est, q̄ nocetur
propter eorum, qui nocent, &
quā res facientes eam ad opus
egerint, imitati essent illū: sicut de
Abel & Cain. Et maxima iniuriā
est eandē cere vitā p̄tētorē
illorū, & eorū, qui nocent, & eandē
dici eorū, a p̄tētorē, & eandē
est iniuriā, quę calēdē genitō-
rem, & summā iniuriā est m̄tan-
dē excessus, & res eorū, & res
scriptas, neq; p̄tētorē, & res
res, & traditis. Et maxima iniuriā
est, q̄ nocetur, quę a p̄tētorē, ab
aliquo homine in ius in ius, &
iūq; socium. nam huius, op̄tētorē
suū, & res, & res, & res, & res, &
num autem affinium, suūq; odiū
infert eis excessu, & res, & res, &
mē iniuriā est dolo vi in confiden-
tes. Et periculiū, & sedetis violatio
& confusio illa his ex rebus, quę nat-
rantur scriptis historis. & ideo ho-
rum p̄na non est sicut p̄na reli-

quorum iniuriarū: immo expe-
bunalium vna cum ipsa p̄na, sicut
est p̄na saltorum testium. nam nō
est satis habendum per suam p̄nā
nisi siat erobescere in tribunalibus
iudicum, & vilipendatur, & induat
vituperij indumentum. Et turpior
est illis, & res, & res, & res, &
illi a quo p̄cesserit beneficentia il-
li, qui dolum commiserit & iniuriā
fuerit. & quando apparetur benefa-
ciendum, & eius intentionis esset ip-
sum malum, illud est huiusmodi.
Et iniuria in leges nō scriptas: hoc
est illarū transgressus est vehemē-
tior q̄ iniuria in leges scriptas: & hoc
quia statuta non scripta sunt ac si
esset quędam res, ad quam homo
cogeretur, ex quo sunt sicut res na-
turalis illi; sicut est honor parēum
& gratificari benefico. Statuta vero
scripta nō sunt homini necessaria.
& si transgrederetur statutum scri-
ptum, iniuria esset abominabilis in-
iuria, & illa est, sicut interfectio infan-
tium & mulierū. Et illos multari
de rebus, quibus nō est p̄na in sta-
tuto scripto, est maxime iniuriā. &
id est, q̄ nocetur, & res, & res, &
nis principatus. Iam itaq; ex hoc de-
clara est, q̄ nocetur, & res, & res, &
& parua, ex quo parū est contrariū
maximi: res autem cognoscitur p̄
suū contrarium. Modo autē ex-
pedit, q̄ loquamur de constitutioni-
bus, quę vocantur inartificiales, hoc
est, q̄ nocetur, & res, & res, &
mo rhetorico. nam conuenientissi-
mus locorum, de quibus faciēda est
mētio, est hic locus: ex quo illę sūt
magis proprię iudicialibus, q̄ sint
duobus reliquis generib⁹ rerū rhe-
toricarum, hoc est, deliberatiuis, &
de-

A demonstratiuis. Hæ autem inartificiales constitutiones sunt quinque numero: quarum una est ipsa statuta, & secunda testes, & tertia constitutiones, & quarta tormēta, & quinta ipsa iuramenta. Sermo autem de illis hic est, quomodo unaquæque earum fiat in accusatione, & excusatione.

De Statutis. Cap. 17.

Primo itaq; loquemur de statutis. & dicamus q̄ ex quo quedā statuta sunt communia, & quedam scripta, expedit itaq; q̄ si statutū scriptum esset contrarium rei, quā inderet declarare accusans vel excusans, q̄ ratiocinandum sit per statutum commune secum cōueniēs, hoc est contrarium statuto scripto ipsumq; confirmet: & tunc inhabilitaretur statutum scriptum. Vnius autem locorū, quibus meminit q̄ inhabilitandum sit statutum scriptum, est q̄ dicatur, q̄ expediens sit assumptio statutorum non scriptorum. Nam quando homini satis esset quod affirmat statutum scriptū, non esset benefaciens, neq; tolerās, neq; indulgens: ex quo homo denominatur his rebus, quādo imitatus fuerit statutum commune, sicut declaratum est & vltius laus & honor dirigitur per statuta non scripta. nā qui facit debitum non laudatur. & ideo qui largitur mensuram opum debitam secundum statutum scriptum, nō vocatur liberalis. Secundus autem locus est, q̄ dicatur, q̄ statuta scripta susceiūt multitudini hominum, apud quos nō est animaduerſentia & hoc, quia illæ sunt res perfectæ apud illos. Imitatio vero statutorum non scriptorum, illorumq; coniectura, est animaduerſentibus

& egregiorum hominū. Tertius autē locus est, quia statuta scripta contristant, ex quo cogunt hominem ad determinatas res: statuta autem communia conueniunt naturis hominū: & hoc est præstantius. Quartus autem locus ē, quia multo excellentius, & vtilius & prætoris boni est relinquere statuta scripta: ex quo res determinata non conuenit cuiq; homini, neq; omni tēpore. Statuta vero nō scripta coniectantur modo conuenienti cuiq; hominum, omniq; tempore. Quintus autem locus est, quia statutum nō scriptum est perpetuum inuariabile: nā est secundum naturam hominum. Statutum autem scriptum est pmutabile & variabile. Et fertur de quadam muliere nota apud illos, quæ excusata est de quodam viro qui se pulsus fuerat præter statutum scriptum, dicens Nō sepelivi illū secundum statutum hodiernū, quod erit cras, sed secundum statutum, quod nunquam perditur. Sextus locus ē quia statutum scriptum acquiritur meditatione: ex quo fuit receptū aut dictū ab alio. Statutum autē non scriptum non est receptum ab alio, sed est naturalit̄ notum. Et oratio expedit ad hoc esset, q̄ diceretur, q̄ statutum commune est, quo iudex agit operationes diuersas secundum expediens singulis viris & temporibus. & ille iudex est ad modum depurantis argentum a scoria. Et ideo oportet excellentem iudicem, q̄ nō satis ei sit solum statutum scriptū, sed utatur ambobus statutis simul: adeo q̄ sic ei declareſ veritas, & metietur apud illum oratio propria de cetero quo iudicaret & ideo, quādo indicaret de aliqua re, & statutum

C scriptum esset contrarium non scri-
pto, vel essent duo statuta contraria,
expediret ipsi iudici, qd faciat statu-
tum perpetuum tempore, hoc est,
non scriptum quodam loco, & re-
nuat ipsum alio loco. & sic dispo-
sicio statuti scripti. hac enim dispo-
sitione a seculi, si non a seculo, quae
est illis iuxta literam: & veritate
aggregatū. Hoc autem quod dicitur,
manifestum est in actu legis
statutum. & hoc est apud nos de statutis
scriptis contraria. Sed si de actum
ei dubius esset aggregationis modus
expediret illum siltere pedē, & nō
transgredi alterū duorum statuto-
rum: sed moram contraheret in iudi-
cio, donec ei declararetur locus dubij
& ambiguitatis inter duo statuta, &
transiret cum communi vtili, & eo
scripto debito. Hæc itaq; est prima
causa, quæ in statuta contraria
essent contraria alicui rei, cuius co-
stitutio esset contraria. Si autem sta-
tutum scriptum conueniret rei, cuius
statutum esset contrarium, tunc dicitur
autem contrarium, si non esset
statutum quodam loco, & non
tam non scriptum contrarium, est
quod non esset scriptum, & non
sit in loco statuti, & non sit in
statuto, & non sit in loco statuti,
terminata sed in loco statuti, &
statutum, & non sit in loco statuti,
completum. Et quando statutum co-
stitutum non scriptum, & non
& ignotum, tunc etiam nobis con-
ueniret statutum scriptum notum,
iam ex se sciret, & non tunc ex-
tetur qd iudiciū transgrediatur ipsum
statutum scriptum. Alius autem lo-
cus, quo inhabilitatur statutum non
scriptum, est, quod statutum non scri-

ptum decernat vniuersali intentione
sicut benefacere tuo benifico: scri-
ptum autem decerneret terminato
iudicio per se, per se, & non
ficij, suumq; tempus. Vbi autem co-
muni nullus vtitur, sed bene vtitur
particulari. illud ergo, quo vteretur
est, expedit colligere. Alius autem
locus roborat statutum scriptum nā
si contrarium statutum, & non
statutum, & non
esset, quid conferret utilitatis rei co-
stitutio, si nō vteremur illa? Et alius
locus est fortis ad statutum constitutio-
nem, qui est, quia illa constitutio
proportio secundum sui prioritatem
congruæ mentis ad vulgus est pro-
portio medici ad illos, quibus mede-
retur & vbi illi non ad actum ad
illum, qui non esset illius aris: & h-
ec est ratio, quæ in
statutum, & non
proportio, & non
nitionem, sic res se habet in receptio-
ne, & non
primum. immo damnum oppugnatio-
nis statutorum imponētis est vehē-
mentius damno oppugnationis me-
dici Et hoc, quia ex oppugnatione
medici cōsequitur damnum vnius
hominis, ex oppugnatione autem
statutorum imponētis provenit de-
perditio eiusum omnino. Et aliud lo-
cus est, quia statuantur ciuitatū
iudices illi, qui nolunt statuta scri-
pta, non statuta nō scripta. nam in
illorum comprehensione tota mul-
tudo est equalis. Quando autem hoc
ita fuerit, expedit itaq; qd constitua-
tur statuta scripta: & nih sic cō-
fiter iudicum constitutio vana & in-
cassum. Hæc itaq; est summa cogi-
tus dicimus de statutis.

A De Testibus. Cap. 17.

Testes vero quidā sunt viri priores & quidā sunt viri & presentes. Et ex novis quidā sunt qui communicant illis in eo bono, quod sperant, aut in malo, quod timeatur. Intēdo autem per testes priores precedentes tempore nos accēptos apud multitudinem hominū, quorum dignitas est famosa. nam testimonium horum recipitur de rebus pręteritis. ¶ Et si vidissent illas, siue non regulissent hoc, quia iam susciperetur sua initio vlt de eo, quod narrauerunt de illis sū verificationem. Testimonia sunt rerum pręteritarum: & sunt illa, quę non cōprehenduntur eo tēpore a maiori parte entium, vel testimonia de re pręsenti, aut de rebus futuris. Testes vero de rebus pręteritis sine dubio sunt tpe priores. Rerū vero pręsentium uso tpe testes sunt ex illis, & a pręteritis tēpore. De rebus vero futuris quidā testes sunt viri pręcedentes, & quidā sunt viri nostro tpe pręsentes. Testes autem rerum futurarum sunt duarū specierum, habentes experientiam, siue sua experientia fuerit per artem, siue sine arte. Et homines viētes solius exemplis, quę phibent vel permittunt illi. Quis nec quod hoc honorā parentes, nam iam dixit legislator, qd parentum honor addit vitam, & consimilia. Accepti vero, & quorum testimonio utimur, pręsentes testes sunt illi, quos experti sunt viri sibi affines, hoc est, sui vicini, vel sui consanguinei, aut sui consen: & eos reperierunt constantes super rebus, de quibus recipitur suū testimonium, inuariabiles in illis. Pręteritorū vero testium dispōnem persequuntur

dam habemus apud acceptationē: D
& iō non indigent experientia. Per acceptationem autem intendo aut testimonium quod testati fuerint de rebus pręteritis: aut veritatē inexistētis habitum illis, de quibus referuntur res futurę, si sua testimonia fuerint de rebus futuris. ¶ In omnibus debet esse ad acceptationem testimonium, nisi novorum testium, est, qd non cōmunicēt illis ad quos testati fuerint in bono quod sperant, neq; in malo cuius casum timeat: sicut patet ex illorum, qd quibus testantur aut siliis, vel affines. & hoc, quia si illi rebellent de eis, qd mentiantur non nisi quam, ut Arist. ait, me videntur. De tempore vero prioribus nō est imaginandum hoc, ex quo iam prius sunt. Novorum vero testium testimonium accipitur, quando testati fuerint, qd res ita fuerit, aut nō fuerit. non acceptatur autem suum testimonium, qd res fuerit iniqua, vel æqua. Priori vero tempore testimonium, iam accipitur de hoc: cum ipsi non sint suspecti, quia non communicant cum illis, pro quibus testantur. tum qd si nos hinc ferret, qd iudicium ita fuisset antiquo tempore. Verificaciones autem iam accidunt ppter testimonia: & aliquādo accidunt propter ipsas res comprobantes res dubias, & stabiliuntur loco testimoniorum. Iudicium autem rerū cōprobatarum res dubias est opationum iudicium habentium prudentiam & peritiam. Et ideo expedit iudici, ne erret in rebus dubijs talihyphis: nec non decipitur cambiator de argento sophistico. Quando autem hæc res contrahunt in meum super re ipsam, vera, aut si esset falsum testimonium eis contrariū, digniores sunt

Rhetoricorum.

Gratia confutere super ipsum quan-
do testimonium fecum conveniret.
Tideo apud iudices he res existit
loco testium nam nihil refert, siue
in rebus dubiis, quas loquentes con-
probatent. He autem res sunt alie
a signis, & ideo numerate sunt cum
testimoniis. Quoddam autem testi-
monium fit de re, circa quam est lis:
& quoddam est de ipsis testibus, &
quoddam est de duobus contendē-
tibus. Testimonium autem de ipsis
testibus, quoddam est ad eos corro-

Hborandum, & quoddam est ad eos
de duobus contendētibz est iusti-
ficando vnum, & culpando alterū.
Testimonium autem de testibus e-
rit, aut qd fit ille amicus vel inimic:
aut mediocris inter actorem & reū,
qui non est amicus neq. inimic:
ter illorum. Hic autē
præter has duas: &
tunc, & ceteris de illis, quando
loquimur de locis vrbibus, ex quibus
sunt enthymemata: & hoc in lecto-

Conditiones, in quibus conveniunt
tem, in quibus conveniunt, sunt vi-
cognoverit, & ipsius vituperiū, quā
quando vere profertur de illis. Secū-
da autem veritas ē in verificatione
actionis & falsificatione rei, quando
illam propositam actionem nega-
ret. Et in hoc loco nō est de a inter

eos & inter testes. In quibus locis
essent eis testes, ipsæ habentur loco
testium. Et tunc res de qua est
lis, & ceteris de illis, quando loquimur
de locis vrbibus, ex quibus
sunt enthymemata: & hoc in lecto-
rum. Quando autem statutum fue-
rit differens a conditione, dixit ita-
que qd statutum non inducet ipsam
conditionē, neq. ei prædominetur.
nam statutum deest vltm cōlli-
tutionem. Cōditio autem est parti-
cularis constitutio: particulare autē
iudicat ipsum vlt. sic igitur cōditio
est caput statuti, & statutum nō est
caput conditionis. Si autem nō dif-
ferat a conditione, tunc statutum
inducit ipsam conditionem, si sta-
tutum esset apud illos per Dei pro-
phetiam. Alter autē locus est qd di-
catur, qd conditiones sint, quæ deest
nunt constitutiones proprias singu-
lis viris & tribus conveniētes: & si cō-
ditionis stabilitas nō est, destruerent
res per suam electionem & aduer-
tentiam. Id autem, quod est talis di-
spolitionis, nō habet excusationē,
sed ipsam continuat. Et præter hoc
sunt

Rhetoricorum

Guiescere illos faciant ab ipsis tortu-
ris. Et idem iudicibus expedit, ne vrā-
tur hac specie sumptionis significa-
tionis: sed vrantur & faciant alias
significationes. Nam plures homi-
nes propter suorum corporum ro-
bur, & suorum animosum experiē-
tiam vehementi tolerantia, ferrent
pœnam, & non confiterentur veri-
tatem. Pusillanimes vero, & imbe-
cilli homines, confitentur de se ip-
sis falsum, antequam videant tor-
menta: ideo non est ipsarum tortu-
rarum aliqua res, in qua expediat
confidere.

De iuramentis. Cap. 20.

Iuramentum est quatuor rebus. & hoc, quia
quatuor sunt iuramenti genera: scilicet
& assumere aliquam rē, sicut fit in
emptione & venditione: aut nō su-
mere aliquam rem neque dare rem
aliquam: aut sumere & non dare:
aut dare & nō sumere. Si autem ho-
minis iuramentum fuerit dare, fit de
alijs rebus ei nocentibus. hoc est, si
eas renuerit, & non tradiderit. Iura-
mentum autem fit ab actore, aut a
recepto in iudicio. Si ab actore, iura-
mentum est de rebus, quas non habet
aut non vult tradere. Si a recepto, iura-
mentum est de rebus, quas habet
aut vult tradere. Quando autem
iuramentum est de rebus, quas non
habet aut non vult tradere, iuramentum
est de rebus, quas non habet aut non
vult tradere. Quando autem iuramentum
est de rebus, quas habet aut vult tradere,
iuramentum est de rebus, quas habet
aut vult tradere. Quando autem iuramentum
est de rebus, quas non habet aut non
vult tradere, iuramentum est de rebus,
quas non habet aut non vult tradere.

Secundum hanc autem est
coactio, quæ ad eum pervenit sumē-
dum aut dandum. nam homo sem-
per agit minus noxium duorum eī
necessariorum. Et ideo quidam ho-
mines quando iurant, verum profe-
runt & quiddam falsum pronūciāt.
Et hoc est vnum eorum, quæ signi-
ficant, q̄ fallatur communitas per
iuramenta: sed studio sus vit verum
proferit, & videtur quod verum ipse
proferat, q̄ si non iuret: sed illius
veritatis assertio non est, quia non
iuret, sed propter eius dignitatem. &
quia ille non est talis, q̄ sit transgres-
sor. Et hoc est vnum eorum, quæ
daciū sine iuramento: & tanto for-
tius cum iuramento. Fuga vero su-
stentandi questum per iuramentū
est necessaria, illa quidem quæ fit a
viro transgressore, est ad vincendum
ipso hde tutos. Nameductio confi-
dentia iuramento, est ex his, quæ
inducunt verificationem dictis tra-
sgressoris. Et hoc est sicut, q̄ audax
vinceret timidum, aut hte obuiam
vtilium vincat, & diuerneret ab eo:
si res ita fuerit apud hde tutum, nō
fuerit iuramentum. Et hoc est vnum
eorum, quæ aduersarius non videret ip-
sum tutum: immo nō sumeret ni-
si iuraret. Quando autem vehe-
mens heret iuramenti inductio in
hde tutum, in quem esset actio, si
ille vellet attribuire Deo gloriam,
& non ferre eius nomē in vanum,
oporteret ipsum nō negare falsam
actionem, quando daret quod pe-
teretur. nam si negaret & daret, fe-
ret ad putandum, quod actor protu-
lisset veritatem, & q̄ ipse dedisset oc-
casionem iuramenti in vanū, quod
ei opportunum esset. Et ideo non
expe-

A & amicus, & sermo de his est pars sermonis de premissis, & ex quibus constituantur pat' meae p'p'as dis- serunt iudicia iudicom: & illæ sunt quæ eis inferre volupratè aut dolo- re, sicut sunt ira, & timor, & eius co- trarium, & his similia, iam autè ex- pedirè loquamur hic de illis. hoc autem fiet, qñ speculabimur vnam- quæq; harū passionū tribus rebus: hoc est, rebus agentibus illā passio- nē, & visis apud illā passionē, & cui hæc passio sit incidēs præualens.

Sermo de ira. Cap. 1.

Huius autem exempli de speculatio-
ne irae est q. d. cū quis
dispōne hō sit iracundus: & q. sine
res agentes irā: & qui hōes sunt, in
quos est naturaliter ira. nā oīno re-
pēdit ira, q. re pēgit in ea ira,
& quāq. facit in ea ira. & quā
da non accēdit, sine de. q. d. cū
inuenitur. Et vlt. nos faciemus in
hoc genere, sicut fecimus in prae-
cedentibus capitulis, hoc est in capitu-
lo longiorū seu iudicialis, & in capi-
tulo consilij, seu deliberatiui, q. de
finiuimus res quāq. constituit in-
tenditur: & rursus res, quibus ordi-
naretur suū cō: hoc est vile vel no-
xium, quāq. vel iniuria. Quae au-
tem hāc triū rerū sunt, ex quibus
concordantia p. uia. & in ho-
mo procederet in eis, conducerent
ipsū ad illam passionem: hoc est,
in illos, qui illam agerēt, & in quos
caderet illa passio. Reperiuntur ve-
ro ex dispōnib. illorum, qui co-
acti sunt ad illam passionem, q. d. am,
quibus illi apti sunt affici, & eis p-
moueri ad illam passionē, exempli
grā, quia p-moueres hominem ad
iram, q. ei annunciares esse rerum
cooperantium ad irā: & hominem

in quem deberet irasci. disponibus
vero quibus hō aptus est irasci: cō-
stitueretur, nec irascitur. Se illa
rum i. ppositiōne contra expedit il-
li, qui vocat irasci. nam si tenet tēpus
quod nō irasci, tunc ad receptiōem coti-
nuationis, quā ipsam promoueret ad il-
lā passionē. Ira autem est dispo-
nitio, vel impetū animalis, ex qua-
sit animae appetitus paup, q. uolē-
tu, oppositū illi, in quem est ira
p. eius v. h. p. h. m. in v. m. irascen-
ti, aut in ea. n. f. i. s. p. e. d. e. l. e. q. u. a,
& e. e. m. i. n. u. s. V. l. i. p. e. n. t. i. a. e. e. s. t.,
quim. A. r. t. v. o. c. a. t. p. a. l. i. a. m. a. t. a. e.
nam animae t. e. t. y. p. e. n. t. i. o. n. e. a. c.
i. p. l. a. m. a. t. e. t. u. t. i. o. n. e. p. a. t. i. s., q. u. e.
i. a. a. t. a. g. n. i. t. u. r. & q. u. e. e. t. i. e. n. t.
n. a. d. i. n. t. i. o. n. e. i. r. a. t. a. p. l. i. t. e. x. a. q. u. o.
n. i. r. a. m. o. n. s. t. r. a. t., aut ab iudicis
hōibus demonstratis, i. aliquē homi-
nē demonstratū, vel aliquos hōes
demonstratos, nō in ipsum hōiem
vlem. & hoc p. p. aliquā rem, quā ira-
scens fuerit iratus, vel in aliquem il-
lius pedissequam. Omne aut iram
semper sequit. aliqua pauca res vo-
lupratis. nā irascens sperat vindica-
ti ab illo, in quē fuerit iratus. quan-
do autem sperat, acquirit volupta-
tem. nā spes illa est quēdā eius ima-
ginatio, q. n. futurus est vincere vi-
rum, in quē irascitur, quā illud est
quasi impossibile in aliū. & illa est po-
tētia, quā m. a. i. p. e. r. a. t. & i. n. i. n. t. i. n. s.
magnificatur in sua a. s. a. quā ipse re-
putat in ea vigore ad illā potētiā.
& ideo hō non irascit in illū, qui ni-
miū est supra suū gradū, neq. i. hō-
minē qui est infra se nimis. Et quā
pulchrū est, qd dixit poeta de ira, q.
id q. inde anima mouet & tremat,
sit res dulciore melle: & q. ille qui te-
get mentē eius, est similis fornacis
Rhe. Poc. cū Auer. O fumo.

Rhetoricorum

[illegible][illegible]

A eis insit quædam condō opportuna ultra plures hoīes gñoscitate & vigore & virtute: & vltus omnibus his, quibus aliquis homo alium superat, sicut est excessus diuitis ad pauperē & tranquillū ad laboriosū, & architectonicū ad principalitatis susceptum, vel cuius anima videretur apta ad principalitatem, & si non sit primus. hi omnes apti sunt irasci i homines ex pauca re, quā putaret vilipensionem eorum. Et ideo fertur quod vehementia iracundiæ & furoris & iræ insit filiis regum, & his qui rebus annectunt, qui soliti sunt oblectamenti, & non offenderunt penitus nisi ea, quibus gauderent ex hominum honoribus, & decoris operibus. Et huic speciei cum iracundiæ vehementia insunt quædam res, quæ conducerent iracundia ipsius vehementiam, sicut est nimia vindictio: & quod non sint contenti in illos, puniendo parua re, sed excessiua pœna. & hoc, quia incenditur sua ira contra illos propter suæ excellentiæ magnitudinem in se ipsis. Ex rebus autē, quæ quā inefflent alicui homini, redditur illis aptus, ut in eo non petuerit ira, **C** & quod ille homo vsus sit, quod ab ipso bonum ipsum proueniat, & non operaretur hoc in homine, ad quem vsus fuerat hoc agere, aut ad ei connexū aliquem. & hoc, quando ille homo sciret, quod hæc eius missio sit ad eius voluptates: vel sciat quod ipse cupiat tale, & si non obmueret. nam iā numeraretur solius voluptatis obmissio in iracundis. Quando autē hoc ira fuerit iræ opus vlt est ipsa vilipensio, aut id quod putaretur esse vilipensio. Viri autem apti ad iram, sunt illi, quibus insunt quæ iam dispōnes faciētes illos putare de plurimo ei,

quod in ipsum descenderet, quod sit vilipensio. Ea autem, quæ apta sunt vte eis irascatur, sunt quibus alij putant, quod maior pars operum, quæ ex illis proueniunt, sint vilipensionis. Quæ autem vniuersaliter declaratum est qua de re fiat ira, & qui sint iracundi, & qui sint in quos cadat ira: iam expedit itaq; quod numeremus hic has dispositiones.

De rebus iram promouentibus.

Cap. 3.

Sicq; ex dispositionibus, quibus homo cupiat aliquam rem, & eius appetitus sit cum tristitia & angustia. **B** nam in his festinatur ira, siue facta fuerit vlli eorum aliqua res, quæ expedit ad iram, siue non fuerit facta. Quæ ille propter eius paucam tolerantiam putat quod hæc iam tanta fuerit in eum. Et horum quidam sūt, quibus sunt aliquæ res, quæ ipsos contristant, & cupiunt remotionē illi contristantis. nam hi irascuntur de omni re & ex omni re: sicut sunt quibus occurreret aliquis morbus vel paupertas. nam hi cupiūt sanitatē, & res quæ sūt ad sanitatem, & diuitiarū congregationem, & res ad tenentes congregationi diuitiarū. Et iō non dicitur propter desiderij, quod ad finem in horū aīs, quod sit cā, quod de eis dicatur quod ipsi sint concupiscentes: immo hoc ecā, quod de eis dicatur quod ipsi abhorreant suā vitā. & plurimū quod hi irascuntur, quod vilipēdunt re eis occurrentē, sicut sūt vilipēdētes dolorē, qui occurrūt patienti, quā ei occurrūt & ne tenet, qui vilipēdunt indigentiam & egestatem, quæ occurrūt alicui homini tēpore suæ paupertatis. & sic de eo, qui vilipēdit iniuriam occurrētē alicui homini.

O ij Et

A vel tristantur, quando recordatur eorum in malum & amplius, quando non uidentur. Ubi eis, cogite eos necessitate, neq. saluunt neq. ipsorum quo eis decessit. Et ideo dicitur an tuam procihiu. Amicus te nutret, aut tibi maruabit, aut contristatior tua angustia. Cadit autem in hos ira, quia priuatio contristationis de vi, quæ in eos cadit, significat illorum vilipensionem. Et hoc, quia manifestum est q. homo irascatur, quando nocetur illi, quem ipse curat: & similiter irascetur i. amicū qui malum suspicaretur in suum amicum & malam cogitationem haberet de illo: & in illum qui vilipēdit id sui sermonis, qui ei perueniret. nā his rebus illi similes essent suis inimicis. Et hoc, quia inimici sunt, qui nō contristantur de vi, quæ decessit in suos inimicos, neq. eis apparet malum illud malum, qd eis prouenit. Amici vero contristantur malo occurrente suis socijs, & contristantur ex hoc, & dolent. Et aliqui cadit ira in illum, quæ vilipendunt, ex rebus homini extrinsecis. Tales autem tu. et quicq. spectetum. Quorum unus est ille, qui vilipendit te, quando tu ipsum honorares. tu n. irasceris in ipsum. Secundæ autem est, qui vilipendit illud, quod est apud te admirandum, sed non esset admirandum apud ipsum. Tertiæ autem est, quando non admiraret illius, quod velles esse admirandum apud hos, licet non ita sit. Quartæ autem est, q. vilipendat hominē, de quibus admirarentur, simul qui admirarentur de te. Quintæ autem est, q. ille homo nō erubesceret de rebus, quibus tu erubesceres, & eas abhorreret. Et rebellio auger ita in

vilipendentes his quinq. speciebus. **D** nam illi viri putant de eis, q. illi nō auxiliarentur eis ad actionē honestā, & non darent eis congruum consilium, & irascuntur in eos. Hæc autem ita est, sicut ira patrum in filios. hoc est, quia illi irascuntur in eos, qui ipsi non auxiliantur eis ad honestā. Et autem ira in illos, de quibus putatur, q. videntur una harum quinque, spectetam. licet res nō ita sit. Hoc autē accidit multotiens vni primate, quod illis, q. ubi dominantur propter paucitatem suā cognoscant. Et ex ira etiam agē. **E** nilius est obliuio rerum, quatuor obliuio erat plaris facienda apud illos, sicut sepe accidit hominib. q. irascatur in illum, qui oblitus esset sui nominis: & uocaretur ex obliuione rerum, quæ sunt facili obliuiantur, quæ essent eximandæ. obliuio autem facit hominē irasci: nam ipse putat, q. eius causa sit vilipensio obliti. Et qui incipiunt beneficiū, & nō perficiunt ipsum, quia irascuntur etiam in illos, qui eis nō gratulantur, secundum quod oporteret. nam defectus ab opportuno induceret vilipensionem. Et in illos tu irasceris; qui derident rem, qua tu verificares opinionem. Et quando quidam homo, quæ tu cognosceres, beneficiaret alijs & non beneficiaret tibi, tu irasceris in eum. Iam itaque declaratum est ex hoc sermone, qui sint homines apti ad iram, ut in eos irascant, & nō irascant, & q. sint res agentes iram. Et illæ sunt res, q. quando reperiunt hominē, eis stabiliret q. homo iratus sit. Et ex his eisdem rebus reb. sumunt irā placantes seu reconciliationem agentes. Nā quando stabiliunt alicui viro contraria

Rhetoricorum

E rerum iram agentium, aut lenitur eius ira, aut expe-¹ rtyet placem- & similiter, quando alicui homini reperiuntur contraria dispositionum quibus fit aptus vno eum cadat ira lenis effectus initio iræ ab eo, aut ei effectus placat o-² Et similiter non homini intunt contraria de bono et onū, quibus fit iracundus facit vti eius placationis recepto, aut eius iræ lenio. nam iræ sunt duo contraria: quorum vnum est eius privatio: & alterum est eius contrariū, quæ est ipsa placatio. Sed Aristo. cum nemo non negat one naturam rerū hic tunc res iram lenientes fm vsus modum.

Sermo de iram lenientibus.

Cap. 4.

Quia iræ contrarium est iræ lenio, expedit itaq; qd speculatur intentionem iræ lenitionis per contraria illarum trium rerum, quas prædiximus. nec est, quæ dispositione sint homines, quorum iræ lenio fiat facili, & cuius dispositionis sint homines, in quos iræ lenio facilis fiat, & quæ sint res iram leniente. Et lenio seu reconciliatio est iræ privatio, aut eius obmissio. **1** Quando autem iræ causa sit vitio, quæ sit toto corde & consenti animo manifestum est qd qui nō vilipendunt, aut si vilipenderent, hoc agūt vi, aut inaduenter aut de quibus putat, qd si ita eis dispositio. **2** qd in illos nō cadat ira & ex illis fieret iræ lenio facili, & aliquid sit iræ lenio, quando in iracundi sunt tormenta & martyria, quæ omittente eum faciat vilipensionem factam in eum, quando scilicet iræ causa fuerit ex intentione & voluntatis ad hoc, hoc autem facere ut versuti habentes summas malitias. Et ex his, quæ

iram leniunt, est qd ille vir in seipso faciat eas res, quas putauerat irascens in eius vilipensionem. nam hoc ferret ad putandum de eo, qd nō pareret de illis qd hnt vilipensio: ex quo nemo putat qd ipse vilipendat se ipsum. Et ex his, quæ reconciliationem agunt, est peccati confessio, aut qd voto polliceatur, qd nō redeat in illud, quæ apud nos vocatur poenitentia: & qd cōuertatur in vilipensionis contrarium quod est inferius in facio. Confessio autem lenit iram: quia cōfirmat ipsam poenam. Poenæ autē confirmat o-³ est ex his, quæ leniunt dolorem cor in qd qd dicitur, & eorum contristationem. Hoc autem manifestum est apud testimonium sensarum mulctatum, quoniam nos pluries eodem namus severe, & vehementius sic ut nos heret eos, & in illis res res iras vno, qui cor hnter & cogno, cum poenitentia eis illatam esse iure deficit omnis ira: & vltim⁴ quia causa negationis rei patens est præsumptio & ostentatio. Præsumens autem est vilipensio fordidis. Præsumens autem est vilipensio est humiliatio & detestatio cogitatio & secum suum hoc imparet grad⁵ penę cadentis in illos. Illi vero, qui non confitentur, videtur nō timentes, neq; se humiliantes irato in eos. Hoc autem est ex his, quæ conducunt ad imaginandum vilipensionem in eos iracundi. Et aliquā se significat, qd irascitur & quæstus ab homine, qui se constitueret contrarium & spiritu depresso, seu omnis humanum. Quo scilicet parat ex causā opere: quia ipsi non larrant in homines sedentes & tunc, aptos autē præcipites mordent. Et aliquando sunt quida loci, quorum negatio-

A nec non putatur q̄ sint vilinensio, sed veritatis error. & hoc, q̄n peccatum non esset manifestum. Ex speciebus autem illorum, in quos nō irascitur, aut in quos ira conditiōnis est, q̄ quiescat, est species hominum, qui sunt boni animi, magnæ politiæ, nobilium mortū tollerantes. quos Aristot. illas vocat Amplius in istos, qui sunt sp̄i indigentis, minuitur ira occasione commiserationis illi⁹. ex quo necessitas cadens in illum est in gradu multæ lenit̄ autem ira, quæ est in hominum speciem, qui humiliantur ex causa aliqua, & nō sunt pertinaces in litigio occasione humilitatis, & mansuetudinis, quæ eis inest. Et non cadit ira in illum, qui non blasphematur alium cōmemorādo suos defectus, neq̄ ipsum dēdet, nec eū odit, vel illum, qui hēc fecerit ī paucioribus. & si cecidisset ira, leniret ex eis cito. Et vniuersalis irā lenientia vt plurimum sumitur ex suis contrariis, quæ numerata sunt in capitulo iræ. Et in admirandos, aut īdignos, ex quibus homines erubescūt vocatur, quoniam perseverauerint ī hac dispositione nam impossibile est, q̄ aliquis homo irascatur in vllum hominem, & eum timeat simul vna dispositione. Qui autem vtuntur odio & vilipensione in aliquem hominem quando irascūtur in ipsū, aut illos nō irascuntur, aut parum irascitur in eos. Nā qui irascitur in aliquem hominem, nō putatur q̄ illum vilipendat, & in eū irascatur simul. & hoc, quia nō est damnum sp̄i propter vilipensionē, siue per eam sit oblectamentum, siue non. Ira vero est oblectamentū cū damno, sicut in eius debeatōne

dictum est. Lenit̄ aut̄ ira ab hoste, ī dū quæ esset ira, si erubesceret de illis, quæ egerit Res autem, de quibus si ira esset, esset turpis aut inhonesta, sunt quib⁹ hō aut nō irascetur ip̄s ex rebus itam facientibus, q̄ ī ipsum veniūt: & si irasceret, eius ira cito leniretur. & hoc est, sicut opus vilipensionis, quo hō corrigitur & docet̄: sicut est docentis increpatio, & sicut est opus vilipensionis, quo intēditur ip̄e iocus, quando etiam in dētum illud esset iocus. Et dñā est apud Arist. inter lusum, & iocū. nā lusu intendit̄ beneicere aīum illi⁹, in quē est lusus: non q̄ eo lusus p̄ueniat oblectamētum: ioco aut̄ intendit̄, q̄ delectet iocans cū illo, in quem est iocus. & iō boni ludū & non iocant̄ & sic ēst opus vilipensionis, quo intenditur castigatio, & correctio ap̄. īdignitas, & mār̄ in rebus ita ī rebus ita est satisfacere necessitas paucis reb⁹, quibus indiget abominator. nam non irascetur illis, quando eis esset ī necessitatis satisfactio: licet sit parū immo minimum & abominabile. Et vltius omne opus ex vilipensionis aut vīpendentis operibus, quādo eo non intenditur damnum sp̄eti, neque turpe oblectamētum, aut secum connecteretur spes & expectatio, eo non irascetur. Exemplum autem illius, cum quo non annēctitur vilipensionis damnum, est illud quo homo corrigeretur. Et exemplum illius, cū quo nō connectitur turpe oblectamentum, est lusus, q̄ non peruenit ad fornicationem. Et exemplum illi⁹, cui annēct̄ bonū sp̄ei, est necessitatis satisfactio. Quādo aut̄ tota, ut prolongatur, & non sequeretur ab illo, in quem esset

Rhetoricorum

Cita, aliquod opus, qd induceter itz nouiter factione, iam temporis pro longatio limitum. Ex his aut, que leniret vehementem irā, esset expetitio sanguinis redemptionis, aut primo ab ipso delinquente, vel ab annexis ipsi delinquenti. Et aliq, non le uer ex penione sanguinis redemptionis ab ipso delinquente pto, donec expetatur ab annexis illi, q, putaret q p m is delinquens nō sit eius compar, sed putaret, q illius annexus sit suus cōpar. & i l e, alio p t e n p a n t i p t o n d l i n q u e n t e, & p e t i t s a n g u i n i s r e d e m p t i o n e a b i l l i s, q u i i l l i u s s u n t a n n e x i. E t a l i q, l e n i t i r ā u i l e t a a b a l i q, a b i n n e x o & a b a l i o q a b i l l i c o n e x i s, l e n i t q u o c u n q, n o n r e c o n t i n g e n t. S i c q, e t l e n i t e r i r ā c a s u s m a x i m o r ū m a l o r ū i n i p s o s d e l i n q u e n t e s: l i c e t h o c n o n f u i t i t o q u o m p t a d e l i q u e r i n t n a m i l l i p u n t t a c h o d h a e s s e t s a n g u i n i s t e d e m p t i o n e c i u d e n t e t e, q, p i n n o r m a n t i n a l e n t u r d e a c t a s u s o c c i d e n t i b u s a n t i o, i n q u a s i m u l t a t u r i n t u r h i l e, u t a t, a c t a l i q u e n t s a n g u i n i s r e d e m p t i o n e m. I t e m q, d e t e c t i u s, q, p h i t u r t r i u m, c o n s e c u t u r e x a c t i s, s i t e s o c c i d e n t i b u s a b h a q l u s t e n e t a t, n ā i l l i, u t a t, q, i n t e l i t e r p a n t e, d e a t r a d e a u t i n a u t i t e m. P r i m o p p o n e n t i q, d e m a n u s p r i m o p r a p o n a r & s e r m o n e d e c l a r e t, e s t q, c o n d e m n a t u s s i c i n i u r i u s, & t u n c e ū c o n d e m n a r n a m q n r e s i r a f u e r i t, n o n p r o u e n i r e t e i d a m n u m a c o n d e m n a t o. A l i q n a u t e m c o n t i g i t d e a l i q u i b u s p a u c i s h o m i n i b, q u i s u n t p r a u i & r o b u s t i d i u i t e s, q, s c i a n t q, i p s i s u n t i n i u r i i: s e d e ū h o c i r a s c a n t u r & c o n q u e r a n t, n e c m u l

cta eis proueniens i n i s f i e r i t n a m K h i n ō p u t a r e n t q, e i s p r o u e n i r e t d ā n u m. Q u i a u t e m n ō c o n i e c t a n t u r v i l i p e n s i o n e & i p r e t ū i n e o s p r o u e n i e n t e, n o n i r a s c u n t u r. H o c a u t e m a c c i d e r e t p p i g n o r a u t i a m. & a l i q n a c c i d e r e t p a n t i g a n n u t a t, n a m u l i p u t a n t q, a c t u s, q u i b u s v i l i p e d u n t u r, n o n s u n t e x h i s, q u i e i s i n t e r e t v i l i p e n s i o n e m. E t i d e o m a g n a n i m i e l i g u n t q, a u f e r a n t e s p l u r e s a c t u s v i r t u r u m, q u a z e i s a t t r i b u u n t u r: u t v i d e a t u r q u o m o d o e x h o c s u s c i p e r e t i m p r e s s i o n e m n a m q u ā t o o p a s a b l a t i m a l i n o s e e i s t n a u s, & n ō L i r a s c e r e t u r d e e o, t a n t o m a g i s s i g n i f i c a r e t e i u s m a g n a n i m i t a t e, & h u i u s c e c a m e q, q u i t a m v o l u n t r e f e r r e m a g n a n i m i t a t e m u l t a, q u i a p l o c o r r a t u r i n i p t a n n u t a t e n o t u s, d i x i t e i, t u n ō n u m e r a r i s i s u n t m a c i u i t a t e r e g e ū m: u t n o s c e r e t, a n i r a s c e r e t u r e x h o c, n e c n e. & v n i u e r s a l i u s q u i n o n c o n t r i s t a t u r v i l i p e n s i o n e, a u t p p m u n i m i p r e t ū m o m e n t ū, v e l p p s p r e ū, & v i l i p e n s i m a g n u m m o m e n t ū, i l l e n o n i r a s c i t u r. n ā i a m d i c t ū e s t i r a z d e h i n o n e, q, p s a n d u m c o m c a p u t a t e M v i n d i c t a z. I n c o r r u p t o s a ū t n o n e s t i r a s c e n d ū, n a m i l l i i a m e c c i d e r a n t i n d e t e m p t a n a l i ū, q u o d d e e i s s p e r a t u r. P r i m o e s t, q u o v a u s t u n t H o m e r u s h a c r e a d l e n i e d ū i ā c u i u d a m i n a l i q u e m a ū m, q u i h a b e n t u r v i n i f i n o t a p l o s, q u a n d o d i x i t d e e o, i n q u a e s s e t i r a, s i c e x n ō s e p u l t i s i n o b s c u r a t e r r a e s t e x q u a n u n q u a m s e p a r a r e t u r. R e s a ū t i n a f i t i p r o s t i t u t e t, q u e o f f e n d e r e t m o r t i s t e r r o r, e x q u o e s t m a x i m ū t e r r i b i l i u m. S i c q, i a m d e c l a r a t u m e s t, q, q u i v o l ū t l e n i r e i r a m, a u t i p s a m s e d a r e, c o n u e n i a r,

A q̄ sumant præmissas lenientes ex his locis, hoc est horū locorū particularibus. Et vniuersalis ira lenis, & sedatur de sex hominū speciebus sicut dictum est: quarū vna est ex admirandis & secunda species est ex illis, quorum pudet hoīes: & tertia spēs ē ex hominibus iniurijs: & quarta ex agētibz vilipensionem sine electōe & quinta ex illis, quos suppeditaret maius malū q̄ eo speraret. Sexta ē, q̄ in perniciē corū & corrupti sint. & hoc est vltimum eorum, quæ dixerat de ira, cuiusq; contrario.

B De Amicitia, Et Amore. Cap. 3.

Qui vero homines sint, qui naturaliter amant & amantur, & quæ sint res amicitiam agētes, iam stabiliemus, qñ præponemus amicitia & amabilitatis definitionem. Et dicemus, q̄ amicitia sit, q̄ homo cupiat q̄ tum oculum, tum homini pp̄ illius hominis laudant am, nō pp̄ seipsum: & q̄ ei in se vis & habitus, quo agat illi ipsum bonum. Amabilitas autē est, q̄ utiq; illorū ad alterutrū sit huius dispositionis. qñ autē hoc ita fuerit, verus amicus ē, qui simul amat & amatur. Et putatur q̄ hic idigeamus ad perfectū amorē tertia conditione, quæ est, q̄ cum hoc q̄ utiq; eorū amet bonū alterutrius pp̄ sui socij subtilitatem, sciat utiq; eorū amicitia sui cōparis ad illū, qñ autē hoc suppositum nobis fuerit de amicitia definitione, manifestū est q̄ amicus sit, qui deleatur bono alterius, & communi cet in dānis & doloribus, qui in eū descenderit, non pp̄ se, sed propter ipsummet eius amicum. quādo autem amicus fuerit talis dispositiōis, vnūquisq; suorū amicorum gau-

det & lætatur in eo. Et ideo vti, qui communicant naturaliter in malis & damnis, sunt cōnexi. Inimici autem sunt horū contrarij: hoc est, q̄ contrāstantur bonis proueniētibz suis inimicis, & delectantur malis illis cadentibus. Tandem autem in amicitia hoc contingit, manifestū est q̄ huius quo statim mus, q̄ a q̄ homo sit amicus & diliget, ut cōqueratur de malo cadente in suum amicum, & gaudeat bono illi proueniente. Et ex signis ē amicitia est communicatio in bono & in malo. Et similiter suorū signorum est, q̄ actus amici sit contrarius actui inimici de vna & eadem re, qñ alterutris comparati fuerint: sicut q̄ putaret aliquis, q̄ ei suffragaretur duo viri, quorū vnus ei opitaretur, alter autē ipsum proderet. Nam ille, qui ei suffragaretur, esset amicus, & q̄ eū proderet, esset inimicus. Postq̄ autē iam declaratū est, q̄ amicus sit, qui suo amico cuperet bonū pp̄ ipsummet suū amicum, & q̄ hi amici sint naturaliter, manifestū est, q̄ qui benefecerunt alicui homini vel hoībus, aut illis, qui pro eis sunt, illi sint horum amici, quibus benefecerunt. Et q̄ beneficium sit vnus actus amicitia. Et similiter qui in alios viros egerint maximas res laboriosas & defatigātes leuiter & solenter, sunt etiā dilecti eorū, pro quibus hanc egerint: siue illi simpliciter defatigantes res fuerint, aut solo tempore suæ factionis sint defatigantes: siue ipsimet hanc egerint, siue non egerint hanc ipsimet, sed ipse esset causa aduentus illius excellētis rei illis. & illi, de quibus putatur q̄ ipsi cogitēt benefacere, sunt amici. Et amantes amantem sunt amici:

Rhetoricorum

Gci, & similiter qui amantur ab ami-
cis, & quod uerum est, qd qd
aliquis homo odit, sunt illius ami-
ci, & sic illi, quos alicuius hominis
inimici odunt sunt illius amici. Et
om̃i hi, hoc est amici, videntur esse
amici, qd licet p̃ horu bona sint
sua & ea qd atq bona, & tunc at
line et suu amicu, licet si sua
p̃p suos amicos necesse qd p̃ bona
sunt & os uenera qd uoca-
tionem & p̃ntes ueneran-
tur, hoc ē, occasione, qua homines
putant qd eis conferatur utilitas ex
illu bonu qd in eis, quod eis pro-
uenit ex hominib, est ipse honor.

[illegible]

sus suos amicos, hoc eis beneficio
 vsus esset, ac felices fortunati ē: siue
 cunctis bonis, hoc est animi & cor-
 poreis & exteriorib⁹: siue beneficijs
 illis, quæ solū virtutes sunt: siue re-
 bus ex quātarum prodeant homines
 admirantur: siue simpliciter, siue re-
 sp. la horum q. eos mouent, ut
 illi intrant. Etenim quod boni ani-
 mi sunt, & quorum societas place-
 ret: & si tota die comitantur occa-
 sione oblectantur, p. t. ab-
 que q. suum colloquū sit factitio,
 horum singuli sunt amici: quia eo-
 rum mores sunt optandi & faciles,
 & non veniunt versus peccatum
 & malitiam. & illi, qui non seruant
 iram, neq; sunt versuti, neq; valde
 sensibiles sunt: hoc est nō excitā-
 tar ad operandum. Nam q. po-
 mouentur. Et ideo quicunq; eis cō-
 iunguntur oēs a turpes d. d. s.
 sunt vim inferentis, hoc est vident
 hominibus teore quod a n. & cla-
 moribus apud orationem. & simili-
 ter suat n. tes non i. es, qui robore
 suorum corporū ferēt verbera, vel
 sic. & q. mouent, v. m. p. i. n. s. o. s.
 n. ferent: vel n. c. o. s. conge-
 rantur ambæ dispōnes, sunt prom-
 p. d. s. i. t. e. s. & a l. e. o. s. d. i. c. a. s. u. o. n. i. u. s.
 affinium, & vicinorum ac amicorū.
 & hoc, siue qñ illi valeret illos cor-
 rigere, vel qñ ferrent cogitant, ap-
 sua correctio sit quodammodo com-
 miferatio. Etenim q. a. u. a. t. a. l. e. q. u. o. s.
 amant ipsos laudatos. nam sperāt,
 q. communiarent eis bona, q. apud
 eos sunt propter quæ eos laudant
 & apud illos laudantes habētur ami-
 ci illorum, quos laudant & quā-
 do laus esset verbis, non est laudan-
 dus aliquis vilo bono, quod ei non
 int. & v. i. a. e. o. r. u. m. q. u. i. e. g. g. i. t. h. a-
 beatur

A bentur pp indumenta ornata, & vestes mundas, non est amanda nam videntur q̄ venerentur hominē ea munditia, quæ non fastidiat eos turpibus aspectibus. Illi autē, quos nō pudet vitiōrum, neq; corriguntur ex patrata culpa, qui hæc committunt, violenti sunt. violenti autē odiendi sunt. per vitia autem intendō maleicia, quæ homo committit aduersus Deum, & p culpas eas, quas delinquit in socium. Illi autē qui non serunt odium, nec permanent in animi rancore & odio obervantia, sed cito placantur & aufertur suauita, ipsi habentur amandi.

B & hoc, q̄ dicitur de amicis, ut illi sunt talium conditionum versūs hōes, sic sunt versūs suos amicos: immo illi digniores ad hoc censentur. Illi etiam sunt amici, qui cō obsequuntur, neq; delinquant maleicia suorū cōsanguineorum, & vicinorum atq; cognatorum, & quia illi sunt boni, non est apud eos male aliquid. Ac illi sunt amati, qui non seruant iram contra illos, in quos irascitur, vel suo animo velent illis inesse bonū nam qui contrarium huius sunt, contenti osi cernuntur. Et quos admirantur ab eis specie differentes ac ipsi se ipsos admirantur, sunt amandi. nam nemo admiratur seipsum, nisi de re, quæ vere virtus sit apud eum, qua sit admirandus. Et congaudentes hominibus, qui sunt apud eos, sunt amici illorum quibus congaudent: & euidentius quando gaudium fuerit ex noto affectu, quoniam de illo putatur q̄ dignius sit illud gaudium itabile esse, & q̄ ille non fingat illud gaudium. Et honorati amant honorantes eos: & honorati habentur amici apud suos honorantes.

D Et illi viri sunt amici, quos homo cuperet, q̄ ei amulenter amulatione, cuius non sit excusatio, neq; accusatio in ipsum quia hō non cuperet hoc ab alio, nisi ab hōe cui cuperet vt constarent suæ virtutes. Appetit autem hoc ab illo, quia est apud ipsum dignus huius rei. & ideo q̄ dicitur de talibus bonis, aut esset nōi amicus: aut cuperes ipsum esse tuum amicum. quoniam quando est tuus amicus, dignior ē, vt ei constent virtutes, quæ tibi insunt. Et benefici habentur amici apud illos, versūs quos egerit illud bonum, nisi succedere facerent illi bono malum, quod sit vehementius, & fortius: sicut est magnū stipendium, & graue seruitiū. Et illi, qui amant affines, & remotos illos eorum, qui viuunt, & qui mortui sūt hoc est, quorū mors est tpe proxia, inter ipsos affines vel cōsanguineos vel ē alienos, quia mortui nō coniunguntur nisi duabus cōdōnibus: quātū vna est q̄ tua mors sit proximi temporis: & secunda, q̄ sint affines vel alieni ē qm vnūq; q, hominū amat occasione iuris amicitia illorū. nam qm hō amat extraneū, dignius ē q̄ amet affine, & qm amat mortuū, dignius est q̄ amet viuū & ideo sunt de numero illorū holū, qui nimis amant suos amicos: & non parcunt amare eos. nā hæc hominū species sunt bonæ homo autē amat bonos qui non sunt sui amici, tanto magis amicos, & quorum amicitia nō est hēta, neq; sunt apparenter amici. Et illi sunt hōis amici, quorū nō pudet eū nētionem facere eorum in turpē partem: quia amicus est ille, quē non pudet

Rhetoricorum.

G pudet omittere illas res, quas homo ageret laudis occasione. Et vir iuuetecundus amat iuuetecundum virū: quia non timet ipsum, & tutus est de eo. Et similiter itaque homo amat, quē non timet, & confidit in eo. nam nemo amat virum, quem timet. Species vero actionum amicitiæ sunt comitatus & cōuersatio cū hominibus, & ceteræ huiusmodi. Ceteri ex his, quæ multi amici alterutris agunt. Amicitiam vero agentes sunt amice sui, & ceteræ.

Hoc beneficium non refertur illud,
quod beneficium, non refertur illud,
& ostendit quia beneficium non
platione illius, cui illud egerit, non
occasione alterius rei H. & c. d.
sum h. & c. d. exp. a.

De mini
c 4, &
u. 1. 1.

attributionē vilipensionē vniuersa
 liter: & per accusationē obloquū
 iter ducunt: as differentia au-
 tem
 autem & inimicū
 inimicus egredi
 qm non d oha
 & i

yal & Amos, seu contra certos nu-
mero inimica vero & odiū posset
esse contra genus nam nos odimus

Barbaros, & infidos, & inimicos, & c.
li. et aduersaria interfectio, quia nos odimus latrones & bilis-
ques, & homines oēs simul odiunt
illos. Et tercia dicitur est, quia ira tem-
poris curricula pacatur, absque quo ille,
in quem est ira, aliquid egerit, in-
raff. rem, p. la fuerit ita habeo.
odiū autem non pacatur temporis
lapsu: quotiens inimicus non egi-
rit in aduersarium, quod inferret ei
amicitiā. Ac etiā ira est appetitus,
quocurrat qdā certa res in illū, in
quē est ira. odium vero est, quod ab ini-
mico occurrat in suū aduersariū res
indeterminata: hoc est, quocumque
acciderit ei malū, adhuc inimicus
est, et tunc, quod ei acciderit aliud ma-
lū & hoc, quia q̄ irascitur, cupit quod
cadat in illū, in quem irascitur qdā
certa res, quā leniretur sui cordis
astus inimici: vero nō cuperet hoc,
sed indeterminatū malum: hoc est
semper peius, quod accidisset, nisi
iraq̄ differta erat in determinatum.
Præterea quia nouae res faciunt o-
diū, sicut est iniuria & ebrietas,
& vltierus, quia irascēti aduenit do-
lor ex voluptate, videtur est: illi ve-
ro, qui odit, non a se ipso capias
Rursus, quia ira affertur paucis re-
bus, quas hō agere, hoc est lenibus
verbis: odium vero non auferet per
hoc prout lenitas, sed per magnitudinem,
accidat in illū, in quē est ira, aliqua
vis tantummodo cum hoc, quod nō pri-
us erat, ut si quis irascitur, p.
suus aduersarius oīno prius mun-
do. Notum autē est, quod his reb⁹, quas
narramus, possum⁹ oratione sta-
bile, quod sint inimici vel amici, aut
eos ita conflictamus & si ita non
sint: hoc est, aut inimici vel amici.

A Et similiter posse nobis est per noti-
tiam harū earundem rerum confu-
tere rationes loquentes de amicitia
& amore: hoc ē, q̄ralis sit inimic⁹,
& talis sit amicus. Hoc aut̄ fit, ut di-
ximus, per aut̄ si q̄m sit amicitia
& inimicitia, & ira: & per notitiā
illarum triū rerum de singulis illa-
rū, hoc est eas agentia viros aptos,
eas operari, & pati ab eis. Cōfert au-
tem notitia constitutiones inimici-
tiae & irae ad constitutionē injuriarū.
nā vna causarum, quibus iniquus
injuria afficit, est a in vna, & alia

E v q̄ cōstitueremus q̄ Zayad sit no-
bis inimicus quia inter nos & eum
fit inimicia. Et hoc est v. amīco-
rum, quia dicuntur de amīca, &
inimicia.

De timore.

Cap. 6.

Notitiam rerum illi, à quo fit timor, & de quo fiat, hoc est ipsum agentium, & illorū quī timēt, non ita, declarabimus hic, postea dehiuierimus quid sit timor, sicut in præcedētibz capitulis fecimus. Est aut timor dolor, vel titubatio ex mali imaginatione, quem homo timet, ne ipsum corrūpat vel torqueat. Intendo aut per dolorem mortē & angustiam, quæ animæ aduenit: & per titubationē errorē animaduertentię & per corruptionem ipsam mortem: & per tormentū i. qd est circa ipsam mortem. Adiciūm autem est in malo terribili, i. corrumpat, vel torqueat. nam possibile estendi vitia homini sūt mala contingētia, sed hō non timet ea, sicut sunt iniqui & pigri: neque corruptio ois, quæ sit pauca corruptio vel tormentum perterrens, sed qd sit vehemens. quia nemo timet qd paucum est. Neque etiam est u-

mendum ea, quorum casus esset fu-
 ruro & remoto tēpore, sed quæ suc-
 cessura sunt proximo futuro tēpo-
 re. quia nemo timet malum futu-
 rum, quod est remotū cuius signū
 est, quæ quilibet homo scit, quod sit mo-
 rieturus absque dubio, sed quia nescit
 quod citius futura sit de proximo, non
 timet mortem. Cum autem timo-
 ris hæc sit definitio, notum est quod ter-
 ribilia sunt ea, quibus putatur, quod si-
 tis vehemens vis ad corruptionem,
 hoc est perditionē, aut ad inferendū
 aliquā speciem damni conducētis ad
 dolorem vel tormentū vehemens,
 aut corporeū, sicut sunt morbi: vel
 animi, sicut sunt depressio & vni-
 versalis tristitia, &c. quæ
 rationis sit terribile, est per se notum.

tionis sit terribile, est per se notum. Nam terribile est malum, qđ puta-
tur propinquum. & ideo periculū,
& inuasio vehemens est prope rem
terribilem, quod agit odium, & ira
in ipso timido, & ipsum promoue-
ret ad propulsiōem & obiectionē
rei terribilis. Quādo autem homo
cupit malum, & valet ad illud, cer-
tum est qđ eius malum est actui pro-
pinquū, & necessario est terribile.
Per terrentis autē dispositio est, huc
dispositio: hoc est, qđ iniquus in i-
ustus faciens cadere nequitiam his
duobus modis. Primo, qđ in i-
niquitā, & desiderio ipsius nequitia.
nam iniquus actu infert nequitia,
quando valet ad nequitiam, & vult
nequitiam agere: quia iniquus sine
dubio semper vult agere nequitia,
& eius appetitus præcedit suā actio-
nem. Accidit autem ipsa nequitia,
tpe, quoniam vim habet ad illius actio-
nem. Sic ergo, quando in animo hæc
congregatur in eo, eius nequitia sit
propinqua. & similiter timor etiam
sit

Timor
quid.

C tiam & angustiam, quæ animæ ad
uenit: & per titubationē errorē ani
maduerſentię & per corruptionē
ipsam mortem: & per tormentū i.
qd̄ est circa ipsam mortem. Adie
ctum autem est in malo terribili, i.
corrumpat, vel torqueat. nam possi
bilis est effendi vitia homini sūt ma
la contingentia, sed hō non timet
ea, sicut sunt iniqui & pigri: neque
corruptio oīs, quæ sit pauca corru
ptio vel tormentum perterrens, sed
qd̄ sit vehemens. quia nemo timet
q̄l paucum est. Neque etiam est u.

Rhetoricorum.

G huius in quo coniunguntur hec duo, hoc est valor, & voluntas & ideo ne mo timeat imbecillium malum, hec velint malum inferre: sicut non timeatur robusti, qui nolunt facere malum, & plures hoies impedit a malicio ipsorum imbecillitas, vel timor mali perterrens eos, ne eis fiat. Malum autem eadens in aliquo, quod iam factum est in alium virum, est magis terribile. Et illos, qui habitant sunt facere vehementia excessiva mala, viri naturaliter ipsos timeant. Et qui possunt sumere perna, sunt terribiles, nisi habeant morem indulgentis. Ex hoc quod

Homines indulgēdi. Et vultus qui ha-
bitat in eis. Et vultus qui habitat in eis.
polibilis est illa species damni. ex-
empli causa, quia latrones perirent
diuites, non inopes. Hoc autem ita
fuit, quod vbi reperitur valor, ibi inueni-
tur nequitia, & illi, in quos aliqui ca-
dit nequitia, & putant quod futurū sit,
vbi in eos nequitia inferatur, semper
timeant tales viros iniquos. Et illi

1 eius quod sibi sperant, sunt timidi.
Frilli, quorum naturæ est nequitia,
qñ habuerunt valorem, sunt terribi-
les. & mirum terribile, sicut est princi-
patus, & sui gentes domino, & im-
petio, semper sunt timendi: & eo ma-
gis quando hæc fuerint nocere cu-
piētibus illis.

ribus. Et illi, quos timent homines
studiosi & habentes perfectiones,
sunt timendi: siue sint de illis, qui
non sunt remoti ab hac dispositio:

siue hæc dispositio eis pertinerit, K
qñ magnificati essent, & auctus es-
set suus valor. Et amici illorum, in
quos facta hz nequitia, sunt timen-
di ab inferentibus in eos nequitia.
& similiter amici inimicorum sunt
timendi, sicut est timendus inimic-
us. Viri autem iracundi, qui citius
promouentur ad iram & cholera
effusionem, nō sunt timendi apud
iram & furorem: nam citius auffer-
untur horum ira. sed stabiles sunt ti-
mendi in ira & odio: & viri renaces
astuti, qui nō pacifaciunt malitias
quas intendit, an sint propinqui,
vel distantes. Et illi sunt cōtrarii ira-
cundorum & hoc, quia de iracun-
dis putatur qd non ostēdant alijs vi-
gorem, præter illum quem habent.

tenaces autem ostendunt hoibus
valorem præter suam potestatem.
Et omnes hæ res timēdæ magis ter-
ribiles sunt, quando corruptio ca-
sura ex te timēda fuerit ex his, quo-
rum corruptio non potest propelli:
immo suæ corruptiones essent to-
talitatis corruptiones & eo fortius,
quando suscipiens corruptionē nō
posset reuerteri ad suam puritatem.

nonne etiam de sua corruptione,
immo in eum acciderent contraria
abhorrenda ab eo. Et illorum, ex quibus non est homini equalio, timor est vehemētiōr. Et vniuersalius mala terribilia sunt illa mala, quę sūt ei accidit, seu alia, & est ex his, quę conducunt ad imaginandum suum casum in aliquo homine. & hoc occasione similitudinis, quę esset inter illum, & inter illos alios, quibus accidit illud malū. Exempli gratia, quia iuuenis pauet à morte, quando videt qđ apprehensum ē alicui, & non timet, vel deiecit, non quando accidit illi tem, vel decrepiro.

A decipito Hoc autem, quod retulimus de particularitate rerum terribilium, & rerum, quæ sunt fortioris terroris & vehementioris, proximū est ut sit introductorium ad omnes alias, exceptis paucis quas hō posset ex se ferre. Quæ veto sint dispositiones hominum, quæ quando eis insunt, sunt timidi, nunc nos narrabimus eas. Et dicimus q̄ terror sit hominis timor, ne ei veniat malū terribile. Hoc autem est per se notum, quia nemo est qui putet, q̄ ei nō sit peruenturum aliquod malū, & omnino timeat. neq; si meditatus fuerit mala, quæ ei veniant, timeret illa omnino. neque etiam timeret homines, de quibus putat, q̄ ab illis non proveniret ei malum vilo pacto. neque timeret, quādo putat, q̄ eum nō apprehendat malum. Cum autem hoc ita fuerit, timor ergo necessario fit illis, qui putant q̄ eis provenitura sint mala: & malorum, quæ putant q̄ eis sint provenitura: & hominū, quos putant, q̄ illaturi sint aduentum hōi malorum, & qñ putant apprehensionē eorū ab illis malis, & ipsa esse impressa. Cum autē vñ sit timor, manifestum est quod illi, qui putant q̄ eis non sit futurum malū aliqđ, sunt corporibus robusti admodū decorarum disponsum fm res, q̄ extrinsecus sunt. Et illi ē, qui putat se habere has duas disponsiones, licet non ita sint: hoc est, & corporis decus, & convenientiā rerum extrinsecarū, disponsūq; decentiā. Et hinc est, q̄ hui⁹ speciei homines reperiunt, qui culpant hominē suis vitijs, & iniurijs, & audaces tradentes se periculis. Cū autē huius imaginationis est valoris quidē ex iuventute & robore, & hoc, quia iuuenis &

robustus putat de se, q̄ bene valeat: & non ita sit. Decet s̄ autem dispositionis propter res extrinsecas accidit hæc imaginatio duobus rebus, & nimis op̄as, & amicorū copia quapropter estimant se, ut ingnum ad salutem caralq; aduersi. sed imbeciles ad mala, qui timent suum casum propter debilitatem, sunt illi, qui acta p̄ timorē putant malum. Sed est differentia notabilis quāvis inter, p̄ se valiosos illi autem procurant suā adaptionem. Signum autem hoc ostendens est, quia illi apud timorem indigent consilio. Nemo autem timens consulit de eo quod timet, neq; de eo qđ timet & non sperat evasionē ab illo. Et nō definitio timoris est, quo timidus sperat ex actu, quem ab illo intendit suam ablationem, est timor, cū quo coniungit spes evasionis ab illa re terrete eum. Et ille est timor, qui confert huic arti. hæc est quem expedit oratori, ut ipsum stabiliat in animum illius, quem vult terrere: hoc est index vel audior. & hoc, qñ illis constiterit, quod possibile sit, quod illis proveniat malum ex sua lite, aut quod malum exitum habeat. ut quando diceret eis, q̄ alijs hoc contigisset ex sibi consimilibus & talibus: & quod multotiens accidit homini mala, quæ non putat esse mala, aut mala, quæ homo putat quod ei non succedant: vel ab hominibus, de quibus non putaret hoc, vel tempore quo non putaret, & consimiles orationes his. Hinc itaque declaratum est, quid sit timor, & res ipsum agentes, & homines apti ad hunc affectum.

+

De

Rhetoricorum

C De Fortitudine. Cap. 7.

Endit et q̄ declaramus qd sit
tunc illud, & quibus res p̄mam
agentes: & quæ sint dispositiones, q̄
cum insunt hominibus, hūc eis apti
ad suscipiendū hunc affectum, hoc
est fortitudinē. Et dī, q̄ fortitudo &
confidentia sint contrariū timoris.
Illæ aut̄ sūt apud imaginationem
seu cogitationē spei euasione, quæ
sit quasi proxima: & imaginari ti-
menda esse aut oīno ablata aut re-
mouī casus: & putare res largientes
fortitudinē esse proximas, ex quib⁹
sequitur fortitudo. Et intendo p̄ lar-
gientes fortitudinem, copā diuina-
rum, quæ propellerent terribilia oc-
currentia. Ac si hō imaginaretur
repulsionē, & reuersionē hominis,
qui ipsum terrefaceret per rem, quæ
perterrefaceret, illud est ex his, quas
largitur ipsa fortitudo. Et similiter
si putaret, q̄ habeat plures fautores
vires nobiles, qui cum cauerent, ne
maius accideret. P̄tex his, q̄ ar-
guntur fortitudinem q̄ non habet,
& ipsum tutantur, est, q̄ ipse non sit
inimicus. & timorem in eum per ar-
ipsum, & neq̄ ut faciat in-
iuria p̄ timorem seditis iniuriis in
ipsum. P̄tex his, q̄ et timenda ab
alio homine est, q̄ nec ut accideret
sit timor, nec ut accideret
omniū. Et putatur timor timor
vis ad contentionē, siue non habeas
hūc, sed q̄ odium. P̄tex his, q̄ ar-
guntur confidentiā ab aliquo ho-
mine, est amor & intuitus sibi præ-
cedens s̄m affectum vel affectum:
hoc est, sicut est condonatio bono-
rum aut commiseratio eorum. Et
ex his, quæ largiuntur confidentiā
de aliquo homine, qui esset timen-
dus, est, q̄ ille homo sit officiosus

gestorum nobilium & excellentium
virosum, & diligat cōnumerari eis,
vel operaretur actiones ambarum
specierum simul. Dispositiones ve-
ro, quæ quando insunt quibusdam
viris, sunt eis fortes, sunt hæ: qua-
rum una est, q̄ putetur q̄ parati sint
propellere & corrigere mala eis oc-
currentia, p̄dominando rei quam
timor colit, ut nescia mala, &
q̄ ipsi non dolerent ea, vel non pro-
uerter ex eis perire. Et est ex il-
lis malis eis casuris. Et illarū est, q̄
iam sæpe passi fuerint flagellū suū
mā, & alio tēpore. Hoc est
est ex his, quæ tibi largirentur for-
titudinem contra timendum ma-
lum. P̄tex, quando reperiantur ho-
mines, qui non timent mala cōtin-
gentia, neq̄ dolent eis duobus mo-
dis quo minus, q̄ est, q̄ non nouer-
int illam rem timendam: hoc est,
q̄ ius iuratum, & tenidas mo-
dus est, quia iam experti sint illam,
& cognoscant eam. & hoc est notū
ex eo, quod accidit in fluctuatione
maris, eiusq̄ procella nauigantibus
per ipsum. quia qui non sunt experti
ei maris tempestate, sunt fortes p̄
ignorantiā eorum sua tubmemor-
nis. Et illi, qui eam experti sunt, ti-
unt etiā fortes aduersus illam, quæ
consequuta est eis confidentia de il-
la. Et ex his, quæ tutum reddunt
timendo malo, est quod non sit ti-
mendum apud cōsimilem virum,
& ei conformem: vel apud illum,
qui esset infra ipsum, licet iam putetur
q̄ malum saltu transgrediatur
domos vilis, & ingrediatur domos
eximiorum: sed id, quod magis est
consuetudine p̄m. P̄tex, q̄ ar-
guntur hūc p̄sent oīes magnitudi-
bus eis in periculos, nō timentos. Et

Et

A Et similiter qui vere sunt præstantiores illis, & qui illis æquantur dignitate, nō timent ipsos. Et humiliter qui putant, quod abundant rebus, quibus eis cōueniret perfectio & magistratus, sicut est diuitiarum copiam, & corporis sedur, & custodia fratrum, & concium & valentium militum, vel omnium aut nobiliorum & excellentiorum ex illis apud illam gētem: quia hoc nihil refert. Et ex illis, quæ largiuntur fortitudinem, & tutantur, est, q̄ homo non sit alteri iniurius, nisi suo inimico iniuria, qua terrea suum aduersarium solum. Et vniuersalius homines illius speciei, qui boni dispositionis sunt circa ea, quæ sunt inter ipsos & inter Deum sunt tutiores. Et similiter qui fuerunt decentis dispositionis circa ea, quæ sunt inter eos, & inter homines. Et similiter qui apud homines fuerunt in dispositionis, constituuntur in commercijs quorūdam signorū significantium decentiam dispositionis.

B Et illi etiā, quorum dispositiones sunt cōuenientes apud dicaces, hoc est sua lingua valētes: sicut sunt oratores & poete: & apud intelligentes non timent. quia quando tuti sunt de his, sātō tutiores sunt de alijs. Et ita etiam est ex his, quæ fortitudinem largiuntur. Et ex his quæ fortitudinem largiuntur homini, & suam iram extendunt, est, q̄ sit lacessitus iniuria a nō iniurijs. Lacessitus vero iniuria fornicatix occasione, & ex eo quod credit, quod deus eripiat lacessitos iniuria. Et ex his quæ conferunt fortitudinem in opere ipsius mali, q̄ homo putet q̄ ei non accidat malum: vel si ei accideret ipse illi repugnaret, & dīstine-

ret in se causas. Iam iram sufficere dictum est de largientibus fortitudinem & inferentibus timorem.

Sermo de Verecundia, & Vituperio, & Inuerecundia. Cap. 2.

QUæ vero sint res, quarum hominem pudeat, vel nō pudeat & apud quos homines sit verecundia, & quæ sit dispositio, quæ quando homini inest, accidit ei hic affectus scietur ex his quæ dicemus: quod est verecundia, vel verecundie definitio est dolor, vel perturbatio accedens apud laudatum catum, quæ hominem constituunt non laudandum, vel tempore præsentis, vel præteriti, aut futuro. Inuerecundia vero est paruipētio, & paucitas doloris & contristationis de factione habita in eo in hoc effectu. Etiam, ex qua hoc sit verecundia & inuerecundia, hoc accidit verecundie in hominibus manifestum est q̄ hinc habet vituperatio hominis: hoc ē, ex eo q̄ ex malis reputatur vilis abhorrendus, quam doctores hæc de ipso apparuerint, vel si qui in ipsum inspiceret, quæ quid fuerit, huiusmodi est vel opus prauorum, vel scelestorum. Intēdo autem per opus prauorum, illud, quo prouenit alijs ab eo damnum: sicut est commissorum abnegatio, & detectio iniquitatis causā. Per scelestorum vero opus intelligo vitia, ex quorum maiori parte non prouenit damnum alijs, sicut est percipere arma, & fugere ratione pusillanimitatis & timoris. Et ex malis scelestis, quibus hō verecundus est societas alicuius, cuius societas nō est conueniens, q̄ sua societas nō deceret illi: aut quorum societas non

Verecundia
dicitur
E

unde fit
ut per
tuo loq̄

E

Rhet. Poc. cū Auer. P. est

Rhetoricorum

Est conueniens, sunt habentes mali-
cias & habentes viles mores. Et ex re-
bus abhorrendis etiam, ex quibus
homo recederet propter pudorem,
est emptio ex rebus abominabilibus
vel scelestis, aut imbecillibus: sicut
qui emeret rem mendacorum aut
mortuorum. Et ex moribus, qui-
bus homo vituperatur, est quod si-
dones & non sumatura causa vitii
ex suis diuitijs, & si qua utilitas ex
eo sumeretur esset minimū quid. &
hauisimo auit eam, petente autem
tuo ab eo, qui illis indiget: & esset
quā pollicitus esset alicui aliquā rem,
& ille peteret eam ab eo, si ipse po-
stularet eam, quasi ea indigeret, ut
ille abstineret ab expeditione rei ab
eo quam promiserat illi. Et huius
contrarietas hoc est, quod quatenus pe-
teretur aliqua res a petente, qui pe-
teret quod ille proposuerat, ut a se pe-
sa repellatur petens. Et textus quo-
bus vituperatur homo, est qui videtur
aliquid inueniunt, quod ad vitam
autem necessarium expedit
nem, & vitia illa inueniunt in lau-
daret illum: immo quando videret
quod si esset amicus, & a tali
quam conuerteretur, & a tali
I vituperum. Et textus quoque in quo
vituperatur, sunt alii. Nam si quis
sit, qui alius & hoc, petens a la-
re inueniunt, qui petens a la-
sit, vel proferat scelera, & vitia sub
forma virtutum, ut, alius
continueret a talibus, & a tali
sit, & esse letet in talibus, & a tali
sit vehementer a talibus, & a tali
& fortioris castitatis, & ex his confi-
milibus ex eis, quæ sunt huiusmodi
ex his a talibus, & a tali
quibus homo vituperatur, est pa-
rum ferre dolorem, ut tornentum

[illegible]

Aut earum maiori parte. Intendo autem per eius consimiles, genere æquales, & qui fuerint vnus reipublicæ, & per compares intendo illos, qui sunt animis propinqui: & qui vna dispositione fuerint connexti, aut societate vel amicitia, aut quod vnum finem intendunt: & vniuersalius quicumque, coquantur vna re: sicut quod sint homines vnus artis vel vnus exercitij. Hoc autem fuit, quia hominis differentia & diuersitas a rebus, quæ eicæ quantur, est illi vituperium, absque excusatione etiam peccatorum eis occurrentium, & malorum, quæ eos opprimerent. & hoc, quia quando homo non communicaret cum conciuibus in laboribus eis contingentibus, & cum amicis angustiis eis accidentibus, esset ei vituperium: & similiter in omnibus reliquis bonis & malis. Et omnes actus vituperationum; quos diximus, adueniunt his hominibus speciebus, quas numeramus: & hoc secundum plurimum: sicut sunt celestis animo viles, & consimiles. Et hi actus, quos narramus, sunt actus proueniētes ex malitia & turpitudine morum: & tanto magis, quando homo esse esset causa illorum talium actuum. Vituperationes vero, quæ homini adueniunt ex hoc ex his, quæ ei proueniunt ab aliis, si fuerint ei obtempetantes, aut secum annexi, quocunque modo connexionis, sunt quicunque sint ex his, quibus intenditur illum vilipendere apud homines, & ipsum vituperare. & hoc est sicut non excusatio omnibus vitibus turpibus, sicut quod abraderet suam barbam, aut induere virum vellem muliebrem. sicque de omni-

bus coitibus, qui sunt cum mulieribus & pueris, & huiusmodi est turpitudine & vituperatio. Et intendo per turpitudinem famositatem rei turpis apud homines. Per vilipensionem vero, licet quædam parvipendatur & iniurietur, vel sit solus, neminem saluum facientem habens. Et ex his rebus turpibus sunt illæ, quas homo componeret, & eas constitueret ex alijs, occasione malitiæ & turpitudinis: sicut est actus illorum, qui non animaduertiunt quo modo acquisierint diuitias ex modis turpibus & pollutionibus: & equum est, siue his res adueniant homini serio vel absque electione: sicut est fornicatio hominis vxorum, suorumque natorum. iam enim ex hoc illi adueniret opprobrium, siue hoc fuerit suo arbitrio, siue facit non premeditare. Et ex his, quibus homo esset vituperandus, est quod expectat sui sanguinis vindictam. Hæc itaque, quas diximus & eis consimiles sunt & spectabiles, quibus quando intellet hominibus, vituperaretur & opprobrio discerneretur. & ipsæ sunt res, quæ agunt verecundiam & vituperationem. quoniam vituperatio & verecundia accidunt homini, quando in magnam rem laudabilem, quæ laudetur, & iam esset ab eo abacta. Quoniam vituperatio fit propter imaginationem priuationis in laudis, laudes autem priuatione homo contristatur, quando esset ex venerandis hominibus manifestum est, quod ipsum non pudeat cuiuslibet. Quando autem res ita fuerit, pudet hominem vniuersaliter virorum, quorum laudatio nis defectum doleret, quorum est species hominum qui te admirantur.

Quod vero
et. i. sicut
hominem

Rhetoricorum

G & retinent magno excessu & simili-
liter puderet respectu hominum,
quos tu admittis: & puderet te et
illos, quos cuperes quod audiret.
Ac illos oportet te a iudiciis, non tū
laudes homines non vi. perit et
Homines autē ad rationem quod
eumque quod habet alio est. & excel-
les non est. & tunc est pollicetur &
scientia: vel homines admirantur
in, qui habet aliquod bonū, quo
admirantur, & de eo valeant
vel quo in iudiciis quod est perit
sapiens admirandus: & vniuersali
quod est rationis partes, quod a homo

H a iudiciis illi autem a quibus ho-
mo cupit honorari, sunt hostes ei
confinantes & vocantur inimici,
vel qui sunt in genere aut in
ciuitate ac etiam species hominum,
de quibus homines putant perire
ut maior est & cetera. & tunc ve-
re creditur & non putaret quod
sunt hostes in genere & cetera
etiam, sicut in illis & cetera. & tunc
homo cupit honorari ab his. & res
turpes, & ocula, & cetera. & tunc
& quod est in illis, & cetera. & tunc
veretur, & tunc, & cetera. & tunc
Quod est in illis, & cetera. & tunc

I ducit, & tunc, & cetera. & tunc
semper sunt species hominum, & cetera.
Iam, qui, & tunc, & cetera. & tunc
species, & tunc, & cetera. & tunc
rum, & tunc, & cetera. & tunc
quia certum est, & tunc, & cetera. & tunc
minis, & tunc, & cetera. & tunc
tantum, & tunc, & cetera. & tunc
nis, & tunc, & cetera. & tunc
hunc, & tunc, & cetera. & tunc
homo, & tunc, & cetera. & tunc
auderet incari, & caueret eos, nā pu-
deret hominem ipsum. hanc enim
species est hominum, de quibus ho-

mo putaret, quod non habeat opinio-
nem, in qua sit confidendum, & in
ea sustentandū: sicut est res, in qua
ille homo erraret, vel putaret quod
erret in ea. Illi autē ipsum dirigerent,
si errasset in illa, vel ostenderent ei
suam imaginationem. nam homo
ex, & tunc, & cetera. & tunc
hunc, & tunc, & cetera. & tunc
species hominum, quos putaret quod
tinerent, & tunc, & cetera. & tunc
ins, & ideo discipulū non pudet sui
magistri aut amicus, cum quibus ho-
mo versatur quiete & humaniter:
sed ab his quod sunt alii ab his duobus

L speciesbus homo detineretur sermo-
ne absolui, aut in effectu audere co-
ram eis, nam si ipsum videret
de hoc, & tunc, & cetera. & tunc
ret, & tunc, & cetera. & tunc
& non esset, & tunc, & cetera. & tunc
ret, & tunc, & cetera. & tunc
etiam, & tunc, & cetera. & tunc
quentes, & tunc, & cetera. & tunc
hoc, & tunc, & cetera. & tunc
hunc, & tunc, & cetera. & tunc
vilis in lacessito iniuria malū,
quod est in illis, & tunc, & cetera. & tunc
iniuriis fuerat: sed tamē alteri ha-
rum duarum specierum hominū,
hoc est, in quibus esset confidendū
& si scilicet hominū, quando time-
tur error, aut ipsis amicis. Ac etiam
perit hominū, & tunc, & cetera. & tunc
nam, qui obseruant hominis sceler-
ta, & ipsum arguit de errore & illi
sunt homines viles apud oēs. & si-
militer est species hominū, qui sin-
gunt se multos propter cōstitutione-
nem scelerū ex suis verbis, & stabi-
litas illorum erroris est per actum
vilipendorum derisorum. Intendo
autem per vilipētores paruifacien-
tes

Ates hominem: & pederiores singen-
tes: hoc est, qui fingunt rem admo-
dum vilipensionis illius. & hi homi-
nes odiuntur, & eorum pudet hoīes.
& nomē vituperij verius est de his
qui dicti sunt, quā nomen podo-
ris & hoc, quod apud est illis, de
quo putatur quod bonum: & vitupe-
rium sit de illo, de quo putatur ma-
lum. & ideo pudor virorum mali-
tiam habentium est mixtus timori.
Et illi, quorum hoīem pudet, sunt
homines, qui illum non vituperat-
rent oīa quare nam ille pu-
tat, & quod ipse sit apud illos, in gradu il-
li, quē admirarentur: & illi te pude-
ret, qui aliqua necessitate te idigne
sit, & tu satisfecisses ei libito, nā il-
le apud te eēt ex illis, qui te laudaret,
& non vituperarent. Et hi etiam,
hoc est, quorū hominem puderet
sunt, qui vellent hominis amicitia
narrare, nam secundum hanc dispo-
sitionem notuīrent eius virtutes
solum, illum autem pudet, ne illis
constaret aliqua res vituperanda.
Et quorū te est pudendum, sunt il-
li, qui non inspexissent in homines
aliquā rem, cuius sit pudendum.
C Præterea, quā hoīes nō pudet horū
scelerū, quod diximus solū, sed et signo-
rum & rationum, quæ illa significa-
rent. & hoc, quia nō puderet eū for-
nicationis solum, sed rationū, quæ
significarent ipsam fornicationem
& similiter non puderetur ope-
rationis de ipsis. nā locutio de eis
est signum, vel ratio de eorū actio-
ne. Hæc itaq; sunt species hominū,
quorum est hominem pudendum.
Illi vero, quorum nō est pudendū,
sunt, cum quibus hō comiter oble-
scitur, & inspiceret sua negotia.

Hi autē sunt duarum specierum, vi-
delicet frēs, & fauores. Fratres quī-
dem sunt, cum quibus homo ligi-
tur opere decoris, quod decorū est
apud multitudinē absq; quod vere ita
sit fautores vero sunt cum quibus
fungit opere simpliciter decore quod
vere decorū ē, vel imaginationis
inivo. Et illi, quorū hominem non
puderet, sunt homines viles & abo-
minabiles, nam illi, quorū opinio-
nem non estimaret, sit ne bona aut
mala de eo, neq; quod quispiam eorū
laudet vel vituperet ipsū, similiter
eum non puderet illorum: sicut nō
puderet hominem bestiarum & in-
tanim. Et pudor hominū, adorū
gnatorum & alienorū nō est vnius
modi pudor. & hoc, quia pudor quod
habetur apud te cognoscentes, & ve-
re vituperandorum: ignotorum ve-
ro est cogitatione & secundum sa-
mam turpe. hæc itaq; sūt species ho-
minum, quorum hominem pude-
ret & quorum non puderet. Speciei
vero hominū, quibus maxime in-
est hæc passio, hoc est pudor quidā,
sunt viri, qui credunt se esse vnius
specierum, quorum diximus quod
sit pudendum: sicut sunt illi, quos
homines admirantur: & admiran-
di, quorum diximus quod sit puden-
dum. Nam, quod de hoc accideret
de se, quod sit vnus illorum, pauca
ex te festinat verecundia in ipsum.
ratione sui timoris, ne mirum sit
apud illū, qui ipsum admiraretur,
si sibi crederet, quod admiraret ipsum.
Illi vero, qui alios admiratur, festi-
nat verecundia occasione, qua qui
omnem rem admiratur, omnis res
magnificatur apud ipsū: & ipse af-
ficetur minimo turpi, & illud timet
quod patres homines nō timent.

Rhetoricorum

6 Er huius speciei hominum, hoc est, quibus festinat pueror, sunt viri qui cupiunt esse admirandi apud alios, & qui hominibus indigent necessitate suorum negotiorum, valde eos pudet. Et aliquando festinat pudor speciei hominum, qui non sunt summe laudandi, neque egent nam illi timent ne eis festinet vituperatio. Ha autem sunt secundam quidam mensuram laudandi nam non est pudor illis, qui penitus non est laudandus. **Et vix plurimum hominē** pudet, quando vir, quorum plurimum pulcherrime respiciunt ipsum. Et ideo, quando quidam voluit agere iracundiam quidam propter verecundiam, & vituperium, quo se conuinceret ex negligentia cautelae columbis sine columbis ille exercebat respicientes ipsum. Ergo autem hoc, ut auferet feruor sui cordis ad cautelam. Et ideo, quando iracundi & turbati sumant pernas alicuius hominis, vel quorundam virorum per vituperationem, qua ipsos afficiunt capiunt cunctis gentibus ostendere pernam, quam ab illis sumant illos afficientes ea vituperatione ut sua cogitatione vertatur, ut venerentur ab illis, quos ea vituperatione afficiunt. hoc est, ab his vigilantibus. Et quoniam mirabile est quod apparet de his iracundis & iracundis in affectu, quia eis aduenit, cuius sic pudeat sumi & est rerum quae adveniunt eis, vel adueniant suis parentibus, aut alicuius aduersariis ab eis & vinctis salus in illo propter quem eos puniret & illi sunt viri, quos praediximus. & si inter ex illis apparent vehementes actus caritatis & feruoris ad illos, quibus attributionem habet beatius doctoribus, vel suis consiliis.

[illegible]

A De consuetudine gratiarum. Cap. 9.

Sicut enim qui si segrum id faciat, qui
est ille, cui debet gratiarum actio,
& quæ sint res, quæ sunt gratiæ, & quæ
sint viri quæ gratiæ sunt, quæ sunt tria lo-
ca, ex quibus orator constituit præ-
gratiam, nos itaque illud declarabi-
mus. Et dicimus quod gratia hec, quo eo
fungens de gratificus Res autem, quæ
quæ operatur essent, sunt gratia, illæ
sunt altera duarum rerum vel offi-
cium quod est iustitiam corpore, vel
beneficium quod est iustitiam opo-
nibus vel honore. fit autem iustitiam
corporis & opo per honorem: offi-
cium vel beneficium sunt gratia, quæ
recipiens illud beneficium vel offi-
cium, non reperiret illud officium
vel beneficium ab alio hōe quam
a benefico. & illa est gratia, quæ cū
hoc etiam non provenit ab ea suo
efficienti aliqua res, sed tota est per
beneficium suscipiens. Et aliquan-
do gratia hec excellens respectu, &
si non sit parva ex una quinq; re-
rum quarumvis, tunc est parva apud
vehementem eius indigentiam, vel
tempore tribulationis, quæ nemo vi-
li viro provideret, sicut est tempus
pauoris quo homines terrentur se
non esse alicui vel se solus opte-
ret beneficium, vel ipse esset primus
beneficus, tunc suum beneficium ex-
cederet beneficium aliorum. Res au-
tem, apud quas est vehemens indi-
gentia, est trium specierum: una est
operatorum ad vitam necessarium.
& secunda est illorum ad quæ auge-
tur animæ cupido & si non sint ne-
cessaria, sicut est fructus desiderium.
tertia autem est, quæ esset rerum,
quarum defectum doleamus, vel
nos torqueret. nam appetibilia op-

anda sunt, quorum defectum dole-
mus, vel ipse nos torquet. Appeti-
bilia autem, quæ sunt huiusmodi
tionis, sunt duarum specierum. quæ
dam species est consueta & optata,
& illa est illa species & alia species
est illorum, quæ homo cuperet, &
appeteret, quando in tribulatione &
angustia esset. nam qui cecidit
in abyssum angustiarum, appetit
exire ab eo & sic lugubria agens
appetit à lugubribus releuari. & id
est illa species est, quando tali
quæ sunt in lacum, tunc est dispositio-
ne, vel fugat à suis inimicis, & il-
los cauerit, & abscederint ab in-
gentibus suam vitam, nam & si benefi-
cium in se sit paruum, illud tamen
est magnū per vehementiam indi-
gentiæ & temporis duritiem. Iam
itaque ex his patet, quod parvū benefi-
cium magnificatur in talibus, vel
in eis equalibus: hoc est illud, quorum
dispositiones sunt similes his dispo-
sitionibus secundum indigentiam, vel apud
illos, qui sunt excellentiores his: hoc
est, quorum dispositiones sunt vehe-
mentiores. Sicque notū est, quod iam de-
claratum sit ex hoc, quod diximus,
qui sit cui concedenda sit gratia, &
de qua re habet gratia, & quod sit grati-
ficus, & quod propterea nos memineri-
mus eorum, quæ diximus, ut stabili-
am has tres res. Exempli causa, quæ
qui non narrat beneficium quod fecerint, il-
li sunt gratifici. Et quod illi, quibus pro-
uenit beneficium ipsi excellentiores in tri-
bulationibus & angustijs (sicut iam
præclarum est) sunt grati facti sint.
& quod opera beneficiorum, quæ talibus sunt
& in talibus dispositionibus, ipsæ sunt
gratia ipsa. Certe etiam est, unde
tumantur præmissæ, quibus unum
aufert, & sua abrogatio confirmet.

P iij) Hoc

Rhetoricorum.

[illegible]

De dolore. Cap. 10.

Ex quo verum est, quod, & si do-
leat, & quid sit dolendum, nos
enunciabimus. Dolor itaque, est tri-

L. 1. **I**tem a etiam contingens propter
 aliquod malū terrenū vel tribu-
 lans, quod hoībus accidit absq; ali
 quo termino & hoc, quando timē-
 ter ne malum fiat ei, vel alicui suo-
 rum familiarium, & esset proximi
 casus. Per terrentia autem intendo
 ea, quæ corpori adueniunt, & per
 tūc illa mala ea quæ a maiorib; as-
 sciūtur. Qñ autem doloris definitio
 est hæc, nō est q̃ non dolens sit fm
 hāc diffinitionem qua n̄ terentia;
 qui est ille, qui putat q̃ non sit ei
 futurum, vel alicui vni mī, nec in p-
 sum neq; in alium, qui pro eo cō-
 bruceat talia mala, imd; seipsum
 ipsa definitione, vel illi consimile,
 vel cōtra, nō est autē dolor est,
 quādo quis timet casum talis mali
 in seipso, cū q̃ ex causis ab eo ali
 quos offenderint summa mala, nō
 dolens ita, sicut qui iam mortuus es-
 t, neq; ille qui fortunati putant.
 & hoc est, nā si putatur esse fortu-
 natus putatur et amīp̃is nulla ma-
 la reuoluerit, cum considerent
 hoc esse fortunā, hoc est q̃ eis non
 proveniat aliqd̃ malum. Echord
 etiam sunt illi, de quibus putat q̃
 non doleant, nec talis componit
 nec lassus & hoc aut ex quo iam
 illis acciderat mala ex oībus eadē-
 detur vel p̃a cōsiderantes, quoniam vs-
 quē in tota vita n̄ exierat mala vel
 in seipsum, nō exierat q̃ vel oc-
 casio et cū illi faciat malum, quā so-
 leat frui sui als ad modū fruitionis
 aīa illorū, accipit vel terrentia;
 vel occasio ut si q̃ n̄ h̄at sapud
 hoīes, & tūc q̃ n̄ ali q̃ orum fa-
 ma volat, videtur, quōd mala sint
 ab eis remota occasione excellē-
 si et in apud hoīes & q̃ n̄ cō-
 nantes eis adiuvat. Et abquādo re-
 cidit

Acidit hæc imaginatio occasione v^o
artū, & rerū, quæ propellerent ipsa
mala Et horū vitorū cæcus vñ illi,
quorū cogitat ones sūt decorū de
ceatæ occasione, qua eis sint paren
tes, & filij, & vxores decennū dispō
nūt: hoc est, qui non torquentur eos,
neq; ipsos dolere faciūt temporis ca
sus, & vñ sūt illi, q bus accidit eu
fortuniū his tribus specieb^o. nā ma
la his conuenientia cōstituunt ho
minem puillaoimem, dolorosum,
timertem minimam rerū. Achorū
cæcus sūt illi, quibus accidit, & ad

Primo et passiones quæ sunt in animam appropriant, sicut ira, & audacia: hi enim non solum malum cogitant, quo eos cuncti timeant. Et huiusmodi etiam sunt viri, quorum meritis est commemoratio vitiorum & viri, quorum nam hi etiam non dolent, quia non putant quod eis succedat aliquid odiosius. & hoc propter aliquam defectum. Viri autem qui dolent, sunt illi, qui sunt medij inter illos qui omnimode confidunt, & fortiter, & in terribiles quæque nitunt diffidunt ab ea, nam qui sunt duarum specierum, quæ sunt finis extrema, non dolent, & viri qui nimis timeant, non dolent propter alios, quia qui terrentur pauore, non dolent propter alios: ceteri ipsi sunt impatiuntur propter dolorem eius, ac de eadem. Et qui putant aliquem, quod sit pauper & vilis, non dolent propter illum, nam illi cōtulerant illi digni ut ei succedat ipsum malum: vel non reputant quod successio mali illi sit mala, & ideo sicut dicit Aristoteles, qui putat quod in mundo non sit alius, iam putat itaque quod homines similes sicut digni ipsius mali. Et vixes dolet homo, quoniam est huius dispositionis, quam narrauimus: hoc est, qui cogitat & imaginatur, quod ei

vel suis familiaribus sūt aliqua res contraria harum rerum, quas imaginatur, qui non doletet. Hęc itaq; est summa eorū, q̄ dicta sunt de seripcionis dispositionū hominū, qui dolent. Quæ vero sint res dolent efficiētes, notę sunt ex his quę dicta sunt de dolent de hinc, nā quęcūq; sunt ex terrētib; hoc est, corpus transmutantibus: & q̄ sunt ex tribulantibus, hoc est, animum variantibus, omnia ea sunt dolorem efficiētia: & signantur quę sunt terribilium, interficiētiū, & quę sunt specierum malorum, quę continet definitiō, quando fuerit vehementissimum illorum. Ex terrentibus autē condacentiū ad interiū, sunt corporis dolores, & perturbatio, & alienatio, & morbi, & indigentia rerū domesticarū, & stratum privatio, vel illorū paucitas, quatenus est ex infortunio, est malorum perterrentium dolorē faciētiū. Et ex efficiētib; dolorem sunt illarū dispositiones, quę consuevit esse, quando insunt hominibus, eis efficiat dolorem: sicut sunt dispositiones, quę insunt occupatis corruptione, & morbo fixo malitię aspectus, & motus, ac exercitiū celi rationis. Et ex his, q̄ dolorē efficiunt, est, quādo procedit in malū ea pars, quæ est species adreptionis boni: vel procederet in rem, ad quam plures procederet, ut fieri bonum, illi autē non inesset aliqua res illius boni omnino: vel q̄ procedat ad bonū tempore quo ei deheret fruitio illius boni, sicut sūt diuini decrepi a etate. Hęc itaq; est summa rerū dolorē efficiētiū, pro quibus vult homo doleat: hoc ē de alijs, quāto timet ne eis accidat malum, vel

Que dolor
geográfico

E

7

COOL-

A ac si oculatim videretur. Ac etiam re-
peritur passiones contrarie dolori
& itemori, hoc est eos destruentes,
quarū est liuor, qui est illorum, qui
bus superuenit indeterminatū bo-
nū: quæ superbia vocatur. nam do-
lor est disoluentia mali prouenien-
tisei, qui indignus est illius. sed hæc
passio est mos excellentiæ, hoc est li-
uor illius, cui pruenit indetermina-
tū bonū & hoc quia nimis est dolē
dū illorū qui procedunt ad id aliud,
vltra quod dignum est eis, siue bo-
nū, siue malū fuerit. Illi autē, qui in
malū labōrur ex causis certis & mo-
dis cōsuetis, quibus homo decerne-
ret, & iudicaret illorū lapsus in il-
lud, iam putat hoies, qd digni sint il-
lius. qui vero labōrur in has res mo-
dis incertis, expedit, qd sint in medio
inter has: hoc est qd non credamus
malū, quod eis successerit fuisse con-
dignū vel indignū ei: sed expedit
qd iua d. spoliatio remittat ipsi Deo.
quia quod iniquum vel malum pr-
uenit homini ex suis notis modis
illius cā est iniquitas & malitia, quæ
insunt illi homini. Illud vero tale,
quod ei pruenit, aliter qd ex suis mo-
dis, nos remittim⁹ ipsi excelso Deo.

C Inuidia autē est vehemens uoris cōtra
rietatis dolori, qd ipse liuor, qui est
boni, quod pruenit indigno illius,
quam diximus vocari superbiam.
Et hæc passio est qd in medio hoc
est inter dolorem & inuidiam, quia
ipsa est alius in d. & hoc, quia
ipsa est contritatio boni. Et in-
uidia est cōtristatio boni, sed dīa in-
ter eas est, quia inuidia est cōtrista-
tio boni proueniētis illi, qui dignus
fuerit eius. hæc autē cōtristatio est cō-
tristatio boni proueniētis illi qui di-
gnus fuerit illius, & dicitur sibi ipsi.

nam nemo enadit ex hoc neq; etiā
contritatio illa prouenit ei: quia in-
ter eos, qui in medio sunt, qd d. &
uenerat cōdignū illius, vel non prou-
enisset illi, erat prouenturum ei &
hoc, quia cōtristatio boni, quod pr-
uenit alteri ab eo, & nō prouenit ei,
cōtristatio boni prouenit ei, & ipse nō ē gratificatus illo.
& cōtristatio boni qd ipse pdidit, qd
pruenit alteri ab eo, & cōtristatio,
quia ei prouenit infortunium causa
eufortunii illius viri. Qd autē res
sunt, inuidia itaq; est cōtristatio boni
ei proueniētis cōdignū, ut ei
ueniat illud bonum. Et certū est, qd
ex contritiatione prouenit boni &
mali illi, qui dignus est eorū, & in-
digno eorū sequantur passiones cō-
trariæ. quia qd cōtristatur propter
aduentū boni illi, qui dignus fuerit
eius, &
iam doleat illius, qd accideret: &
medereat ex illo dolore, casu ipsius
mali in illum. & hoc dig-
ni illi boni. Et ideo qd accidit
in na speciei hominū, qui pereunt
uos parentes, vel conuolunt uas
animas homicidio, nemo lūget eos,
immo gaudent ob illa: etiam repu-
tant ipsam bonū, quia est sicut gau-
dium, quod est qd prouenit bonum
cōdignis eius, & hoc, quia ambæ di-
spositiones sunt iuris. Et ex illis, q-
bus gaudent boni & sapientes, est
casus boni illi qd dign⁹ est ei⁹, & casus
mali illi qui dign⁹ est illi⁹ & hoc,
quia ambæ hæ dispositiones, qd si-
mul sunt cōueniētes apud sapientes,
simul sūt moris vni⁹ ipsi hominum. &
ambas appetit hæc spēs hominum. Cō-
tritiō vero horum, qui est liuor boni
prueniētis illi, qd dign⁹ fuerit ei⁹, ip-
sum

Rhetoricorum

Sum reperitur his, qui sunt contrarij
huius moris quia qui non gaudent
hoc, & continent eo, sunt alierius
speciei hominū: & illi qui gaudent
hoc, non continent eo, sunt alij.
propter hanc rem etiam & contra le
gaudet si contineat, & sua pua-
tione Etideo ille hō, qui continet
proprie ineffe hoc, non gno, gau-
det prius hoc bono ex lo & pro-
pter, ne se nā' metiam & eūtra:
hoc fit, quia eius ad ut propter
ineffe hoc amī, & ineffe figas
cias constituitur in eo, & non

Hic, & propter infirmam. *¶* Quia
dignus est iustus: & illa est, quæ dicitur
contristatio & deploratio. Omnes autem hæc
passiones, quæ componuntur ex his rebus, non sunt ex
bono & malo, & ex condigno & in-
digno conveniunt, quæ eis inest cō-
tristatæ: & licet illæ differant occa-
sione compositionis, omnes tamen
conveniunt, quæ conveniunt in
ablatione doloris.

De Superbia. Cap. 11.

Non enim loquimur ut de superbia & hocce carnalibus, quibus hominum peccantur & quod non superbiatur & inuoluntate peccant deinde peccata loquimur de virtutibus, quas amemus & deinde de peccatis ne dicimus ut quod non peccat ut qui contristatur propter bonum alioquin de peccatis, quod inest alicui viro indefinite, notum per se itaque est ex hac definitione, si peccata non sunt de omnibus virtutibus, quia nemo in superbia alteri de fortitudine, vel gratificatione, & vniuersalibus de singulis virtutibus quod homini insunt ex voluntate: sicut homo non contristatur de esse contrario.

rum ipsarū virtutum in illo sed su-
perbia est de diuitijs & potestate, &
vniuersaljs de bonis homini defor-
tis prouenientibus. vnde apparet, qd
boni sint digni illorum : & qd prauī
rotundiorē dē gnt, hēnt bēt nū-
mi & diuitiz. sed homo insuperbis
his, qm nouiter sunt, qa ea, quę an-
tiqua sunt, putatur qd sint prope dis-
positionem naturaliter consequen-
tem & ideo vt plurimum homines
non insuperbiunt de diuitijs heredi-
tarijs, neq; de antiquis principa-
libus sed sine dubio insuperbiunt
de bonis nouiter prouenientib⁹ : si-
cut sūt noua imperia, & copia opū,
& fratres, & cetera bona. Huius autē
causa est qa non ita vehementer
irascuntur propter illos qui nouiter
diuites, qd propter hos, qui nō di-
uitijs sunt hereditarij. & sic est dis-
positio telij horum bonorum, quę
deforis sunt. Huius autē causa sunt
duo res, quarū vna est, qa illi putāt,
q illis boni p̄sentantur, & credunt,
& secundo, dicitur eam, qd illi ap-
portuna eis esset perseuerantia illius
fm antiquam dispositionem : quā
exempli cā esset egestas vel depres-
so Prædicto iocundior ē, qd vnus
unde de bonis antiquis : quia illa sunt
libi consueta, & quasi hoc oportu-
na. Bonū autem, cuius homo nō
indignus, variū est agere, et alia.
& hoc quia bonū, cuius singuli ho-
mines sunt digni, est variū fm de-
centiam & mensuram. & hoc, quia
non oēs bonū decet quicquid, homi-
nē, neq; mensura decens alieni im-
mo vniuscuiq; hominū est quod-
dam bonū decens, & mēsurā illi ap-
portionata, quia sette arma & belli
eq dispositiones sunt bonæ, sed sunt
non decētes eremitas : sed decēt vi-

Rhetoricorum

[illegible][illegible]

A sed vnus cupit q̄ illa non sit alteri, & q̄ sit sibi propria, & fecerat per illā. & iñ inuidia dignior est, vt sit in his. & hoc est, sicut de viro glorioso & iactatore nam hi cupiunt vnam rem, & vterq̄ eorū caput fecerit p̄ illam. Inuidet aut̄ plerumq̄ invidia totū de illis vultus, quā que eas acquirunt, & p̄ vultus feret ei similes. Ex timore aut̄ harum rerū in inuidia & contritatio eade ip̄s, q̄ radicata fuerit adintra in iactantia, ut ab eis intant illa bona, vel ei p̄ut ea suū esse, hoc est in fatuū, vel q̄ iam eis, nūc nā inq̄ hoc est a p̄terito & iocūtes quā dicitur sunt in capta o cōtr. itatō is & sup̄iorz ingredunt cap̄tulu inuidia. quā q̄ contritatio corroborata est, atq̄ redditur iudicia. Et tūc puer, q̄ n̄ est maior nat̄ sapienter illi, cui est minor natu, q̄ minor atq̄, ē esset ad quid bonū quo tūc n̄ est, adeptus maior, vel adeptus esset ad quid bonū, quale & ip̄s adeptus fuisset. Et aliqui ille, qui adeptus est aliquā rem magno exercitio, inuidet illi, qui illam adipiscitur paucō exercitio. Et sic illi, qui adipiscitur sua q̄sita solertia & tarde & labore, inuidet illis, quā a h̄piscunt leuiter, & cito,

De Gaudio. Cap. 13.

Norum etiam est, quo gaudeat illi qui gaudet, & p̄ter quos gaudet, & quātū uti utriusq̄ ut gaudentes: est res quibus homo gaudet, sunt contrarij rebus, ut illis dolet, & de illis ei inuideatur. & iā p̄missa est notitia harum rerum: & ille quas ip̄s constituit, sunt contrarij constitutis ab inuido. & ille quibus homines gaudent, sunt contrarij illis, de quibus inuidet: & ideo

inuidia exister in contristatione boni, ni quod adeptus est inuidus, & qui illo sit dignus. Gaudium itaq̄ est letitia boni, quod a p̄terito n̄ fuit. Notum itaq̄ ex his rebus, quo modo nobis cōueniant modi iudicium, q̄n eos constituerentur fati al quem ab istam, quo capediat q̄ inde consequatur vñ cōtū bonū, & alter malū: sicut q̄ constitueremus ipsū iudicem commiserantem vni, & inuidum alterius.

De Compassione, & Contristatione.

Cap. 14.

Cuius vero dispositionis sint q̄ contristatur, & de quibus contristatur, & quibus contristatur, notum sit, quando p̄supposuerimus, q̄ contristatio & compassio sic quidam dolor, qui aliquo modo videtur p̄ defectum bonorū honorū, quos hō cupit sibi ip̄s, vel illi q̄ loco sui ip̄s est. & hoc, q̄n illa fuerit bonorū possibilū: & ille homo esset fm suam naturam, vel suam genus, aut eius antiquos parentes illorū, q̄ digni sūt illius boni, abiq̄ cupiat q̄ illa bona nō sint alijs, sed cuperet q̄ in sint ei, & doleat, q̄ nō sint h̄i. Quādo aut̄ res ita sunt, manifestū est q̄ contristatio & compassio sint bonæ, & q̄ nō sint nisi bonæ: & q̄ inuidia sit quid malū & defectos: & q̄ ipsa non sit nisi malorū. & hoc, quia compassio constituit hominē mō quo aptus sit adipisci bona, & dignus sit illorū, quia hęc passio non accidit nisi illi, qui reputat suā aīam aptā bonis ip̄is, & dignā illorū & hęc esset cā acquisitionis virtutū. Inuidia vero constituit hominem malo, quo sit aptus ad p̄sci aliud bonū. Illi aut̄, qui contristantur

Rhetoricorum

Gloriosi, qui reputat suas animas di-
gnas bonorum, quæ nō habent, nā
nemo contristatur terribi turpiū pau-
ci boni, vel rerum, quæ turpes sunt:
nisi rerum quarum non reputat suā
animam velle figi. & nō qui sunt
huius dispositionis, sunt iuvenes, &
magnanimi, & illi, quibus non sunt
bona, quorū digni sunt nobiles vi-
ri & boni: sicut est diuini, & fratrum
multitudo: contristantur etiam pro-
pter principatum, quæ eis dicitur.
Et ecclesia, quæ est quædam anima
ne diuini, contristatur propter de-
fectum diuitiarum. & aliquādo hi
contristantur propter illud, quod vide-
runt de augmento & multitudine ho-
rū bonorum per alios tales. Hic autē
accidit hic affectus, quia putant suo
animo quippiam bonum non habere, ex quo
non excedit eum, cuius digni
sunt. Verbi gratia, quia, pro ali-
quis profectus putat se parum, & di-
uitias, putat quæ se bonis, ex quo
horum diuitem sunt diuitem, pro
si & quæ cogitat hoc, inuenit contri-
stationē propter id, quod debet il-
li ex hoc si circumdantur bonis, cui ru-
pimus parente, & affines, & con-
sules, sæpe accidit hæc passio circa ta-
lia bona nam reputant quæ illa con-
gruit illis & quæ sunt ei bona.
Quæ autem, parum est ei in parum
& contristatio in rebus bonis hic
est a claudis & ex parte oportet quæ
sunt vitales anime, vitales anime
les hic est bona corpora vel bona
extra secula & hic, & ut omnes
quædam ita alii aliquæ vitales, vel
dicitur, & per se autem bona non
tunc rebus bonis & rebus bonis
bonis, & illi sunt viri viles,
& boni, & sunt viri iucundi, & iucun-

dorum operum. Et species huiusmodi, K
de quibus est incunditas, & illi sunt
incundi equaliter: siue fuerit benefi-
catio ex illis & incunditas illarum si-
bi ipsis, siue illis qui secum contun-
guntur. Et ex quo res, pp quas ho-
mo contristatur, sunt res, ex quibus
alij fit aliquod bonum incundum
vel se, vel aut, vel alterum, nemo est
contristatio, qd sit circa diuitias & pul-
chritudinē, qd circa, sanitatem, iam
autē notificatur ex definitione qui
sunt viri, propter quorum dispositio-
nem nō inesse alicui viro contrista-
ta, & hoc, & con pail oest p
pter dispositionem huiusmodi, quibus
infinites tribus quas p cūm:
sic aut res, & diuit, & huius u-
do, & sapientia & principatus Prin-
cipatus autē ē rerū, propter quos de-
fectum contristatur homo, nam ho-
mines, & ex p cūm p cūm p cūm
boni, & ex p cūm p cūm p cūm
Ita, & in huiusmodi operationibus
agunt hoc regimen, est regimē
exercituum, & Rhetorica, & alij ha-
bitus ex p cūm p cūm p cūm
dū, & huiusmodi, & huiusmodi
huiusmodi, & huiusmodi, & huiusmodi
viri, & huiusmodi, & huiusmodi
patris habitum, vel principatus di-
positionem, qua proueniat bene-
ficio, & huiusmodi, & huiusmodi
huiusmodi, & huiusmodi, & huiusmodi
illi, quibus similes esse appetunt alij
viri, & qd huiusmodi sibi affinis.
Et huiusmodi sunt illi, quorum
admirantur plures hoies. Et huius
speciei sunt illi, de quorum laudib?
loquuntur plures, & oratores, & hi-
storici. nam hę tres species sunt, qui
loquuntur de huiusmodi laudibus, & sui
nomine fama. Ac ē species huiusmodi,
qui non contristantur propter bo-
na,

Rhetoricorum.

Grem, & sunt festini repentini ad persequendum quod appetunt Voluptates autem magis eis predominantes sunt voluptates corporeæ attributuræ veneri. Et cum hoc ipsi sūt va-riabiles, & cito diuertuntur, rem cito appetunt, & cito ipsam abhorrent. Causa autem, quæ appetunt rem, ē quia sua mens est cōturbata, & nō duntaxat a rem illorum, quæ eligēda sunt ad hāc mundanā vitā, & suæ intelligentiæ nō sunt firmæ: & illæ sunt, quæ sūt ex intuitu & inspectione & imaginatione illorum, quæ eis adveniūt ex inuasionē appetitus cum velocitate

Huæ ablationis: sicut est huius: quādo ægri sentiunt: quia est huiusmodi ablationis, sed est nimis vehemens. Et illi cum hoc sunt velocis iū, prosequentes ipsam: adeo q̄ illi acuties, & vehementia est violentia, nam illi propter honoris amorem nō seruiūt, si quæ res parumpendunt, & committantur, q̄ cognant q̄ spernuntur, & anant politiā, & magis ipsam victoriam, & hoc quia iuuenes amant gloriam. victoria autē est aliqua res gloriæ. Et illi sunt vehementioris amoris, honoris, & victoriæ, & nō diuitiarum. nō diligunt autē opes, quia nō sunt experti ipsū dispensationē: & cito verificant sermōnem, quia non multum errant. Et sua cogitatio ē decura, & animaduertentia est ampla p̄p suę naturę calorem. huc accidit illi, qui bibi vinū occasione caloris accidētis ex suo potu. Ac et nō debilitant, immo seruiūt tribulationes, & eas spernūt, et hoc vigore sui caloris. & vt plurimū ipsi sunt in animaduertentia: quia animaduertentia est temporis futuri, & reminiscētia p̄teriti. Futurum

autē reperitur magis in adolescentibus q̄ p̄teritū: quia ipsi sunt in tota esse & nō otiosi, nō adiuuati maduerunt, & nō remiscuntur, & suus error & fallacia est pauca: & hoc, quia sui moris est verificatio absq̄ ratione debili, q̄n autē intenditur eos fallere, leuis sit eorum fallacia. & cum hoc, q̄ ipsi sunt animaduertentes, utitur et hoc, quia fortes sunt iracundi. Decus vero ipsius animaduertentiæ facit eos non terri. & hoc, quia vis, quæ speratur i fortificatione, largitur eis fortitudinem, & vltra quod largitur fortitudinem, est spes ipsius boni. Ita vero gignit eis magnanimitatem: quia nemo timer aliquem hominem, & irascitur in illum. Et eorum moris est q̄ ipsi p̄teritū spernunt, nam ipsi occidit iracundia, quāquam debet eos pudere. Atque us quātū uolente p̄teritū & ex quo lūspicitur i sepe p̄teritū omni, cuiusq̄ rei pudet eos, quia timet ne errauerint. Et sustinent leges quod nimis est, & eas amplectuntur, cuius causa est, quia ipsi non conuertunt se ad, nā nō p̄teritū utitur, adeo q̄ est cōturbata, quia causa sunt iū rectitudinem, & quæ nō sunt fm rectitudinem. Et tunc negat, immo, & p̄teritū q̄ nō est iū p̄teritū: cuius causa est, quia ipsi nō sunt experti varietates fortunæ & perditiones, & semper cupiunt eximias operationes magnanimatorum. hoc autē ē moris amplitudinis. Et sui moris est, q̄ ipsi magis appetant iocundū q̄ uile propter paucam eorum considerationem damnorum fortunæ. Et sua electio est virtutum propter eorum electionem laudis & vituperij. Et comitantur socios vltra reliquos

A quos hoīes nam complem̄i oble-
tāmēti, & gaudiij ē societas & ami-
corum conuersatio. Ipsi aut̄ in nul-
la re expetunt vtile, neq; in amicis:
& suus error in rebus est plurimus,
& magis est in rebus vtilibus, quas
decepiū p̄cēlūgūt. Suaeque opera nō
sunt determinata neq; mensurata,
nam nimis amāt, & nimis oderūt.
Et vltius in omni re excedunt mo-
dum & hoc propter suam prauā di-
gnationem damnorum fortunę &
ipsi putant q̄ sciant oēs res, quia in
omnibus rebus se inuoluunt. Et cō-
ponunt iniustitiā cum violentia, &
B res ex quibus est vitiū & vituperiū.
& hoc etiam est propter suā iactan-
tiā, & nimiam magnificentiā rerū.
Et sunt misericordes, q̄a oēs hoīes
simul putant esse bonos & iustos:
& propter paucā eorū malitiā ipsi
odio habēt viros prauos. nam ipsi
putāt, q̄ prauī viri agant quod nō
sit cōdignum. Et amant derisiones
& aīolos. Et eorum in eisio aīobus
est leuissimā. In eisio aut̄, vici-
tas est imbecillitas sane aīus. Huius
que sunt iuuenum mores.

De Decepiarum moribus. Cap. 16.

C Et cōp̄ia vero, q̄a annos fene-
trarij moribus iuuenū, hoc ē mori-
bus adolescentiē & cōtentionis. In-
tendo autem per adolescentiē, mo-
res illos qui tribuūtur excessui mē-
surę modestiē: sicut est amor deri-
sionis, & luxus, & cupido corporea-
rum voluptatum, & hoīum commi-
seratio & subductio. Et intendo p̄
cōtentionē mores, attributos potē-
tię: sicut est ciuitatis, & magnanimi-
tatis, honoris & victorię amor, &
sp̄is, p̄tractio, & iniustitię cōposuio
& reliqui huius speciei. Decepiū au-

tem sunt cōuersio horum morum **D**
propter suam vitam lōgi temporis.
& sua spes est pauca: & sepe decepti
sunt, & sepe errauerūt. Et sua cogi-
tatio de hoībus est mala propter ip-
sos obitus. Et esse causas fortu-
dinis, & defectisse eis intentionē ex-
petimenti, & propter malam ope-
rationem eis occurrentium, siue
oēs fuerint malę, siue conducentes
ad malas. Et suorum morum est,
q̄ ipsi non decernant aliquam rem
de his, quę sunt infra se ipsos, neq;
admittunt aliquam rem eis succe-
dentē, neq; eam magnificant: quia **E**
iam sepe repetita est eis. Et cō ipsi
iam experti sunt omnem rem, nul-
lam rem sperant, neq; contristātur
laudis vel vituperij: nam sua vera i-
tentio est, q̄ eis nō sit penitus pote-
tas alicuius rei. Et eorū etiam est,
q̄ ipsi non decernant aliquā rem,
neq; determinent de ea oīno: sed
semper in sermonibus eligūt forte
& forsitan, & hoc propter plurimā
eorum fallētiā, & multitudinē il-
lius, qđ experti sunt, & sua spes fru-
strata est. Et ipsi sunt malorū mo-
rum propter suę estimationis ma-
litiā de omni re. Malitia autē suę
estimationis est propter suę veriti-
cationis paucitatē. Et paucitas suę
verificationis est propter suę experi-
entię multitudinē. Et suę consue-
tudinis ē q̄ ipsi nec excessive amēt
nec exalime oderūt ac, hęc p̄te
faciunt nisi vi & necessitate ducti,
hoc est amicitia & odiū & amicus
& inimicus apud eos sūt, ac si essent
vnius formę p̄ suā noticiā obli-
uioni mistam. & hoc p̄ res, quas di-
ximus, quia est sua vita lōgi tempo-
ris, & alij eos sepe sefellerint, ac ipsi
pauces errauerūt, & cōtinues his.

Q ij Et

Rhetoricorum

Gressu pusillanimes, spernentes res
eximias, nō cupiunt aliquā rē nisi
eas, in quibus consistit suus victus.
Nec sunt graues, neq; honorifici.
nam mundanę nec in res sunt, e-
rum, quā est eorum, & de
do, per mundanas & exiles res ne-
ce latias in nō multas. Hic ve-
ro est, nescit propter experientia mul-
titudine & propterea quā pri-
us, prius in auitura, & co-
est propterea. Expropterea dantes
ipsum videret in terribitate, ex no-
res vides nunc videret in terribitate,
& propterea in auitura dantes & p-
Hic corruptio in promptu. Et a pro-
nolitantur & promptu. Et a pro-
sugnonis p̄sens de tota, & dam-
nis & de tota & pusillanimes. P̄m
hac pl̄m facit, & p̄m nescit a ma-
ipsum sunt, & de f̄m cor non exo-
nes & quā, ad de ce, & sunt ca-
lidi necesse. Et decreta facta ad
pulsam, nitatem & tunc, pusil-
lanimitas autē cōsequitur frigus. &
adamāt viuere: nec oportet hoc di-
cere in vltimo suę vitę. Et eos ada-
mare vitam non est ad fruendū vo-
luptatis, sed propter tunc, & tunc
rem tunc, p̄m tunc, p̄m tunc, & tunc
Icausę voluptatum omnes, & tunc, vo-
luptatem, & tunc, vel, & tunc, & tunc
quorū sentiam illa criminis, & tunc
eis nescit, quā cibis est eis necessitas:
& cum oblectamēto coniungit eis
ipsa necessitas. Et an autē p̄m tunc
regū & imperatorū principes, pro-
pter eorū pusillanimitatē cuius cau-
sa est deo, & tunc ipso amicit, & tunc
societatis hominum. & sua inten-
tio est circa vile, non circa deco-
rum, quia amant seipsos. Vile autē
est, & tunc deo, & tunc deo, & tunc
autē est, quod est bonum alteri. Et

eorum pudor est pauens horā ita **K**
fuit, quia sua electio utilis ē magis,
q̄ eorū electio decori. pudor autē est
timor defectus decori. Et eorū spes
est pauca p̄p̄ suę experientię multi-
tudinē, nam maior pars rerū ver-
tunt ad malum, vel ad id, cuius ma-
lū est, & tunc, & tunc, & tunc, & tunc
sunt simpliciter bonę, vel in quib⁹
bonum p̄gnaleat malo, sunt rarę
in uētionis. & indigere ad suę in-
uētionis excessum longo tempore.
id autē quod reliquū est vitę decrepi-
torū, est parum. Et maior pars co-
rū vitę & oblectamenti est in remi-
niscētia, & tunc, & tunc, & tunc, & tunc
Lquod est dispositio iuuenū & hoc,
quia memoria est p̄teritorū. De-
crepit autē in auitura, & tunc, & tunc
partem suę vitę: ideo eorū est bonū
reminiscētię, & coniecturę eius
quod futurū est. Et eorū ira est ve-
lox, & tunc, & tunc, & tunc, & tunc
pauca, & tunc, & tunc, & tunc, & tunc
propter sui caloris debilitatē. Et eorū
voluptatū, quędam iam cessauerūt:
& quędam debiles effectę sunt. Et
nō mouētur versūs voluptates, sed
versūs vile. & ideo reputant eis cō-
tinentia propter cessationem suarū
voluptatum. Sunt autem continen-
Mtes nomine equiuoco, & renuēt in-
quisitiōnem laudabilioris. Suū ve-
toruā, & tunc, & tunc, & tunc, & tunc
necessarium. & plurimum suę con-
uersionis est ad res, quę largiuntur
adeptionem virtutis & decori mo-
ris: nō ad res, quę reddūt aduer-
sus illum, qui cōuertitur ad eas pro-
pter ipsum vile. Et eorum moris
est iniquitas, sed virtutia & dolor
non vituperij multitudine & men-
tiscapione occasione magnę dili-
gentiæ ad op̄m, & tunc, & tunc, & tunc
sicut

Rhetoricorum

Gno sit pfecta persuasione, oportet
q supponatur iudex, & ceteri adiens
in omnibus generibus orationum
rhetoricarū: hoc est, deliberatiua-
rum, & iudicialium, & demonstrati-
uarum. Distinguitur autem inter iu-
dicem & contendente, in eo qd iu-
dex est superior contēdente & iudex
non queritur ratio de eo de quo iu-
dicatur contendens, ut ostendat illi
illis proponent, & ideo non fit iudex
ad orationis confutationē, nisi du-
cat rationem ad hoc. Et aliquando
in quibusdā utantibus praeferunt
sermonibus contentuosis in oratione
iudicis, absq; sermone proponē-
tis & contendētis sicut est in Epou-
tio gentis Maurorum, quia videtur
in contentione sermonē iudicis
cum rebus, quae sunt deforis. sicut
sunt testimonia & iuramenta. Dis-
serentia autem inter testē & iudicē est:
quia testis testatur veritatem con-
fessionis, & iudex testatur veritati syl-
logisticam, ut ostendat & contē-
dētis auerfatur a falsitate confutatio-
nem, & maior pars orationum mo-
raliū & affectuū huius iudicibus,

I De rebus communibus constitutionibus
propositionum trium generum
orationis. Cap. 19.

Mores vero proprii singulis po-
tius quatuor poliuarū, quae
in praemissis numeratę sunt, pra-
dictantur in capitulo de oratione
& expedit ut sint nobis prompti, ut
eis utamur in moralibus orationi-
bus ut cum praedicantur ut ex eis
fiunt enthymemata in tribus disposi-
tionibus. Cum autē hoc stabilitum
sit, & declaratę sunt res, ex quibus
fiunt verificationes, & enthymema-

ta in tribus dispositionibus, hoc est
de demonstratiuis, & demonstratiuis, & iu-
dicialibus. Res autē, ex quibus fiunt
orationes morales & affectuū, sūt,
quando expedit qd procedamus ad
demonstratiuis, ut per se patet in co-
muni in quibusdam libris, & iudici-
bus. hoc est in deliberatiuis, & demon-
stratiuis, & iudicialibus. Res autē
communes, quarū constitutio qua-
ritur praemissis communibus in tri-
bus generibus, sunt quatuor specie-
rum. Prima, an res sit possibilis vel
impossibilis. Secunda, an res sit ex his
quae sunt omnino in futuro, necne.
Tertia, an res sit in praesenti, & de-
quarta, an res sit in futuro, & de
est in praesenti, & de futuro, &
de eo cuius vires duae sunt, & de
humano est ex eo, & de eo, & de
terram per se, & de eo, & de eo, &
res in praesenti, & de eo, & de eo, &
formam illius, quod sine dubio est
praesens, & de eo, & de eo, & de eo, &
ficamus has, sed eis utimur in hac ar-
te, ut non sit in praesenti, & de eo, &
fieri in praesenti, & de eo, & de eo, &
qd sit in praesenti, & de eo, & de eo, &
mam illius, quod iam notū est esse
finem per se, & de eo, & de eo, &
non veritatem, & de eo, & de eo, &
honorificatio rei & planificatio ad
honore, & magnificatio, & de eo, &
cat oq, & de eo, & de eo, & de eo, &
fius decoratio & spretus. nam haec
est res vniuersalis, quae in rebus
generibus, & de eo, & de eo, & de eo, &
sit in re, & de eo, & de eo, & de eo, &
cam magis, & de eo, & de eo, & de eo, &
sit in re, & de eo, & de eo, & de eo, &
mit. Pritum in rebus, & de eo, & de eo, &
laudat, & de eo, & de eo, & de eo, &
aut in re, & de eo, & de eo, & de eo, &
tus erit sermo de his, deinde loqu-
utrimus

Aſerimus de materiis ſpecierum
enthymematum & ſpecierum ex-
pli, & coniuſerimus his loca co-
munia ofonibus rhetoricis & alijs,
iam conducerimus intentionē in-
tentā ex hac arte. quia in primo li-
bro iam dictum eſt de enthyme-
matibus ex parte ſuz connexionis
non ex parte ſuz materię. & ex par-
te ſuz connexionis poſſibile eſt, q̃
fiāt in Rhetorica & in alijs: ſed ſūt
propria Rhetoricę ex parte ſuz ma-
terię Et dicimus, q̃ ē & ſi hęc qua-
tuor queſita eſſent cōia Tribus gñi-
bus, quedā eorum ſunt magis pro-

pria aliquib*, & magis expedit, q
attribuant qbusdā. & hoc, qd ma-
gnificatio & habitus sunt magis ap-
propriati demonstrauis, quē sunt
laus & vituper. & proprios sunt
cōtentionibus. & similiter quē sūt
sicut p̄sens, quia contentio fit in
talibus rebus. Ipsum autē possibile,
& quod timeamus, & quod spera-
mus, magis p̄cipit est lib̄itati-
us. Cum autem hoc attāctum,
loquemur itaq; de p̄missis, qui-
bus homo p̄uidet, quies sit possi-
bilis vel impossibilis. Intendimus
autem hic per possibile vel impossi-
bile, quē sūt ob̄s cōmensurātū,
& at quā est potestatis magis ad
id quod est incommensuratum: &

non habemus ad ipsum potentatē,
non ipsum possibile quod est possi-
bile esse ex natura rerum, sed id qd
est fm voluntatē & potentatē. &
quedam ipsarum est, quoniā si res
habet contrarium, & suum contra-
rium sit possibile esse, vel q agatur,
res itaq; etiam esset possibilis q ager-
etur. sicut q si homo possibile est q
sit sanus, possibile sit q egrotet: q
potentia & potentia aliq; ut con-

triorum est una. Et secunda præmissa est, q̄ si simile esset possibile, id etiam quod est ei simile, est possibile. Præterea si possibile esset, possibile seu uerum esset pot. Præterea si præterea et nobilior esset possibile, si illa res etiam, quando simpliciter præterea est possibile, hoc est si ne hac cōditione quia bene gignere domum solum. Et quarta est: quia si quod iam inchoatum est sit possibile, suum ultimum & complementū est possibile. Huius autem loci persuasio est: quia ex quo qd impossibile est esse, impossibile est esse suū initium, sic cuius initium est possibile, ipsum esse est possibile. Jam autem declaratus est defectus huius loci in secundo Topicæ. Quinta autē est, q̄ cuius complementum est possibile, eius initium est posse & id est contrarius præcedens. Et sexta est, q̄ si posterius natura vel generatione, hoc est tempore solū est possibile, prius natura, est etiam possibile. Exēplum prioris natura est, si possibile sit q̄ homo sit senex, possibile est ipsum esse adolescentem. Exēplum prioris tempore nō natura, est sanitas succedens post ægitudinem. Hic autē locus partitur in duas præmissas, & rursus conuertemus utraq; harum, & gignetur hic quatuor præmissæ, quia si prius natura, vel tempore sit possibile, posterius itaque etiam est possibile. Octaua præmissa est, q̄ quicquid est natura amandum & cupiendum, illud est possibile, q̄ sit, & q̄ fiat: quia nemo, quando eius cupido fuerit secundum suā naturalem cōsuetudinem, appetit quod non est possibile. Nona autē est, q̄ res, quas continent scientiæ &

Q. in articles,

Rhetoricorum

Gperantur cōmunia omnibus que-
nis ne ratiōnata est res, nō cun-
do Topicorum, sed hic sumitur vi-
litas de vniuersalibus, quādo secū
cōueniunt particulana, & eis fieret
ip̄m cōmuniū ratiōis & hoc, quā-
do vnumquodq; eorū dehoieretur,
& dī fribus, ut, e. d. p. d. i. p. m.
appropriaret. qm̄ finis hui⁹ artis ē
locutio f̄ parca, iūrate nō te vti-
tate vham & de vti cōtingit rier
modum a vti g. d. m. a. c. & hoc
q. nām hōmō indget ratiō appo-
tionē vti, m. i. s. m. a. t. e. s. h. a. m.
& vti & lū tēst vti nō p. u. c. s.
Hexemplatores s. n. r. q. d. d. i.
est le p. o. l. i. b. i. & i. n. q. u. i. s. t. i. o. & q. u. a.
do res facta vti non fuerit & quan-
do erit vel non erit, & se magis
catione & paruitatione.

*De consuetudine locorum, s. ratiōrum,
ex primo de Coniectura, ex Ope-
rione. Cap. 20.*

Iama uem remat et nō lū loqui
re rebus cōmunibus cunctis veri-
tate dī n. r. & m. c. v. i. s. t. e. n. d. o.
nō est perfectus sermo, n. r. a. b. i.
l. i. s. & vti d. o. p. e. r. v. e. r. i. t. a. t. e. c. o.
Indes lū ognaos m. i. n. t. a. t. i. o. n. e. s. &
locat. a. m. i. c. a. l. e. h. e. a. n. s. q. u. o.
n. e. s. a. d. o. r. e. s. l. e. p. r. e. s. t. i. t. u. m. e. s. t.
lū d. o. r. u. m. n. o. t. e. a. n. q. u. e. s. p. l. u. m.
& l. i. t. o. C. o. n. c. l. u. s. i. o. v. e. r. i. t. e. s. t. a. r. s.
l. i. g. n. & m. c. i. h. o. r. p. a. r. t. i. t. a. n. g. e.
b. a. m. a. s. i. n. c. o. n. c. l. u. s. i. o. n. e. s. a. d. o.
q. u. e. a. r. l. i. t. e. x. e. m. p. l. u. m. p. l. u. s. d. i.
c. t. u. m. e. s. t. i. n. h. a. c. a. r. t. e. e. s. t. s. i. m. i. l. e. i. n. d. u.
c. t. i. o. i. n. u. t. e. l. o. q. u. e. s. & c. o. n. y. m. e.
m. a. e. s. t. s. i. m. i. l. e. s. y. l. l. o. g. i. s. m. o. i. n. i. l. l. a.
Exemplum aut. i. n. h. a. c. a. r. t. e. e. s. t. d. u. a.
r. u. m. s. p. e. c. i. e. r. u. m. Q. u. a. r. u. v. n. a. e. s. t. q.
l. o. q. u. e. n. s. e. x. e. m. p. l. i. c. e. d. e. r. e. b. u. s. q. u. e.

iam fuerunt & inuentē sunt, sicut ē **K**
f. r. a. m. a. d. c. o. n. s. i. d. e. r. a. t. i. o. n. e. s. q. u. e. p. r. e. s. t. i. t. u. t. a. t. i. o. n. e. s. q.
nō faciat tale opus, ne ei succedat,
sicut accit. t. e. c. o. n. n. d. o. t. a. n. s. e. g. s.
Et secunda species est, q. orator fa-
ciat exemplum ipsum opere, & no-
uicet illi. l. i. g. n. a. t. & a. l. i. q. u. a. n. d. o. l. a. c.
t. i. p. r. e. s. t. i. t. u. t. a. t. i. o. n. e. s. & a. l. i. q. u. a. n. d. o. l. o. g. a. n. a. c.
r. a. t. i. o. l. o. g. a. n. t. e. n. u. a. r. a. t. i. o. n. e. s. q.
e. s. t. i. n. a. n. t. e. l. e. s. i. n. a. n. t. a. p. u. d. p. r. o. p. o.
n. e. n. t. e. m. & a. u. d. i. e. n. t. e. m. : s. i. c. u. t. e. s. t. d. i. p.
t. i. o. n. a. r. a. t. i. o. n. e. s. p. r. o. p. o. n. i. n. l. i. b. r. o. C. h. a. l. i. s. a. E. t. a. l. i. q. u. a. n. d. o. nō e. s. t.
m. a. n. i. f. e. s. t. e. s. t. f. a. l. s. i. t. a. t. i. o. n. e. s. s. i. c. u. t. s. u. n. t. p. l. u. r. a.
q. u. e. g. e. n. e. r. a. t. i. o. n. e. s. v. e. i. n. t. u. r. l. e. s. i. c. i. t. **L**
Per nomen hōmōis est nām p. r. o.
p. r. i. u. m. p. r. e. s. t. i. t. u. t. a. t. i. o. n. e. s. a. p. u. d. A. n. t. i. s. t. o. t.
& e. x. e. m. p. l. u. m. e. s. t. i. n. a. g. s. p. r. o. p. r. i. u. m.
e. x. t. e. n. s. i. l. i. p. r. o. p. r. i. u. m. q. u. i. o. u. s. c. o. n.
f. a. c. i. t. v. t. i. A. r. a. t. u. m. v. a. l. g. u. s. & a. l. i. i. n.
s. u. i. s. o. r. a. t. i. o. n. i. b. u. s. s. i. c. u. t. e. o. r. u. m. d. i. c. t. u.
f. a. c. i. a. m. e. t. e. r. n. a. l. i. s. r. a. t. i. o. c. i. n. a. u. i. s. i. s.
c. u. i. s. o. b. a. t. u. s. l. i. e. r. a. m. & e. t. e. r. a. n. a.
g. r. e. s. s. u. m. a. t. u. r. h. o. c. g. e. n. u. s. s. e. d. q. u. a. d. ā.
e. o. r. u. m. s. u. n. t. p. r. e. s. t. i. t. u. t. a. t. i. o. n. e. s. q. u. a. n. t. e. n. e.
r. a. t. i. o. n. e. s. q. u. i. l. o. q. u. a. n. t. e. s. t. d. e. e. i. s.
v. t. e. a. s. p. o. n. e. r. e. e. x. e. m. p. l. a. c. o. m. m. u. n. i. a.
p. l. u. r. i. t. u. s. e. s. t. a. s. & d. i. q. u. i. b. u. d. a. d. i.
c. t. u. m. e. s. t. s. o. l. u. m. s. e. c. u. n. d. u. m. c. o. n.
u. e. n. i. t. a. m. i. n. t. u. s. p. r. e. s. t. i. t. u. t. a. t. i. o. n. e. s. **M**
i. n. & a. l. i. q. u. a. n. d. o. n. t. u. n. h. o. c. & p. o. l. i.
r. u. m. e. s. t. e. x. e. m. p. l. u. m. p. l. u. r. i. u. m. r. e. r. s. i.
s. i. c. u. t. e. s. t. s. i. m. o. s. e. c. t. a. t. a. m. e. t. e.
n. a. n. t. e. r. a. t. i. o. n. e. s. r. a. t. i. o. n. e. s. c. u. i. s. o. b. l. i.
t. u. s. t. u. e. r. a. m. q. u. i. a. h. e. c. e. n. ū. c. i. a. t. i. o. e. s. t.
f. a. n. o. s. t. a. m. o. l. e. t. u. n. a. A. r. a. t. u. m. a. p. u. d.
p. r. i. m. u. m. q. u. i. l. o. q. u. u. r. u. s. e. s. t. h. o. c. e. x.
p. l. o. & c. a. s. a. n. a. u. s. e. t. a. m. P. r. e. m. i. a.
a. u. t. e. m. o. r. a. t. i. o. n. u. m. h. e. t. a. r. u. m. e. s. t. s. e. r.
m. o. c. u. i. u. s. d. a. m. a. n. t. i. q. u. o. r. u. m. a. d. s. u. ā.
t. e. m. p. u. b. l. i. c. a. m. q. u. a. n. d. o. e. a. l. e. & e. x.
v. i. r. i. s. s. u. e. c. i. u. r. a. t. i. s. c. o. n. s. t. i. t. u. e. r. e. v. o. l. e.
b. a. n. t. t. e. c. t. o. r. e. m. & i. n. c. i. a. r. o. e. m. q. u. e.
d. a. m. v. i. r. u. m. n. o. t. q. u. i. t. u. t. a. d. a. n. i. s. & v. i.
g. o. r. i. s.

*De exem-
plo.*

[illegible]

mo in pluribus locis, est difficilis. Loquutio vero hec est facilis Inquutio hoc autem erit, quando homo haberet vim sumendi ipsum simile & proportionabile, & sequantur res & dispositiones, quæ ex illis gignuntur. Et hæc vis est via ad ipsam philosophiam & hoc, quia per assimilationem similes fieri constitutio vis. Utilitas autem exempli existens est, quia magis largitur persuasionem in consiliis & hoc, quia contingenter succedentia in futuro ut primum, huc dicit Aristoteles similia sunt præteritis. Assimilationes autem magis contere, quando faciliiores sunt, & quando posse est homini quæ contere, et vehementioris huiusmodi cum rebus, de quibus est locutio. Res autem præterita, ex quibus argumentatur, a quibus non sunt vehementius similitudinis, sed huc diximus sunt vehementioris persuasionis similitudo; dictum est, quod hoc species exemplorum, & quomodo expediat ea fieri. Coniectura vero, quod notum fuerit quid sit notum est in quibus rebus expediat ipsam fieri, & quando fiat, & de quo fiat, & quis efficiat, & qui sit huiusmodi. Dicimus autem, quod coniectura sit enunciatio, cuius subiectum sunt res totales non parciales. & hoc in rebus eligibilibus & remotionis, non in rebus speculativis, quando illa enunciatio esset conclusio enthymematis & principium enthymematis alterius, aliter, quod declaratur syllogismus ipsam inferre. Neque, secunda præmissa, quod ex secunda pars enthymematis, neque, concludens consequens ipsam, quia qui non declarat duas præmissas syllogismi concludentis ipsam, illa enunciatio est enthymema. Et similiter.

A do enthymema concludens est per se notum, & conclusio nō est manifesta. Exemplum aut opinionis, ex qua dicitur si P. s. & t. s. p. s. syllogismi, neq; ipsam syllogismo prosequimur ex his, quæ apud omnes sunt ut patens arum et ratio nis, est sermo dicentis, qd bonum re rum vt puto & vt opinor, est qd ho mo sit corpore sanus. Et exemplum ex illis, quæ recipiuntur apud intelli gentes, & apud illos est patens ar gumentationis, est sermo dicentis, Mihi videt qd nō sit amicus, qui nō semper amat. Et exemplū opinio-

Primus, qui sic paratur, a se ipsis
centis, quod est, quod est, quod est,
sermo illius, qui fuit in quidam de
scriptionis, sed quod putat & opina
tur. Et exemplum opinionis, quod con
tinetur in se, quod est, quod est, quod est,
horat, est sermo dicens, quod apud me
sit opinio. Et hoc est, quod est, quod est,
habet suam iram immortalem, cum ip
se sit mortuus. Et hoc est, quod est, quod est,
est ex eo, quod est, quod est, quod est,
speciosus, et hoc est, quod est, quod est,
aliqua, et hoc est, quod est, quod est,
quia quidam est opinio, quod non
est, et hoc est, quod est, quod est, quod est.

Cum praediximus quod scilicet illarumque indigent in thymema-
tes, quando illi, qui tunc et pro
pter audientem, quando homo vel-
let quod sit, sed non est, et quidam
est, qui non est, declaravit.
Cum autem opiniones sunt turpes exa-
nex, expedit quod eis praeponatur qui
dam sermo, qui auferat suam turpi-
tudinem. Hinc est sermo dicentis:
Ego vero ecce me praesto sum, sed

[illegible]

4300

Quib^{us} in
focis et
deus
V. R. H. E.

E

F

A opinione, qua usus est d. d. h. c. h. g. n. i. sicat illa, hoc est, qn dixit apud me morem autē, quia tergit morē ami- ciae & remissa centum nemiā qd sit, est, qn t. c. t. u. r. e. x. e. d. i. t. q. u. e. t. u. m. i. t. u. r. e. x. l. o. c. o. c. o. n. t. r. a. t. i. q. u. i. a. s. i. e. x. p. e. d. i. t. q. u. o. d. p. r. a. t. i. o. s. v. e. h. e. m. e. n. t. i. m. a. m. i. c. i. t. i. a. e. x. p. e. d. i. t. i. t. a. q. u. e. d. i. l. i. g. a. r. b. o. n. o. s. e. x. c. e. l. l. i. u. s. a. m. i. c. i. t. i. a. E. t. v. u. l. i. o. r. l. o. c. u. t. i. o. m. o. r. a. l. i. s. e. s. t. q. n. a. g. g. r. e. g. a. u. e. r. i. t. o. m. n. i. a. h. e. c. t. r. i. a. E. t. v. s. u. s. l. o. c. u. t. i. o. n. i. s. s. m. m. o. d. u. m. o. p. i. n. i. o. n. i. s. h. a. b. e. t. q. u. a. s. d. a. m. v. i. l. i. t. a. t. e. s. Q. u. a. r. t. u. v. n. a. e. s. t. q. u. i. a. n. o. t. i. t. i. z. & c. o. g. i. t. a. t. i. o. n. e. s. p. l. e. b. i. s. s. u. n. t. e. x. r. e. b. u. s.

B particularibus: & hoc, quia im-
pote est, qd suis intellectibus insint res viles,
sed eas in ignorantia et in particula-
ritate: & qn sermocinamur eis de
ipso vniuersali per signum particu-
laris, quam eo prehenderant,
gauderent eo quod adepti essent de
libris, bus particularibus ex vniuersali-
tate, homines autē naturaliter
amant perceptionem. Hoc ita p. est
vniuersali, quod p. r. o. u. e. n. i. t. o. p. i. n. a. t. u. a.
locutio. Alia vtilitas etiam est, quia
cuiuslibet hominis sunt res viles,
quas e. g. i. t. & c. u. p. i. t. & r. e. s. q. u. a. s. n. o. n.
e. g. i. t. & q. u. a. n. d. o. e. u. m. o. r. a. t. i. o. n. a. s. p.
e. o. n. o. n. c. u. p. e. r. e. t. v. n. i. u. e. r. s. a. l. e. c. o. m. m. u. n. e.
e. s. t. & i. l. l. q. u. e. d. e. i. p. s. i. s. t. e. n. t. n. a. t. u. r. e.

C cupere ipsum v. & hoc propter in-
digentiam illas, & p. e. r. i. c. e. r. e. t. u. r. r. e. s.
p. e. r. u. a. t. i. o. n. i. s. e. i. u. s. d. e. d. i. c. t. a. t. e. & t. r. i. l. l. i.
e. d. u. c. i. m. u. s. p. r. o. p. t. e. i. l. l. u. d. r. e. c. p. e. r. e. t.
i. l. l. a. m. s. e. d. n. o. n. c. o. n. t. r. a. r. e. t. n. o. b. i. s. p. e. r.
t. u. a. n. d. e. i. l. l. a. P. r. e. t. e. r. i. t. a. t. a. q. u. a. d. i. l. l. e.
q. u. i. h. a. b. e. t. p. r. a. t. i. o. n. e. s. v. i. l. e. s. v. e. l. u. n. i. u. e. r. s. a. l. e. s.
g. r. a. d. o. r. e. s. v. i. l. e. s. n. i. s. i. s. u. p. e. r. e. t. u. r. a. d. e. m. p. r. e. f. e. r. e. n. t. i. s. q. u. i. n. m. u. n. d. o. n. o. n. s. i. t. d. e. t. e. r. i. u. s.
q. u. a. m. v. n. i. u. e. r. s. a. l. i. q. u. i. m. s. i. l. l. i. P. r. e. t. e. r. i. t. a. t. a.
i. l. l. u. s. v. n. i. u. e. r. s. a. l. i. s. u. s. e. d. p. e. r. i. t. a. t. a. q. u. o. d.
v. n. i. u. s. q. u. i. s. q. p. o. s. s. i. t. e. x. s. e. i. p. s. o. f. e. r. r. e. s. y. l. l. o. g. i. s. m. a. m. c. o. n. s. t. i. t. u. e. n. t. e. m. i. l. l. u. d. q. u. e.

conferunt est ipsum obmitti: & cō-
stiteret audientem modo, quo in
suo animo concipiat, quod sit ha-
bentium necessitatem & notitiam
sui h. h. o. g. i. s. i. n. i. & h. e. i. e. r. h. e. c. c. a. u. s. a. v. e.
n. i. e. n. d. i. & i. p. s. a. m. p. r. e. c. e. p. i. e. r. e. t. u. r.

P. r. e. t. e. r. i. t. a. t. a. t. e. r. a. n. e. s. t. q. u. i. a.
quando aliquis homo oraret de ali-
qua re, & renuisset suo respo. h. a. c.
orationem, considerans turpe esse
quod inclinetur oratione alterius
ad rem, in qua firmata est eius an-
i. m. o. p. e. r. t. i. n. a. c. i. a. & p. e. r. u. i. c. a. c. i. t. a. t. e. s. q. u. a. n. d. o. a. u. t. e. m. o. r. a. t. e. r. p. r. o. v. n. i. u. e. r. s. a. l. i. i. l. l. i. r. e. i. l. o. c. o. i. p. s. i. u. s. r. e. i. p. o. s. s. i. b. i. l. e. e. s. s. e. t. q. u. o. n. o. b. i. j. c. i. a. t. i. l. l. i. o. r. a. t. i. o. n. i. & i. p. s. a. m. r. e. c. i. p. e. r. e. t. p. o. s. t. q. u. a. m. e. i. m. a. t. u. r. i. l. l. i. r. e. s. i. l. l. a. q. u. o. d. e. r. a. t. o. r. i. s. i. n. t. e. n. t. i. s.

E. t. q. u. i. n. t. a. v. i. l. i. t. a. t. i. s. q. u. e. e. s. t. m. a. g. i. s. p. r. o. p. r. i. a. & p. r. e. s. t. a. n. t. i. o. r. h. i. s. o. m. n. i. b. u. s. e. s. t. q. u. i. a. o. p. i. n. i. o. c. o. n. s. t. i. t. u. i. t. m. o. r. a. l. e. m. l. o. c. u. t. i. o. n. e. m. F. i. t. a. u. t. e. m. m. o. r. a. l. i. s. l. o. c. u. t. i. o. i. n. o. p. i. n. i. o. n. e. q. u. i. a. o. p. i. n. i. o. e. s. s. e. n. t. i. a. t. i. o. v. n. i. u. e. r. s. a. l. i. s. d. e. r. e. b. u. s. q. u. e. e. l. i. g. u. n. t. u. r. v. e. l. a. b. i. j. c. i. u. n. t. u. r. V. n. i. u. e. r. s. a. l. i. s. a. u. t. e. m. e. n. u. n. c. i. a. r. i. o. d. e. r. e. b. u. s. q. u. a. s. h. o. m. o. c. u. p. e. r. e. t. i. p. s. u. m. p. r. o. m. o. u. e. r. e. t. q. u. i. n. s. u. a. r. m. o. r. e. m. i. l. l. u. s. q. u. i. d. a. s. e. l. d. e. r. e. s. e. l. i. g. e. r. e. t. a. u. t. a. b. i. j. c. e. r. e. t. & i. d. e. o. o. p. i. n. i. o. e. s. s. e. t. i. u. c. u. n. d. a. a. u. d. i. e. n. t. i. & o. r. a. t. o. r. i. E. t. a. l. i. q. u. a. n. d. o. i. p. s. a. e. a. d. e. m. o. p. i. n. i. o. s. i. t. m. o. r. a. l. i. s. s. i. s. e. p. a. r. e. t. u. r. a. l. i. q. u. e. e. i. u. s. m. a. t. e. r. i. a. h. o. c. e. s. t. a. b. s. q. u. e. r. e. b. u. s. e. l. i. g. i. b. i. l. i. b. u. s. & v. e. r. i. t. i. s. q. u. i. a. i. p. s. a. m. e. t. o. p. i. n. i. o. s. e. r. t. e. r. h. o. m. i. n. e. m. a. d. i. n. d. u. e. n. d. u. m. m. o. r. e. m. i. l. l. u. s. q. u. i. e. l. i. g. e. r. e. t. i. l. l. a. s. r. e. s. E. t. i. l. l. e. r. e. s. s. u. n. t. v. t. A. r. i. s. t. o. t. e. a. i. t. i. n. q. u. a. s. s. e. m. p. e. r. v. e. r. i. t. u. r. v. o. l. u. n. t. a. s. & c. o. r. d. i. s. i. m. a. g. i. n. a. t. i. o. n. i. s. h. o. c. e. s. t. i. n. q. u. o. s. v. e. r. i. t. u. r. v. o. l. u. n. t. a. s. & a. n. i. m. a. & i. l. l. e. r. e. t. q. u. o. s. h. o. m. o. d. e. p. r. i. e. t. i. o. i. n. e. s. s. e. v. e. l. i. p. s. u. m. n. o. r. u. m. d. e. e. i. s. e. s. s. e. & d. i. u. u. l. g. a. r. i. I. a. m. i. t. a. q. u. e. d. i. c. t. u. m. e. s. t. q. u. i. d. s. i. t. i. p. s. a. o. p. i. n. i. o. & q. u. o. d. n. o. n.

Aderati, nec q̄ sint sui inimici, neq;
quos bel. l. m. i. tati esse se ne. re
quos debellauerint, & quo modo
militati esse: ita deo q̄ sciamus suā
foletiam & c. t. nem. h. b. lo.
aut quo modo p. t. a. l. a. m. i. s. s. i.
ros, quorum n. e. f. a. m. i. s. s. i. s. &
eximios primatus. laudati. n. laus
fit de rebus ei, inexistitibus propter
decēs decus, quod uo. animo inelt
Et similiter qñ de aliquo enuncia
mus, q̄ ipse sit cōsulens, vel laudās
vel vituperans, aut accusans vel re
spōdens, narracemus de illo, q̄ ipse
iā operatus sit illas eadē res, quas
nos effemus operati, si nos conuerfi

Beneficius in illud opus. hoc est rei, q
in sunt rei, quæ per illas disponitur
fm decorum & turpe, laudem & vi
tuperam. nichil est in opulo
laudis: vel de nominatur per illas
in operatione & damno in cõsulto,
vel iniquitate & rectitudine i accu
satione & h. c. l. n. o. d. i. hoc è p
dignum ex nexu ex vna de
nominantur alie res quàm homines,
sicut eis denominamus homines.
quoniam beneficiam sunt alique res
per terribilem & v. l. i. l. i. n. &
v. l. i. p. e. a. t. u. r. l. i. v. n. s. e. l. i. s. h. n. o.

Confirmationes, quæ sunt ex ipsis, quæ ipsi
sunt boni vel mali, non per quan-
cunque rem contingentem, sed qua
sunt, quæ per se, ut de se, ut est, ut
mo singularium rerum, quæ hæc per
hoc, hoc per hoc, hoc per hoc, hoc
vel fortis. Vnus autem syllogismus
excedit alium syllogismum, quando
eius præmissæ fuerint notiores, &
connexio partium suarum præmis-
sarum sibi invicem fuerit maior, &
huius termini medij fuerint proprio-

res rei, cuius stabilitas intenditur. **D**

Manifestum autem est, q non ex-
istat ex enthymematum prmissis-
sibus, & consequentibus, & con-
tingentibus, quomodocunq; contingentibus,
sed ex datis, & datis & non datis. Ar-
gones, quę dictę sunt, & fm defini-
tiones, quę narratę sunt, sicut eēnt
ex rebus, quę existūt rei, de qua est
sermo, & q. 1. & 2. & 3. & 4. & 5. & 6. & 7. & 8. & 9. & 10. & 11. & 12. & 13. & 14. & 15. & 16. & 17. & 18. & 19. & 20. & 21. & 22. & 23. & 24. & 25. & 26. & 27. & 28. & 29. & 30. & 31. & 32. & 33. & 34. & 35. & 36. & 37. & 38. & 39. & 40. & 41. & 42. & 43. & 44. & 45. & 46. & 47. & 48. & 49. & 50. & 51. & 52. & 53. & 54. & 55. & 56. & 57. & 58. & 59. & 60. & 61. & 62. & 63. & 64. & 65. & 66. & 67. & 68. & 69. & 70. & 71. & 72. & 73. & 74. & 75. & 76. & 77. & 78. & 79. & 80. & 81. & 82. & 83. & 84. & 85. & 86. & 87. & 88. & 89. & 90. & 91. & 92. & 93. & 94. & 95. & 96. & 97. & 98. & 99. & 100. & 101. & 102. & 103. & 104. & 105. & 106. & 107. & 108. & 109. & 110. & 111. & 112. & 113. & 114. & 115. & 116. & 117. & 118. & 119. & 120. & 121. & 122. & 123. & 124. & 125. & 126. & 127. & 128. & 129. & 130. & 131. & 132. & 133. & 134. & 135. & 136. & 137. & 138. & 139. & 140. & 141. & 142. & 143. & 144. & 145. & 146. & 147. & 148. & 149. & 150. & 151. & 152. & 153. & 154. & 155. & 156. & 157. & 158. & 159. & 160. & 161. & 162. & 163. & 164. & 165. & 166. & 167. & 168. & 169. & 170. & 171. & 172. & 173. & 174. & 175. & 176. & 177. & 178. & 179. & 180. & 181. & 182. & 183. & 184. & 185. & 186. & 187. & 188. & 189. & 190. & 191. & 192. & 193. & 194. & 195. & 196. & 197. & 198. & 199. & 200. & 201. & 202. & 203. & 204. & 205. & 206. & 207. & 208. & 209. & 210. & 211. & 212. & 213. & 214. & 215. & 216. & 217. & 218. & 219. & 220. & 221. & 222. & 223. & 224. & 225. & 226. & 227. & 228. & 229. & 230. & 231. & 232. & 233. & 234. & 235. & 236. & 237. & 238. & 239. & 240. & 241. & 242. & 243. & 244. & 245. & 246. & 247. & 248. & 249. & 250. & 251. & 252. & 253. & 254. & 255. & 256. & 257. & 258. & 259. & 260. & 261. & 262. & 263. & 264. & 265. & 266. & 267. & 268. & 269. & 270. & 271. & 272. & 273. & 274. & 275. & 276. & 277. & 278. & 279. & 280. & 281. & 282. & 283. & 284. & 285. & 286. & 287. & 288. & 289. & 290. & 291. & 292. & 293. & 294. & 295. & 296. & 297. & 298. & 299. & 300. & 301. & 302. & 303. & 304. & 305. & 306. & 307. & 308. & 309. & 310. & 311. & 312. & 313. & 314. & 315. & 316. & 317. & 318. & 319. & 320. & 321. & 322. & 323. & 324. & 325. & 326. & 327. & 328. & 329. & 330. & 331. & 332. & 333. & 334. & 335. & 336. & 337. & 338. & 339. & 340. & 341. & 342. & 343. & 344. & 345. & 346. & 347. & 348. & 349. & 350. & 351. & 352. & 353. & 354. & 355. & 356. & 357. & 358. & 359. & 360. & 361. & 362. & 363. & 364. & 365. & 366. & 367. & 368. & 369. & 370. & 371. & 372. & 373. & 374. & 375. & 376. & 377. & 378. & 379. & 380. & 381. & 382. & 383. & 384. & 385. & 386. & 387. & 388. & 389. & 390. & 391. & 392. & 393. & 394. & 395. & 396. & 397. & 398. & 399. & 400. & 401. & 402. & 403. & 404. & 405. & 406. & 407. & 408. & 409. & 410. & 411. & 412. & 413. & 414. & 415. & 416. & 417. & 418. & 419. & 420. & 421. & 422. & 423. & 424. & 425. & 426. & 427. & 428. & 429. & 430. & 431. & 432. & 433. & 434. & 435. & 436. & 437. & 438. & 439. & 440. & 441. & 442. & 443. & 444. & 445. & 446. & 447. & 448. & 449. & 450. & 451. & 452. & 453. & 454. & 455. & 456. & 457. & 458. & 459. & 460. & 461. & 462. & 463. & 464. & 465. & 466. & 467. & 468. & 469. & 470. & 471. & 472. & 473. & 474. & 475. & 476. & 477. & 478. & 479. & 480. & 481. & 482. & 483. & 484. & 485. & 486. & 487. & 488. & 489. & 490. & 491. & 492. & 493. & 494. & 495. & 496. & 497. & 498. & 499. & 500. & 501. & 502. & 503. & 504. & 505. & 506. & 507. & 508. &

De locis, quae sunt sedes enthymematum.

6 apr. 22

EXpedit autem, quod loquamur ē
de locis, ex quibus educuntur
enthymemata et vltius loca, quę sunt
enthymematum fundamēta, quia
possibile est nobis quod inueniamus simi-
las enthymematiō per noticiam
locorum modo artificiali, quę sunt
initium sermonis, qui expedit no-
bis esse de noua dispositionē prę-
missarum: quia loca vlt sunt deno-
Rhet. Poe. cū Auer. R. mīna

Rhetoricorum

6 minationes premissarum & ipsa
duplices, vñ uer a tot & his, quæ
sumuntur ad esse premissarum. Et
dispositio ut per illud, de qua
bus præcessit sermo, sunt enā attri-
buta propria loca, loca au-
tem primo diuiduntur ad diuisio-
nem rationis & materiam. Et de ne-
marum primo sunt duæ species, cõ-
firmantes & probantes, hæc est a pos-
sibilitate & ueritate. Et cum sit
confirmans quid est syllogismus,
qui concludit, q̃ res sunt ens uel nõ
ens, ex premissis, quæ concessæ sunt.

H Enthymema autem probans est, quod concludit rem ex præmissis interemptis denegatis. sicut est sermo dicentis, qd illius species sit vilis illi: cui si esset vilis, esset primum, ad qd consulens festinaret & hoc, quia consulens omittit rem, et 15 omisio est denegata. & cum compleuerimus loca secundum has duas species ipsarum specierum enthymematum, illa fient nobis consuetudine iam declaratum est, cum perueniat ad nos in actu omnes præmissæ particulares viles singulis rebus dispositionum particularis, de quibus

bus huiusmodi particularibus, de quibus
nonum sit, quod sint recentis auid sing
cemus enthymemata in consiliis,
quae sunt de noxio & vili Et in ip
siu inibiuius illorum, quae sunt de
laude & vituperio. Et tridici
& his quae sunt fm sus & iniuriam,
& affectus & exultationes Et diei
mus, p ex quo loca sunt utrum spe
cierum, vel locus cohermans, vel
probatius, vel fallit: expedit itaque
nobis meminisse singularium harum
specierum per se, deinde post hoc
procedemus in sermone de couadi

[illegible]

Rhetoricorum

Contrarius dispositionis quā autem
diuisa fuerit, patet, quod sit e contrario
illius dispositionis. sicut si diceret,
quod qui nequam fuerit, secundum aliquam
causarum, nequamiam comi
serit tali vel tali aut tali causa: qua
rū dūz impossibile est quod sit, terna autē
non putatur remota. Et hoc est, quod
est tunc plus ex his, ad hoc nequeat,
qui precesserit. Exēpli grā, quod vellet
vilipendere aut viro dispositionem in
legis, vel solerem ad illam illū red
deret, & ferret quod talis & talis sic &
sic operatus fuisset ex his, quod legi ad
uerfantur: & nō nocuisset, imo au
geta est eius dispo, & exaltatū ē eius
dominium: vel diceret, quod talis & ta
lis obseruauit sui Dei legem & fuit
hoc cā quod perseverauerit & cōnuat
tum ut eius in peruenit & vixit, nū
sit eius regnū. Et alius locus est ex
locis oppositionis, qui est, quod terat iudi
cium de aliqua re quodam iudi
cio, quia eo tulisset iudiciū, qui eū
precesserat, vel de illa eadem re, vel
de suo simili, vel de suo contrario:
hoc est, quod iudiciū de aliqua re sit
secundum contrarium motu sic per se ad illa
no: & maxime si illi, qui tulisset iudi
cium essent cōs, & nō cōtrario, &
sapienter & cōmuni, vel plurimorum.
& esset illud iudiciū cōtinuū,
vel id de quo ferret iudiciū quod a
multo udo, vel sapientius omnes, vel
quidam eorum. Et similiter etiam
quādo tulissent de illo, essent hi, de
quibus putaretur, quod non ferrent iudi
cium peruersē, e contrario ipsius
boni, vel e contrario utilis, vel econ
trario recti sicut sunt naturae p
sibus, & cum magistro, horū iudi
cium sit oratione, & a quo fit oratio,
& a quo fit natura hoc est, quod non
fuerit suū a pte naturae, sed a pte

est sermo dicentis q̄ mors sit causa
materie: & per hoc ferret iudiciū,
q̄ de se excelsior sit materia.
Exemplū vero hoc ad maius
& parentibus est manifestū. & hoc
q̄ dicitur in eadem scilicet de suis operi-
bus & de suis actibus. Et talis
est diuisionis predicati, qui co-
munis est tribus artibus, exēpli grā
dicat si quispiā diceret de iudicio.
quo pacto talis debeat fuisse p̄dica-
tio. Si uero talis sit, aut q̄ a iudice
parrauit, aut quia statuta est
transgressus, vel quia abnegatione
innouit, q̄ deriuent bona sui so-
ci. & ad hoc locus, ut q̄ sit
locus connexti, cuius memini in
bonum: aut est pars loci connexti: &
hoc, q̄ speculemur id quod boni uel
mali accidit rei & ei cōnectatur: &
vltus ei connextis conueniabilibus:
& hoc in tribus sp̄cibus, hoc est, con-
sultis, & iudicialibus, & inhibiti-
uis. V.g. q̄ diceret quispiā, q̄ as-
sumptione documenti intelligentiæ
ab ipso discipulo cōnectatur ei ma-
lum, q̄ ei inuideatur. id autē boni
quod de eo accideret, q̄ sit sa-
piēs. Sicq; expedit ergo homini, ne
sumat intelligentiæ documentum,
ne ei inuideatur, vel q̄ sumat intelli-
gentiæ documentum, ut euadat sa-
piēs & hoc, q̄ vltus esset cauone
ab altero id ad inueniendū, aut
vel illius p̄selectione. Hic autem
locus sit in p̄p̄ositionibus, & in
liquis rebus. At ille placet s̄m id q̄
ei est ad, aut in duobus modis
tit. & n̄ ad vltum & ad vltum
alius locus est, q̄ constituat utraq;
duo contraria aut duo opposita uel
opposita duobus, aut simul: vel q̄ v-
nū utriusq; adueniat alteri duorū
contrariorum totum. Primus autē
est

A est locus, qui præmissus est & hoc, quia veriq; duarum rerū & assumptioni documenti suæq; privationi aduenit bonū & malum ist. Quod vero adueniat veriq; eorum altera duarū rerum, est itaq; sicut sermo dicentis, si loquar dicam verum vel falsum. si autē dicam falsum Deus oderit me: & si dicā verum, oderit me homines. Silentium ergo expedit: vel si diceretur, sed expedit eloquiū. Iam si tu dices verum, Deus te amabit: si autem diceres falsum, amarent te homines. Nōia autem inter hunc locum & primum est, quia cōnexa ibi alteri duorum contrariorum non contrariantur: quia inuidia & sapientia non contrariantur, sed potest est, q̄ coniungantur i vno subiecto. hic vero connexa impossibile est coniungi & hoc, quia Dei amor est iustitiae, & amor hominum est nequitiae. Alius autem locus est, q̄ intelligat præmissas cōtrarias, hoc est, q̄ percipiat vnum duorum contrariorum illorū, q̄ sit honestū & q̄ omnes ipsum concedant manifeste, & expresse. & aliud contrarium sit vtile: & omnes illud cōcedant apertenter, & in narratione. nam q̄n orator apprimē cōsideraret in hoc loco tales præmissas, potest esse rei largiri persuasionē alicuius rei, & sui contrarij. & ille est admirandus & bonæ indultitiae. Exempli causa, q̄ quispiam diceret intendens dissuadere ad inhibitionem vini, q̄ illud sit prohibitum: quia illud sit abhorrendum & deceptorum ianua: quia sit manifestum & honestum cōcederet hoc homines. Alius autē diceret, q̄ illud sit homini vtile ad suā sanitatem, & boni huius suæ dispositioni & suo ingenio: nā cordis ima-

ginationibus homines cōcederēt hoc. **D** Alius autem locus est, q̄ ponitur ex duobus locis locum in op. non t. q̄ totum vnum est compositum, & contrarium, & alter est contrarius præmissarum ipsorum cōtrariorum, hoc autem est, sicut sermo illius, q̄ increpatus est seruulis subiectionis suis in grātia. **H**ic dicitur, Si vos stabiliretis grād ores adolescentulos in cōrū virorum, sequeretur q̄ viri minores sint adolescentuli, quia oratio quæ dicitur adolescentis grādius est vir, est contraria illi, quæ dicitur vir minor est adolescens: cum vir & adolescens sint oppositi, & sit grādius & minor. Et aliud exemplum huius est, q̄ dicitur, nisi vos stabiliretis illos, qui vobis famulātur abhorrendos & reiiciendos, q̄n turpia patrauerint, non lenietis continentes, nec eis famularemini. Alius autem locus est, quando sunt duo contraria ad vobis oppositi, q̄ b. s. a. n. d. c. t. v. n. z. eadē res. sicut est sermo dicitis, q̄ Deus sit creatus, & q̄ ipse non morietur vel q̄n diceremus, q̄ non sit creatus, & morietur: quia illud quod sequitur est vtriusque his oppositis, est vna eadē res, quæ est q̄ Deus non esset ipse Deus, sequitur autem illa vna res, quia nō sunt vere opposita, sed per accidens: sicut dicitur de diuulgata questione, an expetierit sit homini philosophari vel non philosophari: quia quocunq; duorum modorū aliquis vir responderet, sequeretur ei q̄ philosophandum sit, & ex hoc est repulsiō Pythagoræ a Platone: & huius

Ex assumptis
in hoc p
nō clarū
contraria
rum.

R. iij. con-

Ex cōtra-
tija.

Rhetoricorum

Contrariarum, qui est, qd hic sint q-
dam dispositiones reru, quæ dispo-
sitiones adueniunt rebus cōtrarijs.
Et quando illæ dispositiones sume-
rentur medijs termini, possibile eēt
per eas largiri persuasionē alicuius
rei & sui cōtrarij. Hic autem locus
contrarius est reliquis contrarijs:
quia hæ dispositiones sunt contra-
riæ, v. g. quia aliquis diceret apud ti-
morem, ego non interficerem, sed
fugerem, quia per fugam euadam,
& quando considerem, interficerē.
vel quispiam diceret, quando time-
rem interficerem, quia homicidio

I euaderem, p. autem contrarij. Hic
gerē homicidio. In hoc autem exē-
plo construimus modus, ex quibus
sequuntur varij fines. qd hic quan-
do speculamur res, quæ quādo fue-
rint, ferrent duos fines diuersos vel
fines plures, quia non omnino, qñ
sumim⁹ illas res medios terminos,
esset nobis possibile per eas persua-
dere rem & suum oppositū. & hoc
est, sicut qñ diceret, qd talis non tor-
queat talē, quia lex ipsa decreuit il-
lius tormentū, sed quia ille liuore
odit illum. Et sicut aliquis diceret

1 de re, quam aliqui homo cōtenta-
tus esset alterum, tu condonatus es
illum eam rem ad ipsum vituperā-
dum & vilipendēdum, quia carbo-
nes tu proiecis in suum caput: alius
autem diceret, qd donum sit hūm-
anici donum. Ille autē locus sit in
tribus speciebus oratorijs. Alius au-

tem, locus est continens controuer-
sias & consultores, v. g. hic quādo
speculamur res, quas homo cupit,
& res quādo occuparet & d. q. sit o-
nes quibus fiunt res, quādo illæ sūt
vel nō sunt, qñ sunt priuatæ. Et hu-
iūsmodi est, qd si res esset publicis,

& facilib & vilis sub suis amicis, **K**
sue sit nocens inimicis, sue nō no-
cens: vel illius damnum esset min⁹
quā utilitas ei⁹, expediret qd fierent
hæc, & similia. Item, qd si has
homo se abstineret, vel subtraheret
ex eis, sunt horum contraria. Et ex
his accusant illi, qui accusant, & re-
spondent quædam, & sunt illi. Ac-
cusatio quidem est ex his, ex quib⁹
homo se abstinere, & ex hoc loco, &
putat. Adit qd omni re, qd dicitur
victorum vel timore, & ro-
rum in oratione, & d. q. expedit
autem qd, & d. q. d. qd d. q. d.

sint ex rebus cognatis acceptis. **L**
tio imaginationis, non ex rebus, qd
non confirmantur: sed oportet qd
hinc ex his, qd possibilia sunt, vel re-
cipiantur, & occurrat in eis quāsi p-
finitio. & d. q. d. qd d. qd d. qd d.
quædam species: quædam vna ē illa-
rum, quas qñ homo eas audierit,
confirmaret illas, & ex seipso eas re-
ciperet. Altera autē est illarū quas,
quando homo audiret eas, recipe-
ret pp suam diuulgatam notitiā.
& hoc, quia illæ sint apud oēs lau-
dabiles. In prima autē p. d. qd d. qd d.

confirmatio: quia putaretur esse se-
cundæ, hoc est diuulgatæ notitiæ.
Per præmissa, qd d. qd d. qd d. qd d.
cuerū: quædam species est illarū,
quas cōfirmant, quia sint diuulga-
tæ & alia species est illarū, quas
cōfirmant, quia sint diuulga-
tæ. & hoc, quia cōfirmationes sunt
trium species, vel veræ, vel diuul-
gatæ, vel inconsideratæ. Qñ autem
hæc oratio, qd d. qd d. qd d. qd d.
bis species, & d. qd d. qd d. qd d.
quib⁹ occurrat confirmatio cito, &
lecter, nō est ligata v. e. a. v. a. m. i.

hac

Ex contri-
natio co-
trarij
ha. & c.
uores

A hac arte. Exemplum autem illius, in qua occurrit quia perfectio est quod dixerunt veteres, quod leges indigent legibus, quod eas conferret sicut piscis, qui est in mari et in deserto sale, cum in mari sit sal et in deserto oleum, quod in deserto sit oleum et in mari sit sal, quia nec hoc non patitur, ut propter illud quo occurrat persuasio. quia quoniam ei additur et quod patitur id est in sale, cum intendimus eius conservationem, & permanentiam, & quod stabilizatur alius sapor, & sic addatur oleum, quoniam intenditur earum permanentia, & saporis permutatio, hoc est, quod si ponatur oleum olium. Et si non, quoniam pacto esset quasi persuadens quod dicatur id quod est in sale, indiget sale: & in quo est oleum olium indiget oleo olium?

De locis increpationis. Cap. 23.

QUODAM increpationis loca sunt quoniam homines considerant bona & mala, quibus rationem faceret de iustitia in maiorem vel in partem ex his que sunt extra rem, se qualiter et hoc facit ex his ex quibus est pronuntiatum. Et cum apud homines & adveniant ea increpare, apte accedat ad hoc alia dicere, licet nondum ea pronuntiant, ut quod ex orationibus ad actum est, ut orationes ex parte sententia & propter hoc & facit hoc in increpatione, ut facit hoc in maiorem quod eis res expedit, licet si aliquis homo diceret res nunquam mihi dedistis aliquam rem, ego vero plurius vestrum condonatus sum. Et uniuersalis persecutio hic est de omnibus his, quorum mentionem faciunt contendentes simul ex his, quae sunt, extra praemissas, quibus

venitur ad rei declarationem. Alius autem locus est acceptus ex in multitudinibus, quod non est, ut homo increpat & ex hominibus & in milibus contra tenentibus viros, & a se, quoniam ille, qui accusatus est, non posset constituere causam per illam rem. Causa vero eius, hoc est eius emotionis ab eo, adeo quod auferat torporem, quod de eo est dicta, quia iam defenderet se, qui accusatus erat, quoniam accusator operatus est simile illius operis, vel quod illud idem opus fuisset a similibus hominibus. Hic autem est coarctatio oratoris vero veniunt ad illud, quando nequit tradere causam, quae remoueret suspicionem ab eo. Alius autem locus est, quod ipsa eadem res stabilizatur causa. & illa est vera petitio principii, hic vero largitur persuasionem propter eius diuulgatam notitiam: & plebs non putat de eo, quod sit fallacia. & hoc cum mutauerit accessum, vel in sui permutatione, non quando ferret eandem orationem. sicut quod dicat, quod sit ens vel non sit ens: sed sicut dixerunt quidam veteres, quoniam expulerat quemdam virum a sua ciuitate, & ex regione suae familiae, cum dicerent quod ille erat ingenuus, si si a familia, & a patre eius, quia hoc scriptum erat in capite ciuitatis: in marmoreis columnis stabilitum est eius nomen, marmoresque ergo columnae sunt testes. & hoc, quia consuetudine fuerat apud eos, quod scriberentur nomina habentium generatim rem ciuitatem hic est publicis, & hoc erat apud eos, ac si quodiam diceret, quod prolapsa talis sit talis, quia habeatur de eo testimonium in libris diariorum. Alius vero locus increpationis est, quando aliquis operatus esset, & omisset quod est

R. iij. preltan

Rhetoricorum

- G** praestant in illo, cum illius defensionem daret. Alius autem locus est, qui consideretur an consulens faceret, sicut est dispositio illius rei, de qua consuluerit, quoniam possibile ei esset illud facere. quia si ipse non faceret id, de quo consuluerat, cum fuerit ei posse, adest ibi locus increpationis ipsius. quia id, de quo consulit, si sit bonum quod deberet acquiri, aut malum quod deberet fugari, non eligeret sua voluntate, deinde boni acquisitionem aut mali fugam. Hic autem locus est falsus, quia aliquis homo consulit de aliqua re, quam quando consulere putaret esse bonam: postea autem ei declararetur, quod non sit, & non operaretur eam & consulere de ipsa. & huiusmodi apud nos est, quod recipiat oppositionem enunciationum, & obmittat opus secundum ipsas. Alius autem locus est, quod consideremus ambas operationes, quas homo operaretur, an sequeretur ex altera earum, quando operaretur ipsam, quod deinde non operetur alteram & fieret secundum hunc locum increpationis, sicut quod fieret mortuum, & prope accederet ad ipsum quoniam fletus significaret eius mortem, prope autem accessus suam vitam.
- I** Et alius locus est, quod consideremus rem, ex qua constituitur ratio constituitur increpationem, quia, si opus esset ratio ad defensionem, vel ex eadem re de qua defenderetur, intelligeretur ratio ad accusationem. Hoc autem fit duobus modis aut quod naturaliter intelligeretur haec ratio, sicut quod reperiret aliquis homo in media domo permanens, & diceretur, quod ille sit grassator: quia repertus est in hoc loco. ipse autem diceret, si fuisset grassator non permanissem in media domo. Secundus autem modus est, quoniam illa oratione, qua defenderetur excusaret, vel per accusationem ipse accusetur & reperiret locus, ex quo intelligeretur contra ipsum, hoc significat orationem, si sit defensionis, aut declarationis accusetur & non sit accusationis significaret defensionem. & hoc est sicut error, qui accideret in oratione ex additione & diminutione, vel latetia ab eorum latetiam conditionum, sicut putatur quod aliquis homo furatus esset, tamquam si quidam domo, cuius domus est congeritur in interfectis, flet non ea ille aut ore ter, & interrogatur, ut sciam inde aliquam rem, cum ego non interfecissem. Huiusmodi in talis loco non diceretur suspicio de illo, postquam errasset, & declinasset ad ridendum ad id quod dixerat, ut operatus est aliquid in re, tamquam si in hac arte, quorum oratio componeretur ex hoc loco. Et alius locus est, in quo praemissa acquirere faceret nomen rei, & hoc autem denotative, aut secundum similitudinem, aut secundum actionem odationem.
- E**xemplum gratia, si aliquis homo, cui nomen sit adulter vel homicida, & accideret quod ipse in se esset adulter vel homicida & diceretur, Iu adulter es adulter, & tu homicida es homicida & a non sit ut sit oratione nominis, sicut tuam radicem eradicabo, vel defraudantem te defraudabo.
- H**ae itaque sunt summa locorum, quae continent demonstrationes, & increpationes secundum quod narravit Aristoteles. Et universales increpationes efficaciores & utiliores sunt quam demonstrationes, namque hoc locum ad incrementum putare rem cum suo contrario, & deinde hoc propter aliorum & contrarium accidet, quod tamen increpationes propter viciniam suam declarationis.

A dignus, & hoc, quia quia commiserit
delictum, tenetur ad penam quate-
nus autem est eger, non est dignus
illius & ex hoc loco stabiliretur re-
pauca selectas non perfecta sim pli-
citer, & ex parte excellentia sunt e-
tetur, quia iller ex aequo, si pu-
tatur aut magis locus sit talis gra-
phus respectu artis demonstratio-
nis, respectu vero artis Topicæ, &
huius artis est quedam earum pars.
nam est persuasibile, quia quando id,
quod non est ens simpliciter, non sit
esse selectum ab ipso talis et m-
expetens itaque est, & quod id
ens secundum aliquod attributum
sit ens simpliciter. Jam autem facta
est mentio de hoc loco in secundo
libro librorum Topicæ, quia ipse est
quodam pars illius artis.

De locis consultationis, quibus vinum
auditor. Cap. 24.

IAm itaq; dictum est de locis, ex
quibus ista tenentur nata esse,
& enthymemata falsigrapha. Expe
dit itaq; q[uo] loquamur de contradi
ctionibus seu confutationibus, qui
bus refelluntur enthymemata, qui
bus vitur auditor q[uo] illis, de qui
bus præcessit sermo, vitur inians
sermonem seu proponens. Et dici
mus q[uo] vniuersaliter confutatio ora
tionis syllogistica fiat duobus mo
dis: vel q[uo] homo confuter suam for
mam, vel claret q[uo] non fecit du
dens; vel quando obiceret præmiss
is syllogismi vel præmissis ad
Conclusionis vero confutatio fit en
thymemata usq[ue] ad contrarietate
locis: quia enthymemata exacta s[un]t
ex cogitationibus: ipsi autē cogi
tationibus aduenit q[uo] sunt contra
rix de vna re, & cum hoc conclu

dant contraria: hoc est, quod ex eis componatur enthymema, quod concluderet contraria. & hoc etiā constituit premissas famosas in Topica, e contrario illius, quod est dispositio in ethicis. non illi uero, & c. aduertat o. v. p. clausurarum syllogismi est uadit. x. q. 12. d. i. c. 1. 1) Et uo Top. corum: vel confutatio premissæ, ex qua sequeretur conclusio: aut cōfutatio orationis: vel he confutatio secundum interrogantem: vel he propter longitudinem temporis contentionis. Loca autem, ex quibus sumitur hic cōfutatō premissarū, sunt quatuor. Aut ex rebus, quæ insunt rei, cuius cōfutatō inuēditur, & hoc est sicut in uersale & particulare. Aut ex rebus, quæ sunt de foris: hæc aut sunt duarum specierum: aut ex cōtraria, vel a simili. Et quarta est oppositio, quæ secundum opinionem uiri famosi accepti sapientis, quādo eius opinio esset contraria premissæ oppositæ. Confutat o quidē, quæ licet ex ipsa rei ueritate, est, sicut si quidpiam suppotuerit: q. n. a. g. i. l. t. r. a. t. u. s. s. i. t. q. u. i. d. b. o. n. u. m. & q. h. o. m. i. n. e. e. s. s. e. g. e. r. e. n. t. e. m. m. a. g. i. s. t. r. a. t. u. m. s. i. c. b. o. n. u. m. quia illius cōfutatō ueritaliter est, ex quo homo fungens magistratu indiget alio: indigentia autē est mala: magistratus itaq; est malus. illius aut cōfutatō secundum partem est, si dixerit non quilibet magistratus est expediens: & hoc, quia victoria est magistratus, & non est bona. Hæc itaq; sunt duæ species cōfutationis, quæ sūt ex rebus inuentis: utibus te, cuius intendit cōfutatō. Exemplum autem cōfutationis, quæ he ex contrario, est, quādo premissa supposita fuerit, q. b. o. n. u. m.

Ex cōtra-
110.

Rhetoricorum.

G nus vir sit ille, qui benefacit suis fratribus: huic autem obijciatur, quod dicitur hoc esset verum, malus esset ille qui malefacit suis fratribus. res autem non dicitur. Proinde autem in obiectionis & confutationis a simili est, si supponeretur quod aliquis odit illum. Si cui successerit tunc non obijciatur autem huic, quando dicitur, quod hoc non sit verum: quia quando aliqui successerit ab aliquo bonum, non amat ipsum. Modus autem similis est non huius exempli est in proportionalitatem & hoc, quia proportionem odij ad illum, a quo provenisset malum, est proportio amicitij ad illum, a quo provenisset bonum, & hoc exemplum amplexum est obiectione ex duabus partibus, ex parte similis, & ex parte contrarij. & hoc, quia amicitia est contraria odij: & malum est contrarium boni. Exemplum autem obiectionis, quod sit secundum opinionem iudicis, saepe reperitur in constitutionibus, quibus contrariatur leges, & magis haec contrarietas reperitur inter leges universales & proprias. Et intendo per universales ipsas communes omnibus gentibus, & per proprias intendo eas, quae appropriant singulas gentes. Postquam autem iam stabilitum est quo modo obijciatur praemissis per entymemata universales, dicam itaque quo modo obijciemus ipsis entymematibus, vel alicui specierum entymematum, quae sunt in Rhetoricis.

Hic autem entymemata sunt quatuor. Quoddam eorum est, quod vocatur necessarium, quod est entymema, quod gignitur ex prima figura, & quod ex his sit in prima figura, vocatur similis, vel ve-

risimile. Et quoddam eorum vocatur demonstratio: quod est entymema, quod gignitur ex signis in prima figura. talibus autem appropriatur nomen demonstrationis, quia ipsa sunt necessaria. Tertia autem species vocatur figurata, quod est, quod componitur ex signis in secunda figura. Et quarta species vocatur nota: quod componitur ex signis in tertia figura. Ex quo autem entymema, quod vocatur necessarium, est quod componitur ex laudans in figuris concludentibus, impossibile est illi obicere ex parte compositionis syllogismi, sed ex parte suarum praemissarum. Et quo autem suae praemissae sunt laudat, haec autem species constituitur in materiis possibilibus ut plurimum: hoc est, quae reperiuntur in maiori parte subiecti, sicut est inveniendi canituri ipsi homini in aetate senectutis: vel quae reperiuntur in maiori parte temporis, sicut est intentio caematis apud ortum stellae, quae est in dorso geminorum, qui vocatur Alhabur. Canaph: possibile est illum conturare tribus modis. Quorsum unus est, quod illi non

est, quod est ut plurimum, non est necessarium. id autem, quod non est necessarium, possibile itaque est quod falsificetur. Haec autem confutatio est falsigrapha: nisi quia haec in hac arte: quia iam putaret audiens, hoc est, index quod quando praemissa non fuerint necessaria, quod non sit laudata. & accideret autem etiam altera duarum rerum, aut quod pater quod ei non expediat, quod iudices de re, si vero iudicaret, hoc esset peritaturum proprium in scriptis: immo per universale, quod est illud, quod de-

A simili.

Ex opinione iudicis.

Entymemata sunt quatuor.

Anteriorum Tertia autem species est
orationum, quæ primo sunt in ca-
su perualationis rei, de qua intendi-
tur inventio perſuaſionis. & illæ sũt
de specie orationum fillogifican-
tium, quæ hæc in ætate, hæc est,
enthymemata, & exempla. Nec fa-
ctus est hoc in exactis significatio-
speciebus huius uti nũ tota, sed ex
hoc nouificauimus loca, ex quibus
extrahitur hæ orationes: & quæ-
dam horũ locorũ sunt vñ, quæ cõti-
nent enthymemata, quæ sunt in tribus
intentionibus intentis à Rhetorica:

B propriam autem singulis latine intensionem & edictum, quod res particulares, quibus constructur hae res orationes, veniant constructae, vel inambitione, vel adiectivales. Illud autem, quod reliquum est est sermo vocatur reliquarum partem & hoc, quia non de quocumque rebus constructum, accedit persuasio, neque de quibuslibet partibus, sed de contentis quibusdam illarum, id est de rebus propriis & attributis propriis, & disponibus propriis. Et dictiones, quae quibus exornantur illae res, sunt huiusmodi rationes &

C est, & bonum in multis animarum
prospectu, amplexusque populi
attributa huiusmodi. nec non habet
intentionibus orationum rhetori-
cum: & illa est, quæ vulgus vocatelo-
quentiam. nam hoc nomen apud eos
et solentur pro his attributis il-
licetum. Quarta, & est prin-
cipalis in oratione, & est est
optima ad iudicium intellectus
nos & cogitationem nostram. Secunda
autem, optima oculis audientis
vel participantem magnificationem,
et participatorem. Propter hanc
itaque causam est necessaria Logico

speculatio de dictionibus oratorij
sed non temporibus de rebus att. data
propria sing. l. s. q. u. h. u. s. l. e. d. ex n. s.
speculat illa attributa, quæ cōra sūt
cūctis gēnibus. & ideo speculatio de
ill. est pars urk Logicæ. Hinc ve-
ro speculatio in his, q. u. singulis gē-
nibus suoz propria, est conditionis
Oratoris cōstituit in singulis gēn-
tibus. N. cellas v. e. d. f. e. r. m. a. c. a. c. d.
di de tertia parte, hoc est q. fin. par-
tes orationis, quæ nominatur the-
torica, maiores, & minores, & illa-
rū ordo, & ex quib. componantur,
& quomodo loquenda, & c. et c. s.
per l. s. a. l. s. a. t. q. u. n. a. n. e.
de dictionib. expedit q. loquamur
de rebus, quæ fiunt cum dictionib.
t. m. m. u. l. u. t. t. a. g. i. t. u. r. i. a. b. o. n. i. a. g. i.
tionis intelligentiæ, & ad casum ve-
rificacōis, & a. p. t. o. n. e. m. a. u. t. i. o.
nis intentæ quas veterum moris est
dicere vultu gestire, & hoc, q. a. u. e-
ntis sui moris est inclinare audien-
tes ad pottingentem aures, & ad an-
sculationē, & vultus hilaritatē, seu
ad comiter se gerendum versus lo-
quē. & q. u. a. t. i. s. a. n. p. l. i. c. i. t. a. t. i. o. n. e. a. d.
id, quod cōstituit, ideo eis accom-
modatū est hoc nomen. Hæ autem
res, & d. u. a. t. u. r. i. n. t. e. c. c. e. m. v. e. l. s. u. n. t.
figuræ, aut voces & accentus. Figu-
rarum autem quedam sunt, quæ
sunt formæ totius corporis, & quæ-
dam sunt, q. sunt figuræ partiū cor-
poris huiusmodi man. & vultus, & ca-
put: & h. s. u. t. maioris v. i. u. s. a. p. u. d. o. r. a.
tionē. Ex figuris autē v. s. i. t. e. r. i. n. t. e. n. d. i. t. u. r.
altera duarum rerum: vel largi-
t. u. r. i. n. t. e. n. d. i. t. u. r. i. n. t. e. n. d. i. t. u. r. i. n. t. e. n. d. i. t. u. r.
imaginatio faciens occurrere verifi-
cationem aut similitudinem alicui-
us affectus vel alicuius moris. &
hoc, vel de consequente: hoc est, q. p. u-
tetur

A oratione demonstratiua est, vt per
illam puenitur demronis intelli-
gibilior, & tactior, & manifestior :
sicut dicitur, qd expediat qd dictiones, q-
bus utitur orator, utiq; nō qd
utiq; tanq; ad multitudinē, vel
ad vniuersū, sed tanq; ad singula
demonstret, & nō illi atq; pūblici qd dā
datur oīa, sed illi, de quibz dicitur
in illa oratione, & tunc etiam
demonstret de his qd dicitur, & tunc
etiam per se, & tunc etiam per
auxiliū ad aduocandū veritatem
nō proueniēti ex demone: & sua
vis est sicut est dispositio aliarum artū,

B quia nec est auxiliata ratione vti-
ficationis, quē in illis fit, & h in hoc
sunt variæ: & illa, q minime indiget
hoc, est ars Topica: & post eā est So-
phistica: deinde ē Rhetorica: deinde
est ars Poetica: nā hæ duæ artes
maxime hoc indigēt: & iō expedit
his duabus artibus, q cōpendio am-
plectantur condiciones, quibus qn
vsum fuerit in dictionibus per eas,
sūt orationes rhetorice perfectionis
imaginatiois nā sicut in nut^o
faciei vilitas harū duarum artū
est nec vtilitas, sic est illis dictionū:
nisi quia sermo conditionū di-
ctionū, quibus sūt orationes harū

C duarū artū, sunt perfectioris aq^o,
& maioris vilitatis, magis expedit
q sermo de hoc sit artificialis. Faciei
aut nutus vt plurimū est naturalis.
Agunt aut dictiones & voces hunc
actū in his duabus artibus. nā illæ
faciunt imaginari de re magnifica-
tionē, vel parvipentionē, & vñs ali-
quantum audiri in his dictionibus
etionis: sicut est lepos dictionis. nā
eius claritas conducit putare clarita-
tem rei: & similiter eius excellentia
conducit ad putandū rei excellentia:

& ipse lepos similiter facit eas acq-
tere hanc dispositionem. Manifestum
autem est, qd hoc sit intentum natu-
raliter ipsi loquenti sū modum ha-
rū duarum artū: & non intende-
ret hoc alius loquens sū modum
Geometricę, neq; sū modū Arith-
meticę Illi autem, qui primo occur-
rent in ad descriptionē harum con-
ditionum, dictionum, & vocum in
orationibus, sunt ipsi poetę, & hoc,
quia hæc res manifestissima est in
orationibus poeticis: adeo q consti-
tutio orationū poeticarū sit prior
tempore constitutione orationum
rhetoricarum. Postq autē hoc ita
E biliter est ex necessitate sermonis
dictionibus, est, q appropriet Rhe-
toricam: & quod eōdē est illis dua-
bus artibus simul. Et dicimus, q di-
ctiones in cōplexu, siue fuerint entis
seu dictiones, hoc est verbū, vel no-
ta connexa, diuidūtur ex parte mo-
dorum suarum significationum in
octo partes. quædam sunt vitiatæ:
& quædam permutatæ: & quædam
extraneæ seu inuitatæ: & quædam
idiomaticę: & quædam metricę: &
quædam compositæ: & qdā decepti-
onę: & quædam impositæ. Permutatæ
quidem sunt famosissimæ illarum:
& locutio de illis facit ad ambas ar-
tes. Intentio aut permutatiois est,
q significet ipsum intētiū aliqui
dictio, loco cuius fieret alia dictio.
Hæc autem permutatio est duarū
specierum. Quarum vna est q vta-
tur quis dictione alicuius similis ip-
si rei cum dictione ipsius rei: &
componatur illi aliquod signum
significans in illo idiomate assimila-
tionē, & hæc species permutatiois
vocatur cōparatio, & est valde pro-
pria Poeticę. Secūda autem species
Rhet. Poe. cū Auer. S all-

A te, vel sit propter illarum duplicitem, sicut quando dicitur sustoli. & nonnunquam huius causa est con-
 traria et alius prelatiois. Imponitur
 vero sunt dictiones, quæ nouiter fi-
 unt in idiomate alicuius generis:
 quas inueniunt quidam viri illius
 idiomatis secundum modum compositionis,
 quæ sit suarum literarum. Hæc
 itaque sunt species nominum expen-
 ditio nos duabus artibus: hoc est
 Topica & Rhetorica, quæ sunt illis
 sicut mæ, licet sint magis propriæ
 Poeticæ. & id Aristoteles enumeravit
 in lib. Poeticæ. Cum autem hoc sta-
B bilitatem sit expeditus hic declarati
 a nobis de illarum dispositione est,
 qua harum specierum utitur hæc
 ars, & qua non utitur. & quæ utitur
 aliqua specie, quod in utitur illa, &
 secundum quam mensuram finitur suus
 usus: & ubi utitur illa, qua utitur. &
 vltius apprimè considerabimus ex-
 positionem eorû, quæ Aristoteles dixit de
 hoc breui. quod nobis possibile erit &
 perfectius. Et dicimus quod ipse ait, quod
 dignitas Rhetoricæ orationis vel
 Poeticæ, & suum bonum fiat permuta-
 tione. Et intendo hic per permuta-
 tionem usum septem specierum no-
 minum & locutionum, exceptis viti-
 tatis: quia in vnaquaque earum præ-
 ter hanc speciem est permutatio quæ-
 dam Dignitas autem orationis, quæ
 sit in duabus his artibus, est secundum per-
 mutationem: quia oratio est litera si-
 gnificans intentionem, quæ penitus non
 sonat, vel non est perfecta.
 Oratio autem citius dispositionis,
 quæ facit acquirere de re per vnam
 cas, aliquam intentionem, quæ nondum
 fuit apud audientem vel facta sit,
 non esset secundum perfectionem. hæc autem
 est dispositio orationis, quæ sit ex di-

ctionibus permutatis: quia oratio
 composita ex dictionibus utitur non
 facit acquirere aliquam intentionem
 additam illi, quæ fuerit apud audien-
 tem, sed facit hanc acquirere, quan-
 do est permutata per assimilationem
 quam largiuntur dictiones permuta-
 tæ. Hæc autem res inuenitur in ora-
 tione duabus conditionibus. Quarum
 vna est, quod dictiones permutatæ
 non sint ex numero dictionum at-
 tributarum hominibus, quæ non faci-
 unt assimilari rei aliquam intentionem
 additam illi, quæ fuerat apud
 audientem vel cum fuerit pauca assi-
 milatio, & comparauerint rei aliquem
 defectum: vel sua compositio esset
 corrupta compositio. Secunda autem
 conditio est, quod non transeat ter-
 minum mensuræ, qui expedit secun-
 dum rem, cuius largienda est per-
 suasio. hoc autem fit, vel quando non
 comparatur rei aliqua res excellen-
 tior, quam ferret res, cuius declara-
 tio intenditur: vel permutatio in ea
 sit non manifesti nexus. Quando
 autem oratio Rhetorica vel Poetica
 complectitur cum permutatione
 has duas condiciones, sit perfecti
 actus. & hæc est eius dignitas. & illa
 est oratio, quæ vocatur ornata elo-
 quentia. Testatur autem inesse hunc
 actum orationi permutatæ poetici
 sermones: quia ipsi placent quæ eis
 in sunt comparatio & metrum, ambo
 autem illa sunt permutatio quædam.
 Dictiones vero accommodatæ con-
 stituunt orationem veridicam, &
 non assimilant ei aliquid additum.
 & ideo illæ convenientiores sunt de
 monstrationi quam alijs artibus: sed quæ
 eis utuntur hæc artes, expedit quod sua
 compositio sit compositio conformis
 compositioni rerum in arte, hoc est co-
 S ij posuoni

A salius est declaratum, qua mensura expediat uti illa: expedit itaque, quod loquimur de metra, qua utendum est singulis septē speciebus dictionum, ut patet in hoc est, illatum, quę sunt vltra vltimas: quia permutatio dicitur de his, quę proprie dicamus itaq; quod expedit oratori quod ratio vltis inhomatilis & cōpositis: & quę eis utitur, ut dicitur secū his, quę assimilantur recipiuntione valde excessiua: sicut sunt nomina extranea ex idiomate alterius gentis, vel nominibus cōpositis significantibus res, quę assimilare facerēt rei, quam per metra sua significarent.

B aliquam rem additam, & valde excessiua, quę dicitur de cetera et ars Rhetoricę: & pręcipue in orationibus, quibus intendet persuasione cōditorum. & quia tales orationes, expedit ut componantur et vltatis & noua per se dicitur has, quę vocantur vltatis. & ex permutatis illis, que autem proxima permutatio, et in istis orationibus poetarum & ceteris orationibus orationū, quę sunt de istis permutatio egrediuntur, ut in istis magis conueniunt in istis extraneitas, & in istis orationibus.

C permutatio non vltima, & permutatio in istis poetarum quia illi conuenit aggregare extraneas vltatis, & in istis sicut dicitur dictionibus istis permutatis, & dictionibus istis permutatis & permutatis. Equiuocę autem magis proprię sunt dictionibus istis. Orator autē vltur illis ea mensura, qua vltur Sophista in hac arte, sicut permutatio est. Neque vltur permutatio valde conuenientiora sunt arti Poeticę, & conuenientiora sunt arti Rhetoricę. Poeta autem vltur hac specie permutatio quatuor causas, quarum magis propria apud ipsam est, istis vltis ad metri, & versus verificationem. Orator autem vltur illis, per eundem modum Sophiste, & cōplementi, & absconditio istis multiplicationis rei istis multiplicatione apud diuisione loca vero expedit, quę ex eis vltur illis, quę arguuntur rei aliquid quam rem additam illi, quam facie assimilare aliud nomen sicut quam dicitur dicimus merum, & vinum, & ne dicitur nā oīa hęc nomina, licet sint synonyma, tamen faciunt assimilare res diuersas. Aliquē autem orator vltur synonymis, quę vltur replicare vnam eandem rem ad ipsam obferre in istis & roborandā quia conuenientius est illud, quę replicatio rei per vnam dictionē. Quę vero sint permutaciones iocundę, nobiles cōuenientes huic arti, quibus est vltur dū, & quę sunt in istis, quibus non est vltur expedit quod permutamus notitię illius, quę hinc sequitur notitiā specierum permutacionis & suarum partiū licet hoc proprium sit libro Poeticę quia permutacionis vltas expedit quod in ambabus artibus sit paucā sūm proportio nem vltitatis metri in vtraq; artibus: & ideo magis propria est Poeticę, cum metrum sit magis propriū illi. Hęc vero ars vltur permutacione ea mēsurā, qua vltur metro: hęc autē est parua res. Permutatio autē vltur arguitur e. dicitur intelligentia, admirationē, & oblectamētū. Et permutaciones sunt duarū spērū, permutatio, & exēplificatio. Et exēplificatio est duarū specierū, Vel relatiua, aut reliquorū predicamentorū,

Rhetoricorum

G sicut alibi dictum est. Permutatio autem est, vel permutatio a simili, aut permutatio a consequenti. Consequens autem est tripliciter, vel præcedens rem, vel cōiunctum ei, vel posterius ipsa præcedens autem est duarum specierum, vel causa rei, vel vti ipsius rei, coniectum autem vel est tempus rei, aut eius locus, vel suæ speciei distinctæ, vel eius quatuor opposita, hoc est contraria, & affirmatio & negatio, & habitus & privatio, & duo correlativa. Res autem, quæ sunt cōiuncta qua re per accens, & posterius, sunt passionis rei, & partes rei & vnaquæque harum est simplex, vel composita.

H Composita autem est, quæ permutat rem cōiuncta qua re, & loco illius rei permutat suum simile. postea vero loco illius similis sumat cōiunctus illud simile: deinde sumat loco illius consequens accens illius & consequens constitutio aut talis speciei permutationis esset profunda. Iam autem in primis dictum est, qualis sit modus compositionis huius permutationis.

De præceptis oratorum in usu permutationum dictionum Cap. 3.

Postquam autem hoc illud vult expediat orationem vti transmutatione & permutatione. Et dicimus quod Aristoteles ait, quod expediat orationem vti transmutatione & permutatione, quod sit proportionabilis cōiunctis illius, de quo est oratio & intendit per cōiuncta, quod ipsa ea tem res possit transmutari contrariis transmutationibus, proportionabilis autem est, cuius dispositio eadem dispositio, de qua est persuasio. Exemplum, quia qui vellet magnificare rem, qui furatus fuerat, per cōiunctum di-

ceret quod ille militatus esset qui autem vellet illum vilipendere, dicitur, quod subripuit. Preterea non quod orator, quando tuus ille cōiunctus proportionabilis, quoniam est similitudo illius, de qua est oratio. ut patens, & persuasisset ratione totius proportionabilis, vel cōiunctum non esset patens, & sic in annecteret artem contrarium & hoc, quando diceret contrarium illius proportionalis & contrarium rem, & cōiunctas sumeret per proportionalem quia contrarium cōiunctum a sunt cōiuncta vti in illis habet quia quod putat deceptus vti in illis, quod non putaret ipse. Item, & sic conuenit quod sit res in dictionibus.

Hæc itaque præcepta sunt duo, quorum vnum est, quod fiat simile patens, & alterum quod fiat non auctum, quando lectum autem est, eius suum contrarium: quia illud faceret ipsum acquirere manifestationem, & eadem iam lectum erat orationes autem proportionales expectant per hoc ad quod est intra ipsum genus, non ad res extrinsecas, de quo est oratio. Item autem orator vellet ornare orationem cōiunctis permutationibus ad percellendum in præcedentibus. Exemplum gratia quia petio & supplicatio. Item vultur in hoc vno genere, quæ est, & in rogatione supplicatio autem est vti per petitionem, quia supplicatio est illius, quæ est in seior petio autem quæ est. Quando autem vultur ornare per cōiuncta, dicitur, & cōiunctas permutationem, & quia si vultur in seior per ipsam petitionem, et non vocemus supplicatio canonem. Per hunc licet qui vellet ornare magnificare vnam eandem rem, nominare illam quæ maximam in illo

M

A illo genere si autem illam vellem⁹
paratū facere, appeleremus eam quā
minimam. Exempli gratia. quia
quando vellemus magnificare di-
spensationem illius qui iuratus esset,
diceremus quod ille mutatus esset. si
autem illam vellemus praeficere,
diceremus quod ille committeret doli.
& hoc, quia omnes hi actus ingre-
diuntur sub ablatione opum, prae-
ter opinionem dominorum illarū
opum, & quando vellet, quod ipsa per-
mutatio largiretur intelligentiam
huius rei, expediret quod ferret res,
quae sunt vnae secundū speciem. &
B hoc in rebus, quibus non sunt no-
mina imposita. quia illae, quibus sunt
nomina, sicut nomina illarū, suffi-
cit earum dignatio. Et permutatio,
quae est huius dispositionis, constituit
orationem verificatam, & sua assi-
milatio est pauca. Et aliquando ex-
pedientius locis est, quod in permuta-
tione si aliqua suatus, & sic. A. Et
non minus, epus sit, quod antea dicitur
datus, et per dictionem non ad vir-
tutem, neque, extraneam & hoc sit,
quod non exprimeretur nomen rei si-
bi proprium & hoc est quod voca-
C tur agnomen: quia expositio per no-
mina rerum ut plurimum diffinitio
est res abhorrenda. Hoc autem hi plu-
ribus modis. Quorū unus est, quod du-
catur in medium per dictionem vltio-
rem re, vel propriorem. Secundus
autem est, quod res, quam exponeret, ef-
ferretur & constitueret sermonem
de illa per dictionem quod ea nil
habet turpis, & alio rei, non esset tur-
pis, & recte, nam A. ut vocat. o-
rationem, ingeniumque. Tertius autem
est, quod cor locatur sermo de illa per
signum sibi proprium, secum con-
ueniibile secundum predicationem. Et hec

permutatio stabiliat rem expositā, **D**
ac si esset circa rem. raro autem sit
talis permutatio & hic est econuer-
so rei primi modi & hoc, quia quia
si non inueniretur aliqua res, cui sit
nomen proprium, nisi iam decla-
rata esset per dictionem vltimam. Si-
gnorum vero inuentio est rara: sed
quod inueniuntur, suus usus est famo-
sus, & sunt affinis significationis rei.
Prout modus est, quod appellat re
suo contrario, vel per magis & mi-
nus & hoc est sic, si excitaret ad mi-
nus per magis, vel ad magis per mi-
nus. exempli gratia, quod laudaret ho-
minem corā aliquo qui esset pstan-
toris dignitatis eo: & per hoc testa-
retur excessui suae dignitatis. Et ali-
quod laus cuiusdam viri esset natus vi-
tuperationis turpitudinis alterius vi-
ri & econtra & hoc, in notum ef-
feret ex dispositione illorum duorum
virorū, quod ipsi sint distincti secundum mo-
res, & regimen, & genealogias, & re-
liquas res, quae studiosum dispo-
nunt. sicut si quispiam intendens
publice vituperare suum socium, di-
ceret: sum ne ego adulter? an mea
mater sit meretrix? Et aliquando sit
insinuatio vituperij per quasi simi-
le huius loci. Sed quando sit exposi-
tio huius rei turpis, usus similis re-
morij, hic est conuenientior quod pro-
pinqui. quia eadem res permutaretur
varijs permutationibus, & varia-
retur illa res per pulchrum & turpe
secundum varietatem rerum, in quas ceci-
dit permutatio, hoc est ipsarū con-
similitudine. Exempli causa, quod aliquis
deleberet quādam mulierem ma-
nu coloratam muliebris furore, qui
aihana dicitur Arabice: & diceretur
de ea quod ipsa sit extremitatibus
rubea pro decore, & hic quādo dice-
S in remus

Rhetoricorum

Gremus vucam extremis, ac eū dice-
remus vinofam extremis, quod est
vilius illo & turpi^{us} q̄ nocet, q̄ di-
cere nū sanguinolentū d̄ grū, q̄
dicere digitis sanguinolentū eē p-
p̄riū nū is turpē dicit, q̄ claudī, &
iō variatur assimilatio pp̄ varietatē
rerū quī is cecidit permutatio de-
coris & excellentię. Res aut sunt cō-
similes fm̄ reliquā triū rerum, vel
fm̄ consimilitudinē respectus mo-
rū, vel coloris: aut quia suę spēs vel
sua genera sint vna: aut q̄ suę ope-
rationes sint vnę. Ex quo autē ora-
tiones rhetoricę & poeticę sunt de-
scripciones rerū lauentarū in mo-
ficatū, quas poeta vel orator vt in
lib. Alcaicē & Di. mane h̄ xisset,
licet fictio pp̄rior sit Poeticę quā
Oratoricę & ideo molī fctio is
distinxisit in vniū. Poet ex h̄ ppe-
dit etque et am̄ quās, q̄ vnam
permutationē specie fctio n̄ ad re-
nū fecus & turpē nū, q̄ ad re-
nū permutat quē t̄ de rebus vni-
tis & q̄ vocatur et v̄ n̄ tē
rei ex op̄ p̄p̄riatē d̄ n̄ i. Aut
de quā v̄ n̄ tē n̄ v̄ tē n̄ q̄
d̄ x̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄
i malū gran̄ aliorū, nec re-
propago: q̄ ipse ē et esse propago
ip̄ius aīni. & dicit q̄ q̄ dixit mu-
lum eē equi propaginē, erat illi ma-
gnificētia: & q̄ d̄ de eo propago
aīni, est ei vilipensio. Et quēdā, p-
mutationū est, quę largitur rei ex-
cessum paruipensionis & magnifi-
cationis, quę appropriatę sūt Poe-
ticę. Expedit autē, q̄ in Rhetorica
fiat magnificatio & paruipensio ex
inētionē: sicut qui diceret ex Abra-
ham Abramulū, & ex Amnon Amno-
nulum, & ex d̄agar Bagarulū. Con-

It ratio vero p̄ter locum constin-
tionis, vel positio enthymemarum,
quę significatē stabilitatē in alio a-
fu loco, eē n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄
mutationis. Frigidiuscula vero nō-
mina, q̄ expedit oratori q̄ ipsa au-
fugeret, sunt quatuor specierum. &
sunt ex numero nominū, quorū si-
gnificati intellectio esset difficilis, vel
affm̄ lere n̄ fm̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄
nem attributis additis, eo quod op-
portunū est ex eis. Et vna quidē spe-
cierum nominū frigidiorū est, q̄ ex
sp̄bus nominū cōpositorū vramur
ill. q̄ ac ē n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄
re non tam statim & facile esset. **L**
lā constare, aut putaretur de ea ali-
q̄ accides temori. talia autē nomi-
na non reperiunt in idiomate Ara-
bico. & quāda autē cōp̄s d̄ v̄ n̄
i hominū n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄
dis. Quorū vna est, q̄ v̄ n̄ n̄ n̄ n̄
lis in oratione, & n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄
esse et p̄ter locum iō n̄ n̄ n̄ n̄ n̄
idioma alterius gentis alienę illi.
Et sedus est, q̄ v̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄
ill. q̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄
extraneitatis, q̄ reperiuntur in suo
idiomate. Tercia est, q̄ v̄ n̄ n̄ n̄
refert nominibus impositis, q̄ eē n̄
translata illi. & n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄
n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄
p̄ter equiuocationē, quę in illis est,
& p̄pter vniuersalitatem ad mul-
tū illi n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄
tot velp̄ p̄ter q̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄ n̄
assimilaretur, esset accidens remo-
rum: vel q̄ aliq̄ ei assimilaretur,
quando non reperiretur illa res, q̄
oīa hęc sunt nomina frigida. Ex-
plum autē nominis equiuoci trans-
lati est, quod lac vocaretur ipsum
album: quia album dicitur de re-
bus multis albis: & eē difficilis in-
telligentiā

A intelligentiæ illius, quod per hoc intē
deteret & nō est res cui transfertur
nomen sui generis Et Archio. refert
quēdam antiquum, qui vitur tali
bus nomī. La frigidis, & vocabat
suaorem h. morem nomine sui ge-
neris & vo. pratem vocabat tractū
in contrarium aui mæ & animæ li-
ligeat am vocat mundiani. Illud ve-
ro, quod assimilatur al. quo tempore
præter tempus rei, est sicut lignifi-
catur actum futurum, vel illud cui
esse esset præter tempus, quod signi-
ficatur per sermonem significante
tempus, his autem speciebus non ex-

B pedem in Rhetorica, sed sunt in
Poetica, hoc est quæ faciunt animā
imag. nari aliquod accidens remo-
tum. Nomina autē trāsata in prin-
cipio sue rei sunt extranea, & tunc
sunt propria Poeticæ, quando au-
tem protraheremus tempus in eis,
sunt inalgata, & conueniunt Rhe-
toricæ. Si autem agebant sua famo-
sitas, namerantur inter dictiones vsi-
tatas, quibus vltius expedit q. vitur
hæc ars in altero duotum locorum:
vel quando non reperiretur rei, de
quæ sermo, ab quod nomē, & trās-
faretur ei aliud nomen, licet nō in-
ten. ferretur in eo, q. longis temporū

C currit ali. vitetur, vel quando intē
deteret, q. eo nomine illa res vocā-
da sit in futuro tempore. Item in m-
modum constitutionis statutē ipsi
hominibus, illa autem, quibus vten-
dum est sic sunt ea, quæ fac si lar-
g. orat rei intē. p. niam, & per ea
ima. gnetur ali. p. d. arnōt im se-
cundum me. suram, fer. t. im quā
ea ind. oerur in hac arte. non ill. s. q.
sunt p. rofōndi se. las: q. na non est
vtendu. a. f. utas p. si. f. inditate cum
illo, cui homo intendit ap. se. men

tem suam: sed vten. im est illa cum
illo, cui veller al. reddere rem: ne-
que etiam illis, quibus esset assimi-
la re secundum d. p. sitionem rei ex-
cellentioris q. illa, de qua intēditur.
Nomina autem composita sunt q.
pria speciebus poematum proho-
rum, quæ consequuntur multitudi-
nem licetatum, ex quibus composita
fuerūt. Et inuoluta si ut propria
poematū, quæ dicuntur de eximij
rebus, quibus quāspiam præua eret
cum cōfidentia & cautela, quia no-
mina inuoluta largiūt rei magni-
ficentiam & exaltationē Nomina
vero permutata iter species poema-
tum conueniunt poematibus, qui-
bus intenditur oblectamentum, &
bonum largicionis intelligitū. hoc
autē dicitur in arte Poetica. Quar-
ta vero species frigidarum dictionū
sit permutationibus, quæ non sunt
decoræ. Hoc autem accidit illis plu-
ribus modis: vel q. sint ex rebus re-
mōtis, aut ex rebus propinquis: vel
ex rebus patentibus, aut ex rebus la-
tentibus: vel ex rebus quæ facerent
imaginari de re excessiuam additio-
nem, aut excessiuam minutionem:
aut ex rebus viliibus: vel q. cōpone-
rētur plures harum specierum. nec
sunt difficilia illi, qui meminit ora-
tionum & poematum exempla ha-
rum specierum. Et comparatio est
quēdam species permutationum. &
hoc, quia quædam permutatio est,
quæ sit exemplum, & simile. Dīa
autem, quæ sit, inter ea, est, quia in
permuta. tione illa vltur exemplū
loco illius cuius est exemplum in cō-
paratione vto. f. itur ei in p. ois ali-
m. m. uonis. exemplū autem vlti est
fiet im velens. Permutatio autem
exemplaris expectat q. t. mper sit p. p. o-

De nobis
trāsatus.

De nobis
quæ sit
in ma-
tū.

A propter suum bonum, quia eloquens est quod si diceret propter suum bonum honoravi Socratem: aut honoravi propter suum bonum Socratem. Hoc autem notum est in Grecorum idiomate. Decet autem oratorem, quod ordinet has conjunctiones locis, quibus locutus sit eloquentior secundum illud idiomata. Ac etiam illę conjunctiones, quę decernunt quod coniungatur cum illa dictione, cum qua copulatur ipsę conjunctiones alia dictione propter illam, cum qua coniungitur ipsa conjunction, vocatur decisio. Conjunctionis autem huius conjunctioni alibi est, quod precedat ipsam conjunctionem: & alicubi suę semita est, quod sit post eam. Et notandum est, quod expediat autem quod litterę conjunctionis in talibus orationibus stabiliantur in locis, ubi suę semita est quod ponatur. & hoc autem dictionem coniunctam dictioni, cui ante eam coniunctio, vel postea. Exemplum illius, in qua dictione est postea, ut dictione coniuncta ipsi coniunctio ante eam, quod modo huius: vel Socrates amulat, aut Plato sedet. Vnus vero orationis, quę indicat decisionem absque conjunctionibus expedit quod auferatur. Quando autem sit hoc in talibus expedit, quod non ponatur distantia inter decisionem & decisum per ipsam in multo eloquio intendenti bus huius divulgatione. Ac etiam quędam conjunctionum est, quę decernit, quod post ipsam sit alia conjunction. Hoc autem sit, aut sit ipsę species, quando ipsam conjunctionem repetitur, licet illi dictioni aut, vel veruntamen, vel alterius species, si cut est dictionum, ut aut, quando provenit post He admirans, vel post Lamedh largientem intelligentiam. Expedit autem in talibus locis ne i-

grediatur inter primam conjunctionem & secundam alia conjunction, cuius conditionis non est, quod cadat inter illas: quia hoc stabiliret orationem pendente non intellecta. Aliquando autem conuenit, quod interponatur inter primam conjunctionem, & secundam in locis prestantibus raris alia extranea conjunction, sicut est sermo dicentis, quia ego quidem propter hoc feci sic: tamen talis itaque propter hoc fecit sic. Ac etiam conuenit, quod introducat conjunctionem significans causam, ut quando diceret: propter hoc, aut primum, vel secundum, quorum vnum decidit in alterum. Aliquando autem fertur conjunction extranea in tali loco in ultimo orationis: sicut est sermo dicentis: quia ego faciam hoc: vel talis faciet hoc propter sic & sic, & propter sic & hec. sed est difficilis traditio regulę notificantis, ubi expedit quod ordinentur tales conjunctiones extraneę in singulis locis partium talium orationum. Expedit vero quod apponatur conjunctioni hic, in quo oso fuerit perfectio: quoniam fm locutionem. Et hoc propter decet in raris locis, quod habiliamus distantiam inter conjunctionem & inter suas partes. Hoc itaque est, quando preceptum, quo scriptum est, ut voluerit esse petrus in idiomate alii cuius gentis, quod circa illud insistat. Secundum autem preceptum est, quod orator caveat, ut sua declaratio sit per nota usitata propria rei quę dicitur: hoc est illi inuoca non per nomina communia falliditicia. Tertium preceptum est, quod locutio non sit per nomina ambigua, quę faciunt imaginari rem, & suum contrarium, & fallere audientem. Hęc autem nota sunt propria Sophistis: & magis propria sunt arti

Rhetoricorum

[illegible][illegible]

A modum morum sibi convenientiū. Et ex his, quæ constituunt orationē vilem, est, q̄ oret dictionibus cōsuetis, & non oret ex illa vlt̄, sed per res dūctingentes & vlt̄as expeditasq̄, q̄ non s̄ vlt̄as at dictionibus, q̄ sunt mensuratz sola sonoritate, vel alijs dispositionibus, quæ deformis sunt, q̄ noīz sunt faciei nutu: sed cum hoc expedit, q̄ per se largiat familiaritatem. Morales autem oratiōes, quādo meminerit alicuius peccati vituperare, & defectus, promouent iram.

B Quando autem meminerint tristitiarum, & rei excellentiæ, transferret ad tremorem, & timorem, & rei difficultatem: & q̄ homo ex se non largiretur quod quaeritur ab eo. Et quando sunt in laudem, faciūt gradatim procedere versus rem, cuius actus intenditur, & ipsum faciunt. Quando autem fuerint contrariæ laudi, promouerent in tristitiam & tremorem. Morales autem oratiōes largiuntur persuasionem: quando homo eas significaret quibuscūq̄ dictionibus suo regimine significantibus sollicitate mores, non dictionibus suo regimine non significantibus illam morē, neq̄ illam pa-

C nem. Extant autem orationes morales fortioris persuasibiles per dictiones sibi proprias. Nam his dictionibus stabiluntur animæ, & delectat illarum casus ab ea: & putatur de eis q̄ sint ipsa veritas, cum proprium veritatis sit q̄ stabiliantur animæ, & delectet suus casus ab ea aliquādo autem errat anima circa hoc, & fallat eam locus ab accedente. I. reterea quando audiens afficitur ab eo, qui est sermocinatur per affectus, q̄ sunt deformis: sicut sunt affectus faciei, & aliæ res, q̄ quæ numeratz sunt,

tanto magis afficeretur, vel idueret **D** aliquem morem ex dictionib⁹, quæ suis nominibus significant illū morem vel affectum. Iam autem declaratum est ex his, quæ dicta sunt, quī mores & affectus conueniant cuiq̄ generi & cogitationi. Et intendo p̄ genus, sicut adolescentem & senem, & mulierem & virum, Arabem & Romanum per cognita iouem autē intendo rem, quam singulariter intendunt in mundo viuentes sicut est ciuina apud quosdam viros, & apud alios ip̄a diuitiæ, & voluptates apud alios, & a iure res, q̄ possent stabiliri viis finis. Et artes et s̄, & magisteria habēt impressionem **E** quādam a p̄parationem recipiē singulos mores, & singulos affectus. Et expedit oratori, q̄ apprimē consideret a laetens cuique hominum ex moribus & affectibus, & ipsum sollicitat ad illum. quia quando hoc intenderet, esset sua operatio præstantior. Et ex his, quæ expedit ei intendere, est q̄ sermocinatur viros cuiusq̄, artis per dictiones morales, quæ diuulgatz sunt apud habentes illam artem, sicut q̄ sermocinatur philosophis, q̄ dictiones morales quæ diuulgatz sunt apud cō philosophos & he in singulis artib⁹ quæ huic actui est vehemensissimus casus ad persuasibilem largitionē. Morales autem orationes non sunt orationes affectuum: neq̄ materiæ, ex quibus sunt, sunt vnz eedem: licet moralibus iam insit aliqua res affectus, sicut est sermo dictis: Et quis nescit hoc? omnis homo scit hoc quia hoc significat ei pudendum esse quætere quoniam pacto hoc sequatur, pudor autem est affect⁹ quidam, et vniuersalius expedit, q̄ omnis

Rhetoricorum

Circa aduentum cuiusq; dictionis illarum apud audientem, vel notę, quę significarent suum aduentum: aut orationes, inter quarum dictiones simplices nō sunt d. resolutiones, quę faciant eas peruenire apud audientem, & eas diuidant & hoc vel silentijs, aut pulsationibus. Sed illę non sunt pulsationes, quę constituerent orationem metricam. quia metri perficitur pulsationibus. & paulis, quę sunt inter syllabas. Per numerum autem intendo qđ literę primi pedis metri sint æquales literis secundij pedis iam autem manifestum

H est, quod orationes metricæ non largiantur persuationem. & patet etiam quod orationes, inter quas non sunt pulsationes, licet sint ordinatæ, quod sunt
duas causas. Quarum una est: quia dictionum, inter quas non sunt temporanea discrimina significatorum intelligibilia, est difficilis quia quædam illa ponuntur extensa in intellectu, non stabilitur intellectus ad intelligentiā vniuersorum, donec non superuenierit ei alterum: sicut accidit illi, qui vellet aspicere ad aliquam rem velocis motus, quia ille non stabiliretur in illa. Secunda autem est, quia oratio de illis non esset iocundi auditus: quoniam auditus delectatur pulsationibus, & pausis, quæ sunt inter partes orationis. Accuriam cum differentiarum talium orationum sint æquales propter suam
nam delectatio est, quando res ascendit de genere in genus. Sicut, cum hoc ita sit, non relinquimus, quod partes orationis rhetoricæ sint, nisi tertia pars illarum partium quæ est intercurus partes sunt pause & pulsatio-

[illegible]

A ultimo orationum nimis breuium, & dictionum simplicium, similes sunt sermoni metrico propter vicinitatem equalitatis dictionum simplicium, & orationum breuium ipsius syllabis. & ideo expedit oratori, quod caueat in usu harum pulsationum, quod constituat sermonem metricum. & hoc, quia quando cadunt inter syllabas, fit oratio metrica: quando autem cadunt inter dictiones simpliciter & orationes breues, fit oratio metrica meteo oratorio. Saep autem accidit orationibus, quod hae pulsationes, vel silentia cadant apud illam gentem, quae videtur silentijs ut plurimum loco pulsationum inter syllabas, absque, quod hoc intendat, & fit ipsa oratio metrica, cum ipse non putet. Verificatur autem oratori haec species metri, quando ex dictionibus simplicibus & orationibus breuibus elegerit eas, quae vicinae sunt, ut sint a qua ex his syllabis. Illis autem, quibus videtur hic in partibus orationum breuium, quae sunt partes orationum longarum, videtur ut significent separationem cuiusdam orationis ab aliqua oratione. Haec autem sunt in orationibus perfectis prima parte siue ut per & sine necessitate bonae largitioni intelligentiae. Haec autem species est raro, cum cadant in ultimis orationum, quae per se existunt. & haec, ut puto, apud Arabes vocantur loca pausa: quoniam Arabs saepe videtur loco pulsationum pausis. Tertia autem species fit in inijs sermonum, & in suis ultimis, & in suis medijs in loco quietis harum pulsationum, quae sunt in his tribus locis apud illam gentem, quae eis videtur: quaedam sunt, quarum initium est syllabarum apud

ductarum & finium in syllabas breues: & quaedam sunt, quae incipiunt ex breuibus, & finiunt in productas: & quaedam sunt quae sunt omnes productae. ille autem, quae sunt ex syllabis productis conueniunt in medio in loco quietis expectant, quod scias quod quando pausa constituitur loco tonorum, redditur oratio rigida. Arabum autem usus tonorum est rarus. Toni autem sunt, vel cum syllabis productis, aut cum literis, quae producuntur cum tonis, & consequuntur eos, sicut sunt Mem, & Nun in idiomate Arabum. Syllabae vero breues apud necessitatem productae sunt ad faciendum pulsationes. sed Arabs videtur pulsationibus tonorum apud syllabas productas, siue fuerint in medio orationum, vel in suis finibus. In syllabis vero breuibus non sunt pulsationes, & toni, quoniam fuerint in medio orationum. Quando vero fuerint in finibus orationum, constituunt syllabam breuem productam. & si fuerit soni A, faciunt ipsi succedere A, magnum. si autem per o, faciunt ei succedere o, magnum. & si fuerit per i, faciunt ei succedere i magnum.

Hoc autem reperitur in ultimis clausularum, qui versus dicuntur apud illos. Et aliquando producuntur syllabae breues in medio orationum, quando quidam versus magni finiuntur in syllabas breues. Et vniuersaliter syllaba breuis produciuntur apud pausam. Hic itaque est sermo de pulsationibus, & quo modo fiant singula earum

species in singulis speciebus locutionis.

T ij Do

A contrariis est sermo dicentis: talis optat vile: talis autem luxu. quia delictum vile sequitur paupertas, et viderium autem luxu te paratur opulentiam. & eloquiū, quod est talis, est positum, est nimis locutum. & hoc, quia res contrarię iuxta se positę magis innotescunt. & hoc, quia ipsę innotescunt duobus modis, per se, & per contrarium. hoc est per earum comparationem ad ipsum contrarium. Sicq; etiam aliquo modo ē sumptio rōis de ipsa re. & hoc pacto similes sunt sumptioni rationis de argumētationibus. Et quoddam eloquiū continuatum enā est eloquiū consimile, cuius partes continuatę sunt consimiles: & hoc, vel in principio versuū, vel in suo ultimo. Consimilitudo autem in capitibus versuum, semper est per nosa: sicut est sermo dicentis: beatitudo illum mouit: beatitudo illū corroborauit. Consimilitudo vero i ultimis sit per syllabas, hoc est per litteras, quę sit casu nominis vel eadē vna dictione. per consimiles vero sine & casu contingit qd intelligat illas, quarum figurę dictionum conueniunt. & fert qd intelligat per eas, illas, quarum dictiones sunt a se in vicem deriuatę: & vtrq; harū gignunt oblectamentum in eloquio. Illa vero, quę sit vnus eiusdem dictionis, apertissime hęc res sermo dicentis, & amplexibus: at & tuus & res & luxu te paratur opulentiam numeratę sunt hęc res, hoc est res, quę insunt dictionibus ex parte qua sunt compositę, expedit qd dicamus, vnde sumantur orationes, iocundę efficacis actus sicuti tu dicis, qd hęc res operetur persuasivem iocundam & bonam. Et dica-

D mus qd initium huius rei est, qd dictiones, quę sunt sunt bonę intelligentię, iocundę vniciuque hominum. Dictiones autem significant illam rem earum, quę cum iustificatione agat bonam intelligentiam & oblectamentum: illę itaq; sunt quę agunt bonam persuasionem, nō decent autē hunc actū nomina, quę sunt extraneorū idiomata, quia sunt ignota, nō bonę intelligentię. Neq; etiam decent hunc nomina tradita diuulgata: quia licet ipsa sint bonę intelligentię, sunt non iocundę sicq; ergo non omnis permutatio & varietas decet huic arti. Illa vero varietas, qd ei conuenit, est illa cui inest hoc additū, hoc est bona intelligentia cum oblectamento. Hęc autem permutatio est sicut sermo dicentis, qd senectus operetur bona, loco dicendi, qd senex operetur bona. hęc est enim permutatio: sed est latens, quia est ipsius generis, senex operatur bona ex parte senectutis. Et operatio dictionis ad hoc similis est operationi exempli & enthymematis, hoc est, qd aliquādo eorum inueniatur aliquid, quod operetur bonam intelligentiam & oblectamentum, & aliquando inueniatur aliquid eorū, quod operatur intelligentiam sine oblectamento. Et ideo etiam permutationes compositę accommodatiores propter earū longinquitatem sunt minoris oblectamenti quā aliz: quia illę sunt longę, hoc est, paucę intellectōis. Hoc autem, quod hinc accidit, simile est illi, quod accidit exemplo composito remoto. & sicut animus non cupit explicationē i talibus neq; delectat, sic ei accidit qd non delectetur accommodationibus remotis cō-

T iiij posita.

De oratione
in 1. o
libro.

Rhetoricorum

E politis Quando autem hoc ita fuerit, & oportet, ut sit, & dictum de decentes, quæ sunt in hac arte, & rationes decentes sint illæ, in quibus congruatur ambæ res simul, hoc est, obiectum & finis, & conuenientia, & ideo non secundatur in hac arte opus, quod agitur, si eius enthymemata & exēpla sint ex rebus nostris nimium parentibus cuique hominum, quas nemine oportet perscrutari, talia enim numerarentur inter viles ostensiones. Et similiter non expedit, ut quædam sunt, iam dictum est, quod non intelligantur

[illegible]

vras itaque expellit loquenti de ali
 qua re oratori omne loquenda habet
 rem d. q. tractat loquens, et ut ad
 oculū esset evidens. & hoc de at
 tributis statim, et hoc in occurren
 tium, & occurrere aptatū. Intentione
 aut, quæ cōvertitur ad stabiliendū
 rem, ac si obiter ad oculū esset, fit
 de tribus rebus. Quarum vna ē de
 cora permutatio. Et secunda est cō
 stitutio sui oppositi sub eo. Et tertia
 descriptio actionum occurrentium
 & c. Permutatio. Permuta
 cibus vero pmutacionibus, quæ
 alias superiāt in hoc, est permutatio
 et c. Permutatio. Permutatio. Permutatio.
 quando hic est aliqua res, cuius pro
 portio ad aliquam rem est propor
 tio tertiæ, vel quartæ, & sumeret pri
 ma loco tertiæ, & sumeretur suo no
 mine. & hoc, sicut dixi quidā An
 tiquorum, quando meminit que
 num, qui obiecit in bello, q. il. de
 fecerunt ex civitate: ac si quidā ho
 mo eduxisset ver ex anni temp
 oribus. & ad hoc meminit plura ex
 plorum ex sermonibus notis apud
 illos. Permutatio. Permutatio. Permutatio.
 esset difficilis secundum nostrum
 illos. Permutatio. Permutatio. Permutatio.
 Permutatio. Permutatio. Permutatio.
 mate, & orationibus. Orationes aut
 quædam sunt, quædam sunt, quædam
 dent Poeticæ & Rhetoricæ, determi
 nant accommodationi, ingrediunt
 hoc genus & illi sunt, quædam
 sunt accommodatio & assimilatio.
 Oratori autem expedit omni inge
 nio tractare ad multiplicandū par
 uæ rei attributa, qn de illa loquit
 quoniam attributorum multitudo
 est magnificatio & exaltatio quæ
 dam. Et hoc, sicut est sermo di
 ctitis,

A centis, de pacis decentia, quæ pax sit ex
signis victoriæ, & prosperitatis, & lau-
dabilior sit quàm bellum. quia in illa vi-
ctoria & prosperitas frequentior, &
citior est sine labore & angustia: bel-
lo autem sit victoria & prosperitas
per angustiam & deperit, maius au-
tem & opus. Verumque, itaque, illorum
est ex signis victoriæ, & prosperita-
tis: sed vnum eorum est aptius, & ci-
tius expedit autem, quando volu-
mus constituere rem oratione coram
oculis quæ exponamus quid agat, &
quid inferat illum aliquid: hoc est
per remissionem rerum, quæ sunt

B per remissionem rerum, quæ sunt
ipsa constituat rem coram oculis,
sed non intendit commemora-
tionem actionis. & ideo expedit
quando imaginari faceret actiones
habentium estimationem & hono-
rē, & vniuersaliter actiones attrib-
tas claritati & animi gloriæ, quæ fiat
permutation in ipsum mergetur actio-
nis. & hoc sicut oportet in singu-
laribus locis. Quod bonum autem est in per-
mutatione rerum, quæ sunt

C est, quæ permutatæ denominatur,
quando sunt inanimatæ constituan-
tur, quæ sunt actiones animarum.
& hoc, sicut in suis comparationi-
bus facit Homerus & hoc sepe fit in
poematibus Arabum, hoc est, eorum
constitutio electionis & voluntatis
alij quàm animas. Permutatio autem
quæ sit actionum, quæ sunt animato-
rum, sit modo proportionalitatis &
coequationis inanimatorum: sicut
dicit de obmissione pudoris ex par-

te temeritatis, cum apud illi sit res, **D**
cuius pudendum esset, quille sit ad
modum lapidis respectu hominis,
qui quid est cotarius primi. Iam
enim talis permutatio, hoc est, quæ
est per coequationem, & proportionali-
tatem, sit per exempla ethicæ
in hac arte: hoc est, quæ comparemus
animarum inanimatis secundum mo-
dum coequationis. sicut dicitur, quæ
agricola respectu civitatis sit sicut
fundamenta respectu parietis, & quæ
hominis respectu illius, sicut sicut
rami respectu vinearum, & quæ talis
consequens sit ex tali amantudine
& dulcedinem mellis. & hoc, quia
huius signatum est, quæ ille consequi-
tus sit ab illo quendam habitum, cu-
ius proportio ad habitum aliorum
sit proportio amaritudinis ip-
sius aliorum ad res amaras. Et vltus ex-
pediit quæ permutatio, quæ sit in actio-
nibus, sit, sicut est permutatio, quæ
narravimus, quæ oportet fieri in ip-
sismet rebus: hoc est, in illis, quarum
sunt illæ actiones, & hoc, quæ homo fe-
rat dictiones vitatas, quæ non sunt
offensiva notæ, neque, etiam omnia
ignorantia ignotæ, sed necesse inter
has quæ sicut usus similis expedit **E**
Philosophia, quando ille, qui eo vi-
tur, intendit esse huius mediæ deno-
minationis ignorantie & sapientie:
hic res se habet in ipsismet dictionibus.
Et aliquando occurrit iocunda per-
mutatio secundum permutationem,
quæ sit de te secundum modum pi-
phrasie & excessus. Hoc autem est,
quæ res, ex qua sit permutatio, esset ad-
mirabilis & eximia, nisi esset mani-
festum mendacium sicut quando di-
cunt de aliqua re clara sicut est sol,
est Veneris soror, vel pulchrior astro
Veneris, & superior loco Solis. Hic
autem

De oratione
hoc est coram
oculis.

Rhetoricorum.

[illegible][illegible]

Arum elypeū Martis, & arcū sine choi-
da v. l. ut uno & nox q. hęc per-
mutatio fit fm modū cōpōis: hoc
est, fm modum proportionalitatis.
Qñ vero fit simplr, qui est mod⁹ as-
similatiōis tñ, nō modus pportio-
nalitatis, dicē de scuto q̄ sit Martis
scutū: & de arcu q̄ sit lyra. Et aliqñ
aggregat ex talib⁹ qualis ē rei forā,
& ei⁹ operatio: sicut si diceret de ho-
mine q̄ sit similis simiz sonanti ly-
rā. Assimilatio āt nimis delectat, qñ
cōuenit, q̄ cōst tuat pmutatio, vel
accōmodatio. Qñ aut hoc nō con-
ueniret ei, hoc est remotū & defari-
gās, & ideo sepe peccat potē qñ cō-
ducunt assimilationē, q̄ nō cōuenit
q̄ imponatur rei fm modū pmuta-
tionis: sicut est sermo dicentis, q̄
cuiusdam viri crura sint crispa, sicut
ap̄ d. Omnes aut spēs harū perma-
tat onū sunt exempla. & exēp a. q̄
proprie licet fiant permutatioes
rei in simile, quas nō diceret de his,
q̄ sibi acciderent bonora vel malo-
rū: hoc est, sicut exempla, q̄ conti-
nent in lib. Chelile, & Dhamane. &
sicut sunt res particulares occurrē-
tes, de quibus sermo occurrens per-
mutat in plures res fm locū assimi-

Blationis sic itell qñ dicit, fac as me
reminisci rōis, cuius obliuis fuerā.
Vnde vero sumant cōueniētes per-
mutationes, & qua ex cā sint conue-
niētes, iā declaratū est ex hoc sermo-
ne. Hęc aut, q̄ dicta sunt, ipsa sunt
loci el. q̄ actus, & cōtentiones el. o. ē
tiq. Et ofones ēt exponētes, q̄ effica-
ces sunt in hac arte, & pp composi-
tionē inusitatā in ofonibus, sunt p-
mutationes, hoc est, fm cōpōnē, nō
fm dictiones simplices. Hoc aut, si-
cut puto, est sicut prioritas & poste-
rioritas, & minutio & incrementū. Et

ex permutationibus ēt est ofonum **D**
ultimatio, & extremus excessus, qui
significat ex loquētis dispōne parē
cordis, & morū gravitatem, & sum-
mā irā sicut est sermo dicentis: & si
mibi traderet aurū, sicut est arena,
q̄ i litore maris existit, ego nō age-
rē ita. & sicut quidā dixerunt: nec
Veneris astrū, qd auro simile est, nō
ēquaretur pulchritudini hui⁹ ouel-
lē. & hęc spēs locutionis plurimū
fit in sermonib⁹ Arabū, & suis poe-
matibus. Ofones aut non capra-
sunt maxime per hanc cōtēp-
mutationis. O. al. v. h. n. n. o. r. a.
tionibus ser. p. r. i. s. q̄ sunt aff. n. q̄ ēt
vituperandū quia nō ēt canq. n. a.
tū reru conu. n. n. o. n. u. l. a. s. c. n. t. e. r. i.
pus. c. n. o. n. t. e. n. t. u. s. n. e. q̄ cōuenit
orationibus deliberatiuis conuenit
ofonibus iudicialibus. & iō oportet
q̄ sciatur hoc, & dicamus q̄ basis il-
los, qui loqueret o. ut de oratione
nō scripta, liquidē esset in operatio-
ne, sit qñ beneficiat assumptionem
ofonis & cōstitutionis. si aut esset
nō lens, q̄ nō indigeret uentio & p-
suasione. Ofones vero scripte expe-
dit q̄ sint fortioris verificationis &
iustificationis, q̄ ofones nō scripte,
ei ser. p. r. i. s. n. t. p. r. o. p. t. i. o. p. m. a. n. t. r. e. **F**
illē aut finitū finiete locutione de il-
lis. Cōtētio aut & iudiciū magis in-
diget nutu faciei, & illis ipse est pro-
prior: hoc est, affectus & morales fa-
ciei nutus sunt duarū spērū: quarū
vna cogit audientē ad aliquē affe-
ctum: & altera quendā morem. Illi
aut, q̄ vtunt hac specie p̄suasioneis,
ex p̄tūtiōe reru, & cōtentionib⁹
speciei nutuū faciei: plusq̄ perqui-
rāt lib. c. v. s. c. s. t. t. o. m. ē. b. e. c. t. e. r. ū
rū & dictionū. hoc aut inell am-
bab⁹ species annū: hoc eti, p̄oetis &
oratori-

De diuer-
sitate so-
norum & i-
nclutiat
h

Rhetoricorum

G per illū pronenit intentū, de quo fit sermo optimo, puentu. Fit autē idem hui⁹ rei in hoc genere sermonis ad cōparandum inter rōnes cōfirmātes & cōfutātes ipsum. ac ēt, ut nō perdat res p. multitudinē repetitiōnis ofonis, eiusq; cōnexionis. Aliqñ autē hō indiget exordio ī sermone cōtenuolo, qñ esset connexus, timens ne in ipso argueretur inrētiō: qñ vero sermo fieret brevis, non indigeret illo & hūc nō indigeret illo in cōsultiois paucis, vñ parū illi⁹ sufficeret in illis. Qñ autē res harū partium fuerit sicut narrauimus, par-

H ratio, sequens narrationē: q̄ est ipsa cōclō. cuius reminiscit in verificatione & argumento & est narratio pcedens narrationē, q̄ est descriptio inrētiōnis pcedēs inrētiōnē & descriptio verificationis pcedens verificationē & est oratio cōfirmatiua, vel inhibitiua. Sed expedit q̄ his quique rebus qñ differunt imponātur nomina, sicut faciūt artihes hoc ē, q̄ prima pars vocet exordiū, & secūda argumentū, & tertia narratio, & quarta verificatio seu probatio, & quinta cōclō. Exordiū autē ē initiū sermonis, & est ex quo ordit sermo:

cuius proportio ad ipsum sermonē

est proportio ad inrētiōnē rei ad ipsam rē, sicut sunt incunabula psalmorū ad ipsos psalmos, & quæ his similia sunt quia exordia sunt initiū rerū, q̄ eis succedūt, & directiones ad eas, q̄ post ipsa successiue veniūt. Et incunabula psalmorum similia sunt exordio sermonis inhibitiui: quia sicut iubis psallentes, qñ volūt psallum ornare, primo sonant quodā iucūdo psalmo, deinde in vitio re colligūt & cōcludūt ipsum psalmū, sic expedit q̄ faciat sermocinans constitutiua & inhibitiua sermone: hoc est, q̄ quando velit fucare suā orationē, declaret de quo sit lo-

quuturus: deinde successiue pcedat per reliqua sua verba, & colligat & cōiungat. & sic inueniuntur q̄ta aut oēs oratores faciūt. Demum autē in cōclō. exordio autē est, q̄ p. in inrētiōnē rei ad ipsam rē, sicut sunt incunabula psalmorū ad ipsos psalmos, & quæ his similia sunt quia exordia sunt initiū rerū, q̄ eis succedūt, & directiones ad eas, q̄ post ipsa successiue veniūt. Et incunabula psalmorum similia sunt exordio sermonis inhibitiui: quia sicut iubis psallentes, qñ volūt psallum ornare, primo sonant quodā iucūdo psalmo, deinde in vitio re colligūt & cōcludūt ipsum psalmū, sic expedit q̄ faciat sermocinans constitutiua & inhibitiua sermone: hoc est, q̄ quando velit fucare suā orationē, declaret de quo sit lo-

quuturus: deinde successiue pcedat per reliqua sua verba, & colligat & cōiungat. & sic inueniuntur q̄ta aut oēs oratores faciūt. Demum autē in cōclō. exordio autē est, q̄ p. in inrētiōnē rei ad ipsam rē, sicut sunt incunabula psalmorū ad ipsos psalmos, & quæ his similia sunt quia exordia sunt initiū rerū, q̄ eis succedūt, & directiones ad eas, q̄ post ipsa successiue veniūt. Et incunabula psalmorum similia sunt exordio sermonis inhibitiui: quia sicut iubis psallentes, qñ volūt psallum ornare, primo sonant quodā iucūdo psalmo, deinde in vitio re colligūt & cōcludūt ipsum psalmū, sic expedit q̄ faciat sermocinans constitutiua & inhibitiua sermone: hoc est, q̄ quando velit fucare suā orationē, declaret de quo sit lo-

Aordia illius speciei sermonis, & incli-
nare faceret aurē audiētiū, nō a l-
uerfarij. Indiget autē hō exordijs, qñ
sermo est mult^{us}. vel quia res de qua
est oratio, nō est levis, vel q̄ sit
facilis. vel pp̄ cautela a peccato ali-
quo, q̄ tunc facit ne tēdā, q̄
qui sit ad gratificatiōē indultus, &
hoc, sicut ēē sermo dicētis in initio
oratiōis indultus nūc reliquit, qd̄
fuerat, & oīa sunt calla. Et vñus ser-
monū exordia vel hunc in cōstituti-
na, & sūt naq̄, ex laude & vitupio:
vel i cōlatiua, & ex obmissione &
nō obmissione: vel in cōtentiosa, &
B sūt naq̄, ex accusatiōe, ad quam au-
diēs potrigret aures. Expedit autē,
q̄ exordia sermonū sūt insolita vel
sūt vñus, ut sit expedit, q̄
de quo ordit̄ oratio, sit exemplū no-
tē cōueniētiē rei, de qua est sermo
vel exemplū famosum, sicut ordiū
tu. orat̄. q̄ sit ad tēdā. Et
me. Et in cōparatiōe lampuonē
reconden et & tēdā. Et cōtē-
deratiōe. Et exordia expedit ēē, q̄
siant in sermone cōtētiōso, quia in
casu, ut p̄p̄, q̄ sit ad tēdā. Et
hittoriarū, & poematū. Nā exordiū
vñus est quēdā innuitio sermonis
intenti, qua intendit q̄ audiētes p̄-
C cogit̄, ut deat loq̄at̄, ut sit
nō nō nō, & tēdā. Et cōtē-
tēdā, ut loq̄at̄, ut sit
re de qua loquat̄, sicut accidit ei lo-
cutione confusa indeterminata, q̄
ferē. Et ideo sermo, qui est talis deno-
minationis, hoc est, coi non est ini-
tium, non significat illud, sicut ser-
mo qui succedit suis iutis, hñs in-
nuitiōē cōtēctā de eo. Nec agunt
hoc solū oratores, sed ēē ipsi poetē,
& qui vtunt̄ laudatiōē, & qui sunt
aliarum specierum poetarum.

Opus autē propriū exordiorū, qd̄ **D**
eis inest necessario, & est eorū finis
& perfectio, est q̄ innuat̄, de qua
est loquendū, quāvisq̄ fuerit, adeo
q̄ sit. Et cōtē-
la re. Qñ autē res ita fuerit, ad de quo
est paucus sermo, nō indiget exor-
dio. Al. qñ autē p̄p̄ponit sermoni
de aliqua re quidā modi ingeniōrū,
quos diximus in p̄missis, qui sunt
proprii nō vñs. Illorū autē modi in-
geniōrū, quidā sunt qui sumunt ex
ipso loquēte, & quidā ex audiente,
& quidā ex re de qua sit sermo, &
quidā ex aduersario. Illi quidē, qui
sunt ex loquēte & eius aduersario, **E**
in accusatiōe quidē est laus & ma-
gosticatio sui ipsius, & depressio sui
aduersarij. Loquens autē & tēdā in
exordio sermonis talis dispositiōis
nō sunt vñs, nam tēdā expedit q̄
incipiat tēdere per abnegatiōē ac-
cusatori. accusatori vero exp̄dit q̄
incipiat in initio locutiōis ab accu-
satiōe: q̄ rā accuator impediuit
tēdā. Et cōtē-
sermonis de ipsa intētiōe: & ideo
nō indiget exordio locutionis. Et
vñus expedit tēdā est, q̄ felti-
net auferre ā se accusatiōem, & re-
moueat oīa impediētia, & nō negli-
gat hoc, & illas res, q̄ sunt astutē, &
directiōes suorū iudiciū postponā-
tur vñque ad vñm suorū verborū.
Accusatoris vero querela expedit, q̄
hat in sermonis initio: hoc est vñs
exordij, vt audientes magis remini-
scent ipsius rei. Ingenia vero, ex qui-
bus debet incipere ex his, q̄ sunt ver-
sus audientē, sunt induciō in fēra-
tiōis eius, & sui amicitij, & nq̄i suū
aduersariū: & hoc cōstituat̄, q̄ sit
inter eos affinitas, vel q̄ inter eos sit
depēdētia alicuius habitudinis, vel
cōtēctā.

Rhetoricorum

Gratia. Et hoc, quia non consistit ubique
consuetudinis affinitatis, & consuetudinis genea-
rationis, sed etiam consuetudinis, & consuetudinis
consuetudinis, quod argumentaretur. Id
autem quod largiret directionem audien-
tium, est illorum societas, & suus lu-
xus. Et hoc, quia societas, & luxus sunt
ex his, de quibus recipitur utilitas
apud omnem nobilem virum & diuinum
principem. Expediit autem illi, qui
vellet constituere, quod sit bonus & lan-
dandus, quod intendat coram illis, inter
quos & ipsum est affinitas, vel con-
suetudo. Et hoc orationi homi-
nis, apud quos ipse esset acceptus,
vel visu iucundus. Si autem ipse non
sit apud illos utilis horum, expediit
ne se impediat in rebus, quae exte-
rius sunt. Et si sit iudex, constituat,
quod, de qua ille conuersus esset de
accusatione, declaret, quod sit noxia & abo-
minanda, & excessiva. Omnes autem he-
res sunt extra rem, de qua sit sermo,
quod omnes vertunt versus audientes: hoc
est exordia, & exordia, & exordia, &
ideo quoniam oportet loquentem uti exor-
dio ad sermonem, expediit, quod exor-
dium sit secundum mensuram sermonis,
ut exordium debet esse sermonis,
ut exordia, & exordia, & exordia, &
exordia constitutio consanguinitatis est
etiam in illis partibus orationis sermo-
nis. Hoc autem sit, quoniam quicunque audientes
norunt ipsam consanguinitatem, &
non dubitant de ea. Pa autem, ex qui-
bus expediit, quod sit opus ad vilipensionem,
est, quod viatur exordio per res diffi-
ciles ipsis animis auditu abhorren-
das, & eo magis, quam audientes expe-
tuntur, vel meminissent illius, quod
hominis esset, sicut est sermo dicentis:
In rebus, & vocis quanda multorum.

[illegible]

238 237/238

המחלקה
המרכז
המחלקה

Arim. I. nō indiget in eo sermonis exordijs, & vſu exordiorum: qm̄ audientes nouerant iſ rē, de qua eſt ſermo, niſi indigeret ſermonis exordio p̄ ſe ipſum, vel propter conſiderantes ipſum ſermonem, qm̄ noſcerent rē, de qua fit ſermo: niſi p̄ ſuā imaginem, ut enim vellet, q̄ res inde proueniens nō ſit ei propria: neq; minor vniuerſalior & preſtantior, vel q̄ ſit huius contrarium, hoc eſt, vtilis & parua. Id autem cuoꝛ eſſe neceſſario indigetur in lite, eſt oratio cōſtitutionis accuſationis, & inductio rationationis ad illam, ac eius paruiſicatio & magnificatio. Expedit autem, q̄ ſpeculemur res, quæ in oratione aduocantur, & ex pōſita ad modum oramenti & ſaci. & hoc heuſit ut reſ uſ ſectis, de ſanctis putatur q̄ ſit reſ uſ ſectis, de ſanctis, cum non ſint ita ſm̄ veritatem. Hoc autē ſit in laude: & ſit ſimiliter in deſenſione ab accuſatione. ad accuſationē autem aduenit perſuaſio, qm̄ hō cōſtitueret de illis, de quibus cōqueritur malā opinionem vel malum regimē. Ille autē, in quem eſt accuſatio, oportet q̄ conſtituat q̄ non ſit differentia, ſiue induxeris illā accuſationē, ſiue non conduxeris illā.

B **C** & hic eſt vnus locorum, quibus reſpondere habet ille, in quem eſt accuſatio. Et qm̄ non concederent q̄ res fuerit vtriuſq; aduerſarij ſimul, tunc eſſet lis inter eos: vel q̄ res non fuerit, vel q̄ ipſa fuerit, ſed non noxia neq; iniqua: vel q̄ opus nō fuerit ſm̄ hanc diſpoſitionē, quam dixerat accuſans: vel q̄ non fuerit illius menſuræ, quam prædixerat: vel q̄ nō ſit vehemens, vel q̄ nō ſit ruſpe, aut q̄ eius nō ſit culpa. Circa hæc itaq; & conſimilia ſit lis, & contē-

tiō inter litigantes & contendentes. **D** & ex his locis fit deſenſio. Primo q̄ concedat q̄ nocuerit: ſed nō intenderit illud, neq; vacaret ad illud, ſed intenderat pulchrum, vel vtile, non aliud. Alter vero locus eſt, q̄ concedat, q̄ nocuerit: ſed vi nō mente ita bili, & electione, & ſponte. Alius autem locus eſt: q̄ iueniat, q̄ accuſans iā ante meminerit turpitudinis accuſationis hominis non exuandī, vel q̄ ille eſſet notorius in accuſatione, & remiſiſſet iā turpitudinis. Et vniuerſalior hic locus eſt, q̄ reſpondens deſectet q̄ non ſit conſtitutū in accuſatore, & q̄ ius ſermo de eo non ſit verus. Alius autē locus ē, qui ſumitur ex ratione natione varietatis interioris ab exteriori propter aliquam virtutē, quam conduxeret per actum exteriorem, qui ſit q̄ ratione netur q̄ in loco actu nō conueniret interius cum exteriori, & q̄ ipſe vacabat actu virtuti, quam hoc conduceret ſicut q̄ mendacior ſuſtus eſſet, & ratio daretur q̄ hoc ſuum exteras nō conueniebat ſiue in ſonit. & q̄ per hoc q̄ vacabat ſuperioris ſonit. Quintus autē locus eſt, q̄ ratio cinetur q̄ illi op̄eris ſit aliqd̄ intentum vel iudicium, vſ aliquid aliud q̄ putauerit accuſator. & hoc, qm̄ diſcriberet, quo pacto contingerit ille actus. Alius autem locus eſt, q̄ pudeat eum rei, quam dixerat accuſatori: qui ſit quod parum laudet, & multum vituperet. quoniam accuſatio, quando continget, non eſt vacua ab angulijs, vel referat multas virtutes de illo, poſtea vero ipſum vituperet ex parte ſuorum vitiorum.

Et ſic agunt viri ſuperantes, & maiorum cōnationum & verſutū: nam

Rhetoricorum

G nā illi intenferent nocere bonis vi-
ris, qñ eos denominant fm ambas
res simul: hoc est, fm bonū & secun-
dū malū. & ita potest q malū con-
tingat ex bonis viris. S. a. tñ solo ma-
lo eis denominantur. Hoc non pu-
taretur de his locis at sumptus ex
eo q nō vacet perit est cōmū quē
pudet, & in qua def nō ē simul q
contingat q vna res nat vna pro-
pter. Et in aliis equū pulet, pone-
ret tñ n ente ad ma. Ille aut, qui
de se q vtr, statim cōmūm ad
bona. Narratio vō est pars sinhi-
bita. Quis. Perit tñ. Et c. nō pōt

[illegible]

De ver fi
Oude ziele

Consequenter iniquitas, sicut qui confiteretur, quod ipse
iratus esset in aliquo virum, sed rinde-
retur quod ipse non esset iratus, sed
tibi ab illo. Et si tu iratus es, et
vindicare ab illo. hoc autem quasi re-
dit ad rationationem ipsius iusti. Et
Quando autem contendens conti-
teretur quod illatum sit ei damnum, sed
quod eius adversarius fuisset causa il-
lius; manifestum est, quod ipse non esset,
aut non esset. Et si tu iratus es,
et quod non sit heret in illo, an liceat il-
li quod affectus est iniuria, quod ipse afficiat
iniuria sine eadem mentura, qua ipse est
iniuria a affectus, aut quod ipse non

[illegible]

A sermocinator ferret ad confutandū orationē ipsius aduersarij ex se. Probantes vero sunt efficaciares : quia notum est q̄ ipsæ probātes superant alias orationes per se, quæ sunt orationes syllogizantes. hoc est, q̄ nā illæ sunt magis syllogizantes, q̄ alia : quæ illæ constriuntur ex præmissis oppositis, vel ex illis, q̄ sunt suæ potentatis. contrarię autem, q̄n ad se mutuo cōponunt, magis expedit q̄ pateat earū mēdacium. Sermo autem cuius obiecta sunt versus aduersarium, nō sit ex alia specie, q̄ ex orationibus verificatiuis. Quasi quædam est, cuius oppositio est s̄m dictū aduersarij : & illi sunt syllogizantes qui fiunt ex præmissis oppositis, vel ex illis quarum vis est vis oppositarū, & ferunt ad probationes. Et quædā sunt, q̄ hunc ex ipsamet re, & illi sūt syllogizantes. sicut si dicatur, si cōfessio. Expectat aut̄ nō cōfessio & cōfessione inuolū, q̄n loquens incipit sermone, q̄ primo mēdaciū verificatiuū, quæ cōstituant suam orationē : deinde se p̄t hęc mēdaciū esse de cōposita, aduersariū hęc orationem, & hoc, q̄n ea, quæ eadē mēdaciū, tunc rīnt pauca, vel paucę persuasionis.

C Si vero essent plura vel sortis persuasionis, tunc expediens opus est, q̄ p̄sumat & destruat illas orationes. Et q̄n conduxerit putare illarū impossibilitatē, postea introducat cōstructiones, quæ verificent suā orationem. Et vltus expedit loquēti, qui vult loqui cōtrario sermone illius, quo locutus sit alius, q̄ suo animo atq̄ p̄t hęc illius. & repellat suū sermonem, & eo magis, q̄n sermo, quo locutus fuerit ille alius, esset efficax, hoc est largiens persuasionem. hoc aut̄ sit varijs modis. v̄t

haceret eius a duersarij, tu nō hēs D
eloquio, & vales ad illud, & constituis omnē solam, quam cōstitueret vis : & de omni re largitis persuasionem, q̄ ipsa sit necessaria, & q̄ sit excellēs, & q̄ sit vltus, ut eie tē orationem partem tuæ orationis esse veram & cōstructionem, & hęc nō sit mēdaciū apud omnes, et apud ipsam veritatem. Et aliquando per hoc vehementissimum vituperium sermonis, & vituperium loquentis : sicut quando ei diceretur, tuum eloquium est vehemens dolus, & vanitātū vanitas : sicut verba hominis, cui non est stabilitas. Talis autem E
locus, cuius meminit, reddit in vituperiū eloquij aduersarij, vel ex parte latens, vel ex parte manifesti.

Vituperium autē ipsiusmet aduersarij, aut eius eloquij est oppositum laudis secum loquentis suique eloquij. Meminimus autem harum rerum hic per modum directionis : & si non iam præcessit sermo de illis. Expedit autem aliqui q̄ corroboremus enthymemata per orationes morales, sicut diceret orator, quādo cōsuluerit de pace & rerum reconciliatione, q̄ expediat prudētibz stabilire suam mentem ad pacē & reconciliationem. & vltus oportet oratorem in se suscipere onus, quæ enthymemata sint fortissima illorū, q̄ per se nō tēntur, & quæ loquar, quia quotiens enthymemata, q̄ introduceret orator, eēt efficacia, ille dignior ē, ut sua oratio suscipiatur : & q̄ magis pateat, q̄ sermo sui aduersarij : sicut q̄ enthymemata, q̄ ipse introduceret ad acceptationē pacis, sint fortiora q̄ enthymemata, q̄ suus aduersarij introduceret ad repulsionē pacis, & cōsiliū ad bellū.

A re, hoc enim esset ex his, quæ facile redderent illius notitiam, ex rebus quæ dictæ sunt in secundo Topico- rum. quia aut omnes illæ res, vel quædam eorum conveniunt huic loco, & recipitur ex ipsis villitas. Si autem perfectus esset syllogismus de illa, oportet illum asserere quod causa conclusionis sit alia a causa, quâ dixerat adversarius sicut quando loquitur illi, & sic non potest pueri- tas suas res, at ipse diceret, verum est quod eas subripui, sed occasione conservationis, non occasione iræ, seu malo animo. Interroganti autem expedit quod non interroget de præmissis remotis, neque de proximis ipsimet conclusioni: sed expedit quod interroget de præmissis, quæ sunt ad conclusionem secundum mediam dispositi- onem remotionis & propinquitatis. Quia autem orationibus, quibus fit dentio & delusio, indiget in li- tibus, expedit itaq; quod ingredian- tur orationes, quibus fiunt lites. Et ideo quidam dixit, quod expedit, quod delitruas iustificationem per suum contrarium: hoc est, per orationem iustificationis: & iustifi- catio delitruatur per suum contra- rium: hoc est per iustificationem. hic autem sermo est satis conveni- ens. Iam autem dictum est in li- b. Posterior, quot sint species iustifi- cationis. Ipsi autem iustificationis species quædam est, quæ conve- nit viro nobili, quæ est iustificatio, qua credatur dicere rem legalem, & iustituare vituperationem turpis, immo quod convenit iustificationi est substantia rei, qua intenderet in sinuare vituperationem turpis, & ideo dicitur quod ioculosus sit iularis

in ioco, & patet tibi ea, quæ ha- bet in animo. Ille vero, qui in- nuat vituperationem, fallit te, & te deviat, & conducit te ad putandum quod si ille ioculosus sit, non est ille, quæsi sagittator sua iustificatione, retrahatur versus aliam rem turpem. Locus ergo convenientior est nobili, quia ex se ipso profert veri- tatem. Iam vero autem in vitupe- rationis magis convenit vili, quia ille quasi sagittator videretur dolo & odio. Iam vero sermo ioculosus, ex quo constituitur sermo oratorius, & maior sua pars sunt quatuor res. Quarum una est, quæ apud audientes ex se constituitur verificatio: & ex eius adversario constituitur suspi- cio. Secunda autem est genus iustifi- cationis, & est species iustifi- cationis. Et tertio sunt orationes affecti- uæ & morales. Quarto autem sunt ora- tiones, quæ sunt substantia rei, quæ qua fit sermo. omnes autem hæc res sunt communes omnibus partibus ora- tionis. Nos autem iam locuti sumus de locis, ex quibus fiunt omnes res. Summatim itaq; iam coplevimus omnes res, quarum meminisse pro- mittimus in principio huius libri. Iam- mihi misit itaq; de his reb; in rei ini- tio, vid de quo heret sermo, esset notum non ignotum, sicut est di- ctum in ioculis, volentem docere reddere doctrinam: hoc est, quod determinent primo intentiones, & res, de quibus vellent loqui. Hæc au- tem in ultimo fecimus de illis men- tionem, ut sciatur quod iam nos p- fecerimus, quod de his promittera- mus. & hæc est adepto conclusio- nis, quæ appropriat loquenti: hoc est, quod noli hec, quod iam perleceat id, cuius meminisset: V iij quæ

[The page contains faint, illegible handwriting, likely bleed-through from the reverse side.]

ARISTOTELIS

RHETORICA

AD ALEXANDRUM,

Francisco Philolpo interprete.

ARISTOTELES!
ALEXANDRO.

Vm tuis literis
factus certior,
nonnullos sa-
pe ad nos mi-
tisse, qui vti-
tutem tuam a-
rum, præcepta

ad te peruenirent, vnde petierent,
ut vix ohiadit te obsequia qui-
dam viderent, ut vix ohiadit te
rem distulit, sed vix ohiadit te
diligenter de his ad te scribere,
ut illud coram meo dicitur, ut
rebus elis miter de coram meo
quam l' quærit, ut vix ohiadit te
et mihi fuerat sententia. Nam
quomodo vix ohiadit te
re, ut vix ohiadit te
minibus præstare maxime stu-
des, ita etiam dicendi inuentio-
nem, ac vim eam ut accipias ni-
tedi meo, ut vix ohiadit te
appetit, ut vix ohiadit te
an. pulchrius est, ac regale ma-
gis, ut vix ohiadit te
et habitum corporis vestibus
ornatum pulchris intueri. Ab-
surdum enim est, cum qui recti
get arum, ut vix ohiadit te

lar, videre humillimis quibuspiam
dicendo cedere: præsertim cum non sis
nescis eos qui in populari principa-
tu versent, res omnes ad populū: qui
vero sub vni⁹ imp⁹ ductu consti-
tuti sint, ad rationē orationēque refer-
re. Quēadmodū liberas ciuita-
res cōs lex, quæ ad honestissimū
aliquē finē ducat, dirigere con-
sueuerit, eodem modo et orō tua
quæ eos qui similes sunt, ad
agere quod cōducibile sit, & vtile.
erent lex (ut ita dixerim) orō quæ dā
ē, quæ cōi ciuitatis cōsensu dīstina-
tubet quo pacto vni⁹ quod agē-
dū sit. Accedit ad rē, quod neque ti-
bi ob eundē exitum, solere nos
laudib⁹ eos pinde atque honestos
& fortes pieque, qui & ratione vtun-
tur, & oia ea dūce agere possunt
vero absque ratione & oratione quicquid
faciunt, tanquam atroces finas esque
odimus. Quia quidē refectū est
ut & malos eorū vni⁹ ostēdes
male affecerimus, & bonos eo-
rū virtutē declarātes quasi bea-
tos, admirādos imitandosque vo-
luerim⁹. Sicque & quō futuras ca-
lamitates euitarem⁹, bonisque in-
stan-

Rhetorica

Gstantibus fruere[mur], a linuen-
mus. Proinde & imminētes dif-
ficultates esse timus, ne ab eis res
utilitates compa[m]a[m]us. Nam
veluti vita q[ue] nulli morori sub-
iacet, eliger[e]da, ita p[ro]viden-
da oratio diligenda. Neq[ue] ut p[ro]p[ter]
terreat oportebit optare, plu-
rimis alijs quidem, lex ip[s]a, alijs
vero tua tum vita, tum oratio
exemplum datur. Ut eam, q[ui]s ip[s]e
tum Græcis tam Parthianis ante-
cellas, omni in bi studio amiten-
dum sit, ut ip[s]e quædam

His exemplis, ita horum imita-
tior em per virtutis elementa pal-
chre contingant, vt haud ibi de-
teriora et malant, ed eius se par-
ticipes fieri & capiant ex exo-
priet. Verum est praeterea huma-
naram regulissimum, consul-
tatione ex utraque nec i. ad perua-
cantes vulgariibusq; rebus ad-
diunt al. iterandam, et sed pro-
viri in totius parte et h. radum,
vt ipsam belle consulta. hantem
& perducas, ex tereas. Quis. n.
lat & metu dubitant, si quis in-
I consulto quid egerit, amet ut
quidem in autem ratione ducit
super negligentem esse. Inveniet
licet eos omnes qui optima in-
ter Graecos hepal. utitur tra-
ctare, proutq; rebus et de tre-
nem q. apud eos q. in inter bar-
baros diuturnitate perhorat, ora-
tionem rebus autem cuppeq;
proferentem eam. Quae ratio re-
oratione q. per peccato v. i. i. i. i.
cognitur q. r. esse quandam a-
lutis arcem, & cuiusmodi certe ar-

tem, quæ non manufacta, verū
& inexpugnabilis quidem sit, i
primisq; ita optanda. Sed
verecor hac de re pluribus ad re
scribere, ne fortassis oliscrare me
ipsum videar, hisce præsertim in
rebus quæ probatione non indi
geat, sed patet & in pro
ptia sunt omnibus. Quamobrē
hæc omnia nulla faciens, illa di
xerim solum, de quibus in om
ni vita dicendum est, hoc
vnum esse quo cæteris animalibus
præstans, præcærit quod
d. in an immortalis Deo adepi
videamur. Nam si quidē & car
pitrate cætra, & alius huiusce
modi affectionibus vñtur etiā
re qua quæ animalia oratio
ne autem l. modo dñtaxat: abitur
dam prole so maxime omniū
celat, l. quæ vna re bellis ante
celimus, tam bene viuendi dñ
cem præc. & ingenia reliqueris
mas. Proinde te inprudem tua
sponte uenatum etiam, atque
etiā hortor, vt dicendi philolo
pliani omni studio complectar
re, tam veluti corpus bona va
letudine, ita & animus discipli
na et aduocq; seruator. Huius
in dñ. l. huiusq; ita quam tibi in
rebus excendi aborant conger
it, qui permissa vna dñca
q; ita bona partia sunt bona, pla
ne habere. Q. dñ præterea o
culis videre, iucundum est: an
im. l. huiusq; ita, permissa
per, l. huiusq; ita, permissa
nam im. huiusq; ita, permissa
dñ impator sui est seruator ex
cus.

Actus, ita etiam eloquentia, quæ sapientiæ coniuncta sit, humanæ est vitæ gubernatrix. Sed hæc omnia atque his similia operpretium puto ut nullâ hoc tempore faciamus. Monuisti autem tuis litteris, ne quis otio mortalium hunc librum recipiat, quippe qui non sis nescis, sicuti parentes quos ex se genuerunt, magis quam quibus impositi sunt, pariter amare solent. eodemque modo et, qui præclari aliquid ex te inuenerint, maxime

Bad id studio attingatur, et, quibus eo uti contingit. Non secus enim, pro inuentis atque pro liberis emori periclitentur. enim vero in quos Partos vocant Sophistas, qui nihil ipsi promittunt quâ negligentia parant, ne arguant quidē, sed acceptis pecunijs ab se dimittunt. Hanc igitur ob rem te vehementer moneo & exhortor, ita hæc dicendi præcepta serues, atque tueare, ut cum & ipsa adolescunt, nullius opibus violētur, sed honeste tecum decoreque

Cviuiviuat & cum adstantem emaserint, immortalē gloriā nanciscantur. Adsumptimus autem (sicuti nobis Nicanor exposuit) si quid huc de rebus apud ceteros artis scriptores expositum eliminatumque inuenimus. Impedes autem operari, ut in huiusmodi libri quorundam alter meus est, eas continens artes quas ad Theodectē scripseram, alter autem est Coracis. Reliqua vero omnia, quæ siue ad civilia præcepta, siue ad iudicialia per-

tinent, separatim hoc in libro scripta sunt: quapropter ex hisce ad te commentarijs ad ea consequenda abunde tibi adiumenta suppetent. Vale.

SUMMA LIBRI.

De tribus causarum generibus, Probationibus, ut in vniuersum, et singillatim in vnoquoque, causarum genere.

De genere Deliberatio. Cap. I.

Ria sunt genera civilium causarum: deliberatio, et iudicialis. Horum autem species sunt septem. suasio, dissuasio, laus, vituperatio, accusatio, defensio, et questio aut ipsa secundum se, aut ad aliud. species igitur, in quibus otio versatur otio, hæc sunt numero. His autem vimur & in consultatione civili, & apud iudices, & circa alicuius certæ personæ dictionem: de quibus quidē otibus ita poterimus apte dicere, si sigillatim vniuscuiusque speciei vim & usum, & exercitationem numero comprehenderimus. Et primum quædam dicenda sunt de causis, quibusque dicendum, ipsarum vim, usum, et imitationem deliberationisque generis locumque habere. Vnde cum diximus, suasio, dissuasio, laus, vituperatio, accusatio, defensio, et questio, quædam dicenda sunt de causis, quibusque dicendum, ipsarum vim, usum, et imitationem deliberationisque generis locumque habere. Vnde cum diximus, suasio, dissuasio, laus, vituperatio, accusatio, defensio, et questio, quædam dicenda sunt de causis, quibusque dicendum, ipsarum vim, usum, et imitationem deliberationisque generis locumque habere.

Rhetorica

[illegible]

Hæc autem actiones harum virtutum sunt causarum participes. quæ distributim non et quin oratio harum alteram continet. Quæ cum sua lentes diuisas continent, ut dicitur conuerſat, hæc sunt. Virtute autem tam a gradibus, quam a rebus, quod sit deinde, ut per se de eadem his indicetur, apparet. Item si sit iustitia recte, tunc est summum non semper cōsuetudo, honesta turpiaque determinans: id vero

1
referre, hæc. n. & his similia non
tunc et scripte ex hominibus
faciunda, sed consuetudine non
scripta, & communi quadam le
ge legatum sit, ut præcepta
sunt. Lex autem est communis
civitas, ut quæ scripta
præceperit quoniam unumquodque
agendum sit. Virile vero est præ
sentium bonorum conservatio,
aut infernum comparatio, ut
malorum instantium propulsa-

[illegible]

vulc.

A huiusmodi nam quemadmodum ius-
tu exultamus obrepere pa-
tri magis, ut amemus, et
perit, ut res bene amemus, &
veniamus, quos ut bene amemus
est, ita et res bene amemus, ut
fuit, ut res, ut res, ut res, ut
nos, ut res, ut res, ut res, ut
fuit, ut res, ut res, ut res, ut
aut opus est, ut res, ut res, ut
perit, ut res, ut res, ut res, ut
luti iustum est in eos adverte-
re qui aliquid perperam patra-
uerint, ita hīs qui nos beneficio
foverint, referre gratiam decet.
Id autem iustum quod ab aliquibus
claris viris iudicatum fuerit, sic
erit accipere debemus. Verum neque
nos solus, sed et res, ut res, ut
maloque, ut res, ut res, ut
men, & faciemus, ut res, ut
eile iudicatum, ut res, ut
Iustum igitur hoc modo crebra
exercent de accipies. Legimus
vero quod et cum ipsum sit, an-
tea nobis deus, ut res, ut
autem ubi, ut res, ut res, ut
Ctentiam deus, ut res, ut
deus de huiusmodi, ut res, ut
vero huiusmodi. Nam sicut legumila-
tor maximis animaduersionibus
fuit, ut res, ut res, ut res, ut
ductores, ut res, ut res, ut
tandi: etenim hi furantur eius
quem de episcopo, ut res, ut
tem, & veniamus, ut res, ut
des eos statuit qui genere proxi-
mis eius, ut res, ut res, ut
sent, eodem modo & huiusmodi pecunia-
rum rerumque liberti me nunc do-
minum fieri decet, nam cum hīs

qui ipsū liberarint, hac re r. 10
 batis, proximus ipse sum cogna
 tione, iustus certe sum qui illius
 res oēs dominio teneam. Legiti
 mo ergo simile adsumit hoc mo
 do. Contrarium vero fit. Siqui
 dem lex prohibet publica pri
 vatū distribuere, per a. 1. 1. 1.
 est eos qui illa distribuunt, iniu
 ria omnes afficere à legumlatore
 iudicatos, nam si eos leges or
 nari iubent qui honeste reb⁹ cōi
 bus iustiq; præsuisent, nequa
 quam obscurum est quin & pu
 blicarum rerū dissipatores mul
 ti dignos exsistiment, ex contrar
 iis igitur ira legitimum clarum
 fit. Ex iudicatis autem hoc mo
 do. Neq; ipse solum præsensem
 legem harum causa rerum à le
 gumlatore positam dico, sed et
 antea ipsi iudices auctore Lyssi
 tida, æque atq; nunc à me dicūt,
 sententiam de hac re protulere.
 Legitimum igitur hoc modo tra
 ctantes, multiplex demōstrabimus.
 Vile autem quale sit, antea defi
 nimus. Assumendum est autē
 in dicēdo et siquid ex vili uinci
 derit: eodemq; modo tractandū
 quemadmodum in iusto legiti
 moq; tradidimus: & sic crebris
 in locis ostendendum. Eiser autē
 vili simile huiusmodi. Sicuti
 namq; in bello conducit eos qui
 plurima valent animi magnitu
 dine, primos facie ordinare, eō
 dē mō in rebus. p. magnæ vili
 tati est prudētissimos multitu
 dini iustissimosq; pēsse. Et quē
 admodum hoib⁹ in bona vale
 tudine

Rhetorica

Grudine cauere ne in aduersam i-
cidat, vtile est: ita et pacans vr-
bibus, concordiaq; vrētib; cō-
ducibile est sese ab omni sedicio-
ne custodiant. Similia ergo vili
hoc modo crebro tractada sunt.
Ex cōtrarijs autē vtile sic peripi-
cum fit. Nam si conducit eos ci-
ues qui equi & boni sunt, hono-
ribus, preq; ita punire impro-
bos, venit ut plurimum adtere:
& si quidem inutile est nos to-
los aduersus Iliabanos bellum
gerere, vtile erit vt **Lacedemo-**

Hmos socios nobis adiciamus,
itaque aduersum illos belipere-
mus. I x contrarijs igitur sic vti-
le clarum efficitur. **Vtile vero d**
claris viris iudicū hoc pacto
aditantes. Nam & Iacedamoni
vbi Athenienses bello superas-
sent, vbi tibi fore existimarunt,
ne eorum vrbe in pradam ver-
terent & Athenienses rarijs cū
pollent spartam tandem euer-
tere, conducere sibi arbitrati
sunt si Iacedamoni superessent.
Et iustum quidem & legitimū

I & vtile sic tibi tractandam est.
Honestum vero, & facile, & ru-
cundum, & posse, & necessarium
quō & hac superiora te tractare
conueniet, & de his quidem &
hile dicere cōmode poterimus.

Qua sint consultanda. Cap. 1.

R versus autem definiemus
quantū, & quale, & quid-
tum in curia, tum in con-
eone consultabimus, tam si ho-
rum singula praeuenuerimus,

res ipsę pro vnaquaq; nobis cō-
sultatione verba suppeditabit.
Cōes autē spēs quas diu ante no-
uerimus, facie in vnamquaq;
cam inducere poterimus: qua-
propter ea sunt nobis diuidenda,
de quibus vultis consultat oēs.
Vt summatum ergo dixerimus,
ex de quibus orationem hae-
mus, propositiones, septem sunt
numero, necesse. n. est nos & cō-
sultare, & orare tum in iurato,
tum apud populum, aut de sacri-
cijs, aut de legibus, aut de appar-
ratu civili, aut de societatis

ac
sederibus aduersus alias vrbes,
aut de belis, aut de pace, aut de
pecuniarijs pactib; . hę igitur p-
pōnes sunt, de quibus cōsultat no-
bis & cōsultatio & oīo. Harum
autē vnaquaq; diuidamus, consi-
deremus q; quib; modis et one i-
his vtendū fuerit. De sacrificijs
aut abūde dicere necesse ē. Aut
em dicim; p̄senti in statu ea ser-
uāda ēē, aut vt magnificēt ius,
aut vt in his humili; quodam-
do agendū sit. Cui igit dixerim; i
p̄senti statu ea seruāda ēē, cās
inuenimus, ex iusto quide dicē-
tes, multum apud omnes esse,
p̄ter consuetudines patrias qo-
quam agere, quoadq; omnia vari-
cinea hoībus iubent patrio mo-
re sacrificia esse faciunda & q
eorum qui vrbes primo condi-
derunt, & templa dijs immorta-
libus erexere, diuina cult; maxi-
me sunt, dicq; cōseruadi. I x vr-
li autē di emus q; ad rei pecunia-
ri, ipē aui, aut priuatum aut pu-
blic

A blice cōducet, ubi p̄ patrio more sacrificijs sit indultum: & q̄ ad ciuium audentiam ea res cōfert non mediocriter, quippe q̄ grauioris armaturæ peditibus equitibusq; ac velutib⁹ ludos celebrantibus ciues ea ambitione delectati audentiores fient. Ab honesto autē dicemus, si hoc modo celebritates pulchras spectari cōtingerit. A iucunditate vero, si & varietas quædam circa Deorum sacrificia ad spectandū accesserit. A possibili autē, si in eiusmodi adis nihil patrie exp̄sum, neq; nimis. Cū igitur in rebus diu cōstitutis cōsultatio nobis habetur, cū hæc tractamus, operæpretium est de antedictis aut de horum similibus confideremus, & ea pro rei natura edoceamus. Cum vero cōsulremus ut ad splendidiorē quendam apparatus sacrificia tractari faciat, ex sunt causæ nobis adferendæ, quibus merito cōsuetudines patrias mouere videamur, distictiores, addere p̄ se totib⁹ quicquā, id laud esse foluere, sed augere potius res antea cōstitutatas ac firmatas, deinde q̄ & cōsentaneū sit Deos immortales beneuolentiores in eos esse, à quib⁹ magis venerentur. Item quod neq; maiores ipsi eundem semper modū in sacrificijs obseruabant, sed p̄ tempore, p̄q; secundis rebus & priuatum & publice Deorū cultum legibus sanciebant. postea vero q̄ veluti in ceteris rebus omnibus conuenimus, ita &

re publicas, atq; priuatas domos administramus. Dicat. n. opus est, si qua his ita constitutis utilitas ciuitati, aut splendor, aut voluptas futura est, quæ quidē omnia ita tractabis, veluti in superioribus dictū est. Cū ad humiliter exhortamur, primū quidē temporibus est accommodanda oratio, dicendumq; quib⁹ in rebus deterius nunc habeant q̄ antea habuissent. deinde vero q̄ ne consentaneum quidem sit Deos sacrificantiū sumptibus, sed pietate potius gaudere, item q̄ eos qui supra vires quicquā faciūt, & Di & homines q̄ stultissimos iudicant. demum vero q̄ nec in hominū arbitrijs publici sumptus modo, verum & in secundis aduersisq; rebus existūt. Has igitur causas & harū similes in sacrificiorū propositionibus habebimus. Ut autem & quæ ad optimum sacrificium pertinent sciamus, & exponere & sancire, hoc etiam deficiam. Est enim id vnum omnium quidem optimū sacrificium, quod aduersus Deos pie ac diuine, ad sumptus vero moderate, ad bellum autē vtiliter, ad spectacula vero splendide habuerit. Aduersus autem Deos habebit pie, si patriæ consuetudines institutaq; non solū moderare vero ad sumptus, si non quæcunq; ad pompā missa fuerint, consumantur. Ad bellum autem vtiliter, si equites & milites vnā cōposite ludos agant: ad spectacula vero splendide, si

E & auro, & his huiusmodi rebus que haud consumuntur, magnifice quis vitur. Quae igitur aduersus Deos seruanda sunt, perpetuare ex his constitutur. Ex his vero quae antea dixerimus, plane scire poterimus quibus modis oratio de vnoquoque sua et sua di genere haberi possit. De legibus autem deque constitutione ciuium rursus eodem modo tractemus. Etenim leges sunt, ut summatim dixerim, ciuitatis publici consensus, qui scriptis termi-

De legibus
& ciuili
constitutione.

H nant atque imperant quid vnum quodque agendum sit. Eque vero leges colendae sunt quibus magistratus parui quidem ac multi ex fortitione, id quod seditione vacat, maxime autem ex totius multitudinis suffragiis in popularibus principibus deliguntur. Ita enim & ipse populus, qui in ipso sit eos donare nonnihil quos voluerit, haudquam accipientibus inuidebit, & clariore magis magisque probitate iudicabit, utpote qui intelligant vti sibi tutum in apud ciues se prebent. Quae igitur circa comitia in populari dominatu sacri oporteat, haec sunt. Quae vero ad reliquam administrationem pertinet, longiorum exponere operosum admodum fuerit. Verum ut breuiter dixerim, id obseruari oportet, ut multitudinem leges impedimento sint ne locupletum rei infidetur: diuites autem inducant ut vltro ad publica ministeria munificentissimi sint, hoc autem assequi poterunt

si locupletes pro ea quam in publicum munificentiam exhibent, statuis quibusdam honoribus ab ipsi se gerunt. Ita enim & agricolae pauperes et nonnulli gubernatores ut tribus reuerentur, sic non & locupletes non inuiri reipublicae ex parte, & plebs non calumnia sed munus esse scire debent. Copus est & gratia quod ius legibus seruatum inesse, qua neque agri ad utilitatem redigere, neque morientium substantias poluere. Ita enim & magister nesciat in ciuitate quod reobseruare neglexerint. Decet autem alioquin honestam sepulturam locum ante urbem dari, qui pro patria bene dando perissent. & eorum finos ad pubertatem usque publicis alimentis enutriti. huiuscemodi iungitur leges in populari principibus seruandae sunt. In oligarchia vero, quae paucorum dominatu admittitur, magistratus eque sunt in omni illius ordinis viros distribuendi legibus. Non autem plurimum quidem ex fortitione, maximum vero magistratus occulto fustigatio & uirtute docti magistra comitum gerunt atque studio decernendi sunt in eos autem qui vti in ciues vti conueniunt perrexerint maximum sui et populi contentum est. plebs itaque non ita egre patitur quod magistratibus caret, quam grauius & moleste fert quod afficitur contumelia. Ciuium autem contouersias per breui dissoluere, neque in rebus trahere conuenit. Neque vulgus in urbem ex agro cit

K

L

M

A est congrexandū inā ex hmoi cō
uentibus plebs turbanē, pauco-
rum utrimque pars reficiunt. Ut
patet ex his, quod in debet in po-
pularibus prius quam in leges co-
hibere plebē, ne locupletiorū bo-
nis inhiere insidienturq; in pau-
corū vero principibus auerte-
re illos qui Remp. gerunt, & ab
imbecillorum contumelijs & a
calumnijs insimulationibusq; i-
ciues. Quę igit & in legibus, &
in oī cōstitutione ciuili desiderā
da obseruandaq; sunt, ex his co-
gnosces. Is aut orator qui quic-
q; lege suadere voluerit, hāc ostē-
dat oportet æqualem eē ciuib⁹,
& reliquis legibus consentaneā,
ciuitatq; conducibilem ad quie-
tē & concordia maxime, vel ad
ciuium probitatē, aut ad publi-
ca tributa, aut ad ipsi⁹ Reip. glo-
riā, aut ad vrbis potentiam, aut
ad aliud hmoi aliquid vsurcede-
re. Aduersarius vero primū con-
siderabit an minus lex illa cōis
sit omnibus, deinde an reliquis
legibus nō cōsentiat, sed aduer-
sus potius quā amodo parte
C reā an ad horū q ante dicta sunt
eius aīa sit pñi, sed contra
nocitura potius. De legib⁹ igit,
deq; cōstitutione ciuili ex his &
cōtendendo & orando nobis fa-
ciens alio. Sed de hmoi autē,
de pudat is aīa vrbis, de i-
bus dicere incipiemus. Fēdera
igit atq; eorū cōuētiōes, & cō-
eē publicis conuētiōibus fiāt.
socij vero pro ea tēporū sunt cō-
ditione faciendū, cū aliqui suis vi-

ribus infirmi sunt, aut bellū ali-
D quod videat impendere, aut eo
est cū aliquib⁹ in eūda societas,
quod bello quodā a se delecta-
ros putēt. Hę igit sunt cāq; hisq;
cōsimiles, quib⁹ plures nobis ad-
seruimus socios. Necessē est autē
cū in eūda societate persuadere
volueris, eam maxime tēpestiua
ostēdas, de latere q; eos socios ap-
prime iustitiā colere, & bene an-
tea Rempub. affecere, esseq; po-
tentissimos, & in pximo reside-
re. q; si minus hęc oīa potueris,
quę liberant, oratione cōplecte-
E re. Cū aut societate dissuasaris,
primū ostēdas oportet haud nūc
eā facere op⁹ esse: deinde q; neq;
hi iusti sunt, postea vero q; &
male nos prius affecerunt. Simi-
minus poterimus, dicem⁹ eos a
nobis porro habitare, neq; facul-
tatē his esse quō nobis oportu-
ne adsit auxilio. Ex his igit hīs
similibus circa faciūdas aut nō
faciūdas societates, & dissuadē-
di suadēdiq; vsū facile cognos-
cemas. **F**acius autē & pacis &
belli faciendi maxima nobis ar-
gumēta capiāt. Cāq; itaq; bellan-
di aduersus aliquos sūt hmoi di.
Par aut est de hīs tēpestiue nunc
vltionē capiam⁹, qui nos antea
iniuria lacerauerūt: ut nūc iniu-
ria puocati, p nobis ipsis, aut p
cognatis, aut p hīs qui benefici
erga nos fuerit, aut quō auxilio
sim⁹ iniuste affectis socijs, aut pu-
blica p vtilitate, aut ad glia, aut
ad opes, aut ad vires, aut ad aliq;
qppia hmoi bellū suscipiam⁹.

X ij Cum

De socijs
aduersus
que alias
vrbes fre-
quentibus

Rhetorica

G Cum igitur ad bellum voluerimus aut
ditores exhortari, debemus ex
his causis quamplurimas dicendo
complecti, ac demum demonstrare
eorum plurima, quibus bellantes
superiores fiant, ipsis auditoribus
adesse. Superiores etenim omnes sunt
aut Deorum benevolentia quam
bonam fortunam appellauerimus,
aut corporum multitudine atque pro
pore, aut pecuniarum affluentia
atque imperatoris prudentia, aut
virtute sociorum, aut opportuni
tate locorum. Ex his igitur & simili
H bus quae maxime rei congruant, bel
lum sumi oportere exhortabimur
adversariorum praes deprimendo,
ritas autem ad id pertinet. **De**
do. Quod si futurum bellum impe
dire studuerimus, primum ex causis
inveniendae sunt, quibus demonstrare
tur aut omnino nullam, aut parvas
humilesque molestias ad id **De**
ad bellum rapiamur. Deinde quod
bellum maximum inducit, et quod
currendum quod hominibus bello soleant
accidere calamitates. Ad hoc iterum
ostendendum, quod victoriam solent in bel
lando efficere, ea hostibus magis
I adesse. haec autem sunt quae paulo an
te commemoravimus. Futurum
itaque bellum ex his rebus dissuade
mus. Quod si ab instanti bello
quiescendum esse cohortabimur,
si quidem consultores superiores
fuerint, hoc ipsum primum dicen
dum erit, decere eos, qui mente va
lent, haud operiri quoad casum
eant, sed cum videntur, pacem facili
tatemque esse. Deinde quoniam ea belli
natura sit, ut & plerumque ex eis

quae secunda in eo fortuna primum **K**
viti sunt, ad postremum perdant:
pacis vero contra, ut & victores ser
uet, & victoribus rerum bello ade
ptarum fructum adferat. Expo
nendum est etiam eas quae in bello,
cum multae, tum variae mutatio
nes fieri solent. Qui ergo superio
res in bello fuerint, ex huiusmo
di rationibus ad pacem exhortabi
mur: eos autem quibus adversae in
bello res extiterint, tum ex ipsis
calibus exhortabimur: tum ve
ro a quibus iniuriam aut susceperit,
suis calamitatibus admoneri ir
ritare eos ne perant. **L**
tum ex his
perant. Ante quae pace noluit
sent, pressi fuerint: tum denique
quod satius partem aliquam suarum for
tarum amittere, quam ipsis cedere,
quod bello periculose decernere,
quo ipsi vnam cum sua rem perirent.
Summatim autem id sciamus oport
et, tum solere omnes homines bellum
in vicem solvere, cum aut iusta ho
stiles rogare arbitrentur, aut cum
adversus socios vlla fuerit exor
ta contentio, aut bello defatigati
sint, aut adversarios timuerint, **M**
aut ipsi inter sese dissideant. Quae
ob rem quae ex his omnibus atque ho
rum similibus commodatissima
in rem fuerint, colliges. Quae facili
me & de bello poteris & de pace
dilectare. Et aliquam etiam de pe
cuniis comparandis tum loqu
mur. Primum igitur consideran
dum erit, si quid ex urbis polleci
tionibus neglectum est, quod neque
redditum afferat, neque diis im
mortalibus dedicatum sit: velut

De pec
niis copu
la adu

Ati sunt quidam publici loci iam
 ne electi, ex quibus aliquis pro-
 uetus, vbi priuatus locibus aut
 vbi hic aut illic de excelsu fue-
 rint, constituti sunt. huiusmodi namque ce-
 lsum non in xime eorum est tempus.
 Quod si non huiusmodi necesse e-
 rit pro singulorum copias tributa
 interantur: ut pauperibus qui-
 dem iudicium sit corpora, locu-
 pletibus autem pecunias, pueri-
 bus vero arma praesentent aduer-
 sum pericula. Summatim autem
 oportet eamque de huiusmodi
 prouentibus narret, dicere eos
 aequales ciuib⁹, & diurnos ac
 nocturnos esse hominibus aut fecas.
 Propter ista mensuratur de quibus
 in deliberatio uerba faciemus,
 & harum partes de quibus ora-
 tio non excedendo ex diuersitate
 de constitutis, ex antedictis
 conuoluntur. Raras autem pro-
 positiones de laudando, vitupe-
 ratumque specie deinceps dicere
 aggrediemur.

De genere demonstrativo. Cap. 3.

CLaudatiua igitur spes (ut
 compendio uerbo dixerim)
 iunctatum, & rerum gesta-
 rum, & verborum illustrium am-
 plificationes, & eorumque obliuio
 accipitur. Contra uero, etiam
 tem contra illustrium horum exte-
 nuatio, obscurorum uero exag-
 geratio. Et hoc quod est in laude
 ea sunt quae iusta, quae legitima,
 quae utilia, quae honesta, quae iu-
 cunda, quae facilia tacta sunt: quae
 quidem omnia curi modiciant,

& quo pacto istis abunde utamur, <sup>Primum am-
plificandi
modum</sup>
 in superioribus dictum est. Opor-
 tet autem eum qui laudat, oratio-
 ne ostendat in hoc, seu hofe, seu i
 reb⁹ huius aliquid inesse, quod
 aut ipse gesserit, aut per ipsum
 manarit, aut ex hoc contigerit,
 aut huiusmodi gratia factum fuerit, ut
 quod sine hoc patratum non sit.
 Eodem uero modo & vitupera-
 tor ostendat oportet horum contra-
 ria inesse in illo quem vitupera-
 tum uelit. Quod ex hoc contige-
 rit, hoc modo, Ex sua ipsa corpo-
 ris exercitatione uictoriae conrin-
 gunt, & ex omni in exercitatione
 inciditur, ne ex phario, inglu-
 dio hofes circa prudentiam sunt
 acriores, & ex negligetia sunt re-
 rum necessarium indigentes.
 Quod huiusmodi gratia factum
 fuerit, hoc modo: Ut a ciuib⁹ co-
 ronetur, per multos labores per-
 multaque pericula mortales pfe-
 runt: & ut istos quos diligunt gra-
 tificent, aliud curant nihil. Quod
 autem sine hoc patratum non sit,
 hoc modo. Neque sine nauis na-
 ualiu pugnarum uictoriae, neque
 sine potu ebrietates fiunt. Hac
 autem atque ista similia perinde ut
 superiora percurrunt, & laudare
 & vituperare abunde poteris.
 Amplificationes uero extenua-
 tionis quae sunt in laudando, hoc
 modo tractabis. Primum quidem
 ostendens (ueluti modo docebam⁹)
 ab hoc multa uel bona effecta ef-
 se. Vnus igitur amplificandi mo-
 dus hoc est. Secundus autem modus ^{Secundum}
 est, cum iudicatum aliquid tractas,

Accusanda
p. 14.

A in suspicionem venerint, dissolu-
rio. Cū vtrāq; verò species hanc
vim habeat, accusatori quidem
dicendum est, quandoquidē im-
probatus aduersarios crimine-
tur, eorum facinora ex iustitia &
iniqua lege, ac eorum in iustitia
iniquitate, et verò iustitiam cri-
minet, p. ex iph a xēti in iustitia
ea sunt, & turpia & iniucūda, &
quæ perfici nullo pacto queant.
hæ & iis similes aduersus impro-
bos vanosq; argumentationes
sunt. Est præterea & hoc accusa-
B tori obseruandum, aduersus cu-
iusmodi crimina supplicia sunt
à legibus constituta, & circa quæ
iphi iudicis iustitias definiunt.
Cū lex itaq; poenam definiat,
hoc citat taxat accusatori cōsi-
deranda, vt demonstret facinas
patratum esse, cui iudices autem
mē admissum sciunt, crimina il-
la quæq; aduersariūq; delicta
augeri coarctat, ac maxime qui-
dē demonstrant ipse se illi & de
industria, nō forte quadā sed de-
dicta vehementer opera iniuriā
C intulisse, q. si min⁹ hoc fieri abs-
te potuerit putas p. potius ab ad-
uer. atq; demonstratū, se mō
quodā deliquisse, aut q. hūc age-
re probe meditato sibi, min⁹ p.
specie succedent, debes venire a-
pud iudicē a situm iudice ad-
dere, inquit, q. ex aqua aduersa-
rios decere, vt post gestum ne-
gotium se imprudenter errauis-
se dicāt, sed añ potius vereri q.
gerat. Deinde q. o. si quāuis ille
imprudenter gerat, aut ei ad-

uerse successerit, oportet ipsi im-
D tam ob casus atq; imprudentiā
lōge multari magis, q. qui horū
neutrum perpetrasset. Præterea
q. etiam legumlator eos qui im-
prudenter deliquissent, non po-
nere immunes, sed iudicio obno-
xios fecit, ne oībus errando noc-
ceant. Dicendum est et, q. si talis
respondentem admiserint, non-
nullos sūt habituri ad iniuriā q.
propusissimos nasci namq; occa-
sionē, quæcūq; voluerint effi-
ciēt, si vero aberrauerint, rem in
fortunam reuocantes, supplexio se
liberabunt. Accusatori igitur ex
huiusmodi reb; venig locus au-
ferendus est: sicuti antea dictum
est. Multorum malorum causæ,
aduersariorum facinora p. exag-
geratione demonstranda sunt. **Defendē.**
Species igitur accutandi periclitat
ex his partibus. **Defendendi autē**
species tribus præceptis constat.
Aut. n. de iensoni ostendendū est
se nihil eorum quorum accusat
patrauisse, aut si cogatur fateri,
enitendum est vt gestum a se ne-
gotium, & legitimam, & iustā, **E**
& honestū, & publice vultu-
ti vsui esse ostēdat. si hoc autem
ostendere nequiverit, aut in im-
prudētiā aut in fortunam ge-
sta negotia cōferens, & iacturas
ab his p. iactas quam minimis
oñdens, vt sibi ignoscatur operā
dabit. Iniuriā autē & imprudentiā
& calum ita definias, qd ex me-
ditatione mali sit quippiā, id in-
iuriā ponere, inquit, oportere
poenas maximas i. in oī reb; ca-

X inq; pero

Rhetorica

G pere, quod vero per ignorantiam
dicitur, iniquum agitur, im-
pudentiam esse dicendum est. quod
autem non sponte, sed aliena po-
tius vi aut fortuna quadam nihil
eorum quę rectis consilijs admi-
niſtrata, ut perſequebamur, esse
ponendum est. dicitoq; iniuriam
inferre, malorum esse hominum
proprium: imprudenter vero de-
linquere, & circa rem gerendam
aduersam fortunam pati, nō es-
se sibi priuatum modo, sed com-
mune & ipsorum iudicium, & alio-
rum quorumq; hominum. Co-
H ſus autem ex huiusmodi causis
quid fateri, ut tibi ignoscat pre-
cabere, & ut per imprudentiam
caſumq; delinquere tibi cum au-
ditotum, si ipsi commune esse
videtur, ea sebis. Oportet autem
defensorem vndiq; intueri qui-
bus in criminib; leges supplicia
iussere. Iudices vero ipsi pecu-
nias puniunt. Et cū lex supplicia
iussert, demonstrandum erit aut
omnino nihil parauisse, aut legi-
time iussitq; fecisse, cū iudices ve-
ro constituti fuerint punitionis
I ſtmatores, rursus eodem mo-
do haud dicendum est q; hæc nō
egerit, sed elaborandum est po-
tius ut ostendat se paruo detri-
mento aduersarium affecisse, &
iniustum deliquisse. Ex his igitur
atque similibus accusando,
defendendoq; verba suppedita-
bimus: reliquum est ut iam
quæstionis speciem
pertracte-
mus.

De Quæſtione. Cap. 3.
V iſtigitur admodum lixe-
rim, qđ est voluntatū vel
rerum verborumve ad in-
uicem aut ad aliam dissentientē
vitam demōſtratio. Oportet au-
tem quærētē quærere ſicubi aut
verbu, et q; ro quæret, aut a ho-
nes aut volūtates inter ſe diſcre-
pant. præceptū vero hoc ſit. Cō-
ſiderandū erit in præterito tpe, ſi
cui qđ antea amicus cū eſſet, rur-
ſum inimicus, & iterū huic ipſi
amicus effectus fuerit, aut aliud
quid cōtrariū, aut quod petulā-
tiā & ſi gignū ſerat, geſſerit, geſtu-
rus ve ſit, ſiqui ipſi detur occaſio,
quod antea ſuis rebus eius con-
trarium ſit. identidem quoq; in-
tuere, ſiquid dicendo cōtrarium
nūc qđ dicit, qđ prius ab eo dicta
fuerint, aut ſi quid qđ quæ dñr,
aut quæ antea dicta ſunt, contra-
riū dixerit. Eodemq; mō ſi quid
dicere voluit qđ contrariū qđ ab
ipſo ante dicta ſunt, aut velit op-
portunitate oblata: identidē ve-
ro aſſumendę ſunt et ad alia præ-
clara ſtudia eius qui quærit vitæ
cōtrarietates. Quærēdi ergo ſpe-
ciē ſi hoc pacto tractaris, nullū
relinques quæſtionis modū. Ha-
rū aut oīum ſpecierū, quas ſupe-
rius partim ſumus, oportet et di-
uiſim qualibet pro cōmodo vti,
& vnā ipſarum proprietates cō-
miſcere. hæc namq; dñas habent
maximas. enimvero communis
earū eſt adinuicem vſus, & idem
quod & hominum ſpēs patiun-
tur, namq; partim ſimiles ſunt,
parim

A partim vero dissimiles tñ a pectibus, tum etiam sensibus. Sic autem determinat specieb⁹, rursum quibus indigent, cōiter enumerabimus, & quomodo his vti conveniat quaeremus.

Quæ communia sunt omnibus generibus. Cap. 6.

Primum igitur & iustum, & utile, & verum, & honestum, & iocundum,

reliquaq; deinceps, quemadmodum ab initio sum partitus, speciebus omnibus sunt cōmunia:

B veruntamen in suadendo maxime his utimur. Secundo autem loco amplificationes extenuationesq; præ ceteris omnibus utiles sunt. harum vero usus in laudem ac vituperationem maxime cadunt. Denom autē probationes sunt, quibus & si circa omnes eadem in parte utenda est, in acutatio, & in tamen de sententiisq; quoniam videntur sunt. his namq; plurimæ controversiæ indigent. Sunt præterea

C & præterea communia, & similia, & iterum de his quibus paxina, & probatio, & modus, & breuitas, & cetera sunt. & cetera enim & his similia speciebus omnibus sunt communia. Quoniam igitur de iustis & legitimis, ac de his similibus prius determinauimus, & eorum usus enarrauimus, & de amplificationibus quibus de extenuationibusq; ediximus, iam de alijs declarabimus.

De Probationibus. Cap. 7.

D

V Tigitur à probationibus primū incipiamus, duo sunt earum genera. Sunt

enim aliæ quidem ex ipsis verbis & negotiis & hoibus, aliæ vero oppositæ sunt his quæq; dicuntur, & quæ contra dicuntur, & exempli & coniecturæ, & i

mentationes, & sententiæ, & signa, & argumenta, & probationes ex ipsis verbis & hominibus

& negotiis sunt: appositæ autē probationes, testes, iuramenta, & quæstiones existunt. Opus est

autem hanc vnamquamque probationum intelligere qualis sit, & unde idonea in eam verba ad

probationem appertent, & quid demum ex inuicem differunt.

Præterea, quod probabilem propositionem dicimus, illud ē

quod cum dixeris auditoribus, in mentibus eius exempla tenent.

Dico autē, veluti si quis inquitat, & necellarios rebus secundis vti,

atque his similia summam probabilia videantur. Quilibet enim auditor

qui huiusmodi desiderijs teneatur, ipse sibi de hisce deq; similibus rebus conatus est, quomobrem hoc nobis in dicendo semper

suaudendum est, si rei de qua loquimur, conscios auditores ceperimus. hisce enim rebus par est credere eos maxime. Vis ergo

Probabilis est huiusmodi: ipsum vero in tres distribuemus species, vna quidem est quæ eas

peritur

Rhetoricā

G perturbationes accusando aut de-
 monstrando verbis comprehendit,
 quibus homines natura afficiū-
 tur: veluti si quem aliqui flocci-
 penderint, aut timuerint, aut eā-
 dem rem sapissime tegerint, aut
 iterum voluptate vel dolore vel
 laetitia affectu fuerint, aut cupi-
 di vacantes, aut diuitijs abū-
 dantes, aut aliam huiusmodi per-
 turbatione siue animis, siue cor-
 poribus, siue aliquo illorum sen-
 suum, quibus homines afficiun-
 tur, passi fuerint, hec nāq; & his
 similia, quę communes sunt hu-
 mani ingenij perturbationes, au-
 ditoribus nota sunt. Quę igitur
 finem naturam hominibus fieri cō-
 suevere, quęq; dicendo compre-
 hendenda dicimus, sunt huius-
 modi. Altera vero probabilis pars
 est imos, quem pro cōsuetudine
 siue guli facimus. Tertia vero spe-
 cies laetum est, nam saepe luera-
 di gratia naturā vim adferentes
 exultatio mores adducimus. His
 autem ita determinatis inuadē-
 do quidem ac dissolando de-
 monstrare proptius oportet,
 ut hoc negotium ad quod ipsi
 exhortamur, ut cui aduerus amur,
 ita sit sicut a nobis dicitur, vel ut
 ea quę huius negotio similia sūt,
 hoc modo fiant quo nos dicitur
 mus, aut plurima, aut omnia.
 Contra res igitur hoc pacto pro-
 babile est capiendum. Contra
 homines vero, in accusationib;
 quidem, si potueris, de multis
 aduersariam hoc idem nego-
 tium saepe antea parauimus, si-
 id minus poteris, huius similia de-
 monstrato. ostendere autem cla-
 bora, quę hęc tacere conducibile
 ei fuerat. hominum autem pluri-
 mi qui ipsi vtile omnibus rebus
 anteposunt, itidem etiam alios
 omnia gerere tuius genera fac-
 le putant, siquidem igitur ab ip-
 sis aduersariis probabile capere
 potueris, ita illud idcirco. si id
 minus quaueris, a similibus tibi
 quę homines consuevere, inter-
 rēda sunt. Dico autem, ut huius-
 modi nouem est quem accusas,
 quę nō, qui id ætatis sunt agunt,
 hęc ipsam facile dicito. Nā pro
 similitudine etiam, quę aduer-
 sus hunc exultant, facillime cre-
 dentur. Eodemq; modo si eius
 socios tales ostenderis, qualem
 hunc esse dicis. Etenim ob eam
 quę huius cum illis consuetudo
 est, videbitur ipdem rebus indul-
 gere, quibus amici solent. Itaq;
 probabile accusatoribus hoc pa-
 cto tractandum est. Defensores
 autem maxime ostendant oportet,
 ut minime prorsus omnium
 quicquam antea earum rerum
 quarum insimulantur, neque ipsi
 neque amici eam aiquis rebus ip-
 sorum similia quis usquam
 egerit, utque insimulans vtilitatis
 cōsequi poterat. Quod si qui-
 bus sit hoc idem te antea parau-
 isse, causam in ætatem reuocetis,
 & aliam huiusmodi alia asser-
 res causam, quę tunc non abiur-
 de erratis. Dic autem nec ea
 temperare, cum hęc geretas,
 conducibile tibi, nec etiam nunc
 con-

- A** conducere potuisse. Sim autem nihil huiusmodi abs te patraciū sit: sed ex tuis amicis aliqui talia quædam fecerint, dicendum est haudquaquam iustum eē te ab illis calumnia afficeri, quæp̄ demōstrādum, eorum socios qui tibi consuetudine iuncti sint, & moderatos & honestos eē. sic enim insimulationem ambiguum reddes. Quod si similiū aliquos demonstrarint eadem patrauisse, absurdū esse inquires, si propterea quod alij quidam deliquisse appareant, creditum eant te eorū ad quid quædam in iudicio accideris, ita sita de. Si quidem sp̄ inficiatus fueris haud ea fecisse quorum accusaris, sic te per probabiliare pondere oportet, ita namq̄ accusationis verisimilitudinem infirmabis. Si vero sateri compellaris, ex multorum consuetudine similitudinem negotijs tuis vindica, q̄ maxime inquires ut plurimi vel potius omnes & hoc & similia agant, sicuti etiam abs te facturatum sit.
- C** Quod si hoc demonstrari nequeat conuincendu est ad eam, ex ad imprudentia, ex ut tibi p̄mittat entendi, omnes q̄ nos in priuatis habitoes quousque ducimus, complectendū: hæ autem sunt amor, ira, vinolentia, ambitio, & q̄ similia. Ita p̄ns p̄ epus, p̄ haec p̄ de terrine tractabam.
- De Exemplis. Cap. 8.
- E**xempla autē sunt res his quæ factæ sunt similes, & his de quibus nunc loquimur contrariæ. His vero uten lū D est, cum quod ipse affirmas, ubi minus verisimile sit, id te perspicuum faciūm dicas, nā si minus fidei per probabile præstet, ubi didicerint rem aliam ei similem de qua loqueris, ita habuisse ut à te dicitur, magis crediderint verbis tuis. Sunt autem exemplorum duo genera: res namque partim ratione, partim præter rationem fiunt. quæ vero ratione fiunt, facile creditur: quæ autem præter rationē, non creduntur. Dico autem sic ut si quis ait diuites esse pauperibus iustiores, adducitq̄ iustas aliquas virorum diuitum actiones, huiusmodi exempla fm̄ rationem videntur esse: plurimi enim putant diuites pauperibus iustiores. Quod si quis rursus enūnet diuitum quosdam ob pecunias iniuriam intulisse, eo vsus exemplo quod præter rationē sit, plane efficiat, quo locupletibus fidei minus adhibeatur. Idem idē etiam, si quis earum rerum exemplum afferat quæ rationi similes sunt. Quoniam Lacedæmonij q̄q̄ aut Athenienses freri cēt magna sociorum manu, hostes expernauere, & sic autem b̄ suadet socios multos esse faciundos. Huiusmodi ergo exempla fm̄ rationem sunt. omnes enim existimant in bellis multitudinem non parum momēti ad victoriam ferre. Si quis autē ostendere voluerit non hanc esse vincendi causam, earum rerum vtr

Rhetorica

Gur exemplis, quæ præter rationem factæ fuerint, inquit. Ut Athenarum exules cum quinquaginta primum viris duxerant, & tribu assumpta etiam aduersus eos qui admodum plures in urbe fuerant, quamquam Lacedæmonij socij uidebantur, bello in urbem redire. Thebani autem Lacedæmonij atque omnibus prope Peloponnesijs in præuium impetum facientibus, hi soli ad Leuctra commisso prælio, Lacedæmoniorum vires persequere

ostenderet & reperinde ac sortitu- **R**
 ratur, ut quæ accidentale entis
 dicitur in omni modo res quæ transi-
 tiva est, & de qua verò à te
 statum non apponimus. Exem-
 plum autem huiusmodi. Primum
 tunc cum ea quæ nulla ratione
 fortitissima, in mediam avertimus,
 opus est eorum quampluri-
 mum adspiciendum, dicamusque
 nihil ea magis quam hæc fieri
 conueniens. Exemplum vero non
 ex his solum, verum etiam ex cõ-
 trariis est utendum: sicuti si ostẽ-
 dere suare quædam visio cõtra, **L**
 & propterea ipsorum solutam
 amentum & aliter, Nos vero
 si æqualiter ac pro commodis er-
 ga ipsos rem gesserimus, societa-
 tem multum temporis conserva-
 bimus. & iterum, si quos alios,
 quoniam imparati descendissent
 in bellum, deuictos superatosque
 ostendas, ita dixeris, si instrui
 bellum aggredi voluerimus, me-
 liores certe spes de victoria ha-
 buerimus. Multa vero assumes
 exempla tum ex præteritis, tum **M**
 etiam ex instantibus negotiis:
 plurima namque res partim simi-
 les partim dissimiles inuicem
 sunt, quam ob rem ob id causæ
 ex his abundamus, & non
 ab alijs dicuntur, haud difficile
 reuellemus. Exemplorum ergo
 genera, & quomodo his vti opor-
 teat, & unde multa capien-
 da sunt, ex antedictis
 cognoscere pos-
 sumus.

Rhetorica

G Sententias igitur ex superlano-
ne hoc modo multas faciemus.
Ex similitudine autem sunt hu-
iusmodi. Quod speculatus auferit,
idem acciunt mea sententia, quod
hi solent qui vides prode ex illis
que enim credi iniuria creden-
tes alieunt. Alia vero huiusmo-
di est. Videtur mihi aduersari
tyrannos plane imitari. nam et-
iam illi, quarum ipsi rerum ini-
uria passus sunt, penas dare in-
dignum putant. Quare autem res
crimini dant, vehementissime
11 peremere solent. Cruantur, ex hi-
is capti, atque mihi debent,
hi, si occurrunt, sic und verus se-
go debeo, & id & scenora resti-
tuere mihi decere arbitrantur. Sen-
tentia igitur ita tractando affa-
rim abundabimus.

Designo. Cap. 12.

Signum vero est alterius a-
liud, non quoduis cuiusvis,
neque omnis omne, sed quod
aut antefuerit, aut tempore po-
tio, aut post fieri consueuerit. Est
1 autem, si factum, ex quo, non
fieri consueuerit, sed ex quo, si idem
idem vero & non factum non so-
lum, sed etiam, verum & factum
grauiter est. sunt alia quidem
opinionem, alia vero scientiam.
Iam autem per se criminon, quod
scire non potest, aut scire non
habet, ex quo, per se, maxime
verisimilem operatur. Signorum
autem copia nobis vberum erit
(ut summam dicam) ex eorum
signis, quod videntur, quod re-
rantur, quod videntur, pro vno

quoque assumendum ex magni-
tudine, et ex caritate eorum
quod nobis, et a non aue contin-
gat, item ex testimonio, ex co-
llectis, ex notis, ex aduersa-
rium rationibus, ex ipsis illis,
ex provocacionibus, ex tempori-
bus, ex aliis multis. Hinc igitur
hinc eorum multitudine abunda-
bimus.

De ratione. Cap. 13.

Argumentum autem est
sic enim blenchiam inter-
pretamur, quod aliter
habere non potest, atque ipsi dici-
mus. Assumitur autem ex natu-
ra, et ex, ut nos dicimus, aut
adue, et ex his, quod natu-
ra fieri aut possit, aut non pos-
sit, fieri aut fieri aut fieri. Na-
tura, et si necessarium est, sicut
ut vobis indigere, & noli-
milia. Ut vero, et si dicimus, ne-
cessarium est, et si vobis, et si
et ex, et ex, et ex, et ex, et ex,
tint. Natura autem fieri non po-
tente, et si argenti, et si argenti,
et si argenti, et si argenti, et si
quod, et si argenti, et si argenti,
ut autem adue, et si argenti,
et si argenti, et si argenti, et si
quibus, et si argenti, et si argenti,
bitur, et si argenti, et si argenti,
tem, et si argenti, et si argenti,
mentrare, et si argenti, et si argenti,
aliam, et si argenti, et si argenti,
ma, et si argenti, et si argenti,
quod, et si argenti, et si argenti,
vero & ex ipsa conditione, &
ex, et ex, et ex, et ex, et ex,
nes omnes translegimus. Consi-
deremus

Aderemus etiam quid item inuicem ex differunt.

De probabili, ex differentijs supradictorum. Cap. 14.

Probabile igitur ab exemplo hoc differt, quod probabilia ipsi auditores notionem habent, exempla vero ex contrarijs & ex similibus fieri possunt. Coniectura autem solum ex dictis, multis actibusque contrarijs consistit. Verum commentatio a coniectura hanc habet differentiam, quod coniectura quidem circa dictionem a rationemque contrarias quaedam est, commentatio vero & circa reliquas species contrarietates excipit: aut quod & coniecturam non est in nobis assumere, nisi circa res & verba repugnantia quaedam fuerint, commentatio vero est multis locis trahi dicendo potest. Sententiae autem a commentationibus differunt, quod ex solum ex contrarijs constant: sententias vero & cum repugnantes & simpliciter ipsas simile ostendere possumus. Signa autem a sententijs, & ab omnibus antedictis hanc habent differentiam, quod reliqua quidem omnia opinionem faciunt apud auditores, signorum autem quaedam ut etiam perspicue hi cognoscant effectum rationemque ex reliquis nequaquam contingit, ut ipsi plurima suppetitare possimus: signa vero plurima facere queunt fieri. Item & argumentum a signo hanc habet differen-

tiam, quod signorum quidem aliqua opinionem duntaxat faciunt apud auditores, argumentum autem omnem veritatem iudices edocet. Verborum igitur reliqua probationes eiusmodi sunt, & unde his abundemus, quidque inter se differunt, possumus ex antedictis cognoscere: quae autem opponuntur eis, singulis animis percurramus. Opinio ergo dicentis est suam aduersus negotia declarare sententiam. Opus autem est earum se rerum de quibus orationem habuerit, penitus esse ostendat, demonstrareque sibi concludere non mediocriter ut veritatem de his loquatur: aduersarium vero demonstret nullam prorsus de quibus contraenun- taret, tenere peritiam, opinionemque identidem ostendat. Sin hoc fieri nequiverit, dicendum erit solere etiam rerum peritos errare nonnunquam. Si hoc autem dici nequeat, dicetur peritiosum aduersariis esse de hisce rebus veritatem loqui. Itaque hoc modo dicentis opinionibus utemur, & nostra asserendo, & aduersariis contradicendo.

De testimonio, ex Testibus. Cap. 15.

Testimonium vero est rei cognitae voluntaria confessio. Necessesse autem est aut verum simile testificatum esse, aut non verisimile, aut ad credendum ambiguum, hoc est quocumque modo testem aut probabilem, aut improbabilem, aut ambiguum esse. Cum ergo relati-

carum

Rhetorica.

Carum ve simile fuerit, & testis
 verax testimonio reprobis mini-
 me indigent, ni fortasse decoris
 gratia vel terrena, vel con-
 ratione vti paucis volueris. Cū
 testis autem suspectus fuerit, de-
 monstratū cum erit ut respiciat
 ut neque crucietur neque acio ali-
 quo hic mendacem, quāquam tes-
 te fideatur. Pocius cum electa
 neque eos ducere quidem in eos
 sunt testimonium. Nam de valde
 tates paruas eo, & autem dilecti-
 limentum pręsertim cum deprehe-
 sum non solum argento, verum
 & glorię & perituri potius ale-
 ges perrendum voluit. De tes-
 tibus igitur si de taloquemur.
 Iam autem quare testimonio contra-
 dicat, oportet testimonio de
 trahat, si impio huius fuerit, aut
 temeritatem quęrendum esse di-
 cat et liminos probantitatis ha-
 buerit, aut horum utique contra-
 dicant, & in vi a omnia a iur-
 satorum vitia illi, itaque eo, re-
 stat. Contra talia dicitur, et etiam
 aduersus et cetera testimonium di-
 citur amicus est aut talis de omni
 Iam autem de eis perituri, aut il-
 liquemur et talis taliter in
 m. et cetera aut perituri et cetera
 aliis talia et cetera, et cetera
 m. et cetera perituri et cetera
 fluit, de cetera, et cetera
 testimonium huius de talis et cetera
 rem tulisse inquitur. Proinde
 ab eis talis et cetera, et cetera
 legumlator nō crediderit, iudi-
 ces qui fm leges iudicare iurati
 su, et talibus quęstionibus, et cetera

igitur modo testimonium fidem in fr
 u. et cetera, et cetera, et cetera
 testimonium imprudentibus ad-
 u. et cetera, et cetera, et cetera
 p. et cetera, et cetera, et cetera
 testimonium. Per Deos immor-
 ta et cetera, et cetera, et cetera
 ab huius et cetera, et cetera, et cetera
 te talia et cetera, et cetera, et cetera
 m. et cetera, et cetera, et cetera
 Cam et cetera, et cetera, et cetera
 d. et cetera, et cetera, et cetera
 vten et cetera, et cetera, et cetera
 quā d. et cetera, et cetera, et cetera
 eorum veritatem, et cetera, et cetera
 testimonium dicere talibus et cetera
 Quomodo et cetera, et cetera, et cetera
 testimonij vti conueniat, ex his
 sciemus.

De Quęstione. Cap. 16.

Quatenus vero est i alia
 conley hominis conte-
 lio. Cum nobis igitur
 ut letantur tam vehementer, et cetera
 ficere, et cetera, et cetera, et cetera
 quā d. et cetera, et cetera, et cetera
 cessant, et cetera, et cetera, et cetera
 xim et cetera, et cetera, et cetera
 huius et cetera, et cetera, et cetera
 talis et cetera, et cetera, et cetera
 m. et cetera, et cetera, et cetera
 a. et cetera, et cetera, et cetera
 v. et cetera, et cetera, et cetera
 l. et cetera, et cetera, et cetera
 l. et cetera, et cetera, et cetera
 q. et cetera, et cetera, et cetera
 p. et cetera, et cetera, et cetera
 et cetera, et cetera, et cetera
 et cetera, et cetera, et cetera
 et cetera, et cetera, et cetera

A mentiuntur deinde quæ querentibus plerumque non vera confitentur, quo maturius doloribus sese eximant. Erunt etiam demonstrandum nonnullos liberos homines, quo celerius supplicium effugerent, aduersum semetipsos tormentis affectos ementitos. Quamobrem magis consentaneum esse seruos aduersus dominos, quo suum effugiant cruciatum, ementiri, quam multos dolores & corporibus, & animis tolerare, quo ceteri nihil mali patiantur, videntur ipsi voluerint. Quæstiones igitur ex his atque horum similibus probabiles & improbables contutemus.

De iurando. Cap. 17.

Iurandum est cum diuina veneratione dictio probationis expers. Cum igitur augere ipsum voluerimus, ira dicendum erit. Nemo certe petere vellet, cum diuini supplicii metu, tum decoris apud homines, eritque subdendum, latere homines posse, Deus autem non posse. Cum aduersarij vero ad iurandum contigerint, si extenuare id voluerimus, demonstrandum erit eorundem esse hominum ut male agant, & petere non curent. nam qui facinorosus Deos latere putat, hic neque perieris supplicium se ire sortitum putat. Et iurandum quidem eodem modo, quo etiam reliqua antedicta tractauimus, plane dicendo nobis suppetere. Summa

tum autem omnes probationes, D quemadmodum proposuimus, iam percurramus, dedimusque non eam vim totum, quam earum quælibet haberet, verum etiam quid inter se differunt, & quo pacto his uti conueniat, ostendimus. Nunc autem edocēbimus de reliquis partibus, quæ & trium specierum sunt, & n. omnem orationem plurimam de coris & utilitatis adferunt.

De Præoccupatione. Cap. 18.

Præoccupatio igitur est, **E** qua & auditorum existimationes, & eorum qui contradij sunt verba præuenientes obuias difficultates remouebimus. Auditorum autem existimationes hoc sunt modo præoccupandæ. Admirantur autem aliqui fortasse vestram, quod ipse iuuenis ita de rebus magnis verba facere aggressus fuerim, & rursus. Nemo sese mihi difficilem obuiam offerat, quod de his sim vobis rebus consultaturus, de quibus alij, quidam aude-
*In delibe-
ra. do ga-
lileo.*

Faciat apud vos eloqui cædantur. Quæ igitur moleste auditores latant, he præoccupando, causas teras oportet, quibus recte facere consultando videatur: utpote qui demonstrates oratorum inopiam, periculorum magnitudinem, aut publicam utilitatem, aut aliam huiusmodi causam, qua auditorum indignationem solaturus sis. Quod si nihilominus auditores turpentur, *Rhet. Poc. cū Auct. Y breui-*

Breuiter dicendum est, vel tanquam in sententiæ velut in commentationis figura, quarum omnium absurdissimum venire quidem tanquam ea hic de rebus cōsulturos quæ optima sint. nunc autem quādoquidem volunt eos audire qui sententiam dicunt, arbitri pulchre consilire posse. & rarsum honestum est, aut ipsos allurgentes sententiam dicere, aut dicentes audire quæcunque ex suffragiis tacere ipsi censuerint. Deliberatio igitur in genere sic est & præoccupationibus vitandum, & tumultibus occurrendum. In iudiciali autem præoccupationibus vitemur, quemadmodum etiam in prædictis. Occurremus autē tumultibus, si quidem in orationum principis fiat, hoc modo. Nonne igitur absurdum est cōgulatorum quidem iussisse duas orationes aduersariorum cuique reddi duas, vos autem iudices ex lege iudicare iure iurando adstricti, quod deinde ne vnam quidem orationem audire velle, & eam quidem orationem quæ tantum cō-

In iudiciali.

Illi vim habet, ut in ea audientia recitissime suis sententiam latant vos autem in his a deo negligentes esse, ut eum neque ipsa diffinitionum initia perturbantes, iam omnia accuratissime didicisse existimetis? & alio modo qui non absurdus est. Legum autorem quidem in parva sententia numero imperare reo ut sententiam dari: vos autem, igitur adeo

contra deus sentire, ut neque in simulatione reos respondentes audiat: & illi quidem ob maius reorum periculum hanc ipsis prærogatam atque privilegium in ferendis sententiis impartiri vos autem contra is qui vltro sine periculo accersitum veniunt, neque contra is qui etque pertinaces esse. eos vero qui cō metu periculoque tantis reos respondere clamoribus cōcurrere atque perterriti sunt. Si quid igitur in orationum initio turbæ fiat, hoc patitur etiam occurrendum. Sed si quidem in dictationis progressu dicentem turbaueris, si quidem pauci quidem adstant, erunt hi corripendi, dicentibusque ipsorum protecto esse iussus ut se se nunc ad audiendum p̄t̄er, ne aliis recte iudicandi impedimento sint cum vero audierint, ut tunc quicquid libuerit faciant. Sin multitudo omnis tumultuetur, nō ipsos iudices, sed ipsam te corripas oportet. nam si illis molestus fueris, iram in te contrahes, si te vero accideris, ac dixeris deliquisse, ut veniam cōsequi facile præstabis. Opus est etiam iudices deprecemur, ut nos dicentes benigne audiat, & quarum rerum etiam sententiam sunt latiti, iam perspicuam mentem ponant. Ut autem breuiter complectamur, talis summatum occutremus, vel sententias, vel commentationibus, esse demusque perturbantes aut illo aut legitimo, aut publico vi-

Aut honesto repugnare. ex hisce nanque maxima sit ut audito- res à tumultibus acquiescant.

Quod si
non
tuensarius
dicitur.

Quomodo igitur preoccupatio- nibus apud auditores utendum sit, & quo pacto turbis occurrē- dum, ex antedictis cognoscem⁹.

Quæ autem ab aduersarijs veri- similiter dici poterunt, rursus quomodo præuenienda sunt de- monstrabo. Fortesq; suam defle- bit inopiam, cuius non ego qui- dem, sed huius mos erit causa. Et rursus, Audio ipsum & hoc

Illudq; dicturum. In superiore ergo oratione, quæ aduersarij dicturi videantur, sic præoccu- pando & solacere & infirmare o- porteret, etenim tamen si firmissi- ma sunt quorum insinulamur, non itidem magna his qui iam antea audierint, videtur. Quod si secundæ in dicendo partes no- bis datæ fuerint, & aduersarij quæ dicturi sumus præoccupar- int, ea rursus contra anticipā- do, ita à nobis soluenda sunt.

Hic autem nedum multa de me mentitus apud vos fuerit, sed certe meas seles à me redargutū iri, meam orationem occupan- do calumniæ dedit, ne ea quam oranti sibi præstiteratis, in me audiendo attentione sitis, vel ne iple orationem habeam apud vos ob eam quā hic de me prius calumniam habuerit, sed plane puto oportere vos meam dictio- nem ex me ipso potius quā ex alio fieri animo meo esse, & si hoc ab eo sunt prius dicendam

simulata, quas non mediocres dixerim esse cōiecturas, cum ni- hil nunc sani dictitare. Vtitur au- tem & Euripides in Philo-ctete pulcherrime hac specie hoc mo- do. Dicemus ipsi, licet & hic no- stram putet iam perdidisse di- ctionem, suggerens iniuriam fec- cisse. Verum ex me meas res di- sce, se se pandet hic de se loquens. Quemadmodum igitur præoc- cupationibus & erga iudices, & erga aduersarios sit utendum, ex his sciemus.

De Postulatis. Cap. 19.

Postulata vero in orationi- bus sunt, quæ ab auditori- bus oratores postulant. ho- rum autem alia sunt iusta, alia vero iniusta. Iustum quidem postulatū est, per quod his quæ loquimur, attentionem præsta- ri, ac benigne audiri petimus. Iniustum vero quo secundum leges nos iuari, ac nihil præter leges in nos decerni, & calibus ignoscendam postulamus. Si qui- dem postulatū præter leges fuerit, iniustum, si vero secundū leges fuerit, iustum dicitur. Pos- tulata igitur sunt huiusmodi: ipsorum autem differentias di- uinamus, quo & iustū & inius- tum postulatū dignoscetes, non inepte his uti possimus, & ne nos aduersarij lateant, cum in iustum quicquam à iudicibus flagitant. Et de his quidem & ex antedictis scire poterimus.

Y ij De

Iteratio autem est brevis admonitio. Ea vero vitanda est tum circa partium tum circa totius orationis exitum. Itera binimus autem summam, vel rationando, vel interrogando, vel enumerando, vel eligendo. Ipsorum autem unamquodque quale sit demonstrabo. Ratio citari igitur est nonnulli modi. Anbigit a item ipse quidem quid hifecerint, nisi vos plane antea reliquissent: arguebantur autem aduersus hanc urbem nostram cum exercitu processisse: nihil vero eorum unquam quæ ipsepondissent, sustulerunt. Itaque ratio cinari est huiusmodi. Et ante rare autem tale est. Demonstrari autem ipsos qui priores se citatem soluere, qui primum nos sunt adorti, quo tempore aduersus lacedæmonios neque gerimus, quique maxime iudicare urbem nostram in prædam vertere, enumerare igitur est huiusmodi. Ex electione autem admonere est huiusmodi. Recordari oportet cōtingit nobis, ut possitæquam societatem cum usinimus, nihil unquam mali ab hostibus passi sumus. Nam cum sapenumero nobis auxilio venissent, lacedæmonios, qui nostram agrum deuiastarent, propullarunt: multas etiam pecunias etiam hoc tempore ad nos deterunt, ex electione igitur hoc modo admonerimus. Ex inter-

rogatione vero hoc modo. Libere iter autem ex illis quætere quid vobis pro contentis laudis soluant, neque etiam tunc, quæ se dicere audeat, quæ spequitur tam pecunia. Ex eligendo autem tamis acceptibile demonstratur. Neque dixerint eadem multa, nisi circa etiam publicæ etiam se, pro ut etiam minores impensas, quam reas, et omnes infamini pertulere, ex interrogaionibus igitur hoc patet tractabimus. Ex rationa vero quam tum simulandi, tum citi imitandi, et adulationem vocamus, et cum aliud dicimus, ex aliud dicere libemus. Et autem formaliter huiusmodi, ut in antedictis breuiter commemoratis perhibemus. Nequaquam vero dicere oportet, mea se tenet, ut inquam multa se huius facilius prædicant, mali plurimus erat, et in aduersum nos vero qui ab hostibus studinis carpinur, et in aduersum sepe iuerimus, et inuitamini minimi alerimus. Cum igitur aliquid simulamus omittere, eo quod breuiter dicimus, hoc patet admonemus. Res vero contrariis nominibus appellarentur. Et quidem probiviri malorum malorum, se non existerent, autem igitur plurimorum sumus huiusmodi auctores. Ex his igitur breuiter admonere iterati modis videtur, et circa singularum partium et circa totius orationis exitum.

A De Faciendis prolixitate ut orationis, breuitateque, ac earum medio.
Cap. 21.

VNde autem facere dicendum, & pro arbitrio orationis prolixitate utrum

dum sit, rursus exponemus. Hic igitur facere dicendi locus est, si quidem commentationes totas medias ve dixerimus: ita ut quod reliquum est, medium auditori ipsi comprehendat, quo locis & sententijs uti convenit.

B Opus est enim in totam orationem faciemus hanc dispartiamus, verbaque commutemus, neque eadem semper, in eademque sententiam frequentes afferamus: & loca patet nostra comis apparitoratio. Qui vero dicendi prolixitate uti voluerit, opus est rem diuidat, & quae qualibet in parte in totamque naturam aptant edoceat, eorumque usum omnem tum proprium tum communem, & ipsas causas enarrat. Quod si

C longiorem quoque voluerimus orationem efficere, pluribus nominibus uti longius utendum est: eritque singulis in orationis partibus iterandum, & iterationem ipsam paucis absolendum: in fine vero orationis haec omnia, de quibus sigillatim dixerat, coegetum potas, ac de rebus omnibus dicas convenit. Hoc igitur modo prolixiores reddi orationes poterunt. Qui autem dicendi voluerit breuitate uti, oportet totum negotium uno vo-

cabulo complectatur, & hoc maxime quod in ipsa re brevissimum insit. Opus est etiam paucis uti copulis, plurima vero coniungere: nominibus ita uti, ut una dictio duabus seruiat rebus: eritque frequens illa iteratio est partibus amouenda, & in orationum duntaxat finibus iterandum.

Hic hoc quidem modo breues poterimus orationes efficere. Quod si mediocritate uti in dicendo volueris, partium maximas deligens, de hisce verba facias oportet. Est etiam medijs utendum nominibus, quae scilicet neque longissima, neque brevissima, neque multa de aliqua una re sint, sed mediocria potius.

Oportet & epilogos ex intermedium partibus neque omnino auferri, neque ubi per rursus inseriri, sed quae maxime auditoribus nota esse volueris, in his maxime ad finem iterationibus uti convenit. Id autem igitur quandoque libuerit prolixitate uti in dicendo quibimus. Quod si

facilem volueris orationem scribere, per maxime tibi obsequandum est ut verborum mores hominibus similes queas reddere. Id autem efficies, si qui magni, qui curiosi, qui mediocres sunt mores, consideraris. De his igitur poteris hac via cognoscere. Vnem nam vero compositione iam declarabimus, est

enim etiam hoc apud
prime necessarium.

Rhetorica.

G De Nominum compositione.

Cap. 22.

Primum igitur figurarum nominum sunt tres, simplex, composita, & translata.

Eodem etiam modo positiones sunt tres: una quidem quæ in vocalem connexionibus terminat, & à vocali incipit, secunda vero quæ à muta incipiens, in mutâ desinit, tertia autem quæ mutas vocalibus iungit. Item ordines sunt quatuor, quorum unus similia nomina aut inuicem collocat, aut dispergit: alius vero quæ eisdem rationibus vitur, aut in vicem mutat: tertius vero qui vno multisve nominibus rem appellat: quartus autem ordo est, quo gesta negotia nominamus aut præterimus. Quo autem pacto pulcherrimæ orationis stilum texendum sit, nunc edocēbimus.

De filo Orationis texendo.

Cap. 23.

Primum quidem interpretationē ipsam in duas partes distribuere, deinde conuenit dilucide dicere. In duas vero partes interpretationem distribuimus huiusce modis. vno quod ipse potest & hoc & aliud, secundo quod hic quidem haud potest, alius autem potest, tertio quod hic & hoc & aliud potest, quarto quod neque ipse neque alius potest, quinto quod ipse quidem potest, alter vero non potest, sexto quod ipse quidem alterum potest, alius vero non potest alte-

rum. horum autem vñ quod ex huiusce periphrasi quod erum imple potest & hoc & aliud, huiusmodi est. Ego autem non harum duntaxat rerum author votis extinxi, ut & Iamotico, qui aduersus vos & et expeditio & ed & Iarus, impedim & notat. Quod vero me non potest, alter autem potest, tale est. Ipse quidem non potest, qui pro votis legatione surgatur, & vero qui Spartiatarum ciuitati amicus est, tacite apud eos quæ valens queat efficere. Quod hic autem potest & hoc & aliud, est huiusmodi. Non autem in istis sciam hic te robur primam & fortissimum præstat, & & & filijs ciuium cedit nemini. Quod autem neque ipse neque alius potest, tale est. Neque imple parua maritus nana hortes queat, neque alius quispiam ciuium expugnare. Quod vero ille potest, ipse autem nequit, est huiusmodi. Nempe hic corporis valet viribus, ego vero sum corpore imbecillus. Quod autem ipse aliud potest, ille vero non potest aliud, huiusmodi est equidem. Ipse qui clauo & gubernaculis præsum valeo, hic autem neque qui remo utat potest est. Figuras igitur interpretandi in duas partes facies, hoc modo: omnibus in rebus idem modus seruandus est. Quibus autem rebus dilucida tua reddatur oratio, id rursum est considerandum.

De

A De Oratione dilucida Cap. 24. τὴν ἀρθροῦσαν ἀδίδακτον. hic ipse D

Primum igitur quodcun-
que dixeris proprijs suisq;
nominib⁹ appella: & q^{uod}
quid ambiguum fuerit, euitato.
Caveas etiam oportet ne voca-
les deinceps ponas. Aduertendū
est præterea vt quos articulos
vocant, oportune & apte loces.
Item consideres opus est ne con-
fusa sit, neque perturbata nomi-
num compositio. talis enim ora-
tio & obicura est, & cognita dif-
ficilis. Coniunctionibus vero

B quascunque ante dixeris, conse-
quentes reddito copulas, coniu-
ctiones autem coniunctionibus
reddere ita fit: ego quidem ad
quid temporis dixerā, aſſu: tu
autem quando te venturum di-
xeras, non venisti. Item cum ea-
dem coniunctio conſequens sit,
tu etenim & illorum author ex-
stiti, & horum author ipse tu.

C De coniunctionibus igitur di-
ctum est, ex quibus licet & reli-
qua quæq; conſtitant. Ipa vero
nominum ſtructura neq; contu-
ſa neq; perturbata fieri debet, &
contuta quidem est huiusmodi,
ſicuti cū dixeris: Graue est hūc
verberibus afficere. nam obſcu-
rum eſſet qui eſſet cadens, q^{uod} ſi
ita dixeris, graue est hūc verbe-
ribus ab hoc affici, perſpicuam
reddes orationem. ſtruſurā igit
nominum confundere tale est.
Vt autē aduerſas quo pacto ar-
ticuli ſibi tempeſtine apteq; ad-
dantur, ex hiis tibi aliquidam
ſicet, οὗτος ο ἀρθροῦσας τοῦτο

homo hunc ipſum hominem in
iuria afficit, nunc enim interie-
cti articuli dilucidam faciunt di-
ctionem, exempli vero obſcurā
apud Græcos efficiunt. Contin-
git autem & aliquando contra-
rium. Quæ igitur in articulis ſer-
uari conuenit, huiusmodi ſunt.
Vocales autem iuxta inuicē po-
nendæ nō ſunt, niſi aut aliter ob-
ſcura reddatur oratio, aut repli-
catio quædam, aliave ſegregatio
ſiat. Ambigua vero ſugere ita q^{uod} **g**
himus, quædam nomina diuer-
ſis ſeruiunt reb⁹: ſicut ludus quē
ludimus, & ludus ſchola. oportet
autem in hūi nominibus
ſemper id complectamur, quod
propriū eſt ſignificatū, & diluci-
de q^{uod} idem in nominibus, ſi hæc
ſecerimus, loquentur ex ſuperio-
ribus vero præceptis in duas par-
tes interpretationes diſtribuem⁹.

De Contentionibus. Cap. 25.

DE contentionibus autē,
& comparibus, & ſimili-
ter cadentibus iam dice-
re aggrediamur. n. & his quoq;
nobis opus erit. Lit igitur contē-
tio quæ contrarium nomen ſi-
mul & vim oppoſitis rebus ha-
bet, aut horum alterū. Quæ igitur
contrarium nomen ſimul &
vim habet, hūi eē poterit. Nō
enim iuris eſt hunc meis rebus
uſurpando locupletari, me vero
meis priuatū rebus paupie ita
premi. Contentio vero nomini-
b⁹ ſolis erit hūi. det enim locu-

Gules ac felix pauperi & egeno. **V**i autem contentio hęc sit: Ego quidem hunc aduersa valetudine laborantem curavi, hic autē mihi maximorum author malorum exitit: nam hoc loco nō in neminibus, sed in ipsis rebus cōtrarietas est. Quę ergo & vi & nomine contentio fuerit, ea erit longe pulcherrima, reliquę vero contentionē duę sunt.

De Compari. Cap. 16.

H**C**ompar autem est, quando duę pares enunciantur clausulę. Pares autem esse poterunt multę etiam paruę clausulę paucis magnis, & pares magnitudine paribus numero. Figuram vero habet compar huiusmodi, aut propter pecuniarum inopiam, aut propter belli magnitudinem, hęc namq; clausulę neque similes neque contrarię, sed tamen inuicem pares sunt.

De similiter cadente. Cap. 17.

I**S**imiliter vero cadens est qđ compari quidem maior ē. non enim pares solum clausulas, verum & simile & similibus efficitur verbis. est autem huiusmodi, quantum te docet orationis imitatio, tantum adfit de lectionis machinatio. Maxime vero similes fieri oportet exitus dictionum. nōs namque vel in primis efficitur similiter cadēs. Similes autem dictiones sunt ex similibus verbis, in quib; p'uarimā uterā eadē sunt: sicuti mi-

hibus nullis videret, & viribus multis caret. quęq; vero extra artem posita sunt, ea vitro idipsum demonstrabunt. Sed de his hactenus satis. etenim iustum & honestum & vtile reliquaq; & ipsa quę sunt tenemus, & vnde his adhiamur, ex antedictis plane cognoscimus. Eodem autem modo quę sunt amplificationes extenuationesq; & ex quibus hęc loci deficiunt intelligimus, identidem vero & p'ocupationes, & postulara ab auditorib; & iterationes & facetas, & orationum prolixitates, & ipsarū interpretationis stracturam omnem scim; quas ob res communem omnium specterim vim atq; differentiam, ipsarūq; vltimū omnem si ex antedictis tenuerim; aut refecerim; facile nos metipso; qui his omnibus p'ceptis p'ceptis exercitati abundemus, & adiuturi ex ipsis p'uarimum tam dicendo tam scribendo consequamur. Igitur p'cepta cautarum hoc p'cepto accaratissime per partes distribuens. **Vt autem pro vnaquaq; specie ad humani corporis effigiem verba locari conueniat, & quę sint circa orationis partes obseruanda, & quomodo hinc partibus sit utendum, rursus ostendam.** De exortatione igitur dicendum est prius, ea vero septem speciebus cōmunia sunt, & oībus in negociis congrue dici poterūt.

A De exordiis in deliberatione causarum
genere. Cap. 28.

Exordium est (ut compedio
dixerim, oratio quæ tam quæ
rebus his de quibus reliqua
futura est dictio, summam ex-
positis, auditorum animos ad at-
tentionem idonee, & quo ad fieri
dicendo posui, ad benevolentiam
nobis comparat. hæc. n. per exor-
dium præstari cõuenit. Quò au-
tẽ eo utamur, primũ quidẽ de-
liberatio in genere, & in suadẽ-
di specie ostendã. Cũ rem igitur
B auditoribus proponere, ac liqui-
dam facere voluerimus, fieri po-
terit hoc modo. Surrexi, ut quo
pactò pro Syracæ anis belladũ
sit consulam, ut hoc modo. Sur-
rexi, ut quid sentiam dicam, qui
non deceat nos Syracusanis au-
xilium ferre. Hoc igitur modo
summam rem exponem. Qui
vero ad attentionem exhortemur,
scire ex hisce poterim, si nos ip-
si animaduertimus quibus, &
verbis & reb⁹ ad audiendam sen-
tentiam attentum sumus. Nempe
his sum⁹ attenti, cum de magnis
C vel terribilibus vel ad nos perti-
nentibus reb⁹ consultamus, aut
cum orantes ipsi demonstratur-
es se dixerint iusta illa esse &
honestã & vtilia & iacta & ve-
ra, ad quæ nos gerenda exhorti-
tur, aut cũ nos rogauerint te attẽ-
te audiam. Quomodò igitur
ipsi alius solem⁹, ita & nos, si
quæ ex præmissis commodissi-
ma in præsentem rem fuerint de-
legerim⁹, eaq⁹ auditoribus per-

spicua reddiderim⁹, eos nobis at-
tentos faciem⁹. Ad attentionem
igitur ex his auditores exhorta-
mur. Benevolentiam vero com-
parabim⁹, si cõsiderauerim⁹ pri-
mum quò si nos animo ipsi sint,
beneuolentia an infestis, aut neq⁹
bono neq⁹ malo. Si beneuoli ex-
go fuerint, de beneuolentia dice-
re superuacaneum cedat. Verum
si omnino id facere voluerimus
oportet paucis cũ dissimulatio-
ne quadam id fieri, hoc modo.
Quanta sit mea in hanc urbem
beneuolentia, ut quæ sæpenum-
ro suasu meo quæ factu essent v-
tilia ge sentis, & qua me præte-
rea ad cõia cõmoda p̄beo iusti-
tia, quippe qui publicarum ma-
gis q̄ priuatarum mihi rerũ ha-
bendam rationem cõsuerim, ne-
quaquam à me dici op⁹ existi-
mo. hoc. n. vobis perspicuum ẽ
& cognitum. veram q̄ & nunc,
si fidem adhibere mihi volueri-
tis, consuletis in rem pulcherri-
me, hac de re ut vos edoceam da-
bo operã. Hoc igitur modo eos
qui bono sunt in nos animo, in
consultationibus beneuolentia
admonemus. si vero audito-
res neq⁹ nobis fidei sunt, neq⁹ be-
neuoli, dicendũ est & iustũ esse,
& conducibile, eos his ciuib⁹ be-
neuolos fieri, qui nullum suũ de-
derunt experimentum. deinde
oportet laude auditores demul-
cere, quia iuste & grauius quæ di-
cuntur iudicare consueuerint. nẽ
& extenuationes afferendꝫ. sicut
ut si dicatur, Surrexi non tam vl-
la ci

Beneuolentia.

Docilitas

Artit. o.

Rhetorica

Gra dicendi vi elegantiae confis-
lit, quæ existimas ea a me narrari,
quæ ad cōmunem vtilitatem cō-
modumque accedant. Cui igitur
auditores neque a nobis alieni, ne-
que beneuoli nobis sunt, ex hu-
iusmodi rebus beneuolentia cap-
tabitur. Sin autē calūnię obno-
xi apud auditores fuerint, neces-
se est aut ipsos in sese, aut res de
quibus dicunt, aut ipsam demū
orationem calumnias cōtinere.

Hæ autē calumniæ aut ex præsen-
ti aut ex præterito tempore tra-
huntur. Ex præterito quidē te-
pore, si qua improbitatis suspici-
o de aliquo habeatur, primū
in auditores pōccatione vien-
dum est, atque dicendum ita. Neque
ipse quidem ignotum me apud
vos calumnia affectum esse, sed
omnem ego de me insinuationem
falsam esse demonstrabo.

Postea summam enumerando
in exordijs dicendum erit, si quid
in re tuā orone cōplecti queas,
& aut vituperanda iudicia, ne-
cessaria est siue publice, siue pri-
uatim calumnia de quopiam ta-
cta sit, vel esse vel fore iudiciū,
vel nolle accusatores iudiciū su-
mere: eritque dicendum ut iudica-
tū inutile fuerit, quodque inimice
nobis homines nocuerint: aut si
minus hoc verissime vitium fue-
rit, dicendum erit satis id esse de-
bere, quod minus tunc ex lentē-
tia nobis cesserit: inultum autē
esse, cū res iudicari iam fuerint,
rursum eadē calumniari. Si ve-
ro celebre sit iudiciū futurū,

te paratum plane dicto, qui ad
insinuationes in hoc ipso pulcher-
rimo consensu respondeas, & si
quid aduersus Rem pub. per in-
iuriam patrauisse demonstreris,
te morte multatum iri. Sin autē
accusatores minus in causa per-
sistant, eadem oportet ut conie-
ctura, quoniam falsam de no-
bis calumniam detulissent, de-
sistunt cauta. non enim consensa-
neum videbitur nolle eos iudi-
cium capere, qui veram accusa-
tionem detulerint. Visque vero
in calumnias acerrime est inue-
hendū, dicendūque quā trux
& cōmunis & multorum malo-
rum causa. Ostendatur quo-
que oportet permultos iam in-
iuste per calumniam perisse.
Item monendum, stultum esse,
eos qui de re publica consultant,
non quæ ab omnibus dicuntur
audire: & quod vtile sit animo
volutare, ad aliquorum inhaui-
tionibus commoueri. Con-
mor elacias aut atque pollicearis
oportet, ea te de quib⁹ cōsultare
tis pollicetur, ex iusta, & vtilia, &
honestis demonstraturam. Hos
igitur, quorum ex præterito tē-
pore calumnia delata sit, conue-
nit hoc pacto insinuationes in
consultationibus soluere, ex præ-
senti vero tempore oratoribus ca-
lumnia solet atterre prius, qui-
dem etas ipsa, nam siue omnino
iuuenis siue senior concionatur,
auditores moleste ferunt. Hinc
enim nondum incipere, illi vero
iam quiescere decorum esse pu-
tant.

- A** tant. Deinde si crebro orationē habere cōsueuerit. hic.n. importunus videtur esse. Et si nunquā antea orationem habuerit. nam & hic alicuius priuati commodi gratia præter consuetudinē videtur concionari. Ex præsentigitur tempore huiusmodi poterunt in illum insimulationes fieri, qui apud cōcionem orauerit: sed causa de ijs afferatur necesse est. **A** iuniore quidem ex consultanti inopia & ex eo quod iū esse possimum videtur: quem admodū si dixerō de ludicrolāpadarchia, & de gymnasiis, vel de armis, aut de equis, aut de re bellica. horum.n. non minima pars aduget iuuent. Dicendum est aut, q̄ ramentū nondum iuuenos periculi prudens esse pōt, verum natura & diligentia quadam certe potest. Attendendum est et qui aliquid imprudenter gesserit, aduersā eam sibi priuatim dari: assecuto vero cōmunem esse utilitatem cū reliquis.
- C** Iuuenis igitur ex ijs atq̄ similibus, argumentabitur. Senior autem a gumentabit & ab inopia cōsultationum, & a tacitate sua, præterea & a magnitudine & nouitate periculorum, & ab alijs huiusmodi rebus. Crebro autem dictionem habere consuetus, ab experientia argumentabitur, & ab eo quod turpe sit non eum sententiam nunc dicere, qui antea consueuerit. Non autem consuetus argumentabitur, tum à periculorum ma-
- gnitudine, tum ab eo quod necesse omnino sit eum qui ciuitatis est particeps, de ijs quæ in præsentia aguntur, sententiam dicere. Hæc igitur insimulationes quæ in concionib⁹ circa hominem fiunt, hoc pacto resellere studebimus. Fiunt autem circa rem, cum quis nihil neque ijs à quibus nulla simus iniuria lacerasti, neque ijs qui fortiores potentioresq̄ sunt, pernosceundum esse consultat, aut pacem turpem fieri persuadet, aut circa Deorum immortalium sacrificia quàm minimos effici sumptus mouet, aut huiusmodi quicquam narrat. Oportet autem in huiusmodi rebus præocupatione prius ad audientes vii, quarum causam aut in necessitatē, aut in fortunā, aut in tēpora, aut in aliquod commodum referamus, dicamusq̄ non consultantibus quidem eam sed rebus potius huiusmodi causam adscribendam. Hoc igitur modo eas quæ circa rem sunt insimulationes à consultantibus remouebimus. Oratio vero ipsa in concionibus solet insulari, cum aut prolixè, aut nimis præcè, aut minus probabiliter dicatur. Et si quidem longa tacet, in rerum multitudinem causa est referenda, sin præca sit, doceatur oportet nunc ipsam tempestiuam esse. Sin autē minus p̄babilis sit, pollicearis oportet eā te verā in dicendi progressu demonstrari. Consultationes igitur ex ijs rebus
- princi-

Rhetorica

G principio constituemus. Quod ve-
ro utamur ordine, animaduerti
conuenit. Si quidem nulla pro-
fus insinulatio sit neque ob sine
que orationi, neque ipsi rei, a pro-
positione continuo est inchoan-
dum. A triente autem que dicunt, hu-
manis audire ad postremum ex-
hortabimur. Sin vero aliqua su-
perioribus quam diximus in-
finis, bene praeterit postea, in-
cipiat auditorum opinionem co-
rum quorum insinulati fuerimus,
& responsiones & causas breui-
ter in medium differentes, ita, p-
perueniunt ex auditores ad atten-
tionem exhortabimur. Exordia
quidem in consultationibus hoc
modo sunt constituenda.

De Narratione in eodem genere.
Cap. 29.

Possit ea vero necesse est aut
re gestas à nobis renūciatio-
nem referre, aut res presen-
tes ad id locum expugnatumque re-
tineantur, iam predicti. Cum igitur
de legatione sit nobis renun-
tiatio, dum ea, quæ de ea fuerint,
deinde ad rem se poterit, quo pri-
us in qua in grauius meo se
se ferat, hæc enim renūciatio solum
erit, quæ sit ratæ et signata
incider. Deinde si quidem nobis
ex sententia minus res contige-
rit, si illam in eadem re, sed
sed alia quadam causa accidisse
auditores existiment. Sin vero
ex sententia contigerit, non casu
aliquo sed nostra digne ex-
-

[illegible]

A incept ordinemus. Dilucide igitur exponemus, si hæc diligenter obseruauerimus. Breuiter vero narrare poterimus, si tum ex negotijs, tum ex nominibus ea remouerimus, quæ non sint dictu necessarii, & ea obsecrantes emur, si ne quibus obuia reddere uoluerimus. Et breuiter quidem hoc modo exponemus. Irregulariter autem à nobis narrabitur, si ad ea negotia quæ minus ueridimilia videntur, causas attulerimus, quibus illa non absurde gesta videantur. si qua vero omnino incredibilia contigerint, ea relinquamus necesse est. Sin autem necessaria sunt quæ dicantur, ea te scire ostendas oportet, sed ad cōsultationis partem, quia cum illa implicata sint, dicenda referuare, orationisque progressu id te uerum demonstraturum polliceri, ea usus arguit, quod prius ab te dicta tuerint, ea prius uera iustis demonstrare, quæ aliud huiusmodi quicquā ueris. Et hoc quidē modo his quæ minus ueridimilia sunt medemur.

C Ut autem luminatim una omnia cōplectamur, & resuscitando, & exponendo, & prædicando, ex his omnibus quæ ante diximus dilucidas breues, & probabiles narrationes faciemus.

De ordine Narrationum. Cap. 30.

Eas autem tripliciter ordinabimus. Nam si quidem ea, de quibus dicimus, pauca sint auditoribus cognita, exordium tunc coniungemus, ne pars hæc reparatum posita bre-

uis admodum fiat. Cū uero negotia & permuta & inuenta sint, ad unumquodque cōiungas narrationes faciemus, easque iustas & uiles & honestas ostendemus: quò non modo in narrandis rebus occupati simpliciter & non uarietate quadā insignē orationē faciamus, uerum & auditorum animos capiamus, sin autem negotia mediocria, & minime nota sint, opus est uel renunciationem uel expositionem uel prædicationem in exordio uno & eodem quasi corpore collocemus. Hoc autem faciemus, si à rerum initio ad extremum usque narrando prosequamur, & nihil aliud complectamur, sed ipsa negotia expedite declaremus. Quemadmodum igitur in exordio narrationes ordinandæ sunt, ita scire poterimus.

De Confirmatione. Cap. 31.

Dinceps autem cōfirmatio sequatur necesse est, quam prænarrata negotia ex probationibus & iustis & uilibus, sicuti nos demonstratos polliciti sumus, confirmabimus. Cū igitur coniunctas narrationes facere oportet, probationes in consultationibus quæ cōmodissime dicuntur à rerum consuetudine, ab exemplo, à cōmemoratione, & ab ea, quæ de oratore sit apud omnes opinio. Utendum est etiam & si qua ex alijs probationum partibus incident, ea uero sic sunt collocandæ. Primum quidem dicentis opinio, si id minus poterimus, relictis cō-

sequi-

Rhetorica

Gentitudines ordinabimus demō-
strabimusq; & hæc quæ dici-
mus, vel & his similia hoc mo-
do fieri cōsueſſe. deinde vero exē-
pla adteremus & ſi qua eſt cum
his quæ à nobis dicunt ſimilitu-
dinē adducem⁹. ea autē exempla
capiamus oportet, q̄ tum rei cō-
gruant, tū ipſis auditoribus vel
loco, vel tempore ſint proxima.
ſi autē ſecus ſit, debem⁹ ex alijs,
q̄ maxima & notiſſima ſint acci-
pere. poſt hæc vero ſententijs vi-
Idem dic. Oportet autē eas partes,
quib⁹ probabilia & exēpla tra-
ctata fuerint, in ſine cōmentatio-
nibus & ſententijs terminemus.
Et probationes qdē hoc mō ad
negotionū confirmationē addu-
cemus. ſi vero narratis reb⁹ cō-
tinuo ſit fides adhibita, probatio-
nes ipſas relinquemus, & à iuſti
& legitimi & vtilis & honeſti
& iucundi & facilis & poſſibilis
& neceſſarij partibus antedicta
regula cōfirmabimus. Et ſiqui-
dem tam q̄ in eſt, id primum col-
Ilocabim⁹ & per hoc, perq; huic
ſimile, & per cōtrariū, & per iu-
dicatum iuſtū enarrabimus, &
ſimilia his iuſtis de quib⁹ loque-
ris, exēpla ſūt afferēda. habebis
autē per multa exēpla tū ex his q̄
privatū apud ſingulos iuſta exi-
ſtimarē, tū ē ex his q̄ in ipſa vr-
be vbi orationem habes, tum de
mū ex his q̄ in alijs vrbibus iu-
ſta duci ſolent. Cū vero hæc oīa
hoc mō percurrentes narraueri-
mus, in ipſiusq; iuſti ſine ſenten-
tias cōmētationesq; moderatas

& ſibi inuicem diſſimiles attule-
Rrimus, ſi quidē ea pars longa ſit,
ei⁹q; meminiffe voluerimus,
paucis iterabimus: ſin autem
mediocriſ ſit, cōmemoreturq;
tunc vbi eam finierimus, aliam
quoq; partē adiungemus. eſt au-
tē id h̄mōi. Quod iuſtū quidem
ē auxiliū nos ferre Syracuſanis,
ſatis ex ijs q̄ dicta ſunt demōſtra-
tū exiſtimo: q̄ autē ē id nobis cō-
ductū ſit, enitar edocere. Et cū
rurſus eodē mō vnde iuſto ſacti-
tarias vtile peregrineris, & ex-
Ltrema partē vel breuiter iteran-
do, vel finiēdo abſolueris, itidē
aliam partem, quæcunq; tibi in
manu fuerit, adūge. id ē igitur
mō a tam aliā partem addere, &
orationē cōtexere opus eſt. Cū
hæc vero omnia profectus fue-
ris, quibus ea quoq; perſuades, cō-
firmare quæq; oportet in his de
omnibus ſummatim cum com-
mentationibus & ſententijs co-
loribusq; demonſtres non ea eſſe
turpe & inuolu & perniciōſū &
Mturpe & triſte admodum fore: con-
tra vero ſummatim addendum
eſt, & iuſtam & vtile & honoriū
voluptuoſamq; futurum. ſi hæc
ad quæ eos exhortaris eſſe cecit.
Vbi vero iam tatis abunde q̄ ten-
tentiarum grauitate vſus fueris,
quæ perſuades, conclufione ter-
minabis, & hoc quidem modo
quæ propoſita fuerint, confirma-
bimus. Poſt hanc autem partem
de præoccupatione dice-
re aggredie-
mur.

A De preoccupacione. Cap. 32.

Est autē preoccupatio, eorū locorū, qui cōtra tuam dīctationē haberi possent, preoccupans reprehensio. Oportet autē quā ab aduersariis dūr extenuare, tua vero amplificare, veluti superius in amplificandi tractatu audieras. Opus est et cōterras vnum vni, cū tuum. famulus sit: & plura pluribus, & vnum multis, & multa vni, sic fm oēm speciem varietate debemus vti, nostra quidē augendo, aduersariorum autē intinendo atq; deprimendo. Et hoc quidē modo preoccupacionib⁹ vtetur. hęc autē vbi fuerimus psecuti, iterationibus exitū terminabim⁹, coloresq; antedictos rōnationis, vel enumerationis, aut electionis, aut interrogationis, aut ironiæ assumemus.

De Suadendo, Dissuadendiq; forma.
Cap. 33.

Quod si ad ferendū aliquibus auxiliū suaserimus, siue priuatis hominibus, siue vrbibus, paucis dicere conueniet, & si quā his in auditores siue amicitia, siue grā siue misericordia praecefferit, in mediū referre cōgruum erit. maxime enim omnes his auxilio esse volūt, q̄ tali aſo in eos fuerint: diligunt enim eos, ā quibus vel ab ipsis vel ipſorum amicis aliquid beneficii siue ipsi, siue alij qui eis curę sunt, vel opportune suscepisse, vel suscipere, vel susce-

ptum ire crediderint. his autē habēt gratias, qui siue ipsi siue ipsorum amici, aut in eos aut in eorum necessarios boni quippiā opportune, vel contulisse, vel cōferre, collaturus putētur. Si horū igitur aliquid vnum incidat, id breuiter doceamus, & ad misericordiā redigamus oportet. Id autē affatim facere poterim⁹, si cognouerim⁹ solere omnes in eos misericordia moueri, quos familiari erga se animo esse opinent, aut idignos calamitate suspicant. Hęc autē in his esse ostēdes, quos misericordia dignos velis demonstrare: estq; demonstrādū eos inq; paucos, vel paucos, vel passuros, vbi min⁹ his auxilio auditores fuerit. Sin vero hec in illis nō sunt, demonstrabis eos osum bonorum lopes esse, quorum ceteri omnes aut plurimi sint participes, quāq; nihil vnq; boni vel nacti fuerint, vel nanciscantur, nacturiue sint, nisi auditores hoc tempore ad misericordiam moueantur. Ex his igitur auditores ad misericordiam inducimus. Dissuadere autē ex contrariis locis poterimus, eodem modo exordiemur, & narrabimus, & probationibus vtetur, auditoribusq; ostendem⁹, q̄ facere aggrediuntur, esse & præter leges, & iniusta, & pernicioſa, & turpia, & turpia, & turpia, & turpia, et diſticiha, ac minime necessaria. In dissuadēdo vero idē dispōnis modus seruabitur, q̄ et in suadendo, quā ob rem qui vltro

Dissuade
mus.

tra

Gro dissuadent, disponente ita poterunt. Qui vero aliorum suasio-
nibus contradicere voluerint, pri-
mi quidem ea in exordio propo-
nere debeant, quibus sint contra-
dicturi in reliquis vero singula-
tim est exordie dum potest singula
vero prædictorum exordia est
semper unumquodque propositum ma-
xime demonsttrandam minime
cum ea esse ad quæ aduversarius
exhortetur, ne quælibet nequeque
his sequuntur. hoc autem facies ut
offendas, vel iniusta esse quæ ille nar-
rat, vel inutilia, vel his similia,
aut nullis contraria, aut inutilibus,
aut his quæ talia esse iudicatur.
eodem quoque modo & cetera quæ si-
ciderint, tractare de sebis. Opti-
mum igitur dissuadendi modus
hinc est. Quod si mirus hoc facere
recomode poteris, ex eo quod
reloqueri genere duntaxat oia
doposueris. vel quidem aduersa
molestum in eis acciderit, talia vel
turpe esse, vel inutile, vel duntaxat
le vel impossibile, vel aliud quid-
vis maior emere demonstrare:
Iam tunc aduversarius esse ostende-
rit, nullum ipse, & si quid aliud
oppositum ad id habueris, de
molestum. tua præterea augen-
do, ex aduersum deprimendo fa-
cies, quæ admodum in suadendi
bus diuisa est. Necesse eodem quoque
modo remitti & comitantem ex
ante re, præceptum ut esquirete-
lere, ac breuiter ad exitum itera-
re. Si rursus quoque in laudibus
ostenderi dicit, aut eos quibus
auxilium ferendam suademus,

horum amicos esse, quod ad id fa-
ciendum exhortamur, aut hoc gra-
tias his debent qui deprecantur:
quibus vero auxilium ferre dis-
suademus, eos vel ira, vel inimi-
dia, vel odio dignos ostendimus.
In odium quidem adducemus, si
ab illis aut ipsos audientes, iudi-
torumque amicos aut alios qui his
cura sunt, nulli quippiam inopi-
pilos demonstrabimus. In iram
autem rapiemus, si vel audientes, ip-
sos, vel ipsorum amicos, vel alios
qui his sunt cari, indigne negle-
ctos inuiriue aut alios ostendemus.
In inuidiam vero contrahemus, si
summatim indigne fortunatos
extremos, aut esse, aut fore, vel si
nihilis vique bonis tantum inopes,
aut esse aut futuros, vel si nulli
malorum quippiam pilos, aut
pati, aut patiuros demonstribimus.
In odium igitur & odium atque
iram hoc modo concitabimus be-
nevolentia vero & gratia & mi-
sericordia ex his poterimus con-
parare, si iustitiam habuerint.
Has autem ex antecedentibus ostende-
re ordinareque poterimus. Species
igitur suadendi ex quibus ipse, &
& ex quibus colligit, ex quo ea vte-
duntur, ex his loquendo cognoscimus.

De orationis primis in demonstratione
genere. Cap. 14.

Riram autem suadendi virtu-
perandam, si eadem demon-
ceps consideremus. Cum
in hoc, ne ex ordine viderimus,
propositione primum ordina-
mus, nisi mutationemque ditioni-
mus, tandem atque in laudendo. Ad
attenu-

Cui exclaris maioribus nati es-
sent, legentes extimile a Idesq;
q; de huius nunc & non de pro-
genitorū præconijs agatur. I-
dem autē modo in vita peccatio-
nibus origo generis i improbos
maiores referenda est. Et ita lau-
dando ac vituperando quæ ad ge-
nus pertinent, ordinabimus. Et
si quid inde quo loq; sumus, præ-
clarum fortui a concesserit, hoc
duntaxat tuebimur, vt ea q; gra-
ti conueniunt et arremus, & id
quide laud proxie: pueri nūq;
H tā tuo ingenio q; eorum quip is
præstauerit, diu gentis, honesti,
pudici quant. Quare breuis de
his est habenda oratio. Cū hanc
aut modū percurreris, habita ad
posterū cōmentatione atq; li-
ta, debes hanc parte in adiectis
statē terminare. I propensione
deinde la-
tia, aut ei qui addat,
res gestas, aut mores, aut studia
amplificabis quemadmodū ab
initio in demorstratione genere
prius dixim⁹. I xponesq; ab ha-
ius que ipse laudas, cū eile h-
aritate, aut per huc, aut per itu-
dium aut ex hoc aut huius gra-
tia, tū hoc tū illud præclarū fac-
tus gestū tuū, v; ppter ex q; ge-
rorū quinquauerit, & gara faci-
nora co-
igendo conderet, & ha-
tas lo-
ge q; in non esse oten se
re illorū quide q; tam ma-
hūus aut o-
tu la-
da-
q; maxi-
na-
lent enarran-
lo. Con-
uerit
antē ex q; apud alios res n'altres
parū pro dignitate collatæ fue-
runt, eas abs te dicendo itide ma-

[illegible]

Que
de vi
paine
e offe
de.

A in eum utamur cautilis quæ car-
pimus, sed ipsius duntaxat vitia
enarremus. Sermones enim lon-
ge magis quàm ioculæ oblar-
gationes atque cailla & audito-
ribus persuadent, & clementia
quos vituperamus attrahunt. Nā
huiusmodi quidē sales ad idē,
vel ad substantiam referuntur.
Sermones vero sunt ingeniorū,
morumq; veluti imagines. Ca-
uendum est etiam ne res turpes
nominibus appelles turpibus.

B Id enim adfert gravitati calum-
niam. Sed quæ naturæ modi vult,
tanquam per ænigmati gemitu-
bimus, & aliarum rerum nomi-
nibus rem ipsam manifestabi-
mus. Debemus autem in vitupe-
rationibus ita tractari, & in his ad-
uersariam deridere, quibus ille
maxime exultat; & privatim quæ
dem paucis præsentibus eum
dignæ erant. In vulgus autē &
multitudinem cōmunes maxi-
me vituperationes maledicere.
Vituperationes vero eodem mo-
do poterimus, quo etiam & præ-
conia & augere & extenuare.
Itaque harum specierum ex his
superius dicta sunt, vitam omne
intelligemus.

*Accusationis Questionisq; præcepta: quæ
iudiciale genus spectant.
Cap. 35.*

R Eliquum est ut accusan-
di quærendiq; præcepta
peragamus, quæ rursus
quemadmodum in iudicali ge-

nere dictum est cōponemus, or-
dinabimus, percurremus. Pri-
mum igitur in exordijs rem, de
qua fit accusatio vel defensio, præ-
ponemus, ut etiam in alijs præ-
missis speciebus. Ad attentionē
autem ab eodem locis exhorta-
himur, quos in suadendo dilua-
dendoq; docuimus. Item etiam
de benevolentia idē quoq; mo-
dus seruandas erit, qui in delibe-
ratio genere præmissus est. Nā
is cui auditores benevoli sūt ex
præterito aut præsentis tempore,
& is, ne calumnia alicuius sit, ad
eos irritadus vel in se, vel in rem
ipsam, vel in orationem, bene-
volentiam captabit eodem mo-
do, ut illic docuimus. Is vero,
in quem neque benevoli audi-
tores, neque infensi fuerint, be-
nevolentiam captare poterit ex
præterito præsentis tempore,
vel per se ipsum, vel per rem,
vel per orationem. Ille autem,
qui apud auditores calumnia
obnoxius factus fuerit, partim
mixtum partim privatim bene-
volentiam captabit. Hic igitur
modus erit, per quem bene-
volentia comparabitur. Enim-
vero hi aduersus quos neque
bono neque malo animo audi-
tores fuerint, paucis sunt lau-
dandi, & aduersus vituperan-
di. Oportet autem eos ab his
laudare quæ videntur maxime
auditorum interesse: (dico au-
tem ciuitatis studiosum, ami-
corum obseruatorum, pietatum,
misericordem, & similia) ad-
uersarios

Rhetorica

Cuersarios autem ab his vituperare,
quibus adductores ad iram irritantur. Igitur autem sunt ciuitatis inimici amiconum hominum, ingrati, immittis, & huiusmodi.
Opus est et laude iudices delectare spiritum radices gratiasque dant.
Adversariorum propterea delectas,
licubi nisi timores existerint sine
ue ad deducendum, tunc ad agendum,
seu ad aliquid quicquam quod in
disceptatione eretur, erunt oratione
complectendi, & nullum propterea,
& legem, & me, & quod
deumque legem, & me, & quod

I Cum iudices igitur neque bono neque malo animo in eos fuerint, et res bene volentiam captabuntur. Si quis vero in calumnia sit, idque ex praeterito tempore et circa creationem scire ex antedictis poterimus, quo pacio talia malitiae solvere oporteat. Quod si ex praesenti tempore calumnia fuerit, et eccle sit circa ipsum hominem calumniatus aut ineptus praesenti controverſis, aut si criminatus subcontrarius aut si pro ceteris calumniam obnoxius videat. Ineptus quidem fuerit, si aut maior aut minor pro alio dixerit. Subcontrarius vero ceteris, si quis robustus imbecillum verberatus accuset, aut si quis contumeliosus contumeliam temperante stimulet, aut si quis admodum pauperem diutissimum pecuniarum apens in iudicium deoacet, itaque hinc homines subcontrarii criminibus sunt. Pro contello autem erit, si quis fortis robustusque existens, ab in-

[illegible]

A ter fueris, aut ob vitiatatē publicam, aut quia is cui patronus venis, & ab omnibus est desertus, & iniuria premitur. Quod si crimini pro confesso obnoxius, vel sub iuramentis accusationi effici videatur: cum præoccupatione vitendum est, tum etiam dicendum ut neq; iustum, neq; legitimum, neq; utile sit ex opinione ac suspicione ferre prius sententiam, prestetur audita. Quæ ergitur circa ipsum hominem sunt, hoc pacto in simulationes diluamus. **E**as vero quæ circa rē sūt, ira repellam⁹. Causam in aduersarium reſiciemus, vel si maledictum ei crimini demus, vel si iniuriam aut cupiditatem, aut perniciem aut iram præcedam⁹, q; nullo alio modo ius consequi possit. Et si narratio generalis in iuris apud iudices ita diluamus, cōmunes vero omnibus speciebus solvere poterimus, quemadmodum in superioribus dictum est. Exordia vero in genere iudiciali eodem modo collocabim⁹, sicuti ē in deliberatio. Eadem etiam ratione narrationes exordio coniungemus, quas vel particularium prædiles et veritatesq; ostēdemus: aut ipsas separatim tanquam in vnum corpus ordinabimus. Deinde vero erit confirmatio, quam, si quidem rebus ipsi aduersarij cōtradixerint, ex probationibus: sin autem cōsentiant, ex iuris & veritatis & his similibus confirmare debemus. Collocanda sunt ex probatio-

bus primum quidē testimonia, **D** & si quæ nobis ex quaestionibus cōtellationes fuerint. Idemum vero si nullo modo verisimilia fuerint, sententia ex commentationib⁹: sin autem non omnino verisimilia, probabilia, demum exemplis, ex consuetudinibus, & legibus, & argumentis, demum vero cōmentationibus & sententiis cōfirmare debemus. q; si verisimilia fuerint, probationes quidem omittamus, iustis aut quemadmodū in antedictis utemur. Et hoc quidem modo cōfirmabim⁹. **E** Post cōfirmationem autē ubi ea quæ in aduersarios tant collocauerimus, occupabimus eas res quas verisimile fuerit aduersarios dicturos. & si quidem aduersarij rē negarint, probationes illas à nobis dictas amplissimabimus: quas vero illi dicturi sunt, reprehēdemus, & extenuabimus. **Q**uod si vero latantur & legittima & iusta esse q; sū scriptas leges à nobis inductas ostēderimus, enīcēdū est ut his simul leges, quas ex veritate & honestate & conducibiles vniuersæ Reip. plures iudicarint, tales ēt eas cōstēdamus. quas aut aduersarij induxerūt, eas cōtra habere, demorremus. **Q**uod si minus cōmode hæc dici quiverint, iudices cōmonefaciendi sunt, eos nō de re, sed de re iudicata quod iurati sūt sū leges latas sententiā latūre, & doceas haud hoc tempore decere leges, sed in cōsuetis diebus eas ferre, sed si cō-

Quo pacto vitandum legibus.

Narratio
aca.

Cōfirma
tio.

Rhetoricā

G tingerit rem his legibus agitari q̄ iniqua esse videantur, dicendum erit non legem rem huiusmodi, verum iniquitatem esse: cū lex quidem ad utilitatē feratur, hæc autem afferat ciuitati perniciē. Dicendum etiam erit haud contra leges facturos, si hanc legi cōtrariam sententiam tulerint, sed leges potius laturus, ne sit improbis iniquisq̄ decretis vtrūq̄. Oportet autē ad id collectionem afferre, q̄ nulla lex prohibet Rei pub. benefacere, sed improbas leges autoritate priuare, aliud nihil eē, q̄ ciuitatē beneficio donare. Quascunq̄ igitur ex his legibus, quæ nul. ambiguitatē continent, habuerimus ex talib⁹ proueniētes ab i. de contradicere poterim⁹. De ambiguis vero legibus iudices ita inferunt vt tibi expedit, oportet hæc demonstrare, q̄ si iudex dicat quæ admodum aduersam, condēnandus est, legumlatorē nō hoc sensisse quod ab illo dī, quodq̄ conducit ipsis iudicibus legem ita dicere. Veni si nullo mō possis in contrariā sententiam commutare, ostende aliud nihil posse contrariam lege dicere, atq̄ ipse dicas. Et quo quidem pacto oporteat vti legibus, ex his quæ diximus ab i. habis. Summatim vero si peccasse omnino taceantur & exultent & legitimi partibus defensionē parant, ex his ea sunt contutatione proueniēda, quæ dictum illi videatur, sin autē peccasse taceantur, & tibi in

ignosci postularit, sic talia oportet contutare. Primū quidē dicendum erit deterioris esse moris, q̄ iudicet. Et tamen in imprudētiā reſciunt, cū se defensionē intuentur, pr. inde si hanc ignoscitis, alios nō sēs implēas atq̄ peccatis libet ibi tū. Dic ēt & illud, si eos qui peccasse cōfiteantur, adf. iudicis, quo pacto iudicantes condēnabunt⁹? Dicendum ēt erit, etiam imprudenter errant, non tñ deest mē ob hanc imprudētiā delictum affici. Præterea dicet, cū neq̄ legumlator imprudēter delinquentibus ignoscit, eo neq̄ iudicibus qui fm leges iudicāt, ignosci iure potest. Ex his igitur atq̄ similib⁹ eos q̄ tibi scdm potestant contutare poterimus. Sic autē ab initio exposuimus. Vt cōpeditio aut vta, q̄ sequuntur sint ad certam dicturi & ad probationē, & ad iuris sui partes attendendas, & a t. vti iam postulant, ex antedictis pr. occupabimus. Post hanc autē causam tota est oratio per enumerationē summam repetenda, & breuiter (si fieri poterit) iudicū animi in aduersarios quidē vel ad odium, vel ad irā, vel ad inuidiā: in nos autē ad beneuolentiā, vel gratiā, vel minere iram commouenda. Quibus aut rebus hoc fiet, in deliberanti genere, in rationibus & diuasiōnibus diximus, ac rursus in defensionis specie ad finem percurramus. Oratio igitur principiū in iudiciali genere,

De defen
sione.

A genere, siquidem accusamus, ita componemus & ordinabimus. Si vero defendamus, exordium quemadmodum & in accusando cōstituemus. Eas aut res quarum accusamus, quibusq; accusator scientiam auditoribus fecerit, relinquemus, quib; vero opinionē reliquerit, hæc ubi post exordium proposuerim⁹, dissoluemus: testesq; & questiones & iuramenta retellemus, quemadmodum antea audisti. Et si quidem res credibiles fuerint, poterimus ipsarum responsum in eis quod relictum sit, cōtransfere. Quod si testes per questiones fidem lecerint, aut in orationē, aut in negotium, aut i quodcumq; aliud fuerit in aduersarijs maxime verisimile, ipsorum est responsio transferenda. Si vero aut cōtra utilitatem publicam, aut contra consuetudinem accusator te fecisse criminetur, debes defendere id maxime esse utile, quod ab eo crimini datur. vel si id minus potueris, dices ut neque abs te, neque ab his qui tibi sunt similes, aut q; non hoc modo huiusmodi res geri consueverit. Probabile igitur ita solves. Exemplum vero debes primum, si potes, demonstrare id haudquaquam esse criminatio- ni simile, vel aliud tibi ex cōtra- rijs præter verisimilitudinē exē- pium letendum esse. Coniecturam autem potes confutare si dicas quibus causis contraria si- gificare contigerit. Sententias

vero atque commērationes aut **D** improbables aut ambiguas ostendas oportet. Signa autem non eius solū, cuius ipse sis accusat⁹, sed rerum plurimarū signa esse ostēde, & ea quide quæ ab aduersarijs dicta fuerint, in contrariū aut ambiguū cōuercentes, poterimus hoc modo improbare. Si vero quorū nos accusator criminaī, ea fecisse fateamur, idq; ex iure & legitimi partib; defendere possumus, magis legitimas res nostra, rationesq; demonstrare **E** elaborabimus. Quod si min⁹ cōmode fieri potuerit ad imprudentiam calump; detugiemus, iacturasq; paruas eē ostendem⁹. & igno- scendū nobis esse argumentabimur, demonstrantes q; oīam q; de homin per imprudentiā delinquentē cōmune sit, sed atficere minima improboram eē propriū. Dices et & equum & homin esse & iactū & cōductio- nē huiusmodi scire qui per imprudentiam deliquerint, neminem enim oīum scire, si quid aliquando tibi huiusmodi euenturū sit. Ostendendum est et si quid aduersarius ipse aberrauerit, & veniam tamē consecutus sit. Post hæc ex præ occupationes sequuntur quæ ab aduersarijs dictæ sunt. harū igit alias artis superq; a rebus ipsis solvere poterimus. Sed si calumnie tur scriptas nos orōnes recitare, aut quod eas recitemus meditari, aut mercede cōductos patronos fieri, ad hæc talia contrarietatem⁹ oportet, distuladoloq; dicam⁹

- A**ffectionibus ea congruit. Inde quoque in suasionibus atque dissuasionibus. Neque solum ea hic commemorare quæ ante dixerimus quemadmodum in laudando & vituperando, verum etiam animos iudicum in benevolentiam nostram conciliare, & in aduersarios concitare debemus. Hæc vero iterationem in orationis partibus potestatem continet. Hæc enim facit, ut reminiscaris summam quæ dicta sunt enumerando, aut ratiocinando, aut interrogando, tua quidem quæ optima sunt aduersariorum autem, quæ requiritur, si quidem interrogatus sis figura uti volueris. cuiusmodi autem unquamque horum sit, ex his cognoscere possumus, quæ superius dicta sunt. In benevolentiam vero nostram iudices conciliabimus, & in aduersarios concitabimus ex his beneficiis, ut etiam in deliberatione genere summam ostendimus, quibus nos aut amici nostri ipsos à quibus iniuriæ accipimus, ipsorumque necessitates, seu iudices ipsos, vel eos quos scire sit siue atque etiam, siue dicimus, siue tamus affectum & ipsi dixerimus nunc tempus esse referendam pro susceptis beneficiis gratiarum. Et si eos in commutationem si quis fuerit adduxerimus. Hoc autem eo facimus, quo nostram ut auditores benevolentiam demonstremus, & quam indigne ob ea quæ male passi fuerimus aut patimur,
- passuri sumus, miseria premimur, nisi hi nobis adiumento fuerint. Si vero nihil nobis adsit huiusmodi, tunc nos habemus quibus iniuriis priuati sumus, ut priuamur, aut priuabimur, ubi iudices nos neglexerint, si nunquam boni contempnamur, aut luerimus, aut nanciscimur, aut nacturi simus, nisi nos ex his meruerimus. Ex his namque omni ratione nos dignis contineamus, & audientes in his conciliabimus. Aduersarios vero calumnians circumuētos in iniuriā & odium apud auditores ex horum contrariis adducemus, cum ostenderimus ab his aut huiusmodi amicis auditores ipsos ipsorumque necessitates mali quippe iam indigne passos, aut pati, aut passuros. Ex huiusmodi enim rebus ad odium & iram in aduersarios rapiuntur. Si autem hæc fieri commode nequiverint, ea in unum reuertemus, quibus ad iudices in aduersarios ad inuidiam concitemus. Inaudiam autem propinqua est odio, his autem summam si uidebitur his similes et fortunatos, ex inauditionis animo alienos ostenderimus, percurrentes quam malis ea bona male passi fuerint, aut patiuntur, passuri sunt. Aut quam nunquam nullius boni indigerint, vel indigent, vel indigebunt: aut quam in nihil unquam mali inciderint, seu incidunt, seu incident, nisi nunc a iudicibus patiuntur. Ex his igitur rebus auditorum in his animos

Rhetorica.

Canimos ad beneuolentiam in cōclusionibus constituere, & in aduersarios contra commouere poterimus. Ex omnibus vero supradictis accusationes defensionēq; quā aptissime ordinabimus.

De questionis speciebus. Cap. 36.

Querendi autem species separatim quidem ipsa raro cōstituitur, sed alijs speciebus commisceet,

Hic aduersus contradictiones maxime est utilis. Verūtānē ne huius nos ordo lateat, si quādo vel oratio, vel vita hominum, aut actio, aut ciuitatis administratio querenda contingeret, item etiā hac de parte summatim percurram. Est igitur querentibus eodem quā modo exordiedum, sicuti etiā calumnia circumuētos oportere docuimus. Quare cum idoneas in principijs causas attulerimus, quas id recte facere videamur, ita ad querendum veniemus. Causa autem congruent in tribus, scilicet quidem conuentibus, quōd aut contentione quadam, quin potius ne auditores lateat, id facimus: deum quod nobis in prius molestum fuerint. In priuatis vero vel inimicis, vel paruis eorum qui quaeruntur conuetudines, vel in eos ipsos beneuolentiam, vel ut quae agunt remittentes, non amplius haec faciant, pferre oportebit. In priuatis autem, si legitimam & iuram & publi-

cam utilitatem proferemus. Ex his autem & his similibus exordio constituto, ac singulis deinceps propositis aut dictis aut gestis aut conuatijs queremus, eaque demonstrabim⁹ & iustis & legitimis, & priuatis & publicis utilitatib⁹ aduersari. Et omnia demum considerabimus, si quo in loco ipsa sibi vel morib⁹ proborum hominum, otiosisve dissentiant. Sed ne in singulis enarrandis longiore utamur oratione, quo pluribus illateni situdiorum aut rerum aut verborū aut consuetudinum res eorum quos quaerimus, aduersari ostenderimus, eo ipsos obscuriores apud auditores constituemus. Opus est autem non tristi & acerbo quodam, sed miti mansuetoque uultu queramus. Hoc enim modo uerisimilioris reddentur apud auditores habitae orationes, & oratores ipsi nullū de se reliquent in simulatione locū. Vbi uero diligenter omnia quaeritis, atq; amplificatis, rationis exortum l. remunerationem terminabis, & ut eorum quae dicta fuerint auditores reminiscantur efficitis. Est igitur species, ubi hoc pacto constituerimas, pulcherrime ipsa uis poterimus.

Perorationis methodum in omni perorationem, & amplificationem.

Cap.

11.

Opus est praeterea orando & cribendo in id quā maxime euntamur elaborare.

- A** boremusq; ut pro rerum natura verba accommodemus, & ita nosmetipsos trita consuetudine hęc cunctis exerceamus, ut eorū usus nobis in promptu sit, atq; ut ex arte quidem dicere possimus, cum in privatis publicisq; discepcionibus, tum hęc etiam in terminibus quos iudicia actiones habuerimus, plurima hinc & artificiosissima adumenta suscipiemus. laborandum est etiam, ut non circa verba orator duntaxat, verum etiam circa vitam, quam antedictis speciebus
- B** exornet atque magis dicet, tam diligentiam omnem studiumq; accommodet. Nam vitę compositione & ad suadendum, & ad boni & æqui viri existimationem a suspensenda conducit plurimum. Primum igitur dividenda sunt secundum omnem disciplinę distributionem, quid primum, quid secundum, quid tertium, quid quartum tractandum sit. Demum etiam sunt præparanda, quę circa auditores tractantur, de quibus in exordijs docuimus. In numero benevolentiam a persona tua captare poteris, si promissis iustas, & eisdem amicos in omnem vitam tractare, neque in alijs actionibus in contrarium esse, sed tamen semper uti videre. Atque ita autem sient auditores, si his in negotijs versens, quę & magis a honesta sunt, minusq; condicant. Cum vero benevolos auditores reddideris ubi ad negotiorum expositionem ab arte deventū est, quę
- D** cunq; propulsionem malorū, bonorum autem continent exhibitionē, facile apud illos admittitur, quę tibi quę vero sentiant, reperiuntur. Sed pro celeri & aperta & veritate in actione nec sunt tibi facienda. Celeriter autem absolues, si non omnia, & omissa simul, & cetera, sed prius primo, & quod reliqui est deinceps. Dilucide verō, si non statim relicta actione in alias res prius transieris, quā illam absolueris. Verum iter autē, si nihil a tuo more alienum agas, ut si nō eisdē finis
- E** xeris & inimicos tibi, & amicos esse. Ex his autē probationibus eas assumemus, de quibus ita scientiam ad perficienda negotia tenemus, ut eam alijs interpretari & explicare possim⁹. De quibus autem scientiam non habemus, eas prout sepius accidere solent, adsumemus. tutissime namq; in huiusmodi rebus egeris, si consuetudinem sequi volueris. In certamine vero contra aduersarios, si quidem oratione contenditur, ex hīs quę dicta sunt nostram confirmationē faciemus.
- F** Si vero contractus hoc faciemus, si secundum leges & non scriptas & scriptas, cum testibus quā optimis, ac tēpore præstito eos confecerimus. Ex cōclusionē vero eorum quę dicta fuerint, reminisci auditores faciem⁹. si quę gesta sunt, summam rursum dicemus. Ex his autē q̄ agimus, ita cōmonebim⁹, quęcunq; eadem

Rhetorica.

Ceterum negotia vel similia prioribus tractemus. Beneuoli autē nobis erunt auditores, si ea censeamus quibus aliquid beneficiū suscepisse, aut suscepturi videbuntur. Magnas autem res geremus, si ea negotia tractauerim⁹ quæ multorum sint bonorum causa. Hoc igitur modo quæ ad vitam pertinent, præparanda sunt: ex priore autem instituto circa orationem est exercitatio adhibenda. Sacrificia vero, uti permixtum est, faciemus ad De-

Hos quidem pie, ad sumptus autem moderate, ad spectacula vero splendide, ad ciues autem utiliter. Et aduersus immortales quidem Deos ea habebunt pie, si patrio more sacrificemus: ad sumptus autem moderate, si nō quæcumq; nulla fuerint, ab his qui sumptibus præfunt, consumantur: ad spectacula vero splendide, si magnifico sint apparatu constituta: ad ciues autem utiliter, si & equites & grauioris armaturæ pedites belle instructi

I pompam celebrent. Quæ igitur hoc modo mortales in Deos secerint, pie certe secerint. Et os autem amicos cōparabimus, qui sint nobis moribus non dissimiles, & quibus eadem quæ etiam nobis conducant, & quib⁹ magnis in rebus et minuis nobiscum fortuna sit. talis enim amicitia perdurat maxime. Socios autem eos facere debemus, qui & iustissimi sint, & non mediocri valeant potentia, & in proxi-

Rmo habeant, hostes autem faciemus qui horum sint contrarij. Sane, ut dixi autem bellum in eos est, qui rempublicam, aut eius siue amicos, siue socios iniuria violare moliantur. Prælidia autē habeamus oportet aut nostra, aut sociorum aut hospitum causa. & primo quidem nostra, demum sociorū, tertio vero hospitum. De tributis autē id quidem est optimum, quod à priuatis prouentibus ac possessionibus proficitur: secundum

vero à censibus: tertium autem à patrimonijs, qui suæ corpora ministerijs præbent, ab opificibus, & ceteris, à beneficijs vero pecunijs. De administratione autem republicæ, popularis quædam est, ut optumis, in quo leges optimatibus honores distribuunt. plebs vero neque de his rebus habet, ut respiciat, sed in illa est, in qua leges à diuionibus affici contumelia plebem non sinunt. Principatus

M autem per contumeliam geretur. autem est ex amicitia, & socii nequaquam de censibus. Necesse autem est socios faciamus, cum ciues minus ex se potētes sunt, qui tum solum, cū oppida tueantur, aut hostibus repugnent. Et ita autem societas ornanda, cum aut eam facere non sit opus, aut socij longe à nobis distent, neque potentes sine qui opportune adsint. Cuius autem bonus est, qui amicos ciui-

tati

Atati viliſſimos comparat, immo
cos vero & pauciſſimos & infir-
mum: quib; ſine viliſſima
torum bonorum publicatione
proceritas comparatur quare plu-
rimos, & qui ſeſe iuſtiſſimū pre-
bens, eos in quaſtionem agit,
qui rerum publicarum aliquid
per iniuſtitiā violant. Largi-
tionibus vero vtuntur omnes,
aut quoniam aliquid indeſpe-
rant commodorum, aut quo ſu-
ſceptorum beneficiorum gratiā
referant. Obſequuntur autem

Omnes aut lucu, aut honoris, aut
voluptatis, aut timoris gratia.
Commutationibus vero vtun-
tur omnes aut ſponte, aut inui-
te. omnes enim actiones, aut vi,
aut ſuaſione, aut fraude, aut occa-
ſione perficiuntur. In bello au-

tē vincitur aut fortuna, aut cor-
porum multitudine, robuſtita-
teve, aut pecuniarum copia, aut
opportunitate locorum, aut vir-
tute ſociorum. Ita ut cor habet & vi-
litate imperat. Iſt. Vicos ve-
ro delinquendos putat aut ma-
iore vilitate, aut belli ſolutione.
Juſte autem agere eſt commu-
nes ſe qui vilitatis conſuetudine
parere eſt. Iſt. pauciſſima pa-
ſtate. Iſt. Iſt. Iſt. Iſt. Iſt. Iſt. Iſt.
pori quidem bona habitudo, &
formę dignitas, aut vires, & bo-
na valetudo. animo vero ſapiē-
tia, prudentia, fortitudo, tempe-
rantia, iuſtitia. his autem vtriſ-
que pecunię & amici. In uelut
vero ſunt horum contraria. plu-
rimum vero vtilitatis aſſert bo-
norum ciuium multitudo.

Rhetorices ad Alexandrum ſine.

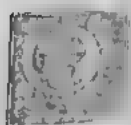
De Rhetorica.

G quantum continet seſe. Non aliena-
 tiales vero aliquando ſunt veraces,
 & aliquando ſunt mendaces: Et ex
 ut præhabitu eſt, quæ vſiter ſunt
 res quæ affirmant alicui rei, aut ne-
 gantur ab illa præter q̃ inter illas, &
 eſt impossibile eſt, q̃ ipſos con-
 ter quæ eſt ex vris illius artis, ſicut
 in
 occurrentem in principia illius ar-
 tis
H qui occurrat in illud quod ſuccedit
 principio, & cum hoc eſt eſſentialis.
 Ac etiam error aliquando occurrat
 ex ſyllogiſmo, quando autem occurrat ex ſyllogiſ-
 mo, convenit, q̃ conſutetur ſylls &
 conſutetur ſylls
 ſyllogiſmo, remaneret
 quorū alter deſtrueret ipſam, & al-
 ter ipſam cōfirmaret: & tales cōfuta-
 tiones ſufficiūt ante Topica. Reſpō
 de
 quā non ſequitur ex ablatione ſyllo-
 giſmi
 ſequitur ex ablatione antecedētis abla-
 tionis
 con-
 ſutatur, aut ex parte formæ, aut
 ex parte materiæ, aut ex parte vtriuſ-
 que, ille vero, qui occurrat abſque

ſyllogiſmo, ipſum deſtruet ſolum **K**
 differentia inter ſyllogiſmum con-
 tradictoriū, & demonſtrationem cō-
 ditionalem & conſutationem: ali-
 quando enim ſit per contrarium, &
 eſt poſſibilis, & aliquando ſit per cō-
 tradictorium.

H Ac quidē rhetorica cōſtitu-
 tionis conſelionis eſt compo-
 ſitionis
 aut ipſam negabit ſecundum modū
 demonſtrationis, & altera ipſam de-
 ſtruet ſecundum modum eundem. **L**
 Et Topica potēſtatē eſt hic magna
 iuvaminis collatio, & quaſi eſt hic
 neceſſaria.

Sed Rhetorica tentativa experi-
 mentum eſt rhetorica, qua exqui-
 ſita
 te per errores eſſentiales in arte ad
 cogitandum quantitatem perfe-
 ctionis ſue in arte illa. quoniam per
 ſectio artis continet quatuor res:
 quarum vna eſt, q̃ cognoscat prin-
 cipium illius artis: ſecūda autē ē,
 q̃ ex ſe excernat ab ea, quod expe-
 ctatur
 ſtenditur in illa attēctia, q̃ remo-
 ueat errores eſſentiales ab illa: quar-
 ta autē eſt quod ſit ei potēſtas ad il-
 lam addiſcendum, convenit autem
 tentatori quod conſideret acceptio-
 nem interrogationum ex parte qua
 interroget principia remota, & per
 hoc incedat illum fallere, ac ipſum
 interroget ſecundum ſyllogiſ-
 mum compoſitum, non
 ſecundum ſyllogiſ-
 mum ſimpli-
 cem.

IN LIBRVM
ELENCHORVM*De Elenchis seu Sophisticis fallaciis.*

Vando locuti sumus
de rebus, quibus co-
gnoscitur quid posi-
tum sit secundum
dum demonstratio-
nis, quæ est ipsa dem-
fatio, & qui
positum sit in me-
tæ, & in
tionis, quæ est definitio, iam loque-
mur de rebus, quib^{us} fallitur. Notū
autem est, quod cadat error in his gē-
nibus ex notitia præcedenti duas par-
tes quæstionis, hoc est formationē,
& verificationem. Cognitio autem
agens utranq; illarum, & dirigēs, &
fallens, est duum generum, scilicet di-
ctiones, & secundum res.

De dictione autem, siue sint nomi-
na, siue verba, aut literæ, sunt
duarum specierum, aut æquiuocæ,
aut diuersuocæ. Autem, siue sint
quædam sunt incomplexæ, & quæ-
dam complexæ. Incomplexæ autem,
quædam sunt æquiuocæ secundum
se, & quædam autem, quædam sunt
secundum declinationes. Æquiuocæ au-
tem secundum se, quædam sunt scilicet
quandam contingentiam, & quæ-
dam sunt analogæ, & quædam trans-
lata, & quædam sunt translatæ. Tam-
autem præmisimus prælibamina
de his. Æquiuocæ vero scilicet declina-
tionem sunt, sicut cuius declinatio
est ut declinatio pluralis, & non plu-
rificatur, ut Venetiarum, aut cuius decli-
natio ut terminata, ut sophista. Cō-
cunq; Socrates dixit quod ille ita sit, ille
est ille, quem dixit Socrates autem

dixit lapidē, sit lapis: ergo socra-
tes ipse ē lapis. Æquiuocatio itaq;
hic est solū in dictione ipsa. Diction-
nū autē diuersuocatum, quædam sunt di-
uersuocæ in se, & quædam diuersuocæ
ex se sua agnomina. Et diuersuocæ
ex se agnomina, quædam sunt diuersu-
ocæ, scilicet agnomina, & quædam
eis, & quædam sunt diuersuocæ ex ag-
nomina earū, quæ sunt extra illas. Di-
uersuocaturū vero in se, quædam sunt
differunt scilicet totas, & loco earum
mutat una dictio, & quædam sunt
differunt scilicet quasdam suas partes, & cū
suis connotatis. Diuersuocaturū ve-
ro ex se totas sunt multæ spēs. Quæ-
dam sunt, quibus mutatur nomen
loco nominis, sicut dum mutatur vi-
num in flauum. Et quædam sunt qui-
bus permutatur nomen in consonem,
ut quā mutatur vinum in fugantem
mœltiuam. & earum sunt quædam,
quibus permutatur oratio in orationem,
ut permutatur animal risibile in
empioem & veditorem. Diuersu-
ocæ vero ex se partes, quædam sunt,
ut dicendo habens manus, & habens
duas manus. Et sicut ē permutatio
quoddam ipsarum regiminū, ut dicen-
do impole est quod agat, & non est pos-
sibilis ut agat. Et harū sunt, qui-
bus permutatur sua regimina esse-
tialia, ut dicendo alyzmel, & alyua-
mal. Diuersuocaturum vero secun-
dum agnomina illorum quæ in eis
sunt, ut alyzmel, & alyuam
a diuisione in compositionem,
prout dicēdo, Socrates est cæcus, &
est secundum mentem: ergo est cæ-
cus secundum mentem. Aut ex com-
positione in diuisionem, sicut dicen-
do, quinquarius est aggregatū ex pa-
ri & impari: ergo est par. Et quæ-
dam sunt, quibus permutantur lo-
Rhe. Poe cū Aucr. AA ca

De dictione
muta.

D. Rhetorica

[illegible]

A negatione q̄ sit affirmatio & q̄ ipso
neſ minor i prima figura, de illa, q̄
non eſt conclusio, q̄ ſit conclusio.
Qn̄ aut̄ acceperimus duo oppoſita
quatenus ſunt oppoſita, ſcilicet
ne nominis ſimplicis & infinitati,
quę eſt oppoſitio habitus, & priua-
tionis, & illa opponitur oppoſitio
ne affirmationis & negationis, ſit
illa fallacia in ſciam dirigentē ad
verificationem. Et ſit eſt huius cō-
trariū, vt q̄ capiatur graue & leue
q̄ ſint oppoſita oppoſitione affirmatio-
nis & negationis. & q̄n diceretur
forte inuenitur aliqua pars, quę
nō eſt grauis neq; leuis, nō admit-

Bibile hoc eſſe. Exemplum autem il-
lius: qd fallit in vno ḡne ūm, eſt di-
ctio mutata a diuiſione in cōpoſi-
tionem, vel ex cōpoſitione in diui-
ſionem: quando autem alicui viro
peruenit aliqua harum rerū, po-
terit cauere animā ſuam ab erran-
do in ſciam dirigentē ad verifi-
cationem & formationem. Fallacia
rum notionum, aut plurib⁹ quā
vno genere.

De reſus
ſubſt. b⁹.

Res autem fallentes ſunt octo
generum. Quod dā eſt acci-
dens. Et quoddā eſt conſequentis. Et
quoddā eſt vocis ſimplr, & conne-
xæ clauſulæ. Et quoddā eſt, q̄ ca-
pian tur multę interrogationes, ac
ſi eſſet vna. Et quoddā eſt, q̄ igno-
rentur aliquę conditionū oppoſi-
torum. Et quoddā eſt locus peti-
tionis principij. Et aliquod ē acce-
ptio nō cauſæ vt cā. Et aliquod eſt
locus trāſlationis & cōmutationis.

De fallacia
accidens.

Illud quidē, quod eſt ſm acci-
dens vtr̄ oppoſitum eſt illi quod ē eſſen-
tialē, vt premiſſum eſt. id. n̄ quod
eſt eſſentialē, eſt q̄ predicatū ſit de
eſſentia ſubſtantię, ad trāſlationem de

eſſentia prædicati. Id ergo qd eſt **D**
ſm acci-
dens, eſt ita, q̄ neutrius eſſentia
ſit q̄ alterutri inſit. Hoc aut̄ eſt dua-
rum partium. quarū vna eſt, q̄ hæ-
res, quę cōiunguntur per acci-
dens, inſint alicui ſubſiecto eſſentialē. q̄n
aut̄ vnum illorū prædicatur de al-
tero, aut ſecum cōnectitur, eſt præ-
dicatio ſua per acci-
dens, aut cōnexio
per acci-
dens: prout in eſt riſus illi, qui
vendit & emit ſecunda. Et eſt, q̄
hę res, quę cōiunguntur per acci-
dens non ſint connexę ſm diſpoſitionē
illius qd eſt eſſentialē. vt q̄ corru-
ſcat corruſcatio, & moriatur aliqd **B**
animal. Et hæc pars ē remotiſſima
illarum, quę ſunt per acci-
dens. &
eius notio h̄t facilis cō ipſius caſus
ſit raro. Prima vero pars eſt multis
fallacijs, cū ſit ſemper & vna, & p-
la fallit in ſciam agentē verifi-
cationē & formationem. Fallacia
quidem formationis eſt, vt q̄ cōi-
giatur corpus naturale q̄ ſit diuiſi-
bile in tres, & cōſideretur, & tri-
cies diuiduntur in lineas, & lineę in
pūctas hęc itaq; ē formatio corporis
nālis per acci-
dens, & ideo hęc forma-
tio fallit in verificationem, adeo q̄
puteretur q̄ corpus nāle ſit compoſi-
tum ex pūctis. Et ex hoc loco erra-
uit, qui aſſeruit partē indiuiſibilē,
aut ex quo res eſt poſſis p acci-
dens, im-
poſſis eſſentialē. Quādo itaq; cape-
remus quod eſt per acci-
dens vice illi⁹,
quod eſt eſſentialē, putabit de illo
quod ē poſſibile, q̄ ſit impoſſibile:
prout eſt apud illū, apud quē im-
poſſe eſt fuiſſe res trāſmutabiles ſuc-
cellue in infinitū in prædicato: ta-
le itaq; forſan eſt poſſe, per acci-
dens, licet ſit impoſſibile eſſentialē. & ſi-
militer eſt eſſe infinitam virtutem
cōiungendi, & cōnectendi, & cō-

De Rhetorica

G essentiali, non est impossibile per se hoc est ex parte, qua accidit huius corpori aliqua dispositio Et aliquando res est possit essentiali, impossibile per accidens. Id autem, quod est secundum accidens, fallit in multis diversis locis.

De fallacia consequentis est, quod res denominetur secundum aliquam dispositionem.

tionem: deinde denominetur aliud
per illam, & exprimat secundam ef-
fe primam, aut sicut iudiciū primæ,
v. g. q̄ denominemus per Hera-
mum aliquem virum, qui sit Dio-
genes. deinde denominamus alio ar-
pillis & putemus q̄ sit ille per ar-
aut sicut primi iudiciū. Et si sit vi-
demus mulierem, cuius corp⁹ tume-
scat ob imprægnationē: deinde cer-
nimus aliam mulierem, cuius cor-
pus tumescat, & putemus illam præ-
gnantem. & hoc æstimātes q̄ sem-
per affirmativa vltis conuertat sibi
suam dispositionem secundū suam
quantitatem & qualitatem. Et vlt
hoc loco cōstituit syllogismus ex
tribus affirmatiuis, & falsis: quia
hic autem non concludit, v. p. præ-
missum est. Et aliquando etiā fal-
sitatis est, & falsæ conclusionis, &
I intentione, verbi gratia q̄n hoc lo-
co euenerit nobis aliquod prædica-
tum cōuertibile cum suo subiecto,
putamus q̄ conuersa contradictoriū
huius prædicati conuertibilis sit ve-
ra. Vt v. g. dū putamus de tumore
corporis, q̄ sit imprægnatio, & veri-
ficatur nobis secundum cōditionem
huius ofensū, videlicet cui nō inest
imprægnatio, illi non est tumor
corporis, hoc autē est falsum. Fal-
sum autem non accidit hic occasio
ne conuersi contradictoriū, quia lo-
cus demonstraturus, quia si fuerit

omnis homo animal quod non est
animal non est homo. Ostenditur
autem veritas huius loci quia si nō
verificatur id quod dicimus, quod
non est animal non est homo, veri-
ficatur eius contradictorium, quod
est aliquid quod nō est animal, est
homo: ipsum autē est falsum. suum
ergo contradictoriū necessario est
verum, videlicet quod non est ani-
mal nō est homo, & est vis illius lo-
ci, in quo reperitur oppositum con-
sequentis condōnalis cōiuncti. Ve-
rūamen erravit hic, quia euersum
contradictoriū, quod non est verū.

[illegible]

A nexum non sit predicatū cū illi^o p
quod connectit: vt dicēdo, Socrates
est poeta, qm̄ verificatū nunc p̄dica
tio de ly est, ob ipsum connecti cū
poetria, & iō qm̄ absolutū falsificat.
Absolutæ vero sunt res, quæ sumptæ
simp̄r, putatur q̄ verificentur cōne
xæ clausulis, & sequitur hinc mēda
cium, aut nugatio. Et exemplū qui
dem illius, ex quo sequitur menda
cium, est, vt dicendo Socrates ē me
dicus, & Socrates est in foro: Socra
tes itaq; est medicus in foro. Exem
plum autē superflui, & nugationis
est, Socrates est homo, Socrates est
āīal: sicq; Socrates est hō āīal. hoc
autē est superfluum, quia āīalitas cō
tinetur in humanitate eo mō, quo
pars continetur in toto. Cōuenit er
go, dum voluerimus de his absolu
tis, q̄ verificentur conuexa, q̄ sint si
bi inuicem connexa essentialit̄, & q̄
non sunt superfluum & nugatio.
Sicut sit dicēdo, Socrates est a
nimal, & Socrates est ambulans: So
crates itaq; est animal ambulans.

Sumendo vero multas interroga

tionē, ut dicēdo, si sit in li

bro, si sit in aqua, si sit in ter

ra, sicut est dicere, an lutū sit aqua

& terra. qm̄ itaq; non distinguitur

oīo, & dī in potentia, aut ī actu, pos

si bile est nobis putare q̄ lutū sit ter

ra permixta cum aqua, ex quo duo

incompossibilia non inueniuntur in gēe

millionis in actu. Et huius loci est

ambiguitas Mennois notoria, qm̄

voluit destruere disciplinam, & su

mendam demutationem, quando di

xit: Non euadit quæsitum, quin sit

ignotum, vel notum, si sit notum,

nō sit de eo nobis qd̄, si autē sit igno

tum, nō est nobis modus ad ei^o ad

ep̄tionem, quoniam ipsum sciē^o D
ex parte quæ est notū: ac ē, dū oc
curreret nobis, nescirem^o q̄ illud sit
id qd̄ q̄sumus, sicut qd̄. q̄nt feruū
quē iō non reperi, nec ut occur
ret, nesciret ei illū. Locus autē falla
ciæ in hac oīone est, q̄ ipse vti^o hoc
loco noto vno mō, ille autē dī duo
bus modis, quorū vn^o ē ī potentia, &
alter ī actu. Eset tñ necessaria hæc
ambiguitas, si nostrū q̄sitū esset no
tū ī actu, aut ignotum oībus mo
dis: est vero ignotū ī actu notū ī
potentia, ex quo oīsum est, q̄ syl^o
pcedat p̄cessu a toto ad partē: pars
autē continetur in toto in potentia. E
Plato vero, q̄ nō fuit ei notificatus
mod^o solonis hui^o ambiguitatis, su
stinuit sciām esse reminiscētiām.
Q̄ aut volumus, p̄ hoc locus no sit
fallens, cōuenit q̄ diuidamus quor
modis dicatur res, & consideremus
singulos ipsorum separatos.

Igitur quæ vero dicendi, sit in lo

co, sit a, ac a, & q̄ quorūcūq; De fallaci

condiōnes, quæ appositæ sunt clau

sulæ condiōnū oppositorum, &

tūc sint opposita, iam autem retuli

mus has condiōnes in his, q̄ præ

ter. Tūc autē iā nō est oppositum, ac si esset opposi

tum, dijudicans veritatem & falsita

tem. Fallacia autē huius loci sit duo

bus locis, quorum vnus est syllogis

mo contradictoriū, & alter est syllo

gismo categorico, sed in illo est supposi

tio. In syllogismo vero contradic

toriū capimus, quod non est contradi

ctorium illi, cuius constitutiōne in

rendimus, ac si esset illius contradi

ctorium. qm̄ itaq; fecerimus hoc, &

cōiunxerim^o illi propositionē verā,

& ex illo sequitur mēdaciū, puta

mus q̄ falsum se quatur ex contra

AA iij dictio

De Rhetorica

[illegible]

Et nis illud est mendacium. Et si illud est mendacium, non est
ratum de illo vero, quod non est cor
pus illud est mendacium. Iam autem
ostensum sunt istae res in promissis. Il-
li est a se. Et si illud est mendacium,
traditorum illi, cui
datur.

[illegible][illegible]

partes. Por 7 Altera aut, est q̄ su- K
mas ad quæstū ostensionem, id qđ
ostensum est esse per esse ipsum qđ
est, & hoc est, in alio obre
per se. Por 8, qđ in huius pa-
te cōmutationis dictionum, & ip-
sa cōmutatio, & cōmutatio
nois. Por 9, qđ in huius
tate nomen vice alterius nois, ut
qui ostēderet qđ vinum legitur, ga-
lileus, & c. Por 10, qđ in huius
est commutare osonē loco nois: si-
cut, qđ ostēderet vacuum esse in mū-
do, & c.

nomen loco ofonis, & est claus co-
 rinthios. **L**
 extremas syon, & maxime
 claus corinthios.

& descriptiones medij termini de-
 notantur. At in hoc
 casu, cum sub inter-
 nus hemmori & minor, hoc est
 post

De f. 11
C. 11
U. 11
C. 11

A possibile, dum capiuntur duæ partes
quæsi, quatenus sint duæ res, & i ver-
itate sunt vna res, non est impo-
ssibile quod talis eueniat per synonymicam
nominaum, immo tale fm verita-
tem non est quæsitum, sed est di-
ctio incomplexa, & hę eadẽ partes
per nonis occurrunt in formatiõe
sicut qui definiuit motum per id, quod
sit corporis recessus. Otenfio vero
secundum ci reũlum est, sicut dixi-
mus, quod capiat ad otenfionẽ quæsi
ti id, quod otenfio est per ipsum
quæsitum, sicut, quod ostendamus figu-
ram stellarũ esse sphericam. quia

B ipse nō moueatur, deinde ostēda-
mus, q̄ ipse nō moueatur, quia ip-
sarum figura sit sphericā, & hæc ē
per se manifestæ cadentiæ. Quādo
vero acciperemus aliquid al. ud ad
ostētionem huius rei primæ rei sē-
cundum aliam dispōnem, hoc nō
esset impossibile, vt, q̄ ostēdatur sphæ-
ricitas per luminis clementiā, dein-
de capiatur ad ostētionem eāq̄ cre-
mētī sui luminis ipsius sphericitas.
Et aliquando occurrit ostētio cir-
culi in formationē, vt qui definitet
solum, eo q̄ sit stella oriens in die:
dicitur, n. ut illius definitiois, q̄ ostē-
tus solis, est causata a sole, ex quo
soluitur sumpt⁹ in definitioe dicitur:
hicq̄, qui fecerit tale, solum perit in
d. i. =

parent, eo q non sit par: & parē, eo
q non sit impat. Formatio vero v
triusq; relatiuorū per definitionē
alterutrius expedit necessario, q
quidditas duorū relati uorum lar
gitur hoc, quia, qn nos formarem^v
patrem, & filiū, separatim impoſe
est qm accipiat filius in. latus
in patris formatio nem, hocq; est il
lorum dispositio, licet non formen

tur, in quibus sunt relativa. Et si ex
posuit hoc Abumazar Alpharabi
manifeste. Verum in dicto Auic. de
hoc non est aliqua ratio. Hec itaque ve-
re sunt omnia loca, quae sunt petitiones prin-
cipij secundum primam positionem. Illae vero, quae
ostendant, quod sint petitiones, et non sunt
ostensionem particularis, aut particu-
lare ad ostensionem vltis. Et quidam co-
rumpit, est, quod capiatur consequens rem-
ad rei ostensionem. Et quidam co-
rumpit, est, quod capiatur consimilitudo ad
ostensionem aliquorum aliorum con-
similium eis. Et quidam eorum est,
quod capiatur vires rei ad ostensionem rei.

ne particularis est demfatiuus, & e
modus, line quo non est posse, q
sit ofo concludens essentiali, tunc
.n. continet significatū dicti de om
ni, prout expofitum est in lib Prio
rum. iam autē prolata sunt verba
multorum virorum nostri epis, q
tylli categorici sunt pcutiones fm
veritatem. Dixerunt. n. hoc esse, q
vle rei est ipsa res, qui scit, q om
ne alia fit sententiū, scilicet, q, ois homo
fit sententiū. Et hęc fallacia subin
trat locū, in quo capiunt qñca con
tradictoria, ac si essent quæritum
vnū, qm vle rei est res in potētia, &
nō est res i actu: acceptio vero par
ticularium ad oñtionem vñ in
duo. ego aut futu⁹ sum ferre fer
mone de ea in topicis. acceptio
to cōsequētis rei ad oñtionē re
etiā locus demfatiuus, sicut, q, o
datur, q, mūdus habeat partes gra
ues, & leues, qñ ostēditur, q, mun
dus habeat partes graues tm: deinde
ostendetur, q ipse habeat solū
partes graues: deinde ostēdet q ha

A Acceptio vero nō caufe, vi cā. ca-
De f. l. i. o. p. r. v. h. e. t. e. r. a.
cl. n. i. d. u. s. a. t. o. r. u. m. l. i. b. r. u. s.
vi. c. a. p. i. t. u. l. u. s. l. i. b. r. u. s.

rā vnus est oratio corruptæ forme,
 licet, et dicitur ex his res
 eius: secundus alit est, qd sit corrup-
 tæ materiæ, vt, qd præmissæ acceptæ
 sint falsæ omnes, aut quædā, vel ag-
 gantur ambe res simul, & ille di-
 citur corruptus genere, vt qui dice-
 ret, oēs res sunt in tēpore, & oēs res
 sunt in sphaera mundi: tēpus itaq;
 est sphaera mundi. Et de illis est, qd p-
 missæ sint veræ, sed nō pportiona-
 tæ, licet, potest dici, qd sphaera

[illegible]

Chū itaq; neccellatio est aīal. Et alius
illorū est, q̄ medius termin⁹ qui ac-
cipitur cā in demōne simplr, aut ī
demōne cōmū breuē, p̄ exē
dicat. Itē q̄ ī hūitūe, p̄ exē
tur, q̄ ā ōcū ē īlūmēdō cō
moncat. nūc ē p̄ hūitūe
est p̄ ōcū ē īlūmēdō cō
gnat. mūltū ē īlūmēdō cō
Et de illis est, q̄ sū sūlū concludēs,
sed non concludat q̄sīlū, sicut est
oratio Parmenidis, quicquid est p̄

ter ens nō est: & qđ non est, non est
aliquid, ens itaq; est vnū. hic itaq;
concludit, qđ id, quod est nō ens, nō
sit aliquid: nō qđ ens sit vnū. Et illo-
rum aliquis est, qui nō est, & est
sūm primo, sed secundario: vt qui
est in partes, & est vnū, & est
stāz, dicendo p destructionē par-
tium substantiā destruitur substantia,
& p destructionē illi, qđ nō est
substantia, nō destruit substantia qđ
concludit in secunda figura est, qđ
forte nō est, & nō est substantia.
Et de illis est quidā, qđ caret ma-
iorem habet, qđ nō est, & est
qđ est, & est, & est, & est, & est
runt facere habentes demōstrā, illa
autē fm veritatē est falsa, sicut dum
dicimus, hō noctu pedit, et hoc est
latro. Verūm in syllo cōtradiētorij
hoc fit duobus modis. Quartus vnus
est, qđ nō est, & est, & est, & est
tributē nō fuerit cōpositū compo-
sitione syllogistica, adeo, qđ ex hoc
sequatur fallum. Secundus autē est,
qđ falsum sit sequēs absq; subiecto
æqualiter, siue fuerit non cōiunctū,
cū subiecto oīno, aut verisimile sit,
qđ nō est cōiunctū, prāter qđ ita sit fm
veritatē. Sed primus modorū harū
duarū ptiū, ipse redit ad corruptio-
nē formæ syllogistice: alter vero modus cō-
tinet duas eius partes, qđ falsum se-
quatur sine subiecto, & aditus subie-
cti in illū erit superfluous, & incassū.
Ex his itaq; patet, qđ quod subiectū
est superfluous, & incassum, & putat,
qđ cōnectat subiecto, est dū dicim⁹,
si mundus nō fuerit nouus, est anti-
quus: qđ autē mundus positus fue-
rit inuentus in actū, & infinitus, erit
inuentus, & nō inuentus simul, hoc
autē est fallum, mūdus ergo est no-
uus: qđ vero attributū non cōiun-
gitur

De Rhetoricā

6. Give the following in Hindi

[illegible]

The Texas
 1
 2
 3
 4

The following table shows the results of the survey:

H

I

inflation vero ad

interfici, sed est conjunctū inest

[illegible]

1045, 1046, 1047

Cit. cit. p. 10.

L. M.

etatur per contradictionē, h.c. aut est

сопротив

A cōpositus ex pmissis diuulgatis no-
nis totis ipsis, aut maiori
cōuerso illius, qđ est res in demō-
ne, qm̄ illā occurrit nobis veritas
certe vera ex pmissis, qđ nobis eue-
nit illi^o veritas ex pte qua illi sunt,
in rebus fm̄ q sunt extra aīam, nō
mū, hę propōnes topicę sunt falsę

B totū, hoc inest eis pacēns, hoc ē ex
parte q cōtingit diuulgatū, q sit ex
tē non sumimus eā in his syllis ex
hac parte, vt diximos, sed solū ex p-
te diuulgatōis & ideo oportet ne-
cessario syllm̄ verū fm̄ figurā cōpo-
sitū ex talibus pmissis, q faciat ad
pūlei opīnionem occurrentem.

De forma
top. 1. verbi
oratio. u.

Postq̄ autē exposita est quantitas
illam. Et dicitur, q sylb, ex qui-
bus sequitur opīnio propinqua ve-
ritati, necessario oportet, q sint veri

C fm̄ figurā: sin autē essent orationes
falligraphę. Et ideo spēs syllostū, q
sunt hic, sunt tres species dictę in
lib. Prior. hoc est categoricus, & cō-
ditionalis, & syllos cōtradictoriū, tā-
lis nāq; est cōstructio q̄ sit ip̄susq;
destructio talit^o syllos topicis com-
positus, ex quo inueniunt apud nos
pmissę diuulgatę cōferentes q̄li-
to. & taliqū hęc ars virtus alia spe-
cie verificatiōis prop. ia ei, quę ē
inductio. Hęc autē species reiū agē-
tium verificatiōe est illa, q̄ enun-
tiat aliquid de re vlt enunatiōe

vlt, quę affirmat, aut negat eē hęc D
enunatiōem in maiori parte il-
lorum, quę sunt sobilla re vlt. v g.
ne corpus sit nouum, cū nos inue-
niamus maiore partē corporū talis
denominatiōis. Et est oīo cuius
vis est vlt sylb primę figurę, cuius
minori extremitas est hęc res vlt,
partes, & maior est ipsa enūtiat. o.
Sed res est contra illud, qđ ē res in
ip̄so syllo, qm̄ per sylm̄ semper p-
cedim^o ad verificatiōē rei particulę

apud nos, & per æquale notum ad
æquale ignotū, fm̄ q nō sumimus
hic vlt æquale notum pmissam
maiorē, in quantum est æquale,
sed ex parte qua est vlt, hoc ē vlti-
ter, aut ip̄ositione. Illud vero, quo
innotuit verificatiō rei particularis
ex vlt, quod est apud nos, est, hęc,
q ostendamus, q oīs homo sit len-
tius, quia omne animal est sensī-
tium: sicq; homo, qui est minor
extremitas, hic subintrat maiorem
pmissam, & cōtinetur in ea. Ex-

ab æquali est q ostendamus, q oīs
homo sit insibilis, ex quo oīs hō est E
rōnalis: rōnale. n. ē æquale insibili,
quonā pacto insibile sumitur vlt
distinctu p rationalitatē, & subin-
trans eā, & si sit illi æquale ex quo
hoc non nocet, & ideo diximus de
tali, q sit vlt fm̄ ip̄ositionem. In
inductiōe vero semper innotuit
particulari ad vlt. quā, qm̄, gfa exē-
pli, ostendimus, q oē corpus sit nouū
cū inueniamus quēdā corpora no-
ua: patet, q nos procedamus ad hęc
enunatiōem vltm̄, videlicet, om-
ne corpus est nouum, cum inue-
nimus

Arum Sua vero materia sunt pmissæ diuulgatæ, ut pmissum est.

Orationū
topicarū
spēs quæ.

Illius autē spēs sunt istæ, quia quedam est, quæ ē diuulgata apud oēs, & hæc species est nobilissima illarum, & possibile est, q̄ in hac conueniāt oēs gentes diuerse cū discriminē suarū regionū, & suæ educationis, sicut, q̄ cōmendatio studiosorū sit bona, & honor parētū sit opportunus. Et q̄dā illarū sunt, q̄ sunt diuulgatæ apud maiore partē, præter q̄ sint apud reliquos, & in his ē discēptatio, ut, q̄ De⁹ sit vnus. Et q̄dā sunt diuulgatæ apud scientes, & habentes sapientiā, aut maiorem partē, ut, q̄ sit virtus cōmuni.

Bq̄dā sunt diuulgatæ apud artifices, præter q̄ vulgares repugnent illis, sicut q̄d est in medicina, q̄ scammonea parget cholera, & colognida phlegma. Aut hinc apud nō tū inter sapientes in arte, præter q̄ repugnet eis aliquis virtutis, ut, q̄ sit virtus cōmuni.

q̄ labores proueniētes sine cā prædēte prognosticentur morbos. Aut hinc apud maiore partem illorū, & iterū sunt similes diuulgatis, ac si cēt diuulgatæ, ut, q̄ scia contrariorū est vna, siq̄, & scilicet contrariorū est vnus idem. Et iterū, q̄ est contrariū diuulgato est diuulgatum: v. g. si sit diuulgatū, q̄ amico expedit benefacere, inimico itaq; expedit malefacere. Nol illimū autem horū est, cui attestant oēs, aut maior pars. Illæ vero, quibus oēs attestantur, sunt vulgatæ testimonio oīum, aut maiore partē.

Capientum, quæ eundem sunt diuulgatæ, quia omnibus, aut maiori partē vbiq; conueniat, q̄ admittantur illorū opinionones. Et tales sunt opiniones prope aribus, & reliquæ.

Hæ autem pmissæ diuulgatæ nec cessario sunt vniuersales, & nō sunt ceteris omnibus in rebus, sicut capiatur in his sylis indefinitis, & non aduertatur in eis nimum q̄ eas exponant cum signis, & ideo mentium tur secundum partem.

Vt autem, ut pmissum est, ita quæ sunt simplices, quæ sunt cōmuni, & quæ sunt cōparatæ, & quæ sunt cōtrariæ.

Definitio, & proprium, & accedens, definitio, & descriptio, & oratio, quæ non ē definitio, neq; descriptio. Hoc autē sit definitio, prædicata topica necessaria sunt vniuersis illarū partium. Quia vniuersales nō prædicantur in rebus singulari, & in enūciatione, cuius substantiam est singulare, qua non vtuntur in hac arte, ideo nō numeratur hic prædicatum. Descriptio vero substantiam est proprium, quæ est in rebus, & sit oratio, q̄ nō est definitio, neq; descriptio subiuncta accidens. Sunt itaq; prædicata topica necessaria quinque partium, definitio, & proprium, & accedens. Definitio autē descriptio sufficit, q̄ sit oratio significans dispositionē rei, qua est ipsius cōstantia & esse. Genus vero iam definitū est. q̄ sit prædicatū de multis differentiibus specie in eo q̄ quid est. Definitio vero est prædicatum de multis differentiibus specie in eo q̄ quale est. Proprium autem est, q̄d non significat rei quidditatem, & inuenitur toti ei, & soli, & sit id, quod potest vni eidem rei inesse, & non inesse. Describitur vero his duabus

E

F

De Rhetorica

Gratius descriptio nibus est acci-
gatum ex eis euenit ad accētis for-
mationem absolute: qm̄ vna descri-
ptio illarū attribuit accidenti inse-
parabili, & a ...
Notum autē est, qd hāc descriptio-
nes hic positz non sufficiāt ad for-
mationem vnus illarum perfecta
formatione, sed sufficit de illius si-
gnificato hic. perfectio n̄ formatio-
nis rerū, ex quibus cōponunt dehni-
tiones, est in lib. Potter. Sicq̃
accepimus hic in generis dehu-
ne, nouū est, qd generis vlumi gene-
rum. Et sūt de dria non sufficit, qd
H sit pre licatū in eo qd quale, p̄ter qd
sit propria rei, cuius est dria. Qñ aut
predicata in propōnibus topicis fue-
rūt vnus illarū quinq; partiū, o-
porteret necessario species syllogorum
topicorū, qd sint fm̄ qd componunt
ex his quinq;, q̄ sunt formata fm̄
lib. de modū formatiōis: & hoc est,
qn̄ accipiunt predicata naturaliter,
vel e conuerso, & fuerunt positi tres
termini i syllogum, qui proportionā-
tur sibi inuicem fm̄ vnā harū quin-
que proportiōnū, prout est propor-
tio dehesionis, aut alia proportio-
Inū, vel fme ...
termini proportio lū dīz, & secun-
di sit proportio accidentis, aut alia
pportio: aut capiant semp̄ vno mo-
do, videlicet qd duo termini semper
proportionent ad tertiu, aut maior
ex. ...
aut minor & mediū ad maiore, p̄z-
ter qd inter duas extremitates pro-
portione ...
rum proportionū, sed sua p̄dicta-
tio erit per accidēs. Hoc aut ē duo-
bus modis. aut, qd ponamus ambo-
rū illorū, ad extremitate proportio-
nē vnā, vt, qd sit proportio medij ter-

que proportionū, vel e contra, hoc ē,
autem proportionē ad alterum aut
alterius illorum: aut, q̄ ponam⁹ p-
portionē amborū ad aliud extremū
duas proportionēs, vL, q̄ proportio
extremitatis maioris ad minorem
sit proportio definitionis, & mediij
ad maiore sit proportio dñiz, aut
aliqua alia proportio ex illi. Quare
processimus in cōbinationib⁹ ho-
rum topicorū duplū spērū syllo-
gicorū. Illi non seruāt in illis prædicationē
naturaliter, neq; prædicationē n-
tialēm. Ob vehementiā aut assimil-
lationis illorū, & suæ affinitatis ad
syllogismos, multi istorū syllo-
gismorū dematiuorū ceciderint
ex lib. Abumazar. Illi aut fm verita-
tē sunt sylli topici. Hic autē est vna
pars spērū orationū verificatiuarū,
q̄ notē sunt inter logicas ofones, vi-
delicet species, q̄ componūt ex præ-
missis veris, q̄ non sunt essentielles,
verunt: ex parte itaq; quā ē vera, & li-
mmonu. & ex parte, q̄ nō est essentia
vera. Vnde vero oñdit de hac parte, q̄ nō
pica: qđ vero vř ex vi verborū
at dicim⁹, q̄ si cā occus sus veritatis
in aliquo qlito nō fuerit q̄ putat in
iectū, aut subiectū de essentia p̄dicta
ti, in hac verificatione nō fit aliqua
tes p̄ter diuulgationē, aut induc-tionē,
illa aut, quę ē talis cōsuetudinis,

necessa-

A necessario est topica. Veruntū tales
 in pariter hec itaq; quantitas, quā di
 positū hic. *Art.* vero, quia apud eū
 hae orationes topicę distinctę sunt
 a demonstratiuis, non solū in maiorijs,
 sed et fm orationē, opinatus ē,
 q̄ tales, & si non sint demonstratiuę,
 habeant de illis exercitiū ex magis
 diuulgato illatum. Ex quo, n. p̄ ma
 iori parte p̄missę diuulgatę sunt op
 positę, posse est, q̄ vna eadē res con
 struat & destruat ex his p̄missis, q̄n
 proponi maiori coniungunt duę
 propōnes contradictionis, & opina
 tus est, q̄ talibus sylis vtant̄ ambo
 aduersarij ad confirmationē & de
 structionē rei, fm q̄ alter eorū intē
 dat cautionē illius, & alter destru
 ctionē. Et conueniet inde magnū ex
 ercitiū, mō quo euenit in artibus, q̄
 sunt praxiū mō aliarū, sicut est ars
 Dialectica, & alia ab ea. Et p̄p̄ea po
 sita est hęc ars iter interrogantē &
 rōdētē: & instituit interrogatē mō,
 quo recipiatā respondente id, quo
 destruitur. *Art.* tūc, q̄n rōdētē
 rē modū instituit, q̄ non admittat
 rē, quā destruat̄ eius pō. Et tradi
 dit ad hoc oīa loca, quibus adipiscā
 tur sylī in oībus q̄sicijs fm clausulā
 p̄dōnis, sicut q̄n̄ simplr, siue fuerit
 q̄sitiū fm cōditionē annexā, vt q̄ra
 tur an sit genus, aut definitio, aut vl
 la quinq; proportionis: deinde cum
 hoc tradidit quo mō interroget in
 terrogans, & rōdētē rōdētē. Et cum
 hoc dedit p̄cepta propria interrogā
 ti, & p̄cepta propria rōdētī. Et hinc
 est, q̄ hęc ars definit, q̄ sit habitus,
 quo valeat interrogans facere ex p̄
 pōnib; diuulgatis, q̄ in ad destru-

tionem vtriusq; duorū extremorū **D**
 contradictionis, quod interrogās re
 cipitā rōdētē: & illo valet respon
 dēs non admittere interroganti ali
 quā rē, ex qua sequatur cōtradiçō
 riū illius qd posuit. Huius ē artis
 sūt alia iuuamina, q̄ numerata sūt
 i. l. t. q̄ non sit necessariū ad perfectionē
 dubio est ex parte manifestio. s.

In Librum Rhetorices.

Ostū expleuimus sermo- **De Rhetor**
 nē de sylis topicis, quan- **icis rei-**
 tum iuuat verificationē, **- uis.**
 loquemur de rebus per
 suadentibus, & fm quantitatē, quā
 persuasionē adipisci faciant. Euidēs
 autē est, q̄ persuasio sit opinio p̄ua
 lens, ad quā anima acquiescit, & cū
 hoc imaginat̄ illius cōtradiçoriū.
 iam autem in praxiū definitiui
 mus quid sit opinio. Res vero, agen
 tes persuasionem scrinio, & indu
 ctione, apparet q̄ primo diuidātur
 in duas partes. Quarum vna est ex
 ipsis orationib;. Et secunda ē ex re
 bus, quę de foris sunt, quę non sunt
 orationes, sicut sunt fides & testifi
 cationes. Et similiter etiam scruti
 nio videtur, quod sermones, quibus
 viuunt orationes diuulgatę, diui
 dantur in duas partes, in exempla,
 & argumentationes, quę dicunt̄ in
 hac arte signa: hoc autem sit, quan
 do vnum illorum pręagitur alte
 ri acceptionem alicuius nominis. di
 cendo, fac hoc, quia prędecessor
 fecit illud, & iuuat eum, sicque per
 suadebit illud exemplo. Aut dici
 tur, quando sic est, concluditur sic.
 & sic in singulis rebus, de quibus est
 oratio.

Et

De Rhetorica

G Ex quo iam notū est, q̄ hic modus
orationis utatur his duab⁹ specieb⁹
sermonū, loquemur de vtrilq; pri-
mo: deinde postea procedemus ad
sermones de alijs persuasionibus :
hi, n. fuerunt vtiores, q̄ persuadēt
q̄ illi, & mōres in ratione. Hic.

De Igno

Dignitas est electio summa-
tium opinionis preoccurrentis of-
bus, aut maiori parti hominū. In-
itiū autē opinionis preoccurrentis est
opinio, quam dū aliquis vir offen-
dit, occurrit ei de illa coniectura spū-
ales cum animas acquiescit, primo

[illegible]Deformis
fracturae
rheumaticae
curatio.

Et dicimus, quod ex illis quæ exacta sunt, patet, quod illud, quod agit necessitate illationis in prima figura, est præmissa vltis id autem, quod facit combinationem, est, quod præmissa minor sit affirmatiua. Hoc autem sic existente, quoniam subtrahemus præmissam maiorem, figura redditur oratoria, aut similiter, quando capiti indeclinat: sed illius defectus est magis oratorius, quoniam iam in-

De Syl's Categories

perfecta, quia non est in ea locus contradictionis, & quia illa sit potest diuulgari. K

faciunt artifices demonis. Et similiter aliquando est rhetorica in quibusdam ob defectum minoris, aut ob acceptionem illius negatiuæ. In secunda vero, & tertia figura sit propterea, quia in eis non est præmissa, quæ faciat acquirere rem in conclusione nota ab initio rei, quæ aliquando est minor, & aliquando est maior. Et similiter est in præmissis, quæ faciunt combinationem, non nocebit si in ambabus ostendimus duas præmissas simul, sed conuenit, quando hoc fit, & non deest una illarum, quæ capiantur ambæ indefinitæ: si autem, non remanebit in eis omnino locus contradictionis. Et iterum ex speciebus L

est, quæ creditur in initio opinionis, præter quod ita sit secundum veritatem: & hæc species sermonum etiam sunt persuasivæ secundum suam formam. v.g. quæ componantur ex duabus affirmatiuis in secunda figura. Et species concludentes in tertia figura, dum sunt duæ conclusiones vniuersales, sunt huius speciei. sed conuenit cum hoc, quod non explicet in eis signa, & sumatur indefinitæ ad constituendum in eis lateentem locum contradictionis. M

Syllogismi vero conditionales, quidam sunt coniuncti, & quidam disiuncti. Coniunctus quidem est signum, dum adhuc remanet in eo locus ad contradictionē. Et iam ostentum est in lib. Prior. quille sic concludens, dum fuerit perfectæ illustrationis, & repetitū in eo fuerit ostentum per syllogismum esse per se.

De A'nd
nals

Al autem si erit repetitum in eo per se notum, iam necessario coniunctio est ex eis, quæ oportet ostendere: & ostensum est ibi, quod repetitum in eo non est per quodcumq; antecedens, nec consequens ad consequens, neq; antecedens ad antecedens, contingens tamen ad se ipsum. Si ergo autem hoc ita fuerit, ergo hæc species syllogismi erit signum, dū subtrahem⁹ ab eo partem istarum conditionum, sed prius, quo ponatur persuadens, est, q. subtrahatur repetitum in eo, & iam redderetur persuadens, quando per ipsum concluditur quodcumq; congerit ante cedens, aut consequens, aut eorum contradictorium. Sed in illo, q. nō fuerit veræ illationis, cōuenit cum hoc, q. nō exprimat repetitum pro maiori parte ob timorē & metū, q. putet aduersarius eum, sicut qui repetit consequens, & cōcludit antecedens, aut repetit oppositum antecedentis, & cōcludit oppositum consequens. & aliquando in tali exprimitur repetitum & sit oratio persuasiva, sicut est sermo quorundam Antiquorum dicentium: si ens sit genitum, habet principium, sed non gignitur, ergo non habet principium. Galen. autē, & multi Analytici videntur hac specie syllogismi ad ostensionem illius, cuius causæ operationum animalis ignoratur, v. g. dicendo dum auferitur os reflexum auferitur vox, heq; ergo dum inuenitur os reflexū, inuenitur vox: & nō sequitur, sicut illud, dum auferitur animal, auferitur homo, & non sequitur ex inuentione animalis inuentio hominis. Quōdo vero concludēs erit verus, est, sicut q. sit opusitū cōsequens, aut ipsummet

antecedens. Oportet itaq. q. d. ex primatur in illo repetitum: si autem, nō remanebit in oratione locus cōtradictionis, nisi inueniatur coniunctio, & nō exprimat ipsam. Disiunctus vero aliqui redditur persuasivus, quando nō complentur omnes cōtradictiones in eo, dum fuerint plures q. dux, neq; cōplentur in oīa repetita. Si vero auferatur repetitum in hoc syllo, non redditur persuasivus, sed dū hoc fecerit, remanebit in forma illius, per quem ostenditur ostensio vnus cōtradictoriorum, quando diuiditur in ea, Itaque autem m. r. s. v. a. c. o. n. o. n. **E** complentur omnia cōtradictoria, est sermo Abualmaphal in libro quem directionem appellauit, dū voluit destruere, generationem ex elementis, dixit: Si inueniretur genitum ex quatuor elementis, non euaderet quin hoc sit, aut quia corpora penetrant se mutuo, adeo, q. corpora congregātur simul in vno loco, aut hoc erit, quia vnumq; illorū itat in seipso. accipiamus itaque has bestias, eleph. & heq; talium est, q. inueniatur elementū plusquam vnum, ex quo generet^r aliquod vnum ens. Ex hoc autem sermone cecidit vnum cōtradictorium, quod debebat poni in syllogismo, videlicet quōd sit generatū secundum modum mitionis, sicut videtur in oxymelle. Species vero, q. incipit a negationibus, & definit in negationes, erit tñ persuadens, quando subtrahemus repetitū, & ostendemus cōclusionem: quādo enim deesset repetitū, & conclusio simul, nesciret audiens quam rem intenderas cōcludere. impossibile autem est inuenire repetitū, quod

Rhet. Poc. cū Auer. BB ostē-

A quomodo aptius & fidelius sit eligi-
 lius: quoniam per hoc idem potest
 argumentari de re quod sit eligibilior.
B Indivium autem, quod est in prima
 figura, & est quod appropriatur no-
 mine indivii in materia necessaria,
 est simile illi, quod dicimus, luna
 augere suum lumen paulatim secundum lu-
 narem figuram: ipsa itaque est sphae-
 rica. Quae vero ex illis est in materia
 possibili pro maiori parte est, sicut
 dicere, oleum, & arbor, & puer, & pre-
 parat enses, & arma, & fortificat
 moenia suae terrae, & non habet in-
 micum: sicque ergo videtur veritas
 ad rebellionem parandam in re-
 gem. haec autem nota est apud An-
 tuquos in indivio similissimo. Quae
 vero est in materia possibili aequali-
 ter, est, sicut exemplum dicendi, ille
 non recessit a suo loco, & superavit
 suum rivalem, adeo quod successit illi
 laetitia loci, et non illi, de locis. At qui
 etiam utuntur hoc ad evidentiam
 supra pusillanimitatem, quod ille vir non
 valeret cum illo ad fugam. Et haec in-
 divia primi appellabant coniecturas.
 Signa vero quaedam sunt in mate-
 riis necessariis in secunda figura, ut
 dicendo, neri oriuntur ex cerebro,
 quia radicantur in eo: quod vero fue-
 rit in materia possibili pro maiori
 parte, est, sicut dicendo, ille percussit
 inimicum ob terrae iniuriam: ille, enim,
 ascenderat ad moenia, & obviam fa-
 ctus est ei ipse inimicus: significans
 autem iniuriam est hic actus. Illud
 vero, quod est in materia possibili
 aequaliter, est, cum vis est vis indi-
 vii, quod sit in hac materia, ex quo
 vis universalium in hac materia est
 vis particularium. Particulares autem
 conuertuntur, & redeunt in primam
 figuram. & quando sunt res, vis

non sunt magis falsae, nisi secundum falsita-
 tem particularium. Antiqui autem
 abijciunt hanc speciem signorum, quod
 sunt in hac materia in prima etiam, quod
 sunt in tertia figura in materia necessaria
 secundum se, dicimus, quod per se sunt
 sphaericitas: quoniam omnes res sunt in tem-
 pore, & iterum omnes res sunt in for-
 bis sphaericitate. Illa vero, quae sunt
 in materia pro maiori parte, sunt,
 sicut, exempli gratia, dicere, philoso-
 phi sunt studiosi, quia Socrates phi-
 losophus est studiosus. Quae vero
 sunt in materia possibili aequaliter,
 causa abijciendi illa est ipsa metum causa
 abijciendi ea in secunda figura. Con-
 venit autem, quod sciamus, quod haec divi-
 sio non sit essentialis praemissis signo-
 rum, in quantum sunt praemissae si-
 gnorum, hoc est sua divisio in ne-
 cessarium & possibile, quoniam praemissae signi-
 sunt ex parte, quae sunt receptae in
 initio opinionis, ut diximus, & in qua-
 tuor sunt signa, & idcirco ab initio opi-
 nis, non ex quo sunt in materia ne-
 cessaria, aut possibili. Illa, enim, in quibus
 sumuntur tales praemissae, sunt syllo-
 gismi demonstrativi, hoc est, quod sunt,
 in quibus sumuntur praemissae, ex
 quo sunt necessariae, aut possibiles in
 materia. Praemissae vero, quae sunt
 sunt, quae estimantur magis
 propriae his orationibus, ex quo non
 videtur illis ars demonstrativa. haec
 enim ars, dico artem Rhetorices, non
 videtur illis ex parte quae sunt aequali-
 ter: quoniam si videretur illis secun-
 dum hunc modum, non sequeretur
 ex eis magis res, quam eius contradicto-
 rium, sed videtur illis ex parte quae co-
 gnoscitur unum illorum modica in-
 divii inclinatione in initio opinio-
 nis hoc autem est secundum aliquod tem-
 pus, & secundum aliquam dispositionem.

De Rhetorica.

Quia autē aliqui viri ignorauerunt hanc rem, & abiecerunt, q̄ hęc ars erat iudicio in materia equalitatis, illi estimauerunt, q̄ non cadat persuasio in illud quod est equalit.

Art. Rhe-
tor. & lo-
An. Topi-
ces si hñt
fuerint.

Hęc autē ars, ut dictum est, non est iudicio in materia equalitatis, sed artis Topice est proprium subiectum: quoniam hęc duę artes non sunt in anima, prout sunt extrinsecas, sed semper indicant, q̄ prædicatū in initio opinionis, aut fm veritatem,

Non quia naturę ipsius prædicati sit q̄ in hoc subiecto, aut naturę subiecti, q̄ inest ipsi prædicatum, & nō solum sumit hęc ars præmissas, quę sunt notę diuulgatę ab initio opinionis, præter q̄ apponatur eis modus essendi, sed etiā accipit necessarium fm q̄ est possibile in initio opinionis, & similiter ipsum possibile, in quāto sit necessariū. Acceptio vero ipsius necessarij in quantum sit possibile, ē, sicut ille, qui putauit, q̄ celum possit esse aliter figurę, & q̄ generetur ois

Res ex qualibet re, quę contingit. Quę vero putantur esse impossibilia, & sūt possibilis, sunt multę res, quę esse nō est difficile. Qui vero ex hoc rebus vulgi de illis, q̄ negationis, quę proponunt, hęc ab ætate pueritę, est, ut q̄ omnes res sint possibiles, & q̄ nō sit res impossibilis, adeo, q̄ sequatur illi, q̄ hoc dixerit, q̄ hoc suum dictum non sit necessarium, sicut est dictū in confutatione, Platonis in Socratem, quādo Socrates ei dixerat, nihil scire, Plato dicebat ei, ecce rē scitā, videlicet hęc enuntiatio. Iam autē recessimus ab eo,

ut si tendebamus: redeamus autem ad id, quod dicitur. Prædicatum autem quod est, od coegit Anaxagoras ad id, ut non sit propositio signi fm materiā, hęc, q̄ est alia q̄ contrarij præmissis evidentibus in initio opinio, ut in hoc, tas & potest quę est in dum materiā: & ideo præmissas, quę sunt in initio opinionis, quę contrarij est, q̄ sit ex materia pos- sibili pro maiori parte, sunt vehemētis, q̄ per se sunt, q̄ sunt dum sunt fm equalitatē. Sicq̄ iam ex- positum est ex hoc sermone, q̄ sunt species signorum ex parte formę, et materię, & cōuenit, q̄ loquamur de exemplo.

Exemplum autem sunt quędā par- tes. Quædam eorum sunt, q̄ enuntiemus prædicatū inesse subiecto, vel ipsius negationē ab illo, ob illud prædicatū inesse simili illius subiecti, aut ob illius negationem ab illo, quando illud esse in simili, aut illi negatio ab illo fuerit quod notius, sicut dum dicimus, q̄ celum, & quædam illorum sunt, q̄ enuntiamus prædicatū inesse subiecto, aut negari ab eo, ob inesse simile illi prædicatū in illo subiecto, aut illud negari ab illo, quādo inesse simile, aut ipsum negari fuerit notius, v.g. q̄ enuntiamus de celo, q̄ tantum dicitur, q̄ tantum dicitur, q̄ tantum dicitur. Et quædam illorum sunt, q̄ enuntiamus prædicatū inesse subiecto, aut negari ab eo, ob inesse simile illius prædicatū in illo subiecti, aut ob illud negari ab illo, dum inesse simile prædicatū in illo subiecti fuerit magis notum, aut negari ab illo fuerit notius, ver.g. mel resoluit, quia zaccharū resolu- uit.

De exēplo

M

Aut Aliquando autem est enuntiatio
 tio vniuersalis, & simile particulare,
 sicut dicimus voluptas est mala, quia
 vinum est malum. Differentia au-
 tem inter hoc, & inter inductionem
 est, quia in inductione verificamus
 vniuersale per particulare, hic vero
 verificamus vnum per alterum, quia
 illud sic simile, non quia vnum eo-
 rum sit in altero. Simile autem est
 duarum specierum, simile in re com-
 muni, aut simile secundum respec-
 tum. Exemplum similis in re com-
 muni est, sicut id, quod primum
 est: exemplum autem similis secun-
 dum respectum est, sicut diximus, rex
 in ciuitate est sicut Deus in mundo,
 & sicut Deus est vnus, sic expedit, quod
 rex est vnus. In hoc itaque exemplo,
 vtrumque fuerit, non est enuntiatio
 vniuersalis de particulari, similium
 enim non est vnum vniuersalius al-
 tero, neque inueniuntur duo similia
 ex hac parte. Manifestum autem est
 ex eo, quod phabitu est in lib. Prior.
 quod oratio necesse est concludens sit,
 in qua ostenditur pars per totum.
 Quando autem hoc in est, ex ipso
 exemplo non sequitur necessario vnus
 sermo necessarius, neque est conclu-
 dens essentialiter. V. g. quia, quoniam nos
 conuenimus in eo, quod ob ipsius
 ob ipsius similitudinem ad corpora
 generans per soliditatem, & equalita-
 tem, & contrarietatem, & cetera:
 celum itaque in hac oratione est
 extremitas minor in vno syllo, quod
 est subiectum quaesiti: generatum
 autem est extremitas maior, ex quo
 est praedicatum quaesiti: medius au-
 tem terminus est soliditas, & equali-
 tas, & cetera. Quando itaque copo-
 nimus syllo, dicimus sic, celum est
 solidum, & solidum generatur, ex-

go cor. generatur oratio vero h
 centis, quod solidum generetur, non suffi-
 cit, quod sit indefinita, si voluerim con-
 cludere celum necessario in illa, nisi,
 & quousque; sumamus ipsum vte, quod
 est, omne solidum generatur. Sicque
 hic peruenisset hoc vte apud id, quod
 scrutari sumus quaedam solida, eo modo
 quo consuevit, quod eueniant premis-
 sa experte, ostensio per exemplum in
 hoc itaque est in topica, per modum
 modum praeparatus, & directio-
 nis ad occursum veritatis de veritate,
 licet non occurrat nobis veritas ip-
 sus vltis ad sensum huius rei neces-
 sario, sed in initio opinionis. Et hic
 ostenditur, quod euentus veritatis vltius
 de talibus praemisissis non sit ex sen-
 su, sed ex alia virtute: sensus. u. con-
 cipit de illis singularia terminata
 numero, & quod gradus estimationis
 sunt secundum suam propinquitatem huic
 vltimae estimationi, & ipse distantia
 ab illa. Estimatio autem vltius est
 in vno de veritate solum sensu.
 Quia autem imaginati sunt quidam
 posteriores loquentium hoc, quod
 est id, quod dixit Abu almahal, qui
 ait, quod faciat acquirere ipsum exem-
 plum veritatem secundum modum directio-
 nis & aduertentiae vni, sed ex quo ip-
 sum non dicit de syllo vero secundum figuram,
 oporteret, quod omnes scientiae essent
 principia, sicque non esset ibi aliquid,
 quod non esset; itaque, per
 gratia exempli, possibile sit quod liber
 Almagetti legatur ab illo, qui non
 considerauit omnino res geometri-
 cas, & nouitas mundi esset per se nota.
 Iam itaque ostensum est quid sit
 gratia exempli; in verificatione, &
 in hac arte simile & conforme est
 inductioni in topica, sicut signum
 hic est simile, & conforme syllo to-
 BB iij pico,

De Rhetorica.

C Diuulgatio vero statutorū scripto-
rum est res nota: id vero, quo cue-
nit de illis verificatio, est ipsorum
consuetus vsus. Concludendo autē est
magni vigoris. Et ideo videbis mul-
tos illorum, qui educati sunt in con-
suetudine statutorum, credentes no-
mitates fictas, & non possumus eos
deuolare ab illis. Cōcedimus etiā
persuasioni attestatiōis legis, deco-
ri, & cōuentioni virorum legalium
de aliqua re ipsius legis. & ideo ex
quo cōstitauerunt hoc quidam vsi
dixerunt, q̄ scindens congregatiō-

Hic, non fit hæreticus. Abūhamadh
autem Ag. zellocutus ē de e-
cōgregationis in principio sui libri
de differētia inter Mauros & Ama-
zonides. dixit, q̄ ipse nondū cōgre-
gauit quid fit congregatio. Contēn-
tiones vero sunt in differētijs ver-
borum, sed magis persuasiuū, i quo
sunt contentiones, est de latro icu-
dēre promissiones legis, & sunt res,
quę videntur hominib; impossibiles.
sed notum est, q̄, qñ res est diuina,
licet agens sit maxime enormis, non
facit adipisci aliquam rem p̄ter bon-
nam estimacionem de eius bono.

Ignorantia innotem de tuo opere, &
confidencia in illo, & de sua excellen-
tia tanta ceptor p. clamada
Alzar. i. tuo i. ro. me. p. d. m.
lat. & i. x. i. d. s. i. n. p. e. t. a. n. v. a.
la. l. i. p. r. o. u. e. p. d. m. i. n. t. i. o. n. e.
tes, e. l. t. v. a. v. e. g. a. n. s. e. p. e. r. a. t. i. o. n. e.
v. a. c. i. t. a. n. t. i. o. n. e. p. r. o. u. e. p. d. m. i. n. t. i. o. n. e.
Irebus quatuordecim. v. a. v. e. g. a. n. s. e. p. e. r. a. t. i. o. n. e.
a. l. t. i. o. n. e. p. r. o. u. e. p. d. m. i. n. t. i. o. n. e.
R. u. e. t. a. c. i. t. a. n. t. i. o. n. e. p. r. o. u. e. p. d. m. i. n. t. i. o. n. e.
ta. S. g. n. a. v. e. r. a. n. t. i. o. n. e. p. r. o. u. e. p. d. m. i. n. t. i. o. n. e.
h. i. e. n. t. i. o. n. e. p. r. o. u. e. p. d. m. i. n. t. i. o. n. e.
m. u. r. a. d. c. o. n. t. i. n. u. a. t. i. o. n. e. p. r. o. u. e. p. d. m. i. n. t. i. o. n. e.
f. u. e. r. i. t. e. x. h. i. g. n. o. t. i. s. e. s. s. e. a. u. t. i. g. n. o. t. u. m. e. s. s. e. v. g. q. u. a. n. d. o. p. r. e. s. t. a. n. t. i. a. l. o.

quævis nota, nec divulgata, vimur
huius expositione, hoc autem fit, quia ali-
quis æstimaverit, quod putaret esse
miraculum, quod non sit miraculum,
vivunt hoc ad ostendendum, hoc
est miraculū. Et si sit est i aristoteli
omnibus, & iudiciis, & reliquis quæ ac-
cie disputatio de illis. Oibus autem
his rebus potest, quod ipsis vivunt in
oibus artibus coniecturariis, prout
vix sunt illis præteriti præcessores, quia
illi coniectabantur, quod esset via veri-
tatis. Arist. vero, & quod exposuit
tunc eis sui gradus in veritate, opina-
tus est, quod opportunitas harum ere-
dulitatum sit visus vulgi, quo vivunt il-
li. Et sic se in rebus particularibus vo-
luntariis, de quibus decernit iudiciis, quod
sunt bonæ vel malæ. Quam autem reū vo-
luntariarum, de quibus iudicium decernit:
quod sint bonæ, aut malæ, quæ sunt, quod
inveniunt in homine in se ipse scienti,
& hæc sunt virtutes & vitia: & hæc
alio, & est equitas, & iniquitas: & quæ-
dā sunt, quod inveniunt propter se ip-
sas, & hæc sunt res iuvantes & nocen-
tes: quarum primas dicitur de oratio-
ne, secundas vero dicitur de iudicia-
lis, tertias vero dicitur de liberatua. hō
necesse est. Quod autem hanc oratio-
nem oraturus in his tribus generibus,
exposuit Arist. tradendo regulas, &
res, quibus hō valeat eloquenter di-
cere de unaquaq; harum rerum perfe-
ctissimo modo, qui possibiles sunt huic
rei. Et ideo debuit hanc antem, quod
sit via, qua homo valeat aperire per-
suasivem de unaquaq; re particu-
lari perfectissimo modo, qui illi conve-
nit secundum suam naturam. Id autem, quod
dicitur de hoc secundum nostrum propo-
situm de eloquentia, satis sit.

IN LIBRVM

POETICÆ.

De Oratiombus Poeticis.

Orticæ autem ofones
sunt orones metricæ
quibus q̄ritur rei assi-
milatio, & exemplum
in orone ad pmouen-

dū rē verius rogā a re, aut tūgē enor-
mitatē. Insunt aut sunt metricæ,
q̄a sic sūt assimilatio perfectior. Et si

Bcutin maiore parte artiū, q̄ assimila-
tū rebus sensatis, sicut est ars Pictu-
ræ, & aliq̄, non sunt verē ip̄s res sen-
satis, sic ofones, quæ assimilāt rē, nō
sunt ofones, quib⁹ intelligitur illi⁹ ef-
fectus. Assimilationū aut sunt duæ
species, una est, q̄a rē ad illū res
aliam rei per nā dictionū assimila-
tū, q̄a rē ad illū res aliam rei per nā dictionū assimila-

tū, q̄a rē ad illū res aliam rei per nā dictionū assimila-
tū, q̄a rē ad illū res aliam rei per nā dictionū assimila-
tū, q̄a rē ad illū res aliam rei per nā dictionū assimila-

tū, q̄a rē ad illū res aliam rei per nā dictionū assimila-
tū, q̄a rē ad illū res aliam rei per nā dictionū assimila-
tū, q̄a rē ad illū res aliam rei per nā dictionū assimila-

tū, q̄a rē ad illū res aliam rei per nā dictionū assimila-
tū, q̄a rē ad illū res aliam rei per nā dictionū assimila-
tū, q̄a rē ad illū res aliam rei per nā dictionū assimila-

tū, q̄a rē ad illū res aliam rei per nā dictionū assimila-
tū, q̄a rē ad illū res aliam rei per nā dictionū assimila-
tū, q̄a rē ad illū res aliam rei per nā dictionū assimila-

lā imaginari. Hec itaque sunt plures **D**
fallaciæ, sicut nō est imago, q̄ imagine
tur ens, quod non sit intra mūm,
neq̄ sit extra ip̄m. Locus vero ma-
gis p̄prios huic errori est lib. Elea-
chorū. Hec aut ars, licet sit syllogisti-
ca, in nō vult syllo in actu, nec est ei
ppria sp̄s, qua appropriet. Qui ve-
ro vult et orone syllogistica in actu,
id sit fm modū erroris, & assimi-
lationis aliarū. Arist aut, quia vid. t. q̄
in vamen tu⁹ artis sit magnæ neces-
sitas, quia p̄cā pmouet vulgus ver-
sus hōē al. cuius rei, & ad nō creden-
dū illā versus actionem aliquā, aut

illius omissionē, nūcrauit res, quib⁹
hō valet assimilare rē alieni rei de
eo, cuius assimilationē pponit p̄fe-
ctissimo mō, quo possit den in hac
re. Et itaq̄ ars Poetica, ars, qua est li-

ma hō, q̄a assimilet rē alieni rei, p̄fe-
ctiōe qua pōt. Verū hē p̄fectiōes
sunt extra p̄fectionē humanā. Con-
cludēdo aut dicimus, q̄ qui intelle-
xerit ea, q̄ scripsimus in hīs tractati-
bus, & nō sit sciēs naturalis, pōt est,

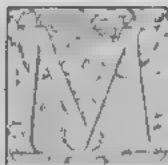
q̄ inltruat oēm ofonem, quā audi-
uent in ver heatiōe, & formatione. I
hac aut arte est honor, & p̄stantia
nō, quo hō sit per ip̄am p̄emptus

verius vltimā p̄fectionē, si sua p̄fe-
ctio sit in adeptiōe veracis specula-
tionis, & p̄hac quāritatē pueniet, q̄
sit ap̄us illam recipere. Hac ergo

quāritatē pueniet ei grad⁹, quo sic
sunt ad vltimā p̄fectionē. P̄fectus
autem Deus est, qui est Deus
adiutor, & sustentans, &

non est Deus, in
ip̄e, qui semp
laude-
tur.
An. en.

Ad Lectores Profano.

[illegible]

vestit existit amplius...
 si per...
 que...
 que...
 tunc...
 bu...
 e...
 fo...
 bon...
 arti...
 an...
 si...
 re...
 pe...
 no...
 fl...
 qu...
 Et...
 bu...
 ea...
 le...
 ju...
 bu...
 en...
 su...
 di...
 en...
 la...
 s...
 De...
 d...
 pr...
 su...
 lo...
 do...
 ma...
 ma...
 et...
 ge...
 lu...
 ta...
 pe...
 p...
 su...
 su...

1. Die erste...
 2. Die zweite...
 3. Die dritte...
 4. Die vierte...
 5. Die fünfte...
 6. Die sechste...
 7. Die siebte...
 8. Die achte...
 9. Die neunte...
 10. Die zehnte...
 11. Die elfte...
 12. Die zwölfte...
 13. Die dreizehnte...
 14. Die vierzehnte...
 15. Die fünfzehnte...
 16. Die sechzehnte...
 17. Die siebenzehnte...
 18. Die achtzehnte...
 19. Die neunzehnte...
 20. Die zwanzigste...
 21. Die einundzwanzigste...
 22. Die zweiundzwanzigste...
 23. Die dreiundzwanzigste...
 24. Die vierundzwanzigste...
 25. Die fünfundzwanzigste...
 26. Die sechsundzwanzigste...
 27. Die siebenundzwanzigste...
 28. Die achtundzwanzigste...
 29. Die neunundzwanzigste...
 30. Die hundertste...

[illegible]

[Faint handwritten Latin text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[illegible]

[illegible]

P O E T I C A

Petro Vitorio Fiorentino interprete.

SYMME LIBRI.

[illegible]

Quod sit opus proprium. Quia possum canere non illa, et per similitudines differentie. Cap. I.

Poetica, ipsa & formis
ipſius, quam
vim vnaqueq;
habet, & quo
paſſo oportet
coagmētare fa-
bulas, ſi poeſis bene ſciat. ſcila-
eſt: Præterea ex quo, qualis
ve eſt paribus eodemq; modo
& de alijs, quæ eiſdem ratio-
nis, viæque ſunt, diſſeramus, initio
ſumpto, vt naturæ inos eſt, pri-
mum à primis. Epopoia iam
& tragædiæ poeſis adhuc autē
comœdia & dithyrambica, at-
que eæ quæ vtitur non ſpluri-
ma: necnon cithariſtica, om-
nes imitatio ſunt, ſiquis totum
ſimul ſpectet. Dicitur repertæ autē
inter ſe tribus, aut n. quæ tribus
genere diuerſis imitantur, aut
quæ res diuerſas, aut quod aliter,
& non eodem mō. Quæadmo-
dum, & colorib; & ſignis mul-
ta quidā imitatur, eſtque illorū

Aut alia quædam huiusmodi genera carminum, imitationē non fecerit, nisi quod homines coniungentes cum metro, ποιῆν, hos quidem ἡλεγειοποιούς, hos autem ἀποποιούς, nomināt. Non ut eos, qui sunt secundum imitationem, poetas, sed cōmuniter secundum metrum appellantes: etenim si quidpiam medicinæ præcepta continens, aut artis cuiuslibet proprias artes ediderint, sic appellare consueverunt. Nihil autem commune

Est Homero & Empedocli præter metrum. Quapropter hunc quidem poetam iustum est vocare, hunc vero physiologū potius quā poetam. Similiter autē, & si quis omnia metra permiscens non efficiat imitationem, ceu Chæremō Centaurum cōfecit, opus mixtum ex omni genere versuum, non oportet iam hunc poetam vocare. De his quidem igitur hunc in modum explicatum sit. Sunt autem nonnullæ, quæ vtuntur omnibus di-

Cctis: intelligo autem, ceu rhythmo & concentu & metro: quæadmodum & dithyramborum poetis, & nomorum, nec nō tragædiis, & comædiis. differant. Verūq; inter se quod præmissarum vna cunctis: partim autem singillarum vtuntur. Has quidem igitur dico differentias artium, in quibus efficiunt imitationem. Quia autē imitantur ἢ, qui imitantē agentes: necesse autem est, hos aut studiosos aut im-

probos esse: mores, n. ferme semper comitantur his solis: vitio .n. & virtute, quod pertinet ad mores, discrepāt omnes, siue meliores, quā comparati nobis sint, siue deteriores, siue & tales: necesse est imitari, quemadmodū pictores. Polygnotus quidem, n. meliores: Pauson, autem deteriores, Dionysius vero similes pingebat. Planum autem est, quod vna quæq; dictarum imitationum habebit has differentias: & erit diuersa, eo quod diuersas res imitetur hunc in modū. Etenim in saltatione, & tibiarū fidumq; vsu fieri potest, ut sint hæc dissimilitudines. Et circa orationē & nuda carmina: ceu Homerus quidem, meliores: Cleophon autem, pares: Hegemon vero Thasius, ille qui primus parodias cecinit: & Nicomachis, qui Deliada verlib⁹ scripsit, deteriores. Simili mō autē & circa dithyrābos, & circa nomos: ut Persas & Cyclopas, Timæctis & Eufloxeus, imitari posset aliquis. In eadē autē dithyrambo & tragœdia separata sunt a comœdia: hæc quidē, n. deteriores: hæc vero meliores, imitari vult, quā ἢ quā nūc sunt. Adhuc autē horū tertia dīra est, ut singulas has res imitaret aliquis, etenim in ἡστέ & eadē res licet imitari: aliquñ qdē exponentē, vel aliud quippiā factum, quō Homerus tacit: vel ut eundē & nō se imitaret: vel oēs ut agētes & molētes aliqd eos, quos imitatur.

De Poetica.

G In tribus iam his dñis imitatio ver-
satur, vt initio diximus: in qui-
bus scilicet & quæ, & quomo-
do. Quapropter hæc quidem idē
cum Homero imitator Sopho-
cles esset: imitantur enim ambo
studiosos. hac vero cum Aristo-
phane: agentes enim imitantur
& gerētes ambo. Vnde & dra-
mata vocari nonnulli ipsa aiūt,
quia imitantur agentes. Quæ-
tiam de causa vendicant sibi tra-
gœdiam & comœdiam Dorien-
ses. Asciscunt verò libi comœ-

H iam Megarenes æquales, na-
quam illa exorta sit apud ipsos,
cum popularem statum ciuita-
tis habebāt: & qui ex Sicilia: ex
illis enim locis Epicharm⁹ poe-
ta prodijt, qui multo tempore
prior exiit Chonnide & Ma-
giete Tragœdiani verò Thiven-
dicæ autem nomen nomen eorū,
qui incolūt Peloponnesum, du-
centes signum a nominibus: hi
enim affirmant se appellare co-
mas, pagos. Athenienses vero, de-
mos: tanquam comœdi vocari
non sicut verò, sed
nomen duxerint ab errore illo
per pagos, quo illic vagabātur,
qui ignominia notati ex vrbe
discedebant. Præterea facere ip-
si quidem se ostendunt vocare
δρῶν. Athenienses vero πρᾶτ-
τεω. De differentiis autem imi-

tationum, & quorū, & quæ
sint, hæc satis
habenda
sunt.

K De causis poetice suarumque specie-
rum, ipsarum incrementis, ac muta-
tione Tragediæ, atq; Epi-
cœ et similitudine.

Cap. 1.

Videntur autem genuisse
quidem omnino poeticā
causæ duæ quædam, at-
que hæc naturales: imitari enim
institum est hominibus a pueris:
& hac re illi differunt a cæteris
animantibus, quod animal est
homo maxime aptum ad imitā-
dum, & primas perceptiones ip-
se facit imitando. Et gaudere
rebus imitatione expressis vni-
uersos. Signum autem huius rei
est, quod contingit in operibus
opiniū, quæ enim ipsa cum
modestia videmus, horum ima-
gines, magis artificio, exquisi-
teque expressas eam spe sciamus,
ignitiam imitæ, seu belluarum
formas abiectionis, & ea-
dæm. Causa autem huius
etiam re est, quod dicere non so-
lum philosophus iocundissimū
est, verum etiam alijs similiter:
verum parim participes eius
sunt: nec enim oblatam gau-
diali tantum, cum emant
imagines rerum, quæ contingit
ipsi, sed et perducere, & ca-
tucinari quid vnumquodque
eorum sit. Cui quod hic ille est:
quia, nisi ille antea rem viderit,
tunc non imitatio efficiet volu-
ptatem, sed propter artificium
studiumque operis, aut colorē,
aut propter aliam quampiam
huiusmodi causam. Cum autem
tem

- A**tem imitari nobis ex natura sit, & harmonia & rhythmus (nam metra pariculas esse rhythmorum perspicuum est) a principio qui natura facti erant præcipue ad ipsas has res, paulatim promouentes, procreauerunt poetam ex tribu stolidas, & quæque ita ex tempore dicerentur. Diuulsa vero poësis fuit secundum suos propriosque mores eorum, qui eam tractarent: grãdiores enim honesta facta imitabantur: & ea denique quæ ab huiuscemodii naturis proferrentur. Humiliores vero, facta turpium virorum: primum canentes vituperationes: quemadmodum alteri illi hymnos & laudationes. Eorum quidem igitur, qui Homerum ætate antecesserint, nullus possumus huiuscemodi poemata dicere: credibile autem est esse multos. Si vero ab Homero initium terrimas, hæc. Ceu est Margites illius, ex huiuscemodi nonnulla. in quibus & quod valde congrueret, iambicū metrum venit. Vnde & iambicum vocatur nunc, quia in hoc metro se mutuo legebant, atque omni coram amicum iuebant. extiteretque præcorum illorum: hi quidem, heroicorum: hi vero, iambicorum poetæ. Quemadmodum autem & in rebus grauibz maxime poeta Homerus extitit (solus enim non tantum quia bene verum etiam, quia imitationes dramaticas condidit) sic & comædiaz figuras primas leuiter non sua autem non vituperationem, sed ridiculam materiam tanquam dramate complectens Margites enim proportionem se habet, ut illis & Syllæa ad tragædiaz, sic & hic ad comædiaz. Cum autem apparuisset tragædia, & comædia, qui ad utranque poemata ferebantur naturæ quodam instinetu: hi quidem pro iambicis comici extiterunt: hi vero pro hexametris, tragici euasere, quia maiores, plenioresque honoris figuræ hæc sunt, quam illæ. Quætere vero præterea, si tragædia iam, quo ad ipsius species pertinet, ita se habet, ut satis ipsi esse possit, an non ipsamque per se exornatum & ad theatra, alia disputatio est. Nata igitur initio extemporanea & hæc & comædia: & altera quidem ab his qui dithyrambum canebant: altera vero ab his qui phallica, quæ ut patet ad hoc tempus manet quibusdam iocundantibus legibus institutis confirmata, paulatim creuit, vltius semper producētibz, quantum ipsius perspicuum fuit. Et cum multas mutationes sustinuisset tragædia, quæ uir, quia suam naturam nata est. Et histionum multitudinē ex uno ad duos primus Æschylus perduxit, & partes chori minuit: & orationē quæ prima concertaret, instituit. Tres autem, & scenæ ornatum Sophocles. Adhuc autē magnitudo ex paruis fabulis & locutione ridicula quæ ex satyrico mutata est, le-

De Poetica.

Circa granditatem, honestatemque
suam tracta est. Metramque tetra-
metro iambicum natum est:
primum. n. tetrametro uteban-
tur: quia satyrica & multū reti-
nens saltatoris artis erat tūc hec
poesis. Locutione autē nata, ip-
sa natura suam propriūq; me-
trum repperit: maxime. n. e nu-
mero omnium metrorum iābi-
cum apti et leuissimum. t. lignum
autē huius rei est: plurimos nan-
que senarios iambicos edimus
in sermonibus, quos inter nos
habemus: hexametros vero, ra-
ro, & tunc solum, cū eximus ex
modulatione apti etiam in orati-
oni. Adhuc autē episodiorum
multitudines, & cetera et huius-
la ornata fuisse dicuntur. De his
quidem dicitur tota comicis de-
finit: multū. n. fortasse opus esset
fieri, ut in persequere. Comæ-
dia autem est, ut diximus, imi-
tatio decentis: quidem non in
in omni vitij genere: sed ridicu-
li turpes et pars inuoluntaria, ad
peccata, quod tamen turpe do-
line, uide, & quod non nunciat:
cedit, aut in leuissimas, tur-
pis est ac distorta sine dolore.
Tragœdia quædam, tam imita-
tio est & per quod exiter, non
fete lerant. Comædia vero, &
mitio, autum t. ad in ea positi-
um est, sefellit: etenim eorum
comædorum sero magnitudo
dedit: sed voluntarij erant. Cū
autem, & in i. & quas quidā
haberet, qui seruicij ipsius poe-
tę memorantur. Quis autem per-

sonas assignauit, aut prologos, **K**
aut multa in em iustiorum,
& reliqua huiusmodi, igno-
ratur. Fabulas autem facere
Epicharmus, & Phormis in-
cepere. A principio quidem
igitur ex Sicilia venit. eorum
vero, qui Athenis nati sunt,
Crates primus cepit, cum abie-
cisset inuicem iambicam,
in vniuersum facere sermones
vel fabulas. I populi quidem
ipsum tragediam comitatus est, ut
que ad hoc est in, quo in metri-
ca oratione imitatur est studio. **L**
forum viderunt. Quod autem
metrum in hexametris, & enar-
ratio est, hac parte inter se discre-
pant, præterea, & in hac
nanque quædam, ut ne pot, ni-
tatur intra vnum ambitum So-
lis redire, ut paratam ite. I po-
puli vero in metris est tempo-
re ex hoc autem repit, huius quæ-
quam primis temporibus huius-
li ratione inuoluntaria, hoc facit
hinc, & in epico carmine. Par-
tes autem sunt hæc quidem ex-
de hæc vero propriæ tragediæ. **M**
Quipio per quod & tragedi-
dia cognita, & inuoluntaria, & nequā,
ide est tamen eorum de epico car-
mine: quæ, ut quod non habet ep-
peia, & inuoluntaria, & inuoluntaria, quæ ve-
ro ipsa habet, non eorum, & in ep-
peia inuoluntaria. De poetis
dem igitur, qui in hexametris
imitatur, & de comædia, post
dicemus, de tragediā autem de po-
tem, & de iustiorum: ut quidem a-
sent, de inuoluntaria est inuoluntaria.
Quæ

A Que sit Tragedia essentie definitio.

Cap. 3.

Est igitur tragedia imitatio actionis studiosæ & perfectæ, magnitudinem habentis, cōdita oratione, seorsum vnaquaque formarum in partibus agentibus: & non per expositionem, sed per misericordiam & metum cōficiens huiuscemodi perturbationum purgationē. Dico iam conditam quidē orationem, quæ habet numerum & harmoniam & metrum. illud

B autē, seorsum formis, quia operum metrorū quædam solum efficiuntur, & rursus aliæ vti cātus. Quia autem agentes faciunt imitationem: primum quidē necessario utique esse debet aliqua pars tragediæ oculorum ornatus: deinde cātus, & dictio: in his, n. faciunt imitationē. Voco autē dictionem, ipsam metrorum compositionem: cantū autem, quod vim perspicuam habet omnē.

Quot, & quæ sint ipsius Tragediæ partes
quales, & quem inter sē ordinem

C habebant. Cap. 4.

Quia autē actionis est imitatio: agitur autē a quibusdam agentibus: quos necesse est quales quosdam esse & moribus & sententiis: propter hos enim & actiones esse dicimus quales quosdam, dux a finem causæ natura sunt, sententiæ & mores, & sēcū has adipiscuntur finem suum: & inde etiam depelluntur oēs. Est autē actionis quidem imitatio fabula: ap-

pello enim fabulam hanc compositionem rerū: Mores autem sēcū quos quales quosdā esse affirmamus eos, qui agunt: sententiam autē, ea, in quibuscūq; dicentes demonstrant aliquid, seu ēnuntiant mentem suam. Necesse est igitur oēs tragediæ partes esse sex, sēcū quas qualis quædā tragedia est: hæc autē sunt, fabula, mores, & dictio, & sēcū & apparatus & concentus: quibus quidē, n. imitātur, duæ partes sunt: vt autem imitantur, vna: quæ autē imitantur, tres: & præter has, nulla. His quidem igitur non pauci ipsorum, vt ita loquar, vtuntur formis: etenim aspectationem habet oēs, & mores, & fabulā, & dictionem, & concentum, & sēcū eodem pacto. Maximum autem horum est rerum coagmētatio: tragedia enim imitatio est, nō hominum, sed actionis & vitæ: & felicitatis & infelicitatis: etenim felicitas in actione est: & finis actio quædam est, non qualitas. Sunt autem secundum quidem 7 mores, quales quidam: secundum autem actiones, felices vel cōtra. Non igitur vt mores imitentur, agunt: verum mores cōplectuntur propter actiones. Quapropter res & fabula finis tragediæ: finis autem maximum omnium. Præterea sine actione quidem nullo modo fieri posset tragedia: sine moribus autē extare posset: recentiorum enim plurimorū tragediæ carent moribus:

De Poetica

G moribus: & omnino poetæ multitudine modum sunt. sicut & pictorum Zeuxis ad Polygnorum se habet: Polygnorus quidem enim bonus est descriptor morum, Zeuxidis autem pictura nullo habet mores. Præterea si quis deinceps collocarit sermones moratos, & dictiones & sententias probe cōfectas, efficiet quod est tragædiæ: Veram enim rationem, quæ his deterioribus videtur tragædia erit, habens fabulam & coagmentationem rerum.

H Ad hoc autem maxime, quibus tragædia capit animos hominum, fabulæ partes sunt: personarum inquam & agnitiones. Adhuc signum est, quod qui se ad scribendas tragædias dant, prius valent & locutione & moribus exquisitè res tractare, quæ res, ut ait, in poetis sunt. Poetæ ferme omnes. Principiū eundem igitur, & tanquam animus tragædiæ fabula est: secundum autem, mores: asimile enim est & in poetis & in ioculis.

I Illudret pulcherrimis medicamentis suscipim, non similiter oblectaret, ac si quis albo describeret imaginem: estque imitatio actionis, & per hanc maxime eorum qui agunt. Tertium autem sententia: hoc autem est dicere posse ea, quæ in re insunt, & quæ illic congruunt: quod quidem in oratione civilis facultatis, & artificij dicendi, opus est: prisci quidem enim civiliter faciebant dicere, nostri vero temporis, the-

torice. Sunt autem mores quibus huiusmodi quiddam, quod aperit electionem qualis quædam. in quibus non est peripicuum num eligit aut fugit. Quare non habent mores e numero orationum illarum, in quibus penitentiæ est, quod cogit, aut sapit, quod dicit. Sententiæ vero in quibus demonstrant aliquid, quod est, aut quod non est, vel vniuersum aliquid enuntiant. Quarum autem eorum, quæ in oratione quidem manent, dictio.

L Dico autem, quemadmodum prius dixi, tam est dictionem esse per verba animi interpretationem: quod & in vincula metris, & in soluta oratione habet eandem vim. Reliquarum vero quæ sunt, ut est, a, maximū est, ut ait, in poetis. Apparatus autem, qui est, quod quidem allicit ad se animos: maxime autem est expertus artis: & minime suum propriumque poetice: tragædiæ enim vis & sine cōtensione & histrionibus manet. Præterea maiorem potestatem habet in fabulæ, & extra nomenve apparatusum ars opificis illius, qui sunt, ac miramur a se, nam, quàm ars poetarum.

De fabulæ

Cap. 5.

Explicans autem his, dicamus possetque qualem quædam oportet constitutionem esse rerum: quia hoc & primum & maximū est tragædiæ. Tollebim autem cum nobis tragædiā

Agrediā perfectæ ac totius actionis esse imitationē. quæ habeat magnitudinem aliquam: est enim totum & quod nullā habet magnitudinem. Tot in partem est, qđ habet principū, & mediū, & finem. Principium autē est, qđ ipsum quidē ex necessitate non post aliud est: post illud autem aliud natum est esse, aut fieri. Finis autem contra, qđ ipsum quidem post aliud natum est esse, vel ex necessitate vel plerumq;

Post hoc autem aliud nullum. Medium autem, quod & ipsum post aliud, & post illud itē aliud diuersum ab eo. Oporter igitur bene constitutas fabulas, neque vnde fors tulit, temerēq; incipere: neq; vbi cunq; contigit desinere, verum vti dictus formis. Adhuc autem quia pulchram & animantem & oēm rem, quæ constituit ex quibuldā, non solū hæc ordine posita oportet habere, verum et adesse magnitudinem, non quamlibet: pulchrum

Con in magnitudine ex ordine componitur. Vnde neq; valde pusilla aliqua esse posset pulchra animās: confunditur. n. spectatio prope insensile rēpus facta: neq; valde magna: non. n. si spectatio sit, sed perit euanescentē spectantibus vnum ac totum ex spectatore. Cui si decem milium stadiorum sit animans. Quapropter oportet quæadmodum in corporibus, & in animantibus habere quidē magnitudinem: hanc autem facile circumspici

posse, sic & in fabulis, habere **D** quidem longitudinem: hanc autem facile memoria teneri posset. Longitudinis autem terminus ad contentiones & sensum, non artis est. Si enim centū tragædiis opus sit, ut contendere, ad clephydras vtrique contendat: sentiet quemadmodum quondam & a tempore desistit. Terminus autē rei ex ipsius natura, semper quidem qui maior est, dummodo maneat intra eos fines, ut vna totus perspicuus sit, per huius, quod ad magnitudinem pertinet. Vt autē simpliciter, re definita, dicamus, in quanta magnitudine secundum verisimile, vel necessarium, deinceps nascentibus rebus, contingit in res secundas ex aduersis, vel ex rebus secundis in aduersa mutari, idcirco terminus est magnitudinis.

De fabula unitate. Cap. 6.

Fabula autem est vna, non, quæadmodum nonnulli arbitrantur, si circa vnū fuerit: multa enim & infinita genere contingunt, ex quibus nonnullis nihil est vnum. Sic autem & actiones vnius multæ sunt, ex quib; vna nulla sit actio. Quare omnes videntur peccare, quicumq; poetarum Heracleidem, & Theophrastum, & alios, qui poemata fecerunt: putant enim quia vnus erat Hercules, vnam & fabulam esse oportere. Homerius autem, quemadmodum &

De Poetica

C & ceteris rebus antecellit, & hoc videtur pulchre vidisse, siue p̄g arē, siue propter naturā. Odysseam. n. faciens, non complexus est carmine illo oīa, quę cūq; ipsi contingere. Ceu vulnus accepisse in Parnasso: simulastq; insanire in coitis & exercitus: Quorum nullum altero facto, necessarium erat: vel verisimile alterum factum esse. Verum circa vnā actionem, qualem dicim⁹ Odysseam, mansit: eodem pacto & Iliadem. Oportet igitur,

H quemadmodum in alijs imitationibus vna imitatio vnus est: sic & fabulam, q̄a actionis imitatio est, vnusq; eē & huius totius: & partes rerum constare facit. Quia si vna, quā parte, vel dempta, diuersum reddatur vel moueatur omne: quod em̄ cum adest vel nō adest, nihil facit apparens, neq; pars hoc est. *Quasi inter Poetas, & Historiam differentia. Cap. 7.*

Perspiciuum aut̄ ex dictis, & quod non ea, quę facta sunt dicere, hoc poēt̄ op⁹ est, sed qualia vniq; fieri debuerunt, & ea quę effici possunt secundum verisimile vel necessarium: historicus enim & poeta non eo, q̄ aut metris adhibitis, aut sine metris dicant, differūt: liceret. n. Herodoti scripta i metra potere: & nihilominus vti que historia quędam esset, si cū metro esset, quā sine metris. Verum hoc discrepat, quia hic dicit ea, quę facta sunt: hic au-

tē qualia fieri debuerunt. Quare & Philosophū magis, & magis studiosum poētis, q̄ historici est: poētis enim potius quę in vniuersum: historia vero, quę singillatim sūt, dicit. est autem vniuersale quidem quali homini qualia contingit dicere aut facere secundum verisimile aut necessariū: quod propotitū habet poētis, nomina imponens. Singulare autem, quid Alcibiades fecit, aut passus est. In comœdia quidem igitur iam hoc manifestum extitit: cum. n. constituerint fabulam per verisimilitia, sic quęlibet nomina imponunt: & non, quemadmodum iam in dramatis, res, & singulos homines carmen condunt.

In tragœdia autem nominibus, quę non faciunt latere, & cetera a mem̄is vniq; dīptis ad persuadendum sunt: quod dīctum potest.

Quę igitur facta non sunt, nondum credimus esse possibilia: quę autē facta sunt, perspicuū est quod p̄f. si huiusmodi taceant, facta tantum, si euerit & p̄f. eorum, quę fieri non possunt.

Ne tamen or̄ quam n. tragœdīs: in aliquibus quidem vnū, vel duo notorum nominū sunt: cetera autem ficta: in quibuldā autem nullum, vt in Agathonis flore: similiter enim in hoc & res & nomina ficta sunt: & nihilominus delectat adeo vt non omnino querendū sit, traditis a maioribus fabulis, circa quas tragœdię sunt, hærere: etenim ridiculum

Aridiculum hoc querere, quia & nota paucis nota sunt, & tamen oblectant cunctos. Perspicuum igitur ex his, quod poemam magis oportet fabularum esse effectorem, quam verisum, quanto poeta est finitior imitationem: imitatur autem actiones. Quamuis igitur contrigerit res factas pangere, nihilominus poeta est: rerum, nam factarum nonnullas nihil verat huiusmodi esse, quales verisimile est fieri debuisse: & eius generis ut effici illo modo poruerint, finitior ipse poeta est.

Qua Fabule pulcherrima, & qua deterrima. Cap. 8.

Simplicium autem fabularum & actionum, episodicae sunt pessimae. Appello autem episodicam tabulam: in qua episodica altera post altera neque verisimile, neque necesse est esse. Huiusmodi autem efficiuntur a malis poetis propter ipsos, a bonis autem propter histrionum concertationes, nam facientes, & supra vires fabulam extendentes, saepe namque coguntur distorquere ordinem. Quia autem non solum perfectae est actionis imitatio, verum etiam terribilium & miserabilium: haec autem sunt maxime huiusmodi: & magis quando fuerint praeter opinionem inter se connexa: admirabile enim sic habebunt, magis quam si a casu & fortuna: quia & eorum, quae a fortuna sunt, haec maxime a mirabilibus videntur, quaecumque tanquam ex in-

dustria apparent facta fuisse. si dicat statua Mitys Argis interfecit eum, qui causa interitus Mityi fuerat, cum in eum spectantem incidisset: videntur enim huiusmodi non temere facta esse. Quapropter et cetera eiusmodi esse pulcherrimos fabulas.

De simplicibus, atque implexis fabulis: Peripetia, agnitione, & perturbatione, fabulae partibus. Cap. 9.

Sunt autem fabularum haec quidem simplices: haec autem implexae. & enim actiones, quarum imitationes fabulae sunt, illico huiusmodi existunt. Dico autem simplicem quidem actionem, qua facta, quemadmodum definitum est, continua & una sine peripetia, vel agnitione transitus fit. Plexa autem est, ex qua cum agnitione vel peripetia, vel ambabus, transitus fit. Haec autem oportet facta esse ex ipsa coagnitione ratione fabulae, ut ex ante factis contingat vel necessario, vel verisimiliter, fieri haec: differt enim multum fieri haec propter haec, vel post haec. Est autem peripetia quidem in contrarium eorum, quae aguntur, mutatio, quemadmodum dictum est, & hoc autem ut dicimus, finitiorile aut necessarium. Cuius in Oedipode, cum venisset ut laticia affecturus Oedipum: & liberaturus metu adversus matrem, cum aperuisset, qui nam ille foret, contrarium efficit.

De Poetica.

G effecit. Et in Lynceor hic quidē
 ducius ve moriturus : Danaus
 autem persequēs, ve interfectu-
 rus: hunc quidem contigit ex re
 bus gelus, mori tunc vero, con-
 feruat. Agnitio autem est, quā
 admodum & nomen significat,
 ex ignorantia in cognitionem
 mutatio: vel in amicitiam, vel
 inimicitias, personarū, quæ ad
 vitam beatam aut miseram deti-
 nitæ sunt. Pulcherrima autem
 agnitio est, cum simul peripetia
 extiterint: quæ tale habet, quæ in
H Œdipo est. Sunt quidem igitur
 & alię agnitiones: etiam ad res
 inanimatas & quaslibet etiam, est
 quando, ut dictum est, contin-
 git. & si fecit aliquis aut non fe-
 cit, licet agnoscere: sed ea, quæ
 maxime laudanda est & quæ ma-
 xime a feris, est, quæ de iustis
 huiusmodi, nam tunc & peri-
 petia vel inlucemiam habet
 bit, vel meram, quæ ad amicitio-
 rum tragædia mutatio che sup-
 ponitur. Adhuc autem & mi-
 seriam efficit, & va delectat. Te-
I bus virginibus autem dicitur in-
 get. Quia amagunt, quæ re-
 dam est agnitio, & rationes hæ
 qui semper tunc a laceru
 font, quæ tunc alter natus
 quis est, aliquando autem am-
 bos oportet agnoscere, cum pluri-
 genas & dicitur, quæ ex epitro-
 la missione illi autem ad pluri-
 genam alio opus tunc a laceru
 Dux quidem igitur adula par-
 ticulari & sunt, peripetia &
 agnitio. I. etiam autem passio: Ha-

rum peripetia quidem, & agni-
 tio, dicitur tunc. Passio autem est
 actio, quæ interitum affert, aut
 graue doloris, quæ, ut quæ in
 aperto sunt mortes, & eiulari,
 & va de amies, & quæcunq;
 huiusmodi.

*Quot, & quæ sint Tragædiæ partes
 quante. Cap. 10.*

P Artes quidē igitur tragœ-
 diæ, quibus quidē, ut for-
 mis, oportet uti, prius di-
 ximus. Secundū autem quan-
 tum, & in quas diuisuræ repa-
 ratas, hæc sunt. Præteritus, epilo-
 diū, exodus, chæronium & huius
 quidem altera pars, parodus: al-
 tera vero, si autem & Communia
 quidem omnia, hæc, propria au-
 tem, quæ ab his, & commu-
 nia. Hæc autem præteritus, quidem pars
 tota tragœdiæ, quæ ante paro-
 dum clauditur. Epilodion autem
 pertinet ad tragœdiæ, quæ inter-
 lecta claudit totas chori canti-
 leas, & exodus autem pars tota
 tragœdiæ, post quam non est
 chæronium autem & chori autem:
 parodus est. Prima dictio totius
 claudit. Substantia autem cantus
 claudit, qui in fine anapæsto &
 trochæo. Communis autem lamen-
 tatio communis, & chori & abscer-
 no, & ante autem tragœdiæ, quæ
 de, ut formis, epilogus, prius dixi-
 mus. Secunda autem quæcunq; in quas
 diuisuræ separatur, & claudit. Quæ
 actio oportet esse clare, & quod opor-
 tet clare, & clarescere, & quæ
 & ut in tragœdiis opus, & quæ
 tractandus, & huius dicta in te-
 Quæ

A *Quæritur, seclarique texente fabula oporteat, et à quibus locis Tragediæ ipsius opus ducatur.*
Cap. 11.

Quia igitur oportet compositionem esse pulcherrimam tragediæ non simplicem, sed nexam: & nunc totum dolorum & miserabilium esse imitatricem: hoc enim proprium huiusmodi imitationis est, primum quidem manifestum, quod neque æquum, & per se non nec oportet mutatos apparere ex felicitate in infelicitatem: non enim formidolosum, neque miserabile hoc, sed sceleratum est. Neque prauos ex infelicitate in felicitatem: hoc enim est cunctis alienum maxime est à tragedia: nihil enim habet eorum quæ oportet: neque enim gratum hominibus, neque miserabile, neque formidolosum est: Neque rursus vehementer improbum ex felicitate in infelicitatem cadere quod gratum, nec sic hominibus haberet sanè huiusmodi constitutio, sed neque misericordiam, neque timorem: hæc enim circa indignum est, rebus malis opprobrium, nec autem circa similem. Misericordia quidem, circa infortunium: timor autem, circa similem. Quare neque miserabile, neque formidolosum erit quod contingit. Qui in medio igitur horum reliquas est autem huiusmodi, qui neque virtute præstat ac iustitiam: neque propter vitium & praunitatem in-

ritur, caditque in res aduersas, sed propter errorem quem iam hominum, qui sunt in magna estimatione & abundantia omnium bonorum. Cui Oedippus & Thyestes, & qui ex huiusmodi familiaris clari atque illustres viri. Necesse igitur bene habentem fabulam simplicem esse potius quam duplicem, quemadmodum nonnulli aiunt: & mutar. non in felicitatem ex infelicitate, sed contra ex felicitate in infelicitatem: non propter prauitatem, verum propter peccatum magnum, vel qualis dictum est, vel melioris potius, quam deterioris. Signum autem est & id, quod fit antea quidem enim poete quaslibet fabulas enumerabant: nunc autem circa paucas domos pulcherrimæ tragediæ componuntur. Cui circa Alceionem, & Oedippum, & Orestem, & Meleagrum, & Thyestem, & Telephum, & quibus cunctis alijs contingit aut perperis ipsos esse atrocia mala, aut fecisse. Pulcherrima igitur tragedia secundum artem ex hac constitutione fit. Quare & qui imitant Euripidem in eadem re, peccant, quod hoc facit in tragediis, & multæ ipsius in infelicitatem desinunt: hoc enim est, quemadmodum dictum est, res cunctas in maiorem maxime in senis enim & certaminibus maxime tragicæ huiusmodi apparent, si euentum bonum habuerint. Et Euripides, & si aliorum Rhet. Poe. cū Auct. DD qui

De Poetica

qui non bene texit, verum tamen
maxime tragicus vtiq; poetarū
apparet. Secunda autem, quæ
prima dicta est à nonnullis, est
constitutio, duplicem consti-
tutionem habēs, quemadmodum
Odyſſea, & desinit cōtrario mo-
do melioribus & peioribus: vi-
deat autem ut p. 10. ap. p. 11.
imbecillitatē theatrorum: comi-
tantur enim poætæ morem ge-
rentes spectatoribus, est autem
nō hæc à tragœdia voluptas: sed

[illegible]

Ope autem apparatus hoc cōfiteri, artificij magis expertus ē, & magnos sumptus requirit. Qui autem nō formidolosum ope apparatus, sed monstruosum tantum moliantur, communionem nullam habent cum tragœdia: non enim omnem oportet querere voluptatem ē tragœdia, sed suam propriamq̃. Quia autem quæ ē misericordia & metu per imitationē nascitur oportet vo-

In matrem fabricare potam, ma-
 nifestum, quod hoc decet in re-
 bus inferere. Quia multa atro-
 cia et quia miseraabilia appa-
 rent eorum, que contingunt, ca-
 pta non sunt. Necesse autem aut ami-
 corum esse inter se huiusmodi
 alicuius aut inimicorum, aut neu-
 trorum. Si quidem igitur inimi-
 cas, donec in amicitiam, nihil
 inferat de necessitate, neque sit
 et iras, et odit praterquam in
 ipso. Non vero in quibus ne-
 cium modo habentes, quoniam
 que autem in necessitudinibus
 existunt illa mala. Cui vel tra-
 ter matrem, vel filius patre; vel
 mater filium, vel filius matrem
 inter se fecerit, aut interfectos fue-
 rit, aut huiusmodi alia ad-
 facit hinc quaterdam est. Acce-
 ptas quod in igitur tabulas sol-
 vere non licet. Dico autem, seu
 Chitoni, et fram necata ab Ores-
 te, et Euripidem ab Alcmæone:
 ipsam enim in mente oportet,
 & malis vivere. Recte autē
 quidam in his, exponamus aper-
 tis: licet quidem enim sic fieri
 quodam, quoniam a modo dum anti-
 quorum sunt, intellegentes ac-
 ceperunt, veluti Euripide-
 m, et in mente huiusmodi Me-
 deam. Licet etiam agere qui-
 dem: ignoantes autem facere fa-
 ciant, et deinde perit, et agno-
 scere amicitiam, quemadmodū
 Sophocles in Orestes, hinc quidē
 igitur extra fabulam est: in ipsa
 autem tragedia, seu Alcmæon
 Alcydamantis, vel Telegonus in
 Vulte

Village

A Vlisse vulnerato. Adhuc autem tertium præter hæc, eum qui facere debebat seuum facinus propter ignorantiam, agnouisse prius quæ faceret: & præter hæc non licet aliter: Aut enim facere oportet, aut non: & scientes, aut non scientes. Ilorant item cognoscentem quidem facturum fuisse & non fecisse, pessimum: immane namque in se habet, & non est tragicum: vacuum enim est ab eo, quod vocatur *πρόδοξ*. Quapropter nemo facit similiter, nisi raro.

B Ceu in Antigona Creontem Aemon: egisse enim secundum est, Melius autem imprudentem quidem egisse: cum egerit autem agnouisse: immane enim non adest, & agnitio stuporem gignit. Optimum autem est possibile. Dico autem, ceu in Cresponte Merope parata erat filium interficere: non interfecit autem, sed agnouit. & in Iphigenia soror fratrem: & in Helle filius matrem deiturus agnouit.

C Propter hoc enim, quod sanè iam pridem dictum est, non circa multas familias tragediarum sunt: quærentes enim, non ab arte, sed à casu, inuenerunt huiusmodi conficere in fabulis. Coguntur igitur ad has domos occurrere, qui huiusmodi casus atroces contingere. De contrariis

ne quidem igitur rerum, & quales quoddam esse oportet fabulas, dictum est satis.

De Moribus. Cap. 11.

Circa autem mores, quatuor sunt, quæ oportet sibi proponere. Vnum quidem ac primum, ut boni sint. Habebit autem mores quidem, si, quæ admodum dictum est, fecerit manifestam oratio vel factum, electionem quandam: malos quidem, si malam: bonos autem si bonam, est autem singulis in generibus: etenim mulier est bona & ut ius & mortale horum hoc quidem deterius: hoc autem omnino malum est. Secundum autem conuenientes: est enim fortis quidem idoles ac natura, sed non conueniens mulieri fortè vel acrem esse. Tertium autem similes: hoc enim diuersum ab eo, quod est, probos mores & conuenientes fingere, quemadmodum dictum est. Quartum autem equabiles: quamuis enim inæquabilis quidam fuerit, qui præbet imitationem: talis in idole ac moribus fictus sit: tamè æquabiliter inæquabile oportet esse. Est autem exemplum improbitatis quidem mortis, non necessarium, Ceu Menelaus I Oreste. Et vero, quod non deceat & non conueniat sibi ipsi, & iam ètano Vlistis I Scyllæ Menalippæ disputatio. Morum autem iniquum, Iphigenia in Aulide, & alia in parte similis est ea, quæ suppliciter orat posteriori. Oportet autem & in moribus, quemadmodum & in rerum constitutione, semper querere vel necessarium, vel verisimile, adeo ut talia dicere

DD ij cere

De Poetica

Cere vel agere, vel necessarium, vel verisimile sit: et hoc post hoc fieri vel necessarium, vel verisimile. Manifestum igitur, quod & si lationes tabularum ex ipsa oportet fabula contingere & non, quæadmodum in Medea, a machina: & in Iliade, ea, quæ pertinet ad nauigationem. Sed machina utendum est ad ea, quæ sunt extra drama: siue quæcumque antea facta sunt, quæ fieri non possunt, ut homo ieriat: siue quæcumque postea, quæ egredi prædictione ac significatione omnia etiam tribuimus deus videre, absurdum autem nihil esse in rebus. **S**ed, extra tragædiam, eum qui selet in Cædippo Sophocles. Quia autem imitatio est tragædiæ meliorum, nos oportet imitari bonos formarum expeditores: et eum, cum tribuerant suam propter animam, similes facientes, pulchiores pulgunt. Sic & poetam imita, tem & tractatos & merites, & alia huiusmodi habentes in moribus, tales existantes, probuatis tacere exemplum, vel dantur oportet. Cui Achillem Agathio & Homerus. Hæc iam oportet seruare, & præter hæc, ea, quæ a sensibus, qui ex necessitate conseruati ut poetam: etenim secundum id, quod sit cet peccare spe. Distinctum est de his in editis terminibus latis. **D**eus autem missus est. **A**gendo autem quid quidem est, si quid est prius. Species autem agnationis prima quidem, quæ maximè est experta artis: & qua plurimi ventur propter penuriam, ea quæ signa: horum autem, hæc quæ innata, ut lanceam, quam tenuit è terra nati aut bellas, quales in Thyeste Carcinas. Hæc autem aduentitia, & horum hæc quidem in corpore, ut sunt ex atrices: hæc autem extra, ut montes: & ut in Iyone per curia. Hæc autem & his vi vel melius, vel deterius, eum vires per atricem aliter egrotus est à nutrice, & aliter a sobole: tunc enim quæ fides tacet hæc a adhibetur, magis artis expertes & huiusmodi monstrum. Quæ vero repenti non quod in calo, ut quæ in Nephis, meliores. Secundum autem, quæ facta sunt a poeta quare expertes autem, eum tunc in ipsa gentia in in tororem, agnitus ab ipso a quod est enim per epistolam ille vero ex indicem agnitus est, ut agnitus ipse dicit quæ ut poeta, sed non fabula. Quæ re prope di sum peccatum et habebat enim quædam & portat. **M** ut in Sophocles Ierocadix vox. Tertia quæ per memoriam, sentire aliquid videri tem quæ admodum quæ in Capris Dicitur per nist cum enim videtur pietas, luxit & quæ in Memnarratione ad dñs et in etharodan & recordas, lacrimant. Vi de agnitus est. Quarta autem est, ex ipso ostendo, eum in Chosphoris, quod similis quidam venit. similis aut nullus præterit. **O**restes:

Ates hic igitur venit. Fragnitio Polyidis sophiste de Iphigenia: verisimile namq; Orestem rationem hanc subduxisse, quod soror immolata est, & ipsi contingit immolari. & Theodectis Tydeo: quod cum venisset ut filiam inuenturus, ipse periret. Et quæ in Phinisi: cum enim vidissent locum, rationem facti subduxerunt: quod in hoc facto editum fuerat ipsis mori debere: etenim exposcit hic finere. Est autem quædā et cōposita ex oratio logistica, tam, ut in Virgilio talia nuntio: hic quidem enim arcum inquit futurum ut cognoscat, quem non viderat: hic autem ut per illum agnitione per hoc fecit paratissimum. Omnium autem opuma agnitio est, quæ et capitulis rebus cōsternatione nata per verisimilia. Cetera quæ in Sophoclis Oedippo, & Iphigenia: verisimile. n. velle dare literas: huiuscemodi enim solæ, sine factis signis, & monilibus. Secundæ vero, quæ ex syllogismo constant.

Quo pacto decorum sit in ipsis fabulis inueniendum. Cap. 14.

Oportet autem fabulas cōstitui, & oratione conficere. quæ maxime añ oculos sibi ponētem: sic enim utiq; euidentissime cernens, tāquam rebus ipsis præsens adfuerit, cū gerebatur, inueniret id quod decet. & minime ipsum sefellerint ea quæ sub contraria sunt.

Signum autem huius, quod reprehensionem afferebat Carcino: Amphiaras. n. é sano exñt, quod non videntem spectatorem sefellit: in scena autem lapsus, atque explosus est, stomachantibus hoc spectantibus. Quæcūq; autem possibile & figuris concientem facere: maxime. n. apti ad persuadendum ab eadem natura, qui in perturbationibus sūt, & fluctuare facit aliam, qui se illa tribus agitur. & ad iram cōmouet, qui ira commotus est verissime. Quare ingeniosi homines poetici sūt, aut si non. **E** enim hi quidem facile formantur: hi autem facti sunt ad inquirendum.

Consilios sermones prius in vniuersum esse explicandos, postmodum Episodia legitime constituenda.

Cap. 15.

Hosq; sermones & factos oportet, & ipsum facientem, exponere vniuerses: deinde he episodia inserere & adducere. Dico autem he utiq; peccari, quod vniuersum est. ceu Iphigeniæ. Cū immolata esset quædam virgo, sublataq; foret è medio, ita ut qui immolauerāt, videre non potuerint: eademq; cōportata in aliā regionē esset, in qua lex erat hospites immolare deæ, hoc nata est sacerdotum. Sequenti autem tempore fratri contigit eō venire, sacrorum eorum causa. cur? quia responsum dedit deus, quandam ob causā quæ extra vniuersum, venire eō

DePoetica

¶ Et quod vult vt consequeretur,
extima tabulam erit. Cum veni-
set vero & captus f. ter, immolari
debens, agi o. ut siue v. l. v. p. p.
des. q. ue v. l. olyides fecit. v. v. e
r. l. n. i. e. erat dicitur. Quid pro-
fecto nō so. n. torerem, a. l. & q.
sum oport. in immolari, & l. n. e. l.
lus. I. t. i. l. i. e. a. u. t. e. m. , c. a. m. i. n.
supposuerit i. o. m. i. n. a. t. e. p. r. d. i. a.
ferere. quomo. lo. a. u. t. e. erunt h. i. a.
p. r. i. a. q. u. i. a. t. a. m. r. e. r. u. m. , e. p. i. o. r.
d. i. a. v. i. d. e. r. e. C. u. i. t. O. r. d. i. n. e. o. a.
n. i. a. p. e. r. q. u. a. m. c. a. p. t. u. s. e. s. t. , e. x. a. p.
p. e. e. x. p. a. t. i. o. n. e. m. I. n. d. r. a. m. a. t. i.
b. u. s. i. g. i. t. a. r. e. p. i. s. o. d. i. a. c. o. n. c. i. a. t. e. p. o.
p. o. t. a. a. u. t. e. h. i. s. p. r. o. q. u. e. n. i. u. t. C. e. l. y. s.
f. e. x. i. a. t. q. u. i. l. o. r. u. m. a. r. g. u. m. e. n. t. u. m.
e. s. t. P. e. r. e. p. r. o. m. i. s. s. i. c. u. i. u. d. a. m. a. n.
n. o. s. m. u. l. t. o. s. , & o. b. s. e. r. u. a. r. i. a. N. e.
p. r. u. n. o. , & f. i. l. i. a. s. e. x. i. c. a. u. s. A. d.
h. u. c. t. a. m. d. e. m. i. t. t. i. s. r. e. b. a. s. f. e.
s. e. h. a. l. e. r. i. t. u. s. q. u. i. t. e. r. a. v. i. d. i. t. u. s.
à. t. r. o. a. a. b. s. t. i. n. e. r. e. t. a. t. & f. i. l. i. s.
i. n. d. i. s. a. p. p. e. r. e. t. e. r. a. p. t. a. n. i. m.
v. e. n. i. t. t. e. m. p. e. r. a. t. u. s. s. v. e. x. a. t. i. s. e. x.
c. u. m. a. g. i. o. u. i. l. l. e. t. q. u. i. t. a. n. t. i. s. t. i.
i. m. p. e. n. i. e. n. s. , t. o. p. e. q. u. i. t. a. n. t. i. s. t. i.
n. a. t. u. s. e. s. t. a. n. t. i. s. t. i. t. e. m. p. e. r. a. t.
d. i. t. P. r. o. p. r. i. u. m. q. u. o. l. u. m. i. t. u. r.
h. o. c. e. s. t. i. a. a. a. e. n. , s. e. p. n. o. d. i. e.

De connexion, solutioneque subula.
Cap. 16.

Fuerunt enim in his tragediis
hic quidam, quædam, et ad
tempus, et locum, et ad quendam
quædam, et ad quendam, et co
rum, quædam, et ad quendam
codicem, et ad quendam, et ad

solutio. Dico autem colligatio- **K**
nem quidē esse eam, quā a prin-
cipio est, usque ad hanc partem,
quā postrema est, ex qua trāsit
in res secundas. dissolutionē au-
tem, quā est à principio transi-
tus usque ad finem, quemadmo-
dum in Lynceo Theodectus, ne-
xus sunt ea omnia, quae ante ge-
stasunt, & punitur punitio, & re-
luctio ad rem a principio, quae ex
la moris colligitur usque ad finem.

De quatuor tragiæ generibus, quo pa-
 Et d. vel L
 d. n.
 p. e. c. o. n. t. e. x. n. i. m. i. p. s. a
 tragiæ. Cap.
 17.

TRAGORDIA autem species
sunt quatuor: tot enim &
partes dictæ sunt: hæc qui
dem perplexa: cuius totum est
peripetia & agnitio: hæc autem
pathetica. Ceu Aiacisq; & Ixio
ne. *Tragœdia autem peripetia est*
perplexa, quædam est agnitio, quædam
pathetica, quædam est agnitio. M
et quæcunque apud interos. Pre
cipue quidem igit omnia oport
et conari haberi: sin autem, ma
ximè & *perplexa, quædam est*
ut nunc criminantur poetas: cū
enim existerint vnaquaq; i par
te boni poetæ, singulos proprio
in hoc poetæ *perplexa, quædam est*
re. *Tragœdia autem peripetia est*
alam & eandē dicere nihil for
tasse ob fabulam: Hoc autem,
quam eadem *perplexa, quædam est*
L.O.

Alio. Multi autem, qui complica-
runt bene, solvunt male: oportet
autem ambo semper cum plau-
su excipi. Oportet autem, quod
dictum est ipse, recordari: & nō
facere epopœicam coagmenta-
tionem tragediam: epopœicam
autem dico, quæ est mulrarum
fabularum: Vt si quis Iliadis to-
tam facit fabulam: illic quidem
enim propter longitudinem ca-
piunt partes convenientem ma-
gnitudinem: in dramatis ve-
ro multum præter existimatio-
nem evenit. Dignum autem, q-
cūq; expugnationem illi totam
fecerunt, & non particulatim:
quæadmodum Euripides Nio-
ben, & non quemadmodum Æt-
chylus, vel labuntur, vel male
certant. Niquidem & Agathon
lapsus est in hoc vno: in peripe-
tjâ autem & simplicibus rebus
allèquuntur, quæ volunt adin-
trahili: tragicum enim hoc &
acceptum hominibus. Est autē
hoc quando sapiens quidē, cum
C imprecitate autē, deceptus, fecerit.
quemadmodum Sisyphus:
& tortis quidem, iniustus autē,
superatus in pugna sit: ē autem
hoc verisimile, quemadmodum
Agathon dicit: verisimile. n. fle-
ri multa & contra verisimile.

De Choro. Cap. 18.

Et chorum autē vnum opor-
tet exist. mare hisirionum,
& partē esse totus, & vna
contendere: non quæadmodum
apud Euripidem, sed quæadmo-
dum apud Sophoclem. Rengis

autem quæ dantur plus fabula, D
vel alia tragœdia sunt. Quare
embolima canunt: cum Agathō
primus principium dederit hu-
iuscemodi rei. Argui quid dis-
fert vel embolima canere, vel di-
sputationem ex alio in aliud ac-
comodare, vel episodium totū.

De Sententia. Cap. 19.

DE alijs quidem igitur sã
dictum est: reliquum au-
tem de locutione vel sen-
tentia dicere. Quæ quidem igitur
circa sententiam in libris de
arte dicēdi posita sunt: hoc enim
propriū magis illius rationis
ac vix. Sunt autē secundum sen-
tentiam hæc, quæcunq; ab ora-
tione oportet comparari: partes
autem horum demonstrare, &
soluere, & affectus excitare: Ceu
misericordiam, vel metum, vel
iram: & quæcunq; huiuscemo-
di: & præterea magnitudinem
& paritatem. Perspicuum autē
quod & in rebus ab hjsdem for-
mis oportet vti, quando vel mi-
serabiles, vel acerbas, vel ma-
gnas, vel verisimiles oportuerit
conficere: nisi quod tantum di-
scerpāt, quod hęc quidem opor-
tet apparere sine doctrina. Quæ
autem in oratione, ab dicēte cō-
parari, & ab oratōe fieri, quod
enim utiq; esset dicentis opus, si
apparerent iucunda, & non pro-
pter orationem?

De dicione, eim partibus, ac partium
speciebus. Cap. 20.

Eorum aut, quæ circa locutio-
nem vtiq; dicente citantur
DD iij mad.

De Poetica.

[illegible]

aurem differunt inter se figuris
oritur, & locis, & ex similitudine &
tenuitate, & leuitate, sine & bre-
uitate, non sic autem acamine,
& gravitate & medio. De quib-
us singillarim in metricis con-
uenit contemplari. Syllaba au-
tem est vox, quæ nihil significat,
composita est inuito & vocem ha-
bente: etenim γρ, absq̃ a, syl-
laba est, & cum a. C e i γ, a: sed
& horum contemplari differen-
tias metricæ est. Coniunctio
autem est vox nihil significans:
quæ neque verat, neque facit
vocem vnam significatiuam, ex
pluribus vocibus aptam com-
ponit, & in extremis & in me-
dio, nisi congruerit in principio
orationis potest per se. C e i α β γ,
ε ρ σ, ζ η, vel: vox nihil signifi-
cans: quæ ex pluribus qui sem
vocius vi a, significatiuis au-
tem, facere apta est vnam vo-
cem. Articulus autem est vox
nihil significans, quæ orationis
principium, aut finem, aut di-
stinctionem indicat, vt τὸ φημι,
& τὸ τί & reliqua: vel vox ni-
hil significans, quæ neque pro-
hibet, neque elicit vocem v-
nam significatiuam, ex pluri-
bus vocibus natura aptam com-
ponit; & in extremis & in me-
dio. Nomen autem est vox com-
posita significatiua sine tempo-
re, cuius ars nulla est per se si-
gnificat. Cuius duplici, bas enim
non vrimur, vt & ipsam per
se significat. Cuius Theodoro
illud doron non significat.

Verbum

- A** Verbum autem, vox composita si significatiua cum tempore, cuius nulla pars significat per se, quemadmodum & in nominibus. Hoc quidem nomen, vel alibi, non significat quod. Hoc autem, ambula aut ambulationem, adsignificat alterum quidem preteritum: alterum vero preteritum. Casus autem est nominis, vel verbi: hic quidem secundum id quod est huius, vel huic significans, & quicquidque huiusmodi. hic autem secundum quod uni vel multis, seu homines vel homo: hic vero secundum ea, quae ad gestus pertinent, ut per
- I**nterrogationem vel preceptionem: ambulauit, nomen, vel ambulat, casus verbi secundum has species est. Oratio autem, vox composita, significatiua: cuius quaedam partes per se significant aliquid: non, nomen, oratio ex verbis & nominibus constat, Ceu hominis definitio, sed contingit sine verbis esse orationem: partem autem, quae tamquam si significantem habebit. Ceu in illo ambulat Cleon, Cleon. Vna autem est oratio, duplex: aut nomen, quae unum significat, aut quae ex pluribus coniunctione fit. Ceu Ilias quidem, coniunctione, vna. Hominis vero ratio, quod unum significet. Nomen autem simplex, quod se simplex (simplicem autem dico, quae non ex significantibus constat) haec autem duplex: Huius autem, haec quidem ex significante & significantu carente: haec autem ex significantibus constat, esset autem & triplex & quadruplex, ex nomen, & multiplex, seu multa Megaliororum, et mormocoxanthus. Omne autem nomen est vel proprium, vel lingua, vel translatio, vel ornamentum, vel fictum, vel porrectum, vel subtractum, vel immutatum. Dico autem proprium quidem, quod unum sit significatum autem, quod diuersum. Quare peripetum, quod a lingua & proprio esse potest idem: nomen idem autem, quod nomen. Cyprus quidem proprium nobis autem lingua. Translatio autem est nominis alieni illius, vel a genere ad speciem, vel a speciei ad genus, vel a specie ad nomen, vel ex analogia. Dico autem a genere quidem ad speciem. Ceu, Nauis autem mihi haec significatio, imitatione, nomen, quod idem sit est. A specie autem ad genus. Certe tam decem milia Vires bona fecit: decem milia, nomen, multum est, quo nunc per multo usus est. A specie, ut ad genus. Ceu Aere asum cum haulisset. Incidit Idesefogre: hic, nomen, haurire per incidere: & incidere per na inire inquit: ambo enim a terre quiddam sunt. Analogia autem dico, cum simile habuerit nomen. I primum: & quartum ad certum dicitur, nomen, per sedo quartum, vel per quarto sedum, & quique ad primum pro quo dicitur, ad quod est. Dico autem, Ceu. Sistrum se habet poculum ad Bacchum, & clipeus ad Martem. Dicitur igitur & clipeus, poculum Martis, & poculum clipeum Bacchi. I quereat tibi te habet vel sper ad diem, & senectus ad vitam. Dicitur igitur vespertum, senectutem dicitur & senectatem, vespertum vitam: vel, quemadmodum Empedocles, occidit vitam. Quibusdam autem

De Poetica

C non est nomen positum eorum, quæ
 proportionem sibi reddunt: sed nihil
 hominum sibi dicitur. Cui hoc, se-
 men quidē iacere, ferere: sūmā
 verō à sole, noīe caret: verū sibi
 se habet hoc ad solē, & ferere ad
 semē. Quare d. Cum est ferens
 à deo conditā sūmā. Licet autē
 modo hoc translationis vi & ali-
 ter: cum appellauerit, q̄ alienū
 est, ne pare quippi eorum, quæ
 propria sunt, cui si clipeū dicat
 poculum, non Marus, sed sine vi
 no. Factum autē est, qđ oīno non
 appellatum ab ali. quibz, ipse po-
 nit poetæ vñr. u. aliqua esse na-
 iuscemodi. Cui cornua ἀρνυγας
 & sacerdotē αἰν. τῷ α. Porrectū
 autē est, vel subtractū: hoc qđ ē,
 si vocali longiore vsum fuerit q̄
 sua sit ac propria: vel syllaba in-
 culcata: hoc autē si sublatum fue-
 rit quippiam vel. ab ip. o, vel ab
 eo, qđ inculcatū est. Porrectū qđ
 ē ut πόλις πόλις, & πη-
 λιάδης, πηληιάδης. Sublatū au-
 tē. Cui κρι & δα, & μία γίνεται
 ἀμφοτέρων δψ. Immutatum
 est, qđ noīan: hoc quidem reli-
 querit. in. ut le. ent. Cui πῆ-
 τερ. κα. ο. μ. ο. pro. J. e. v. v.
 Adhuc ipsorum vñq; noīum, hæc
 quidē virilia: hæc autē muliebria,
 hæc autē media. Virilia quidē,
 quæcunq; de. mar. in. p. & p. &
 quæcunq; e quopīa mutorū elemē-
 torū consistūt: hæc autē sunt duo ψ
 & ξ. Muliebria autē quæcunq; ē
 vocalibz & in senig. longā. Cui
 in. u. & ω: & eorum, q̄ pro. u. un-
 tur in z. quæ propter æqua con-

tingit multitudinem in quot viri-
lia & multa beneficia. eam & cer-
dem sunt. In mutum autem elemē-
tum nullum nomen desinit; neq[ue]
in vocale breue, in i autē tria sola.
ἰ, ἡ, κ, ἴ, ῥ, ῖ, ῡ, ῥ, ῖ, ῡ. In ea item
quinque πῶν, νᾶν, γόν, δόν,
ᾤν. Media autē in hęc, & ν. & σ.

De Dictionis virtute. Cap. 21.

[illegible]

A aperta sit & nō popularis, p
ctiones, & ablationes, & immu
tationes noīum. Quia. n. hoc ali
ter se habet, q̄ proprium: cū fa
ctum sit contra id, qd' consuetū,
reddet in oīe ne non vu' gare ge
nus. Quia autē particeps est eius,
qd' est consuetum, inde claritu
do nascit. Quapropter nō recte
vituperant, qui insinulant talē
modū locutionis, vexantq; ma
ledictis poetam. Ceu Euclydes il
le priscus, perinde atq; facile sit

B carmen pangere, si quis faculta
tē dabit, quantum aliquis vult
extendere verba: qui tābis vltus
est ex eo gñe verborū. Ceu H' τ
χαριν εἰ δὲν παραδ' ὦν δὲ βαδ' ἰ
ξοντα, & οὐ κ' ἄν γινάμενος τὸν
ἐκείνου ἐξ ἁλλέβορον. Appare
re quidē igit aliquo pacto vten
tē hoc modo, ridiculū: mensura
autē cōis ē osum partū: etenim
translationibus, & linguis, & a
lijs formis vrens indecore & ita
diose ad res ridiculas, idem con
ficeret. Id autē, qd' congruit, quā

Cum exceilit in heroicis carmini
bus, consideretur iniectis nomi
nibus in versum, & in lingua v
tiq; & in translationibus, & in
alijs formis, loco illorū politis p
prijs noībus, videret vtiq; quod
vera dicimus. Ceu, cum eundē
iambicū fecerit Aeschylus & Eu
ripides, vno vtiq; autē noīe im
mutato, locoq; proprio consueti
posita lingua, hoc quidem appa
ret pulchrum. hoc autē huius:
Aeschylus quidem. n. in Iphilo
clia cecinit, Iphigeneia, Iphigeneia

carnes comedit pedis. hic autē p
comedit, epulatur posuit. Et
vñ δὲ μ' ἐὼν ὀλίγος τε καὶ οὐ τε
δ' ἀνὸς καὶ ἀκίυς. Si quis dicit
loco illorum prijs politis. vñ
δὲ μ' ἐὼν μικρὸς τε καὶ ἀσθενὴς
κόος, καὶ διδύς. id est. Nunc. n.
me existens paruusq; & ibecil
lus, & deformis. & Δίφρον δεινὸν

ζαν: δὲ φρον μοχλὶ πόν κατὰ θείας,
μικρὸν τε τ' ἀπείκον. id est, sed il
le abiectionē nō potuisset, paruusq;
mensam, et illud. H' τόρες βοόων
σιν μύρες κρᾶζουσιν. id est, heu
ra clamarūt. Adhuc autē Arisphra
des tragicos maledictis tige
bat, q; quē nullus vtiq; dicere
in seimone, his vtuntē. Ceu illud
δαμάτων ἄπο, sed non ἄπο δα
μάτων. & σέθεν, & ἐγὼ δένιν: &
ἡ χιλλίως περὶ, sed non περὶ ἡ
χιλλίως, & quæcumq; alia hu
iuscemodī: quia. n. non sunt in p
prijs, efficiūt quod minime vul
gare est in locutione oīa huiusce
modi. ille autē hoc ignorabat.

E si autē magnū qu dē vnoquo
que eorū, quæ dicta sunt, conue
niētē vti, & duplicibus noībus
& linguis: multo auctior, & nō
metaphoricū esse. Et si
que ab alio licet timere ingenij,
ba, est hīc videre. Noīum autē
duplicia qdē maxime cōgnū ē
dithyrambicis: lingua autē, heroi
cis: tratis attonēs vero iambicis
versibus. & in heroicis quidem
oīa vtilia sunt, quæ tradita sunt:
in iambicis autē, quia q̄ maxi
me

De Poetica

Gracie fieri potest imitatio locutio-
nem, hæc nota congruunt, qui-
buscumque in sermonibus aliquis
vult se præcipue huiusmodi p-
prium & translatio, & ornamē-
tum. De tragedia quidē igitur &
imitatione in agendo, sint nobis
factis, quæ dicta sunt.

De Epica, Heroicae imitatione ipsi-
usque cum Tragedia, conveniens
et differentia. Cap. 22.

DE narratiua autē & in me-
tro imitatrice, qđ oportet
libellulas quomodo con-
stitui in tragediis constituere dra-
maticas, & circa vnam actionē,
totum & perfectū tractare, ut
cipimus in ed. m. x. p. m. v. c.
quemadmodū si al. vnū totū fa-
ciat suam propriamq; voluptatē,
perspicuum est: & nullius histo-
rie continetur in libello, sed
seu sit vniuersa, seu pars, ex ex-
positio est, et vniuersa, quę
que in hoc contingere circa vnū
aut plures. Vnde in
veterarij, ut in libello, ut in
actū de rebus, ut in libello, ut in
vna pugra cōm. si est in sala-
nne & pręlium Carthaginen-
sem in Sicilia, quę pugra nul-
lam in partem ad eun. se finem
re. cōducit. Vnde in libello, ut in
deinceps cōsequuntur aliqui sit
alterum cum altero, ex quibus
vnus nullus sit finis. Perme autē
re. cōducit. Vnde in libello, ut in
re, quemadmodū diximus iam,
& hac re diu. vniq; videri pos-
set. Hec est prater cetera, quę

nepellum, quāvis habēs prin-
cipium & finē, aggressus est ca-
nere eum valedicamque ma-
gnum, &c. si non facile videtur
perspici posset, futurum fuit, vel
magnitudine modice se habens
interextum varietate, nunc autē
cum vnā partem inde demps-
it. Et epodius vsus est istorum
multis, vt nauum catalogo &
alijs, sicut quibus distinguit
poetam. Alij autē circa virum vo-
num iungunt, & circa vnā sp̄s,
& vnā actionem, habentem
multas partes. Cuius fecit Cy L
prica, & paruā Iliadem. Igī
ex Iliade quidē & Odyssaea vna
tragœdia efficitur ex vtraq;
vel de eisdem, & Cypris item
mulgē: & ex parua Iliade plures
quā octo, Ceu, Armorum iudi-
cium, &c. Sines, Neopolem?
Eurypylus, Mendicatio Lacæ-
daemonia, depopulatio, & l'editus
Iassidis, & Sinon, & Troades.
Adhuc aurem formas ea dēm o-
portet habere epopoiam cū tra-
gœdia: vel, n. simplicem, vel im-
plicatā, vel moralē, vel pathet-
icā oportet esse. & partes ex-
tremas, & medias, & menses
in eadem, ut per se patet, &
emotionibus, & passionibus.
Et ea si uas & locutionem habe-
re debet. Quib⁹ oīsbus Homerus
vsus est & prim⁹, & ita, vt satis
uari debeat. Etenim & poe-
ta vnūq; consistit. Ilias
idem, simplex & patheticū:
Odyssaea, mixtum, & heroicū
per totū, & morans et p-
ter

Ater autem hæc locutione & sententia omnes superauit. Differt aut & fm consōnis longitudinem epopœia, & fm metrum. Longitudinis quidem igit terminus sufficiens est qui dictus est. posse. n. oportet sū cōspici principium & finem. Esset aut hoc, si prius quidem minores cōstitutiones essent: & ad multitudinem tragoediarum, in vnam auditionem positarū, porrigerent. Habet aut ad magnitudinem

Ex extendendā multū quiddā epopœia, pprium, quia in tragoedia nō contingit, quæ simul gerant, multas partes imitari: sed illā, quæ in scena & hisionibus est, partem solū: in epopœia verō, quia narratio ē, licet multas partes simul facere ad finem perducat: a quib⁹, suis ipsius proprijs existētib⁹, augeat poematis moles. Quapp hoc habet bonū ad magnificentiam, & ad gignendam mutationem in eo, qui audit, & augendum dissimilibus

Episodijs: simile namq, cito com-
pens, cadere facit tragoedias.
Metrum aut heroicū ab experientia quadrauit: si. n. quispiā in alio quopiam metro narratiuam imitationem faceret, vel in multis, indecorū vni⁹ videret: heroicū. n. stabilissimū & tumidissimū metrorū est. Quare & linguas & translationes recipit maxime: eximia. n. & narratiua imitatio inter alias: iābi-
cum ve o & tetrametru, mobilia. hoc quidē, saltationibus ido-

neum: hoc aut, rebus agēdis aptū. & dhuc aut absurdus, si im-
scent aliquis ipsa, quemadmodū Chæremon. Quapp nemo longam constitutionem in alio le-
cit, q̄ heroo: sed quemadmodū dicimus, ipsa natura docet, qd congruit ipsi parti. Homer⁹ aut & ob alia multa dignus est laudari: & iam, & q̄ solus poetarum non ignorat, qd oportet ipsum facere: ipsum. n. oportet poetā cōpaucissima dicere: non enim est fm hæc imitator, alij q̄
dem igitur ipsi quidē per totū certant: mirant aut pauca & raro. hic vero cum pauca exorsus fuerit, ilico inducit virū, vel mulierē, vel alium quempiā morē, & nullum vacuū à moribus, sed habentem mores. Oportet quidem igitur in tragoedijs facere admirabile: magis aut cōtingit in epopœia quod rōne caret, ob qd euenit maxime id, qd admirabile est, quia nō spectāt in eū, qui gerit: quia ea, quæ ad Hæctoris insectationem, in scena existētia, ridicula vni⁹ apparent. Hi quidem, stantes, & nō persequētes. hic verō reuēns. in epico vero carmine eām sunt. admirabile aut iucundum est. cuius rei signum est: oēs. n. addentes aliqd ei qd factum est, nunciant, vt re gratiam facientes. Docuit autē maxime Homerus & alios talia dicere, vt oportet: est aut hæc capio quædam: putant. n. hoies, q̄ hoc existente hoc fuerit, vel cū sit factum fuerit, si posterius est

De Poetica.

[illegible]

Solutio. Cap. 23.

[illegible]

persecutio. Si sane finis, vel magis vel minus, coniungebat inest, & finem artem de his rebus, peccatum est non recte oportet. n. si contingit, oīno nusquā peccari. Adhuc vitiorū est peccatū, corū ne, quæ finem artē, an finem aliud accidēs: minus. n. nō sciebat, qđ in ceruorum genere sēmina cornua non hēt, qđ si mala imitatio- ne vsus, scriptis. Præter hæc autē si reprehendit, qđ non vera, sed qualia oportet. ceu & Sophocles inquit. ipse quidē, quales oportet.

B rei facere. Ear pides ver quales sunt. Q app hoc foluendum esse. Si autē neutro modo: qđ ira auit. ceu que de dñs: fortasse. n. neq; mel^r ita dicere, neq; vera: sed contigit, quēadmodū Xenophanes, sed non dicunt hęc. Fortasse autē non melius quidē, sed sic habuit. ceu q̄ de armis. Lancear autē ipsi recte in saurotere: sic. n. tunc instituto quodā faciebāt, quemadmodum & nunc Ilyrici. De illo vero, qđ bene aut nō bene, vel dicitur. qđ apud

Cum uero dicitur: *Et lingua eius sicut*
vela hominum: uideat in
impulsum et hinc uenit. *Et in*
respicit eum, si ipsum. *pbū* vel im-
probū, uerum et in ipsum, qd fa-
cit vel dicit, ad quē, vel qnq, vel
quo, vel cuius grā. Ceu vel ma-
ioris boni, ut fiat: vel maioris
mali, ut nō fiat. Hæc autē, ad lo-
cutionē respicientē, oportet dis-
tinguere. Ceu lingua eius: *et qui*
de primis et trinitate nō multis
dicat, sed custodes. & Volonem.
Quia tunc ipē quidē erat malus.

[illegible]

De Poetica.

G autem quot modis cōtingit, sic quodāmodum, maxime ut quilibet quis suspicaret, et eō, quod est regione: vel ut Cicerone dicit, quod nō ulla sine rōne perextinguit, & implere illa cōdē aia cōcludunt: & ut quid xerint, quod vī, reprehendunt, si uocōrati nō fuerit ipso rō extinguitio nō uocant patunt quod ad leari pōt ēt. putant. n. apiam lacerare esse nō sūdu igit nō cōgruē nō tam eo Telemach n. u. lacerat, nō ne petiuit. l. loc aut rōtate ha her, q. iā admodum Cepale res aut: a se n. ap. xore duxit dicitur vlyllem & esse leari, ad nō leariū. Propter erratū aut problema uenit ēt. Cū autem impōse quidem vel ad poēsim, vel ad id, qd. mētis, vel ad opinionem oportet reducere ad poēsim, n. op. rabilis ēt. p. babilē impōse, q. n. non probabile ēt. pōse. Huiusmodi autem esse, quales Zeulis pūgebat: sed ex ad melius: **exemplar. n. oportet** excedere, ad quē inq. uantē, q. rōne carent. Sicq. & quod quibz nō ēt uacua mētē, uenit mēle enim & p. rater uenit mētē a. fci. Sūcōntraria autem ut dicitur, si aduerrere, q. aenacimodum cōtationes, i. q. d. p. ratoribus aut. h. i. q. ad idē, & h. i. m. n. q. p. p. x. p. m. ut ad quē ipse dicitur ut p. d. ut q. p. d. e. p. p. p. e. t. e. a. autem rōp. d. i. n. & uacua rōmā & prauitas ēt, q. n. non necessitate vīa exēntē, vīa m. m.

partem, vīus fuerit quopiam **va K** caratōne, quā m. m. h. i. m. h. i. r. i. a. s. & g. e. p. p. e. t. e. Quē admodum in Oreste Menelai. Increpandōs quidem igitur ex quinq. lōmā s. d. eant vel n. v. t. m. p. s. i. a. vel v. r. o. n. e. d. i. t. i. a. vel v. d. e. m. i. n. e. t. o. r. i. a. vel v. t. a. b. o. n. t. r. a. r. i. a. vel v. t. p. r. a. t. e. r. r. e. c. t. ā. r. o. n. ē. quē ēt f. i. n. a. r. t. e. m. Solutioes autem ex dictis numeris quāren d: sunt autem duodecim.

Vita melior sit imitatio, Epica ne, an Tragica. Cap. 24.

Vtrum autē melior epica imitatio vel tragica, posset aliquis dubitare: si. n. quē m. i. s. ēt impōrtuna, mēlier h. i. m. m. o. d. autē q. ad mēliores s. p. e. f. a. t. o. r. e. s. ēt manifestū, q. q. u. e. c. a. n. ē. t. i. m. i. t. a. t. i. m. p. o. r. t. u. n. a. t. a. n. q. u. ā. n. n. o. n. s. e. n. t. i. e. n. t. i. b. u. s. n. i. s. i. p. e. a. d. p. o. s. e. r. i. t. m. u. l. t. o. m. o. t. u. m. o. u. e. n. t. u. r. Ceu mali tībicides volantes se, si n. cū oporteat imitari, & t. i. a. b. e. n. t. e. s. p. r. a. e. n. t. o. r. e. a. n. s. i. c. y. n. a. n. e. c. c. i. n. e. r. i. n. t. T. r. a. g. i. a. h. a. q. u. e. m. i. g. n. h. u. i. u. s. c. e. m. o. d. i. e. t. u. t. & p. r. i. o. r. e. s. p. o. s. t. e. r. i. o. r. e. s. s. e. p. u. t. a. r. u. n. t. h. i. s. t. r. i. o. n. e. s. v. t. v. a. l. d. e. n. e. x. o. p. e. r. a. t. e. m. s. i. m. i. a. m. M. y. n. i. s. c. u. s. C. a. p. p. i. d. e. m. v. o. c. a. b. a. t. l. i. u. i. u. s. e. m. e. n. t. u. t. o. p. i. n. i. o. & d. e. P. i. n. d. a. r. o. e. r. a. t. v. t. a. n. t. i. b. i. t. e. h. a. b. e. n. t. i. n. t. e. r. s. e. t. o. r. a. a. r. s. a. d. e. p. o. p. o. e. i. a. m. h. a. b. e. t. P. a. r. t. i. q. u. i. n. e. p. u. t. e. n. e. t. p. o. s. t. a. t. o. e. s. p. o. s. i. s. a. s. s. i. m. i. l. i. t. u. r. e. l. l. e. q. u. a. r. e. n. t. i. e. t. i. n. g. a. r. i. s. t. r. a. g. i. e. a. n. t. a. d. i. m. p. r. o. p. o. s. i. t. q. u. a. r. t. i. m. p. o. r. t. u. n. a. t. u. n. c. d. e. t. e. r. i. o. r. m. a. n. i. f. e. s. t. u. m. q. d. e. l. l. e.

A esse debet. Primum quidem igitur non artis poetice accusatio hæc est, verum infirmitas, quæ licet conficere noris etiã munus rapsodorum obesse, quod sane faciebat Sossistratus: & canentẽ: quod quidem faciebat Mnasthe⁹ Opuntius. Deinde neq; motus omnis improbandus, siquidem neq; saltatio, verum motus nequam hofum, quod quidem Callippidi exprobrabat: & nunc alijs, ut non ingenuas mulieres illis imitantibus. Amplius tragædia & sine motu tacit, quod ipsius est, quemadmodum epopœia plectonice, namanteita est quævis est. Dugitur est alijs in rebus melior, hoc utiq; non cecidit in ipsi simelle. Deinde quoniam habet, quæcunq; epopœia: etenim metro licet ei uti, & præterea non parvam partem musicã, & aspectione habet, per quam iam videntes percipiunt evidentiissime. Deinde & evidens habet & in agnitione, & in operibus. Adhuc quia non minime longitudine finis imitatus est, quod enim confectus est, faciendus est, quã id, quod multo mixtum est tempore, dico autẽ, Ceu si quis Oedipum ponat Sophoclis in versibus, quot Ilias est. Adhuc min⁹ una quæcunq; imitatio est eorum, qui condunt carmen epicum, siquam autem, ex quacunque enim imitatione plures trajectus nascuntur. Quapropter si unam quidem fabulam fecerint, necesse est vel breuiter ostensam, vel etiam in extenso immittam, vel comitatem longitadinem, vel eam, si autem plures, dico autem, ceu si ex pluribus actionibus tractum sit, non una quemadmodum Ilias habet multas huiusmodi partes, & (30) scæ, quæ & per se habent in graditudinem. Atque hæc poemata consistant, ut contingit, opus, & quã maxime unus actus imitatio sunt. Si igitur & his præstat omnibus, & præterea artis opere, oportet, non quoniam habet voluptatẽ elicere ipsas, sed illam, quæ dicta est, maiorem, quod si melior vi per eliet magis ad præcæstiam, quæ epopœia. De tragædia quidem igitur & epopœia & ipsis & formis, & partibus ipsarum, & quot & quidam si sunt, & eius quod est bene, & non, quæ causa, & de increpationibus & solutionibus tot dicta esto.

De Poetica finis.

Rhet. Por. cū Auct. EE

A V E R R O I S

PARAPHRASIS IN LIBRVM

POETICÆ ARISTOTELIS,

Jacob Mantino Hispano Hebræo, Medico interprete.

Hinc libelli propositū est exponere id quod in libro Poeticæ Aristotele de regulis versibus, atque ceteris, quibus vel pluribus nationibus continetur: cum tamen multa in eo continentur, quæ non sunt regulæ propriæ Arabum Poetæ, neque eorum consuetudinis: et id lep-tem capitulis complectemur.

Quot, & quæ sint Imitationis genera: ac ex quibus sermonibus imitatio ordiatur. Cap. 1.

Inquit Aristoteles Propositum nunc nō est de Poetica arte, de cuiusque generibus tractare. Oportet autem, ut si quis velit recte tradere ei regulas, ut primo dicat, quid sit actio (seu facultas) uniuscuiusque generis poematum: & ex quibus ipse fabulæ poeticæ, ac ex quoribus collentur: necnon, quid sint earum partes tum cōtes, tum propriæ, quibus et cōstent ipse: quot ve sint generum rōnum, quæ in fabulis cōsiderantur: initio. I. sumpto ab ipsis principijs, quod nobis natura insunt circa hoc loquitur. Omnis Poeta, si in la poetica in vituperandi, vel laudandi genere consistit quod quidē inductio ne pbari pōt de ipsis poematib⁹, p̄sertim de Græcorū poematibus, quæ de rebus voluntarijs agebant: nēpe

ex honestis & inhonestis ita quoque res & hinc in arte sua, & variantibus in sam Poeticam, quæ quidē ad pulsationem cithararū, ac tibiardū accessum modant, eas. I. hæc duo opposita cōsiderare. Fabulæ autē poeticæ sunt sermones similes, atque per se, a vero imitationis & similitudinis sunt tria: duo simplicia, & tertium cōpositū ex illis. Ex duobus autē illis simplicibus unū consistit in imitatione alicuius rei, ac ei⁹ similitudine alicui alteri rei. hoc autem prout est unicusque, idiomati familiaritate per dictiones sibi proprias, quæ apud Arabes sę similitudinis vocantur. Alterum vero consistit in acceptione alicuius huius, vice alterius similis: quod quidē in hac arte pmutatio appellatur. Nec te latere debet sub hac parte includi ea generā, quæ hac nō estate Metaphora, ac Cognominatio nuncupantur. Verū cognominatio nuncupatio est, & sunt pmutatiōes ex affectibus affectuū rei: sed metaphora est cōmutatio rerū illi proportionatarū, hoc est, cū unius rei proportio ad secundam sit proportio tertiæ ad quartam, & pmutetur nomen tertiæ in primā, vel econtrā. in libro autem Rhetoricæ explicatum est quot modis fiant cōmutationes. Tertium vero genus poeticarum orationū ex duobus nunc dictis cōstat. Inquit. Ut natura quidā homines imitantur emulanturque, plerique in se in actionibus,

A enim ipsæ imitationes in se con-
ducens ad intelligentiam rei, quam
querimus intelligere ob delectatio-
nem; quā habemus de imaginibus,
propter quod habent de imitatione.
Alia igitur perfectius recipiet, quan-
to magis gaudet: quā non solum
facere, sed et ceteris hominibus: quā
quā modice sit in hoc cum Philoso-
phis communicet: quā aliquis homo
ex aliquo discreti iusta variam ratio-
nem, quæ est inter ipsum docentem
& discitentem. Sed quoniam imagi-
nes sunt imitationes rerū, quas iam
percepimus: ergo eis utimur ad ve-
ritatis præstant autem intelligentiā
rerum propter voluntatem seu dele-
stationem quam præbent, ob simi-
litudinem quā habent. Hæc ergo est
prima causa, quæ poetam peperit. Se-
cunda vero causa est: quia natura hu-
mana gaudet numero, ac harmonia
ac metris: quā metra videntur ad au-
dientium attinere, maxime apud eos,
quia natura habent metra assequi.
Voluptas autem naturalis, quæ ad imi-
tationem, & rhythmos, ac harmoniā
C metra est prona, genuit ipsam
Poeticā: præter sim apud eos, qui ab
initio sunt ad id habiliores. qua na-
tura aucta, orta id est in eis ars Poe-
tica: propterea quia prim⁹ de ea ali-
quam portionem tradidit, mox quæ
primum secutus est, aliam tradidit
iterū portionem, & ita paulatim ex-
tendit, ut omnia genera quoque earum
vera cōpleta sunt pro varia homi-
nū habilitate, & prompti-
tudine delectationē ali-
quā in Poetis. Exempli causa
præstantiores ac digniores animi na-

tura primo genuerunt artem laudā-
di, intelligi honestas laudare actio-
nes: viliores vero artem vituperandi
pepererunt, nempe actiones prauas
vituperare: licet oporteat, qui inten-
dit vituperare viuos atque actiones
viciosas, laudare probos ac honestas
actiones, ut turpiundo vitiorum ma-
gis propaleatur, intelligo, quæ postquā
ea narrauerit, mox contra illa actio-
nes prauas enarret. Hæc inquam
est summa rerum cōmuni omnibus
vel pluribus gentibus, quæ in hoc
capitulo continentur: reliqua vero,
quæ in eo continentur, omnia vel ma-
ior pars eorum, sunt res, quæ erant
propriæ carminibus Græcorum, &
consuetæ apud eos. Meminit enim
Aristoteles artium poeticarum, quæ erant
in usu apud eos: & quo pacto ortæ
sunt unaquæque earū natura, & quæ
pars fuerit prior in generatione sua
altera præterit in arte laudandi, &
vituperandi, & omnes erant tunc apud
eos famosæ. Adhuc narrat quis fue-
rit primus qui incepit inuenire unā-
quamque illarum artium poeticarū, quæ
erant in consuetudine apud eos, &
quæ addidit sup̄illas, & quis post hoc
perfecit eas. Et in hoc summe laudat
Homerum, dicens, eū fuisse, qui tra-
didit principia harum artium: & quod
nemo ante ipsum in arte laudandi,
aut vituperandi, vel in aliqua alia ar-
te apud eos famosa quicquā egit, quod
esset alicuius dignitatis, aut admira-
tu dignū. Inquit. Cum igitur princi-
pio imperfectiora ac breviora e-
rent: quia naturaliter facilius in
hæc incidimus. Breuiora autem sunt,
quæ ex minoribus constant syllabis:
imperfectiora vero, quæ paucioribus
constant metodijs. Inquit. In arte
vituperandi non queritur imitatio
EE ij secun-

De Poetica

G secundum nō genus vitij & turpis
m, sed eius vitij oīs qd r diculum
est nempe qd quide vit est ac tur-
pe, de quo dū tendu non est. Inquit
Quo lū dū ipsa demio has tres opti-
neat con sones, ar m est, q v a i. fa-
cie mma hae mma repenant v. dea
cetiares itacanda est, ad cōmuaq.
disposita, parumq; dolēs de eo. qui
cū iridet, contra id qd in facie ira-
scentis euenire solet, videlicet q in
facie irascentis est iracūdia, & iactā-
tia, atq; dolor hae in quā est disposi-
tio animi irascentis cōtra eam rem,
contra quam irascitur.

*Defor-
ma.

H Quae sit Tragoediae forma def. no: ex
quot, ac quae sint ipsius partes
equales. Cap. 4.

Inquit. Optima ars laudādi, id est
Tragodia, quae metrico sermone
imitatio pstantium est, vti carmi-
nibus longioribus, nō breuibz. Id-
circo postea omibz poetis nō p. acce-
runt carmina breuia, quae tūc in eo-
gēte erant in vsu, atq; in aliis artibz
veticis: cui quidem proprium me-
trū est, qd simplex, nō compositum
est: verū nō debent tantā hīe proli-
xitate, vti in enarratione hoibus mo-
lestant. Deueni. aut. Delmus, autem.
q intelligentiā essentiae artis laudā-
di (.i. Tragodiae) pstant, est imita-
tio actionis illustis, voluntarij, per-
fectae, cui inest vis vls circa res p. z-
stantiores, non autē particularis de
lingulare pstanti: qua quidē imi-
tatione aī recta affic. unt affectione
per n. cōmua atq; ter. an. in
eis oriā. Hoc autē fit imitando viros
p. blos sanctitate & puritate: qm imi-
tatio fit de dispositionibus, quae vir-
tutes inducunt, nō de habilibus, cū
hos imitat. nequeamus. perficitur

aut imitatio in sermone, si illi melo-
dia & numerus ad. gat. Reos un-
tar m al q. d. p. c. quae circa nu-
merum & melodiam videtur. No-
nē effiacers in rationis vt sunt
p. uocaciones & p. lus v. r. s. de
quibus in libro Rhetoricorum dis-
ctum est. Prima verū pars Trago-
diae inq. s. a. c. i. o. n. est v. r. s. e. s.
enumerent, qbus hīe imitatio: mox
hīe melodia ac metuo conuenient-
bus illi rei, de quo dī, apparet. Vs-
autē melodiz in carmine disponit
a am ad recip. r. d. a. t. ar. n. m. il-
laster. e. am. u. r. s. u. s. n. ar. r. e.
si melodia p. t. e. p. h. a. r. e. n. d. i. o. E
nē, quae q. d. s. i. m. p. l. e. x. e. s. t. a.
imitatio quae sit. Præstat vero ipi a-
nimē hāc dispōnem i singulo gene-
rū Carminis illa melodia, quae illi
generi p. e. r. t. i. s. e. r. g. e. n. t. i. u. s. c. o-
n. c. e. n. t. i. b. z. & cōpositionibz. Nā quē-
admodum videmus concentus acu-
tos conuenire alicui gñi sermonis,
ea gra. s. n. a. c. o. n. t. i. n. e. n. t. i. d. e
cōmpōne nē cōstatam. a. r. e. a. t. i. i.
est. Naturae autē vel affectus eorum,
qui hīstorias & fabulas enarrant: q
perficiunt imitationem in iphsmet
sermonibus poeticis existentem, p
hāc mma, ne npe i. a. r. a. c. i. o. n. i. s. & M
numerum, atq; melodiam, quae qui-
dē sunt elemēta, & bases ipsius imi-
tationis, duz in genere sunt: altera
quidem, quae aliquē morē indicat
vt exempli cā prudentem loquentē
referat, vel iracundum: altera vero,
quae eius suam declararet. p. p. r. amq;
mentem aperiat. Qm i. h. y. e. s. loquē-
tis, al. quid affirmantis non est estigies
id dubi ā is. nā estigies sermo-
nis eius, qui alicuius laudem enar-
rat, atq; promulgat, eiusq; gestus &
vultus, debet esse estigies aduerentis
&

A & certificantis, nō dubitantis & de-
 ridentis. Historiæ autem & rerum
 nouitates atq; enarratiōes, quas de-
 bet referre historiographus, qui il-
 las duas iam dictas naturas habet,
 sunt ipsæ fabulæ, q̄ imitatione fiunt.
 Intellico per fabulas compositionē
 rerū, quarum imitatio querit̃, siue
 id sit res se hēt fm esse, siue vt in
 vsu h̄t, quamuis sit falsum: idcirco
 sermones poetici appellant̃ fabulæ.
 Quare & historiæ huiusmodi
 in restando mōte sunt. In tam
 in tandem, mores atq; actus. In uita
 Necesse igit̃ est, ut et Traga-

B dixit, & partes, ut per fabulæ imita-
 tionas, Mores, Metu, S. iam, Ap-
 paratu, Melodiā. Huius aut̃ rei tō ē:
 quia oīs sermo poeticus diuidit̃
 id qd̃ est imitans, & in id qd̃ imitatu
 est. Imitans aut̃ tribus constat, vide-
 licet imitatione, dictione, ac melo-
 dia. Quod uero imitatum est in ipsa
 laude tribus quoq; reliqs cōplecti-
 tur. s. moribus, sententijs & appa-
 ratu. Intellico q̄ paratū nō ē, nec ex
 eo argm̃, & indicium ad solē cōgrui-
 tatem. Sunt ergo partes Tragœ-
 diæ necessariæ sex. Mores uero ac sē-

C dixit, siue
 pres inue-
 ni meum
 codicē et
 ratū hic
 & delecti-
 onum.
 tentiæ sunt p̄stantiores pres, cū Tra-
 gœdia nō sit fabulæ h̄t imitatio,
 quat̃ in h̄t. gaudeo res percepta,
 sed eos imitatur ob suos congruos
 mores, atq; actiones p̄bas, atq; feli-
 ces s̄ntas. Cōsuetudines et̃m actio-
 nes, ac mores amplectit̃. idcirco cō-
 suetudo fuit vna ex sex partib⁹ Tra-
 gœdiæ, & nō oportuit distinguere
 eam in actiones, & mores, de eisq;
 mentionem facere in ea. Apparatus
 aut̃ ē accommodatio s̄ntæ af̃: & si apd̃
 Græcos extat aliquod genus, quo su-
 matur argm̃ per huiusmodi ani-
 mationem, modulationem, seu appa-

tum ut gratia exempli qualiquis sit
 kras & n̄ h̄t, hoc quidē non repe-
 ritur in Arabū carminibus. at in ser-
 monibus laudatorijs hæc duo repe-
 riunt̃ oīes mores, & s̄ntæ. Trium ve-
 ro reliquorū genera q̄ sunt, uita
 sunt ex tribus rebus, quas imita-
 tur s̄nt fabulārā, melodī, & metū.
 Inquit. Fabulæ partes qd̃ duæ sūt
 oīs n̄ imitatio est, vel qua suę imita-
 tioni p̄positum sit aliud quippiam
 imitatum cōstitutūq;: mox ex illo
 transferatur ad illam imitationem
 suā, qd̃ apud Græcos peripetici d̄. i.
 euentus in cōtrarium: aut qd̃ eadem
 res cōtingat, præter qd̃ deuiet ad imi-
 tationē contrarij, & hoc assumptio-
 nem indicij appellant̃. Inquit. Fa-
 bula est p̄cipium, ac ueluti anima
 Tragœdiæ: secūdo loco mores: cui
 præest imitatio, i. quos imitat̃. imita-
 tio. n. est basis, & p̄cipium huius
 artis: quia non h̄t delectatio ob rela-
 tionem rei, quā referre queritur, nisi
 cōtingatur. sed bene sit delectatio
 & receptio illius, dum cōtingitur,
 & idcirco non æque delectabit̃, si
 quis lucis pulcherrimis tabulam su-
 limiū sit. ac h̄t imaginem atq; s̄nt
 diuitem. hoc p̄ oīes ex ceterat̃
 tem uagat̃ imaginē, res, & p̄ntas.

Tertiam autem tragœdiæ pars, q̄ se-
 cūdanā insequitur cōstitutā ē. s̄nt
 aut̃ est posse explicare q̄ s̄nt
 atq; quadrat̃, id est habere vim imi-
 tandi id, quod ita se habet, vel non
 ita se habet. hoc autem est propriū
 munus ipsius Rhetoricę ad proban-
 dum aliquid esse vel non esse. uerū
 Rhetorica id sermone persuasuo
 probat. Poetica uero sermone imi-
 tatio. potro imitatio in rebus lega-
 libus quoq; reperitur. Inquit. Sa-
 ne ueteres ciuilit̃er dicentes cōtinge

EE ilij baur,

De Poetica

G

est Antiqui impositores morū pro
firmendis sententijs in animo, sat
erat eis vi sermonibus poetic's pos
steri vero rhetorica vi satius esse iu
dicantur. Interest autem inter ser
monem poeticum, qui sententiam
hortatur, & qui morem: quod qui
morem persuadet, hortatur qui dē
super actionem alicuius rei, aut vi
illam fugiat. sermo autem, qui ad
sententiam persuadet, hortatur qui
dem ad aliquid esse vel non esse, nō
ad aliquid querendum vel fugien

H dum. Quarta autem pars, quæ ter-
tiam sequitur, est metrum & nume-
rus: cuius perfectio est explicatio in-
tentionis, nā multa sunt metra, quæ
sibi intentioni respondent, quæ
tamen cui alteri non respondent.

[illegible]

1. *quit. Ars theoretica quæ docet ex quibusdam fiant carmina, & quo pacto fiant, præstantior quidem ac principalior est, q̃ sit iplamet carmina conhere. quoniam quolibet ars q̃ docet actionē, præstantior & principalior est, q̃ quæ sub illa locatur.*

De partibus Tragedie qualibus.
Cap. 1. Quomodo sic.

Cap: im dictum fit, qd
fit Trageria. & ex omibz co-
fines eius partes, &

[illegible]

Medium vero est id, quod est prius
& posterius, & simul. est ergo prae-
stantius utroque extremo, cum ipsum
medium sit in loco priori & poste-
riori. *Exemplum.* In republica
locum in aere obtinet, qui inter pu-
bllanimes & temerarios mediat. est
autem locus medius, qui ex extremis
constat: extrema vero ex eo non con-
stant. Ad hoc non est necessarium, ut
ipsum medium sit aequale, scilicet ut
optimam habeat compositionem
atque ordinem tantum, verum et co-

A gruentem magnitudinem. Oportet ergo ipsum carmen habere principium, medium, & finem & ut vnaqueque harum partium sit magnitudine media oportetque totum compositum ex eis esse magnitudinis terminatum, non cuiusvis magnitudinis contingerit. Nam perichoriando compositi (seu bonitas) ex duobus quidem oritur: alterum est ipse ordo: alterum vero magnitudo poetice. Si autem ordo non sit pulchrum in relatione ad individuum sui generis. Eadem. n. ratio videtur esse in hoc ipsius poetice orationis atque doctrinæ demonstratione. nempe si brevis fuerit speculatio tempore, eius intelligentia non erit optima. Idem si longior fuerit iusto eademque ratio: quoniam a consideratione cõtemplantantis facile elabitur, & obliuioni discipulus eam tradit. Eadem. n. est huius rei ratio, quæ est in speculatione alicuius sensibilibus: videlicet, tunc exacte spectat ipsum expectabile cum inter ipsum & spectantem non ea intercedit distantia, non autem maxime distant, neque cum ex maxime proxima. Idem, non contingit in sermonibus poetarum seu laudum, propter quod in disciplinis. nam si carmen perbreue fuerit, non poterit perficere partes laudis. & si in longum protrahatur, non poterunt eius partes seruari, memoriaque tenere: ita ut posterioribus partibus iam auditis, priores sint obliuioni traditæ. Orationes vero rhetorice, quibus sunt obiurgationes, nullam habent naturam terminatam magnitudinem, & ob id fuerunt coacti homines mensurare tempus obiurgationis quæ inter aduersarios occurtebat, vel vase a quo Clepsydra vocato more Græcorum, cum tantum signa quærebant, vel parabus dierum, ut

Arabes utebantur, cum propositum eorum in suis obiurgationibus essent res persuasibiles exteriores. Idcirco si Tragodia ageret de obiurgatione vel cõtemplatione, & cõtemplatione, tunc oporteret mensurare ipsam orationis contentione per instrumentum æquum, vel per alia horologia. Vtrum cum non res ita se habeat, ideo oportet ipsam poeticam artem habere terminum naturalem, ut res se habet de naturalibus magnitudinibus, quæ rebus ipsis insunt. Nam quæ admodum genita ipsa, si tempore generationis non impediantur ab incommoda fortuna, habebunt naturaliter terminatam ac decetem magnitudinem, ita in fabulis poeticis euenire debet: præsertim in duobus illis imitationis generibus, videlicet in quo fit mutatio de contrario in contrarium, vel in quo idemmet imitatur, præter hoc, quod fiat transitus ad contrarium. Inquit. Quod maxime est delectat in constitutione carminis Poetis, est ne enarratio multarum rerum, quæ uni rei determinatæ accidunt, de qua poema queritur, in longum protrahatur: vni namque rei multa accidunt, multaque actiones contingunt, inquit. Vnde peccasse omnes poetarum, qui hoc genus poematis conseruere, cum de re aliqua in aliam rem transiliunt, vnumque propositum non inducerent, præter Homerum. Tu autem iuuenies hoc in poematibus Arabum, præsertim in quibus queritur laudatio: videlicet quod quærunque enarrare aliqua de ipso laudabili, ut gratia exempli libræ vel gladii, maxime immorantur laborantque in eius imitatione, & deuiant de declinatione illius, qui laudatur, ab enarratione illius, qui laudatur, oportet denique, ut ars ipsa imitetur naturam:

De Poetica

[illegible][illegible]

taliter re
r. 12. 3114

L

M

ccc

ret præstantissimū poetam perficere
innuat, ut per exteriora, hoc est in-
structione esse per gressus corporis atq;
volū hoc in p̄fendi poetę, ac facti &
facti efficiunt: qui videlicet volū ap-
paret poetę, id non tunc nec pro-
bati poetę id agunt, nisi cum quæ-
runt certare contra vsum fallorum
poetarum sed si cōtra optimos poe-
tas certant, id nullo modo agunt.

Præstantissimi tamen poetæ quan-
doq; coguntur vii episodys in ipsa
fabula, hoc est introductione rerū
exteriorum, id est hystoriarum gra-

Bis, al' eadē imitabilem ac
semper sit imitatio rerum perfectarū,
quas possumus perfecte imitari,
sed rerum etiam imperfectarū, quæ
difficile coanguntur in oratione.
& ideo in earū imitatione introdu-
cuntur res exteriores, præsertim cum
quæ in reat. p. actione is quæ
rum imitatio est per difficultis: cū nō
sint actiones neq; substantiæ. Admi-
secatur præterea nōnunquam atq;
introducuntur huiusmodi res ex-
trinsecæ, & est id quod vocatur hi-
storia, & istius v. istius p. actionem
tationib; ac si casu vel fortuna, præ-

Ceterali quod propositum prodeunt
apparent: habebuntq; admiranda
actionem, cum ea, quæ a fortuna
habentur, addit. ita ut præ se fe-
rant. Inquit. Plures quidem fabule
pollent atq; præstant in imitatione
simplici, nō diuiti in varios modos:
plures vero alię præstant in diuisione
modorum corporis similis atq;
imitationis, etenim vires se habet
in imitatione, ita in actionib; quæ
admodum ergo actionum alia effi-
citur vniū simplici actui (i est vna
continua absq; peripetia) alia vero
vno actu composito & implexo, ita

et de imitatione est d'cedum. I^o D

[illegible]

ciat primo à peripetia, deinde mu-
tetur ad agnitionem: vel eòtra ab
agnitione ad peripetiam Inquit. In-
telligo per peripetiam imitationem
còtarij proprii in laudando prius
per id, quo animus ab eo recedat, re-
trahatur ab eò: mox mouetur af-
feraturq; ab hoc ad imitationem ipsi-
us in laudabilis. ut si quis voluerit
deus, mouetur à se ipso, & retrahatur
per id, quod est contrarij imitationi
inseleciù iam factæ. Agnitio vero
mera imitatio rei eam. Inquit. Pul-
cherrima aut sit agnitio, si est peri-
petia admisceatur. Inquit. Hinc in-
super agnitio, & peripetia de inani-
matissimâq; aîarî, non quatenus per
id quæratur aliquis agi vel dimitti
sed imitationis tàm rone, hoc est
propter convenientiâ aliquâ, & hoc
quidem genus agnitionis, quod di-
citur, est quod maxime in Arabû poe-
matibus præualeat, vide hec agnitio
& peripetia, q; de inanimatis huius, Cuius
imitationis a repleatur, sit maxi-
me pulchra. Inq; agnitio humana,

De Poetica

G atq; peripetia sunt pro inquirenda

consequenda qui laudatur aut ex **K**

misericordiam, quandoq; ad meriti ani-
mum parabit hoc autē est, quod in

consequenda qui laudatur aut ex **K**

detestari, quandoq; ad meriti ani-
mum parabit hoc autē est, quod in

consequenda qui laudatur aut ex **K**

que animi affectiones, vel perturbatio-
nes patit. Intellego per affectiones

consequenda qui laudatur aut ex **K**

lo nectat, quandoq; ad meriti ani-
mum parabit hoc autē est, quod in

consequenda qui laudatur aut ex **K**

Hec n. misericordiam atq; meritum

consequenda qui laudatur aut ex **K**

qua ad affectiones hortamur, quæ
quidē sunt, quandoq; ad meriti ani-
mum parabit hoc autē est, quod in

consequenda qui laudatur aut ex **K**

De Tragedia partibus quartu, unde dicitur

consequenda qui laudatur aut ex **K**

Ita, Quatuor Tragediarum generibus,

consequenda qui laudatur aut ex **K**

Affectionibus, seu Sententijs. Cap. 6.

consequenda qui laudatur aut ex **K**

Ita, Quatuor Tragediarum generibus,

consequenda qui laudatur aut ex **K**

ea hoc autem ipse Aristo. memorat

consequenda qui laudatur aut ex **K**

quasdam partes proprias carmini-

consequenda qui laudatur aut ex **K**

bis Græcorum. Quæ vero in Ara-

consequenda qui laudatur aut ex **K**

bum poetaribus

consequenda qui laudatur aut ex **K**

cant. **I**ta, Quatuor Tragediarum generibus,

consequenda qui laudatur aut ex **K**

eos erat, vel ex

consequenda qui laudatur aut ex **K**

Nā si poeta ab imitatione virtutis

consequenda qui laudatur aut ex **K**

tur existeret ad probitates agēdas :

consequenda qui laudatur aut ex **K**

cū ex hoc nec amor, neq; timor de-

consequenda qui laudatur aut ex **K**

harum duarum rerum contritiū,

consequenda qui laudatur aut ex **K**

quod quidem fiet, si ex imitatione

consequenda qui laudatur aut ex **K**

virtutum ad imitationem adversæ

consequenda qui laudatur aut ex **K**

fortunæ, in quam probi trans se

consequenda qui laudatur aut ex **K**

transferat: vel ex hoc ad proborum

consequenda qui laudatur aut ex **K**

imitationem. hæc n. imitatio ani-

consequenda qui laudatur aut ex **K**

imum ad misericordiā incitat, cāq;

consequenda qui laudatur aut ex **K**

penet-

- A**lii sunt, præstantemq; probitatē indicant, quidam sunt ita re vera, quidam vero apparentia. Alii vero sunt his Iob similes. Optimi vero mores, vel sunt veri, vel vero similes, vel apparentes (seu famosi) vel apparentibus & famosis similes: omnesq; hi in Tragediam introducuntur. Inquit, Oportet fabularum solutiones atq; carminum indicare ea, quæ præenarrata fuerunt de moribus in ipsis, qui laudati fuerunt, sicut hi in conclusionibus Rhetoricæ, & ut poeta nihil afferat in fabula sua ex imitationibus, quæ extra Tragediam sunt, nisi quæcum oratores solent de hoc afferre: ita ut nec de excessu vel defectu, aut aliquo artificioso Tragediæ altero accuset. Inquit, Tragediæ sunt imitatio rerum præstantissimarum. & quemadmodum excellēt illa usque pector pinguetorem ut est in se: ita ut iracundus desidesque & segnes depingit, quâvis ij sunt alij affectus, ita oportet etiam poetam imitari oia, ut ita quæ non sunt, sicut animi affectiones, ut Homerus de fortitudine Achillis dixit. Inquit, Oportet poetam vii in sua imitatio ne rebus consuetis imitari, nec transcedat in hoc limites usus, & Poësis. loqr.
- C**etera sunt genera ad beatiorum, & hoc ordine procedunt, videlicet ipsa imitatio, quæ recto ordine, & secundum artem procedit. nam quædam imitantur res sensatas per res sensatas, quæ solent ambiguitatem afferre illi, qui eas inspicit, & inducunt hominem ut credat ipsas esse easdem, propterea quod commutant in affectibus sensibilibus: ut, qui aliqua astra cancro simulant, aliqua alia serpenti, quia per figuram potest aliquis suspicari & imaginari esse eadem, quæ communiter
- est in re sensibili. & maior pars imitationum Arabum sunt huius generis. & ideo literæ similitudinis apud eos dicitur natiua esse. Et quasi fictores magis accedunt ad dubietatem afferendam, tanto videntur esse præstantiores in fingendo. econtra vero quanto minus ambiguitatem affertunt, minus præstant in narrando, quæ quidē imitationes remotæ debet esse omitti. Sunt & quædam alia, quæ imitantur res bene nominatas, ac delectatas, per quædam res sensatas, quæ res sensatas habent actiones proportionatas, & correspondētes illis denominationibus, seu epithetis, ita ut existimetur eas esse easdem. ut cum dicunt gratiam esse mobile quoddam, vel est ita quæ & beneficiencia est ligamen quoddam, ut dicebat aliquis in quodam suo carmine. & huius generis multa reperiuntur carmina apud Arabes, sed quæ non correspondēt neque, sunt proportionata, vel similia, ut diximus de entonno relinquere. hoc tamen genus multum reperitur in poematibus recētorum. At quædam sunt ea, quæ sunt ambigua, seu delentia, quænam enā imitatio rei excellētis & nobilis per vilem debet, vitiis immo quæ non debet fieri per præstantiora. Inquit. Exiit adhuc aliud genus fabularum, videlicet quæ potius ad veritatem & personarum accedunt, quam imitationem & fictionem, & ad exempla rhetorica magis accedunt, quæ ad imitationem poetarum huius generis similita sunt carmina Arabum. Inquit. Tertium autem genus imitationis est illud, quod per remissionem fit, ut cum poeta afferat aliquid, quo in animum aliquid aliud remittat, vel quod scripturam alicuius inspexerit, propter quam

De Poetica

C quā recordatur de eo, & dolet de ipso, si est mortuus, aut desiderio afficitur, si uiuit. hoc etiam genus carminum reperitur apud Arabes sepe. huic proximus est vsus Arabum ex recordatione amicorū in imitatione, quos re imitari habent. Multifariam tñ Arales utuntur a simulatione, modiq; ipsi^r vsus sunt plures. & ideo estimatur qđ sit ex locis poeticis proprijs amor mulierum, attinet tñ quandoq; ad misericordiam. Inquit. Quartum genus imitationis est memorare aliquod indiuiduum simile alteri eiusdem generis. Talis autem similitudo non erit, nisi vel in more, vel in forma, vt si quis dixerit, venit ille, qui est similis iosepho. Declaratio autem per simile e t contraria imitationi. imitatio. n. est ambiguitatis suspensio ac inuermissio. Declaratio uero similitudinis inter diuersitate, vt dicitur. Eius le, & is est finis conuenientie ipsius similitudinis, uidelicet cū dī, talis ē similis tali. Inquit. Quintum genus est, quod per paralogismū fit: quo utuntur Sophistę poetę, & est multum in vsu apud Arabes, vt cum dī, hostes nostros cornib⁹ percuciem⁹. Ioculatoris & ludibundorum est id gen⁹, vt plurimum reperitur in fabulis poeticis Arabum. Datur & alius loc⁹ sextus apud Arabes famulos, uidelicet ponere in suis orationibus res inanimatas vice rationalium, cum habeant aliquas affectiones similes rationinot: vt est sermo poetę de ymbrib⁹, & alia id genus, quę multa sunt in eorum poematib⁹. & ipse Arist. fecit mentionem de hoc loco, & dixit Homerum habere eū multum in vsu. Inquit. Optima agni-

[illegible]

H autem similitudo non erit, nisi vel in more, vel in forma, ut si quis dixerit, venit ille, qui est similis Iosepho. Declaratio autem per hunc est contraria imitationi. Imitatio, n. est ambiguitatis suspicio ac iheromissio. Declaratio vero similitudinis inter duo inveniatur, ut, Iosephus est talis, & is est finis conuenientie ipsius similitudinis, videlicet cum dicitur, talis, est similis tali. Inquit. Quantum genus est, quod per paralogismum fit: quod videntur Sophistae poetæ, & est multum in vsu apud Arabes, ut cum dicitur, hostes nostros cornibus percucim⁹, hoc sicut est & in Arabum, non tamen est idem, ut in plurimum videtur in fabulis poeticis Arabum. Datur & alius loc⁹ sextus apud Arabes famulos, videlicet ponere in suis orationibus, ut Arabes dicunt, quod est per se inanimatas vice rationalium, cum habeant aliquas affectiones similes ratiocinatio: ut est sermo poetæ de ymbribus, & alia id genus, quæ multa sunt in eorum poematibus. & ipse Arist. fecit mentionem de hoc loco, & dixit Homerum habere eum multum in vsu. Inquit. Optima agni-

bes, vel est de actionibus incontinē-
tium, vel de eo cuius convenientia
similitudinis tantum præcessit. nam
multa sunt Arabū carmina, seu fa-
bulæ, quæ de his rebus tractant.
multis modis, in quibus similitudo
queritur, & convenientia simili-
tudinis, vel ut loquor Reperiturq;
hoc est in Graecorum carminibus cu-
res et iocosa, ut ait Callimachus.
Luce, vobis quædam fabulæ mihi
his laqueis ut eximo at hoc ge-
nus imitationis est, cui primo statim
substituuntur omnia, quæ describere
proponit, mox illis superaddat, &
continuatur illas tres partes poematis
id est, symphonia, harmonia, & me-
trum, harmoniam. Inquit. In dra-
matibus itaq; siue actibus agnitio ip-
sa est res longa valde. & vñ innuere
per hoc multas esse agnitiones, va-
riasq; verificariōnes habere. Inquit.
Vniuersa Tragedia partim conne-
xione partium eius continetur, par-
tim solutiōe. Vñ autē quid, quod ma-
ximè similatur connexioni, quæ in
eorum carminibus reperitur, est illa
pars, quæ apud Arabes nexus appel-
latur. Idem quoque genus carmina s

Iocunditas & ludibrium, non
effuditur, & plurimum con-
tinetur in tabulis poeticis Arabum. Da-
tur & alius loc^s sextus apud Arabes
famosus, videlicet ponere in suis o-
rationibus, & sermonibus, quod poe-
tes inanimatas vice rationalium,
cum habeant aliquas affectiones si-
miles rationcinio: ut est sermo poetae
de umbris, & alia id genus, quae mu-
ta sunt in eorum poematibus. & ipse
Aristoteles mentionem de hoc loco,
& dixit Homerum habere esse mul-
tum in usu. Inquit. Optima agni-

continuat illas tres partes poematis
merum, harmoniam. Inquit. In dra
matibus itaq; siue actib⁹ agnitio ip
sa est res longa valde. & vñ innuere
per hoc multas esse agnitiones, va
riasq; verificatiōes habere. Inquit.
Vniuersa Tragedia partim conne
xione partium eius continetur, par
tim solutiōe. Vñ autē quid, quod ma
xime similatur connexioni, quæ
eorum carminibus reperitur, est illa
pars, quæ apud Arabes nexus appel
latur. Latine, *plegus carminis* s

A in partibus Tragediæ, & solutio est distinctio illarum duarum partium, scilicet alteri⁹ ab altera, videlicet quæ scorsum afferuntur. Inquit. Quatuor autem sunt genera Tragediæ, quorum tria sunt simplicia, quæ iam dicta sunt antea, videlicet peripetia, agnitio, atque patheticum genus, seu affectuum. ut cum sit sermo de his, qui apud iferos sunt, ut Aiaces, Ixionisq;. Quartum est, quod ex his constitat, siue ex tribus, siue ex duobus eorum. Scias in quæ imitationes horum quatuor generum Tragediarum aliqui actionis voluntarie ac excelsitis non reperiuntur in fabulis Arabum poeticis. Inquit. Alii poetæ præstant in carminibus longioribus suæ orationis: alii vero & fabulis atque carminibus brevioribus, cuius rei causa est: quia cum optime poeta describat omnia secundum proprietates suas atque secundum suum esse: hæc autem sunt diversa & multitudine, & virtute vniuscuiusque rei describere. Optima imitatio non debet transcendere proprietates rei, neque eius essentiam. Sunt tamen aliqui qui assueti sunt, vel à natura sunt prout ad imitandas res, quæ paucas habent proprietates. hi autem præstant in poematibus brevibus, non autem in carminibus longioribus. Aliqui vero alij e contra, scilicet qui carmina longiora efficiunt. hi autem sunt assueti tractare de rebus habentibus multas proprietates, vel sunt à natura prout eas imitari, vel utrunque horum vna concurrunt. Inquit. Aliquæ sunt imitationes & res, quæ ad carmina longiora, aliqua vero ad breviora. aliquando etiam metrum respondet rei, & non imitationi: nonnunquam vero e contra: quandoque neutri eorum correspondet. Invenire autem horum

exempla in carminibus Arabum est per difficile, vel impossibile. Inquit. Accedunt quidem ad eas res, quibus poemata constant, annectunturque; alique res exteriores, quæ sunt, affectus illi, qui in voce poetæ existunt cuiusque figura, ut iam dictum est. Maxime vero hoc in usu est apud poetas, qui fabulas ex genere patheticum seu affectuum fingunt: ut qui de inferis tractant: sed quia iam locuti sumus de his, quæ poemata constituent, prout sunt eorum veræ partes, nunc consentaneum est quoque de his tractare. Dicamus ergo has actiones summam esse, quæ affectiones indicant, & ideo cum hæc asstruuntur, debet cum illis orationibus altius, quoniam hæc ostendunt affectionem illam, quam querimus in oratione affirmare & constituere, ac si iam euenit & verificata fuerit: sed iam in libris theoreticis actum est de sententijs patheticis rhetoricis, de generibusque affectionum, quas hæc orationes afferunt, & ideo huiusmodi actiones magis attinent ad librum Rhetoricorum, quam ad librum Poeticæ. Affectiones autem seu perturbationes, quæ orationem rhetoricam, aut poeticam asstruunt, sunt timor, iracundia, misericordia, exaggeratio, reliquæque iam in libro Rhetoricorum enumerata. Constat autem quod quemadmodum dantur sermones has perturbationes afferentes, ita dantur aliqui gestus, & figure ipsius dicentis, quæ ostendunt atque afferunt ea, quæ has perturbationes afferunt, & quæ hæc eueniant ad euentum rerum, quæ ab illis asstruuntur, asstruunturque, atque perturbet, qui ea aspiciat. huiusmodi vero figure & gestus, si hiant in fabula, debet quidem Rhet. Poet. cum Auer. 1^a Seci

De Poetica

Chronicum sermonibus afficientibus
 poetes & nocuū exaggeratio, si-
 ue diminutio, ut patet in mitera-
 bilia, vel per teatrica, cum hæc ad ar-
 tem Histrionicam & Tragicam at-
 tineant, ut de sermonibus affectu-
 iam datum est. sunt tamen hæc in
 sermonibus afficient oēs, qui non
 sunt veri, hoc est quod nō sunt ma-
 iorē similitudinis. Quonia qui
 sunt maiorē similitudinis, & cor-
 respondent propōitō, & sint veri,
 nō indigent iis rebus exterioribus:
 quonia tunc et sent potēst atterere
 diuulpetio & demerere.

H *fiat cum his sermonibus, quibus ne
quoniam propositum aliquid, ut hanc
illa adiectantur, & simile, non
mali, & leu poeta, & debet, &
tam tantam abest, ut non re-
ceant, se i perhibuit d. volem, &
dante, in quo op amas habuit in
ftra ta meo fctandis, postea d. volem,
reus. Inquit Sans est poeta, & ex
his figuris, v. i. t. u. l. s. q. u. e. l. i. n. t. p. o.
p. u. a. v. i. c. u. s. g. e. n. e. r. o. a. n. o. i. u. m. v. i.
d. e. b. e. t. h. n. e. c. e. s. s. e. f. i. t. a. u. s. a. i. t. a. o. n. e.
f. e. c. o. n. s. i. t. u. a. r. e. I. n. t. e. l. l. i. g. o. a. u. t. e. m. p. e. r.
f. i. g. u. r. a. o. r. a. t. i. o. n. i. s. f. i. g. u. r. a. m. o. r. a. t. i. o. n. i. s.
c. i. t. a. t. u. s. a. t. q. u. e. i. n. t. e. r. r. o. g. a. t. u. s. n. e. c.
n. o. n. i. m. p. e. r. a. t. u. s. a. t. q. u. e. i. n. t. e. r. r. o. g. a. t. u. s. s. e. u.
d. e. p. r. e. c. a. u. t. u. r. q. u. o. n. i. a. m. f. i. g. u. r. a. c. a. u. t.
c. i. a. n. t. s. d. i. f. f. e. r. t. a. f. i. g. u. r. a. i. n. t. e. r. r. o. g. a. n. t. s.
n. i. s. i. n. d. e. f. i. g. u. r. a. i. m. p. e. r. a. t. u. s. e. s. t. a. l. a.
a. f. i. g. u. r. a. d. e. p. r. e. c. a. u. t. s. & o. p. t. a. n. t. s. e. x.
r. e. l. i. q. u. e. r. g. o. e. x. t. e. r. i. o. n. i. b. u. s. a. l. i. s. l. a. t. u. s.
e. s. t. p. o. e. t. a. v. i. f. i. g. u. r. a. f. e. r.
m. o. r. a. m. n. a. m. c. u. m.
f. o. l. e. a. t. c. e. m. u. l. a.
a. f. f. e. r. e.*

sermonibus poeticis, nō debet
attenti parti utrius locu-
ca, sed altere eius ac-
tus parti.

*De natione, ac eius partibus, et ipsius vir- K
tute. De imitatione Heroica, &
peccatis, ac defensionibus Pos-
tarum. Cap. 7.*

[illegible]

De Poetica.

Ante d.
m. y. c. u.

[illegible]

MicAger
on file
no ma
cu no fig
m n &
I
ne ure
r. 13 ed
o Aru
i cu
cus ell

M

A alieni rei, cōstant. Quod si p dictiones vulgares ac triviales id fiat, tunc cōgruētia illarū rerū inter se effici nō poterit, sed si p dictiones nō vulgatas, tunc effici poterit. Virtus aut orōnis poetice pstantioris est, vt ex proprijs cōstet nōibus. sed cū non triuiale minimeq; humile genus q̄rat tunc vtrāq; aliō ḡne nōsum. Itaq; rīdī eulos est, qui q̄rit pspicuitatē, & vtrāq; nōibus equiuocis, pegrinis, aut lingua varijs, aut fictis. quēadmodū rīdiculus quoq; erit, qui q̄rit admirationē, seu excludere vulgare, ac delectationem q̄rat, si nōibus plebeis obus notis vtrāq; Ergo poeta non dēt

B exceleſe in vſu nōim non proprio rum, ne ad enigma labat: neq; ēi p priorum, ne a forma poetica ad sermonē oībus vulgarib; labat. Inquit. Concinnitas atq; conuenientia dictionum inter se inuicē, atq; mensura æquē oībus partibus corrdens est quidē quādā regula necessaria, cōisq; oībus dictionibus, quæ sunt partes oron spōtice: nā nos inuenimus poetas, qui licet vtrāq; vocabulis p̄prijs, vbi hoīes eos irrident p̄p̄ hōi vltimē eorū, nīl minus eorum poema non erit expers horum

C duorū, vey metri & harmoniē i mēſura, immo hoc est cōcōrdiis ḡnib; poen aut at in ea minores, quæ ex nōibus diuerſis cōstant, hoc magis apparet. Cōcinnitas vtro dictionū ad mēſurā, de qua locutus est, est ipsa cōuenientia inter se in numero ſitarum & cum hoc aduocandū niant in tota Poeti aut in parte ei*, vocal cōcinnitas & cōuenientia seu proportio a cōtēporaneis nōstris.

Inquit Auerro s. i. dōm tū i carmine mulatā hī, na vel erit in tota orōne, & toto negotio seu signifi

cato, vt p̄dītor p̄dītor est, depredator depredator est, & alia id genus: vel et in parte orōnis & parte negotij: vel erit in parte orōnis & in toto negotio: aut in tota orōne & parte negotij: aut in tota orōne tū, aut in parte orōnis tū, aut in toto negotio tū, aut in parte negotij tū. exēplū concinnitatis in parte orōnis ex parte negotij (seu ſig. uicē), ſunt nōia deriuata ab eodē ſignificato & vſu: vt cū dicimus, quot ſunt viri puniēdi, tot eueniēnt punitiones: & p mēſura & quantitate ambitionis erūt ambitiones.

E Exēplū concinnitatis in parte orōnis & toto negotio: vt cū dicimus moneta est excussio principis, & excussa a principe. Exēplum vtro huius contrariū in tota orōne & in pte negotij: vt cum nobis vīmur dubijs: vt cū dicere tegebatur carnē ſui: & comedebatur carnē ſui. & quæ cōueniunt in parte orōnis tū: vt ſi dicat Petrus vocal, & p̄tram habet. quæ vtro in toto negotio tū, vt ſunt nōia ſynonyma, vt ſortis, robullus. Exēplū eorū, quæ in parte negotij tū, vt ſunt nōia diſperata & diſtincta, quæ vtrāq; & eandē rem ſignificāt diuerſis modis, vt ſauus, mel. Carmina vtro Arabū cō

I cordant in quantitate seu mēſura, & in calce ſineq; orōnis, ſiue in vna ſiſa, q̄ est vltima, ſiue in duabus ſiſis. Porro metrū seu numerus partium orationis quadrifariā ſit: p̄rio ſi aſſeratur aliquid & eius ſimile vt ſi dicat ſol & luna: aut cōtraria aſſerant vt ſi dicat nox & dies: aut aſſeratur aliqua res, & quæ ſunt ad eius vſū vt equus ſtrānū, & ſagitta arcenſiq; aut res cōtridentes & proportionales aſſerant, vt rex & Deus. hæc aut proportionales & cōreſpōdētia ex

quatuor

De Poetica. (

[illegible][illegible]

Non uero. Arist. dicitur enim
 esse in libro de anima, & a corpore
 P. ut a corpore. Quod, si, ut
 quod per se, agnitionis, ut uti

Las.

[illegible][illegible]

•

AB C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z

Omnes Quaterni, præter FF Duernionem.

VENETIIS APVD IVNTAS.
M. D. LXXIIII.

1mV

101 342

